

Hazal Özvarış, 1986 yılında İstanbul'da doğdu. Ayazağa Işık Lisesi'nden mezuniyetinin ardından, lisansını Boğaziçi Üniversitesi'nin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yaptı. Mezuniyetinden kısa bir süre sonra bağımsız internet gazetesi T24'te editör olarak çalışmaya başladı, 2011'den itibaren haftalık söyleşileri yapma işini, 2013-2015 yılları arasında yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Editoryal bağımsızlığı desteklemek için 2013'te yola çıkan Bağımsız Gazetecilik Platformu P24'ün kurucu üyelerinden biri oldu. Özvarış, halen İsveç Enstitüsü bursuyla Göteborg Üniversitesi Siyaset Bölümü'nde yüksek lisans yapıyor.

P24 Medya Kitaplığı

Yayın No 6

Kayıp Medyanın İzinde:

Söyleşiler 2012-2018

Hazal Özvarış

Kitap tasarımı

Bülent Erkmen

Baskı öncesi hazırlık

BEK

1. Basım: Haziran 2018

Baskı ve Cilt

MAS Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Hamidiye Mahallesi,

Soğuksu Caddesi 3

Kağıthane 34408 İstanbul

T: +90 212 294 10 00

F: +90 212 294 90 80

Matbaa Sertifika No: 12055

P24 MEDYA KİTAPLIĞI

Punto24 Bağımsız Gazetecilik Platformu

Asmalı Mescit Mahallesi,

Meşrutiyet Caddesi,

Yemenici Abdülâtif Sokak No: 1,

Beyoğlu 34430 İstanbul

e-posta: info@platform24.org

www.platform24.org

www.twitter.com/P24Punto24

tr-tr.facebook.com/Punto24

P24
MEDYA
KİTAPLIĞI

Hazal Özvarış

Kayıp Medyanın İzinde:

Söyleşiler
2012-2018

Önsöz

Şüphenin yararı; önümüze konanın ardına bakmak...

Doğan Akın > 7

Giriş

Söyleşi: Nasıl Yapmalı?

Hazal Özvarış > 13

Söyleşiler

AKP'ye yakın gazeteler siyasî baskıyla ilan topluyor

Mehmet Altan > 20

Bugün Türk medyası, Başbakan'a teslim durumda

Cengiz Çandar > 30

Laik kesim Yılmaz Özdil ve Bekir Coşkun'la avunup, çözüm arıyor

Osman Ulagay > 44

Muhafazakâr medya kendisine ihanet ediyor, iktidarla ilişkisi çok iğrenç

Yusuf Kaplan > 56

Beni seven kimse yok, sevgisiz kaldım

Mümtaz'er Türköne > 72

Ben Taraf'a karışmam, patronların karıştığı gazetelerin hâli ortada

Başar Arslan > 92

Ermeni olsaydım, Akit'teki bazı ifadelerden rahatsız olurudum

Hasan Karakaya > 114

Demirören, Milliyet'i başbakanın oluru ile aldı

Metin Münir > 140

Cumhuriyet, Mumcu cinayetinin peşini bırakmamalıydı

Orhan Bursalı > 150

Teklif gelirse, Taraf gazetesine ortaklığı düşünürüm

Mehmet Betil > 176

Milliyet, 80 yaşında üç kuruşluk arabamı aldı; kovacaklarsa kovsunlar

Hasan Pulur > 194

Ana dilde eğitim ülkeyi bölerse böler, ülke dilden daha önemli değil

Hakkı Devrim > 212

AKP iktidarında ihaleci bir İslamcılık ortaya çıktı

Mustafa Kurdaş > 228

Yeni Şafak'ın sahibi Albayrak askere direndi, ama hamasete direnemedi

Kürşat Bumin > 250

Kürtçe haber için aldıkları çanaklarla porno izlediler, ensest patladı

Mustafa Mutlu > 266

Savcı Zekeriya Öz'e dair algımda iskonto yapmak zorunda hissediyorum

Alper Görmüş > 296

Radikal kötü yönetildi, daha aktif gazetecilik yapılırsa kapanmazdı

Mehmet Y. Yılmaz > 316

- Radikal yaşayabilirdi, en büyük sorun gazetecilerde, beceremedik**
İsmet Berkan > 332
- Radikal'in haber toplamasındaki gerçek bozulma Eyüp Can'la başladı**
Tuğrul Eryılmaz > 352
- Başarılı olup olmadığımı patronlara sorun**
Eyüp Can > 368
- Zaman'a yapılan Cumhuriyet, Sözcü veya Aydınlik'a yapılırsa, kapılarında aynen durabilmeliyiz**
Cemal Uşşak > 388
- Ahmet Kaya nerede linç edilmiş, kendisine "yaratık" dediğim o yazıyı hak etti**
Oktay Ekşi > 408
- Aydın Doğan bugün basın tek teminatı**
Nazlı Ilıcak > 430
- Star'da Başbakan rahatsız olur diye Gül sansürlendi**
Doğan Ertuğrul > 458
- Otuz kırk bin lira civarı maaş alıyorum; yarısı hayatımızın içine sığmasının karşılığı**
Fatih Altaylı > 478
- Ajan olsam söylerdim**
Avni Özgürel > 516
- Erdoğan Kabataş tacizi için yarı özür dilemeli**
Faruk Köse > 548
- Türkiye'de kitle kıyımı veya toplama kampı olmaz diyemiyorum**
Murat Belge > 588
- Ergenekon, KCK ve cemaat tartışmaları sürecinde daha mesafeli olmalıydım...**
Etyen Mahçupyan > 612
- Siyasî İslam'ın otokrasiye evrimini göremedik**
Cengiz Çandar > 664
- Ahmet Altan suçluysa, o davalara sahip çıkan siyasîler niye dışarıda geziyor?**
Hidayet Şefkatli Tuksal > 712
- 92 davam birleştirildi, 441 gün tutuklu kaldım, hâlâ ne savcı ne yargıçtan bir soru işittim**
İnan Kızılkaya > 726
- Kandırılmadık, cemaatin işleri göz göre göre oldu**
Fehmi Kuru > 760
- İçten pazarlıklı büyük Türk burjuvazisi Aydın Doğan'ı yalnız bıraktı**
Mehmet Y. Yılmaz > 796
- Dizin > 824**

Önsöz

Şüphenin yararı; önümüze konanın ardına bakmak...

Doğru ile yanlış arasında seçim yapmak, insanın insan olma serüveninin temel meselesi sayılır. Herkes doğru ya da yanlış bu seçimi yapar ve tercihlerinin sonucunu yaşar.

Gazetecilikte doğru ile yanlış arasında seçim yapmak sürekli bir mesaidir, her seferinde "şüphenin yararı"nı kanıtlayan bir mesai.

İzleyen sayfalarda başlayan medya söyleşilerine çekeceğiniz toplam çizgisinin altına düşen en büyük başlık bu.

Hazal Özvarış'ın, gazeteciliğin her fasılda aşındırılan imkânlarını bize her söyleşi boyunca uzun uzun hatırlattığı mülakatlarını, muhataplarını odağa koyarak okuduğunuzda, "şüphenin yararı" bir alt metin olarak karşınıza çıkıyor.

Gazetecilik, gazetecinin gerçekle kurduğu ilişkinin de vasıtasıdır.

Gazetecilerin, özellikle medya elitlerinin gerçekle kurduğu ilişki, gerçeğin ne kadarına tekabül eder?

Soru önemli, cevap doğurğan.

Doğurğan, zira gazetecinin gerçekle kurduğu ilişki gerçeğin kendisine tekabül etmese de ayrı bir gerçeği haber veriyor.

Bu kitapta okuyacağınız söyleşiler işte o ayrı gerçeklerin hikâyelerinin de peşine düşüyor.

Gazetecinin gerçekte kurduğu ilişki objektif gerçeğin kendisini değil de, gazetecinin subjektif tercihlerini yansıttığında, tarihten güncelliğe karşılaştığımız sonuç aynıdır: kızan, küsen, hüküm veren, infaz eden, döven bir "gazetecilik..." Gerçeği değil; ardındaki sebep ne olursa olsun, gazetecinin gerçeğini yansıtan bir "gazetecilik..."

Böyle bir gazeteciliğin yöneldiği sonuçlar insanın doğayla savaşına benzer, "kazanıldıkça kaybedilen" bir savaşa...

Evet; editörlerin, yazarların, patronların, velhasıl medya elitlerinin önümüze koyduğu "gerçeklerin" ardında ne var? Gazetecilik, arzunun tasarımı olabilir mi?

İnsanların zaaflarıyla da idare edilmelerinin, kamusal bir meslek olan gazetecilikte ürettiği sonuçlar ne?

Medya dünyasında hangi ihtimal ve ilkeler tüketildiğinde gerçek gizleniyor, eğilip bükülüyor, porsiyonlara ayrılıyor, çarpıtılıyor?

O ihtimaller ve prensipler neden, ne karşılığında veya neyin sonucu olarak tüketiliyor?

Noktalar geriye doğru birleştirildiğinde yolun başı nasıl görünüyor?

Bir dönem yazı işleri müdürlüğünü de üstlendiği T24'te yayınlanan söyleşilerinde, Hazal Özvarış'ın peşine düştüğü bu sorular, bizi söyleşileri okurken tanık olacağımız ikinci boyuta götürüyor.

Mülakatların toplu fotoğrafında bir "dönem kitabı" var. Siyasal baskılar, medya sermayesinin baskıyı davet/korkuyu kabul ettiren ve gazeteciliği araçsallaştıran çarpık yapısı, kişisel zaafılar, ideolojik takıntılar... Biri, birkaçı ya da hepsi; nedeni ne olursa olsun, bu kitapta gazetecilik pratiğinin Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarı yıllarındaki alabildiğine geniş açıdan fotoğrafını, o pratiğin sorgulanmasını, cevapları ve o cevapları köşe bucak arayıp soruşturan sorular refakatinde bir dönemin etraflı muhasebesini okuyacaksınız.

Türkiye'de gazetecilik pratiği, daima sorunlu oldu. Ancak, Türkiye, AKP iktidarıyla geçmişin siyasî, bürokratik, iktisadî baskı odaklarının girişimleri ve ideolojik şartlanmaların kısıtlarında icra edilen gazeteciliğin dışında bir tecrübe de yaşadı. Aşına olduğumuz bütün bu kısıtların pek de aşına olmadığımız ölçülerde alabildiğine dayatıldığı bu dönemi karakterize eden gelişme, iktidar medyasının inşa süreci ve hacmi oldu.

Bir başka deyişle, geçmişte medyayı hedef alan baskılar, AKP iktidarı döneminde daha önce görülmemiş bir derinlik ve yaygınlık kazandı; geçmişte "iktidar medyası" olarak nitelenen alan, AKP iktidarı döneminde daha önce görülmemiş bir hacim kazandı.

Medyanın bütün iktidar imkânları eşliğinde baskı altına alınmasıyla yetinilmeyen, Türkiye tarihinde görülmemiş büyük el değiştirmelerin kurulanmasıyla yeni bir medya mimarisi inşa edilen bir dönemden bahsediyorum. Elinizdeki kitap, böyle bir "dönem" in çarpıcı kayıtlarını da içeriyor.

Bir dönemin geniş açıdan fotoğrafı, dedim. Hem söyleşilerin derinliğinde hem de muhatapların yelpazesinde genişleyen bir açıdan söz ediyorum. Nitekim, iktidarın inşa ettiği medyada tecrübesi olanları da, kendisini "muhalif medya"da veya muhalif tarafta görenleri de, gazeteciliğe herhangi bir mahalleden bakmamaya çalıştığını düşünenleri de, kendi geçmişinin, icra ettiği gazeteciliğin muhasebesini/özeleştirisini yapanları da okuyacağınız bir söyleşi külliyatı var elinizde.

Bir dönem kitabı, evet; "bir dönemin bir cephesi"yle yetinerek eksik kalmayan, yeri geldiğinde tanıklıklar, yeri geldiğinde sorgulamalar eşliğinde medyanın üç boyutlu fotoğrafını kadrajına alan bir dönem kitabı.

Ve soru sormanın da topyekûn saldırıya uğradığı bir dönemin kitabı... Medya elitlerinin gerçeklerle kurduğu ilişki, bu ilişkinin nedenleri ve sonuçları, odaklandığı dönemde gazeteciliğin hedef olduğu baskılardan sonra bu nokta, elinizdeki kitabı okumaya dair üçüncü boyutu önümüze koyuyor.

Söyleşileri okurken, soru sormanın haysiyetine sahip çıkan bir gazeteciliğe tanık olacaksınız. Gazetecilik, "rahatsız etmek"le de lanetlenmiş bir meslekse, Hazal Özvarış, o lanetten sakınmayan bir cesaret, hazırlık ve hünerle yapıyor işini. Söyleşi yapmanın, eğitim dışında insanın doğasından gelen boyutları da olduğunu düşünüyorum. Odaklandığı konuda savaştan bir zekâ, söyleşi yapılan insanlarla eşit ilişki kurabilme, mülakat esnasında çıkan zorluklarla baş edebilecek zihinsel hünerlere sahip olma, hangi

görüşte olursa olsun muhataplarıyla en azından hatta kalabilecek bir güven ilişkisi kurma... Hazal Özvarış'ın, mesaisinde bu özellikleri sergileyen bir gazeteci olarak yaptığı söyleşiler, P24'ü bu mülakatları bir kitapta bir araya getirerek gazetecilik literatürüne toplu olarak kaydetmeye motive etti.

Özvarış'ın, tamamına yakınında günlerce hazırlık ve kazı yaptıktan sonra, akademik boyutta bir titizlikle ortaya koyduğu bu söyleşiler, uygulamalı gazeteciliğin iyi bir örneği olarak gazetecilik okulları ve aday gazeteciler açısından referans değerinde çalışmalar olma özelliğini de taşıyor.

Doğru sonuçlar ortaya koymayan, tahrip, tahrik ve tahrif eden bir gazetecilik pratiği, bir "geçmiş zaman rivayeti"ymişçesine unutulmaya bırakılabilir mi?

Gazeteciliğe hep geç kalmış Türkiye'de, noktaların geriye doğru dikkatle birleştirildiği bu söyleşilerden çıkan cevap, hayır.

Hayır, zira hafızaya çağrılarak hesaplaşılmamış bir mazi orada artakaldıkça, geçmişten farklı bir geleceğimiz olamaz. Gazeteci, mesleğine, "ne oluyorsa başka türlü olamadığı içindir" gibi bir anlayışın mesafesinden bakamaz.

Gazetecilik ne vaat eder?

Özvarış, peşine düştüğü içeriden bilgiler ve tanıklıklarla ikna ediyor ki; sorunun cevabı, ne kadar zihnimizi başka ihtimallere kapatan tapındığımız tecrübelerimizden,

ideolojik önkabullerimizden, velhasıl “kendimiz”den ibaretse, gerçekle kurduğumuz ilişkinin vasıtası olarak gazeteciliği o kadar araçsallaştırmış oluruz. Ve cevap ne kadar “kendimiz”den ibaret olursa, “şüphenin yararı”nı o kadar unutturuz.

Söyleşilerin mutfağına dair bu yazı, medya mülakatları dizisine katılmayı kabul eden gazeteci, yazar ve yöneticilere ilişkin olarak bir hakkaniyet kaydı da gerektiriyor. Katılımcılar, son onayını verdikleri metinlerin T24’te yayınlanmasından sonra, kendi çevreleri de dâhil olmak üzere, yer yer yoğun tepkilere ve tartışmalara konu oldular. Bu sonucu öngörmelerine rağmen, okuyacağınız söyleşileri verenler, açıklamalarıyla bu kitabın ortaya çıkmasına kıymetli katkılar sağlamış oldular.

Evet; gazeteciler için hiçbir görüş ve inanç, gazetecilikten kıymetli olamaz. Hazal Özvarış’ın, her söyleşi boyunca yıllara uzanan mülakatları, bunu da gösteriyor bize. Dünyanın en anlık mesleği olmasına karşın gazetecilikte zamanın “şimdi”den ibaret olamayacağını, mesleğimizde öğretilmiş çaresizlik ve imkânsızlıklara aldırılmayıp her söyleşide kanıtlayarak...

Doğan Akın

Mayıs, 2018

Giriş

Söyleşi: Nasıl Yapmalı?

Bu kitapta okuyacağınız 2012 ila 2018 yılları arasında yapılan 34 söyleşiden hiçbiri, başlıktaki soruya ideal yanıtı verme iddiasında değil. Ancak, bu soruya verilebilecek olası yanıtları tartışmak için elverişli bir zemin sunuyorlar.

Bunun birinci sebebi, söyleşi türünün teşebbüslerini oluşturmalarıysa da asıl sebebi soruların yöneltildiği isimlerin ağırlıklı çoğunluğunun gazeteciler olması. Zira, bu kombinasyon, bir yandan Türkiye’de yapılan gazeteciliği düşünmeyi mümkün kılarken, diğer yandan da bir gazetecilik dalı olarak söyleşiciliğin nasıl yapılabileceğine dair olasılık ve sınırları barındırıyor. Söyleşiler bittiğinde, bazen açık, bazen kapalı bir şekilde konuklardan gelen “Kurtulduğuma memnunum” içerikli geri bildirimler, arka planda yürüyen tür tartışmasının da bir yansıması. Siyasîler, sanatçılar, akademisyenler ve aktivistlere kıyasla tahammül eşikleri daha yüksek çıkan gazeteci grubu, söyleşi üslûbuna yönelik itirazlarını, tanık olacağınız üzere, söyleşi esnasında da dile getirdi.

Medya söyleşilerinin çıkış noktasını T24’ün kurucu Genel Yayın Yönetmeni, bu kitabın da önsözünün sahibi Doğan Akın oluşturdu. Akın, 2010’da T24’ün kapısını Candan Yıldız aracılığıyla çaldıktan yaklaşık bir yıl sonra üstlendiğim haftalık söyleşilerden, bir gazeteci-yazarla yaptığım ve bu kitapta yer almayan bir söyleşiyi sıkılarak okuduktan sonra, “Gazetecilere, gazetecilikleri dışında her konu soruluyor” dedi. Konu sırası, “haber” niteliği taşımaya başlayan

medyaya geldiğinde, gazetecilere, başta kendi icraatları olmak üzere gazeteciliği sormaya başladım. Böylece, ilki, bir buçuk seneyi aşkın süredir tutukluyken Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ihlal kararlarına rağmen tahliye edilmeyen Mehmet Altan'ın Star gazetesiyle yollarının ayrılmasıyla başlayan medya söyleşileri, bir taraftan gazetecilik üzerindeki siyasî baskının aldığı farklı biçimleri, diğer taraftan soruların yöneltildiği gazetecilerin mesailerinin neler içerdiğini göstermek üzerine kuruldu.

Gazetecilere, karşı mahalleler hakkında zaten kamuoyuna yansımış yorumlarını tekrarlatmak yerine, kendi mahallelerinde neler olduğunu sorunca, aktarılan deneyim ve gözlemler, farklı mahallelerin her zaman kesişmeyen geçmişlerini ve onları bugüne taşıyan evrimlerini sundu. Bu sayede, ana akım medya iktidar medyasına dönüşürken, örneğin, muhafazakâr medyanın kendi dönüşümü de açığa çıktı. Bu açıdan sonuncusu Fehmi Kuruyla yapılanı olmak üzere ilgili söyleşiler, muhafazakâr mahallenin serüvenine olabildiğince ışık tuttu. Ve tanıklıklar üzerinden, patronaj ve yönetim katında azalan tahammülün ve bunun yansımalarının kaydı düşüldü. Bunun örneklerinden birini, Faruk Köse, verdiği söyleşinin yayını ertesinde Yeni Akit'teki köşesinden olmasıyla yaşadı.

Söyleşilerin, yukarıda bahsettiğim amaçla tarihsel bir arka plan vermesi için gereken araştırma, ortalama iki gün aldı. Bazıları, örneğin Radikal dosyası ve Mümtaz'er Türküne söyleşilerinde hazırlık, zaman kısıtı nedeniyle sınırlı kalsa da, mümkün olduğunda gazetecilerin internetteki

yazı geçmişlerini, henüz dijitalleştirilmeyen nüshalara ulaşmak için de Taksim'deki Atatürk Kütüphanesi'nin gazete arşivini, çoğu ancak sahafalarda bulunan ilgili gazeteci kitaplarını ve aralarında Ekşi Sözlük'ün de olduğu pek çok internet sitesini kendi süzgecimden geçirerek taradım. Söyleşi yapılan isimlerin meslekte geçirdiği yılların ortalaması 30 yılı bulunca, sorulacak sorular listesi de beş altı sayfayı buldu. Neticesinde, söyleşiler bazı okuyucuların tahammül sınırını zorlayacak kadar uzadı. Ancak sorulmayan her soru kaçırılan bir fırsat, her deşifre elemesi söyleşi verene haksızlık. Ayrıca, bilgi ile bıkkınlık arasında seçim yapmak gerektiğinde, ikincisinden yana alınan tavırların gazeteciliğe katkıyı sınırladığı görüldüğünden, tercih bilgiden yana oldu. Ve sadece okuyucunun değil, söyleşi verenlerin de sabrı sınandı.

Bazıları üç saati bulan söyleşilerin yapılacağı mekânı, genel olarak konuklar seçti. Öncelikle, yaşları ve sağlık sorunları nedeniyle rahmetli Hasan Pulur, Hakkı Devrim ve Cemal Uşşak evlerini açarken, diğer söyleşiler genelde müşterisi az kafelerin raqbet görmeyen bölmelerinde, konuklar gazete yöneticisi olduğunda ise gazetelerindeki odalarında yapıldı. İkinci grubun istisnası, bahçede ağırlandığım Akit oldu. Söyleşi yapılan dönemde kadın gazetecinin çalışmadığı/çalıştırılmadığı Akit ve Millî Gazete'de, merhum Hasan Karakaya ve Mustafa Kurdaş ile konuşurken cinsiyet meselesi, bu sebeple de bir konu başlığı oldu.

Mekânda dikkat çekenler, konukların tebessümleri dâhil tavırlarının doğurduğu sorular, önceden hazırlanan sorular kadar önemli rol oynadı. Söyleşileri üç saat sürebilen bir performansla

dönüştüren, hem konuğu hem beni tetikte tutan, kâğıt üstündeki sorular değil, daha çok o an içinde özellikle cevaplardan çıkarılan sorular oldu. Her zaman ideal seviyelerde olmasa da, yöneltilen soruları karşılamayan yanıtları, söyleşinin başında söylenen ile ortasında ifade edilenler arasındaki çelişkileri, yani okuyucunun metni okurken fark edeceği eksileri, söyleşi esnasında muhatabına yöneltmek, sık sık başvurduğum bir yöntem dönüştü. Sonucu, içeriğin yanı sıra gerilimin eksik olmadığı söyleşiler ve zaman zaman “agresif” olarak nitelenen bir üslûp oldu.

Sorunun yanıtını ısrarla talep etmek, tutarlılığın yokluğunda bunu sormak, söyleşilerdeki sert bulunan üslûba bir anlayış alanı açsa da, sorular bütünüün her zaman söyleşi konuklarını tam anlamıyla yansıttığını düşünmüyorum. Yola çıkış niyeti zaten biyografi sunmak olmasa da bir alıntı gözümde negatif bir anlam taşıyorsa, soru niteliğine kavuştuğunda söyleşi verenler genelde kendilerini hırpalanmış, kimi zaman da hakları yenmiş hissettiler. Olumlu detayların aynı ağırlıkta konuklara sorulmaması bir sorun olarak görülebilir, ancak söyleşilerin uzunluğunu, konukların gazete ve televizyonda zaten dile getirdikleri yorumlarla ikiye katlamamak bir tercihti.

Muhatapları nezdinde bu tercihi hafifletme amacı taşımadan bu yönde işlev gören, her söyleşiyi yayından önce konuklara iletmek ve son metin için onlardan onay almak oldu. Bu prensip, bu kitap için söyleşileri bugüne taşımak ve Olağanüstü Hâl döneminde yaşananları aktarmak amacıyla da yapılan son üç söyleşi için de geçerli. Özellikle bazı siyasî ve akademisyenlerle söyleşilerde, geri dönüş, söyleşileri parti bültenine dönüştürme veya

kitaplaştırma derecesine varsa da, bu prensibin en büyük artısı, uydurma haberlerin yanı sıra, vurkaç söyleşilerinin veya demec gazeteciliğinin de yarattığı, medyaya yönelik güvensizliğin bir nebze de olsa tamiri oldu. Pek çok potansiyel başlık, konukların son onayı verirken yaptıkları düzenlemelerle kayboldu, ama söyleşi verenler kendilerini ifade edemediklerini düşündükleri yerleri düzeltirken, ben de antenlerimin çalışmadığı anları ek sorular yönelterek yanıt alabildiğim ölçüde telafi ettim. Düzeltme yapmayı reddederek söyleşinin yayımlanmamasını talep eden Mustafa Mutlu örneğinde ise, kendisinden herhangi bir geri dönüş olmazsa söyleşiyi ses kaydıyla birebir yayımlayacağımızı belirttikten sonra, yinelenen olumsuz yanıt üzerine, konuşmamızı aynen yayımladık.

Söyleşilerin toplamı, adım adım sertleşen siyasî baskıya ve alanı gittikçe daralan bir gazeteciliğe işaret ediyor. İnan Kızılkaya'nın anlatımı baskıdaki hiyerarşiyi, şiddetin konu Kürt medyası olunca nasıl pervasızlaştığını gösterirken, karşılaştırmalı bir okumayı olanaklı kılıyor. Doğan Medya Grubu'nun satışını odağına alan Mehmet Y. Yılmaz söyleşisiyle sona eren kitapta, bugün gelinen noktaya ilişkin farklı sorumlular tartışılıyor. Kimi konuk gazete patronlarının kamu ihalelerindeki çıkarlarını, kimi gazetecilerin zaaflarını, kimi entelektüelleri, kimi de burjuvaziyi işaret ediyor. Böylelikle, bugün yaratılanın, siyaset, medya patronları, gazeteciler ve hatta okuyucuların tercihleriyle katıldığı bir ortaklık olduğu somutlaşıyor. Gazetecilerin eleştirilerinde çoğu zaman kendi patronlarını, gazeteci arkadaşlarını ve en çok kendilerini sakındığı Türkiye basınında, Cengiz Çandar gibi bazı konuklar, diğerlerinden bir adım öteye geçerek

kitabın ortasından konuşup özeleştiri yapıyor. Onları dinledikçe fark ettiğim, bu söyleşilerin T24 olmasa ve başka sektörlerde işleri olan bir patronaja tabi olmam veya siyasî tercihlerini pusula edinen bir yayında çalışmam durumunda, ortaya çıkmayacağı. Bir yandan Yusuf Kaplan'ın, diğer yandan Orhan Bursalı'nın kapılarını çalmak ve bazıları yıllar süren ısrarlardan sonra da gelse, kabul almak bu sayede oldu. Konuk seçiminden sorulara, yayından yayın sonrasında gelen taleplere kadar her konuda nihai kararın bana bırakıldığı bir özgürlüğün yanı sıra, metinleri farklılaştıran, Doğan Akın'ın hiçbir zaman esirgemediği desteği ve emeği oldu. Paylaştığı birikim, kazandırdığı açılar ve sürdürdüğü yokuşlarla söyleşiler tek kişinin olmaktan çıktı, Aydın Engin, Hasan Cemal ve T24 editörlerinin de katkılarıyla yeşeren, ortak aklın ürünü oldu.

Yine de, bugünden geriye baktığımda, benden kaynaklı sebeplerle bazı söyleşilerin eksik, bazılarının epey zayıf kaldığını görüyorum. İlaveten, söyleşi teklifi ilettiğimiz dönemlerde olumsuz yanıt veren bazı isimlerin konuşması durumunda daha bütünlüklü bir fotoğraf çıkacağına inanıyorum. Birkaçını saymak gerekirse, Mehmet Şevket Eygi, Oğuzhan Müftüoğlu, Akın Atalay, Elif Çakır, Ahmet Altan, Hikmet Çetinkaya, Mehmet Barlas, Mustafa Karaalioğlu, Yiğit Bulut, Ekrem Dumanlı bu isimlerin başında geliyor. Yanı sıra, önde gelen söyleşicilerden Neşe Düzel, karikatürleriyle zaman zaman gazetesindeki yayınların önüne geçen Latif Demirci, medyaya veda eden Aydın Doğan, anlatacaklarıyla farklı pencereler açabilirdi.

Ancak, bu isimlerden daha çok, "yokluklarıyla da anlam ifade edenler" kümesinin başında

kadınlar geliyor. Hidayet Şefkatli Tuksal ve Nazlı Ilıcak dışındaki tüm konuklar erkek. Bu da, medya yapılanmasının görmezden gelinmeye devam edilen bir neticesi. Gazete arşivleri ile bugünün yayınları karşılaştırıldığında ortaya çıkan, erkek gazetecilerin meslekteki ömürlerinin kadınlarinkine kıyasla yakıcı derecede uzun olması. Ve bu oran farkı, cinsiyetler arasındaki ilişkiden kaynaklanıyor. Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın bu kitapla aynı yıl yayımladığı araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, kadın gazetecilerin göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir bölümü erkek yöneticiler tarafından tacize uğruyor, hamile diye işten çıkarılıyor, yönetici konumuna gelebilenler erkek meslektaşlarının hışmına uğruyor. Sonucunda, hem kadın gazetecilerin sayısı az kalıyor hem de yayınların içeriğindeki erkeklik egemenliğini koruyor. Bu konu, bir söyleşide kiminle ve medyanın farklı yayınlarını kapsayacak şekilde nasıl ele alınabilir sorularına cevap bulamadığım için kitabın da en büyük eksisi oldu.

Eksikler, tecrübe ede ede açığa çıkıyor ve soru baki kalıyor: Söyleşi nasıl yapılmalı? Yanıtlar, bu soruyu dert edinenler çoğaldıkça çeşitlenecek. P24, bilhassa Yasemin Çongar ve Murat Şevki Çoban sayesinde elinizde tuttuğunuz kitap, benim ve söyleşi konuklarının bu soruya verdiği cevaplardan oluşuyor. Yeni söyleşicilerin konukları eşliğinde verecekleri yanıtları kıskançlıkla okuyabilmek umuduyla, buyrun.

Hazal Özvarış

Mayıs, 2018

Mehmet Altan: AKP'ye yakın gazeteler siyasî baskıyla ilan topluyor. 29.01.2012

Mehmet Altan: Benim konumumu, Türkiye'nin durumu gösterecek

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Zaman gazetesinin 25'inci yıl dönümü için yapılan törende ideal gazetecinin portresini çizdi: "Kalemimi satmayan, kiralamayan, doğruyu mertçe savunup yanlışın karşısında dik duran herkesi yürekten selamlıyorum." Ardından ekledi: "Hakarete karşı çıktık, ama eleştiriye asla. Biz yasaklayan, kısıtlayan, engelleyen bir anlayışa asla tevessül etmedik, etmiyoruz ve etmeyeceğiz."

Başbakan'ın konuşmasından kısa bir süre önceye kadar, Prof. Dr. Mehmet Altan Star gazetesinin başyazarlığını yapıyordu. İlk önce "gazetenin politikasını temsil etme unvanı," yani başyazar konumu alındı, ardından yazı sayısı haftada yedi günden beş güne indirildi. Son olarak, Fırat Haber Ajansı'na verdiği söyleşide söyledikleri üzerine, gazete yönetimi "maksadını aştığını" yazmasını istedi. Altan "teklifi" reddedince, Star'la yolları ayrıldı. Aslında olan yolların ayrılması değil, ayırılmasıydı!

Mehmet Altan, bir ilk değil. Tutuklanan bazı gazetecilerin listesi bir yana, köşelerini arkalarında bırakmak zorunda kalan, gazete, televizyon değiştiren yazar sayısı da gün geçtikçe artıyor. Ahmet Taşgetiren, Fehmi Kuru, Bekir Coşkun, Ece Temelkuran, Banu Güven, Can Dündar, Ruşen Çakır... Liste uzatılabilir.

Yine de, Mehmet Altan'ın Star'dan ayrıldığını duyduğumuzda, şaşırдық. Çünkü Altan, "İkinci Cumhuriyet" in fikir babası, 28 Şubat'a karşı çıkan, AKP'ye kuruluşundan itibaren destek veren, İslamcı-liberal ittifakın temsilcilerinden biri, kararlı bir "yetmez ama evet"çiydi.

Geçen hafta, Mehmet Altan'ın "alternatif medya" kaba tarifi altında buluşan internet siteleri ve gazetelerde

yayımlanan söyleşilerini okuduk. "Hükümet biat istiyor" dedi. "Sapına kadar sansür var" dedi. Kendi tabiriyle, Altan, "avaz avaz" bağırdı. Peki, hükümete yakın gazetelerde işler nasıl yürüyor, sorusunun cevabını öğrenmek için bulduğumuz Mehmet Altan'a sorduk: Medya ve hükümet ilişkisindeki kırmızı çizgiler ne? Biat kültürü nasıl somutlaşıyor? Tek sansür, otosansür mü? Baskı hangi yollardan yapılıyor? Komiser kim? Ana akım medyada sınırı aşanlara ne oluyor? Açıklanan gazete tirajlarında şike var mı? 28 Şubat gibi AKP de kendi medyasını mı yarattı? Star'dan ayrıldıktan sonra Köşk'ten arandı mı?

AKP'ye dair bir umudu olup olmadığını da sorduğumuz Mehmet Altan'ın sorularımıza cevapları şöyle:

Medyanın sermaye sahiplerine ilişkin kırmızı çizgileri olduğunu biliyoruz, ancak hükümet ve basın arasındaki ilişkiye dair büyük bir sessizlik var. Sizin Star'dan ayrılma süreciniz bunun en net göstergelerinden biri oldu. Bu ilişkinin kırmızı çizgileri neler?

Çizgilerin başında, eleştiri yapmamak geliyor. Dostane eleştiri dahi kabul edilemez hâle geldi. Ayrıca, yapılan olumlu icraatları alkışlamak da yetmiyor. "Ne yapılıyorsa ilk defa yapılıyor; bu yapılanlar yeni bir Türkiye yaratıyor; bu sayede dünya bize hayran kalıyor." Bu zeminde konular ikiye ayrılıyor. Ya CHP'yi ağır bir şekilde topa tutabilirsin ya da eskisi kadar olmamakla birlikte, askerîyeyi eleştirmeye devam edebilirsin. Türkiye'deki siyasal iktidarın kırmızı çizgilerini, varlığı siyasete bağlı yazarların yazıp yazmadıklarına bakarak da anlayabiliriz. Kişilerin politikalarını, yazılmayanlar belirliyor.

Hangi konular yazılmıyor?

Örneğin, Şike Yasası. Vicdan sahibi, ilkeli bir insanın kabul edebileceği bir şey değildi. Van'da 70 bin kişi hâlâ bu soğukta çadırlarda yaşıyor. "Yeni Türkiye" propagandasıyla uyuşmayan her tablonun gündemdeki

yeri düşüyor. Milletvekillerinin emeklilik maaşlarının artırılmasından ziyade, düzenlemenin çok sinsî bir şekilde gece yasalaşması yine gündemden düşürüldü. Mesela Deniz Feneri bir tabudur... Hrant Dink cinayetinin beş yıl süren dava seyri, bu konuda üstünde şüphe olan bütün bürokratların terfi ettirilmesi ya da iktidar partisinden siyasete atılması... Bunların üzerine gidilmesini istemeyen bir ileri demokrasi olabilir mi?

Uludure'de Türkiye tarihinin en trajik olaylarından birini medya görmezden gelebildi. Bu, çok ürkütücü bir şey. Katliam 21:30'da olmasına rağmen, basın ertesi gün saat 12.00'ye kadar sustu. Basın, kendiliğinden mi sustu, yoksa biri talimat mı verdi? Bu talimatı kim verdi? Belli ki birisi düğmeye bastı. Demek ki biri, Türkiye medyası için düğmeye basabiliyor. O zaman, bunun tek parti rejiminden ne farkı var?

Düğmeye kim bastı?

Ya siyasettir ya da askerdir. Asker arka plana geçtiğine göre, bu en azından siyasetin sorumluluğu altında.

Tam burada soralım, bahsettiğiniz biat kültürü nasıl somutlaşıyor?

Pek çok gazetede, gazetecilik ilkeleri değil, siyaset geçerli. Siyasetçiye biat edenler yönetime geliyor. Geriye kalanların da, hoşla gitmeyen bir şey yaptıklarında nasıl sindirildikleri ortada. Şunu söylemek doğru olacak: Basının işleyişi değişmedi. Daha önce nasılsa aynı şekilde devam ediyor. Sadece eskiden o sistemi askerîye kendi lehine işletirken şimdi siyasal iktidar yönlendirmekte... Ama tüm bunları, basının finansmanını konuşmadan berraklaştıramayız.

Konuşalım o zaman, basın finansmanını nereden kazanıyor?

Basın, parasını halktan veya habercilikten kazanmıyor. Gazeteler, satış fiyatlarının çok üstünde maliyete sahip. Para, daha ziyade nüfuz ticaretinden ve ilandan kazanılıyor. Parayı gazetecilikten kazanamayınca, oyunun kuralını parayı veren belirliyor. Bu da gazeteciliği

öldürüyor ve talimat gazeteciliği devreye giriyor... Bu gazetecilik de, besleme basınının varlığını pekiştiriyor. Çünkü talimat gazeteciliği, saygınlığı ve tutarlılığı yok ediyor. Gerçek gazetecilik olacaksa, medya ilkelerine göre hareket edeceksin, askere veya siyasete göre değil.

Maliyet ve satış arasındaki farkı kim, nasıl ödüyor?

Ya başka bir iş alıyorsun ya da siyasî baskıyla ilan topluyorsun. Yani, satış aracılığıyla halk ödemiyor. Türkiye’de reytingler konuşuluyor ama gazete tirajları sorgulanmıyor. Gerçek satışlar ile gösterilen tirajlar gözletildiği zaman, bir zarar ortaya çıkıyor. O zararı kim, neden ödüyor? Bu soruyu araştırmak gerek. O zaman yaşanan berraklaşır...

“Siyasî baskıyla ilan toplamak” ifadesini açar mısınız?

Bir medya mecrasına normalde ilan vermeyecek olanların ya da iktidarın manyetik alanında olanların mecburen verdiği ilanları kastediyorum. Zıyan, böylece finanse ediliyor...

Anlattıklarınız, tanıklıklarınız mı?

Buna tanıklık etmeye gerek yok. Hangi gazeteciye, gazete finansmanını sorsanız, bunu size söyler. Kimin ne kadar ilan aldığıнын kayıtları ortada... Sadece piyasa kuralları işlese, alınmayacak ilan alınıyor ise, bunu nasıl açıklamak gerekir?

Sansür nasıl işliyor?

Bir kere otosansür var. Gazetecilerin konuşabildikleri ve konuşamadıkları var. Biraz önce bahsettiğimiz, hükümetin bugüne kadarki olumlu adımlarına hiç yakışmayan, olmaması gereken ama gittikçe artan konuların altı çizilmiyor. Mesela, Deniz Feneri hakkında bir haber bulacak olursanız eğer, bu ancak savunma düzeyinde bir yazı olur, haber olmaz. Bu konu, Uludere ve şike gibi, bir tabudur. Hükümet neye kızılıyorsa, oraya otosansür giriyor. Meslek ilkeleri yerine “Hükümet buna kızar, buna kızmaz” anlayışı devreye giriyor...

Otosansür dışında nasıl sansürler var?

Başlığa kadar her şeye karışılması, eleştirel bakanların da nihayetinde işten atılması... Benim anlatmaya çalıştığım, yazıya ve çiziye karışmanın iyi bir şey olmadığı. Niye karışıyorsunuz? Özgürlük, fikir değil midir? Niye fikri istediğiniz gibi yayımlamak istiyorsunuz? Başlığını, içeriğini atıyorsun, “Bunu yaz, bunu yazma” diyorsun. Yazar olma vasfıyla çalıştırdığın insana ayar verirsen, o artık yazar sayılmaz. İç içe geçmiş kuklaya dönüşür.

Müdahale nasıl gerçekleşiyor?

Birisi komiserlik yapmaya başladığı vakit yaşanıyor.

Komiserliği kim yapıyor? Gazete yönetimi mi yoksa mesela Başbakanlık’tan gelen bir telefon mu?

Kimse artık... Onları bilemiyorum, ben zihniyet olarak gördüklerimi söylüyorum. Somut bir örneğini, dün Can Dündar yazısında detaylarıyla anlatıyordu. Benim derdim burada, tekrar söylüyorum, “Kim yapıyor, nasıl yapıyor” değil. Zihniyet olarak basında gelinen noktada, sansürcülük, baskı ve otosansür var. Bu da hayırlı bir iş değil! Kurum veya kişiler, kısacası “gönüllü sansürcüler” önemli değil, kim olduklarını herkes biliyor...

Mesele, Türkiye’nin 2012’de geldiği nokta. İleri demokrasi diyerek, eskiden askerlerin istemediği, şimdi de siyasetçilerin istemediklerinin yazılmadığı bir noktaya doğru hızla sürüklenmesi... “Aa, böyle bir şey varmış” denilecek, ilk defa rastlanılan bir şey değil ki bu. Önemli olan baskı, sansür ve otosansürün ayyuka çıkması. 12 Eylül rejimini demokratikleştirmek yerine onu “ele geçirmeye” öncelik verince, yönetimzihniyeti de bundan fazlasıyla nasibini alıyor... Evren’i yargılamak, 12 Eylül’ün devletin çatısını oluşturan anayasası başta olmak üzere 600 yarasını da dinamitlemeyince, Evren’i yargılıyoruz ama 12 Eylül rejimini tüm varlığıyla yaşatmaya da devam ediyoruz... “Eski rejim” yeni ellere geçiyor izlenimi bundan dolayı yaygınlaşmakta...

Bu hafta verdiğiniz söyleşilerden birinde “Belgelerim var” dediniz. Nedir bu belgeler?

Sansür örneklerine cevap olarak söylemiştim. Ama önemli olan paparazzilik değil, ben mekanizmaya dikkat çekiyorum. Herhangi biri böyle bir şey yoktur diyebilir mi? Gazetelerden kimler kayboluyor? Dün yazarken bugün yazmayanların listesi gittikçe kabarıyor...

Yalçın Doğan, Star’dan ayrılışınız sonrasında Köşk’ten arandığınızı yazdı. Bu doğru mu?

Sanırım, (Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Basın Danışmanı) Ahmet Sever’in, eski bir arkadaşımıdır, olay duyulur duyulmaz konuyla ilgilenmiş olmasını kastediyor...

Ahmet Sever, cumhurbaşkanından da bir mesaj iletti mi?

Sadece dertleştik.

Yeni Şafak yazarı Ayşe Böhürler, CNN’de Ayşenur Arslan’ın programında, ayrılmanız hakkında “Eskiden muhafazakâr yazarlar CNN, NTV gibi ana akım medyada yer bulamazdı. Şimdi tam tersi bir tablo var” yorumunu yaptı.

Doğru bir tespit.

AKP, kendi 28 Şubat medyasını mı yarattı?

İşin gereğini yapmadığın vakit, iş yürümez. O yüzden tirajları berraklaştırmak lazım. Takrir-i Sükûn’dan önce de satışlar düşmüştür. Toplum olanı yavaş yavaş anlar.

AKP hükümetinden ilk sert tepkiyi 2008’de türban tartışmaları esnasında aklık rakamlarını açıkladığınızda almıştınız. Erdoğan’ın sert çıkışına karşılık, “Başbakan bizi kurşun asker mi sanıyor” demiştiniz.

Türban konusunda yöntemin çok yanlış olduğunu söylemiştim. Bu bile inanılmaz bir şekilde aleyhimde kullanılmıştı ve bugün yanlış olmadığı ortada çünkü bu sorun hâlâ çözülemedi. Hâlbuki benim arzuladığım şey, halkını mağdur etmeyecek demokratik bir devlet düzeni ve birbirini mağdur etmeyecek bireyler olmak. Siz bunu Kemalistlerden rövanş almaya dönüştürdüğünüzde, “Müslümanlar ve dindarlar iktidar

oldu, hukuk ve demokrasi de palavradır” anlayışı, Türkiye’yi çok büyük bir kanlı kargaşaya götürme ihtimali taşıyor. Hâlâ 12 Eylül siyaset kurumu tartışılmıyor. Alevilerin cemevlerinin çözülmesi bir dakikalık iş ama çözülmüyor; veya hiçbir potansiyel oy gücü olmadığı için yok sayılan Heybeliada Ruhban Okulu... Bunun Kemalizmden farkı ne?

O zaman, “AKP, kendi Kemalizmini doğurdu” yorumunu da aşırı bulmuyorsunuz?

Daha ziyade, sistemi ele geçirme olarak tanımlıyorum. Genelkurmay Başkanı size karşı değilse, MİT kontrol altındaysa, o zaman “Niye kıpraşacağız, bize biat var” anlayışı, büyük tehlike doğuracak bir anlayış. Buna ister köpürsünler ister köpürmesinler. Ben, rövanşist bir anlayış görüyorum. Çünkü temel mevzuat, 12 Eylül rejiminin yapısal konumu, değişmiyor.

YAŞ’ta oturma düzeni değişti ama esas değiştirilmesi gereken YAŞ Yasası değil midir? Veya Siyasî Partiler Yasası, Anayasa kadar önemli değil mi? 12 Eylül faşizminin en korkunç kurumlarından biri YÖK’ü kaldırmak yerine, “Bütün üniversiteleri biz yönetelim” demek de çok yanlış, anti-demokratik bir algı. Kemalizmin, yahut 12 Eylül rejiminin bütün toplumu bunaltan sistemini berhava etmek ve bunu AB standardında bir demokrasiyle yeniden inşa etmek gerekmez mi?

Geçenlerde Nihat Ergün, mevcut anayasayı koruyarak yaşanacak muhtemel bir yarı başkanlık sisteminden bahsetti. “Evren’in elbisesini ben giyeceksem çok iyi bir elbise” gibi bir mantık, Türkiye’nin ve dünyanın geldiği noktada yürüyecek bir mekanizma değildir.

“Evren’in elbisesini üstüne giymek” tabiri hükümete yönelik genellenebilir mi?

Sanayi Bakanı, “Tayyip Erdoğan yarı başkanlık rejimine çok yakışır” dedi. Bunu, mevcut anayasaya göre söyledi. 2007 yılındaki seçimlerde AKP’nin seçim bildirgesinde Anayasa’daki cumhurbaşkanının yetkilerinin azaltılması

vardı. 2011 seçim bildirgesinde ise bu kalktı. En başta neden konmuştu? Zaman içinde Anayasa'da o söz verilen değişiklik neden gerçekleşmedi... Ve şimdi neden unutuldu? Verilen söz neden ortadan sessizce kayboldu? Kişiye göre demokrasi olur mu? Kişiye mahsus yasa çıkar mı? Bütün bunlar bir başka hukuksal tartışma konusu. Ama ortalığı susturmakla yanlış ortadan kalkmıyor. Yanlış, tartışılınca ve düzeltilince ortadan kalkar.

Mehmet Bey, İkinci Cumhuriyet'in fikir babalığından "Yetmez ama evet"e uzanan bir geçmişiniz var. "İğneyi kendinize batırıyor musunuz" sorularına cevabınız, her zaman "Benim duruşum belli. AKP ile yola çıkmadım ama AKP'nin ilk üç yılında, ömrümde göremeyeceğim reformlar gördüm" oldu. Şimdi, "28 Şubat'ta bile işsiz kalmamıştım" derken...

Ben, yazılarım yedi günden beşe indirinceye kadar her gün yazı yazan bir adamdım. Bunu 20 yıl Sabah'ta, son yıllarda da Star'da yaptım. Otuz beş kitabım, haftada bir Mehtap TV'de programım var. Her gün olup biteni yorumlayan biriyim ve hiçbir zaman "Bugün şöyle diyorsun, ama dün şunu yazmıştın" benzeri bir eleştiri geldiğini görmedim. "İkinci Cumhuriyet"i 22 yıl önce söyledim. Ama Türkiye'nin kerteriz noktaları, düşünce veya yazı değil, siyasî iktidar! Hâlbuki ben özlediğim Türkiye'yi elim kalem tuttuğundan beri anlatıyorum ve ona yakın adımlar atıldığı vakit, sonuna kadar destekçisi oluyorum. Tersine olduğunda da eleştirisini yapıyorum. Avrupa Birliği'nde beni heyecanlandıran, önümü görebildiğim bir reçete olmasıydı. Ama bugün, Türkiye'de önümü göremiyorum, gelecek yıl ne olacak bilemiyorum.

Sorumuzu başka bir açıdan tekrar soralım. 2005'ten itibaren "AKP, Şemdinli'den sonra iktidarını kaybetti," "ANAP gibi giderler," "AKP kendi aklıyla yol alınca Türkiye'yi tökezletiyor" dediniz ama bu görüşler terazinizde ağır basmadı. Neden?

Çünkü Türkiye değişsin istiyorum.

Reformların yapıldığı üç senenin ardından yedi yıl geçti. Bu ısrar, nasıl kaybolmadı?

Çünkü en olumlu adımlar AKP içinden çıktı. Burada benim derdim AKP değil, Türkiye'nin değişmesi. Değişim, münferit ve simgesel de olsa, bunu en fazla gerçekleştiren parti oldu. Ama AKP, bugün münferit değişimleri yapmaktan da uzaklaşıyor.

"Artık bitti" diyor musunuz, yoksa hâlâ umutlu musunuz?

Umudum bitti diye bir şey yok. Ama düne göre daha vahim bir noktadayız. O yüzden avaz avaz bağıriyorum.

"Yetmez ama evet," bugün geçerliliğini koruyor mu?

Şu an zor. Ama AKP, pratik bir parti. Belki eleştirileri görür ve olmadık bir viraj kazanabilir ama burada devleti ele geçirmek meselesinin altını çizmek gerekiyor. AKP zihniyeti, kuantum sıçramasına uğrar da, devlet dediğimiz şeyin bütün herkese eşit mesafede hizmet olduğunu algılasa, bu hayırlı olur. Ama bu sıçrama olur mu, onu bilemiyorum. Yine de umuduma tamamen duvar örmüş değilim.

Gazetelerden yazmanız için teklif geldi mi?

Siyasetin bu kadar ağırlıklı olduğu, korkunun etkinliğinden bahsedildiği bir yerde, bu teklifi yapmak kolay değil. Benim konumumu, Türkiye'nin durumu gösterecek.

Cengiz Çandar: Bugün Türk medyası, Başbakan'a teslim durumda. 28.02.2012

28 Şubat'ın 15'inci yıl dönümünde Andıç'ın hedeflerinden Cengiz Çandar, Genelkurmay'ın o dönem gazetelere nasıl müdahale ettiğini ve bugünkü izlerini anlatıyor

"Sırf babamı üzdükleri için Çevik Bir ve Özkasnak'a yüreğimdeki kini söndürmemesi için Allah'a dua ettim."

Cengiz Çandar'a bu cümleyi söylettiren olay, 28 Şubat'tan bir yıl sonra yaşandı: 13 Nisan 1998'de PKK'nın iki numaralı ismi olarak bilinen Şemdin Sakık yakalandı. 25 Nisan'da Oktay Ekşi, "Alçakları tanıyalım" başlıklı bir yazı kaleme aldı. 2 Mayıs'ta Uğur Dündar, Kanal D ekranlarından "andıcı" okudu. Ertesi gün dönemin en büyük iki gazetesi Sabah ve Hürriyet, Şemdin Sakık'ın kendilerine servis edilen "sözde" ifadesini yayımladı.

İfadede öne sürülen iddiaya göre, bazı iş adamları, sanatçı ve siyasetçilerle birlikte Cengiz Çandar, Mehmet Ali Birand, Akın Birdal, Yalçın Küçük, Yaşar Parlak, Mahir Kaynak, Mahir Sayın PKK'dan para alıyorlardı. Çandar'ın Sabah'taki yazıları durduruldu, Mehmet Ali Birand da Sabah'taki işinden oldu. Dönemin İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Akın Birdal, Türk İntikam Tugayı'nın silahlı saldırısına uğradı, uzun süren bir tedaviden sonra hayata dönebildi. Yaklaşık iki yıl sonra, 21 Ekim 2000'de o dönem Fazilet Partisi İstanbul Milletvekili olan Nazlı Ilıcak, Yeni Şafak'taki köşesinde sahte olma ihtimalini de not düşerek bir "belge"den bahsetti. Ilıcak, birkaç gün sonra konuyu soru önergesi olarak Meclis'e taşıdı. Önergeye ek olarak verilen Genelkurmay'ın "Andıç" başlıklı "Güçlü Eylem Planı"nda "Maksat" ibaresi altında şu sözler yer alıyordu: "Adı geçen gazetecilerin kamuoyunda saygınlığının azaltılması ve itibarının düşürülmesi ile terör örgütüne sağladığı dolaylı destek ile ilgili aleyhlerine kamuoyu oluşturulması."

Planda, "Kullanılacak Yöntem" de şöyle açıklanıyordu: "Örgütün para ile her şeyi kendine müzahir gazetecilere yaptırdığının gazete sahipleri, seçilen köşe yazarlarına ve televizyonlarına aktarılması." Genelkurmay, 2 Kasım 2000'de yaptığı açıklamada, skandalı "üstü kapalı" bir şekilde kabul etti.

Türk Silahlı Kuvvetleri ve medyanın tarihine geçen en büyük skandallardan biri olan andıç gösterdi ki, Şemdin Sakık medyaya servis edilen kurgulanmış ifadelerin aksine, adı geçen kişileri PKK'dan para almakla suçlamamıştı! Çandar, Genelkurmay'ın açıklamayı yaptığı gün bir "zafer yazısı" kaleme aldı. Ancak Sabah gazetesi yönetimi yazıyı yayımlamayı reddetti. Bunun yerine Çandar, Genelkurmay'a hakaret ettiği gerekçesiyle kendi köşesinden ihbar edildi. Çandar'ın yayımlanmayan yazısı yerine koyulan bu ihbarın ardından Çandar ile Sabah'ın yolları ayrıldı.

28 Şubat'ın 15'inci yıldönümünde Cengiz Çandar'a sorduk: Ona göre, 28 Şubat'ın sanık sandalyesine kimler oturuyor? Turgut Özal yaşasaydı 28 Şubat yaşanır mıydı? Genelkurmay, gazetelerde kimlerle irtibattaydı? Aydın Doğan, 28 Şubat'ta Dinç Bilgin'den daha mı sağlam durdu? Türk medyası bugün nasıl bir denge gözetiyor? Gazete patronları neden bu kadar kolay korkuyor? Kilit nokta, medya patronlarının diğer işleri ve bu arada kamu ihaleleri mi?

Radikal yazarı Cengiz Çandar'ın sorularımıza verdiği cevaplar şöyle:

28 Şubat sanık sandalyenizde kimler var?

Ben bir iddia makamı olarak sanıklar dizsem, başta dönemin Genelkurmay Başkanı (İsmail Hakkı Karadayı) olmak üzere, askerî yetkilileri koyarım. Genelkurmay 2. Başkanı Çevik Bir, kuvvet komutanları...

Hasan Cemal, Şemdin Sakık'ın ifadesine dönemin 7. Kolordu Komutanı Büyükanıt'ın da girdiğine dair bilgi geldiğini yazdı. Bu ihtimale karşı, Büyükanıt da sandalyede mi?

Hasan Cemal öyle diyor, ama benim belgelendirme şansım yok. Kulağıma gelen bir başka iddia ise Şemdin Sakık'ın ifadesine, o iliştilmiş ibareleri Çevik Bir'in yerleştirdiği... Soruşturma ile bunlar ortaya çıkabilir. Andıç okuduğunuzda bunun bir psikolojik harekât olarak organize edildiğini görüyorsunuz. İfadeleri bizzat kimin iliştilirdiği de önemini kaybediyor. Bunun içinde kim ne kadar sorumluluk aldı ayrı bir mesele, ama kurumsal anlamda Genelkurmay bundan sorumlu. İkinci olarak, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i de oturturum. Orkestra şefi oydu. 28 Şubat'ın bir post-modern darbe anlamında gerçekleşmesinde rol aldıkları için arkasından kurulan koalisyonun yönetici genel başkanları Hüsamettin Cindoruk, Mesut Yılmaz'la birlikte, sözde sivil kuvvetlerden TİSK, DİSK filan da sanık sandalyesine oturur.

Murat Belge, T24'e verdiği söyleşide, 28 Şubat kararlarının altında imzası bulunan Erbakan'ın da soruşturma kapsamına alınabileceğini söylemişti. Erbakan hayatta olsaydı, listenizde olur muydu?

Erbakan'ın tarihî sorumluluklarını felsefî anlamda tespit etmek başka, 28 Şubat'ı fiilen yapan aktörleri belirlemek başka bir şey. Erbakan 28 Şubat'ın hedefiydi ve neticede hükümeti bıraktı. Yanlış taktikler ve pozisyonlarla işlerini kolaylaştırmış olabilir. Ama tabii ki, 28 Şubatçı değil. İnsanın şakağına tabanca dayandırılarak attığı bir imza, insanı o belgeyi hazırlayanlarla suç ortağı yapmaz. "Ölseydi de yapmasaydı" diyebilirsiniz, ama işin faili değildir. Ama o dönemde Batı Çalışma Grubu üzerinden medyanın yönlendirilmesinde rol alan çeşitli isimlerin de sanık sandalyelerine oturmaları icap eder. Bunun için de o dönemin medya yöneticileri, Ankara büro şefleri, bazı köşe yazarları da oturur.

Sabah'ın sahibi Dinç Bilgin, Ankara Temsilcisi Fatih Çekirge mi mesela?

0 dönemin 28 Şubat sürecine çanak tutan gazetelerinin künyelerine bakılınca, görülüyor. Çok sanıklı bir dava yapacaksa, epey bir insan ve sanıklar hiyerarşisi var.

Bir varsayım: Özel danışmanlığını yaptığınız Turgut Özal yaşasaydı, 28 Şubat yaşanır mıydı?

Olmazdı. Ancak, yazılmamış bir tarihi yazmak mümkün değil. Özal olsaydı dediğiniz zaman, "Özal nasıl olacaktı" sorusu da geliyor. Özal'ın kafasında cumhurbaşkanlığı süresini tamamlamadan Çankaya'yı terk edip, yeni bir siyasi oluşumun lideri olarak seçime girmek vardı. Özal, 1993'te öldü, 28 Şubat ise 1997'de oldu. Bu varsayımda, Cumhurbaşkanı Özal'dan bahsetmiyoruz. Dolayısıyla, 1993'teki, ipleri elinde tutan Özal döneminde 28 Şubat olabilir miydi, dersiniz, sureti katiye olmazdı.

Andıcın yayımlandığı '98 yılına dönelim. Andıcın yayımlanmasının ardından DGM'ye çağırıldınız. Savcının size verdiği Sakık ifadesinde ne yazıyordu?

1998 yılı 2 Mayıs'ta andıcı Uğur Dündar Kanal D'de okudu. Ertesi gün de Hürriyet ve Sabah'ta çıktı. Yaklaşık bir ay sonra Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) kongresi için St. Petersburg'dayken, Ergun Babahan "Gazeteden aradılar ama 'canın sıkılmasın' diye sana söylemedim. Dönünce DGM'ye gitmen gerekiyor" dedi. İlk defa DGM savcısı önüne çıktım. Savcı, Sakık'ın ifadesinin orijinalini verdi. Okudum, bir şey yok. Bizimle ilgili bir soru soruluyor, cevapta Sakık, "Bunları devlet yanlısı gazeteciler olarak görürüz. Bunlar Kürt sorunu çözümü noktasında yöntem olarak ayrılıyorlar, eleştiriyorlar" diyor. Bu "devlet yanlısı" ibaresi benim açımdan hiç hoş bir şey değil, ama netice itibarıyla, andıçtakinin tam tersini söylüyordu.

Bunun üzerine savcıya, "Resmî olan buysa, ağzımı açıp konuşmamı gerektiren bir şey yok. Sayın savcı, ben burada neden bulunuyorum" dedim. "Biliyorsunuz ya, gazetelerde çıkan..." dedi. Israr etmemin ardından, neredeyse yalvarırcasına, "Bir şeyler söyleyin, usûlen yapıyoruz, kapatacağız" dedi. "1- Gazetelerde çıkan gerçek değil, gerçek ifade bu diyorsunuz. 2- Hazırlık aşamasının gizliliği vardır.

Gazetelerde yayımlanması suçtur. Üstelik gazetelerde yayımlanan da sahte ifadeydi. Siz suçlular hakkında işlem yapmayı beni neden buraya getiriyorsunuz, bunu anlamadım" dedim. "Neyi kastettiğinizi anlıyorum, ama bu iş, o gazetelerin bulunduğu ilçelerin savcılıklarının yapması gereken bir şey. Ama yapılmaz, yapmazlar. Burası Türkiye" dedi. Millettin tir tir titrediği DGM savcısı, "Burası Türkiye" diyor ve andıç soruşturmasını böyle yapıyor.

Sizce Uğur Dündar'a andıcı kim, nasıl servis etti?

Bilmiyorum, ama tahmin edebiliyorum. Gazetede yayımlanmadan üç gün önce (dönemin Sabah Genel Yayın Yönetmeni) Zafer Mutlu, "Şu sıralar asker veya Kürt sorunu kelimeleri geçen bir şey yazma, rica ediyorum. Topun ağzındasın" dedi. "Ne oluyor" deyince "Uğraşıyoruz, konuşturma beni. Bize güven. Bu ricamı da dikkate al" dedi. Şemdin Sakık birkaç gün önce yakalanmıştı. Gazetelerde "Bomba ifşaat" diye haberler çıkıyordu. Birilerinin bunları onlara söylemiş olması lazım.

Bir gün sonra Oktay Ekşi, "İçimizdeki hainleri tanıyalım" diye bir yazı yazdı. Basın camiasında hainler varmış, Sakık da bunların adını vermiş. Oktay Ekşi nereden biliyordu? Sonra, kendisi özür yazılarında, "Devletin beni aldatacağını nasıl düşünebilirdim? Devlete güvendim" dedi.

Kastedilen Genelkurmay 2. Başkanı Çevik Bir mi, Genelkurmay Genel Sekreteri Erol Özkasnak mı?

Erol Özkasnak sözcüydü ve büyük bir sadakatle Çevik Bir'e bağlıydı. 28 Şubat'ın psikolojik savaş faaliyetlerini servis eden oydu. Ama bunu Çevik Bir'in bilgisi dâhilinde yapıyordu. Andıç belgesi çıktığı zaman görüyorsunuz ki, altında Fevzi Türkeri'nin imzası var, Çevik Bir de ikinci başkan olarak paraf ediyor. Dolayısıyla, Özkasnak'ın kendi işidir denemez. Özkasnak, medya bağlantısı sağlıyordu.

Telefonun diğer ucunda kim var?

Bütün Ankara büro şefleri işin içindeydi. İstanbul'da genel yayın yönetmenleri... Şimdi bir sürü yanlış hikâyeye dolaşılıyor,

benim o dönem işimi kaybettiğime dair. Mehmet Ali Birand kaybetti. Dinç Bilgin de “Cengiz’i biz Amerika’ya yolladık” dedi. Hâlbuki benim Amerika’ya gidişim ‘99 Mart sonu, andıç ise ‘98 Nisan sonu. Arada bir yıl var. Ben kendim bir think-tank [düşünce kuruluşu] tarafından davet edilerek, 2000 yılında dönmek üzere gittim. Hatta bu daveti izin vermezler diye gazeteden gizledim. Son iki üç gün kala, “Davet var. Bu, prestijli bir şey” dedim. Yazmaya oradan devam ederim, diye Zafer Mutlu’yu ikna ettim. Yoksa gazete, beni koruma güdüsüyle göndermiş değil.

Dönemin Sabah Yazı İşleri Müdürü Ergun Babahan da benzer bir ifade kullandı.

Şununla karıştırıyor olabilirler. Andıçtan kısa bir süre sonra Akın Birdal vuruldu. Bilgi Üniversitesi’nde derse giderken radyoda Birdal’ın vurulduğunu duydum. Dersin ortasında, idari yetkililerden biri geldi: “Zafer Mutlu arıyor. Her şeyi kesip onu arayacakmışsınız.” Ders molasında aradım, Mutlu, “Akın Birdal vuruldu. Dinç Bilgin’le de konuştuk. Hemen buraya gel” dedi. “Şu anda can güvenliğim bakımından en güvenli ânımı yaşıyorum. Akın Birdal hepimizi temsilen vurulmuş oldu. Can güvenliği meselesi, bu saate kadar söz konusuydu” dedim. Filistin’de yetiştiğimiz için oyunun kurallarını biliyoruz. Ders bitince gittim. Birdal olayının Dinç Bey’e etkisi çok travmatik olmuş ve bana uygulanan duruma ilişkin büyük bir suçluluk duygusuna kapılmış, “Cengiz yazılarına başlasın” demiş. Sonra beni korumak için kendi kendilerine tedbirler aldılar. Kurşun geçirmez araba ve koruma polisi verdiler. İki üç gün sonra “Alın bu arabayı, sağ olun, kurşun geçirmiyor ama yağmur geçiriyor. Arabada şemsiye ile oturmak lazım” dedim.

O arada Ankara’dan Sabah’ın adliye muhabiri aradı: “Adliye’de birine rastladım. Türk İntikam Tugayları’ndan (TİT) olduğunu biliyorum. ‘O Cengiz Çandar’a söyleyin. Kendini kurtulmuş sanmasın. Onu indireceğiz’ dedi. Gözünü seveyim tedbir al” dedi. Bunun üzerine gazete, “Hedefi ortadan kaldıralım. Brüksel’e git. Orada ‘Avrupa’da sosyal demokrasi nereye

gidiyor’ temalı bir röportaj yaparsın” dediler. Gittim. Sonra Paris’e geçtim. Sönmez Köksal orada büyükelçiydi. Ahbaplığımız vardı. Birkaç ay öncesine kadar MİT müsteşarıydı. Arka planını bilebileceği düşüncesiyle andıç konusunu, onunla da konuştum. Bir hafta sonra Avrupa’dan döndüm. Babahan sanırım bir başka Amerika gidişimi karıştırmış. 1992’de can güvenliğime yönelik bir tehdit üzerine gazete beni Amerika’ya göndermişti. Orada Clinton’ın seçildiği başkanlık seçimlerini izlemiştim. O gidişin andıçla ilişkisi yok, altı yıl fark var.

Akın Birdal, Aksiyon’a suikast girişimine ilişkin olarak MİT’e suç duyurusunda bulunacağını söyledi. Köksal, MİT’in 28 Şubat’ına dair bir bilgi paylaştı mı?

Öyle bir şey olsaydı da bana söylemezdi. Ben, onun teşhisini öğrenmek istedim. O da bana, “Şemdin Sakık palavra, mesele o değil” dedi. Özal’la birlikte çalıştığım zaman, Kürt liderleri Talabani ve Barzani ile Özal arasında kurduğum temasın askerler nezdinde not edildiğini ve unutulmadığını söyledi. Bu yolla, Kürt meselesinde oynadığım rolün intikamı alınıyordu.

Gazeteniz Sabah ve Hürriyet’te Sakık’ın eklentili ifadesinin yayımlanmasından sonra Neşe Düzel’e verdiğiniz söyleşide, Dinç Bilgin ve Zafer Mutlu’nun tavrı için “Bir baskı olmadan inanmadıkları bir şeyi neden yayımlasınlar ki? Benim gazetem hakkımdaki iddiaya hiçbir zaman inanmadı. Bilgin ve Mutlu beni korumak istedi, sansürlemek için değil, zarar gelmesini önlemek için yazılar ciddi bir kontrol altına girdi” dediniz. Ancak siz gazetenizin birinci sayfasından PKK’dan para almakla suçlandınız! Bir gazete yönetimi, gazetecisine daha kötü ne yapabilirdi?

Dinç Bilgin’in pişmanlık duygusu var. Gerek görsel gerek yazılı söyleşilerde, bunu açıkça söyledi. İnsanların kafalarının işleyişini iyi bilmek lazım. Bilgin de, Mutlu da Sakık ifadesinde yer alanlara inanmadı. Zafer kendisi söyledi: “Böyle bir şey yok. Benden daha iyi bilecek biri olamaz. Maaşını ve nasıl yaşadığını ben biliyorum.” Ev alacağımız zaman, paramız yetmediğinde maaşımdan kesilerek kredi kullanırmıştı. Bu kadar ayrıntı biliyor. Beni korumak istediği doğru. Mehmet Ali Birand’dan hazzetmiyorlardı. Dinç Bilgin de sonraki söyleşilerinde söyledi. Onu işten çıkardılar, benim yazılarımı durdurdular. O esnada sürekli

Özkasnak telefonla arıyor ve “Neden bu adamı atmıyorsunuz” diye bastırıyordu. Beni atmamak için direndiler. Ama daha kötü ne yapabilirlerdi, dersenez, bu soru da meşru bir soru olur. O zaman ben de Zafer Mutlu’ya şöyle söylemişim: “Beni arkadan bıçakladın, sonra kucaklayıp ambulansa koyup, hızla acile götürdün ve bana diyorsun ki, ‘Seni, ben götürdüm ambulansa!’ Doğru ama sen bıçakladığın için beni o ambulansa bindirdin.”

“Çandar’ı atın” aramaları o sırada *Sabah*’ın Ankara Temsilcisi olan Fatih Çekirge’ye mi, Genel Yayın Yönetmeni olan Zafer Mutlu’ya mı yapılıyordu?

Fatih Çekirge aracılığıyla manşetler ayarlanırdı, bir de “diyorlar ki...” kalıplı özel bilgiler gelirdi. Ama bu “Atın” konuşmaları direkt Zafer Mutlu’yla görüşülüyordu. O dönem banka yönetim kurullarına emekli generaller yerleştiriliyordu. *Sabah*’ın satın aldığı Etibank’ın yönetim kurulunda ise Eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Vural Beyazıt vardı. O yüzden, gazete yönetimi Beyazıt üzerinden de askerlerle temas ediyordu. Benim gazeteden atılmam yönündeki baskılar üzerine, özellikle rahmetli Ercan Arıklı da devreye girerek, Beyazıt üzerinden askerlere onun nüfuzunu kullanarak direnmeye çalıştılar. Bunun üzerine Beyazıt’ın Çevik Bir’i arayarak, “Bu adam için çok ısrar ediyorlar, üstüne gelmeyin. Zaten yazıları durdurulmuş” dediğini bana aktardılar. Böyle kanallar vardı. Beni korumaya ve kollamaya kendilerince çalıştılar. Ama olur mu böyle şey, olmaz tabii. Sorduğunuzda da “Genelkurmay baskısı altında, mecbur kaldıkları” gerekçesini öne söylüyorlar.

Sizce bu yeterli bir cevap mı?

İdeolojik duruşunuz, hayata bakış tarzınız ile buna değişik cevaplar verebilirsiniz. Ama olgusal anlamda, bu, gazetecilikte yapılır mı? Bir gazete, mensubuna bunu yapar mı? Yapmaz. Bu, kabul edilemez bir şey ve ilkesel açıdan, hafifletici sebep aramamak lazım. Ama sorulara devam edip, “Bunlar hakikaten seni korumak istediler mi” dersek, cevabı evet olur. “Böyle mi korunur,” bu tartışılır. “Yapmasalardı” denilebilir. Haber *Sabah*’ta yayımlandığında, Bilgin de Mutlu da

Nice açıklamalarında Cavit Çağlar’la beraber yattaydılar. Döndüklerinde Mutlu çağırdı, “Direnemem. Yazılarını durduracağız” dedi. “İki tane büyük medya kuruluşu var. Bu kanunsuz, haksız bir şey. İki büyük medya kuruluşu direnirse, bütün bu baskı mekanizması çöker” dedim. “Direnemem, bildiğin gibi değil, burada bilmem kaç kişi çalışıyor” dedi. Ne alakası var deyince, “Bankam var” dedi. İktidar odaklarıyla ilişkiler olmadan banka almak söz konusu olmadığı için, anladık. İşin en ironik tarafı, 2000 yılında andıç denilen şeyin var olduğu ve Genelkurmay’ın bunda parmağı olduğu alenen çıktıktan sonra, yazımı koymayıp ve kendi köşemde “Hukuk büromuzun uyarılarına rağmen, yazıda suç unsuru bulunduğu, Genelkurmay’a hakaret içerdiği” söylenerek ihbar edildim. 1- Öyle bir hukuk bürosu yok. 2- Yazımda suç unsuru bulunduğu dair bir uyarı almadım. 3- Genelkurmay’a hakaret etmedim. Aksine, haklılığımızın ortaya çıkmasının verdiği rahatlıkla, adli sürecin peşini bırakmayacağımı, hesap soracağımı söylemişim. Beni ihbar ettikten sonra da işten attılar.

Bu noktada iyimserlikten geri adım attınız mı?

O sırada, Hüseyin Kıvrıkoğlu “28 Şubat bin sene sürecek” dediyse de 28 Şubat bitmişti. 28 Şubat’ın simge isimleri TSK’dan ayrılmıştı ve silahlı kuvvetlerin komuta heyeti onlarla ters düşen bir ekipti. Hatta ben atıldığım sırada, Genelkurmay Genel Sekreteri Aslan Güner tarafından Genelkurmay’ın yıllık resepsiyonuna çağırılmışım. Beni atanlar bunu bilmiyor. Birand da ben de vardık. Bu, sembolik anlamda bir özür dilemeydi.

28 Şubat bittiyse neden işten çıkarıldınız?

Gazetenin kendi enayiliği idi. Bir süre sonra da gazete yönetiminin başına banka hikâyelerinden bela geldi. Benim yazımı koymamakta direndiklerinde Erdal Şafak aradı ve “Bu yazıyı koyamayız. Başka bir yazı yaz” dedi. Başka bir yazı yazacak vakit yoktu, ama daha da önemlisi “Bugün bizim kamuoyunda aklandığımız gün. Ne demek koyamazsınız,” “Zafer

öyle diyor" dedi. "Zafer nerede" dediğim zaman, "Ankara'da" dedi. "Seni mi aracı koydular? Onlara söyle, zaten gazetenin başı sıkışık, gazeteye banka nedeniyle soruşturma başlatılmış, tam böyle bir dönemde bizim itibarımızın güçlü bir şekilde geri döndüğü bir ortamda yazı koymayıp sansüre giderlerse, bir de oradan bir algı yaratırlar ve daha büyük sıkıntıya girerler" dedim. Bunun üzerine "Şantaj mı yapıyorsun" dedi. "Sen sadece bir aracısın. Muhatabım değilsin. Şantaj yapsam sana mı yapacağım? Sen sahibi de yöneticisi de değilsin. Sen, ben ne diyorsam aktar" dedim.

Sabah'tan ayrılınca Doğan Grubu'na geçmeyi düşündünüz mü?

Sabah'tan atılınca, Milliyet ve Radikal beni almak istedi. Mehmet Yılmaz Milliyet'in, İsmet Berkan Radikal'in genel yayın yönetmeniydi. Hatta dediler ki: "İkimiz de istiyoruz. Tercihini sen yap." Fakat ikisi de "Sen olduğun için Aydın Doğan'a sormamız lazım" dediler. Aydın Doğan'ın vetosuna takılınca, Milliyet veya Radikal'e geçememiş oldum. Diğer yandan, Yeni Şafak bastırıyordu. Sabah'ın da patronaj durumunun ne olacağı belli değildi. Bir süre bekledim. Fakat hazır param tükendi. Bunun üzerine, Yeni Şafak'a "Geliyorum" dedim.

Ertuğrul Özkök'ün isimlerinizi manşette değil içeride yayımlaması, Umur Talu gibi isimleri askere karşı koruması, Doğan Grubu'nun 28 Şubat'ta daha sağlam durduğuna dair bir algı doğuruyordu. Aydın Doğan'ın vetosu bu algıyı yalanlıyor mu?

Doğan Medya kendi mensuplarını korumak açısından daha sağlam durdu. Bir, Doğan Medya her anlamda Sabah'ın bağlı bulunduğu medya grubundan daha güçlüydü. Bu yüzden, 28 Şubat sürecinde askerlerin daha fazla kâle almak zorunda oldukları bir noktadaydı. İkincisi, 28 Şubat'ta askerlerle çatışan bir noktada zaten değildi. O nedenle kendi birkaç adamını koruması da kolaylaştı. Dolayısıyla, kendi adamları için evet, sağlam durdu. Mehmet Ali ile birlikte şayet o dönem Sabah'ta değil, Hürriyet'te olsaydık, bunu diyebilir miydik; bilemeyiz. Ayrıca, bizim lehimizde yazı yazan bazı Doğan Medya mensupları "Bu konuya girmiyoruz" denilerek engellendi.

Zafer Mutlu'nun size o dönem telefonda, isimlerinizi yayımlamaması için Özkök'ü ikna edemediğini, Sabah'ın da basmaya mecbur kaldığını söylediğini aktardınız. Ancak Bilgin, bir söyleşide şunları söylüyor: "Hürriyet kabul etti, ancak Mutlu, Özkök'ün haberi kullanmasını istedi."

Sürekli olarak Özkök'ü ikna edemediklerini söylediler. Özkök de haberi koyduğu gün aradı ve özür diledi. "Biz mecbur kaldık koymaya ama sizin isminizi manşete koymadık. Sizin gazete manşetten koydu" dedi.

Bu ihtimal, yaşananlara bakışınızı değiştirir mi?

Bunu konuşmak ayıp geliyor.

Neden?

Çünkü yapılan bir tür kahpeliğin idi ve kendi meslek ortamında yürürlüğe konuldu. Bu işte rol alanlar benim meslektaşlarım ve arkadaşlarım idi. Dolayısıyla bunları konuşmak beni utandırıyor. O tarihten itibaren, yani 1998 andıcından beri, benim Türk medyasına ilişkin hiçbir bağlılık duygum kalmadı. Bitti. Türkiye'nin medyası maalesef böyle. Yarın böyle olmayabilir, ama medyada benim kuşağım veya bir başka deyimle 28 Şubat döneminin medya kuşağı bugün de devam ediyor. Türk medyasına, zorunlu para kazanma kaynağım olması ve kendimi ifade etmemi sağlaması dışında bir aidiyet duygum yok.

Genelkurmay andiç açıklamasında örgüt liderleriyle görüşenleri kınarken, Başbakan Erdoğan da Kürt meselesiyle ilgili medya patronları ve yöneticileriyle bir toplantı yaptı ve Murat Karayılan'la görüşenleri eleştirdi, Hasan Cemal'e gönderme yaptı. Bir pusula benzerliği var mı?

Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşundan beri medya, devlet endeksli olageldi. Demokratikleşmede yol alınması demek, bu alışkanlığın yok edilmesi demek. Erdoğan ile medya patron ve yöneticilerinin toplantısı, gerekçesi ne olursa olsun, bu kötü alışkanlığın kaldırılması bir yana, aksine bu kötü alışkanlığın tahkim edilmesi anlamına gelir. Bunun, özünde 28 Şubat'ta Genelkurmay'ın çağırdığı brifinglerden farkı yoktur. Nitekim orada kalkıp medya patronları biz aramızda

bir komisyon kuralım, "Aramızda Kürt meselesi ile ilgili haberleri denetleyelim. Sizle de koordinasyon içinde olalım" gibi asla kabul edilemez birtakım öneriler ortaya atıldılar.

Peki, Türk medyası bugün nasıl bir denge gözetiyor?

Bugün Türk medyası, Başbakan'a teslim durumda. Bir bölümü Başbakan'a çok yakın kişiler ve patronaj tarafından çıkıyor. O yüzden zaten Başbakan'a tabiler. Geri kalan bölüm de Başbakan'dan korkuyor. Durumdan vazife çıkarıyorlar. Başbakan'ın kimlerden ve nelerden hazzetmediği sezilerek o kişiler barındırılmıyor. Ancak, Başbakan'ın "Bu kişiyi atın, bu kişi yazmasın" dediğini sureti katiye sanmıyorum.

Sizce, Başbakan'ın "O insanlara o kalemleri teslim edenler der ki: Kusura bakma, bizim dükkânda sana yer yok. Herkes vitrinine layık olanı koyar" sözleri, işlerinden ayrılmak zorunda bırakılan gazeteciler listesini uzatmıyor mu?

Bu hoş bir durum değil. Ama bu merkezî bir siyaset odağının doğrudan talebi ve baskısından ziyade, medya yönetimi ve patronajının durumdan vazife çıkarma algısıyla ilgili. Medya gönüllülükler üretiyor. Bu bir anlamda, 28 Şubat'tan daha feci bir durum. "Ben senin için yaparım" diyorsun. O senden bir talepte bulunmuyor ama "Filanca gün böyle bir laf etmişsiniz, ben anladım" diyorsunuz. Tayyip Erdoğan'a yaranmak için kendileri yapıyor bunu. İş âlemiyle ilgili kendi tasavvurları yüzünden, Başbakan'ın kızmayacağı bir konumda olmak istiyorlar. Aslında, ben de bu ortamdan nasibimi aldığımı sanıyorum. AHaber'de program yapıyordum. Bir de sıfat vermişlerdi: AHaber Siyasî Danışmanı. TRT Haber'de program yapıyordum. İkisi de yeni yayın döneminde iptal edildi.

Neden böyle düşünüyorsunuz?

KCK operasyonları ve Kürt meselesi konusunda izlenen politika ve benim aldığım pozisyon nedeniyle. Bir de TESEV'e hazırlanan raporun çizgisi var. Tam o raporun ortaya çıktığı ve tartışılması gereken dönem, raporun önerilerininin 180 derece tersi bir siyasî çizgi izlendi.

Ben de televizyonlarda, özellikle Başbakan'a çok yakın bilinen kanallarda, her gün bir şey söylüyorum. Kim ışınladı bizi? Bir ihtimal, oradaki meslektaşlarımız, durumdan vazife çıkardı ve "Başbakan hoşlanmaz bundan" dediler. Bu dönemin, her şeye rağmen 28 Şubat'tan farkı var. Başbakan'ı doğrudan suçlamanın anlamı yok. Asıl olan medya patronajı ve zihniyeti. Başbakan'ı kızdırmamak veya yaranmak gibi dürtülerle, ne yapıyorlarsa, kendileri yapıyor zaten.

Bilgi Üniversitesi öğretim görevlisi Doç. Dr. Esra Arsan, medya ve siyaset ilişkisinde kamu ihalelerine işaret etti. Patronları korkutmak bu yüzden mi bu kadar olay?

Elbette.

Dinç Bilgin, "Yıllarca gazetecilik dışında bir iş yapmamak için mücadele ettim, sonunda girdim" dedi. İflas eden Bilgin, gazete patronlarına ders olmadı mı, olmayacak mı?

Olmadı ve olmayacak. En azından, görünebilir bir gelecek için. Türkiye'de demokratikleşme mesajı, demokratikleşme bağlamındaki kurumsallaşmayla ilgili bir şey. Anayasamız yok. 1982 Anayasası yürürlükte, ama vicdanlarda bitmiş bir anayasa. Yeni anayasa yapacaktık, ama nasıl yapılacağı da belli değil. Hukuk sistemimiz dökülüyor, özel yetkili mahkemelerin uygulama tarzına bakın.. Dolayısıyla, demokratikleşmenin hukuk çerçevesi oturmadan ve kurumsallaşmadan, bu toplumun medyasında da Dinç Bilgin'in dediği anlamda sadece medya sermayesi olarak varlığını sürdürmek olamaz. Deminden beri konuştuklarımızın gerekçesi, söylediğiniz gibi kamu ihaleleri. İktidar tekelleşmesinin çok belirgin olduğu bir yapıda yaşıyoruz, o yüzden "Başbakan'ı kızdırırsak, o kamuoyu ihalesinde benim aleyhime bir durum doğabilir" diye düşünüyor. Türkiye'de siyasî iktidar o kadar güçlü bir şey ki, vergi uygulamasıyla eller havaya kalkabiliyor. Doğan Medya'nın da başına gelen şey buydu.

Osman Ulagay: Laik kesim Yılmaz Özdil ve Bekir Coşkun'la avunup, çözüm arıyor. 12.04.2012

Osman Ulagay: Entelektüellerin bir bölümü nüfuz sahibi olma hevesinde, rezervli davransalar AKP bu kadar şımarmayabilirdi

“Başbakan Erdoğan yazdırdı bu kitabı bana.”

Osman Ulagay, Türkiye Kime Kalacak? başlıklı son kitabına bu cümleyle başlıyor.

Sebebi, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 26 Şubat 2010'da söylediği cümleler:

“Herkes fikrini söylemekte serbesttir. Gayet güzel de böyle belirlenmiş şeyler var. O insanlara o kalemleri teslim edenler de der ki 'Kusura bakma kardeşim, bizim dükkânda sana yer yok.' Çünkü herkes vitrinine layık olanını koyar...”

Ulagay'ın bir gün sonraki, “Başbakan'ın 'dükkân'ında bana yer yok” başlıklı yazısı Milliyet'te yayımlandı. Ancak bu, Milliyet'teki son yazısı oldu. Bu yazıyı izleyen “Medya patronları Başbakan'a cevap vermeyecek mi?” yazısı Doğan Medya Grubu'nun “başbakana cevap vermeme” kararı gerekçe gösterilerek yayımlanmadı. Bunun üzerine Ulagay, “sessiz bir protesto” ile Milliyet'ten ayrıldı.

Ardından geçen zamanda masanın başına oturan Ulagay, “Herkesi kızdıracak” dediği bu kitabı yazdı ve yaklaşık 35 yıldır ekonomiye odaklanan bir yazar olarak kendisinden duymaya çok alışık olmadığımız ifadeler kullandı: Tehlike, korku, ürküntü, kâbus...

Nedenini öğrenmek için Ulagay'a sorduk: Gördüğü kâbus ne? Neden korkuyor? Erdoğan'ın Türkiye'sinde ne olacağını düşünüyor? AKP'nin nihai hedefi “1923 Cumhuriyeti'ni bitirmek” mi? Ona göre, demokrasi Erdoğan için hâlâ bir araç mı? Erdoğan'ı eleştirdiği konularda kitlesel bir

tepki neden doğmuyor? Gülen hareketi, AKP'ye karşı siyasî bir alternatif mi? Laik kesime neden kızıyor? İşte, Ulagay'ın sorularımıza verdiği cevaplar:

AKP Gerçeği ve Laik Darbe Fiyaskosu'nu "Sabrım taşıdığı için yazdım" demiştiniz. Bu kitabınızda da laiklerin tavrı için "Çıldırıyorum" diyorsunuz. Nedir sizi çıldırtan?

Temel nedeni şu: Laik kesim diye tanımlayabileceğimiz kesimin yıllardır savunduğu, kemikleşmiş bazı ilkeler var. Kendilerine göre tanımladıkları Atatürk ilkelerini savunuyorlar ve Atatürk'ün kurduğu cumhuriyeti devam ettirme kaygısı taşıyorlar. Fakat bunu yaparken, Atatürk'ü bir isim olarak yaşatmanın ve her yıl 10 Kasım gibi vesilelerle ona bağlılıklarını belirtmenin Atatürk'ün düşüncesini canlı tutmaya yeterli olacağını düşünüyorlar. Hâlbuki yaşadığımız deneyim gösteriyor ki bu yeterli değil! Böyle yaparak, laik kesim sadece sınırlı bir çevrede etkileşim sağlamış oluyor. Ancak, Atatürk Türkiye'de sadece yüzde 20'lik bir kesim için değil, çok daha büyük bir kesim için önemli. Onları kazanabilmek ve Türkiye siyasetinde etkili olabilmek için 60 senedir değişmeyen ilkelerle Atatürk'ü savunmak artık geçerli bir yöntem değil. Bunun da hâlâ anlaşılammış olması beni çıldırtıyor. Atatürk'ü gerçekten yaşatmak istiyorsak ve cumhuriyet ilkelerinin günümüze uyarlanmasını istiyorsak bunu aşmamız lazım.

"Sabah kalkıp Yılmaz Özdil ve Bekir Coşkun okuyarak güne başlayan" bir laik kesimden bahsediyorsunuz. Laik kesimin portresini nasıl çiziyorsunuz?

Laik kesim, uzun yıllar kendisini Türkiye'nin, bir anlamda, yol göstericisi olarak görmüş ve bunun verdiği bir özgüven var. Eninde sonunda Türkiye'nin Atatürk'ün öngördüğü tarzda bir ülke olabileceği inancı taşıyorlardı. Fakat değişen dünya ve Türkiye'nin gerçekleri bu inancı çok sarstı. Onlar da bu güvencelerini terk etmeye başladılar. Nihai güvence olarak görülen asker faktörünün devre dışı kalması bunu daha da arttırdı. Dolayısıyla bu kesimin içerisinde dayanışma ihtiyacı büyük ölçüde arttı. Bu dayanışma ortamını sağlayan bu yazarlar da onlar için önemli.

Sabah bir gün önce duyduklarının moral bozukluğuyla kalkıp, onların duygularını paylaşan bir yazarın yazısıyla karşılaşmak onlara iyi geliyor. Bunu daha önce İlhan Selçuk için de çok düşündüm. Bu test de edildi. İlhan Selçuk'un Cumhuriyet'ten ayrıldığı dönemlerde Cumhuriyet'in okur sayısı birdenbire 40-50 bin azaldı. Şimdi o fonksiyonu ifade eden Yılmaz Özdil, Bekir Coşkun var.

Kitapta "Bu yazarları okuyarak avunma kültürünün gidişatı değiştirmek için başka şeyler yapmak gerektiğini idrak etmeyi önlediğini" öne sürüyorsunuz. Yani bu yazarlar, içe dönük laik kesimin bir nevi "gazını alarak" son kertede AKP yararına bir işlev mi sergilemiş oluyor?

Maalesef, bu içine kapanma tavrı, bu kesimin giderek daralmasına yol açıyor. Ben buna "avunma ve avutma kültürü" diyorum. O yazarlar da bu fonksiyonu sağladıkları için, o insanları farklı düşünmeye, başka çözümler aramaya çalışmaktan alıkoyuyor belki. "Biz bu şekilde kendi çevremizde yaşayabiliriz" diyorlar ve bu, onların zayıflamalarına yol açıyor.

Erdoğan'ın Türkiye'sine dair bir kâbustan bahsediyorsunuz. Nedir gördüğünüz bu kâbus?

İktidardaki otoriterleşme eğilimi ve Türkiye'nin tek parti rejimiyle yönetilir hâle gelmesi bir kâbus bence. İfade özgürlüğünün sınırlandığı bir ortamdan, AK Parti iktidarının hedeflerini ve ilkelerini beğenmiyorsanız, bunu ifade etme hakkınızın sınırlandığı bir ortamdan söz ediyorum. Bu ortam bizi yavaş yavaş tek sesli bir ülke olmaya doğru götürür. İktidarın karşısında sizin görüşlerinizi temsil eden bir siyasî alternatif yoksa ve ufukta da görünmüyorsa, bu da bir kâbustur. Düşünün bir kere, her konuda iktidarın ya da Sayın Başbakan'ın kendi ölçülerine göre belirlediği tercihlerin sonuçlarına mahkûmsunuz. Bir gün "Taksim Meydanı şöyle olacak, bütün ağaçlar kesilecek" diyor, ertesi gün "Eğitim sistemi şöyle olacak" diyor ya da "Şu heykeli beğenmedim, kaldırın" diyor. Bunlar ancak otoriter tek parti rejimlerinde rastlanan şeyler...

Başbakan'ın "Herkes vitrinine layık olanı koyar" sözleri üzerine kaleme aldığınız "Medya patronları Başbakan'a cevap vermeyecek mi" yazınızın Milliyet'te yayımlanmaması nedeniyle köşenizi bıraktınız. Siz bugün bu kâbusu mu yaşıyorsunuz?

Şimdi ben kâbus dediğim noktaya doğru bir gidiş olduğunu söylüyorum. Muhalefete tahammülsüzlük giderek artıyor. Medya üzerindeki baskı artıyor. Ben Milliyet'teki köşemi bıraktıktan sonra geçen süre içinde, birçok gazeteci ve yazarın yazı yazma veya televizyonda görünme olanağı kalmadı. Birçok isim sayabilirim...

Kâbusu yedi maddeyle özetliyorsunuz: 1- Hızlı ekonomik kalkınmaya odaklanmış yönetim anlayışı, 2- Başkanlık sistemi, 3- İnsan hakları ve özgürlüklerine önem vermeyen bir demokrasi anlayışı, 4- Batı etkilerinden arındırılmış toplumsal yaşam tarzı, 5- Cemaat ilişkilerini iş hayatında kullanan kendine özgü sermaye birikimi, 6- Dini kontrol aracı olarak kullanan bir anlayış, 7- Cumhuriyeti kuranların izlerini yok edecek bir ülke. Kâbusunuz bu kadar mı yoksa kaleminizi mi tuttunuz?

Ben bu yedi madde ile AKP'nin ve ona destek verenlerin kurmak istediği Türkiye'nin nasıl bir ülke olabileceğini göstermek istedim. Kâbus derken vurgulamak istediğim şey ise, tekrar söylüyorum, Türkiye'nin tek parti rejimiyle yönetilir hâle gelmesi. Ayrıca şöyle bir endişe de taşıyorum: Türkiye, AKP kadar dışlayıcı ve ötekileştirici olmayan bir yönetimle dünyada çok iyi bir yere gelebilir, ama Türkiye'nin potansiyeli ile AKP'nin Türkiye'yi getirebileceği yer arasında büyük bir boşluk oluşmaya başladı. Bu da beni rahatsız ediyor.

Kitaptan bir alıntı: "Aşırı özgüven ve eleştiriye tahammülsüzlüğün nice ünlü siyasetçinin sonunu getirdiğini unutmamak gerekiyor." Bu durumda aşırı özgüven ve tahammülsüzlükle eleştirdiğiniz Erdoğan da kendi sonunu hazırlıyorsa, siz neden korkuyorsunuz?

Beni en çok korkutan şey, değer ölçülerini benimsemediğim bir iktidarın her şeye hâkim olması ve kendi normlarını herkese empoze etmeye kalkışması. Bu noktaya gelindiğinde, benim için ve benim gibi düşünenler için bu ülkede

yaşamanın bir anlamı kalacak mı kalmayacak mı, bunu düşünüyorum.

Ülkeyi terk etmeyi mi düşünüyorsunuz?

Hayır, o noktaya gelmeden bir şeyler yapmak gerektiğini söylüyorum.

Tehlike, ürküntü, korku gibi sıklıkla kullandığınız kelimeler, karşı çıktığınız laik kesimin "Tehlikenin farkında mısınız" sözlerini çağırıyor. Fark nerede?

"Tehlikenin farkında mısınız" sorusunu soran laik kesim kendi açısından tehlikenin farkında ama buna karşı çare üretmiyor, çünkü çareyi geçmişte arıyor. Ben onların dışında kalan bir kesime, "Canım, bunlar da iyi kötü yönetiyor ülkeyi. Şikâyet edecek neyimiz var" diyenlere, AKP'nin görüşlerini tam olarak benimsemedikleri hâlde onu kötülerin iyisi olarak görüp, daha iyiyi aramayan kesime mesaj vermek istiyorum. AKP'yi demokratikleşme umudu ile uzun süre desteklemiş olanların bir kısmı yavaş yavaş bu umudun sınırına gelindiğini görüyor zaten.

Liberalleri mi kastediyorsunuz?

Liberalleri, Kürt sorununda AKP'nin çözüm getireceğine inananları, AKP'nin askerî vesayeti kaldırarak Türkiye'yi özgürlükçü demokrasiye götüreceği umudunu taşıyanları kastediyorum.

Kitabınızda da "AKP, liberalleri mükemmel bir şekilde kullandı" diyorsunuz. Peki, liberaller neden kendilerini kullandı? Sebep, bir yerde telaffuz ettiğiniz astronomik ücretler mi?

Astronomik ücretler, her dönemde olmuştur. Bugün de AK Parti'nin kendine yakın gördüğü kimseler, AKP'nin üzerinde sörf yaptığı dalganın içinde yer alanlar var. Onlar da bu durumdan yararlanıyor. Dolayısıyla onların AKP'yi savunmaya devam etmeleri anlaşılır bir şey. Ben daha çok o kesim içinde yer almayan, AKP'yi bir demokratik dönüşümün partisi olarak görenler açısından bunu söylüyorum.

Bu, bizim entelektüellerimizin bir bölümünde uzun zamandır görülen bir zafiyet. Toplumun geniş kesimiyle güçlü bağ kuramayan ve bu bağı kurmadan iktidar ve nüfuz sahibi olma hevesine kapılmaktan kaynaklanan bir durum var. İktidar ve nüfuz sahiplerine, sizin görüşünüze çok yakın olmasalar da, yakın durduğunuz zaman, o iktidarın pozisyonunu desteklemiş oluyorsunuz. Ayrıca askerî vesayetin yükünü üzerinde hisseden insanlar da, AKP’de bunu ortadan kaldıracak bir potansiyel gördükleri için ona destek verdiler. AKP ve yandaşları, askerî vesayeti onların desteğiyle etkisiz hâle getirirken, bunun sonuçlarını tam olarak kestiremediler. Bu yüzden şimdi eğer AKP kendi hegemonyasını, tek parti rejimini kurarsa, onlar gene umduklarını bulamayan kesimde yer alacaklar...

Yani aydınlar AKP’ye bol kepeçden mi destek attı?

O desteği verirken, daha rezervli davranmak lazımdı. AKP’ye sınırsız destek vermek yerine, bunun sınırlı olduğunu hissettirerek vermek gerekirdi. Öyle olsaydı, AKP bu kadar şımarmayabilirdi.

AKP sizce ne zaman şımardı?

Bilhassa 2007 sonrasında. İlk beş yılda bu konular çok fazla tartışılmıyordu. Cumhurbaşkanlığı seçimleri, referandum, kırılma noktaları oldu.

Erdoğan’ın “sessiz devrim yaptık” ve “normalleşme” ifadelerine dikkat çekiyor, “sinsi devrim”e işaret ediyorsunuz. Neden devrim? Neden sinsi?

Devrim, sol literatürde ağırlık kazanan bir sözcük. İktidarın bütün uzantılarıyla birlikte el değiştirmesini ifade ediyor bu sözcük. AKP iktidarının, özellikle son üç dört yıldaki uygulamalarında böylesine büyük bir iktidar değişikliğini hedefleyen bir taraf var. Fakat buna “devrim” deyimi yerine “normalleşme” deyimini tercih ediyorlar. Bu çok önemli, çünkü onun altında yatan bir mantık var: Onlara göre Türkiye’de yaşayan insanların, Anadolu toplumunun normal bir hayat çizgisi vardı. Bu çizgi 1923’te cumhuriyet rejiminin kurulmasıyla kırıldı ve başka bir model zorla empoze edildi

halka. Bu mantığa göre 1923–2002 arasındaki dönem “anormal”di, şimdi ise AKP ile birlikte bir “normalleşme” yaşanıyor. Şimdi yaşamakta olan değişim ve dönüşüm kapsamlı ama bu büyük sokak hareketleri veya kırılmalarla gerçekleşen bir dönüşüm değil. Toplumun test ederek kademeli adımlarla ilerliyorlar. Aşamalı değişim, olaya farklı bir nitelik kazandırıyor.

AKP’nin nihai hedefinden bahsediyorsunuz. Gizli bir ajanda mı olduğunu düşünüyorsunuz?

Onların benim “büyük rüya” diye tanımladığım bir hedefi var: 1923 ile hesaplaşma ve onu aşıp farklı bir Türkiye oluşturma. Bunun ardında da şu argüman var: “1923’ten 2002’ye kadar Türkiye bir yerden bir yere geldi, ama kendi dokusunu kavrayamayan, dıştan gelmiş olan bir seçkinler grubunun yönettiği bir Türkiye olduğu için kendi potansiyelini tam kullanamadı. Şimdi biz düzeni “normalleştirerek,” kendi bünyesine daha uygun bir anlayışla, dinî değerlerini de dikkate alan bir anlayışla toplumun önünü açtık. Dolayısıyla Türkiye bundan sonra çok daha hızlı gelişecek.”

Ben bu argüman kazanırsa, AKP ve yandaşları kendi “büyük rüyaları”nı gerçekleştirirse, “Türkiye’ye şeriat gelecek” gibi bakmıyorum. Bence şeriat düzeni Türk toplumunun dokusuna uymuyor, bu 90 yılda ne olmuşsa olmuş ama Türk toplumu da bir yere gelmiş. Bugün Başbakan Erdoğan Arap ülkelerine “laik Türkiye”yi örnek gösteriyor.

Mehmet Şevket Eygi, geçen günlerde “Demokrasinin İslamî düzene geçiş için daha kolay bir rejim” olduğunu söyledi. Türkiye’de demokrasinin kendini koruma reflekslerinin zayıf olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Bu önemli bir soru, çünkü Türkiye’de demokrasinin kendini koruma reflekslerinde bir zafiyet var. Asıl problem de burada. Mevcut iktidarın beni en çok endişelendiren yanı da bu zaten, yani ilkel bir demokrasi anlayışına sahip olması. “Ben seçimde yüzde 50 oy alıp iktidar oldumsa ve Meclis’te çoğunluk bendeysen, her istediğimi yapabilirim, toplumun geri kalanının tepkisi beni ilgilendirmez” anlayışı bu. AKP eğer, anayasa yapacak çoğunluğa

sahip olsaydı, hiç kuşkunuz olmasın ki kendi istediği gibi bir anayasa yapma yoluna gidecekti.

Yani, sizce, istenen “cumhuriyet’i bitirmek” mi?

“AKP, cumhuriyeti bitirmek istiyor” şeklinde koymayalım, ama farklı ilkelerle tanımlanmış bir cumhuriyet tasarımı var.

Bu cumhuriyetin, “İkinci Cumhuriyet”ten farkı ne?

İkinci Cumhuriyet deyimi bazı entelektüellerin AKP doğmadan önce kullandığı bir deyimdi. Bu nedenle aynı deyim kullanmak doğru olmayabilir. Bugünkü duruma dönecek olursak, şunu söyleyebiliriz: 1923 Cumhuriyeti daha çok Batı’nın değerlerini referans alan ve Batı toplum yapısına benzemeyi hedefleyen bir çerçeveye sahipti. Batı’nın küresel hâkimiyetini, tekelci üstünlüğünü kaybetmekte olduğu bugünün dünyasında ise Batı’nın değerleri tartışmalı hâle gelmiş durumda, Batı’nın değerleri ve kurumlarıyla başka değerleri birleştirerek yeni modeller üretmek mümkün belki. Bunları düşünmek mümkün ama bugünkü iktidarın ve Sayın Başbakan’ın demokrasi kültürüyle hiç bağdaşmayan, kendisiyle uyum sağlamayan herkesi dışlayan ve ötekileştiren bir yaklaşımı var. Bütün muhalefet odakları üzerinde caydırıcı bir baskı uygulamaya başladığınız zaman demokrasi büyük ölçüde yara almış oluyor. Bu çok tehlikeli bir şey. Onların kafasındaki farklı Türkiye modelini oturup tartışalım diyorum, fakat ben bunun özgürce tartışılabilirliğinden büyük şüphe duyuyorum. Çünkü onlar bunları daha fazla tartıştırmak istemiyor. Kendi kafalarındaki empoze etmek istiyorlar.

Bir parantez: Ahmet Altan, *Milliyet*’ten kovulmasına yol açan “Atakürt” yazısını bugün yazsa, işinden olur muydu?

Hayır. O zaman duyarlılıklar çok farklıydı. Bu elbette ki iyi bir gelişme. O işte büyük bir yanlışlık vardı.

Empoze etmek, dışlamak gibi Kemalizme atfedilen özelliklerin bugün AKP tarafından yapıldığını söylüyorsunuz. Öyleyse AKP kendi Kemalizmini mi yaratıyor?

AKP, şu anda demokratik yöntemlerle elde ettiği yetkiyi kullanırken tek parti rejimi gibi davranıyor. Bir Batı ülkesi

demokrasisine baktığınız zaman, iktidar da muhalefet de aynı yolun yolcusudurlar ve bunu kabul etmişlerdir. Demokrasi oyunu eşit şansa sahip olan takımlar, aynı statüde bulunan takımlar arasında oynanır. Ama bugün Türkiye’de bütün muhalefet partilerini adeta aşağılayan, onların meşruiyetini sarsmaya çalışan ve bütün doğruları gösteren, kuralları koyan tek parti hâkimiyetini özleyen bir anlayış var. Bu yetkinin oy ile elde edilmiş olması onun kötü olmasını engellemiyor.

Erdoğan yaklaşık 17 sene önce “Demokrasi bir araçtır” demişti. Sizce Başbakan bugün bu sözün ne kadar yakınında, ne kadar uzağında?

AKP, demokrasiyi tek parti iktidarı olmak için bir araç olarak kullandı. Seçimle iktidara gelmek, demokrasi denmesi için yetmiyor. Zaten uluslararası tasnife göre Türkiye hâlâ bir “kusurlu demokrasi” sayılıyor.

Siz haklıysanız, neden kitlesel bir tepki doğmuyor?

Üzerinde sörf yapılan büyük dalgaları düşünün. Dalganın üzerindeki kendinizi başka bir dünyada hissediyorsunuz. AKP’nin, şimdiye kadar yaptığı icraatla ve uluslararası alanda gördüğü kabulle, bir dalganın üzerinde sörf yaptığını söyleyebiliriz. Bunun toplumsal bir etkisi de var tabii. AKP’ye muhalif olanların sinirine dokunsa da bu bir gerçeklik. Buna karşı çıktığınız zaman da “Sen değişimi görmüyorsun, geri kafalısın” gibi ithamlarla karşılaşmanız mümkün. Bir de ekonomik şartların genelde iyiye gitmesi önemli bir faktör. AKP’nin kabul edilebilir bir ekonomik performansının olması bu ortamı sağlıyor.

Ama ben bu konuda bir eşik noktasına yaklaştığımızı düşünüyorum. İki soru önemli burada: (1) Bu kabul edilebilir icraat nereye kadar devam edecek? (2) Bu kadar zaman sonra iktidarın olgun bir tavır göstermemesi ve muhalefeti aşağılayarak tahrik etmesi. Ben bunun er geç bir karşı dalga yaratabileceğini düşünüyorum. Ancak bu muhalif dalganın etkili olması için AKP’ye alternatif oluşturacak bir temelini olması lazım. İnsanlara yön verip ufuk açacak, “Biz şu bakımdan AKP’den daha farklı bir iktidar olabiliriz” dedirtecek bir yönlendirici boyutu olması lazım.

Mevcut muhalefetten de çok umudunuz yok, sizce “karşı dalga” bir hayal mi yoksa gerçekçi bir ihtimal mi?

Böyle bir şeyin toparlanması kolay olmayacak bence. AKP’yi bir yerde, Fethullah Gülen hareketinden aldığı destekle birlikte düşünmek lazım. Gülen hareketinin azımsanmayacak bir gücü var. Bu güç hem iş dünyasında hem uluslararası alanda hem de değişik devlet organlarındaki kadrolaşma açısından ihmal edilmeyecek boyutta. Şimdi AKP ve Gülen hareketinin kendi dışlarındaki muhalefetin fazla etkili olamadığını gördükleri bir ortam var. Bu ortamda onlar artık önlerinin açık olduğunu ve kendi yönlendirecekleri bir Türkiye’de bulunduğumuzu düşünerek kendi aralarında bir ayrışmaya gidebilirler mi sorusu akla gelebiliyor...

Gülen hareketi, AKP’ye karşı siyasî bir alternatif mi?

Bunu söylemek zor, kendi içlerinde bugüne kadar dayanışma gösteren, referandumda ve son seçimde bunu kanıtlayan AKP ve Gülen hareketinin bundan sonra ne yapacağını kestirmek kolay değil. Bir yerde siyaseti ete kemiğe büründürdüğünüzde, önümüzde anayasa süreci var, yerel seçimler var, cumhurbaşkanlığı seçimi var, başkanlık sistemi özlemleri var, AKP’nin üç dönem sınırlaması var... Ayrıca, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün bazı konularda hükümetle tam örtüşmeyen beyanları var. MİT olayından sonra ortaya çıkan tartışmalarda, “Bizim aramızda ayrışma olamaz” çıkışlarına rağmen arka plana baktığınızda bir farklılaşma olduğunu görüyorsunuz.

Gülen hareketi ile AKP’nin ortaklaştığı noktalardan da bahsediyorsunuz ve bu kesim için söz konusu ettiğiniz “100 yıllık fırsattan” bahsederken, “Atatürk’ü tarihe gömmek” gibi keskin bir ifade kullanıyorsunuz. Sizce vesayete karşı çıkarken, Gülen hareketi ile AKP, Atatürk’ü de tarihe mi gömmek istiyor?

Fethullah Gülen’e çok yakın olduğu bilinen Zaman gazetesi yazarı Hüseyin Gülerce, 12 Haziran seçimi öncesinde “100 yıllık vesayet rejiminin sonu geliyor” dedi ve bunun mutluluğunu yaşadı. Burada 1923 ile Mustafa Kemal’in damgasını taşıyan cumhuriyetin kuruluş ilkeleriyle bir hesaplaşma söz konusu.

Atatürk’ü tarihe gömmeyi amaçlayan yolu açmak için sondaj çalışmaları yapılıyor şimdi. Referandum sürecinde, “cemaat devlete sızdı” suçlamasına karşı kendi hareketini savunurken, Fethullah Gülen’in söylediği önemli bir söz var: “Asıl sızmayı yapanlar, Anadolu’ya dışardan gelip ülkenin kaderi üzerine söz sahip olanlardır” anlamına gelen bir söz. Bu tanım kimleri kapsıyor acaba?

Selanik’ten gelenleri mi?

Öyle alırsanız, içlerinde Mustafa Kemal de var. Fethullah Hoca’ya “Atatürk’ü nasıl değerlendiriyorsunuz” dediğiniz zaman, belki bu ifadeyi kullanmaz ama kendi yandaşlarını savunma pozisyonuna gelince bunu söyleyebiliyor. AKP ve Gülen hareketi, eğer farklı bir cumhuriyet, farklı bir Türkiye oluşturma hedefini sonuna kadar götürürlerse, bence Atatürk’ü de dışlamaları gerekiyor.

Dışlanınca ne olacak? Yerine biri mi konulacak?

Orada ne kadar başarılı olurlar, bilmiyorum. Bir yandan da çok pragmatik ve her şeyi test ederek ilerleme metotları var. Büyük tepki olursa belki vazgeçerler, ama niyet böyle.

Başbakan’ın Dersim özrü ertesinde yapılan anketlerde Atatürk’ün ayrı tutulduğu görüldü. Siz, 10 yıllık iktidara rağmen oy kaybetme riski nedeniyle mi “Atatürk’ü dışlama”nın açıktan yürütülemediğini düşünüyorsunuz?

Atatürk’ü cepheden karşıya almak hâlâ biraz riskli. AKP’ye destek veren kesimde bile Atatürk duyarlılığının olduğunu düşünüyorum. Ama CHP’nin bütün geçmişini, tek parti dönemini, Dersim’i, Atatürk’ün sorumluluk sahibi olduğu dönemle yaşananları bu mantıkla ele aldığımız zaman süreç ister istemez oraya doğru gidecek.

Yusuf Kaplan: Muhafazakâr medya kendisine ihanet ediyor, iktidarla ilişkisi çok iğrenç. 11-12.06.2012

Yusuf Kaplan: Böyle bir yerde yazıyor olmak insanı tedirgin ediyor, sonuçta gazete bizim kurduğumuz bir gazete ama ceket hazır bekliyoruz...

Gazeteci Ali Akel, "Özür açıklanmaz, özür dlenir" başlıklı yazısında Uludere faciasındaki tavrı için hükümeti eleştirdikten sonra, 16 yıl çalıştığı Yeni Şafak'tan uzaklaştırıldı. Akel vakasının dumanı tüterken, "Medya Mahallesi"nin ablası Ayşenur Arslan CNN Türk'te "erken tatile" çıkarıldı. Medyadaki yaprak dökümünün mazisi malûm. Biri eski, biri yeni merkez medyanın temsilcilerinden CNN Türk ve Yeni Şafak'ın ortaklaştığı manzarada bir cümle göze takıldı: "Diken üstünde yazıyorum."

Yazının kaleme alındığı gazete Yeni Şafak, kalemin sahibi de, muhafazakâr medyanın vicdan mahallindeki önemli isimlerden olan Yusuf Kaplan'dı.

Kaplan'ın sözlerini önemli kılan, yalnızca yazarı olduğu gazete değil. Zira Kaplan, aynı zamanda Yeni Şafak'ın bir dönem "köşesinden edilmiş bazı gazetecilere kucak açan gazete" olma vasfını da kazanmasına sebep olan 28 Şubat döneminde, gazetenin genel yayın yönetmenliği koltuğunda oturuyordu.

"28 Şubat bitti, ama bizi de 'bitirdi'" başlıklı yazısında (27 Şubat 2012), o dönemi bakın, nasıl anlatıyor: "Hem bu kaset saldırısına (ki, bu nedenle, Hocaefendi'den özel teşekkür mektubu almıştım), hem de genel anlamda 28 Şubat'ın bütün ilkel saldırılarına karşı olanca gücümüzle direniştik. (Mesela ilk yaptığım işlerden biri, dört başörtülü arkadaşı editör yapmak olmuştu!) Bütün İslamî medya, çok iyi sınav vermişti, başlangıçta."

Kaplan, kalemini kendi mahallesine de doğrultmaktan kaçınmayan bir entelektüel. Misal, kâh "muhafazakâr medyanın henüz suçları ispat edilmemiş Ergenekon sanıklarının 'canavar'

gibi yansıttığının İslam'la taban tabana ters olduğunu" yazıyor, kâh sağ iktidarların kültürel alandaki icraatını hedef alarak "60 yıldır 'siyasî' iktidardınız, ne yaptınız bu ülkede" diyerek "muhafazakâr sanat" çıkışını sorguluyor.

İslamcı entelektüeller arasında özel bir yeri bulunan Yusuf Kaplan, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümünü bitirdikten sonra, Londra'da televizyon-sinema alanında yüksek lisans ve doktora yapmış. Geçmişinde, Bilgi Üniversitesi Sinema ve Televizyon Bölümünde dokuz yıl süren öğretim üyeliği de var, "TV5 Genel Yayın Yönetmenliği" de. Kaplan'ın, Türkiye Yazarlar Birliği bünyesinde faaliyete geçen "Sinema Okulu"nun da kurucusu olduğunu not edelim.

Sinema Okulu'nda verdiği ders sonrasında bizi, kendisini pür dikkat dinleyen gençler ve sigara paketi içindeki kurşun kalemleri ile karşılayan Kaplan, Ergenekon sanıklarına dair yazısının ardından "afroz edildiğini" söylüyor ve ekliyor: "Muhafazakâr medya kendisine ihanet ediyor, kendi ilkelerini çiğniyor."

Sözü fazla uzatmadan, sorularımızı yanıtlarken açık yüreklilikle konuşan ve kitabın ortasından konuştuğu sohbetin deşifre edilmiş metnini, hiçbir bölümünü çıkarmadan onaylayan Yusuf Kaplan'a bırakalım.

İşte, Kaplan ile yaptığımız söyleşi:

"Aynaya bakacak cesaretimiz var mı?" diyerek bitiriyorsunuz bir yazınızı. Bugün aynanın karşısına önce *Yeni Şafak*'ı oturtalım ve soralım; Ali Akel sonrası *Yeni Şafak* sizin için ne demek?

Ali Akel, başından beri çalıştığımız bir arkadaştı, çok da yeteneklidir. Türkiye'deki siyasî dengeleri, PKK/KCK'yı yakından takip eden bir arkadaştı. Araştırmacı gazeteciliğin hakkını verirdi. Türkiye'de pek az insanın benzer kaynaklara ulaşabildiği düşünülürken, Akel'in ayrılışı, *Yeni Şafak* için bir kayıptır.

28 Şubat döneminde Akif Emre ile siz, dönüşümlü genel yayın yönetmenliği yaparken *Yeni Şafak*, işinden olan birçok farklı yazara kucak açan bir gazete olarak da tanınmıştı. Söyley misiniz, bugün ne değişti ve patronaj Akel'e "hoşça kal" diyebildi?

Ben bunun patronaj kaynaklı olduğunu zannetmiyorum.

Kim kaynaklı olduğunu düşünüyorsunuz?

Açıkçası kimin yaptığını bilmiyorum, ama patronajın böyle bir şey yapacağını zannetmiyorum. Çünkü şimdiye kadar Ali Akel'in kıymetini bilen bir patronajdı. Kendisi de "Ben hakkımı helal ediyorum, siz de hakkınızı helal ediniz" diyerek veda etti.

Evet, ama patronlardan "artık beraber çalışmayacağız" tebligatı aldığını da *Taraf*'ta yazdı. Ayrıca, hükümet yetkilileri de konuyla ilişkili olmadıklarını belirtti. Yanılıyor olabilir misiniz?

Ama patronajın böyle bir şey yapması... İşgüzarlık olur. Patronajın böyle bir şey yapıp yapmadığını bilmiyorum, ama patronaj böyle bir şey yaptıysa bu işgüzarlıktır, komiktir.

Neyin işgüzarlığı?

Şurası açık; bir arkadaşın fikirlerinden, yazdıklarından ötürü işine son verilmesine, hem de bunun hükümetin bazı politikalarını eleştiriyor diye yapılmasına karşı çıkıyorum. Böyle bir şey olamaz!

Bu iklime sebep olan biraz da medya patronlarının kamu ihalelerine girmesi mi?

Ben o tür işlerle ilgilenmiyorum.

Medyanın iktidarlara ilişkisi, ilgi alanınız dışında mı?

Türkiye'deki medyanın bu konuda verdiği sınav çok berbat. Başka bir açıdan gazete ismi vermeden konuşalım; bir holding gazete çıkarıyor ve gazetelerde baştan sona şirketlerinin haberleri yapılıyor. İnsanların inanılmaz geçim dertleri var, ama ekonomi sayfalarını açtığınızda, gördükleriniz hep şirket haberleri... Türk medyası insanların gündelik hayattaki ekonomik sıkıntılarını hiç görmedi. İnsan özne değil. Medyanın öznesi

yok. Türkiye'deki en solcu medya bile, mesela Birgün gazetesi, bu tür haberleri ideolojik değeri varsa yayımlıyor. Burada ne söylersek boş, herkes medyayı güç aracı olarak kullanıyor. 200-300 yıl geriye doğru gidersek, gazetenin icadından bugüne medyalar bizi iletişim çağına değil, medya çağının eşliğine getirdi. Medya çağında iletişimsizlik en büyük sorundur.

Söyleşimize “ayna tutmak” diyerek başladık; o yüzden direksiyonu *Yeni Şafak*'a kiralım istiyoruz. CHP Denizli Milletvekili İlhan Cihaner'in Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı iken yürüttüğü soruşturma kapsamında mahkeme kararıyla dinlenen telefonlara, *Yeni Şafak*'ın sahibi Ahmet Albayrak da takılmıştı. Albayrak'ın bazı işleri için AKP'li bazı isimlerle temas kurduğu da kayıtlara yansıyanlar arasında. Akel'in ayrılması ile patronajın ekonomik çıkarları arasında nasıl bir akrabalık var?

Bu konulara girmeyelim, bunlar çok basit konular.

O zaman şunu soralım; Ergenekon kapsamında Cihaner'e ilişkin yürütülen dava sonuçlanmadan *Yeni Şafak* “Sanık savcıya ballı tayin,” “CHP'li savcının derin odası” başlıklı manşetlere imza attı. Bu gazeteciliği siz nasıl tanımlarsınız? İlkeli mi?

Bu gazetecilik falan değil, bu ilkesizlik. Böyle şey olmaz... Ben bunları onaylamıyorum.

Yusuf Bey, darbe geleneğiyle hesaplaşmak önemli. Ancak diğer yandan siz Ergenekon sanıklarına yönelik medya diline dair hakkaniyetli bir tavır alarak medyanın tavrını eleştiren bir yazı kaleme almış ve şunu söylemişsiniz: “Suçu ispatlanmamış bir insan, suçu ispatlanana kadar masumdur ve haklarını sonuna kadar gözetmek boynumuzun borcudur. Oysa yapılan habercilik, İslam'ın yüce adalet fikrine ve ahlâk anlayışına taban tabana terstir.” *Yeni Şafak*'ın yönetimine veya patronajıyla yapılan haberlere ilişkin konuştunuz mu?

Suçluymuş gibi değil, “canavar” gibi gösteriliyorlar! Televizyonlarda bir de buna acayip dramatik bir müzik ekliyorlar. Çok korkunç! Bahsettiğiniz yazıyı yazdıktan sonra inanılmaz bir aforoz yedim.

Aforoz nereden geldi?

Nerden, belli!

O yazıda “Başta Fethullah Gülen cemaati bünyesindeki *Samanyolu TV* olmak üzere, iktidar yanlısı bütün televizyon ve gazetelerin Ergenekon soruşturması için kurdukları dilin, laikçi primitiflerin (ilkellerin) ürpertici, Pravdavari dilinden farksız olduğunu” söylemişsiniz.

İşte, kimle ilgili yazdıysam, o çevrelerden geldi. Hâlâ da geliyor... Çok açık konuşmak istemiyorum. Zaten diken üstünde yazdığımı söyledim. “Eleştiriler usturuflu, hakaret edilmeden söylendiği zaman, biz anlarız” diyorlar. Ama tüm bunlar boş laf! Ben usturuflu bir şekilde uyardım, bir cümle yazdım ve başıma gelmedik şey kalmadı.

Bugün “diken üstünde yazıyorum” dediğiniz konular hangileri?

Türkiye'de “gizli iktidar” var, Türkçesi bu. Dün derin devletten bahsediyorduk ama bugün de siyasi iktidarın bir “gizli iktidar”ı var. Bu kişiler kurumlarda, şurada burada inandıkları ilkeleri hiçe sayacak işler yapıyorlar. Ben bunu bir Müslüman olarak protesto ediyorum.

Eski merkez medyanın sicili malûm. Peki, 28 Şubat sürecinde iyi sınav veren muhafazakâr medya için bugün ne değişti ve en dışlananları bile gözetmesi gerektiğini söylediğiniz medyanın bu muhafazakâr kolu kimleri dışlıyor?

Bence muhafazakâr medya dediğiniz medya kendisine ihanet ediyor, kendi ilkelerini çiğniyor. İkincisi, iktidarın çok fazla yanında yöresinde dolaşüyor; bu çok yanlış bir şey. “Bundan önce de başkaları bunu yapıyordu” denilebilir, ama ben bunu yapamam. Başkaları yapmışsa yapmış, bunun faturasını ödemiş veya ödemiş. Bu beni ilgilendirmiyor ama ben böyle bir ilkeliği, böyle bir vicdansızlığı yapamam.

Çok tehlikeli bir sürece gidildiğini düşünüyorum. Medyanın, özellikle muhafazakâr dediğiniz medyanın iktidarla ilişkisi bence çok iğrenç. Böyle bir şey olmaz, bunu kabul etmiyorum... “Niye yazıyorsunuz o zaman” diyebilirsiniz, ama ben zaten gündelik işlerle ilgili şeyler yazmıyorum, teorik-fikir yazıları yazıyorum. Ama bu gündeliğin pornografisi açıkçası beni ürkütüyor. Ayrıntının pornografisi asimile edici,

gerçek, temel sorunlara karşı duyarsızlaştırıcı bir şey ve ben orada kaybolmak istemiyorum.

Elbette “neden istifa etmiyorsunuz” gibi bir sıkıştırma gayreti içinde değiliz. Ancak Bilim Sanat Felsefe Akademisi’nden (BSF) ayrılırken zikrettiğiniz şu cümle çok net: “Ben ticarî yaklaşımı önceleyen bir kurumda saniyemi bile vermem.” Yeni Şafak için farklı bir durum mu geçerli?

Bunu söylemem çok yakışık almayabilir, ama şöyle bir şey var, önümüz her yerde kesiliyor. Yapılabilecek bir sürü iş vardı, ama AKP iktidarı döneminde bunların önü kesildi. Her noktada bu böyle oluyor.

Pardon, yanlış mı hatırlıyoruz, “2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul” projesinde başa siz gelmiştiniz.

O başka bir şey. Orada adam bulamadıkları için işi götürecek birini aradılar. Kendilerini aklamak için bizi kullandılar. Bunu sonradan fark ettim, ama iş işten geçmişti. Pespaye bir verdi.

Neyi akladılar?

Bence, beceriksizliklerini ve kurdukları sorunlu ilişkileri aklamak için kullandılar. Biraz şifreli bir dil oldu, ama bu şifreleri çözerseniz, bu tür işlerin nasıl çıktığından çıktığını tahmin etmeniz hiç zor olmaz.

Peki, AKP sizi neden engelledi?

Ben AKP’nin engellediğini söylemedim. Bu dönemde birileri önümüzü kesti. Üstü kapalı konuşuyorum, farkındayım ama bu kadarı yeterli.

Siz neler yapmak istemiştiniz?

Müslüman olarak bunu benim söylemem sık olmaz. Ama şunu söyleyebilirim, ben bir medeniyet fikrinden bahsediyorum. Köklü bir medeniyet krizi yaşıyoruz. Epistemolojik kopuş, ontolojik yırtılma yaşıyoruz. İş intihara, semantik intihara kadar geldi, dayandı. Bu krizin nasıl aşılabileceğine ilişkin uzun soluklu cümleler kurmaya çalışıyorum. Bu da pek çok çevreyi, konformizm biçimleriyle ayartılan çevreleri rahatsız ediyor. Bunun

sivilizasyonla ilgisi yok, yeni bir medeniyet tasavvurundan bahsediyorum. Burada Amerikalıların rolü var. Erhan Gökssel rahmetli olmadan Amerikalıların Yusuf Kaplan’ın önünü tıkadığına dair bir sürü şeye ulaştığından bahsetmişti.

Bu söyleşiden sonra, Yeni Şafak’taki köşeniz de tehlikede mi?

Ben buna her zaman hazırım.

Ne zamandır?

Böyle bir yerde yazıyor olmak insanı tedirgin ediyor. Sonuçta gazete bizim kurduğumuz bir gazete ve ekip ama bu dünyanın hâli belli olmuyor... Çeket hazır bekliyoruz. Ama ben bütün işlere iki prensiple girdim: Hiç çıkmayacakmış ve bugün ayrılacakmış gibi. Bu, yaratıcılığı da kuvvetlendiriyor.

Gülen cemaati ve ufkuna dair hakkaniyetli yazılarınız var, ancak diğer yandan cemaatin “nihai hedefi” tartışma konusu ediliyor. Şerif Mardin, Neşe Düzel’e verdiği söyleşide “Ne hedeflediğini bilmiyorum, ben hâlâ çözemedim” dedi, Kürşat Bumin Yeni Şafak’ta “hizmet”i sivil toplum kuruluşu olarak görmediğini yazdı.

Sizce, Gülen cemaatinin ufkunda ne var?

Şerif Mardin’in orada söyledikleri sadece cemaat ile ilgili değildi. O mülakatta Şerif Mardin’e yakışmayacak bir oryantalizm vardı. Gülen cemaatine de toplumun geri kalanına da çok aşırı oryantalist bakıyordu. Acayip bir fobi vardı.

Mardin’e haksızlık yapmıyor musunuz?

Hayır, çünkü kendisi çok ciddi bir haksızlık yapıyor. Yaşadığımız tarihsel tecrübe, bütün farklılıkları bir arada yaşatabilmiş bir tecrübedir. Avrupalıların farklı kültürleri, medeniyetleri bir arada yaşatabilecek bir tecrübe ortaya koymaları mümkün olamadı. Biz bunu yapabilmemize rağmen, Kürt sorununu hâlâ nasıl yaşıyoruz anlayamıyorum. Bize yakışmıyor.

Peki, sizin merceğinizden bakıldığında, Gülen cemaatinin ufkunda ne var, anlatır mısınız?

Birkaç düzlemden bakmaktan yanayım. Olumlu düzlem şu: Bence, Gülen cemaati Türkiye’nin tek başına yapamayacağı

bir şeyi okullarıyla inanılmaz bir şekilde yapıyor. Bu bir sömürgecilik biçimi midir? Hayır, çünkü gidip oradaki insanların kültürlerine müdahale etme, dönüştürme falan söz konusu değil. Ama Türkçe Olimpiyatları bu açıdan biraz problemlidir. Bizim ulusal gururumuzu filan mı okşuyor? Anlamıyorum.

Türkçe Olimpiyatları'nı "kompleks" olarak mı okuyorsunuz?

Kompleks tabii ki, kesinlikle. Bir aşağılık kompleksi var ama bu normal, çünkü yaşadığımız anormal durumun bizi götürdüğü bir normallikten bahsediyoruz. Madem 130-140 ülkenin insanını bir araya getiriyorsun, bırak adam kendi dilinde söylesin! Bence asıl müthiş proje budur. Böyle bir şeyi İHH yaptı, Yetim Sempozyumu'nda herkes kendi dilinde söyledi söyleyeceğini, ama bu Türkiye'de haber olmadı. Mesela Zaman bile bunu hiç görmedi.

Bir yazınıza şu notu düşünüyorsunuz: "Gülen cemaatine dair mutlaka tartışılması gereken konular var." Cemaate yönelik öne sürdüğünüz bu "sömürgecilik" iddiasını mı, yoksa cemaatin sermayeyle ilişkilerini mi kastediyorsunuz?

Kastettiğim sermaye değil, post-modernlikle başlayan yeni sömürgecilik dönemi. Bu, biraz medyatik sömürgeciliğe evrildi. Yeni oryantalizm ve sömürgecilik medya üzerinden çok acayip bir şekilde işliyor. Mesela CNN International'ı veya BBC'yi izlediğinizde, bunu çok net görüyorsunuz. BBC mesela Mısır'a gidiyor; camiye, üniversiteye giriyor ve Kur'an okuyan çocukları gösteriyor. Arkasından hemen El Kaide'yi gösteriyor. Ben semiyolojiyi biliyorsam, bu şuna çıkıyor: "İslam eşittir terörizm." Bu çok ahlaksızca bir şey! Çok vicdansızca.

Söylediğinizi tersten okuduğumuzda örnekler, *Yeni Şafak*'taki yazınızda yer alan şu cümlelerde mi yatıyor: "*Zaman* ve *STV*'nin Ergenekon davasına ilişkin haberleri Siyonist, zorba şebekelerin yayınlarından farksız."

Kesinlikle, aynı mantık işliyor. Üstelik çok primitif bir şekilde işliyor.

Gülen cemaatinin kurumsal yüzü olan Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın isminin altını çizerek sorarım; mesela gazeteci Ahmet Şık'ın *İmamın Ordusu* kitabının toplatılma sürecinde gösterdiği suskunluk sizce olağan mıydı?

Değildi, en azından şık değildi. Siyasî teoloji üzerinden hareket ediyorlar.

Açar mısınız?

Siyasî teoloji derken, pornografiye teslim olmayı söylüyorum. Amaç, araçsallaştırılıyor. Bu, tüm Türkiye'nin de sorunu. Laiklik, teoloji malzemesine dönüştürüldü. Şimdi biraz kırıldı gibi gözüküyor ama yeniden patlamak üzere.

Sizce bugün de din mi pornografikleştiriliyor?

Böyle bir şey var, doğru. Bunu da yazmıştım.

Şahin Alpay, "Fethullah Gülen'in en önemli telkininin 'para kazanın' olduğunu" söylerken, AKP MYK üyesi Ayşe Böhürler, cemaatin şeffaf olmamasını eleştirmişti. Şeffaflık sizin eleştirileriniz arasında da yer alıyor mu?

Cemaatlerde "şeffaflaşma" gibi kavramlar ne kadar karşılık bulur, bilmiyorum. Sonuçta, cemaat böyle yeknesak, homojen bir şey değil; ekonomik, kültürel, sosyolojik olarak bir yığın farklı toplum kesimlerinden gelen insan var. Onu şeffaflaştırmak da o kadar kolay değil. Ayrıca bu, cemaati tek bir kalıba sokmak gibi bir şey. Bu çok vahşice.

Şeffaflık istemek mi?

Evet. Ekonomik olarak şeffaflık istenmesi olmayacak bir şey. Siyasî parti veya herhangi bir kurumun mecburen şeffaflaşmasını istersiniz ama aynı durum cemaatler için geçerli değil.

Ancak MİT krizi ve ardından CMK 250 çerçevesinde Gülen cemaatinin tutumuna yönelik eleştirilerin ana hattında, "Hizmetten öte siyasete giriyorsunuz" fikriyatı yer aldı. Cemaatin "hizmet" dışına çıkması şeffaflık eleştirilerinin artmasında sizce ne kadar etkili?

Bir euphoria yaşanıyor... Gülen cemaatinde de AKP iktidarında da bir zafer sarhoşluğu var. Bunu hem kendileri hem de Türkiye'nin geleceği açısından hiç de sağlıklı bulmuyorum;

çünkü bu durum çok büyük yanlışlıklar yaptırıyor. Daha da kötüsü kendi hatalarınızı görmeyi engelliyor, gözünüzü körleştiriyor. Bunun faturası orta ve uzun vadede topluma çok pahalıya patlayabilir. Onun için bence hem cemaatin hem de AKP'nin çok ciddi bir şekilde oturup "Biz ne yapıyoruz, yaptığımız şey ne kadar karşılık buluyor" diye özeleştirme yapması lazım. Aslında İslamî gelenekten geldikleri için kendi özeleştirilerini yapabilecek durumdadılar. "Bizim parayla bu kadar ilişkimiz normal mi," "Bizim her türlü iktidar biçimiyle ilişkimiz normal mi" diye sormalılar mesela.

"Biz" derken sanki özneleri genişlettiniz?

Cemaati, AKP'yi ve bütün Müslümanları kastediyorum. İktidar, bozan bir şeydir, dekadanttır. İlle de Foucault'nun kavramları üzerinden konuşmaya gerek yok; bu, tarih boyunca böyledir.

MİT krizinde "mademki külfetler paylaşıldı, nimetler de paylaşılsın" kavgası yaşanıyor, demiştiniz. Bugünkü "Ergenekoncular çıkacak" diyen Gülen cemaati ile "MİT krizinde gördük, devlet içinde devlet var" diyen AKP, "nimet kavgası"nın ikinci raundunda mı?

Olabilir, ama çok emin değilim. Ne olup bittiğini aktüel takip etmediğim için bilmiyorum. Ama bu soruda başka bir şey söyleyeyim: Türkiye'de Bizanslaştırma kastıyla da ilintili çok fazla konuşulmayan bir şey var. Türkiye'de yakın zamana kadar bir elitokrazi vardı ve bu elitokrazi bu ülkenin yerli çocuklarının oluşturduğu bir elitokrazi değildi. Burada kimseyi aşağılayan, azınlıkları hedef tahtası hâline getiren bir şey söylemiyorum; medeniyet fikrinden söz eden biri olarak böyle bir şey söylemem mümkün mü? Ama bu ülkede çok küçük bir azınlık Türkiye'nin ekonomisine TÜSİAD ile birlikte çekidüzen verdi. Ülkenin kaynaklarını küresel aktörlerin, sistemin çıkarları doğrultusunda kullandı. Hâlâ da Türkiye'de gerçek iktidar, "görünmeyen el" 350 kişilik bu "şebeke."

Türkiye'de NATO ve Mİ5'in (İngiliz Gizli Servisi) 1940'lardan itibaren oluşturduğu bir düzen vardı. Derin devletin

omurgasını bunlar oluşturuyordu. Şimdi bu yapı çöküyor ki, bu iyi bir gelişme, çünkü dışarıdan güdümlülerdi. Şimdi bu elitokrazi değişiyor ve yerine yerli bir elitokrazi icat ediliyor. Bu yerli elitokrasinin kim olduğunu bilmiyorum, ama ne kadar yerli olduğundan şüpheliyim. Yani gerçekten bu ülkenin yerli insanları mı? Biz bu ülkede birtakım demokratikleşme süreçlerini en tabandan harekete geçiremeyeceksek bizim işimiz zor demektir...

Yusuf Bey, hayallerinizin başında medya ve akademi kurmak yer alıyor. Öncü nesilleri önemseyen biri olarak, şu soruya vereceğiniz yanıtı önemsiyoruz: Gülen cemaati "altın nesil" projesiyle entelektüel bir birikim oluşturabildi mi?

Böyle bir şey yok, olmadı. Cemaatin beslendiği kaynak Bedüzzaman, cumhuriyet tarihinin Osmanlı'ya sarkan sürecinde gelmiş en büyük düşünürdür. Bedüzzaman'dan beslenen cemaatten çok büyük düşünürlerin çıkması gerekiyordu. Maalesef, bu konuda çok büyük bir boşluk var.

Bu sözlerinizden Fethullah Gülen'i düşünür olarak görmediğiniz sonucu mu çıkıyor?

Fethullah Gülen düşünür değil elbette. Ama Kalbin Zümrüt Tepeleri başlıklı dört ciltlik kitabı son yüzyılın klasikleri arasına girdi şimdiden.

"Elbette" dediniz, ama başta İslamî çevreden olmak üzere bazı aydınlar için Gülen çok önemli bir düşünür. Siz hangi noktada bu görüşten ayrılıyorsunuz? Fark nerede?

Sapla samanı karıştırmamak lazım.

Peki, dindar sermayenin gözünde sanatın, edebiyatın, sinemanın yeri var mı?

Olmaz olur mu? Henüz çok yetersiz, ama bu bir süreç işi.

Bir değişim ihtimali görüyor musunuz?

Tabii ki. Bunu cemaatle de sınırlamak istemiyorum. İslamî çevrelerin sanat yapma, düşünce üretme konusundaki kaynakları Türkiye'deki hiçbir kesimin sahip olmadığı kadar

derin; Mevlânâ, İbn-i Arabi, Gazali, İbn-i Sina, Yunus, Sinan, İtrî vs. Sinan sadece dâhi bir mimar değil, büyük bir düşünürdür aynı zamanda, eserlerinden düşüncesinin gramatolojisini çıkarabilirsiniz. Ama Türkiye yörüngesini yitirdi ve kaynaklarıyla irtibatı koptu. Semantik bir intihar yaşadık. Kendi kaynaklarımızı anlayamayacak duruma düştük. İslamî çevrelerin entelijansiyasından bahsediyorum. Zırcahil bir entelijansiya bu. Sinemada, mimarîde, felsefede, yani düşüncenin bütün alanlarında birinci sınıf sıçramalar yapmamızı sağlayabilecek kaynaklarımız var. Ama Semih Kaplanoğlu bir film yaptı ve gördük ki bu entelijansiya o filmi anlayabilecek bir dile sahip değil. Yine Erol Akyavaş diye bir ressam çıkardık... Dünya tanıyor. Biz Akyavaş'ın estetiğini, dilini çözebilecek durumda bile değiliz. Çünkü Kaplanoğlu'nun da Akyavaş'ın da beslendiği kültürel, entelektüel ve estetik kaynaklarla ilişkimiz "sıfır." 0 yüzden ikisinin ürünlerine de "bön bön" bakıyoruz!

"Bir Hasan Âli Yücel çıkartamadık" diyorsunuz. Ne demek Hasan Âli Yücel çıkartmak?

Hasan Âli Yücel'in İslamî çevrelerde yanlış anlaşılan bir tarafı var. "Yücel sadece Batılı klasikleri çevirdi" diyorlar. Ama Yücel, aynı zamanda Doğu klasiklerini, Mevlânâ, Yunus Emre, İbn-i Haldun, Firdevsî dâhil tasavvuf ve felsefe literatürünü de aktardı. Biz bunu atlıyoruz. Hasan Âli Yücel'den sonra da cumhuriyet döneminde kimse çıkmadı. Böyle rezillik olmaz. Kendi kaynaklarıyla barışık olmayan bir toplumun entelijansiyasının kendisiyle ve dünyayla barışık olması mümkün değil. Biz kendimizi kandırıyoruz.

["Çok yüksek sesle konuşuyorsunuz" diyen beyaz sakallı, dinç bir adam beliriyor yanımızda. "Belki farkında değilsiniz, özür dilerim" dedikten sonra gidiyor. "Konferansta gibi hissettim" diyerek gülümseyen Kaplan devam ediyor].

Konuştuğumuz konular cemaat, iktidar vs. bence arızî, geçici konular. Asıl mesele şu: Türkiye nereye gidiyor? Kendisine gelebilecek durumda mı? Kendisiyle barışık mı? Türkiye'nin bir self'i [özü] olacak mı? Türkiye yeniden tarih yapabilecek bir yolculuğa çıkacak mı, yoksa tarihte tatil yapmaya devam mı edecek?

İslamî kesim bir özeleştiri vermeden, bu özü oluşturmak ne kadar mümkün?

Tabii ki mümkün değil. Nefis bir soru. İktidarın da en büyük suçlarından birisi özeleştiri gerekliliğini kavrayamaması. Bence bu bir suç. Faşizan bir şeyden bahsetmiyorum, ama iktidar kültürel sıçrama için bir zemin oluşturabilirdi. Dalga kuramasa bile dalga kırabilirdi. Bunu fark edemedi.

Başbakan Erdoğan'ın kitaplara yaklaşımı konusunda bir ipucu, İmamın Ordusu kitabı için dile getirdiği "Bazı kitaplar bombadan daha tesirlidir" cümlesinden geldi. Bu ifade sizde nasıl yankı buldu?

Bombadan tehlikeliyse, o kitap kitap değildir. Başka bir şeydir.

Nedir?

Burada ideolojik bir siyasî teolojiden bahsediyoruz.

Kitabı okudunuz mu?

Kitabı niye okuyacağım ki? Uyduruk bir şey. Bir satırını bile okumam. Değmez.

Kitabı okumadan bunu söylemek ne kadar doğru?

Film teorilerinde doktora yaptım. Oradan cevaplayayım, 10 saniyelik bir kesit bir filmin ne olduğunu, dilini anlamam için yeterli.

Maksadımız beğeniden ziyade bir kitabın yasaklanmasını sorgulamak...

Kitaplar yasaklanamaz ve ben bunu kabul etmiyorum.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Mustafa İsen'in "muhafazakâr sanat" çağrısını "60 yıldır 'siyasî' iktidardınız, ne yaptınız bu ülkede" sözleriyle

yanıtladınız. Altmış senenin somutlaştığı 10 senede AKP önceliğini nereye koydu?

AKP'nin yaptığı en önemli iş, Türkiye'nin kendini bulmasını sağlaması oldu. En önemli başarısı bu oldu ama AKP'nin zaafı da burada gizli.

Açar mısınız?

Türkiye'nin kendini bulma yolculuğunda, sömürgeciliğin ardında bıraktığı sorunları göz ardı ettiğimiz için çok ciddi sorunlarla karşılaşmaya başladık. Suriye ile yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmiyordu, şimdi kanlı bıçaklıyız. Bu, gerçekleştirilen yolculuğun yanlış olduğu anlamına gelmiyor; o sömürgecilikten çıkamadıkları anlamına geliyor. Şimdi Rusların, Fransızların, İranlıların desteklediği bir direnç var. Bu direncin hem anlamlı hem anlamsız tarafları var. Arap dünyasındaki bu hareketleri çok masumane hareketler olarak görmüyorum.

Bizanslaştırma dediğim biraz da bu. İslam'ı Amerikan seküler-kapitalist düzenine itiraz etmeyecek hormonlu bir kimliğe büründürmek istiyorlar. Bu, komplo filan değil, yeşil kuşak projesini biliyoruz. Bu çok örtük bir şekilde yapıldı. Baktılar ki Fas'tan Malezya'ya kadar İslamî söylemler en güçlü söylemlere dönüştü, bunun durdurulması gerekti. Yoksa bir sel gibi alıp götürecekti. Bu yüzden Soğuk Savaş dönemi bitirildi. Bu sayede küresel sistem ayakta durabiliyor. AKP bunu görmüyor, zaafı burada.

AKP sizce ne yapmalıydı?

Bir sermaye birikti ve bu sermaye bir türlü kültür, sanat gibi düşünce öğretebilecek kurumları geliştirmeye aktarılamadı.

Dindar gençlik, 4+4+4, dinî içerikli seçmeli ders çıkışları sizce "öncü nesiller"

için geçerli bir adım mı? Yoksa dini araçsallaştırma mı?

Evet, süper bir soru. Bir araçsallaştırma bu. Din medeniyeti bir tek İslam medeniyeti demek değildir ki.

Oradan bir şey çıkmaz, bunlar komik şeyler. Din dersleri kaldırılmadığı sürece, din kurtulamaz. Söylemek istediğim şey şu: İster AK Parti ister Pak Parti iktidar olsun, bu ülkenin entelijansiya sorunu var. Çünkü bu ülkedeki entelijansiyanın self'i yok. Ödünç kimlik ve kavramlarla bir dünya kuracağımızı zannediyoruz. Tarihte bunun örneği yok. Bence asıl sorun, Türkiye'nin bir şekilde bütün kesimlerinin, Marksist, ateist, gayrimüslim, kim olursa olsun beraber yaşayamamasıdır. Gayrimüslimlerin sürülmesi bu ülkenin 100 yılına mal oldu.

Zaten, 1908'den itibaren kayıpları oynuyoruz.

Bir Batı tarihine bakın, bir de bize bakın. Nietzsche'yi, Schopenhauer'ı düşünün; romantikler, ekspresyonistler, Dadacılık, sürrealizm, varoluşçuluk var. Batı'da inanılmaz şeyler yaptılar ve tüm bunlar 50-60 seneye sığdı. Peki, biz ne yaptık? İstanbul'a köprü diktik! Rezillik. Hiçbir şey yok. Erol Akyavaş, Sinan bize bir şey söylemiyor. Arabesk ile eurobesk arasında debelenip duruyoruz.

Bugün mezarları okuyamıyorum. Böyle saçmalık olur mu? Örneğin, Nilgün Abisel Türk sinema tarihini yazmış ama 1928'den itibaren yazmış! Neden, biliyor musunuz? Çünkü Osmanlıca bilmiyor? İnanılmaz. Birine sor, çevirt; o kaynaklar oldukları gibi duruyor. Bizim kaynaklarla ilişkimizde bir sorun var. Latin Amerika, Afrika sineması sıçrama yapıyor, İran sineması patlıyor, ama biz yapamıyoruz. Neden? Çünkü biz bunu hak etmiyoruz. Bir fikir, oluş ve varoluş çilesi gerektiren işler, bu tür "işler!"

Mümtaz' er Türköne: Beni seven kimse yok, sevgisiz kaldım. 09.07.2012

Türköne, 1970'lerde aktif olduğu ülkücü harekete bugün nasıl baktığını, Türkiye'nin puslu dönemlerinde başbakanlık yapan Tansu Çiller'in gayriresmî danışmanlığını anlattı...

Söyleşi bitti. Prof. Mümtaz' er Türköne ile söyleşi yaptığımız kafeden Kuzguncuk sahiline doğru yürüyoruz. Türköne'nin rutin bir tebessüme karşı bile ihtiyatlı ifadesi daha da ağırlaşınca soruyoruz; ülkücü sağın özelleştirisi konusunda epey üzerine gittiğimiz söyleşide canı mı sıkıldı acaba? "Hayır" diyor. "Yazımı yazmam gerekiyordu, geciktim."

Zaman dar, sorulacak soru çoktu. İsmi kimin verdiğini, apostrofun "Mümtaz' er"i ne zaman ayırmaya başladığını, ölümünün ardından "Muhsin Başkan" başlıklı bir yazı ile andığı eski Büyük Birlik Partisi (BBP) Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu ile neler yaşadıklarını, sevdiği kadının daha sonra solcu olmasının yarattığı travmayı konuşamadık.

Ama solda zaman zaman bir nefret objesi gibi söz konusu edilmesine de neden olan ülkücü geçmişini, Türkiye'de milliyetçiliğin özelleştirisini, neden "Kimse Kızmasın, Kendimi Yazdım" diyebilen bir Hasan Cemalleri olamadığını konuşabildik.

"Zaman yazarı" kimliği ön plana çıkan Mümtaz' er Türköne, aynı zamanda siyaset bilimi profesörü. Fatih Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi'nde öğretim üyesi yapan Türköne, Siyasî İdeoloji Olarak Siyasal İslamcılığın Doğuşu, Siyaset, Mankurtlar, Sözde Askerler, Türküm Vicdanlıyım başta olmak üzere birçok kitabın yazarı.

Türköne, son olarak "İmam-Hatip okulları misyonunu tamamladı" çıkışıyla tartışılıyor. Bu kez İslamcı aydınların tepkileri ile karşı karşıya. Biz de buradan yola çıkarak, Türköne'ye önce imam hatip tartışmasını, ardından da sol harekete aşırı bir genellemecilikle yönelttiği iddialarını sorduk. 1970'lerde aktif olduğu

Ülkücü harekete bugün nasıl baktığını, Türkiye'nin puslu dönemlerinde başbakanlık yapan Tansu Çiller'in danışmanlığını da anlatan Türköne'nin, sorularımıza verdiği cevaplar şöyle:

Ayda en az iki kez gündemi çalkalandıran yazılar kaleme alıyorsunuz. Diğer köşe yazarlarına kıyasla bu rakam yüksek sayılır. Sizce, sebep ne?

Siz tabii, sonuca bakıyorsunuz. Amacım, insanları yazılarım hakkında konuşturmak değil. Doğru bildiğim şeyleri tartışma menzili içine sokmak. Bir entelektüel olarak, Türkiye'de bazı şeyler yanlış gidiyorsa ve sizin "bunlar doğrudur" dediğiniz düşünceleriniz varsa, bunları cesaretle söylemeniz lazım. Tartışma yaratması bir sonuç. Ama eğer, sorunuzdan "Tartışma yaratmak, bahsettirmek gibi bir niyetle mi bu mevzuları kotarıyorum" diye bir anlam çıkaracak olursam, cevabım "hayır" olur. Ama sonuçta önemseydiğimiz bir konuda insanların kafalarını karıştırabiliyorsanız, bu insana mutluluk veriyor.

Son tartışma "İmam Hatipler miladını doldurdu" içerikli yazılarınızdan çıktı. Ali Bulaç ve Hayrettin Karaman ile tartışmalar devam ediyor. Ancak konuya geçmeden, parantezi büyütüp Karaman'ın eleştirisi üzerine kapıldığınızı söylediğiniz bir duyguyu soralım: "Çok sevdiği hocasının dikkatini çekmek için yaramazlık yapan çocuk duygusu."

Güzel bir ayrıntı yakalamışsınız. Karaman Hoca, cumhuriyet tarihinde âlim sıfatını bileğinin hakkıyla kazanan, çok derinden hürmet duyduğum bir kişi. O konuşurken, bizim susmamız lazım. Beni azarlar gibi yazdığına da, bende yaramazlık yapan çocuk duygusu uyandırıyor. Tabii, niyetim yaramazlık yapmak veya Hayrettin Karaman hocamın dikkatini çekmek değildi. İmam hatip meselesini Türkiye'nin doğru şekilde tartışmasını sağlamaktı. Çünkü bu konunun çok merkezî öneme sahip olduğunu ve yerleştirildiği zeminin yanlış olduğunu düşünüyorum.

Aslında bu, yeni yazdığınız bir konu değil. Mart ayında yayımlanan "AKP, 4+4+4 ile dinî eğitimin önünü açmak istiyor" dediğiniz yazıda da bu konuya

değmiş ama imam hatip vurgusunu minimumda tutmuşsunuz. Neden konuyu büyütmek için bugünü beklediniz?

Türkiye'nin eğitim alanında köklü reformlara ihtiyacı var. Ama meseleye imam hatipten bakarsanız, eğitimi çökertirsiniz. Kesintili eğitim reformu da bu nedenle yanlış bir reform. Bir tek amacı var, o da imam hatip ortaokullarını açmak. Yoksa gelecek nesillerin ihtiyaçlarıyla hiçbir ilgisi yok. Eylülde okullar açıldığı zaman, tam anlamıyla bir kaos ortamı yaşanacak. Ben bir faciaya dönüşmeden dikkat çekmeye çalışıyorum. İstanbul'da 100 civarı okulun imam hatip ortaokuluna dönüştürüleceği söyleniyor. Buna sadece çocuklarını imam hatiplere göndermeyi düşünmeyen vatandaşlar değil, mütedeyyin vatandaşlar da itiraz eder.

Muhafazakâr kesimden sizin dışınızda yükselen karşıt bir ses duymadık.

Eylülde okullar açıldığı zaman göreceksiniz. Duyduklarım var. Fatih'te çok eski bir temel öğretim okulu, imam hatip ortaokuluna dönüştürülüyormuş. Orada yaşayanlar da muhafazakâr, mütedeyyin, AKP seçmeni insanlar ve hepsi ayaklanmışlar. O okulun imam hatip olmasını istemiyorlar.

Onlar da sizin gibi "sivil İslam" kaygısıyla mı istemiyor yoksa sebep farklı mı?

Aslında bu sebebin somut bir göstergesi nedeniyle karşı çıkıyorlar. Vatandaş, dinî eğitimi kendi karşılayabiliyor, ama okuldan iyi bir eğitim istiyor. Donanımın iyi olmasını istiyorlar. Şimdiye kadar, bu imkân sağlanmıştı. Ve siz zaten resmî müfredatta da dinî eğitimi sağladığınız için imam hatiplere ayrıca ihtiyaç kalmaz. Çünkü imam hatip geleneğini kaldırmış oluyorsunuz.

Karaman ve Bulaç'la neden bu konuda ayrı düştünüz?

İkisi de imam hatiplerin oluşturduğu evrenin içinde var olan kişiler. Bütün kariyerleri, çevreleri, itibarları o çevrenin içinde oluşmuş. O yüzden kendi geleneklerine sahip çıkıyorlar. Bense, onların geleneğine saygı duymakla beraber, Türkiye'nin ihtiyaçlarının değiştiğini ve bu iklimde imam hatip okullarının gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Farklılıklarınızın bir nedeni de İslamcı ve milliyetçi makas farkı mı?

Tanıdığım çok sayıda milliyetçi imam hatip mezunu var. İmam hatip liselerinin kaynağını oluşturan öğrenciler aynı sosyal sınıftan, taşradan gelen, normal şartlar altında eğitim imkânı bulamayan çocuklar. Bu çocuklar, dinî eğitimin sıcak atmosferinde, vatandaşların da yardımları ile okuma imkânı bulan, zekâsıyla da sivrilen insanlar. Bu açıdan imam hatipler, devlet İslam'ına hizmet eder. Bu, devletçilikten milliyetçiliğe bir kapı da aralar. 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bulunmuş bu formül hem milliyetçiği hem de İslam'ı besler. İmam hatiplere sistematik olarak karşı çıkan bir tek Süleymancılar var, onlar ayrı bir din eğitimi formu benimsedikleri için karşı çıkıyor. Bense, sivil İslam, özgürlükler ve toplumsal inisiyatiften yana olduğum için karşıyım. Devletin bu işlere burnunu sokmasına karşıyım.

Benzer bir motivasyonla Diyanet'in kaldırılmasını savunan Ali Bulaç, sizce imam hatiplerde neden farklı noktada durdu?

Bunu Ali Bulaç'a sorun. Tutarsızlık değil mi? Tutarsızlık. Demek ki burada bir imam hatip milliyetçiliği var.

İmam hatip milliyetçiliği ne demek?

Toplumun geneli hangi mezhepten olursa olsun, devlet bu toplumu yönetmeye çalışıyor. Toplumun din ihtiyacını kendi uhdesine alarak, toplumu kendisine mecbur ediyor. İmam hatipler de bu ihtiyacı karşılıyor. Toplumla devlet arasında vatandaşlık bağı nerede kurulur, sorusunun cevabında imam hatiplere önemli bir yer vermek gerekir.

Karaman, bir yazısını size seslenerek şöyle kapatıyor: "Neye ve kime karşı mücadele ettiklerini iyi düşünmeleri gerekir." Tam olarak neye karşı çıkıyorsunuz?

Onlar imam hatipler ile bütün muhafazakâr değerleri özdeşleştiriyorlar. Onları muhafazakâr, benimki devrimci bir tavır. Onlar Türkiye'nin meselesini imam hatiplerde görüyor; ben genel olarak eğitim ve devlet tekelindeki din eğitiminde görüyorum.

"Devrimci tavır" derken ne kastediyorsunuz?

Devrimcilik, köklü değişimden yana olmaktır. Değişime karşı üç tavır vardır: Muhafazakâr, devrimci ve evrimci. Her şeyi tersine çevirecek bir değişim, benim önerdiğim. Bir devrim kanunu olan Tevhid-i Tedrisat'ı kaldırmak gibi. Devletin demokratikleşmesi lazım. Devlete inanmanın dinî inanç olmaktan çıkması lazım. Bunun en kestirme yollarından biri de din ve devlet arasındaki bağı ortadan kaldırmak.

Sivil İslam düşüncesiyle çıkıp laikliğe varıyorsunuz?

Devlet, dinler karşısında tarafsız olmalı. Devletin dini olmaz. Devlet aracılığıyla toplumu biçimlendirmeye çalışmak, demokrasiye aykırı bir şey.

İmam hatip adımı, sizin demokrasi anlayışınıza aykırı mı?

Bu politik tarz, devlet imkânlarıyla toplumu dindarlaştırma politikasıdır. Ben diyorum ki, "Devleti bir kenara bırakın. Serbest bıraktığınız zaman toplumun dinamikleri zaten dindarlaştırıyor. Bırakın toplum özgürce ihtiyaçlarını yerine getirsin."

AKP, dediklerinizin zıddına mı düşünüyor?

Hayır, ama dindar nesil projesi, özünde demokrasiye aykırı bir proje.

Bunu yazılarınızda söyledikten sonra size tepki geldi mi?

Çok. Bir sürü hakaret, küfür.

Nereden?

AKP'den de, imam hatiplilerden de, dindar kesimden de... Bazıları imam hatiplerin ötesinde bir şey söylediğimi görüyor. Ama şunu da söylemek lazım, Türkiye'de dindar veya sosyalist olsun, insan mizacı değişmiyor. "İmam hatiplerin işlevi sona erdi" dedim diye, "Bu adamın da işlevi sona erdi ki o yüzden boşandı, o yüzden şimdi böyle konuşuyor" diyebiliyorlar. Bu ahlaksızlık değil mi?

Üvey evlat muamelesi mi bu?

Evlat olmaya itirazım var. Üveyine, sahicisine, hiçbirine tahammül edemem.

Size bunu söylemelerini kolaylaştıran şey ne?

Sanırım, benzer şeyleri herkese söylüyorlar. Bu, Türkiye'deki insan malzemesi. Referandumda "evet ama yetmezci"lere boya fırlatan TGB'lilerle, bana bu lafı söyleyen dindarlar arasında hiçbir fark yok. Yoksa "Dindarlar çok iyi insandır, sosyalistler çok kötü insanlardır" diye bir ayırım yapmak çok saçma bir şey.

Ancak sol tarafa çok daha sivrisiniz. Bundan önce tartışma yaratan yazılarınızdan biri de "Sol adam olmaz"dı. Bu söz, bir akademisyen için fazla genellemeci değil mi?

Akademisyen olarak söylediğimi düşünüyorsanız, haklısınız.

Siz, hangi kimlikle yazdınız?

Ben aynı zamanda bir köşe yazarıyım. Fikir adamıyım, ne anlama geliyor bilmiyorum ama öyle diyorlar. Türkiye'deki kutuplaşmalarda tarafım. Bu, üniversite kürsüsünde söylediğim bir laf değil. O yüzden böyle laflar söyleme hakkım olduğunu düşünüyorum.

İki tane mi Mümtaz'er Türköne var?

Hayır. Üniversitede, bir bilim adamı hüviyetiyle anfiye girerken siyasî görüşlerinizi ceket gibi çıkarıp, asıyorsunuz. Akademisyen, bu demektir. Yöntem, sebep, sonuç ve tezleri eleştiriden geçirmek üzerine düşünür. Ama Türkiye'deki tartışmalarda taraf olurken, akademisyen sıfatınızdan ziyade, akademisyen birikiminizi de kullandığınız siyasî kimliğinizi kullanırsınız.

Ceket o kadar kolay mı çıkıyor?

Bu ceket, az veya çok, bütün akademisyenlerde vardır. Sadece sosyal bilimlerde değil, fen bilimleriyle uğraşan akademisyenler de bu ceketi çıkarmak zorundadırlar. Siyasî görüşünüzü üniversite kürsüsünde anlatmazsınız.

Bir köşe yazarı olarak da "Sol adam olmaz" genellemeci bir tabir değil mi?

Bu, solla ilgili tabii aşağılayıcı bir laf. Neden bunu yazdığımı sorarsanız, solla ilgili düşüncem şu: Evrensel sol ile Türkiye solu arasında çok derin bir kopukluk var. Evrensel sol, sınıf çelişkileri üstüne yükselir, ancak Türk solu hem bundan yoksun hem de anti-emperyalizm üzerinden şekilleniyor. Türkiye'de sol akım, küçük burjuva muhalefeti şeklinde serpildi. Yoksul kesimlerin talepleriyle bağ kuramadı. Anti-emperyalizmden ulusalcılığa, Kemalizmden Kuvayı Milliyeciliğe ve doğrudan milliyetçiliğe kayıyor.

Hem aşağılayıcı bir tabir kullandığınızı söylüyorsunuz, hem de herhangi bir ayırım yapma ihtiyacı duymadan bu aşağılamayı tüm sola yönelik kullanıyorsunuz. Bunu yapma hakkını kendinizde nasıl buluyorsunuz?

Sol adam olmaz, bir polemik lafı. Fakat biraz önce anlattıklarımın ciddi bir eleştiri olduğunu düşünüyorum.

Geniş bir yelpazesi olan solu tektipleştirmek ve bir kalemde silmek ne kadar doğru?

Ama öyle. Türkiye'de sınıf çelişkileri üzerinden beslenen, Marks'ın anlattığı sınıfsız toplum ideali için uğraşan bir sol akım yok maalesef. Ben, anti-emperyalizmden ulusalcılığa, oradan darbeciliğe kayan, 60'lı ve 70'li yıllarda kendisini Millî Demokratik Devrim olarak ifade eden bir sol olduğunu görüyorum. Onun dışında da bir şey yok. Cumhuriyet Halk Partisi'ni bile sol bir parti olarak nitелеmekte zorlanırken takıldığımız engel, bu engel. Başka da bir şey yok.

Sola dair eleştirilerinizde cömertsiniz. Neden konu, sizin de bir parçası olduğunuz sağa gelince, kaleminizi daha zayıf oynatıyorsunuz?

Bana öyle geliyor ki, siz sola dair eleştirilerimi okumuşsunuz ama sağa dair daha köklü eleştirilerimin yer aldığı yazılarımı okumamışsınız. Aşırı milliyetçi sağdan, ülkücülerden başlayalım. Ergenekon efsanesinin uydurma olduğunu, bozkurdun Türklere ait bir sembol olmadığını söyledim. "Sol adam olmaz" lafından çok daha ağır bir lafı MHP için söyledim: "Selahattin Demirtaş'ın Türkçesi Devlet Bahçeli'ninkinden daha iyi.

Hanginiz Türk milliyetçiliğine hizmet ediyorsunuz,” “Yaşar Kemal’in ve sizin şiddetle karşı çıktığınız Orhan Pamuk’un Türkçeye, dolayısıyla Türklüğe yaptığı katkının ne kadarını yaptınız?” Çok ağır eleştiriler yaptım, bir sürü de tehdit aldım. Milliyetçi geçmişi olan biri olarak çuvaldızı kendime, iğneyi sola batırıyorum.

Mümtaz’er Bey, haklısınız, başka bir noktaya takılıyoruz. Sizden bir alıntı ile açıklayalım: “Sol, ‘68 kuşağının açtığı yolda ‘öncü sosyalizm’ ile güya bir teorinin pratiğini icra ediyordu. Sağ ise solun ürettiği şiddete mukabele etmek adına sadece anti-komünist refleksler gösteriyordu. Kısaca, sol şiddet olmasaydı, sağ şiddet hiçbir zaman vücut bulmazdı.” İlk taşı solcular attı, demek sağın şiddetteki rolünü meşrulaştırmıyor mu?

Ülkücü cenah açısından düşünürseniz, burada sola getirilen eleştiriden çok daha ağır bir eleştiri var. Ülkücülere şunu diyorum: “Sola karşı olmaktan, anti-komünizmden başka hiçbir şeyiniz yoktu. Pozitif bir ideolojiyle, politik programla ortaya çıkmadınız; sol verdi, siz de onların zıddı olmak dışında faaliyet göstermediniz.” Bu, 1970’li yıllarda ülkücü hareket içindeyken yaşadığım çok ciddi bir problemdi. Burada, çuvaldız eleştirisi var. Diğer taraftan da, şehirli ve burjuva geleneğinden gelen solun, sağa kıyasla bir propaganda üstünlüğü var. Türkiye’de siyasal şiddeti kurumsallaştıran; bunu 1960’lı yıllarda Latin Amerika’daki gerilla savaşı yöntemlerinden devşiren sol oldu. Bu geleneğin ve Che Guevara’nın Türkiye’deki sol tarafından bugün hâlâ peygamber olarak görülmesi, solun ürettiği şiddetin mantığı hakkında da fikir veriyor.

Sizce bugün Che’yi peygamber olarak kodlayan kim var?

Türkiye’de silahlı propaganda yöntemleri kullanan Dev-Yol, Dev-Sol. Marks’ın meşhur “Zor tarihin ebesidir” lafını kendine rehber edinen sol, Che’yi dokunulmaz olarak görüyor. Che’yle ilgili iki tane yazı yazdım ve liberal geçinen eski solculardan dahi “Niye Che ile ilgili böyle konuşuyorsun” diyen eleştiriler geldi. Bu, benim ürettiğim bir şey değil. Örneğin, Goşistler veya kır gerillası taktiklerini benimseyen solun düsturudur bu: Silahlı bir grup, iktidara

başkaldırır ve kâğıttan kaplan olduğunu gösterir; halk da bundan etkilenir ve ayaklanır. Bu bir teoridir. Küba’da, Boliviya’da da hayata geçmiştir. Mahir Çayan, THKP-C, Dev-Sol, Dev-Yol bu geleneği devam ettirdi. “Anti-faşist mücadele,” “Faşizme karşı birleşik cephe” sloganları silahlı şiddet geleneğinin formülleri idi. Kronolojik baktığınız zaman sol, hep başlatan etkisi yaratmıştır. Devlet de solun şiddetini bahane ederek, sağ grupları provoke etmiştir. Bugün vardığım nokta itibarıyla, solun da sağın da ürettiği şiddetin, devlet tarafından darbe şartlarını olgunlaştırmak için provoke edildiğini düşünüyorum. ‘68 kuşağını da çok net bir şekilde darbe şartlarını olgunlaştırmak için darbecilerle iş birliği yapan dar bir grup olarak niteliyorum.

“Teori Latin Amerika’dan, pratik darbecilerden geliyor” diyorsunuz. Peki, MHP ve MİT ilişkisi de kafanızı bu kadar kurcalıyor mu?

Ben bunları 68 Kuşağı kitabımda yazdım, eleştirdim. MHP’nin komando kamplarıyla birdenbire ön plana çıkmasının arkasında bir devlet tezgâhı var. Bu kampların ortaya çıkışını, ülkücülerin muvazzaf subaylar tarafından eğitilmesini, ülkücülerin devlete sahip çıkıp zamanın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından korunmasını, kontrgerilla taktikleriyle açıkladım. Alparslan Türkeş, Bakış Dergisi’ne verdiği bir söyleşide, NATO subayı olarak Amerika’da görev yaparken, komünizme karşı mücadeleyle ilgili planlardan çok etkilendiğini ve Türkiye’ye dönünce bunları uygulandığını söylüyor. Ben bunları yazdım, Türkiye’de sola karşı, anti-komünist mücadele tam anlamıyla bir kontrgerilla projesi olarak gelişti.

O zaman, 1978’de Türkiye İşçi Partisi’ne (TİP) üye yedi gencin öldürüldüğü Bahçelievler Katliamı’nda adı geçen Ünal Osmanağaoğlu hakkında dile getirdiğiniz “Suçlu olduğuna hâlâ inanmam” fikriyatınız da değişti?

Ne alakası var ki? Doğrudan teori konuşurken...

Tam da somutlaştırmak için soruyoruz.

Ünal benim arkadaşım, Site yurdunda aynı odada kalmıştık. Sonrasında da Ünal’la haberleştim, onun Bahçelievler Katliamı

ile ilgisi yok. Bunu kendisinden de dinledim. Sohbetlerimizi hatırlıyorum da Ünal çok entelektüel biridir; çok okur, zekidir. Bahçelievler Katliamı gibi çok düz, adi, pespaye ve zalimce bir şeye, Ünal'ı yakıştıramıyorum.

Yargının hatalı karar verdiği mi düşünüyorsunuz?

Evet.

Abdullah Çatlı için de aynı şey geçerli mi? Yoksa katliamın Çatlı'nın emriyle yapıldığı fikrine katılıyor musunuz?

Çatlı'nın payı ile ilgili mahkemenin söylediği şeyler doğrudur. Bahçelievler Katliamı, herhangi bir insanın meşrulaştıramayacağı bir olaydı. Üstelik ülkücüler açısından da bu katliamın çok mantıksız bir tarafı var; o kadar silahlı adam varken, TİP'li adamları öldürüyorsunuz!

Sadece TİP değil, şiddetin sağda da nasıl kurumsallaştığına dair uzun bir liste var:

Savcı Doğan Öz'ün öldürülmesi, gazeteci Abdi İpekçi cinayeti, Maraş katliamı...

Ayrıca arkadaşınız Ünal Osmanağaoğlu'nun suçlular arasında olduğu DİSK

Genel Başkanı Kemal Türkler cinayeti var.

Ben Kemal Türkler ile alakalı bir şey söylemiyorum, o konuda bir bilgim yok. Ama Bahçelievler'de Ünal'ın yer almadığını düşünüyorum. Şimdi çıkacak, biliyorsunuz değil mi?

Üçüncü yargı paketiyle. Siz...

Bu durumdan gayet mutluyum.

Ancak Kemal Türkler cinayetine dair bilginiz olmadığını söylüyorsunuz.

O konuda bilgim yok, ama Türkler cinayetinin 12 Eylül öncesi şartlarında anlaşılabilir bir tarafı var. Ancak, yedi TİP'linin öldürülmesinin hiçbir açıklaması yok.

Maraş Katliamı?

Maraş tam anlamıyla bir kontrgerilla tezgâhıydı ve bu kanıtlandı. Millî piyango bayii hüviyetiyle ortalığı karıştıranlar... MHP'liler katliamı durdurmak için uğraştı. Maraş, çok pis ve adice bir şeydi; Çorum gibi.

Sağa karşı kollamacı yaklaşıyor olabilir misiniz? Teorik ve pratik özeleştirileriniz arasında frekans farkı var gibi?

Şöyle söyleyeyim: ülkücülerin içinden çıkan biri olarak, MHP'lilere, ülkücülüğe, ülkücülere yönelik eleştirilerim çok etkili oldu. Nasıl kontrgerillanın tezgâhına geldiğimizi, nasıl dolmuşa bindiğimizi anlattım. Ama Ünal meselesinde bir fark olduğunu söylüyorsanız... İnsanların bir yaşantısı, kimliği, hafızası var. O dönemde yaşadığım çok acı olayları, yediğim kuru ekmeği paylaştığım arkadaşlarıma dair duygusal zaafım olabilir. Bunu da sağa karşı taraflı olmak gibi formüle edebilirsiniz, haklı da olabilirsiniz. Ama ben, bugünden bakıp geçmişi değerlendirirken çok acımasız davranıyorum, kimsenin gözünün yaşına bakmıyorum. Çünkü saygı duyulacak tek şeyin gerçekler olduğunu düşünüyorum. İyi bir muhasebe yapmadan da gelecek nesillere, sizlere karşı görevimizi yapmayacağımızı düşünüyorum.

Ekmeği paylaştıklarınıza karşı gelişen bu zaafınız, çuvaldızı sağa batırmayı engellemiyor mu?

Bu sol-sağ tartışmasına dönüyor. Siz, bu şekilde görebilirsiniz, ben eski bir ülkücüyüm, MHP davasında yargılandım, iki sene tutuklu kaldım. Bir sürü yaram, bir sürü hatıram var.

Burada ne solu ne de sağı temsilen bulunduğumuzu; sadece sağın tarihini, ülkücü hareket içinde yer alan sizin merceğinizden görmeye çalıştığımızı not ederek devam edelim. Ve bir yazınızdaki şu cümleyi soralım: "Dev-Genç İstanbul sorumlusuna kaç ülkücü öldürdüğünü sorun."

12 Eylül yargılaması başlayınca, ülkücüler de solcular da müdâhil oldu. Ülkücülere, "katiller" dediler. Bunu söyleyen, kaç ülkücünün cinayetinden cezaevinde yatmış 78'liler Derneği Başkanı Celalettin Can'dı. Aynısını oradaki ülkücüler de Can'a söyleseydi, dedim. Bunu tartışmak, '80 öncesinin kavgasını yapmak demek.

Benzer bir soruyu Çatlı'ya sormayı düşündünüz mü?

Kullandığım cümlenin bir bağlamı olduğunu belirtmeye çalışıyorum. Bir sürü ülkücü öldü ve bunlar, koleradan ölmedi. Solcular öldürdü.

Çatlı'ya kaç kişi öldürdüğünü sormak aklınızdan geçti mi?

Ben Çatlı'yı savunmuyorum ki.

Öncelikle okuyucular için belirtelim, 78'den sonra Çatlı ile görüşmediğiniz notlar arasında. Soruya dönersek, Çatlı'ya "kaç kişi öldürdüğünü" sormayı düşündünüz mü, derken Çatlı'yı savunup savunmadığınızı değil; bir ülkücünün, özellikle de derin devletle ilişkisi olan bir ülkücünün kaç kişiyi öldürdüğünü merak edip etmediğinizi soruyoruz.

Bakın, 12 Eylül'de, sol ve sağ ayırmadan beş bin civarında genç insan öldü. Bunların hepsi yanlıştı. Sen şunu, ben bunu öldürdüm demeden, bu hesabın görülmesi lazım. Ben, çok şükür, kimseyi öldürmedim; şiddet kullanmadım ama ben de öldürebilirdim. Sonuçta, o kutuplaşmada hepimiz oyuna geldik. Bunu söylemek yetmiyor mu? Solcular da sağcılar da öldürüldü. Bu bir ortak payda. Mesela, Erdal Eren'in yaşının büyütülmesine ülkücüler de karşı çıkıyor; bu da o paydaya dâhil.

1983 yılında cezaevinden çıktıktan sonra "Yaşadığımız travmaya bakarak mesafe aldım" dediniz.

Evet, sosyal bilimlere yönelmem "Bize ne oldu? Neden bunları yaşadık" sorularının cevaplarını bulma isteğimden kaynaklandı. Yaşadıklarımız çok acıydı ve hepimizde büyük travmalar bıraktı. O dönemi yaşayan kimsenin bugünkü kimliği normal değildir. Bu, bende de var. Normal şartlar altında, çocuk yaramazlık yapınca öğretmen tek ayak üzerinde durma cezası verir. Böyle bir ceza verilmesi gereken adamlar, Türkiye'de idam edildi. Bizlerse oturup, birbirimizden ölesiye nefret ettik, kurşun sıktık.

Peki, yıllar sonra sarf ettiğiniz "Çatlı'ya kızgınlım" cümlesi ne demek?

Çatlı öldü. Biz, Çatlı ile beraber Ülkü Ocakları Genel Merkezi'nde aynı yönetim kurulunda çalıştık. Ölmeseydi, sağ olsaydı, yurt dışında bir yerde olsaydı, çok farklı şeyler söylerdim. Ama insan kendi geçmişiyle yüzleşirken, o insan yaşamıyorsa, susmayı tercih ediyor.

Mehmet Ağar'ın tutuklanması sizin için ne demek?

Devletin, 1993'ten sonra PKK ile mücadelede geliştirdiği bir konsept var: Hukuk dışına çıkma konsepti. Millî Güvenlik Kurulu (MGK) kararıyla yürürlüğe giren bu konseptle, TSK, polis gibi devletin bütün kurumları hukuk dışına çıktı. Ve faili meçhul cinayetler, katliamlar yaşandı. Bunun içinde, Çatlı'nın da içinde yer aldığı iddia edilen cinayetler de Susurluk faslı da yer aldı. Çok yönlü bir yapıdan bahsediyoruz. Güneydoğu Anadolu'da, köylüler mağaralara doldurulup roket atarla imha edildi. Kırk bin insan öldü! Ölenlerin yarısından fazlası masum insanlardı. Süleyman Demirel'in tabiriyle, "Devlet, rutin dışına çıktı." Bu dönemde, Ağar da polis şeflerinden biriydi. Devlet, MİT'ile, çevresindeki itiyale kurumsal olarak bu suçu işledi. Susurluk, bunun sadece küçük bir kısmı.

Bu resim içinde yer alan Ağar'a verilen hapis cezası için "Hak etti" diyor musunuz?

Ben yargılamayla ilgili hüküm vermiyorum. Dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, MGK'da görev alanlar, dönemin MİT'i, jandarmasıyla devlet suçluydu. Bugün sadece bunların bir bölümü yargılanıyor. Birileri devlet adına suç işlemeye başladıysa, bir tane devlet için, dokuz tane de kendisi için işler. Hukuk dışına çıkma yetkisi istismar edilir. Susurluk da böyle bir skandaldır. Ben, 1993 konseptinin bugünkü darbe yargılamalarından daha önemli olduğunu ve mutlaka dava konusu yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu konsept nasıl inşa edildi, kimler imzaladıysa yargılanmalı. 28 Şubat süreci de bu mecrada gelişti. '93 konsepti ile oluşan illegal örgütlenmeler, iktidarın tamamını talep etti.

Odağınıza koyduğunuz 1993-1997 arasında en etkili olan kişilerden biri Ağar. Ama Sanem Altan, 2009'da kendisine verdiğiniz söyleşide Mehmet Ağar'ın ismini zikrettiğinde, "Süren davaları var, konuşmak istemem"

demiştiniz. Bugün de yargı sonucuna dair konuşmuyorsunuz. Çalılıkların etrafında mı dolaşıyorsunuz?

Ne dememi bekliyorsunuz?

Sorunun cevabını: Ağar'ın tutuklanması sizin için ne demek?

Mahkûm olan, cezasını yatan bir adamla ilgili ne söyleyebilirim? Medyatik bir şey mi?

Derdimiz manşet çıkarmak değil, size yönelik eleştirilerin temelindeki özeleştirici eksikliği.

Ağar'ı korumak, ona sahip çıkmak gibi bir amacım yok. Kendisi ceza almış, cezaevinde yatan bir adam. Ben sadece Mehmet Ağar semptomundan hareketle, '93 konseptini ve 1993-97 arasında yaşananların mercek altına alınmasını ve devletin bu dönemde bulaştığı bütün o kirli işlerden temizlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

O dönem siz de siyasette etkin bir kişiydiniz.

Değildim. Yanlış hatırlamıyorsam, 1995 yılının mayıs ayında Tansu Hanım'la tanıştım. O vakte kadar, iş çoktan bitmişti. Zaten Tansu Hanım'la çalışmaya başladıktan sonra 28 Şubat süreci başladı. Ama bahsettiğim ilk dönem, çok karanlık bir dönemdi. Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı imzalı bir MGK kararından bahsediyoruz.

Keza, İbrahim Şahin de o dönemin önemli kişilerinden biriydi. Değil mi?

Öyle tonlarca kişi var. Ama saydığınız isimler yargılanmış ve ceza almış olanlar. "Oh, olsun" dememi bekliyorsanız, bu bizim yapacağımız bir iş değil. Şu anda söylediğim bence daha önemli, yargılanmayanlar da yargılansın! Çünkü bu dönem kirli bir dönem ve Demirel'in bile yargılanması lazım. Bu, Turgut Özal'ın kabul etmediği bir konseptti. Demirel'in önce başbakanlığı ile daha sonra cumhurbaşkanlığıyla çakıştı.

Bir varsayım: 1993-97 yılları dava konusu edildi. Ve savcılık, size başvurdu.

Ben '93-95 arası yoktum. Zaten benimle ilgili bir sorun olsa, şimdiye kadar dava edilirdim.

Kastımız sanıklıktan ziyade tanıklık.

Neye tanıklık etmiş olabilirim?

Çiller'in gayriresmî danışmanıydınız.

Siyasî danışmandım. Partiler arası rekabetle, Türkiye'nin gündemiyle ilgileniyordum. Mesut Yılmaz bir şey söylüyordu, Tansu Hanım cevap veriyordu. Ben de bu noktada yardım ediyordum. Gizli saklı işleri bilmem, anlamam.

Peki, bugün Tansu Çiller başbakan olsa, danışmanı olur muydunuz?

Hiç kimsenin danışmanı olmam. O, doktoramı bitirdikten sonra yaşadığım bir evreydi. Bugün, 12 yıllık profesörüm ve hiç kimseye danışmanlık yapmam.

Çiller'i en çok siz mi etkiliyordunuz? İlişkiniz nasıldı?

Herkes çok gizli kapalı işlerde danışmanlık yaptığımı zannediyor. Ama benim ilk marifetlerimden biri, 1995 yılında Meclis'ten paket hâlinde geçen bir anayasa değişikliği olmuştu. Çiller, birinci turda Mesut Yılmaz ile anlaştığı hâlde, Yılmaz kazık atmıştı. Sonrasında Tansu Hanım vazgeçti; ama ısrar ettik ve "Devam edin" dedik. İsrarımız üzerine ikinci tura geçildi, Mesut Yılmaz sıkıştı ve paket geçti. Ben böyle şeylerle uğraştım. Sonra siyasî polemikler... Tansu Hanım'la ilk tanışmamızda "Taocu Mesut" tartışması başlatmıştık. Ne tartışmayı ama...

Tansu Çiller'in "PKK'yı destekleyen Kürt iş adamları listesi elimizde" cümlesinin ise gaf olduğunu söylemiştiniz.

Ben o zaman yoktum ama Tansu Hanım'ı bildiğim kadarıyla bu tür işlerin insanı değil. Bu işlere dahlilin olacağı, talimat vermiş olabileceği ihtimal dâhilinde bile değil.

Çiller'le daha sonra bunun hakkında konuştunuz mu?

Hatırlamıyorum ama hakikaten Tansu Hanım, bu işlerin insanı değil. Ekonomiden anlayan biriydi. Güvenlik bürokrasisi de zaten laf söyletmiyordu. Tansu Hanım'a bu konuda bir dava açılrsa, onunla ilgili en küçük bir şey bulacaklarını zannetmiyorum.

Faili meçhuller hakkında hiç mi konuşma geçmedi?

Hayır. Tansu Hanım'a sorduklarını da sanmıyorum. Böyle mevzular, Tansu Hanım'ın dünyasında yoktu.

Ama Tansu Hanım, o dünyanın başbakanıydı.

Başbakanıydı, evet.

Dolayısıyla, söylediklerinizdeki inandırıcılık payı da düşüyor mu?

O dönem '93 konsepti var ve devleti, MGK yönetiyor. Hatırlarsanız, değişiklik 2004'te oldu. "Hangi adamı öldürelim," "Hangi faili meçhul cinayeti işleyelim" diye Başbakan ile müzakere ettiklerini düşünmek abes.

Necmettin Erbakan'ın en yakınındaki isim Recai Kutan'ın Çiller için söylediği**"Ortağımız çürük çıktı" sözlerini mi doğruluyorsunuz?**

Hiç alakası yok. 28 Şubat sürecinde sağlam duran Tansu Hanım'dı, Erbakan değil. Tansu Hanım, MGK'dan veya emniyetten "Örtülü ödenekten şöyle bir iş yapılacak, şu kadar para lazım" dediği zaman, vermiş olabilir. Ama ne yapıldığını ince detaylarına kadar bildiğini, bunların kendisiyle konuşulduğunu, kendisinin onayının alındığını, cinayet şebekesinin başı gibi karar verdiğini söylemek gerçek dışı. Doğan Güreş'in "Tak emrediyor, şak yapıyorum" lafını hatırlayın. Güvenlik bürokrasisi Tansu Hanım'dan çok memnundu, çünkü hiçbir şeylerine karışmıyordu.

Tansu Hanım, bu durumdan rahatsızlık duyup istifa etmeyi düşündü mü?

Gelip, "Biz şu kadar insan öldürdük" mü diyecekler! "Bilmiyoruz" diyecekler. Demirel, "MİT neden darbeyi haber vermedi" diyor. MİT, kendi emrinde değil miydi?

Çiller de koruma sahanız içinde mi?

Koruma değil. Tansu Hanım'ın birçok hatası oldu. Amacım korumak değil, sakladıklarımın çoğu mahremiyet. Ama bu tür konularla alakalı değil. Gereğinden fazla büyütüp aşırı anlamlar yüklemenin anlamlı olmadığını düşünüyorum.

"Çiller'in hataları" listenizde neler var?

Mesela 28 Şubat sürecini engelleyebilirdi, bunun için çok çalıştım. Aklıma da çok takıldı. Erbakan, beceriksizlikten hata yaptı. Nezaketle, yumuşatarak bu işi engelleyebileceğini düşündü. Tansu Hanım ise daha fazla direnç gösterebilirdi.

Ülkücüler arasında neden *Kimse Kızmasın, Kendimi Yazdım* kitabı yazabilen bir Hasan Cemal çıkmadı?

Galiba, bu işi biraz kıyısından köşesinden ben yaptım. Çok ağır eleştirilerde bulundum. En son Mankurtlar diye bir kitap çıkardım, onda da bir miktar yaptım. Ülkücülüğün, milliyetçiliğin görünenden farklı olduğunu anlatmaya çalıştım. Ama bunu derli toplu bir şekilde yapmak lazım; aklımdaki işlerden biri bu, fırsat bulduğumda yapacağım. Ama ben, Hasan Cemal'den farklı bakıyorum, onun yaptığı gazetecilik.

Cemal, kitabına bir eyleme nasıl bomba taşıdığını anlatarak başlıyor ve dönemin hikâyesini, başta kendisi olmak üzere İlhan Selçuk, Doğan Avcıoğlu gibi aktörlerle aktarıyor. Siz, geçmişinizi yazdığınızı düşündüğünüzde, teori üzerinden mi gidiyorsunuz yoksa yaşanmışlıklar da var mı?

Siz sorunca o kadar çok pratiğim, hatıram var mı, bunların hepsi yazılabilir mi, diye düşündüm. Farkındayım, biraz fazla teorik takılıyorum. Bu, biraz da gazetecilik tecrübesiyle alakalı. Gazeteciler, gazetecilik yapa yapa kendilerini de haber malzemesi olarak kullanmaya başlıyorlar.

İnsanın kendi hikâyesini lafını esirgmeden anlatabilmesinde cesaret ayağı da var mı? Örneğin, arkadaşınız Ünal Bey'i kırmamak veya kurduğunuz "Kuru ekmeği paylaştık" cümlesini bozmamak için akademiye sığınmak daha mı güvenli bir seçenek?

Sığınmak gibi bir derdim yok. Ama söylediğinizde haklısınız, yazmak lazım. Bu tür şeyleri yaşayıp da elinizde kalem tutuyorsanız, yazmak bir sorumluluktur.

Hikâyenize nereden başladınız?

Eğer bulaştığım şiddet olaylarını soruyorsanız, ben yazma çizme işlerine çok erken başladım. Ama Türkeş'ten yediğim

bir fırça var mesela, daha önce yazmıştım. 1978'de beni komünistlikle itham etmişti. "Komünistsen, komünistlerin yanına git" diye azarlamıştı. Sanırım, bir ülkücü olarak, 78'de Türkeş tarafından komünistlikle itham edilmekten başlayabilirim.

Peki, sizin baş aktörleriniz, Doğan Avcıoğlu'nuz, İlhan Selçuk'unuz kim olurdu?

Türkeş'le anılara ek, o dönemin meşhurları Namık Kemal Zeybek, Taha Akyol, Avni Özgürel, rahmetli, asistanı olduğum hocam Erol Güngör olurdu. Entelektüel yazar, çizer kişiler...

Kendinize dair pişmanlıklarınız var mı?

1970'li yılları kavga yerine kitap okuyarak, entelektüel bir ortamda kendimizi geliştirerek geçirebilirdik. Bir sürü pişmanlık var... Yaşadıklarımı televizyon dizilerinde senaryolaştırdım. Sevdiğim kız arkadaşımın daha sonra solcu olması gibi bir travma yaşadım. Bunlar insanı o dönemde çok etkileyen şeyler. Tüm bunların galiba psikiyatrlar tarafından incelenmesi gereken bir kısmı var. O kısmı atlarsak ergenlik dönemi var. Fakülteye başladığımda 17 yaşındaydım. Bıyıklarınız yeni terliyor, karşı cins çıkıyor, ulaşamıyorsunuz, ulaştığınız zaman başka şeylerle karşılaşıyorsunuz, sınıfsal durumlar ortaya çıkıyor...

İzin verirseniz, özel bir soru daha sormak istiyorum. Eski eşiniz Mualla Hanım'ı... Kendisine dayak attığınızı söylemişti. Eski karınıza şiddet uyguladınız mı?

Hayır. Şiddete sistematik olarak karşı biri olarak böyle bir şeyi nasıl yapabilirim?

Mualla Hanım neden yalan söylesin?

Mualla Hanım, o dönem çok derin bir kıskançlık krizi ile beni ve o zaman evli olduğum eşimi bitirmek için bunu söyledi. Başka şeyler de söyledi. Ama yapabilir, söyleyebilir.

"Okan Bayülgen'i yolda görsem, döverim" lafı, şiddet karşıtlığında nereye oturuyor?

O lafın da başlamı, o değildi. Şiddete karşıyım ama eşime yaptığı muameleden yola çıkarak "Bir erkek olarak bana düşen..." dedim.

Bu açıklamada da maçoluk yok mu?

Hayır. Mevzu başkaydı ve o arada geçen bir cümleydi. "Gider döverim" demedim. "Bir erkek olarak bana düşen böyle bir şey yapmaktır ama..." diye devam eden bir cümle vardı. Cımbızlandı. Yoksa, gider döverdim. Bir de eski ülkücüyüm, bir yerde sıkıştırır döverdim.

"Sözde kalıyor, fiil yok" deyip üstüne bir de bunu söylemek delikanlılık değil mi?

Toplumsal norma atıfta bulunuyorum.

Tersine çevirmeye çalışmaktansa, bunu kullanıyorsunuz.

Bu toplumun içinde yaşıyorsunuz ve duygunuzu anlatmaya çalışıyorsunuz.

Duygunuzu başka türlü yollarla anlatabilirdiniz.

Belki de hatalıdır. Ama duygum buydu, bunu ifade ettim.

Söyleşi boyunca ergenliğiniz dışında hiçbir konuda kendinize toz kondurmadınız.

Ne yapacaktım? Günah mı çıkartacaktım?

Daha fazla vaktinizi çalmadan, son bir soru ile kapatalım. İslamî kesimin dindar nesil, imam hatip çıkışlarınıza tepkili olduğunu, ülkücülerden ise harekete dair eleştirileriniz nedeniyle tehditler aldığınızı söylediniz. Sizi kim...

Seviyor? Seven kimse yok, sevgisiz kaldım. Sevgisizlik yalnızlık getiriyor. Yalnızlığı seviyorum. Bu da beni rahatsız etmiyor.

Başar Arslan: Ben *Taraf*'a karışmam, patronların karıştığı gazetelerin hâli ortada. 10.09.2012

Başar Arslan: AKP, CHP, cemaat hiç fark etmez, demokrasiye yararlı her adımlarını destekleriz, ona karşı çıkan her adımı da eleştiririz

Taraf, bu kez de Orhan Miroğlu'nun gazeteden ayrılırken öne sürdüğü iddialar nedeniyle konuşuluyor.

2008'den itibaren yazıları "Yüzleşme" adlı köşede yayımlanan Miroğlu, "Taraf'ın birtakım haberler ve manşetlerle PKK'nın psikolojik harbine katkıda bulunduğunu" ve "Vur kendini dağlara" başlıklı son yazısının gazete tarafından sansürlendiğini ileri sürdü. Miroğlu, konuya dair Yeni Akit'e bağlı Habervaktim sitesine yaptığı açıklamada, Taraf için "PKK'nın operasyon gazetesi" dedi. Ertesi gün Yeni Akit gazetesi, Miroğlu'nun bir bölümünü söylemediğini iddia ettiği sözlere gönderme yaparak, Ahmet Altan, Mehmet Altan ve Sanem Altan'ın fotoğrafları eşliğinde, sürmanşetinde "Altan ailesi PKK'ya hizmet ediyor" başlığını kullandı. Miroğlu'nun kısaltmayı kabul etmemesi üzerine yaklaşık altı bin vuruşluk son yazısını gazetenin internet sitesinde yayımlayan ve sansür iddialarını reddeden Taraf, Yeni Akit ve Orhan Miroğlu hakkında suç duyurusunda bulundu.

Yayın hayatına 15 Kasım 2007'de başlayan Taraf, yakında beşinci yaşını dolduracak. İlk dönemde dört bin civarında bir satışla yayına başlayan Taraf'ın tirajı 50 binin üzerine oturmuş durumda. İlk dönemde askerî ve bürokratik vesayete karşı aldığı tutumla; başta Ergenekon davalarına dayanak olanlar bulunmak üzere, yayımladığı özel haberlerle ve son dönemde hükümete karşı tavırla tartışılan Taraf, kısa zamanda Türkiye'nin en çok konuşulan gazetesi oldu. Ancak Taraf, sadece yayımladığı haberlerle değil, üslubu nedeniyle de tartışıldı.

Yayın hayatının başında Fethullah Gülen cemaati ve AKP destekçiliği iddialarına muhatap olan gazete, WikiLeaks belgelerinin yayınında cemaate ilişkin bölümleri kamuoyundan

esirgemedi. Bugün ise Taraf, hükümet ve AKP'yi en çok rahatsız eden yayınların başında geliyor. Beş yıl gibi kısa bir sürede Türkiye'nin en çok tartışılan ve en etkili yayınlarından biri olan Taraf'ın hikâyesini, kamuoyunun önüne çok az çıkan gazetenin patronu ve Alkım Yayınları'nın sahibi Başar Arslan ile konuştuk.

"Gazete patronu olmak çocukluk hayalimdi" diyen Başar Arslan, Miroğlu'nun açıklamaları ertesinde yapılan tartışmaları "psikolojik savaş" olarak nitelendiriyor ve ekliyor: "Medyanın bu kadar kötü olabileceğini bilmiyordum." Taraf'a dair hayal kırıklıkları olup olmadığını sordüğümüz Arslan'ın yanıtı net: "Düşündüğüm gazeteyi yaptığımıza inanıyorum." Arslan'ın, Taraf'ın Başbakan'a hitaben atılan ve eleştirilere de neden olan "Bu sefer dokandı koçum" benzeri başlıklara dair yorumu da şöyle: "İçişleri Bakanı, Uludere'de ölenler için 'dolap beygiri' dediğinde çok da alınmayan bir iktidarın her laftan alınma lüksü de yoktur."

Arslan, medya patronlarını beğenmeyen bir gazete patronu. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın geçen sene Başbakanlık Konutu'nda medya patronları ve gazeteciler ile buluşması, Arslan'ın "hayatının en sıkıcı toplantısı" olmuş. Arslan, gazetecilerin Başbakanlık Konutu'ndaki konuşmalarını da tek kelimeyle özetliyor: "Korkunç!"

Arslan, gazete patronluğundan medya patronluğuna geçmekte kararlı. Yeni bir ekonomi gazetesi çıkaracaklarını, ardından da "haber kanalı" olarak planladığı yeni bir televizyon projesi olduğunu açıklıyor.

Sözü, daha fazla uzatmadan, Başar Arslan'a bırakalım. Buyrun.

Son gelişmeden başlayalım. Orhan Miroğlu ve Yeni Akit'e "Altan ailesi PKK'ya hizmet ediyor" başlıklı haberi nedeniyle suç duyurusunda buldunuz ve dava açtınız. Karar kimindi?

Bu, kabul edilecek bir davranış değil, böyle gergin günlerden geçerken bir aileyi açıkça hedef göstermek bu. Dolayısıyla dava ve suç duyurusu hepimizin ortak kararıyla alındı.

Miroğlu, Taraf tarafından sansürlendiğini iddia ettiği "Vur kendini dağlara" başlıklı yazısında da "Taraf'ın manşetleriyle PKK'nin psikolojik harbine hizmet ettiğini" söylemişti. O zaman da Miroğlu'nun sözlerini "kabul edilemez" bulmuş muydunuz?

Yeni Akit'te çıkan konuşmayı okuduktan sonra daha önceki yazıların da belli bir amaçla yazılmış olabileceğini düşünüyorum artık. O günlerde abartılı bulmuştum, ama şimdi maksatlı olduğunu düşünüyorum o yazıların.

Miroğlu'nun bu açıklamaları Taraf'ın mutfağına nasıl yansdı?

Bunu yazı işleri daha iyi bilir, ama Ahmet Bey ile söylenenlerin sırf bizim bakış açımızdan değil, nereden bakılırsa bakılsın kabul edilebilir bir şey olmadığında mutabıkız. Tıpkı 28 Şubat zamanındaki gibi bir andıçlama yaşanıyor. Sansür uygulandığına dair açıkça yalan söyleniyor. Ahmet Altan ve ailesi hedef gösteriliyor. Yapılan alçakça bir davranış.

Dava dilekçenizde Musa Anter ve Hrant Dink cinayetlerine dair hatırlatma yer aldı. Saldırı tehdidi hissediyor musunuz?

Kişilerin fotoğraflarını basıp, konuyu çarpıtarak hedef göstermek direkt buna yönelik bir süreç. Bunlar 28 Şubat'ta da yapıldı ve işe yaradı. 28 Şubat andıççılığının tekrarı, aynı sonucu doğurabilir. Bu andıççılığın aktörleri de bu gerçeği bilerek yapıyorlar bunları.

Yeni Akit Genel Yayın Koordinatörü Hasan Karakaya veya Miroğlu ile konuşmak aklınızdan geçti mi?

Aklımdan bile geçmedi. Öyle insanlarla ne konuşacaksınız? Açıkça andıçlayıp hedef gösteriyorlar.

Bunun yazarlıkla, gazetecilikle bir ilişkisi yok. Bu, başka bir şey.

Yaklaşık beş sene karşılıklı emek harcadığınız bir yazardan bu sözleri duymak sizin için “ihamet”e mi denk geliyor?

Bu, adamın tıynetinden kaynaklanıyor. Ahmet Altan'ın, Miroğlu PKK tarafından tehdit edildiğinde neler yazdığı, nasıl davrandığı ortada. Miroğlu'nun şimdi Altan için neler söylediği de ortada. Daha başka bir şey söylemeye gerek var mı?

Ümit Kıvanç *Taraf*'tan ayrıldıktan sonra Miroğlu, şu cümleleri kaleme almıştı: “Sadece daha iyi bir telif için *Taraf*'tan ayrılıyorum. *Taraf* çizgisini değiştirmedikçe ömrümün sonuna kadar yazarım.”

Taraf çizgisini değiştirmedim, ama kendisi çizgisini değiştirdi.

Sizce Miroğlu'nun gidişinde “daha iyi bir telif” rol oynuyor olabilir mi?

Her şey olabilir. Akit gazetesine o demeci verebilen biri her hesabın içinde olabilir.

Miroğlu'nun *Star*'la anlaşığı yazılmaya başlandı. Sizce bu bir ihtimal mi?

Star'a geçmek istediği söyleniyor.

***Taraf*'ta sansür olmadığını, gazeteden ayrılan başka yazarların yanı sıra Ahmet Altan da yazılarında birçok kere ifade etti. Ancak daha önce *Taraf*'ta, bugün *Star*'da yazan Elif Çakır tersini beyan etti. Neden?**

Çakır'ın ayrılış yazısını hatırlıyor musunuz? Burayı (Ahmet Altan'ın sözleri üzerine) “baba ocağı” olarak gördüğünü, her zaman Taraf'ın ayrı bir yeri olacağını söyleyerek ayrıldı. “Burası herkesin mahallesiydi ve mahalle baskısı denilen şey burada hiçbir anlam ifade etmiyordu. (Geçmiş zaman eklerine bakıp aldanmayalım, bundan sonra hep böyle olacak. Geriye dönüşü yok bunun)” diye de ekledi. Ama şimdi böyle diyor... O gün niye öyle, bugün niye böyle konuştuğunu artık o yazara sormak gerekiyor.

Miroğlu süreci, sizin için sürpriz oldu mu?

Artık hiçbir şey sürpriz olmuyor. O kadar alıştım ki.

PKK destekçisi olarak lanse edilmeye çalışılan bir gazetenin patronu olmanın sizin için bedeli ne?

Bilinçli bir şekilde kara propaganda, psikolojik savaş yürütülüyor. Medyaya girerken iyi bir yer olmadığını tahmin ediyordum, ancak bu kadar kötü olabileceğini bilmiyordum. Meslekî açıdan saygın bir medya patronu olmayı hedeflemiştim. Bugün, medyanın bu hâlini görmek, o hedefim konusundaki kararlılığımı artırıyor.

PKK destekçisi etiketi “saygın gazete patronu” olmanızda bir engel değil mi?

Bu tür andıçlama operasyonları hedef olan gazeteyi değil, bunları yapanları lekeler. Türkiye artık bu konularda çok tecrübeli ve kimin neyi, ne amaçla yaptığı çok çabuk anlaşılıyor.

Ancak, *Taraf* gazetesi ilk çıktığında “Gülen cemaatinin gazetesi” olarak görüldü, WikiLeaks belgeleri yayınından sonra, bu iddia zayıfladı. AKP yandaşlığı suçlamasından AKP ile savaşa uzanan çizgide, *Taraf* için son olarak “PKK'nın medya ayağı” deniliyor...

Bize “PKK destekçisi” diyorlar, ama PKK bizim için hiç de öyle düşünmüyor. Hatta, tam da tersini düşünüyor. PKK, Taraf gazetesine uzun zamandan beri ambargo uyguluyor. Kürt halkının güvenini kazanmış ve gerektiğinde PKK'yı çok sert eleştiren başka bir gazete yok Türkiye'de. Bu ülke, tarihinde ilk kez ilkelerinden taviz vermeyen ve doğru bildikleri için herkesi eleştirebilen bir gazete gördüğü için şaşırıyor. Gazetelerin birilerinin adamı olmasına alışmış bir toplum var, hiç kimsenin adamı olmayan bir gazete de olabileceğini yavaş yavaş kavriyorlar.

Sizce *Taraf*, neden Gülen cemaatinin gazetesi olarak adlandırıldı?

Böyle olmadığını söyleyen de biliyor. Vaktiyle Yaşar Büyükanıt da “Arkasında kimin olduğuna bakın” demişti. Ben de, Ahmet Altan da açıklamalarda bulduk; “Herhangi bir bağ bulunursa gazeteyi kapatacağız” dedik. Kim demokrasiye yararlı bir iş yaparsa Taraf onu destekler, kim demokrasiyi engellerse Taraf ona karşı çıkar. AKP, CHP, cemaat hiç fark

etmez, demokrasiye yararlı her adımlarını sonuna kadar destekleriz, demokrasiye karşı çıkan her adımı da sonuna kadar eleştiririz.

Başar Bey, filmi biraz geriye saralım; siz kimsiniz?

Biz demokrat bir gazeteyiz. Bunu yapmaya çalışıyoruz. Ben de bunu yapmak isteyen bir insanım. Ne bende ne de Taraf'ın yönetiminde bir değişiklik olur.

Taraf'a dair detaylara geçmeden bir Başar Arslan parantezi açalım. Size dair bilgiler iki söyleşiniz ile sınırlı. Ezgi Başaran ile 2009'da yaptığınız söyleşide, "Gazete patronu olmak benim çocukluk hayalimdi" dediniz. Bir çocuğun aklına meslek olarak "gazete patronluğu" nasıl gelir, anlatır mısınız?

Merak ediyordum. Mesela Cumhuriyet, Milliyet veya Dinç Bilgin ile ilgili yazılanları hep okudum. Medya için dördüncü güç diyorlar, ama bence toplumun aydınlanması konusunda en önemli güç. Çünkü neler olduğunu algılayıp topluma sunuyor. Bu yüzden ilgimi çekiyordu. Diğer iş kollarına kıyasla basın çok daha dinamik.

'87 yılında girdiğiniz Gazi Üniversitesi'ndeki yıllarınızda Hasan Cemal yönetimindeki Cumhuriyet gazetesi parlıyordu. Nadi ailesine merak duyuyor muydunuz?

Gazetelerin çıkışlarıyla hep ilgiliydim, ancak sadece patronlar değil, medyanın geneline ilişkin bir meraktı bu. Belli bir yaşa geldiğim zaman da basında bazı şeylerin daha iyi yapılabileceğini düşündüm. Bugün için de aynı şey geçerli değil mi?

Peki süreçte, medya ve medya patronlarının hikâyelerinden size kalanlar, kenara not ettiğiniz cümleler neler oldu? "Simavi veya Nadi ailesi şunu yapmasaymış" dediğiniz şeyler oldu mu?

Ben bir okuyucu olarak gazetelere baktığım zaman bunun çok daha iyisinin yapılabileceğine dair bir inançla bu işin içine girdim. Benim için düzgün bir gazete çıkarmak her şeyden daha kıymetliydi, hâlâ da öyle.

Peki, medyaya girmek konusunda sizin kadar heveskâr olmayan abiniz Savaş Bey'i nasıl ikna ettiniz?

Abim o konuda beni kırmadı, birbirimizi kırmayız zaten.

Medyaya girerken, Savaş Bey'in çekinceleri neler oldu?

Bize uygun olmadığını söyledi. Ahmet Altan da aynı şekilde sıkıntı çekeceğimizi söyledi. Sürekli Ahmet Bey'in beni kandırdığını söylüyorlar, ama aksine ben kendisini bu işin içerisine çektim. İstersen dergi çıkaralım, önce biraz onlarla gidelim, dedi. Biz de K ve F dergilerini çıkardık. Ahmet Altan, çok sıkıntı çekeceğimi çok kereler söyledi. Ben de bu konuda ısrarcı oldum.

Ahmet Altan'ı ikna süreci ne kadar sürdü?

Altan'ın İçimizde Bir Yer kitabını 2004'ün mayıs ayında basmıştık. İlk gün 250 bin baskıyı bitirdik ve aynı gün ikinci baskıya girdik. Akşam Ahmet Bey'in evine gittim. O, bitirdiğimizi bilmiyordu, hatta satılmadığını zannediyordu. O gün dedim ki: "Saygın bir gazete çıkarmak ve saygın bir gazete patronu olmak istiyorum. Sizinle bu işi yapalım." O da bu işin zorluklarını anlattı. Şu an düşündüğüm zaman, Ahmet Altan'ın dediklerine katılıyorum. Yayıncılıkta kültür kitabı basmakla ders kitabı basmak arasındaki piyasa farkı bile o kadar büyük ki, ayrı iki iş kolu gibiler. Kitap yayıncılığı, belge yayıncılığı, gazetecilik, televizyonculuk da birbirinden ayrı işler. Yani birini bilen, diğerini de yapabilir olmuyor. Ama ben çok istekliydim ve yaptık. 2007 kasımında da çıktık.

Altan'la hangi aşamada gazete çıkarma konusunda anlaşınız?

Sürekli "Çıkaralım" dedim. Ama Altan, beni ikaz ediyordu. Sonuçta siyasî bir gazeteden bahsediyoruz. Altan'ın siyasî yazılar yazma durumu yoktu. Taraf'ı çıkarana kadar Hürriyet Pazar'da yazıyordu. Siyasî yazılar yazmayı bırakmıştı; daha doğrusu şu: Yazdırtmıyorlardı ki yazabilsin!

Peki, anlaşmanızdaki şartlar neydi? Müdahale etmemek mi?

Patronunun karıştığı gazetelerin nasıl olduğunu biliyoruz. Yazı işlerinin neyine müdahale edebilirsin ki? Ben profesyonel olarak bu işi yapacaksam ve gazeteci değilsem, bu işi güvенеbileceğim birine emanet etmem lazım. Benim idari ve parasal işleri götüreceğimi, yazı işlerini onun yürüteceğini konuştuk. İkimiz de yapılması gerekenlerin bunlar olduğunu biliyorduk. Bu, birbirimize verdiğimiz bir söz değildi.

Patronların karıştığı bir gazete, sizce, nasıl oluyor?

Her şeyden önce özgür olamıyor. Patronların çıkarları ve korkularına göre yayın yapıyor. Gazetecilik ve habercilik tek ölçü olmaktan çıkıyor. İktidarla iyi geçinme endişeleri gazeteciliği örseliyor. Bunu uzun uzun anlatmaya gerek yok bence, etrafınızda gördüğünüz gazeteler patronların karıştığı gazetelerin nasıl olduğunu ortaya koyuyor zaten.

Ahmet Altan, Şemdinli'de Enis Berberoğlu pozu verse, yine mi müdahale etmek içinizden geçmezdi?

(Gülüyor) Ahmet Altan, o fotoğrafı çekirtmez... Öyle biriyle de gazete çıkarmam zaten. Ahmet Altan da zaten öyle biri değil.

Bir kolu enerji ihalelerinde, diğeri inşaat sektöründe vs. olan büyük bir sermayedar olsaydınız, *Taraf* mümkün olur muydu?

Olmazdı. Bu hâlimizle hiçbir kısıtlamamız yok. İstenilen haber, istenildiği şekilde yapılabilir. Dallı budaklı bir holdingin bir iş kolu olarak basını da bünyenize dâhil ettiğiniz takdirde patronaj olarak bir şey söylemenize gerek kalmıyor. Çalışan zaten farkındalığı hissedip o konulara giremiyor. Bizim böyle bir sorunumuz olmadığı için son derece açığız.

Ahmet Altan'la anlaşırken basında birlikteliğinize dair bir süre öngördünüz mü?

Biz görmedik ama herkes gördü. "Bunlar bir ay sonunda batarlar" dediler, tanınan bir yazar "50'nci gün kapanır" dedi. Herkes bizim için fazlasıyla emin kehanetlerde bulundu.

Altan'la *Taraf*'taki ilişkinizde bir zaman sınırlamasında buldunuz mu?

Ahmet Bey zaten bu işleri başkası yapsa çok hoşlanır. O, bu ülkede çocuklar ölmesin, herkesin huzurlu yaşayacağı demokratik bir ortam olsun diye çabalıyor. Diğer Altan ailesi üyeleri de böyle... Bunu başka birileri yapıyor olsa Ahmet Altan, "Ben burada, bu işin başında olacağım" demez. Gençlere de devredebilir, başkasına da bırakabilir; roman yazmayı tercih eder. Sonuçta bunlar siyasî, sıkıcı konular. Böyle bir şeyi kim ister ki? İnsanlar bu yüzden inanmıyor, yapılan yakıştırmalar da bundan kaynaklanıyor. Ben öyle olmadığını biliyorum.

İlk yıllarda "*Taraf*, Ahmet Altan'sız olmaz" demiştiniz. Peki, beş yıl sonra baktığınızda, yarın *Taraf* Altan'sız olur mu?

Ahmet Altan'ın *Taraf*'ta her zaman olmasını isterim. Kendisine güvenim sonsuz. Ama Altan'ı ömür boyu bağlama hakkı gibi bir şey görmem; ayağına pranga vurmak gibi bir şey düşünülemez. Eğer, Altan'ın *Taraf*'ı teslim edebileceği, içinin rahat olacağı biri varsa, olabilir.

Altan'dan sonraki isim kim olabilir?

Öyle bir düşüncemiz, konuşmamız hiç olmadı. Ama Altan'dan sonraki isim de bu gazetenin içinden çıkacaktır bence.

***Sabah* gazetesine yakınlığı olduğu söylenen bir sitede, sizin Altan'dan rahatsız olduğunuz ve yolunuzu ayıracağınız yazıldı. Doğru mu?**

Ne benim ne de *Taraf* gazetesinin Altan'dan vazgeçme gibi bir lüksü var. Ne zaman gideceğine Ahmet Bey karar verir.

Benim tanıdığım Ahmet Bey de yerini bırakacağı insana karar vermeden gitmez.

Yazarlara dair bir parantez açalım. *Taraf*'ta Hasan Cemal'in yazmasını istediğinizi söylemişsiniz. Bugün Cemal'in yanına eklenen isimler var mı?

Ben kendi içimizden de yazarların yetişmesini istiyorum; ama Hasan Cemal'in yeri ayrı. Başka bir isim söylemeyeyim, bu kadarı kâfi.

Yıldırım Türker, geçen ay *Radikal* ile yollarını ayırdı. Türker, bir ihtimal olabilir mi?

İsterim. Ama ben bu sürecin daha farklı olmasını, yazarların buraya gelmek istemesini arzu ederim.

Saydığımız isimlerden bağımsız bir soru; büyük medyadaki isimleri tatmin edecek maddiyatı sunabilir misiniz?

Şu an değil, ama onu yapabileceğimiz günler de gelecek.

Peki, bugün size neden gelsinler?

Sansürlenmeyecek, istediklerini yazabilecek bir ortamı bulamazlar. Haber değeri olan her haber bu gazeteye girer. Hiçbir muhabir bir haber yazarken endişeye kapılmaz. Yazarların ne yazdığına ise kimse karışmaz. Burası bir gazetecilik cennetidir.

Sözlerini esirgemeyeceğini bildiğimiz Umur Talu *HaberTürk*'te, Ali Bayramoğlu *Yeni Şafak*'ta, Ali Bulaç *Zaman*'da yazıyor.

Şunu söylemek yeterli olacak: *Taraf*, bütün demokrat yazarlara açık bir gazete.

Emniyet kökenli yazarlar, başka gazetelerde de vardı, ancak önce Önder Aytaç, ardından Emre Uslu *Taraf*'ta diğerlerinin aksine çok ön plana çıktı.

Burası düzgün iş yapan herkese açık, gerekirse sürekli bir sütunda veya Her *Taraf*'ta yer bulabilirler; önemli olan tespitlerinin yerinde olması. Emre'nin de tespitleri genellikle doğru çıkıyor.

***Taraf*, kasım ayında beşinci yılını dolduracak. Şu soruyu sizin cevaplamanız kıymetli: *Taraf*'ta sizi hayal kırıklığına uğratan hadiseler oldu mu?**

Hayır. Düşündüğüm gazeteyi yaptığımızı inanıyorum.

Daha ufak ufak, haberler üzerinden gitsek. Örneğin, Yasemin Çongar, "Büyük hatalar yaptık, çok pişmanım, diyebileceğim haberler yok" derken, Onur Dirik ile ilgili bir haberin içeriğini kemirdiğini, "Keşke yapmasaydık" dediğini de belirtmişti. Sizde benzer bir his uyandıran *Taraf* haberleri olmadı mı? Bu soruyu bir patron değil, okuyucu olarak yanıtlayabilir misiniz?

Gazete çıkarmak çok kısa zamanda gerçekleştiği için ben en çok şuna inanıyorum; sonsuz güvenim olan yazı işlerinde bilinçli olarak hiçbir hata yapılmaz. Kara propaganda, psikolojik harekât gibi şeylerin bizde olması mümkün değil. Yasemin'in dediği şey doğrudur, zaten yanlış yapıldığı zaman kendileri görüyorlar. Benim bunun haricinde söyleyebileceğim bir şey yok. Önemli olan art niyet olmaması. Biz hatamız olduğunda, özrümüzü manşetten verdik. Bu konuda bir kompleksimiz yok, yanlışımızı kabul ediyoruz.

Bahsettiğiniz özür, Türkiye medyası için alışılmadık bir özürdü. Özre neden olan ise *Taraf*'ın merhum BBP lideri Muhsin Yazıcıoğlu'nun helikopterinin *NTV* telefonlarından gelen aramalar nedeniyle düştüğüne ilişkin yazılan haberi. Peki, *NTV* haberine *Taraf* nasıl inandı?

Belgede öyle gözüküyordu. Hata belgedeydi. Yanlış olan bizim haberimiz değil, mahkeme kayıtlarından çıkarılan belgedeydi. Keşke yapmasaydık, ama dediğim gibi, gazetede hızlı bir süreç işliyor ve bu tür şeyler olabiliyor. Biz teyit etmeden hiçbir şey yapmıyoruz, burada da teyit edilmiştir ama sonuçta, belgenin hatalı olacağı akla gelmez.

***NTV*'nin "Yazı İşleri" programında Ruşen Çakır ve ismi, bahsi geçen haberde yer alan Mirgün Cabas, programa telefonla bağlanan Çongar'a kendilerinin neden aranmadıklarını sormuşlardı.**

Bildiğim kadarıyla, en tepedeki adam aranmıştı (Doğuş Yayın Grubu Başkanı Erman Yerdelen) ve kendisiyle görüşülmüştü.

Bir okuyucu olarak, Cabas veya Çakır'ın veya NTV'den başka bir ismin görüşünün de haberde yer almasını arzu etmez miydiniz?

Cabas veya Çakır'ın konuyla doğrudan ilişkisi bilinmiyordu sanırım, onun için NTV'nin yöneticisiyle görüşüldü, hatırladığım kadarıyla.

Taraf hatalarından ders alan bir gazete mi?

Hiçbir gazete hata yapmak istemez. Biz, hata yapınca da özür diliyoruz ve tabii ki ders alıyoruz. Hatamızı savunarak hatayı daha da büyütüyoruz.

Son dönemde Taraf'a dair bir başka tartışma, 1 Mayıs 1977 katliamı konusundaki tavrında çıktı. Halil Berktaş'ın "katliamın solcu fraksiyonlar arasındaki husumetten çıktığını" savunması üzerine yapılan haberler arasında Taraf'ın karşı görüşe yeterince yer vermemesi eleştirildi...

Bütün karşı görüşlere yer verdik. Sayfalar açtık.

Haklısınız, ama tartışmadan birkaç gün sonra verildi. Taraf'ın tavrını Alper Görmüş de köşesine taşıdı ve gazetenin "hüküm vermek gibi bir tuzağa düştüğünü" söyledi. Bu tuzağa düşmeyen örnek olarak da Neşe Düzel'in konuya dair söyleşisini örnek gösterdi.

Alper'in söylemiş olduğu şu: Bir haber yapılıyorken, senin taraf tutarak değil, ortadan bakıp okuyucuya vermek lazım. Ama ben şuna inanıyorum, hayatlarını sol için ortaya koymuş insanların, sola dair bir tartışma yapıldığı zaman "Ben kırıldım" demek yerine makûl, mantıklı yazılar yazması gerekiyordu. Taraf'ta da bu ortam sağlanıyor. Neşe Düzel'in konuşması da Taraf'ta yayımlandı.

Karşıt görüşten yazı, 68'lilerden Celalettin Can'ın Her Taraf'a gönderilmiş yazısı oldu. Berktaş'ın savunduğu iddialara katılmayan Ahmet İsvan veya Ömer Laçiner gibi 1 Mayıs 1977'de alanda bulunanların anlatılarının Taraf'ta yer alması neden mümkün olmadı? Siz de görüşünüzde direnmiyor musunuz?

Biz her şeyin tartışılabilir olduğu bir ortam yaratmış vaziyetteyiz. Böyle ufak tefek hatalarımız olabiliyor. Hatamızın olduğunu kendi yazarımız yazıyor ve yayımlıyoruz.

1977 tartışmalarında Taraf'ın hata yaptığını düşünüyor musunuz?

Alper'in dediklerine katıldığım noktalar var, tespitini yerinde buluyorum. Ama gene aynı şeyi söyleyeceğim, tartışmanın taraflarına sayfalar açıldı. Benim açımdan önemli olan da budur. Herkese söz hakkı tanınmasıdır.

1 Mayıs 1977 tartışmaları nedeniyle Taraf'tan ayrılan Nabi Yağcı, "Üzgünüm" başlıklı son yazısında şu ifadeyi kullandı: "Sahte bir tarih yazmak istenildiğini düşünüyorum."

Böyle düşünüyorsan, karşıt görüşünü yazarsın; "Küstüm" diyerek ayrılmazsın. Yazman için bir köşen var ve burada kimse sana karışmaz. Nabi Bey'in ayrılmasına üzüldüm, kalıp fikirlerini söylemesini isterdim.

Taraf'tan bu tartışmalar nedeniyle ilk ayrılan Ümit Kıvanç için de aynı şeyleri mi düşünüyorsunuz?

Aynı tabii ki. Böyle bir yerde bırakıp gidilecek bir durum olmadığını söylüyorum. Herhangi bir sansür yok. Kıvanç'ın gitmesine de üzüldüm.

Kıvanç giderken, Taraf'ın maddî ve manevî yükleri olduğunu söyleyerek gitti. Sizce Kıvanç'ın "manevî yük" derken kastettiği neydi?

Onu ben bilemem, kendisine sormak lazım.

Konuşmak istemediğini belirtti.

Konuşmayacağı şeyi keşke yazmasaydı. Ümit Kıvanç'ın bu gazetenin çıkışında emeği büyüktür. Gazetenin kurucularından sayılır. Logomuz bile onun eseri. Keşke gitmeseydi.

Ayşe Hür, Nabi Yağcı ve Ümit Kıvanç gibi üç önemli ismi kaybediyor olmak, sizde hiç mi soru işareti bırakmadı?

Ben yazı işlerinde yokum. Bunu Ahmet Altan'a, yazı işlerine sormak lazım.

Yine bir okuyucu olarak size sorsak; Taraf'ın "Daha karpuz kesecektik" gibi, bazıları tarafından provokatif olarak nitelendirilen, aşırı bir dil kullanıldığını düşünüyor musunuz?

Bence çok mizahî bir yaklaşım, o manşeti beğendim.

Başbakan'a hitap eden "Bu sefer dokandı koçum" başlığını da beğendiniz mi?

Biz mizahı olan bir toplumuz. Bu, bakış açısına göre değişir. Karşıdakini birazcık dalgaya vurmak karşınızdakinin de bakış açısıyla ilgili bir durum. Biz bunların hiçbirini kişileri aşağılamak için kullanmadık. Siyasî, ağır bir konuyu böyle mizahî olarak vermek, sert vermekten çok daha hoş. Bizimkilerde bu art niyet yok. Bunlar zekice atılmış, pırıltılı manşetler. Taraf okuyucusu olarak bu manşetleri beğeniyorum. Patronu olarak da beni rahatsız etmiyor.

Medya analizleri her kesimde saygı gören Alper Görmüş ise bu başlıklara dair "Beni endişeye sevk ediyor" dedi.

Onun endişesini bu gazetede rahatça ifade edebilmesi bana güven veriyor. Bir endişe gazetede dile getirilebiliyorsa, benim açımdan endişe edilecek bir şey yok demektir.

Konuya dair başka bir örnek versek: Başbakan'a "Zorda olan sensin aslanım" diyen bir başlık, sizce okuyucuların Taraf'a mesafeli yaklaşmasına neden olmuyor mu?

Taraf'ın patronu olmasam ve böyle bir gazete görsem, her gün ne manşet atacaktılar diye alırdım. Çünkü burada Başbakan'ın söyleminde de bir şey var. O manşet havadan atılan bir manşet değil. Orada söylenmiş olan bir söze karşılık veren mizahî bir üslup var.

Şu noktayı netleştirmek gerekiyor, sorgulamak istediğimiz haber ve yorum arasında aşılın çizgi ve mizah diye tarif ettiğiniz başlığın haberin içeriğinin önüne geçmesi. "Bu sefer dokandı koçum" gibi başlıklar haberi anlatmanın ötesine geçerek yüklediği anlamla okuyucuya ne düşünmesi gerektiğine dair yönlendirme yapmıyor mu?

Başlık, Başbakan'ın krizin teğet geçtiği söyleminin bu kez geçerli olmadığını mizahî bir dille anlatıyor. Haberin içeriği de tespit edilmiş rakamlardan, somut bilgilerden oluşuyor. Ama bu tür başlıklar, yapıları gereği tartışılabilir. Bildiğim kadarıyla, gazete içinde

de çok eleştirildi ve tartışıldı daha sonra. Bu gazetenin yaratıcı bir yazı işleri var ve yaratıcılığın sınırlarını kesin kurullarla belirleyemezsiniz. Bazı başlıkların tepki toplayabileceğini de baştan öngörmek gerekiyor. Yazı işleri bu tepkiyi göze alıyor.

Başar Bey, başka bir gazete size dair bir haber yayımlasa ve size hitaben başlıkta "Dokandı koçum" ifadesini kullansa, bu metni sadece "haber" olarak okumanız zorlaşmaz mı?

Ben bunu kaldırıyorum, gocunmaya gerek yok. Sonuçta biz, Başbakan iyi işler yaptığında alkışlayan da bir gazeteyiz. Çok da alıngan olmaya gerek yok. İçişleri Bakanı, Uludere'de ölenler için "dolap beygiri" dediğinde çok da alınmayan bir iktidarın, öyle her laftan alınma lüksü de yoktur bence. Bir gazete başlığının tonunu çok da fazla abartmamalı.

Ergenekon sürecinde Taraf'ın kesin hüküm içeren başlıklarına dair "yargısız infaz" eleştirileri yapıldı. Bunları haksız buluyor musunuz?

Ben de size bir şey sorayım. Taraf olmasaydı, bu ülkede Ergenekon'un ortaya çıkması ve askerî vesayet bitmesi bu kadar kolay olur muydu? Bu vesayet bitmesinde, devletin suç örgütlerinin ortaya çıkmasında Taraf'ın rolü nedir sizce? Böyle büyük bir rol oynadığınızda çok da eleştirilirsiniz hâliyle.

Yasemin Çongar, Selin Ongun'un "Sizi etkilemek isteyen oldu mu, Ankara'dan bir telefon geldi mi" sorusuna, "Biz öyle bir gazete değiliz. Kimse bize o telefonları açmaz" demişti. Ancak Türkiye'nin arayan bir ülke olmasından yola çıkarak soralım; siz Başbakanlık'tan arandınız mı?

Aranmadım. Yasemin'in söylediği gibi, biz, bir şey yaptırmak için aranacak bir yer değiliz.

20 Ekim 2011'de Erdoğan, Başbakanlık Konutu'nda medya patronları ve gazeteciler ile PKK'ya ilişkin haberler üzerine görüştü. Yasemin Çongar'la birlikte siz de oradaydınız. O toplantıya dair izlenimleriniz nelerdi?

İzlenimlerim, basın bu ülkede olmadığıydı. Ayrıca, hayatımın en sıkıcı toplantısıydı. Sansür ve terör

üzerine konuşmalar yapıldı. Aslında hiç olmaması gereken bir toplantıydı. Bundan yaklaşık 20 yıl önce 1989'da benzer bir toplantı yapıldığı o toplantıda da konuşuldu. Böyle toplantılar netice vermiş olsaydı, bugün bunu yapıyor olmazdık. Bunun sansürle değil, farklı yollarla çözülebileceğini oradaki insanların anlamamış olması garipti. Gazeteleri çıkaran genel yayın yönetmenlerinin konuşmalarını görünce, insan üzülüyor. O toplantı, halkın önünde gerçekleşseydi, ertesi gün kimse ne gazetelere ne de televizyonlara bakardı. Korkunçtu.

Başbakan'ın tavrını nasıl buldunuz?

Başbakan bunları çok kibarca söyledi. Ama herkes ne isterseniz yaparız, size amadeyiz, diyordu. Başbakan'ın söylediklerini herkes görev biliyor.

Toplantıda Erdoğan, Hasan Cemal'in Kandil röportajlarını ve Kürt meselesi üzerine kitaplarını "para, ün, nüfuz" niyetiyle mi yaptığını sorguladı.

Hasan Cemal'e dair yapılan, çok yanlış bir tespitti. Cemal'in öyle olmadığını, o da biz de biliyoruz. Bunu da Yasemin o toplantıda dile getirdi.

Yasemin Hanım ve Taraf'ın varlığına dair siz neler hissettiniz?

Söylenmesi gerekenleri söyledi. Yasemin Çongar'ın konuşmasıyla iftihar ettiğimi söyleyebilirim.

Yasemin Hanım orada bulunmasaydı, siz dile getirir miydiniz?

Orada benden önce bunu dile getirmesi gereken gazeteciler vardı. Benim yapmam işgüzarlık gibi olurdu. Ama Yasemin olmasaydı, söyleyecek kimsenin olmadığı da görüldü.

Başbakan'ın Taraf'a karşı tutumu nasıldı?

Başbakan, genel olarak konuştu; konu ve kişileri özelleştirmede. Hasan Cemal olayı spesifikti. Zaten Başbakan, daha sonra Yasemin'in yanına geldi ve gönlünü aldı.

Nasıl?

Başbakan'ın karşısındaydık, uğurlama yapacağı yere geçerken, Yasemin'in omzuna elini attı ve "İnşallah üzmemişimdir" mânâsına gelecek bir şey söyledi. Yasemin de "Rica ederim, ne demek" dedi. Gönlünü aldı, bunu söyleyebilirim. Aslında Başbakan'ın bu insanî yönü çok fazla. Bu tür şeylerde Başbakan'ın tavrı gerçekten de hoş.

Sizce, "İnşallah üzmemişizdir" cümlesinin mânâsı hafif miydi; yoksa Çongar'ın dediklerine hak verilen bir yerden mi söylendi?

Bence hak vermedir, yoksa Başbakan böyle bir şey söylemek zorunda değildi.

Başbakan'a bir şey sormak isteseydiniz, ne sorardınız?

Ona soruları kendi yazarları soruyor.

Taraf'ta beş sene ardından geriye dönüp baktığınızda, size destek sözü veren ama arkanıza dönüp baktığınızda kaybolan iş adamları oldu mu?

Kimseye güvenerek girmedik zaten. O yüzden kaybolan biri de olmadı.

"Zor günlerden geçiyoruz" başlıkları ile de bilinen Taraf nedeniyle ne kadar para kaybettiniz?

Artık Taraf kendini kurtarır hâle geldi. Bir yatırım yaptık ve iyi bir marka çıkardık. Şu anda kendi yoluna devam edebilecek kapasitesi var.

Halka arzın geri dönüşü kuvvetli mi oldu?

Evet.

Muhabirlerin maaşları artık düzenli olarak yatıyor mu?

Evet, eskiye göre çok daha iyi durumdayız.

Başar Bey, Taraf, açılan tazminat davalarıyla da çok konuşuldu. Beş yıl boyunca ne kadar tazminat ödediniz?

Tam olarak bilmiyorum. Sonuçlananlar ve ödediklerimiz oldu. Ama, biliyorsunuz, Türkiye'deki tazminatlar Amerika'daki gibi çok yüksek rakamlar değil.

Zor durumdayken el sıkıştığınızı söylediğiniz iş adamı Mehmet Betil'in Taraf'a nasıl yardımları oldu?

Mehmet Bey, sağ olsun, çok zor zamanlarımızda bize destek oldu.

Yardımları kendisi mi teklif etti?

Kendisi söyledi. Ortak bir arkadaşımız üzerinden durumumuzu gördü ve borç verdi. Mehmet Bey, böyle bir gazetenin varlığının gerekli olduğuna inanıyor.

Mehmet Bey size ne kadarlık bir bütçe sağladı?

Sıkışık zamanlarımızda hep yardımcı oldu. O, eşi çok zor bulunabilecek çok özel biri.

Not düşmek için soruyoruz; 10 milyon dolardan bahsediliyor.

O kadar değil.

Taraf kendini döndürmeye başladı, dediniz. Mehmet Betil'e olan borç ödendi mi?

Henüz değil, ama ödeyeceğiz.

Medya patronları ile temasınız var mı?

Tek tük.

Kimler?

Sürekli bir görüşme yok.

Size birkaç medya patronunun isminin önüne iki nokta koyup ne düşündüğünüzü sorsak, ne dersiniz?

İsimleri tartışmanın bir anlamı yok benim için. Bütün isimleri bir kenara koyup biri için "Bu müthiş bir medya patronudur" da desem, "Kötüdür" de desem, yapılan gazeteler ortada.

O zaman gazetelerden sorsak. Sizce, Sözcü nasıl bir gazete, nasıl bir muhalefet yürütüyor?

Sözcü, tek taraflı bakıyor. Sadece hükümet aleyhine bakıyor ve hükümetin iyi yaptığı şeyleri göz ardı ediyor. Biz iyi

yaptığında alkışlarız, yapmadığında eleştiririz. Ama Sözcü, olaylara buradan bakmıyor.

Doğan Akın, Esad söyleşisine gönderilmeyen veya gitmeyen gazeteler arasında Sözcü'nün de olduğunu yazdı. "Hükümet aleyhine, tek taraflı" bir çizgi izlediğini söylediğiniz bir gazetenin bu kararı size şaşırtıcı mı?

Esad ile söyleşiye bir tek Cumhuriyet'ten Utku Çakırözer gitti. Sözcü belki başka bir nedenden dolayı gitmemiştir, bilmiyorum.

Cumhuriyet'i daha farklı bir yere mi koyuyorsunuz?

Bu gibi tercihler, gazetelerin yayın politikası ile ilgili şeyler.

Cumhuriyet'i okuyor musunuz?

Ben bütün gazeteleri okuyorum.

İlk beş sıralamanızda hangi gazeteler var?

Hepsine bakıyorum.

Kötü zamanlarda bile yazı işlerine "Daha neler yapabileceğimizi göreceksiniz" dediğiniz yazıldı. Gazete patronluğundan medya patronluğuna geçmek, hayalleriniz arasında mı?

Evet, şimdi yeni bir ekonomi gazetesi çıkaracağız. Arkasından da haber kanalı projemiz var. Devam etmek ve büyüme istiyoruz.

Bahsettiğiniz ekonomi gazetesi, Taraf'la paralel bir çizgide mi olacak?

Ayrı bir gazete olacak. Ekonominin de çok önemli olduğunu düşünüyorum ve Türkiye'de bu konuda bir boşluk olduğuna inanıyorum. Yine, olması gerektiği gibi, cesur bir gazetecilik yapacağız.

İkinci bir Ahmet Altan olmadığına göre, bu sefer yazı işlerini kime emanet edeceksiniz?

Mehmet Altan'a (Gülüyor). Hayat, ekonomi üzerinden yürüyor ve böyle bir gazetenin yayımlanmasını önemsiyorum. Mehmet

Altan da biliyorsunuz ekonomi profesörü, kendisi de bu konuda bize yardım edip yol gösterecek.

Genel yayın yönetmeni kim olacak?

Henüz konuşma aşamasındayız.

Ekonomi gazetesinde *Taraf* kadar sert olursanız, ilan bulmakta sorun yaşamayacak mısınız?

Doğruları yazmak neden sertlik oluyor, anlamıyorum.

Ekonomi gazetenizde benzer bir dil istiyor musunuz?

Buna yazı işleri karar verecek. Haber doğru yapıldıktan sonra, benim için herhangi bir sorun olmaz.

Haber kanalı için belirlediğiniz bir gün var mı?

Bununla ilgili bir şirketimiz var. Fizikî şartları hazırladıktan sonra 2012 sonu, 2013 başı gibi yayına geçmeyi planlıyoruz.

İsmine karar verdiniz mi?

Taraf olabilir de, olmayabilir de. Henüz kararını vermedik. Şunu düşünüyorum; gazeteyi "cemaatçi," "PKK'lı," "Sorosçu" vs. diyerek psikolojik stratejilerle farklı bir yerde konumlandırmak istediler. Taraf'ın gerçek okuyucusu bunun böyle olmadığını biliyor ama bu söylentiler, Taraf'ı almayana Taraf hakkında yanlış bilgiler veriyor. Bunu duyan kişi de sabah gidip bu gazeteyi almaz.

Ama televizyonda öyle bir durum yok. Zapping yaparken bunlar acaba ne diyor diye bakılacak. Televizyon bizim olduğumuz gibi görünmemizi sağlayacak ve bu da gazetenin tirajını arttıracak.

Genel yayın yönetmeni kim olacak?

Henüz biri yok. Bunlar kademe kademe gidecek. Ahmet Bey ile belirleriz, zannediyorum.

Medyanın gücünü kullanmadan medya patronu olmaktan bahsediyorsunuz.

Peki, sizin çıkarınız ne olacak?

Demokrat bir ülke olması için çalışıyoruz. Avrupa düzeyinde refah bir ülke olmasını istiyoruz. Her şeyin bir karşılığının olmasından dolayı insanlar "bunlar bunu neden yapıyorlar" diyorlar ve patronun, genel yayın yönetmeninin veya ilişkili birinin bir çıkarı olduğunu düşünüyorlar. Başka türlüünün olabileceği düşünülüyor. Biz düzgün bir iş yapmak istiyoruz ve onun da para kazandıracığını düşünüyoruz. Hem düzgün hem sevdiğimiz hem de para kazanabileceğimiz bir işten daha iyisi olabilir mi?

Hasan Karakaya: Ermeni olsaydım, *Akit*'teki bazı ifadelerden rahatsız olurdum. 15.10.2012

Hasan Karakaya: Gazetede kadın çalışsa daha dikkatli olurduk, eşcinselliğin tedavisi yoksa kabullenmek durumundayız ama iş vermeyiz

Yeni Akit, "misyon gazeteciliği" yolundaki tavrı ve yayınlarında kullandığı dil nedeniyle Türkiye'nin en çok tartışılan gazetesi. Peş peşe davalar eşliğinde Vakit, Anadolu'da Vakit ve son olarak 2010'da Yeni Akit ismini alan gazete, "nefret söylemi" araştırmalarında sicili en kabarık yayınlardan. Ermenilerden Yahudilere, aydınlardan eşcinsellere pek çok kesim ve grup hakkında gazetede yapılan yayınları konuşmak için, "Genel Yayın Koordinatörü" olarak Yeni Akit'e tuğrasını vuran ve yazılarıyla da tartışılan Hasan Karakaya ile buluştuk.

Karakaya, şimdiye kadar sadece iki kez söyleşi verdiğinin altını çiziyor. İlk söyleşisi Sabah gazetesinde Şirin Sever imzasıyla 2008'de yayımlanan Karakaya'nın ikinci söyleşisi, Zaman gazetesinde Şubat 2012'de çıktı. Fatih Vural'ın yaptığı söyleşide Karakaya'nın hayatına dair düşülen notlar, kısaca şöyle: Karakaya, ilkokuldan mezuniyetinin ardından önce imam, sesi güzel bulunmayınca da müftü olmak istiyor. Ancak yolu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu'na çıkan Karakaya, 40 yıllık gazetecilik serüvenine "CHP'nin yarı resmî yayın organı gibi" dediği Barış gazetesinde başlıyor. Ardından, yazı işleri müdür yardımcısı olarak Yeniğün gazetesine geçen Karakaya, sonra Başkent gazetesinde çalışmaya başlıyor. Yirmi iki yaşında Başkent gazetesinin yazı işleri müdürü olan Karakaya, iki sene sonra geçtiği Millî Gazete'de sekiz, Türkiye gazetesinde dokuz sene çalıştıktan sonra yazılarını, 2012'de 18 yılını doldurduğu Vakit'in çatısı altında kaleme almaya başlıyor.

Karakaya ile söyleşi yapmak üzere, Yeni Akit'in bahçesinde buluştuk. Zamanın fırsat tanıdığı ölçüde, gazetenin yayınları ve yazıları hakkında hemen her şeyi sormaya çalıştık. Açık

sözlü bir tavırla cevaplar veren Karakaya'nın, yayından önce deşifresini gönderdiğimiz söyleşi metninde hemen hemen hiçbir değişiklik yapmadığını not edelim. Ve Hasan Karakaya'nın sorularımıza verdiği cevaplara geçelim. Buyrun.

AKP'nin 4. Olağan Kongresi'nde altı gazete ve iki televizyon kanalına akreditasyon yasağı uygulandı. Uzun bir dönem akreditasyon engeli yaşayan bir gazetenin genel yayın koordinatörü olarak, AKP'nin bu kararını siz nasıl değerlendirdiniz?

AK Parti, gazete ve kanalları davet etseydi, daha sık olurdu. Ama Sayın Başbakan'ın bazı olaylarda duygusal tepkileri daha keskin olabiliyor. Bu olayda da Başbakan, "Bu benim özel toplantım; ister davet ederim ister etmem" dedi. Bunun kendisi açısından haklı gerekçeleri var. Bazı gazeteler, eleştiri sınırlarının da ötesinde hakaret ediyorlar ve çok ağır ifadeler kullanıyorlar. Bu, Başbakan'ı kızdırmış olabilir. Bununla ilgili muhalefet partilerinin, özellikle de CHP'nin tavrı "Gazeteler davet edilmediyse, biz de gelmiyoruz" oldu. Ama Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'nun da şunu bilmesi lazım: CHP bu gazeteğe hâlâ ambargo uygulamakta. Akit'in CHP Genel Merkezi'ne resmî olarak alınıp alınmadığını bilmiyorum, ama CHP'nin birçok basın toplantısına ve etkinliğine Akit'in davet edilmediğini iyi biliyorum.

Eğer CHP Akit'e bunu yapıyorsa, elbette savunulamaz. Ancak literatüre Genelkurmay'ın soktuğu akreditasyonu AKP uygulayınca, "Yapılmasa daha sık olurdu" demekle birlikte, "Erdoğan'ın haklı gerekçeleri" olduğundan bahsediyorsunuz. İnsanların aklına takılacaktır; "Hasan Karakaya için yanlışı kimin yaptığı mı önemli?"

Ne Genelkurmay'ın, ne AK Parti'nin, ne MHP'nin, ne de CHP'nin medyaya karşı tavır takınmasını, ambargo uygulamasını doğru buluyorum. Bunu tasvip etmek mümkün değil. Ama medyada aydın dediğimiz bazı arkadaşlarımız da maalesef aynı zihniyeti taşıyorlar. Biz, akredite uyguladığı için Genelkurmay'ı da Erdoğan'ı da eleştiriyoruz. Ama bazı arkadaşlarımız gerek gazetelere verdiği demeçlerde gerek

televizyonlarda "kendilerinin hedef gösterildiğini" iddia ederek, bu gazetenin yöneticisinin, yani benim, Sayın Başbakan'ın ve Cumhurbaşkanı'nın uçağında ne işim olduğunu soruyorlar ve "Bu gazeteğe karşı bir akredite uygulanmalı" diyorlar. Gazetecilerin akredite uygulamasını teşvik ettiği bir ortamda, siyasîlerin de devlet kurumlarının da bunu yapmasına şaşırırmamak lazım. Akreditasyon yasağına en önce gazeteciler teşne.

Siz, Başbakan'ın uçağına en sık davet edilen gazete olmanızı neye yoruyorsunuz?

Öncelikle, bu sorunun arka planını aktarmak istiyorum. Ben Başbakan'ın uçağına ilk kez 2004'te, Moğolistan'a gitmek üzere bindim. O zaman Cumhuriyet, Milliyet, Vatan, Akşam gibi birçok gazete benim için şu cümleleri kullandı: "Başbakan uçağına alıyor ama hep Doğu ülkelerine götürüyor, hiç Avrupa ülkesine götürmedi." Bundan sonra Sayın Başbakan'la Viyana'ya gittim. Daha sonraki haberlerde, "Üç geziden birine götürülüyor" denildi. Hangi gazetecilerin, kaç kez, nereye götürüldüğünün listelerini tuttular. Bence bu çok ayıp ve aşağılık bir şeydi.

AKP'nin 10 yıllık iktidarı boyunca uçağına davet edilenler listesinde değişim yaşandığı için soralım; siz bugün uçağına alınmıyor olsaydınız, ne düşünürdünüz?

Bu beni hiç ilgilendirmiyor. Ben asla herhangi bir Başbakanlık yetkilisini arayıp "Beni bu geziğe çağırın" gibi bir cümle sarf etmezdim.

Kastettiğimiz, Başbakanlık tarafından benimsenen tutumdu. Sizce bugün bazı gazetecilerin uçağına davet edilmiyor olması, ne kadar kabul edilebilir?

Şahsen böyle bir tutum görmüyorum. Bugün belki de Başbakan'ın en çok kızdığı gazetelerden biri Taraf'tır. Ama Taraf Yazı İşleri Müdürü de uçağına alındı, Cumhuriyet Genel Yayın Yönetmeni de. Kaldı ki, neredeyse her geziğe Hürriyet Genel Yayın Yönetmeni Enis Berberoğlu da, Zaman da, Star da, Sabah da, Türkiye de, Akşam da davet ediliyor. En

son Azerbaycan, Ukrayna, Bosna'yı içine alan son gezimizde, genellikle Ankara temsilcileri ve yazarlar vardı; genel yayın yönetmeni olarak bir tek ben vardım. Normal bir bakış açısına göre, benim orada olmamam gerekiyordu. Ama sanıyorum ki, "Bu adama karşı ambargo uygulanmalı" taleplerine Sayın Başbakan böyle bir cevap verme gereği bulmuş olabilir. Bunu tamamen tahmin olarak söylüyorum.

"Duygusal davranabildiğini" söylediğiniz Başbakan Erdoğan'ın sarf ettiği "Herkes vitrinine layık olanı koyar," "O medya patronuna yazıklar olsun, diyorum. O adamları köşe yazarı olarak nasıl tutuyorsunuz" gibi sözler, basın özgürlüğü açısından sizce ne kadar yapıcı?

Politikadan ziyade, şöyle değerlendirmekte fayda var: Başbakan Balık burcu, benim gibi. Balık burcunun en önemli özelliklerinden birisi de mükemmeliyetçi olmasıdır. Yaptığı her işin en güzelini yapmak ister ve sonunda takdir edilmek ister. Bunu Başbakan'ın şahsına dair değil, burcunun özellikleri olduğu için söylüyorum. Başbakan, Türkiye için gecesini gündüzüne katıyor, yağmur çamur demeden koşturuyor. Bunun da gerek kamuoyu gerek gazeteler tarafından takdir edilmesini istiyor. Takdir edilmediği zaman da duygusal tepkiler veriyor; öfkelenabiliyor, sinirlenebiliyor. Bir başbakanın tepkisi değil, bir AK Parti Genel Başkanı'nın tepkisi de değil, bir insanın tepkisi bunlar.

Başbakan'ın yaptıklarını burcuyla mı açıklıyorsunuz?

İllâ burçların özelliğinden değil, ama her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. Birçok insan olaylar karşısında farklı tepkiler koyabiliyor. Bunu Demirel'de de Tansu Çiller'de de gördük...

Kemal Kılıçdaroğlu, başbakan ve Balık burcu olsa, benzer müdahaleler için aynı açıklamayı yapar mıydınız?

Sayın Kılıçdaroğlu bugün ana muhalefet partisi genel başkanı olduğu hâlde, daha geçen günlerde söylediği sözleri

ben kullansam, "küfürbaz" derlerdi. "Şerefsiz," "alçak" gibi kelimeleri art arda kullanıyor. Bu kişi daha iktidar gücü yokken bunları yapabiliyorsa, iktidar olduğunda, Allah bilir neler yapar.

Hasan Bey, Başbakan ile ilişkiniz nasıl başladı? Bugün size nasıl hitap ediyor?

Tayyip Bey'le ilişkimiz Refah Partisi İstanbul İl Başkanı olduğu 1980'li yıllara dayanıyor. Ben o zaman Millî Gazete Yazı İşleri Müdürü'yüm. Zaman zaman görüşürdük. Daha 1982'de "Eğer bir gün bize hizmet etmek nasip olursa, Topkapı'yı ecdadımıza yakışır bir hâle getireceğim" demişti. Ve 1994'te Belediye Başkanı olduğunda, ilk yaptığı icraattan biri Topkapı ve Trakya otogarını kaldırmak ve orayı gerçekten ecdada yakışır bir şekilde açık hava müzesi hâline getirmek oldu. Bugünkü Panorama 1453 Müzesi sadece İstanbul'un değil, bütün Türkiye'nin gururudur. Ben 1982'de, hedefleri olan, 1994'ü görebilen bir insan tanıdım.

Sayın Başbakan ile bizim ilişkimiz sadece gazeteci ve siyasetçi ilişkisi değil. Kökleri geçmişe dayanan bir dostluğumuz var. Dolayısıyla bana bazen Hasan Bey, bazen Hasancığım der. Ben duymadım, ama arkadaşların dediklerine göre, "Hasan Abi" dediği de olmuş. Bu hitaplarda ben herhangi bir art niyet aramıyorum; abi-kardeş, kardeş-kardeş arasındaki ilişki olarak değerlendiriyorum. Ve bugüne kadar da zaman zaman kendisini eleştirdim.

Hangi konularda?

Eleştirilerim güncel konularla ilgili oldu. En son, memleketime gittiğim son geziden sonra Akhisar-Salihli arasındaki duble yolun hâlâ bitirilememiş olmasından ve yılan hikâyesine dönmüş olmasından dolayı Binali Yıldırım'ı, Manisa milletvekillerini, dolayısıyla da bu icraatın başındaki Tayyip Bey'i eleştirdim. Bu bir Erdoğan düşmanlığı veya muhalefeti değil, yapılması gereken bir şeyin kendisine de iletilmesiydi.

Beşşar Esad'la önceden kararlaştırılmış röportajların Başbakanlığa yakın bir ismin telefonla müdahalesi üzerine bazı gazete ve gazeteciler tarafından iptal edilmesi de Erdoğan'a eleştirileriniz dâhilinde mi?

O olayın ayrıntılarını pek bilmiyorum. Ama Cumhuriyet'in gittiğini hatırlıyorum.

Size böyle bir telefon gelse, görüşmenizi iptal eder miydiniz?

Randevu almışsam, giderdim.

Başbakan Erdoğan'ın bugüne kadar *Yeni Akit*'teki üslûba dair eleştirisi oldu mu?

Hayır.

Hasan Bey, *Yeni Akit*'in üslûbuna dair bazı konularda sizin ne düşündüğünüzü öğrenmek için arşivlerinizden bazı örneklerle soracağız. Örneğin, Rakel Dink'in Uludere ziyaretini *Yeni Akit*, "Rakel Dink'ten bölücülük" başlığıyla haberleştirdi. Başlıktaki bu ifade size aşırı gelmiyor mu?

Bu haberi hatırlamıyorum. "Genel Yayın Koordinatörü'sünüz, neden hatırlayamıyorsunuz" diyeceksiniz, ama yurt içi ve dışı geziler nedeniyle her haberle ilgilenemiyorum.

Peki, şimdi duyduğunuzda, ne düşündünüz?

Biraz aşırı kaçmış olabilir. Bunu şu yüzden diyorum, Hrant Dink cinayetinin ardından Milliyet'ten bir kadın meslektaşımız geldi ve bizimle bir söyleşi yaptı, ardından bu araştırma kitap hâline getirildi. O kitaba bakarsanız göreceksiniz, bizim Hrant Dink'e bakışımız, Ermeni olmasına rağmen, son derece müspetti ve sözlerine geniş yer verdik. Yanılmıyorsam, üç sefer manşet yaptık.

Dink'in ölümünün ardından özenli bir yazı da kaleme aldığınızı okuyucular için hatırlatalım. Bu tavrınıza karşın, biraz önce "Hrant Dink Ermeni olmasına rağmen" gibi anlamakta zorlandığım bir ifade kullandınız. Neden?

Yanlıştır anlaşılma olmasın. "Rağmen"i şunun için dedim; bazıları Hrant Dink Ermeni olduğu için ona düşman olurken, biz bu tavra rağmen, Dink'in görüşlerini savunduk. Dink'in yapmak istediğini destekler bir tavır aldık. "Ermenilerle Türkler niye birbirleriyle düşman hâline gelsinler,

beraber yaşasınlar" dedik ki, hükümetin ilk gayelerinden birisi de buydu. Ama birileri Hrant Dink'ten rahatsız oldu ve ortadan kaldırdı.

Dink hakkındaki tutumunuza rağmen, *Yeni Akit*'te "Ermeni" kelimesini içeren başlıklarda aşağılama var.

Doğru, mesela Sarkozy (Eski Fransa Cumhurbaşkanı) için "Sarkozyan" ifadesini kullandık. Hrant Dink'e destek verdik, ama onun ölümünden sonra yürüyüş yapan ve "Hepimiz Ermeni'yiz" diyenleri tasvip etmedik.

Ermeni olmak sizin için ne ifade ediyor?

Benim yazılarımda Ermenilerle ilgili, özellikle de geçmişteki Ermenilerle ilgili bazı tespitler var. Osmanlı devleti, Ermenilere "millet-i sadıka" diye bakmış ve birçok Ermeni müzisyen sarayda şarkılar söylemiş, gösteriler yapmış veya paşa rütbesine kadar yükselmişler. Neredeyse Başbakanlık makamına tekabül edebilecek önemli görevlere getirilenler olmuş. Ben bunları son derece doğal karşılıyorum, çünkü olması gereken de bu. Caminin, kilisenin, havranın bir arada olduğu görüntünün bugün de yaşaması gerektiğine inanıyorum. Ama maalesef şartlar bunun aksini gösteriyor. Ermenilere bakarsan, 1915 olaylarında Ermenilere katliam yapılmıştır; Türklere bakarsan, bu sadece bir sürgündür ve sürgün esnasında ölenler olmuştur. 1915 hâlâ tartışma konusudur. Bunu tartışması gerekenler de elbette tarihçiler olmalıdır.

O dönemi yaşamış, ailelerinden kendilerine belge kalan kişilerden birisi bana elindeki belgeleri getirdi. Ben bu belgelerde Ermeniler ile Türkler arasında hiçbir husumet olmadığını gördüm. Ama bir taraftan da o dönem bazı örgütler kurulmuş. Bunları, çok aşırı olmazsa, PKK'ya veya ASALA'ya benzetebilirsiniz. Geçmişteki Ermeni örgütler isyanlar çıkarıyorlar ve işin içine Rus, İtalyan ve Fransızlar giriyor. Aslında biraz bugünü de andırıyor.

Dediğiniz gibi, 1915 tartışmasını tarihçilere bırakarak *Yeni Akit*'in haberleriyle devam edelim; 2007'de Ermeni Soykırımı yasa tasarısının ABD Kongresi'nde tartışılması hakkında, *Yeni Akit*'te "Ermeni yerli uşakları" başlıklı bir haber yer aldı. "Türkiye'nin dış düşmanlarının değirmenlerine su taşıyanlar" diyerek akademisyenlerden medyaya uzanan bir listeyi Hrant Dink'in öldürülmesinin ardından toplanan kalabalığın bir fotoğrafı ile yayımladınız. Fotoğrafın altında "Hepimiz Hrantız'cıların kına yakma zamanı" ifadesi yer aldı. Ermenilerle Türklerin beraber yaşamasından bahsettiğiniz için soralım; siz Ermeni olsanız, *Yeni Akit*'teki bu ifadelerden rahatsız olmaz mıydınız?

Elbette, Ermeni olsaydım, bundan rahatsızlık duyardım. Ama Türk oldukları hâlde, en azından nüfus kâğıtlarında Türk yazdığı hâlde, "Hepimiz Ermeni'yiz" diyenleri şahsen tasvip etmiyorum.

Tasvip etmemenin ötesine geçip "Ermeni uşakları" diyerek nefret üretmiyor musunuz?

0 günlerde Ermenistan'la Türkiye'nin arasında krizlerin devam ettiği problemlerli günler yaşanıyordu. O dönem Türkiye'nin çıkarlarından ziyade, Ermeni çıkarlarını savunmak bence hatalıydı. "Ermeni uşakları" gibi tabirler belki biraz ağır kaçmış olabilir, ama bunu hak etmiyor değillerdi. Bugün BDP'liler bazı PKK'lılar ile kucaklaşıyorlar. Bazı yazarlarımız "Haklı taleplerine kulak verilmeli, yerine getirilmeli" diyerek yaşananları onaylıyorlar. Bir tarafta terör örgütü ve buna arka çıkan bir siyasî uzantı var, diğer tarafta onlara arka çıkan bir medya var. Ben bu durumda onlara "PKK uşakları" diyebilirim. Belki ağır bir eleştiri olabilir, ama derim.

***Yeni Akit*'in üslûbu nedeniyle Ermenilerin can güvenliğini tehdit altında hissediyor olmasına ihtimal veriyor musunuz?**

Hayır. Şunu özellikle belirtiyim; yaptıklarımıza hedef gösterme veya nefret dili deniliyor. Ama bizim yaptıklarımız sadece o olay karşısında gösterdiğimiz tepkilerdir. Kurumsallaşmış bir kampanya değildir.

Kurumsallaşmış tepki yoksa, bu dilin tersini kullanabileceğiniz, Ermenilere dair pozitif içerikli haberler neden *Yeni Akit*'e yansımıyor?

Güzel bir şey yapsınlar, onları da yayımlayalım. Dediğim gibi, kimseye karşı önyargılı değiliz.

Ermeniler ne yapsalardı "güzel" bulurdunuz?

Mesela, 1915 olaylarını sürekli Amerikan Kongresi'ne veya Fransız Meclisi'ne getirip bunu tazminata, kınamaya döndüren eylemler içerisinde bulunmaktansa, meseleyi Türkiye ile oturup konuşsunlar. Veya arşivler karşılıklı olarak açılsın, her şey ortaya dökülsün, eğer özür dilemek gerekiyorsa, dilensin. Ermenistan'ın bugün dışarıya açılacak başka kapısı yok. Iğdır esnafı kapıların açılmasına o zamanlar hazırды. Sonra bunlar oldu. Ama artık kucaklaşalım; ticarî olarak da komşuluk olarak da birbirimizle diyalog içerisinde olalım.

Diyalog için *Yeni Akit*'in manşetleri ne kadar zemin hazırlayıcı?

Gerektiği zaman destek oluyoruz. Ama geçmişte ASALA örneği var, Amerikan Kongresi'nde, Fransa'da Cumhurbaşkanlığı seviyesinde girişimler var. Yine de şunu söyleyeyim; Türkiye'deki Ermenilerle zerre kadar problemimiz yok. Türkiye'deki Ermenilere Osmanlı'da nasıl millet-i sadıka olarak bakılıyorsa, ben de öyle görüyorum. İstiklal Savaşı döneminde işgalci güçlerle iş birliği yapıp birçok katliama girişmiş olmalarına rağmen, ben Ermenileri hiçbir şekilde tehlike olarak görmüyorum. Benim Türkiye'de kalan Ermenilerle hiçbir problemim yok.

O zaman neden *Yeni Akit* yayınlarında Ali Bayramoğlu'na "Kripto Ermeni" deniliyor?

Ali Bayramoğlu, kendi kendisine gelin güvey oluyor. Bayramoğlu ile ilgili bizim çok fazla problemimiz yoktu. Ama kendisi kaşdı, kaşdı ve meseleyi bu hâle getirdi. Ayrıca gerçekten de gerek PKK konusunda gerek Ermeniler konusunda bir gazetecinin yapması gereken eylemlerin çok ötesine geçiyor ve sanki taraf oluyor.

“Kripto Ermeni” ne demek?

Ermeni ajanlığı demek.

Siz Bayramoğlu'na ajan diyerek, konuya dair savunduğu düşüncelerin üstünü örtmüş olmuyor musunuz?

Orhan Pamuk o kitabı yazmakla, Nobel Ödülü almakla, “Bir milyon Ermeni’yi kestik, 50 bin Kürt’ü doğradık” demekle, Türkiye’ye ne kazandırdı? Bir gerçeği mi dile getirdi, yoksa Batı’ya şirin gözükme için mi böyle ifadeler kullandı? Bayramoğlu’na da benzer görüşteki insanlara da Türkiye-Ermeni ilişkilerine ne kazandırdıkları düşünülerek bakılmalı; kendilerini tatmin mi ediyorlar, yoksa Türkiye’nin çıkarlarına mı hizmet ediyorlar?

Ermeni meselesi Türkiye’nin tabu listesinde rahatlıkla ilk üçe girerken, bir gazete olarak söylenenleri Türkiye’nin çıkarlarına, lehine veya aleyhine diye ayrıştırıp, kişileri “Kripto Ermeni” diyerek yargılamak hedef göstermekle eşanlamlı değil mi?

Hayır.

Sizce gazetelerin amacı “ülke çıkarlarına hizmet” etmek ve bu yönde yargılamak mı, yoksa yansıtmak mı? Haberlere aşırı yorum, gazeteciliğe ne kadar uygun?

En başta da söyledik; her yiğidin yoğurt yiyişi vardır. Ali Bayramoğlu’na eleştirilerimizi yöneltirken, hedef gösterme amacı gütmedik. Sadece dozajı sert kaçan bir eleştiri yaptık. Bunun haricinde, kimse bunun altında bir şey aramasın. Dediğim gibi, biz hiç kimseye önyargılı değiliz. “Arşiv” sayfamızı biliyorsunuzdur; bir gün baş tacı ettiğimiz bir yazarı ertesi gün eleştirebiliyoruz. Dolayısıyla, Bayramoğlu’na karşı da önyargılı değiliz. Söylediklerimiz sadece o andaki duygumuzun yarattığı doğaçlama. Örneğin, Ali Bayramoğlu hakkında her ifadede, her yazıda “Bu kripto Ermeni’dir” demiyoruz.

Bayramoğlu sizin gözünüzde son dönemde mi “kripto Ermeni” oldu?

Belki birkaç dönemde, çünkü o da çok ağır ifadeler kullandı. “Akit’e karşı akredite uygulanmadır” gibi bir asker söylemiyle bu talebi dile getiren de Ali Bayramoğlu’dur.

Bir kişi ile bir gazete eş tutulabilir mi? Güç dengesinde bir çarpıklık yok mu?

Orantısız güç demek istiyorsanız, onun elinde de gazete var.

Yazarlıkla genel yayın koordinatörlüğü arasındaki farkı teslim edersiniz.

Omzuma bir işaret koymuşlar. Bu benim gazetecilik anlayışımı değiştirmez.

“Dozajın sert kaçtığını” söylediniz. Aklınıza şuna benzer bir cümlenin takılması da muhtemel mi: “Belki de başka bir dil tuttursaydık, bu tartışma karşılıklı olarak belirli bir seviyede yürüyebilirdi. Biz de bazen hata yapabiliyoruz.”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde de gazetecilik için “Tahrik edebilir,” “Saldırgan, sert bir dil kullanılabilir” benzeri ifadeler kullanılıyor. Biz de bu dili kullanmayı tercih ediyoruz.

“AKP Siyasî Vizyonu 2023” kitapçığından bir alıntı: “Dinî veya etnik nefreti uyandıran, tahrik, tahkir ve tezyif içeren tutumlara ve eylemlere karşı etkili bir şekilde cevap, yerinde bir karşılık olarak nefret suçu tanımını geliştiriyor ve ceza hukukumuzda bu suçu güçlü bir yaptırıma bağlamanın hazırlıklarını sürdürüyoruz.” AKP, bahsettiğiniz dili nefret suçu olarak tanımlıyor.

Yanılmıyorsam, 2006 veya 2007 yılında, bizim de bütün gazeteler gibi Avrupa’da baskımız vardı. Gazetemiz bir iki değişiklik dışında aynı şekilde Almanya’da da yayımlanıyordu. Ama Gerhard Schröder’in başbakan olduğu dönemde, Almanya’daki gazetemiz kapatıldı. Bize üç sebep gösterildi; 1- Amerikan aleyhtarlığı, 2- Avrupa yaşam tarzına muhalefet, 3- İsrail aleyhtarlığı. Batı ülkelerinde İsrail’e ve Yahudilere yönelik haberler, yazılar, yorumlar büyük tepki görüyor ve nefret suçu kapsamına giriyor ama Müslümanlara yönelik ifadeler nefret suçu sayılmıyor.

AKP’nin 63 maddesine nefret suçunun girmesinin de sebebi Peygamberimiz aleyhindeki son filmidir. Sayın Başbakan, son gezimizde bizim sorularımız üzerine bunu gündeme getirdi ve bunun nefret suçu olduğunu söyledi. Yalta’daki konferansta

da bu konuda Avrupalıları uyardı. Daha sonra BM Genel Kurulu'nda da bu konuyu konuşacaktı, olmadı. Yahudilere karşı söylenen sözler nasıl nefret suçu sayılıyorsa, İslam'a ve Hz. Muhammed'e karşı yapılan karikatürler ve yazılar da nefret suçu kapsamına sokulmalı. Maddenin temelinde bu var.

Anlattıklarınızdan yola çıkarak AKP, nefret suçunun Türkiye'de de yasalaşmasına karar verdi ve dinin yanı sıra etnisiteye yönelik tutumları da suç kapsamında değerlendirdi. Size bu yasa ardından dava açılacağını düşünüyor musunuz?

İnanır mısınız, bize şimdiye kadar 300-400 dava açıldı ama benzer nedenlerle açılmış hiçbir dava yok. Sanıyorum ki, nefret suçuna dair özel yasa yürürlüğe girdiğinde de bu konuda dava açılmaz. Çünkü ben hiç kimseden nefret etmiyorum.

Nefret suçu yasasını Hasan Karakaya da destekliyor mu?

Evet.

Akit'in başlıklarında dikkat çeken başka bir konu da Yahudilik. Örneğin, Prof. Büşra Ersanlı, gözaltına alındıktan sonra, önce *Habervaktim*'de "Ersanlı'nın Yahudi aşkı," ardından *Yeni Akit*'te "Her taşın altından o kadın çıkıyor" başlıklarıyla, benzer içerikli iki metin yayımlandı. "Haber" metninin içinde yer alan bazı bilgiler şöyleydi: "Ersanlı'nın eski eşinin Yahudi olması, ablasının bir dönem Doğu Perinçek ile evli olması." Bu bilgiler *Yeni Akit*'i neden ilgilendirdi?

Büşra Ersanlı'yı KCK ne kadar ilgilendirdiyse, Ersanlı da bizi o kadar ilgilendirdi. Bu ilişkilerin insanlara hiç mi etkisi yok? Ersanlı'yı bir anlığına bırakalım. Şu anda Balyoz davasından 20 yıl hapse mahkûm olan Çetin Doğan'ın kızı ve damadı var. Kızının ne kadar canhıraş bir gayret sarf ettiğini gazetelere, televizyonlara verdiği mülakatlardan görüyoruz. Ama bir de Yahudi damadı var. Bildiğim kadarıyla hâlen Amerika'da ve orada çok büyük bir lobi faaliyeti yürütüyor. Amerika'daki gazetelerde sözlerini görebiliyorsunuz.

Dani Rodrik'in Yahudiliğinin bu konuyla ile alakası ne?

Bakın, bunların kimsenin dini, ırkı veya rengiyle ilgisi yok. Ama bu ilişki Türkiye'nin çıkarlarına, yargısına ve bazı değerlerine karşı eyleme dönüşürse, o zaman ben orada başka bağlantılar ararım. Mesela siz benden randevu istediniz, samimi olarak itiraf ediyorum, T24 internet gazetesinin veya Hazal Hanım'ın kim olduğuna dair kimseden tek bilgi almış değilim, arkadaşlarıma sorabilirsiniz. Sırf önyargılı olmak istemediğim için yapmadım bunu. Şimdi siz geldiniz ve oldukça da, nasıl diyelim, sert sorular soruyorsunuz. Ama eğer siz, atıyorum, başka bir ırktan veya dinden olsanız...

Ne olurdu?

Hiçbir şey olmazdı. Ama eğer bunu önceden bilseydim, sizin önyargılı olduğunuzu düşünürdüm. Mesela soruları belli bir yöne doğru kanalize etmek isterseniz ve ben de bunu fark edersem, başka bir şey düşünürüm. Büşra Ersanlı, KCK akademilerinde ders vermiş ve Apo'yu, liderliği anlatmış. Kusura bakmayın ama bir yanda da Türkiye Cumhuriyeti var.

KCK iddianamesine göre Ersanlı, Abdullah Öcalan'ı değil, yerel yönetimi ve özerkliği anlatıyor. Bu konunun akademisyen olan Ersanlı'nın üzerinde çalıştığı bir alan olduğunu not düşerek soralım; asıl önyargıyı "Ersanlı'nın Yahudi aşkı" diyerek hem Ersanlı'ya hem de Yahudilere karşı siz yaratmıyor musunuz?

O haberi gayet iyi hatırlıyorum. Üç dört maddenin alt alta yazıldığı bir haberdi. Diğer gazeteciler de geziler arasında bana haberle ilgili "Ya ne ilgisi var" dediler. Orada belki biraz da ironi vardı.

Kim güldü, diye sorsak?

Birçok arkadaşımız "Ne alakası var" diyerek güldü. Yapılan, illâ hedef gösterme, nefret dili olarak görülmemeli.

Ersanlı tahliye edilince, haberlere dair bir muhasebe yaptınız mı?

Hayır. Normal bir olay olarak baktık. İnanın, Ersanlı KCK davasından alınincaya kadar Büşra Ersanlı'ya dair bir tek kelime haber göremezsiniz bizde. Alınınca, arkadaşlar öyle bir haber yapmışlar. O vakte kadar fotoğrafını bile görmemişim, yaşlanmış bir kadın olduğunu bile bilmiyordum. Ardından gelen haberler, gelişen haberlerdi. Onun değişik bağlantıları ve ilişkileri de bu vesileyle gündeme gelmiş olabilir. Bu da haberdur. Ama tahliye edildiğinde de "Niye tahliye ettiniz" diyen bir yerde durmadım. Mahkûm olana kadar herkes masumdur.

Masumiyet karinesi esas olmasına rağmen, bir insan hakkında "Her taşın altında" demek veya antisemitizmin varlık gösterdiği bir ülkede Ersanlı'nın eski eşinin dini ne kadar "haber"?

Bu kadar büyütmeyin. Hedef göstermedik; haberlerimiz "Bu kadını ortadan kaldırın, icabına bakın" demek değildi. Aktüel gelişmeler ışığında, ilk haberin devamı niteliğinde gelen haberler oldu ama kampanyaya dönüşmedi. Bunu samimiyetle söylüyorum. Art niyetle yapılmış tek satır haberimiz yoktur.

Peki, "Yahudi" kelimesinin yerini "Müslüman" alsa ve "Ersanlı'nın Müslüman aşkı" diye haber okusanız, tavrınız aynı olur muydu?

Yabancı gazetelerden geliyor zaten. Şu anda bir mücadele veriliyor.

Ne mücadelesi?

Türkiye çıkarlarının mücadelesi ve elbette yok olmayacak ama İslam dinine karşı saldırılara karşı mücadele. Bu saldırılara cevap verilmesi gerekiyor. Bu yüzden de onların kullandığı argümanlar bizim tarafımızdan da kullanılıyor. Hz. İsa, bir yanağınza tokat atılırsa diğer yanağınızı dönün, der. Ama bu, Hristiyanlık'ta, ben Müslüman'ım. Kaldı ki, Hristiyanlar da artık diğer yanaklarını dönmüyorlar. Patlatıyorlar tokadı.

"Türkiye'nin çıkarları, İslam'ın istikbali" gibi yüksek hedefler nedeniyle insanları harcamıyor musunuz?

Hayır. Bakın, ben 40 yıllık gazeteciyim ve gördüğümüz gibi her gün o köşede fotoğrafım yayımlanıyor. Ve ben dünyanın her yerine giden bir adamım. Gitmeden önce de, geldikten sonra da nerelerde, ne yaptığımı yazıyorum. Şimdi, benim yazılarımdan gıcık kapan, bana nefret duyan insanlar da vardır. Ve ben caddelerde, kuytu yerlerde onların aralarında dolaşıyorum. Bu yazıları yazmakla bir hedefim. O hâlde ya başıma geleceklere razı olacağım ya da yazı yazmayacağım. Aradaki fark bu.

Aradaki bir fark da şu olabilir mi; siz kendi yazınız nedeniyle hedef olma ihtimalinizi düşünürken, diğer insanlar savundukları düşüncelerin *Yeni Akit*'te yansıtılma biçimi nedeniyle hedef olduklarını söylüyor.

Bakın, Milliyet gazetesi uçaktaki bir fotoğrafımı koyup, kafamı daire içerisine aldı ve "Bu adamın uçakta ne işi vardı" dedi. Buna karşı cevap vermedim, ama eğer bu bir hedef göstermeyse, yarın ben de bir saldırıya maruz kalabilirdim. Kaldı ki, bu yayınların bedelini ödedik. Benim odama kurşun atıldı, hâlâ orada duruyor. 400 polis, iki panzer ve keskin nişancılar tarafından gazetem baskına uğradı.

28 Şubat döneminde başınıza gelenler kabul edilemez; ancak sizin "kartel medya" olarak adlandırdığınız eski merkez medyanın yaptıklarını siz de *Yeni Akit*'te yapmıyor musunuz?

Eğer bu bir hataysa, onlar da yapıyor, biz de yapıyoruz. Onlar o hatalara son verirlerse, biz de son veririz. Basit bir misal vererek ikili ilişkilerin neden önemli olduğunu anlatmak istiyorum: Hürriyet Genel Yayın Yönetmeni'yken Ertuğrul Özkök'ü eleştirirken kullandığım ifadeler vardı. "Tansu Çiller başbakan olduktan sonra bir erkeğe de bıyık yakışmaz" diyerek bıyıklarını kesti. Ben de kendisine yönelik eleştirilerimde "bıyiksız Ertuğrul" ifadesini kullanmaya başladım. Fakat gerek telefonda konuşmak gerek aynı ortamda bulunmak durumunda

kaldık. Ve sağ olsun, son derece ilgi gösterdi. Sonrasında Ertuğrul Bey'e "bıyiksız Ertuğrul" demedim. "İnsanlar bilmediğinin düşmanıdır" derler ya, eğer insanlar bir araya gelseler halledemeyecekleri bir meselenin olduğunu zannetmiyorum.

Hasan Bey, Yeni Akit'in "hedef gösterme" eleştirileriyle gündeme gelmesinin bir sebebi de gazetenin geçmişi. Ahmet Taner Kışlalı, Gümüşhane Baro Başkanı Ali Günday ve Danıştay üyeleri, gazetenizde fotoğraflarıyla birlikte öfkeli bir dille yazılan haberler ardından öldürüldü. Bu geçmiş size yayınlarınızı sorgulatmıyor mu?

Ahmet Taner Kışlalı olayında, bazı medya kuruluşlarında Hrant Dink'e veya Ahmet Kaya'ya karşı yapılan yayınlar gibi kampanyaya dönüşen herhangi bir yayın olmadı. Kışlalı, Cumhuriyet'te bir yazı yazmıştı ve "Arşiv" sayfamızı yapan arkadaşımız, fotoğrafın üstüne çarpı işareti koyarak yazısını aldı. Eğer, çarpı işareti "Bu adamı ortadan kaldırın" anlamına geliyorsa, Emin Çölaşan da bir kitap yazdı ve kapağında Tansu Çiller ve Özer Çiller çarpı işaretiyle yer aldı. Hasan Mezarıcı ile ilgili dart çizildi, ortasına Mezarıcı'nın kafası konuldu. Şenal Sarıhan başkanlığında "Şeriata Karşı Kadın Yürüyüşü" yapıldı, başörtüsü üzerine çarpılar çizildi. Bütün bunları bahsi geçen medya hedef göstermek için yapmadıysa, bizim arkadaşımız da hedef göstermek için yapmadı; sadece "Ben bu görüşü onaylamıyorum" dedi.

Bizim yaptığımız nasıl bir hedef göstermeyse, Ahmet Taner Kışlalı üç ay sonra öldürüldü. Ya birisi durumdan vazife çıkardı ya da zaten böyle bir planları vardı ve akıllarına koyduklarını yaptılar. Bizim tavrımız sadece Kışlalı'nın o yazısına yönelikti. Yoksa Kışlalı, o dönem başörtülü kızları derslerine alan bir insandı. Bundan dolayı bizim ona düşman olmamız mümkün değil.

Cinayetin ardından siz ne hissettiniz?

Üzüldüm tabii. Derin bir yapı, kendi hedefindeki isimleri, belki de bu işleri bahane ederek kotarıyor. Ama dediğim gibi, Akit'in

bunlarla zerre kadar alakası yok. Gümüşhane Baro Başkanı Ali Günday, dediniz. Trabzon'da idari mahkemenin iki başörtülü avukat hakkında verdiği "başörtüleriyle avukatlık yapabilir" kararına rağmen, Günday yazıyı sümenaltı etti ve bu hanımların mağdur olmasına yol açtı. Buna rağmen, bu olayla ilgili yayın yaparken Günday'ın görüşlerine yer verdik. Daha sonra Günday öldürüldü ve sonra "Akit hedef gösterdi" denildi. Böyle olsa, Günday'a karşı tutum almaz mıydık, görüşüne yer verir miydik?

Yeni Akit'in, "durumdan vazife çıkarıcılar" tarafından, dediğiniz gibi "bahane ediliyor" olması sizce sorunlu değil mi?

Bir tek Akit'in manşetlerini değil, diğer gazeteleri bahane edenler de var.

Yeni Akit'in bu konuda özel bir yeri olduğu için soralım; "Altan ailesi PKK'ya hizmet ediyor" başlığıyla Sanem Altan, Mehmet Altan ve Ahmet Altan'ın fotoğraflarını sürmanşetten yayımlarken, Akit'in anıldığı geçmişi ve bu kişilerin başlarına bir şey gelme ihtimalini düşündünüz mü?

Bakın, bıçak doktorun elinde neşter, kasabın elinde eti kesmek için balta, katilin elinde de insan öldürmek için araç oluyor. Bıçak başka amaçlar için kullanılıyor diye bıçak üretilmesin mi?

Doktor kalmak için özen göstermek gerekmez mi?

Özen gösterilir. Ama bir söz vardır, "Demirden korksaydım trene binmezdim." Menderes asılacağını bilseydi, bu yola çıkar mıydı? Veya bugün suikast iddiasıyla anılan Turgut Özal, Özal olabilir miydi? Bu, siyasetçinin doğasında da var, fikir adamlarının doğasında da. İslam'ın en parlak döneminde halifelerimiz öldürüldü. Bu yola çıktıktan sonra, "Ballı, güllü, hiçbir risk olmadan bu işleri yapacağım" demek işin doğasına aykırı.

"Siz fikir adamlığı yapıyorsanız, biz de sizi sürmanşetten 'PKK'ya hizmet ediyor' diyerek fotoğraflarınızla veririz" mi diyorsunuz?

Bizim söylememize gerek yok, Altan kardeşler, "Biz PKK'ya hizmet ediyoruz" diye zaten bağırlıyorlar.

Nasıl?

“Paşasının Başbakanı” başlığını atan kimdi?

Bu, “Ben PKK’lıyım” mı demek?

Sadece örnek veriyorum, “Uludere’de Kürtleri bombaladılar” diyorlar.

Uludere’de Kürtler bombalanmadı mı?

Bombalandı. Ama Kürtler hedeflenerek bombalanmadı ki! Yanlışlık yapıldı. Sonra gerek hükümetin gerek Genelkurmay’ın özür mealinde beyanları oldu. Şimdi kalkıp da orada “Kürt halkını bombaladılar” demek ne kadar doğru? Bunu, olayı tasvip etmek için söylemiyorum, ama bunu söylemekle “Bilerek, arzu ederek, planlayarak bombaladılar” demek ayrı şey.

Hâlâ sebebi açıklanmayan bir konu sorgulanırken, “Kürtler bombalandı” denilerek Kürtlüğün sürekli ön plana çıkarılmasından rahatsızlık duyuyorsunuz, ancak Ersanlı’nın “Yahudi” bağlantısının haberlerinizde yer almasında sorun bulmuyorsunuz. Tavrınızda çelişki yok mu?

Ben de Kürtlerin öldürülmesini yazılarımda sorguladım, ama sonraki açıklamaları duyduktan sonra, operasyon kazası olduğuna hak verdim. Evet, hâlâ aydınlatılmayan sorular var; büyük bir ihtimalle oyuna gelme, aceleci davranma gibi hadiseler yaşandı. Ama şimdi bunu kaşımamanın ne gereği var? Ben PKK ile Kürt halkını ayırıyorum. Kürt halkının çıkarlarını savunmak başka, PKK terörünün çıkarlarını dillendirmek başka. Bu ayrım ekseninde Taraf’ı da bugün PKK’nın yayın organı gibi görüyorum. Gazetenin başında Altan olduğuna göre, sorumlusu da kendisi. Kaldı ki, Kürt halkının meseleleri konusunda son derece duyarlı olan Orhan Miroğlu’na da yazı yazdırılmadı.

Miroğlu ile *Taraf* arasındaki sürecin tartışmalı olduğunu belirterek ilerleyelim; *Taraf* ve özelinde Ahmet Altan, PKK’ya en sert eleştiri getiren gazetelerin arasında. Siz, *Taraf* için “PKK’nın yayın organı gibi” derken bu yayınları yok mu sayıyorsunuz?

Bir yemek tarifi düşünün, yemeğin içerisinde her şey vardır ama öne çıkan bir malzeme vardır. Bence Altan’ın

yazılarında da öne çıkan malzeme PKK yandaşlığı; en azından sempaticanlığı.

“PKK’nın paravani” olduğunu söylediğiniz DPI toplantılarına katıldığı için Hasan Cemal, Ahmet İnel, Ali Bayramoğlu gibi isimlerin de “PKK yandaşı” olduğu iddiası yayınlarınızda yer aldı. Siz, örneğin, Hasan Cemal’in PKK yandaşı olduğuna inanabiliyor musunuz?

Cemal’in PKK yandaşı olup olmadığı konusunda bir şey söyleyemem, ama Çandar’ın TESEV için hazırladığı bir raporda PKK için “Kürt isyan hareketi” dediğini gayet iyi biliyorum, bunun belgesini de yayımladık. Buna inanmadığım için Çandar’ı eleştirdim, eleştirmeye de devam edeceğim. Hasan Cemal de yazılarında bizim yaptığımızın gazetecilik olmadığına, hedef gösterme olduğuna benzer ifadeler kullandı, ama kendisi Kandil’e gidip röportaj yaptı.

Cemal, Kandil röportajlarında PKK’yı sorgulayan sorular da sordu. Her röportaj yapılanla “yandaşlık” bağlantısı kurulabilir mi?

Ama DPI toplantısı illegal bir toplantı. Toplantıyı önce rektörün de onayını alarak Galatasaray Üniversitesi’nde yapmak istediler. Fakat rektör, DPI’nın İngiliz kuruluşu olduğunu ve PKK’nın avukatlarının yönetimde olduğunu öğrenince, bu toplantıyı iptal etti. Toplantı da Cezayir Lokantası’na taşındı.

Habervaktim’de bu ifadelerle haber yapıldığından, katılımcıların güvenlikleri sebebiyle toplantının Cezayir Lokantası’na taşındığı belirtildi.

Üniversite evsahipliğini reddettiği için oraya gittiler. Kaldı ki siz, uluslararası olduğunu söylediğiniz bir toplantı yapıyorsunuz ve bunu kimseye bildirmiyorsunuz. Basın gelsin takip etsin, orada neler konuşulduğunu kamuoyu da duysun. Veya en azından bir sonuç bildirgesi yayımlayın. Ama bu da yok.

Oslo görüşmeleri de gizli yapılmıştı. Sizce, PKK üyeleriyle masaya oturan devlet yetkilileri de mi PKK yandaşı?

Oslo toplantıları, Habur’daki mahkemenin kurulması gibi olaylar, Kürt sorununun çözümüne yönelik istişareler. Ayrıca

içerikleri bir şekilde basına sızdı. Ama şu âna kadar DPI toplantılarına dair hiçbir şey yazılmadı. İçerisinde medya mensupları da olan bir toplantıdan bahsediyoruz. Peki, DPI toplantılarının böyle bir özelliği var mı? Açıklasınlar.

Saydığımız isimlerin Kürt sorununun çözümü dışında bir amaçları olabileceğini hakikaten düşünebiliyor musunuz?

Bilmiyorum, belki kişisel bir tatminleri vardır. Ben Cemal'i PKK yandaşı, en azından sempaticanı olarak görüyorum. Problem şurada yatıyor: Ben, PKK'nın Kürtlerin temsilcisi olduğuna inanmadığım için talep ve görüşlerine önem verilmemesi gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla PKK'nın yanında yer alan insanları da Kürt meselesinin çözümünde samimi adımlar atan insanlar olarak görmüyorum. Sorun buradan kaynaklanıyor.

Kürt meselesinde muhatap olarak Öcalan'ı gösteren AKP için de bunu söylüyor musunuz?

AKP'nin bunu düşünmesi, bu konuda onları desteklediğim anlamına gelmez. Yine de eğer, karşılıklı görüşmeler Türkiye'nin çıkarlarına olacaksa, kan ve gözyaşı duracaksa desteklerim. Ama bu sonuç olmadan, sadece konuşmak için konuşmak gibi bir toplantı olursa, boşa geçirilmiş zaman diye bakarım.

Çandar, Cemal ve Bayramoğlu'na yönelik haberler için başlatılan "Sessiz kalmamak lazım" isimli imza kampanyası, Habervaktim'de "Teröristler de imza attı" başlığıyla haber yapıldı. Habere göre, iki PKK'lı ve bir KaosGL'li de kampanyaya imza atmıştı. Ancak kampanyanın kurucularından Ömer Faruk Gergerlioğlu, imzaları atan IP adresini araştırdığını ve adresin sahibinin Habervaktim Genel Yayın Yönetmeni Fatih Akkaya olduğunu söyledi. Siz bu vakayı soruşturduunuz mu?

Hayır, Habervaktim bizimle organik bağı olmayan bir site.

Tam olarak nasıl bir bağ var?

Gazetemizde çalışan bazı arkadaşlarımız bir internet sitesi kurmuşlar. Bu arkadaşlar görüştüğümüz, konuştuğumuz kişiler olmasına rağmen, doğrudan bir ilişkimiz yok.

Ancak Yeni Akit'in internet sitesinin yer sağlayıcısı olarak Habervaktim gözüküyor.

0 kadarını bilmiyorum.

Bu haber, Habervaktim'e dair size ne düşündürdü? IP adresindeki benzerliği merak etmediniz mi?

Hiç merak etmedim. İnternet siteleriyle ilgilenemiyorum, zaten vaktim de yok. Konum olmadığı için araştırma gereği de duymadım.

Hasan Bey, tüm bu konuştuklarımız toplamında sorsak; Abdurrahman Dilipak, Yeni Akit'e dair "Bazen kantarın topuzu kaçıyor olabilir" demişti, bu sizin de Yeni Akit'e yönelik özeleştiriniz midir?

Zaman zaman kantarın topuzunu kaçırmak bir tek Akit'e değil, kendime de yönelik eleştirimdir. Elbette insan, arada sırada "Bu kadar da olmasaydı, daha iyi olacaktı" diyor.

Hangi noktalarda bunu düşünüyorsunuz?

Şu anda bir örnek gösteremem, ama "Biraz sert olmuş" dediğim hadiseler oldu; "bıyıksız Ertuğrul" örneğinde olduğu gibi.

Başka örnekler de var mı?

Bugün, geçmişe baktığımda, Fatih Altaylı'nın başörtüsüne karşı aldığı tavır nedeniyle o günlerde çok sert bir dil kullandığımı fark ediyorum. Ama o günkü Altaylı da bunu hak ediyordu.

Bayramoğlu ile de karşılıklı konuşsanız, üslûp değişir miydi?

Biraz daha törpülenebilirdi. İnsanlar karşılarındakini tanımadıkları zaman daha hızlı hüküm verebiliyorlar.

Dili törpülemek için illâ ki tanışmak mı gerekiyor?

Hayır, illâ tanışmak gerekmiyor. Tanışmadan önce, kişiden ziyade fikirlerini eleştiriyoruz. Ama o insanla tanıştığınız zaman, insanî yönünü görüyorsunuz ve onun öyle yapmak zorunda kaldığını veya onu yanlış anladığınızı

gördüğünüzde, ister istemez eleştirilerde törpü hasıl oluyor. Tanışmanın avantajı kişiyi tanımakta. Ama daha önce sadece görüşlerini biliyordunuz, eleştiri yapıyordunuz, yükleniyordunuz. Ben şahsen bu konuda son derece kompleksiz davranırım. Eğer biri benden daha güzel bir fikir savunuyorsa, medyada birçok kişinin yapmadığı şeyi yapıyorum ve daha güzel bir fikir savunulduğunda kaynak göstererek köşemde yazıya yer veriyorum. Hoşlandığım görüşleri alıyorum ve "Ben bunu neden düşünmedim. Adama gıpta ediyorum" diyebiliyorum.

Hiç özür dileme ihtiyacı duydunuz mu?

Özür dileyecek hiçbir şey yapmadım. Zaten yazılarımı defalarca kontrol ederim.

Yazılarınızda geçen "orospuş, sorospu çocuğu, fahişe" gibi ifadeleri, kontroller esnasında çıkarmayı düşünüyor musunuz?

Bazılarını çıkarıyorum, bunlar geride kalanlar.

Bir parantez açıp sorsak; Yeni Akit'te neden hiç kadın çalışmıyor?

Bir sefer denedik, olmadı. Biz de rahat edemedik, o da rahat edemedi.

Kadın çalışanlar olsaydı, Yeni Akit'in üslûbunda bir değişiklik yaratır mıydı?

Muhtemelen daha dikkatli olurduk.

Hasan Bey, burada, yazılarınızda gördüğümüzden daha farklı bir Hasan Karakaya var; söyleşi esnasında çoğunlukla sakın ve şendiniz. Ama yazılarınızı okurken, kaleminizin ucundan kan damladığı hissi geliyor. Siz bu dili yazılarınızda kullanırken, eli kalem tutmayanların neler yapabileceğini düşünüyor musunuz?

Bir de karşı tarafın gözüyle düşünün. Ben o yazıları yazıyorum. Evet, sert yazıyorum, bazıları kendi icadım olan argo ifadeler kullanıyorum. Ve Anadolu'da veya herhangi bir ortamda karşılaştığım birçok insan "Ellerine sağlık, bizim söyleyemediğimizi söyledin, karnımızın şişi indi" diyor. Sayın Başbakan'ın tabiriyle,

bir anlamda toplumun gazını alıyoruz. Belli bir olay veya insandan dolayı galeyana gelen insanlar, yazıyı okuyunca "Rahatladık" diyorlar. Bu yazılar aynı zamanda böyle bir fonksiyon icra ediyor. Biz Yeni Akit'te "Elinize silah alın" demiyoruz, insanların stresini alıyoruz. Örneğin, başörtü eylemlerinde insanlar çok çeşitli şeyler düşünebilirler ama ben onlara "Demokratik haklarınızı kullanmaktan öteye geçmeyin. Bunlar haricinde illegal eylem veyahut hoş karşılanmayacak bir eyleme girişmeyin" diye çeşitli defalar uyarılarda bulundum.

Söyleşiyi sonlandırmadan, son bir konu daha açmak istiyorum; Yeni Akit'te eşcinsellik söz konusu olduğunda kullanılan iki tabir var: "Sapıklık" ve "sapkınlık." Bunlara ek olarak, "ibne" ifadesi veya Anayasa'daki eşitlik maddesinin cinsel yönelimi de kapsamı için yapılan öneri üzerine "BDP'den ahlaksız teklif," "BDP sapıklıkta ısrar ediyor" gibi başlıklar da kullanılıyor. Sizce bu, nefret söylemi değil mi?

Değil. Artık bu da nefret kapsamına girmesin. Bakın, biraz önce Rodrik'ten Ersanlı'ya birçok isimden bahsettik. Bir insanın gerek rengi gerek ırkı farklı olabilir. İnsanların bu farklılıklarını ve özel yaşamlarını ben de sonuna kadar destekliyorum. Bu isimlere karşı herhangi bir baskı uygulanırsa buna karşı dururum, ama bir insan eğer ırkını veya dinini diğer insanlar için baskı aracı olarak kullanmaya başlarsa, karşısında beni bulur. Adam gibi yaşarsan, haklarının sağlanması konusunda ben de sana her türlü desteği veririm, ama bunu bir silah olarak kullanma. Şimdi eşcinsellik konusunda da, eşcinsellik ister bir tercih ister doğuştan gelen bir hastalık olsun, bunun önüne geçecek herhangi bir tıbbî tedavi yoksa, bunu kabullenmek durumundayız. Tarihin başlangıcından bu yana, bu böyle olagelmıştır. Ama sen kalkar, televizyon ekranlarında veya gazete köşelerinde eşcinselliğin güzel bir şey olduğunu söylersen, eşcinsellere karşı ayrıcalık uygulanmasını istersen ve bunun bir anlamda propagandasını yaparsan, ben buna karşı çıkarım.

Nefret cinayetlerinin odağında olduklarını düşündüğünüzde, eşcinsellerin yasalar tarafından korunma taleplerine karşı mı çıkarsınız, haklı mı bulursunuz?

Eşcinsellerin şiddet görmesine karşıyım, onlar da insan. Ve insan olarak yaşamakta elbette özgürlükler. Bunun için gerekli şartların oluşmasına ben de katkıda bulunurum. Ama dediğim gibi, eşcinselliğin propagandasını, özendirici hareketleri tasvip etmiyorum.

Örneğin, eşcinsellerin “Biz de buradayız ve şiddet görmek istemiyoruz” demesi sizce propaganda mı?

Hayır, ama bir yerlerde “Eşcinseller var” dediklerini duyan genç bir delikanlıyı düşünün. “Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşürmek” diye bir tabir vardır. Bu derecede de olmasın.

“Haklarını savunsunlar, ama başkaları duymasın” mı diyorsunuz?

İllâ ekrana çıkmaları şart değil. Polise, savcıya gitsinler. Ayrıca, özür dileyerek söylüyorum; fuhuş yapıyorlar. Bunu da zaman zaman ekranlarda anlatıyorlar. Kafalarına kese kâğıdı geçirip “Polisten şöyle baskı gördük” diye anlatıyorlar.

Polisten gördüğü şiddeti anlatırken kafaya kese kâğıdı geçirmek zorunda hissetmek sizce normal mi?

Başka bir cinsel yönelimi olduğu için illâ fuhuş yapmak zorunda mı?

Bir eşcinsel Yeni Akit’in kapısını çalsa, siz iş verir misiniz?

Hayır. Elbette böyle bir şey söz konusu olamaz. Belki yapacağı bir iş vardır, fuhuş yapmak zorunda değil.

İşverenler böyle tepkiliyken bu nasıl olacak?

Her işveren bizim kadar katı değildir.

“Tercih veya hastalık” dediğiniz eşcinselliği Dünya Sağlık Örgütü’nün 1993’ten beri hastalık olarak tanımladığını biliyor musunuz?

Dediğim gibi, doğuştan da olabilir. Çift cinsiyetli insanlar da doğuyor ve insanlar sonradan hangi cinse

ait olacaklarına kendileri veya aileleri karar veriyor. Bakın, Zeki Müren’in billur gibi bir sesi vardı, zeytinyağı gibi akıyordu. Ama Müren’in başka tür bir cinsel tercihi oldu. Tercihlerini de kamuoyuna açık bir şekilde yaşadı. Ama bugün Müren şarkılarıyla değil, cinsel tercihleriyle gündeme getiriliyor. Zeki Müren öldü ve bu toplumun insanları onu sanat güneşi olarak biliyor. Müren’in cinsel tercihlerini öne çıkarmanın çocuklar üzerinde nasıl bir tesir bırakacağını düşünmek lazım.

Müren, hiçbir zaman eşcinsel olduğunu söyleyemedi, aksine kadınlarla ilgilendiğini söylemek zorunda kaldı. Zeki Müren’e “Eşcinsel değilim” dedirten bu baskı ortamı sorunlu değil mi?

Bülent Ersoy yaşıyor işte. İdeali söyleyeyim; herkes kendi özelinde yaşasın, özendirici propaganda yapmasın, biz de sapık, sapkın demeyelim.

Peki, bugün “sapıklık” diyerek bazı insanların hâlihazırda düşük olan tahammül eşiklerini daha da düşürüp şiddete teşvik edebileceğinizi düşünüyor musunuz?

Bu nasıl algıladığınıza bağlı. Sapık demek, “onlar insan değil” demek değildir; sapık da olsa insanlar, demek.

Çocuğunuz eşcinsel olsa yine aynı şeyi söyler miydiniz?

Eğer tedavi edilmesi mümkünse denerdim, değilse kabullenirdim. Çocuğumun böyle olması, eşcinsellere bakışımı değiştirmezdi.

Metin Münir: Demirören, *Milliyet*'i Başbakan'ın oluru ile aldı. 12.11.2012

Metin Münir: Gazetecilik, Başbakan'ın tavrı yüzünden yapılması imkânsız bir meslek hâline geldi. Biz gazetecilik değil, gazetecilik taklidi yapıyoruz

Türkiye medyasının en kendine özgü yazarlarından Metin Münir'in *Milliyet* gazetesindeki köşesi 2 Kasım'da yayımlanan "Veda yazısı"nın ardından kapatıldı.

Daha önce "Çok sevdiğim bir işi yapıyorum. Hiçbir zaman kendimi emekliye ayırmayacağım. Bunayıncaya veya ölünceye veya istenmeyinceye kadar çalışacağım" diyen Münir, Kıbrıs doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okurken Kıbrıs krizi patlayınca iki sene mücahitlik yapan Münir, *Turkish Daily News*, *BBC*, *Financial Times*, *Washington Post* gibi saygın gazetelerde çalıştıktan sonra, iş adamı Asil Nadir'in teklifi üzerine Türkiye medyasında önemli bir dönemeci ifade eden *Güneş* gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Nadir iflas ettikten sonra, *Sabah* ve *Vatan* gazetelerinde köşe yazıları kaleme alan Münir'in son altı yıldır yazdığı *Milliyet* gazetesini, Derya Sazak'ın Genel Yayın Yönetmenliği'ne getirilmesinin ardından Münir ile yollarını ayırma kararı aldı.

Kararın kendisine elektronik postayla iletildiğini açıklayan Münir, *Odatv*'ye verdiği söyleşide "Belki de gazeteciliği bırakabilirim. Bu şartlarda gazetecilik yapmak imkânsız hâle geldi" dedi.

Ekonomi yazılarının yanı sıra Türkçenin duyguları satırlara alabildiğine geçiren frekansını yakalayan üslûbuyla da büyük bir ilgi gören Münir'le söyleştik. Bugün gazeteciliğe dair fikrinin neden değiştiğini, *Milliyet*'ten ayrılma sürecini, patronları ve gazetecileri ile medyanın bugününü nasıl değerlendirdiğini öğrenmek için kendisine e-mail aracılığıyla sorduk.

“Milliyet’ten kovulmak başıma gelen en iyi şeylerden biri olabilir. Çünkü orada -şimdi bunu daha iyi anlıyorum- boğuluyordum” diyen Münir’e göre, “Gazeteyi satın alan Erdoğan Demirören tutucu, AKP yandaşı bir iş adamıdır. Onun esas amacı Başbakan’ı memnun etmek, medya dışındaki şirketleri için yönetimi dost edinmekti. Milliyet’i Başbakan’ın oluru ile aldı. Onun seveceği bir gazete yapılmasını istiyor.”

Münir “Hükümetin basın düşmanı, otokrat tutumu, medya için, patronlarının başka işler yapıyor olmasından çok daha öldürücüdür” diyor ve ekliyor: “Gazetecilik, Başbakan’ın olumsuz tavrı yüzünden yapılması imkânsız bir meslek hâline geldi. Biz gazetecilik yapmıyoruz. Gazetecilik taklidi yapıyoruz.”

Metin Münir’in sorularımıza verdiği cevaplar şöyle:

“Formula 1 yarışısı için kaza normal bir olaydır. Türkiye’de de gazeteciysen atılmak kolay. Buna kızmıyorum.” Bu sözleri Yeni Harman’dan Başar Başaran’a, Milliyet’ten önceki deneyimlerinizi anlatmak için kullanmıştınız. Son olarak altı yıldır yazılarınızı kaleme aldığınız Milliyet gazetesi sizinle yollarını ayırdı. Bugün nasıl hissediyorsunuz?

Kovulma mail’ini aldığımdaya kendimi kötü hissettim. Ama o günden bu yana her gün daha iyiyim. Kendimi hapishaneden salıverilmiş gibi hissediyorum. Yakında beni sokaklarda dans edip sağa sola eteğimden güller atarken görürseniz şaşmayın. Milliyet’ten kovulmak başıma gelen en iyi şeylerden biri olabilir. Çünkü orada -şimdi bunu daha iyi anlıyorum- boğuluyordum. Ömür boyu bir kayayı dağın tepesine taşımak ve oraya taşıyınca aşağıya yuvarlandığını görmek ve bu mesaiyi sonsuza kadar tekrarlamak zorunda olan efsanevi Sisifus var ya? Sisifus’un başıslandığını düşünün.

***Odatv*’ye verdiğiniz mülakatta, “Uzun zamandır tedirginim” ifadeleriniz yer aldı. Sizi tedirgin eden gelişmeler neydi?**

Milliyet, yazarlarının hemen hemen hepsi ortanın solunda, liberal, laik, “Atatürkçü” bir gazete idi. Okurları da

öyle. Gazeteyi satın alan Erdoğan Demirören tutucu, AKP yandaşı bir iş adamıdır. Onun esas amacı Başbakan’ı memnun etmek, medya dışındaki şirketleri için yönetimi dost edinmekti. Milliyet’i Başbakan’ın oluru ile aldı. Onun seveceği bir gazete yapılmasını istiyor. Bu, hem gazetenin yazar kadrosu hem de okurları ile çelişkili bir durumdur. Beni bu çelişki ve bu çelişki yüzünden kapasitemin çok altında çalışmak zorunda kalmak tedirgin ediyordu. Patron gitmeyeceğine göre, ben ve benim gibi düşünen yazarlar gidecekti. Atıldığıma şaşmadım. Atılmamın bu kadar gecikmesine şaşırımdım.

***Milliyet*’in ufkunda sizce ne var?**

Hüsran. Demirören ve gazetenin başına getirdiği Derya Sazak, Milliyet’i sağa, AKP’yi memnun edecek bir yere kaydırırlarsa, gazete sadık okuyucularını kaybedecek ve yeni okuyucu kazanmayacak. Çünkü sağda, AKP’yi destekleyen Zaman, Sabah, HaberTürk, Star gibi çok sayıda, bu işi çok iyi yapan gazete var. Oradan alınacak okuyucu yok. Gazete sağa kaydırılmazsa, Başbakan’ın desteği kaybedilecek. Demirören ve adamı buna izin veremez. Milyonlarca dolar, gazete AKP’lileştirilecek diye ödendi. AKP’ye karşı yazılarla dolu kalsın diye değil. Tabii, mucize olması da mümkündür. Bir bakarsınız Sazak, bu işi Ekrem Dumanlı’dan daha iyi yapar; Milliyet, Zaman gibi, milyonluk tirajlara ulaşır. Ancak gerçekçi olmalıyız. İsa’nın suyu şaraba çevirdiğinden bu yana mucize olmadı. Ve Sazak pek İsa’ya benzemiyor.

Gazetenin sizinle ilişkisini kesme kararından Genel Yayın Yönetmeni Derya Sazak’ın size yolladığı mail ile haberdar olduğunuzu söylediniz. Mail’de tam olarak neler yazıyordu? Ayrılma süreci nasıl gelişti, anlatabilir misiniz?

Hangi kelimeler kullanılarak nasıl kovulduğumun bir önemi yok. Önemli olan şu: neden kovuldum? Kötü gazetecilik yaptığım, işimi bilmediğim, çaptan düştüğüm, yalan haber yaptığım, okunmadığım için mi kovuldum? Hayır. İyi

gazetecilik yaptığım, işimi çok iyi bildiğim, ortalama çapın çok üstünde olduğum, doğruları yazdığım, medyada hiç kimsenin girmedığı veya giremediği konulara girdiğim ve Milliyet'in en fazla okunan yazarlarından biri olduğum hâlde kovuldum.

Bu, genç gazeteciler ve gazeteciliğe girmeyi düşünen gençler için kötü bir haber: İşini ne kadar iyi ve doğru yaparsan kovulma şansının o kadar yüksek olduğu bir mesleğe girdiler veya girmeyi düşünüyorlar. Düşünecek olursanız, bundan daha ruh çökertici bir şey var mı?

Derya Sazak'ın mail'inde "Yeniden yapılanma kapsamında bazı köşe yazarları ile yolların ayrıldığı" ifadesinin kullanıldığı basına yansıdı. Siz de Türkiye tarihinde bir dönemeci ifade eden *Güneş* gazetesinde genel yayın yönetmenliği yapmış bir gazeteci olarak, gazeteye yeni atanan bir genel yayın yönetmeninin yazarlarında değişikliğe gitmesini meşru bulmuyor musunuz? Sazak'ın size ilettiği kararın temelinde "yeni bir yazar kadrosu" düşüncesi olamaz mı?

Sazak gazetenin genel yayın yönetmenidir. Milliyet'te, kadını erkek erkeği kadın yapmak dışında her şeyi yapabilir. Ama "Şu an seni en az ilgilendiren şey nedir" diye sorarsanız, size "Sazak'ın yeni bir yazar kadrosu kurmak dâhil herhangi bir konuda ne düşündüğüdür," derim.

Grup medyalarındaki kısıtlamalar malûm. Ancak diğer yandan, gazetecilikte insan faktörü de çok önemli. Kendi düzeyindeki birçok meslektaşının aksine, ismini tartışma konusu yapmamış bir isim olarak Derya Sazak'ın neden farklı bir *Milliyet* yapamayacağı konusunda bu kadar eminsiniz?

"İsmi tartışma konusu yapmamış olmak" bir meziyet mi? Emin olduğum şey Sazak'ın farklı bir Milliyet yapacağı ve o Milliyet'in tiraj almayacağıdır. Biraz önce nedenini açıkladım. Çok iyi bir gazete yapmanın ilk ve en önemli

koşulu şudur: iyi uyuşan çok iyi bir patron ve çok iyi bir genel yayın yönetmenin varlığı. İpekçi'nin sağlığında, Milliyet bu özelliğe sahip idi. İpekçi öldükten sonra bu koşullar hiçbir zaman var olmadı. Şimdi de yok. Derya Sazak, Abdi İpekçi değildir. Erdoğan Demirören de Ercüment Karacan değildir. Buna bir de AKP faktörünü eklerseniz...

"Yeni bir yazar kadrosu" oluşturmanın sizce ayarı ne? Ya da şöyle soralım; hükümeti ve doğrudan Başbakan'ı sizin gibi eleştiren Hasan Cemal de *Milliyet*'ten atılır mı?

Aklınızdaki gazeteye, bütçenize göre falan, yazar kadrosu ayarlarsınız. Genel bir ayar var mı? Sanmıyorum. Hasan Cemal'i atarlar mı? Başbakan isterse atarlar. Gazeteyi bile atarlar.

Bir parantez açsak; Davutoğlu'nun Suriye krizini yönetimini veya Irak hükümetine haber vermeden yaptığı Kerkük ziyaretini "Egosu büyük bir amatör," "Tahminim Türkiye'nin en kötü dışişleri bakanı olarak tarihe geçecek" gibi sert ifadelerle eleştirdiniz. "Ben de çok ileri gitmiş olabilirim" dediğiniz yazılarınız oldu mu?

Hayır. "Çok ileri gitmişim" dediğim yazılarım olmadı. "Yeteri kadar ileri gitmemişim" dediğim yazılarım oldu. Davutoğlu'nun Orta Doğu'daki politikası (buna Rusya ile ilişkileri soğutmasını da dâhil ediyorum) oluşum hâlinde bir felakettir. Eğer ileride olaylar yanıldığımı ortaya çıkarırsa, yanıldım der, özür dilerim.

***Odatv* mülakatınızda "Türkiye'deki hemen her gazeteci gibi ben de otosansür uyguluyordum" dediniz. Siz hangi konularda otosansür uyguladınız?**

Birçok konuda otosansür uyguladım. Ben Milliyet'te kapasitemin yüzde onu ile çalıştım. Çünkü Türkiye'de (ve Milliyet'te) birçok şey araştırılmaz ve yazılamaz hâlde geldi. Bu süreç beter olarak devam edecek.

Gazete de yönetmiş bir gazeteci olarak otosansür biçimleri üzerine bizi aydınlatabilir misiniz? Nedir otosansür, hangi etkilerle ve hangi biçimlerde tezahür eder?

“Ben bunu yazarsam basmayacaklardır,” ya da “Ben bunu yazarsam atılabilirim,” diye düşünürseniz otosansür yapıyorsunuz. Genelde haber yazıldıktan sonra çöpe atılır. Otosansür, haberi yazmadan çöpe atmaktır.

“Köşe yazarı cenneti, muhabir cehennemi” başlıklı yazınızda, “Bir köşe yazarının bir günde kazandığı parayı bir ayda kazanan muhabirler var” notu düşmüşünüz. Medyada otosansürde köşe yazarlarının ve kazançlarının payı sizce nedir?

Sıfır. Otosansüre neden olan, alınan veya alınmayan paralar değildir. Patronların ve siyasîlerin ve Türkiye'nin kremasını yiyenlerin, yazılmasını istemediği şeylerin listesinin uzun ve müphem olmasıdır.

Gazetecileri Koruma Komitesi'nin Türkiye raporunda şu ifadeler yer aldı:

“Türkiye’de gazetecilikte inanılmaz para var, diyen (Yasemin) Çongar, paranın ‘şoförleri ve özel asistanları’ olan ama mücadele edecek cesareti olmayan elit gazeteciler arasındaki kayıtsızlık kültürünü şiddetlendirdiğini öne sürdü.” Patrona yakınlaştıkça artan ücretler, gazeteciliği nasıl bir paranteze alıyor?

Mücadele edecek gücü olmamanın para, şoför, özel asistanla ilgisi yoktur. Medyada genel bir bel kemiği eksikliği var. Bunun suçunu tamamen gazetecilere atmamak lazım. Ortam onları böyle yaptı. Türkiye’de gazetecilik, bin bir nedenden dolayı, hiçbir zaman doğru dürüst yapılamadı. Şimdi, Başbakan’ın olumsuz tavrı yüzünden, yapılması imkânsız bir meslek hâline geldi. Biz gazetecilik yapmıyoruz. Gazetecilik taklidi yapıyoruz.

2004’te *Vatan* gazetesinde yazdığınız “Altmış! İy’ki doğdu Metin Münir”

yazınızda geçen şu cümleleri geçen günlerde Hakan Aksay hatırlattı:

“Çok sevdiğim bir işi yapıyorum. Hiçbir zaman kendimi emekliye ayırmayacağım. Bunayıncaya veya ölünceye veya istenmeyinceye kadar çalışacağım.” Ancak, *Milliyet*’ten ayrıldıktan sonra *Odatv*’ye “Belki de

gazeteciliği bırakabilirim. Bu şartlarda gazetecilik yapmak imkânsız hâle geldi” dediniz. Sizi süreçte ümitsizliğe sürükleyen ne oldu? Gazeteciliği bırakmayı ciddi olarak düşünüyor musunuz?

Gazetecilik ciddi olarak beni bırakmayı düşünüyor, demek daha doğru olmaz mı? Benim yaptığım gazeteciliğe Türkiye’de medya patronları ve yöneticileri genellikle itibar etmiyor.

Bu sözler size ait: “Bir gazetenin hükümetle işi varsa o gazetenin gazetecilik yapması mümkün değil.” Kamu ihalelerinin varlığı düşünüldüğünde, sizce bugün hangi basın organları gazetecilik yapabiliyor?

Taraf ve Cumhuriyet gibi hükümetle işi olmayanlar diğerlerinden çok daha hür. Ana akım gazeteler arasında hiç yok. Gerçi Aydın Doğan’ın artık hükümetle işi yok ama dünya basın tarihindeki en büyük cezaya çarptırıldıktan sonra onun da kolu kanadı kırıldı. Bizde New York Times, Le Monde, Die Welt, Financial Times gibi kaliteli gazete yoktur. Olamaz da. Bunda da kabahati gazetecilerde bulamam. Onlar susuz denizde yüzmek zorunda olan balıklardır.

***Milliyet*’in sahibi Demirören Grubu için “Başbakan istese gazeteyi kapatacak noktadalar” dediniz. O zaman bir iş adamı neden gazete sahibi olur, sorusunun cevabı sizde var mı?**

Var. İsteddiğini yapacak kadar çok paraya sahip olduğu için.

Kısa bir süre öncesine kadar Demirören Medya Grup Başkanı olan Akif Beki, “Medya Mahallesi” programında, Demirören Grubu’yla ilgili “Etik olarak o grupla ilgili bir yorum yapmayı uygun bulmuyorum. Tabii, söyleyeceklerim var ama susmayı tercih ediyorum” dedi. Beki’nin sözleri size ne tür çağrışımlar yapıyor?

Beki’nin sözleri bende söyleyecekleri olan ama susmayı tercih eden bir kişiyi çağırıştırıyor.

***Hürriyet*’te yayımlanan “vişne suyu” haberini eleştiren yazınızı şu sözlerle sonlandırmıştınız: “Aydın Doğan bu mesleğe ne katkı yaptı? Nasıl hatırlanmak istiyor? Bu soruları kendine sormalıdır.” Bugün Doğan’dan Demirören’e,**

Ahmet Çalık'tan Tevhit Karakaya'ya, medya patronlarının portresini siz nasıl çizersiniz?

Bu medya patronları hakkında bir şey söylemek istemem. Vişne suyu yazımda Aydın Doğan'dan isimle bahsetmemin nedeni şudur: Türkiye'de para kazanan, kurumsallaşmış, okunan, tek ana akım gazete Hürriyet'tir. Gerisi hep yapay destek veya başka şirketlerden enjekte edilen parayla ayakta duruyor. Hürriyet'in özel ve ünük statüsünün ona getirdiği yükümlülükler olması gerektiğini düşünüyorum. Aydın Doğan'ın Türkiye'ye borcu var. Bana göre, bu borç daha iyi gazetecilik için yatırım yapılarak ödenmelidir. Şarlatanların maskaralıklarını ilaç diye halka satmalarının propagandasını yapmak, Hürriyet'e de Aydın Doğan'a da yakışmaz. Hürriyet'in para için standartları bu kadar düşürmesine ihtiyacı olmamalıdır. Aydın Doğan medyada standartların yükseltilmesine önayak olmalıdır. O olmazsa başka kimse olamaz çünkü hiçbir gazetede Hürriyet'teki malî güç ve nefes yoktur. O, herhalde o yazıyı yazdığım için bana kızmıştır ama... Gazeteci olarak işimiz doğru ama kızdıracak şeyler yazmak değil mi?

AB İlerleme Raporu'nda şu ifadeler yer aldı: "Üst düzey hükümet ve kamu görevlileri ile ordu defalarca basına yüklenerek dava açmaktadır. Hükümeti açıkça eleştiren makaleler (kaleme) almalarını müteakip gazetecilerin işten çıkarıldığı birkaç olay yaşanmıştır. Bütün bunlar, çıkarları düşünce ve bilginin serbestçe yayılmasının ötesine geçen işlerle uğraşan sanayi gruplarının medyada yoğunlaşmasıyla bir araya geldiğinde, Türkiye'deki ifade özgürlüğü üzerinde olumsuz etki yaratmakta ve uygulamada ifade özgürlüğünü sınırlandırmakta olup, bu durum otosansürü Türk mediasında yaygın bir olgu hâline getirmektedir." Türkiye'de medya patronlarının diğer iş alanlarından ellerini çekerek sadece medya patronu olarak kalmasına ihtimal veriyor musunuz?

Hayır, vermiyorum. Ama diğer işlerini tasfiye edip sadece medya patronu olarak kalsalar bile artık çok

geç. Hükümetin basın düşmanı, otokrat tutumu, medya için, patronlarının başka işler yapıyor olmasından çok daha öldürücüdür.

Gazetecilik ilkeleri listenizde ilk beşe hangileri giriyor?

Dürüstlük, dürüstlük, dürüstlük, dürüstlük, dürüstlük.

Orhan Bursalı: Cumhuriyet, Mumcu cinayetinin peşini bırakmamalıydı. 03.12.2012

Mumcu cinayetinde devleti de sorgulayan Orhan Bursalı, Kürt meselesinin çözümü için Kürtlere ayrılmak istiyor musunuz, diye sorulmasını öneriyor

Cumhuriyet, Millî Mücadele için Atatürk'ün ardından Anadolu'ya geçen Yunus Nadi'nin kurduğu bir gazete. Ankara'da "Yeni Gün" adıyla yayımlanan gazete, Atatürk'ün isteği üzerine ve onun koyduğu isimle, 7 Mayıs 1924'ten itibaren İstanbul'da "Cumhuriyet" adıyla yayına geçti. Yakınlarda satılan, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Cağaloğlu'ndaki merkezî binası Kırmızı Konak'ta yayına başlayan gazete, cumhuriyetle özdeşleşen yayın hayatında askerinin en yakınındaki gazete de oldu, 12 Eylül 1980 darbesini izleyen yıllarda sığınılacak en güvenli liman da.

Yaklaşık beş yıldır Ergenekon sürecinde iddialara hedef olan yazarlarıyla da tartışılan Cumhuriyet, tarihindeki en önemli gazeteciyi, Uğur Mumcu'yu, 24 Ocak 1993'te düzenlenen bombalı saldırıda kaybetti.

Mumcu'nun öldürülmesinden yaklaşık 19 yıl sonra, eşi Güldal Mumcu'nun kaleme aldığı İçimden Geçen Zaman, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı tarafından üç hafta önce yayımlandı. Ardında devlet silueti görünen cinayetlerin sembolü hâline gelmiş "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım'ın kitapta açıklanan Mumcu ailesini ziyareti, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde görevli askerî savcı Ülkü Çoşkun'un "Basına açıklarsınız yalanlarım" diyerek dile getirdiği "Bu işi devlet yapmıştır" sözleri ortaya çıkınca, gözler Cumhuriyet gazetesine de çevrildi.

Cinayete ilişkin olarak "İran parmağı" manşetiyle de hatırlanan Cumhuriyet'i konuşmak için gazetenin yazarı Orhan Bursalı'yla görüştük.

Siyaset bilimi eğitimini Berlin'de bulunan Freie Universität'ta (Özgür Üniversite) tamamlayan Bursalı, Cumhuriyet'in 26 senedir

yayımlanan Bilim-Teknoloji ekinin kadim yöneticisi unvanı taşımakla birlikte, biri tutuklu (Mustafa Balbay) 10 üyesi bulunan Cumhuriyet Gazetesi Yayın Kurulu üyelerinden.

"Cumhuriyet, hiçbir zaman kendi görüşü olarak 'Mumcu'yu İranlılar öldürdü' dememiştir" diyen Bursalı, "cinayete ilişkin bilgi ve yönlendirmelerin devlet tarafından yapıldığını" söylüyor.

Bursalı; Mumcu cinayetinin ardında "devletle irtibatlı güçlerin" bulunma ihtimalinin Cumhuriyet tarafından es geçildiği iddialarına kesin bir dille karşı çıkıyor, ancak şu notu da düşüyor: "Bence, Cumhuriyet hiçbir zaman bu cinayetin peşini bırakmamalıydı..."

Mumcu cinayetinin yanı sıra, cumhuriyet tarihi boyunca değişen asker profilini, asker-gazeteci ilişkilerini, meslekî bağlamda Mustafa Balbay'ın durumu ve Balyoz davasını da konuştuğumuz Bursalı, konu Kürt meselesine gelince, sürpriz sayılabilecek bir çıkış yapıyor: "Kürt devleti, Kürtlerin ortak ideali, buna karşı çıkmak haddime düşmez." Ancak "Kürtlerin Türkiye'den ayrılığının büyük acılara yol açacağını düşündüğünü ve birliktelikten yana olduğunu" vurgulayan Bursalı, "İki milletin birleşmeye yöneldiğine birbirlerini ikna etmesi lazım" diyor ve şu öneriyi getiriyor: "Kürtlere açıkça sorulmalı: Ayrılmak istiyor musun, istemiyor musun?"

Cumhuriyet gazetesinin malî denetim altında bulunduğu da işaret eden Orhan Bursalı'nın, zaman konusunda cömert davranarak sorularımıza içtenlikle yanıt verdiği söyleşi şöyle:

Özgür Mumcu, 2010'da T24'te Selin Ongun'a verdiği söyleşide, Uğur Mumcu cinayeti hakkında "İslamcıların yaptığına inanmıyorum, ama PKK ve kontrgerillaya şaşırmam" demişti. Geçen günlerde Güldal Mumcu da Milliyet'ten Arif Balkan'a "Hiçbir zaman Uğur Mumcu'yu 'İslamcılar öldürdü'

demediğini" söyledi. Ancak Cumhuriyet arşivlerine baktığımızda, cinayetin "İran parmağı" ve radikal İslamcılarla anıldığını görüyoruz. Süreçte aileyle Cumhuriyet arasındaki makas açıldı mı?

Hiçbir makas yok. Uğur Mumcu'nun kimler, hangi örgüt tarafından öldürülebileceğine dair bütün bilgiler ve kamu yönlendirmeleri devlet tarafından yapıldı. Makalelere baktığımızda, Cumhuriyet hiçbir zaman kendi görüşü olarak "İranlılar öldürdü" dememiştir. Aktarılanlar devlet tarafından verilen istihbarat iddialarıdır. Bu yönlendirme de kendini sadece Cumhuriyet'te değil, o istihbaratın verildiği, Hürriyet dâhil, bütün yayın organlarında gösterdi. Bu nedenle "Cumhuriyet'e bak, İslamcılar hedef gösterdi" demek yanlıştır. O sırada devlet yetkililerinin, hükümetin vs. bir şey söylemeleri lazımdı. Siyasî iktidarın "Evet, bunu devlet yaptı" diyecek hâli yok, muhtemelen cinayete dair kesin bilgileri de yoktur, ama tahmin ettikleri bazı şeyler vardır. "Cinayette devlet içindeki 'karanlık güçlerin' parmağı olabilir" gibi bir düşünce akıllarından geçmiş olabilir; ama devlet, kendilerinin de içinde oldukları bir aygıt olduğu için böyle bir şey söylemeleri mümkün değildi muhtemelen.

Bu durumda Güldal ve Özgür Mumcu'nun açıklamalarını duyduğunuzda şaşırmadınız, doğru mu?

Ben bu cinayeti daha çok devlet içinde bazı güçlerin toplum mühendisliğinin parçası olarak gördüm. Çünkü Türkiye hiçbir zaman büyük cinayetler ülkesi olmaktan kurtulamamıştır. 12 Eylül öncesi yaşadıklarımız da bunların bir parçasıdır. Bahçelievler, Maraş, Taksim katliamı vs. Bütün bunlar aslında yaygın olarak "kontrgerilla" diye bilinen örgütün hanesine yazılabilir. "Kontrgerilla nedir" dediğiniz zaman bunun içinde Amerikalılar da vardır, NATO da, onların buradaki işbirlikçileri ve güçleri de, asker kanadı da vardır. Bunların bağlantılarını kuramazsak, olayı yarım görürüz. Yerli kontrgerillanın uluslararası stratejiden apayrı hareket ettiğini düşünmek abesle iştigal olur.

Hikmet Çetinkaya, T24 için yaptığı söyleşide Selin Ongun'a "Mumcu cinayeti sonra İran tarafına çekildi. Biz de gazete olarak hata yaptık, 'İran' falan dedik. Sonra neyse topladık" demişti. Çetinkaya ile nerede ayrışyorsunuz?

Hikmet'in "Hata yaptık" sözünün içinde bahsettiğim yönlendirilmeler var. Bunlar, polis, devlet, hükümet vs. tarafından yapıldı. Çetinkaya, orada "Biz 'dolduruşa geliyoruz' diye o zaman düşünmeliydik" diyor. Ama düşünebilir miydik, bilmiyorum. Çünkü bir belirsizlik var ve siz de aktarılan söylentilere bakıyorsunuz. Ortada, yargılanan, hüküm giyen birileri de var. Örgütleri de İslamî Hareket Örgütü. Bu bilgilere göre, bunların bir bağlantısı da İslamî; İran tarafından eğitilmişler vs.

Mumcu cinayetini devletle ilişkilendirdiğiniz için soralım; sizin için bu bilgiler neden doyurucu olmadı? Sizin kafanızda "devlet" gediği açan olgular, izlenimler nelerdi?

Ben şunu sorarım: Bunlar kimler? Bu örgüt kime ait? Bu örgütü kim yönlendirdi? Bu örgütte bizim devletin parmağı var mı? Arkasındaki güçler nedir? İran mı, Türk devleti mi? O zamanki cinayetlerin yönlendirilmesinde bir çıkar uman veya bunları bir toplum mühendisliği çerçevesinde düzenleyen güçler kim? Kontrgerilla mı, Özel Harp mi? Bu soruların cevapları hiçbir zaman verilmedi. Ama Cumhuriyet, davalardaki tutarsızlıkları çok iyi izledi. Tutuklanan ve bugün hâlâ içeride olan kişilerin sorgulamaları, polis ifadeleri vs. üzerinde yapılan sahtekârlıkları, silme ve yeniden yazmaları hep Cumhuriyet ortaya çıkarmıştır.

Devlet, yaşadığımız siyasî cinayetlerin hemen hepsinde eli kolu sanki bağılıymış gibi hareket etmiştir. Devletin kayıtsız kaldığı veya işin içinde olduğu izlenimini veren büyük olayların ardında her zaman bir "kamuoyu yaratma-yönlendirme-ileride kullanma" diyebileceğimiz bir psikolojik savaş hesabı-beklentisi içinde olduk. Devlet derken, şüphesiz görüneni değil de, büyük olaylarla "geleceği planlayan," içinde belki de MİT ve bazı emniyet güçlerinin de bulunduğu, askerî kesimin ilgili birimlerinin katıldığı, kirli yapısından bahsediyorum.

Güldal Mumcu'nun *İçimden Geçen Zaman* kitabında belirttiği Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın ev ziyaretinden, Askerî Savcı Ülkü Coşkun'un "Bu işi devlet yapmıştır" ifadesinden, *Cumhuriyet* süreçte ne kadar haberdardı?

Yeşil'in ziyaretini bilmiyordum. Güldal Hanım'ın kitabında okudum. Coşkun'un sözlerini ise biliyordum. Güldal Hanım, Mehmet Açar'ın "Duvardan bir tuğla çekilirse, üzerinize yıkılır" açıklamaları gibi detayları peyderpey dile getirmiştir. Güldal Hanım'ın çizdiği tablonun ana hatları bende de olduğu için cinayette ağırlıklı olarak devlet güçlerinin olabileceği kanaati uyandı. Hiçbir zaman olgular açıklanmadan yüzde 100 "Evet, o yapmıştır" demek mümkün değil, ama durum size ardından gitmeniz gereken bir perspektif verir.

Bu nüansların *Cumhuriyet* tarafından yeterince yansıtıldığını düşünüyor musunuz?

Bunların hepsi Cumhuriyet'te yayımlandı. O zaman bizim sadece Uğur Mumcu cinayetinin izini süren bir muhabirimiz vardı. Cumhuriyet'e bakarsanız, dosyalardaki bütün bilgilerin bir şekilde işlendiğini görürsünüz. Çelişkileri ortaya çıkarmak hem gazetecilik görevimiz, hem de Türkiye'nin bir numaralı gazetecisi ve Cumhuriyet yazarı olan Mumcu'ya olan borcumuzdu. Ama Cumhuriyet bunu ilk başlarda izlemiştir, daha sonra ipin ucunu niye bırakmıştır, ayrı bir konu. Cumhuriyet, zamanında yapabileceklerini yapmaya çalışmıştır. Bence, Cumhuriyet hiçbir zaman bu cinayetin peşini bırakmamalıydı. Ama işte bir süre sonra bırakmak durumunda kaldı.

Neden?

Bir şeyler tavsıyor, siz de ipin ucunu bırakıyorsunuz... Ama Cumhuriyet'e dair, "Bu işin kontrgerillaya veya devlete, askere çıkacağını gördüğü için bıraktı" suçlaması saçma sapan bir düşünce.

***Cumhuriyet*'in Mumcu cinayetinde ipin ucunu tam olarak ne zaman bıraktığını düşünüyorsunuz?**

Birileri yargılanmış ve araştırmalarınızda onun ötesine gidemediğiniz zaman iş bitiyor zaten.

Alper Görmüş, *Taraf'ta*, Güldal Mumcu'nun kitabı üzerine yukarıdaki bazı soru işaretlerini de içeren yazı dizisinde 2008'de kaleme aldığınız şu cümleleri alıntıladi:

“Muammer Aksoy'lardan Bahriye Üçok'lara, ülkemizin en büyük soruşturmacı gazetecisi Uğur Mumcu'dan yetkin akademisyen ve cumhuriyetçi demokrat Ahmet Taner Kışlalı'ya kadar onlarca isim... Ve savcı Doğan Öz... Bu cinayetlerin işleniş biçimleri ve zamanları olağanüstü niteliktedir! Cinayetler büyük kitleleri harekete geçirmiş, Uğur Mumcu cinayetinde 500 bin kişi yürümüş, hemen hepsi, yine olağanüstü durumların hazırlığı olarak nitelendirilebilecek psikolojik ortamları çağrıştırmıştır! (...) O hâlde soralım: 'Ergenekon' ve veya benzeri yapılanmalar mı *Cumhuriyet*'in çevresindeki cinayetlerde rol oynuyordu? (...) Bu konu daha ayrıntılandırılabilir; ama sonuçta geçmişten bugüne baktığımızda, eğer böyle bir yapılanmadan bahsediyorsak, bu örgütlenmenin *Cumhuriyet* aydınlarının katledilmesinde rolü olabilir... Dahası, eğer devamı onlar ise, *Cumhuriyet*'in geçen yıl bombalatılmasında da! Gazetemiz ve çalışanları, onların provokatif amaçları için hedef olabilir...”

Ergenekon dâhilindeki yapılanmaların bu cinayetlerdeki rolüne ilişkin düşüncelerinizi hâlâ savunuyor musunuz?

Ergenekon sözü, ilk o yıllar ortaya atıldı. Bunun üzerine açılan davalar oldu ve Ergenekon farklı bir sürece dönüştü. O yazıda “Ergenekon ve benzeri” örgütler derken kastettiğim kontrgerilla, Özel Harp, NATO'nun vs. olduğu Gladio'ydu. Ama kısa zamanda bugün yargılanan Ergenekon'la Gladio arasında bir ilişki olmadığı ortaya çıktı. Ergenekon iddianamesine baktığımız zaman, ne Uğur Mumcu ne de Ahmet Taner Kışlalı var; hiçbir cinayet yok.

Cümleden Ergenekon'u çekip yerine “Gladio ve benzeri örgütler”i koyduğunuzda...

Evet, hâlâ bu noktadayım. Bu benim yıllardır düşündüğüm bir şey. Ama Alper Görmüş bunu niye ortaya atıyor? Orada “Ergenekon” kelimesini kullanıyorum. Görmüş'ün benim bu konulardaki düşüncelerimin nasıl seyrettiğini bildiğini düşünüyorum. Ama bu farkı yansıtmayı tercih etmedi, çünkü Ergenekon ve Balyoz davasına inanan birisi. Bütün iddiaların çökertilmesine rağmen, gerçeklere göz yumuyor ve sürekli oklarını *Cumhuriyet*'e yöneltmeyi görev biliyor. Olaylara

objektif yaklaşmıyor. Benimle ittifak arıyor; ama boşuna arıyor.

Darbe günlüklerini yayımlamaya cesaret eden bir gazeteciye haksızlık etmiyor musunuz?

Haksızlık? Yok, yok kimseye haksızlık etmek istemem! Ettiğimizi düşünmüyorum. Alper Görmüş, Balyoz davasındaki tutumuyla kimlere haksızlık ettiğini düşünmeli bence.

Mumcu cinayetinin ardından toplanan kalabalığın attığı sloganların psikolojik ortam oluşturmaya el verdiği iddialarını nasıl karşılıyorsunuz?

“*Cumhuriyet* susturulamaz,” “Türkiye laiktir, laik kalacak” gibi ifadelere baktığınız zaman, bunlarda tabii ki anti-laik çevreleri hedef alma var. Ama *Cumhuriyet* hep o sloganları kullandı. *Cumhuriyet*, Türkiye Cumhuriyeti ulusal devletinin kuruluş felsefesine bağlı bir gazetedir; demokratik, laik vs. Şimdi oturup, *Cumhuriyet*'in bilinçli olarak cinayeti işleyen güçleri örtbas etmeye yönelik üretilmiş bir sloganından bahsedemeyiz. Bu zıvalık olur.

Orhan Bey, *Bilim-Teknik* dergisi editörlüğünden gittikçe sertleşen bir dilin kullanıldığı köşe yazarlığına uzanan bir süreciniz var. Türkiye'deki kutuplaşma sizi de sertleştirdi mi?

Buna, görüşleri çok daha net ve keskin bir şekilde dile getirmek diyebilirsiniz. Konuları nasıl bir dille anlatacağın önemlidir. Çok daha yumuşak bir dil kullanabilirsiniz, ama o dil, olguları saklamaya neden olabilir. Ben, yumuşak dil yerine çıplak bir dil kullanıyorum. Dönemin ruhu olayları en net bir dille isimlendirilmesini dayatıyor. Buna, yaşadığımız adaletsizliklere ve iktidarın tüm dayatmalarına direnme dili de diyebilirsiniz.

Hem cumhuriyetçi hem de *Cumhuriyet* gazetesinin demirbaşlarından olduğunuz için bu soruyu sizin yanıtlamanız değerli; sizce cumhuriyeti kuranlar neden tam demokrasiyi öncelikli hedef olarak koymadı?

Ben demokrasiyi öncelik olarak koyuyorum ve demokrasinin işlenmesi için bir altyapının olması gerektiğini

görüyorum. Dolayısıyla, Atatürk'ü kendi zamanı içinde değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum. "Vay, demokrasiye niye geçmedin" demek safsatadır. Ancak yüzde 11'i okuma yazma bilen bir ülkeden bahsediyoruz. Bugün Atatürk Cumhuriyeti'ni reddeden bir iktidar söz konusu. Özellikle Recep Tayyip Erdoğan ve Ahmet Davutoğlu, 1920 ile 2002 arasındaki tarihi kesip atıyor ve kendilerini Osmanlı'ya yapııştırıyorlar. İkinci olarak da "Ulusalçılıkla hesaplaşma zamanı geldi" diyorlar. 1938 öncesini, ulus devletinin asıl inşa edildiği dönemi kesip atmak istiyorlar. Kendilerinin ne kadar demokratik olduğuna dair elimizde güçlü veriler varken, Türkiye özgürlükler konusunda 138'inci sıradayken, gazeteciler tutukluysen, medya patronlarına çekidüzen verilirken, "Niye Atatürk orada demokrasiye geçmedi" diye sorulmaz. Bugün esas mesele şu: Şimdi neden demokrasiye geçemiyoruz?

Sizce, cumhuriyeti kuran askerlerle bugünün askerinin vizyonu aynı mı?

Şüphesiz ki değil. Ben Atatürk dönemini 1938'de bitirdim; benim için birinci Cumhuriyet odur. 1938'den sonra ikinci Cumhuriyet başladı, bu dönemi 2002'ye kadar getiriyorum. 2002'den beri de başka bir cumhuriyetin temelleri atılıyor.

"Şüphesiz ki vizyonları aynı değil" demenize yol açan ne?

Türkiye'de askerlerin 1946'dan sonra dış siyasî müttefikleri tercih ettiğini görüyoruz: stratejik ittifaklar, NATO üyeliği, Amerika bağımlılığı... Ben bunları birlikte değerlendiriyorum.

Hukuksuz idamları ihmal ederek sorulmuş; 1960'lar için sıçrama kabul edilen 1961 Anayasası'nı yapan askerle 1982 gibi Türkiye'nin en kötü anayasasını üreten asker arasında da sizce fark yok mu?

Fark var. Sebebi de 1960 darbesini yapan ordunun henüz sonrası yıllar kadar ABD ile bütünleşik olmamasından kaynaklanıyor.

Sizce TSK, direkt ABD hizmetinde bir ordu mu?

Direkt demeyelim. Ama Amerika müttefikleri, üzerinde ABD'nin önemli kontrol mekanizmalarının olduğu bir ordudan

bahsediyoruz. 12 Mart ve 12 Eylül darbeleri Amerika'ya dayanarak yapılmıştır. Şimdi, bunların Atatürk'le ne ilgisi var? Atatürk'ün kökeni askerde, ama daha sonra o elbisesini çıkardı ve arkadaşlarına da "Ya üniformanızı çıkartın, siyasete atılın ya da üniformalarınızla kalın, askerlik yapın" dedi. Bağımsızlık, dünya barışı, eğitim, ekonomik kalkınma, demokrasi, bilim ve teknolojiye birinci derecede önem veren bir yapıdan bahsediyoruz. 1938'e kadar ulus inşa edilmeye çalışılmıştır. Ancak, sonra, nasılsa Amerika veriyor diye her şey terk edilmiştir ve ulus inşası yarım kalmıştır. Bugün temel sorunlarımızın kaynağında bu var. Darbecilerin Atatürk'ün izleyicisi olduğunu söylemek zor.

O zaman sorulmuş; "cumhuriyeti kollama ve koruma" gerekçesiyle darbe yapan askerlerin bu iddiası, sizce ne kadar gerçekçi?

Bu büyük ölçüde yalan. Darbeler cumhuriyeti değil; ittifak içinde olunan politikaları korudu. Mesela, 12 Mart, 12 Eylül iç olayları kontrol altına almak gibi bir görüntüsü olmasına rağmen, Amerika'nın desteğiyle ve onun stratejik askerî politikaları gereğince yapıldı. Onun desteği olmasaydı mümkün değildi. Bir NATO ülkesinin, hem de nükleer pazarlıkların yapıldığı bir ülkenin Amerika'dan ayrı bir politika izleyebileceğini sanmak yanlış olur.

Sizce Mustafa Kemal, bugün yaşasa, batık veya batmamış herhangi bir bankanın yönetim kuruluna üye olur muydu?

Zırvalık! Bu konuda yorum yapılabilir mi? Her şeyini ülkesine, milletine bağışlamış bir insandan bahsediyoruz!

Herhangi bir askerinin emekli de olsa bir bankanın yönetim kuruluna girmesini tasvip ediyor musunuz?

Ben getirmem. Fakat bunu yapan bir yapı oldu. Bir banka, uzmanlardan oluşması gereken yönetim kuruluna niye asker alsın? Askerin şirket yönetim kurulunda işi ne? Ancak askerî oligarşik yapı aynı zamanda ekonomik hayatın da

parçası olduğu için şirket sahibi, kurula generali getiriyor ve onu siyasal bir otorite olarak kullanıyor.

Sorgulanabilir, hesap veren bir TSK sizin de hayaliniz mi?

Şüphesiz ki, ordu sivil yönetimin emri altında olmalıdır. Bugün TSK'nın sorgulanacak bir tarafı kalmadı ki, nesini sorgulayayım? TSK tamamen hükümetin kontrolü altında. Bazıları darbe tehlikesi geçmedi, diyor, ama görmüyorlar. ABD istemeden darbe olmaz. Bugün askeri yıkan da zaten ABD'nin kendisidir, çünkü stratejisini değiştirdi. Darbelerle ülkeleri kontrol stratejisini 1990'lardan sonra bıraktı. "Parlamenter sistem" içinde ve desteklediği adamlarıyla denetimi ön plana geçirdi. Süreç daha önce başlamıştı, çuval geçirme olayı ile ABD, "Ben seni sildim artık" dedi.

Bu söyledikleriniz anti-emperyalist bir bakış açısından çıkan analizler mi?

"Anti-emperyalist olduğun için Amerika hakkında böyle şeyler söylüyorsun" demek çok yanlış. Olgulardan bahsediyorum. Evet, emperyalizme karşı bir insanım; ama burada Amerikan askeri, darbeler, Vietnam Savaşı, Irak, Libya vs. var. Amerika'nın müdahaleci tavrına baktığımız zaman, suikast gibi hadiseleri Amerika'nın çok iyi bildiğini görürsünüz. İktidar destekçileri ve liberale dönüşen eski solcular arasında böyle bir moda gelişti: "Her şeyin altında Amerika aramayın, kardeşim emperyalist de bazen iyi şeyler yapabilir!" Her şeyin altında tabii ki aramayalım, ama aranması gereken yerde de arayalım ve olguları görelim.

"TSK, demokrasi içinde tasfiye edilmiş olsaydı kabul ederdim" mi diyorsunuz?

Askerin geçmişteki darbe mekanizmaları ile kurduğu siyasî vesayeti tabii ki reddediyorum. Asker Türkiye'nin her sıkışık döneminde siyasî iktidarlara ülkede daha çok demokrasinin yolunu açacak tavsiyelerde bulunmayı ve destek çıkmayı yeğleseydi, şüphesiz ülkesine ve gelişmeye hizmet ederdi! Ama tersini yaptı! Bugün açılan davaların bir hukukî dayanağı olmadığını görüyoruz. Sonuçta siz, suçluluğunu kanıtlayamadığınız yüzlerce kişiyi ve

ailelerini mahvediyorsunuz. Bunun, insan hakları, temel hak ve özgürlükler konusunda bugüne kadar sahip çıktığımız bütün diğer konulardan farkı hiç yoktur. Artık darbe yapma koşulları ortadan kalkmış bir orduyu sistem içinde tutma şansınız yüzde 100'e yakındır. Mesela 27 Nisan Yaşar Büyükanıt bildirisini yargılayabilirdiniz! Ama karanlık bir anlaşma yapmayı tercih etti iktidar başı ve bunun bedelini de yüzlerce insan haksız yere yargılanmakla ödüyor! Bugün gelinen nokta şudur: Bütün güçleri istediği gibi kumanda eden otoriter ve diktatörlüğe yönelen bir kişinin elinde, askerin içeride ve dışarıda kötüye kullanılma tehlikesi çok yüksek.

Bunu son senelerde dile getirmenize rağmen 2003'te Çetin Doğan, Selimiye Kışlası'ndaki Plan Semineri'nde AKP'yi hedef alarak şunları dile getirdi:

"Genelkurmay Başkanı'na diyeceğim ki, Meclis ve hükümete, gidişe dur deyici bir ultimatov verin gerekirse. Gerekirse çağırın 'Bu işin sonu boktur, işte sonunuz böyledir.' Bu konuda gerekli tertip ve tedbirleri alın."

Ardından "millî mutabakat hükümeti" kurulmasını gerektiğini de söyleyen Doğan'ın bu sözleri sizi rahatsız etmiyor mu?

Bu normal Plan Semineri'nde kabul etmeyeceğim, aşırı bulduğum konuşmalar var. Millî mutabakat hükümeti kurmak, sanırım Plan Semineri'ndeki senaryo gereği söylenmiş bir sözdü. Ancak, bu konuşmalarda bir suç varsa, Plan Semineri'ni yargılayın, diyorum. Balyoz davasının sonucunda, yapılan suç isnatları ve verilen cezalarda, Plan Semineri'nden tek bir kelime suçlama yoktur. Tek söylenen şu: "Plan semineri darbe planının kamuflejıdır."

Balyoz davasındaki usûlî ve teknik hatalara rağmen, Plan Semineri'ndeki konuşmaya giden yolun izleri Özden Örnek ve Mustafa Balbay günlüklerine yansıyor. Ayrıca süreçteki en önemli aktörlerden Aytaç Yalman, Akşam gazetesinde İsmail Küçükkaya'ya "Darbeyi ben önledim" dedi. Orhan Bursalı'dan şunu duymak mümkün mü: "Yalman'ın oynadığı rol önemli."

Ortada plan seminerinin bir darbe planı olduğunu gösteren hiçbir şey yok. Bunun için tüm bu söyledikleriniz benim için

safsata. Ben, "Kardeşim iddianamenin çıkış noktası buysa, plan seminerinde suç varsa, onu yargıla" diyorum. İddianame de ona göre hazırlansın. Hukuk budur. Ama bunların hepsinin siyasî tasfiye planlamaları olduğu belli. Bunun arkasında ABD, Fethullahçılar ve AKP var. Biz bu üçlü ittifakın sonuçlarını yaşıyoruz.

Netleştirmek için soralım; sizce Türkiye'de askerî vesayet var mıydı?

Vardı. Ben bunu hiçbir zaman tartışmadım. Ben darbelere karşı bir insanım; bu, siyasî bir tutumdur. Ama ben sosyolojik olarak da bakıyorum, darbeleri her şeyden bağımsız görmüyorum. Darbe öncesi süreçlere bakıyorum. Darbe ile darbe öncesi süreç ve siyaset ilişkisi, üzerinde çok durulmayan bir konu. Biz sadece sürecin sonucuna bakıp onu mahkûm etmeye çalışıyoruz. Bugünkü davalar darbe yapmak isteyen askerleri tasfiye amaçlı bir şey değil, ordu yapısını tamamen tasfiye etmeyi amaçlayan siyasî davalar. Burada hukuk yok, siyaset var.

"Davalarda hukuk yok" sözlerini özellikle demokrasi taraftarı birçok liberalin duymamasının nedenlerinden biri olarak TSK'nın geçmişini gösteren Pinar Doğan ve Dani Rodrik, T24'e verdikleri söyleşide, "Türkiye geçmişiyle yüzleşecekse, bu süreçte ordunun üstüne çok önemli sorumluluklar düşüyor. En azından, komutanların bir özeleştirisi yapması gerek. TSK ancak bu şekilde inandırıcılık kazanabilir" dedi. Siz, askerinin darbeler hakkında özeleştirisi yapması fikrine katılır mısınız?

Rodrik'lere katılıyorum. İçerideki askerlerin bunu yaptıklarını düşünüyorum; yani geçmişe bu açıdan baktıklarını düşünüyorum.

Açar mısınız?

Haksızlığa uğrayan bir insan, kendi çalıştığı kurumun yapmış olduğu haksızlıklara karşı daha duyarlı olur. Bunu birebir konuştuğumuz için değil, böyle hissetmeme yol açan bazı işaretlerden yola çıkarak söylüyorum.

Ne gibi işaretlerden bahsediyorsunuz?

"Hukuk ve demokrasiyi, cumhuriyeti düşünüyoruz" yazan mektuplar geliyor. Şurada bile var. (Masasının üzerinden A-4 boyutunda bir mektubu gösteriyor). 3. Kolordu Askerî Cezaevi Müdürlüğü Yardımcılığı'ndan. Açalım mı?

(Bursalı, Balyoz davası kapsamında tutuklanan Jandarma Kurmay Albay Murat Özçelik'in notunu okuyor: "Sizden bunları yayımlamanızı beklemiyorum. Sadece gerekçeli karar çıktığında bu sahtekârlık bulgularına cevap verilip verilmediğine ya da nasıl cevap verildiğine bakmanızı rica ediyorum. Biliyorum ki bazı kalemler, gerekçeli kararlar sanki doğruymuş gibi, onları haklı çıkararak, yine halkı kandırmaya devam edecekler. İşte o zaman belki siz bir iki bir şey söylemek istersiniz. Bunlar elinizin altında bulunsun istedim.")

Darbe karşıtı biri olarak, "Yargı süreci yanlış; ama evet, askerî vesayet yargılanmalıydı" diyor musunuz?

Ceza hukukumuzda askerî vesayetlin yargılanması diye bir suç var mı?

Darbe ve teşebbüslerde somutlaşan bir askerî vesayetten bahsediyoruz.

Hukuktan da bahsediyoruz, değil mi? O zaman kim askerî darbe yaptıysa veya buna teşebbüs ettiyse, o yargılsın. Ortada bir sürü Yakamoz vs. var. Onu hazırlayan ve gündeme getiren kim? Siviller mi? Mehmet Haberal mı, Mustafa Balbay mı? Soner Yalçın mı? Burada askerî darbeye teşebbüsler yargılanmıyor. Bakın, darbe yapmak veya buna teşebbüs etmek suçtur. Bunların yargılanması da çok doğaldır. Ben 12 Mart'a nasıl karşıysam, siyasetle askerinin ortak yarattıkları 28 Şubat'a, 12 Eylül'e de karşıyım. Ama bu darbelerin öncesi de var. Oradaki siyasetler nedir? Bunu sormalıyız.

Darbelere zemin hazırlayan süreçte medyayı nerede konumlandırıyorsunuz?

Mustafa'nın "Genç subaylar rahatsız" haberine gönderme yapmak istiyorsanız doğrudan doğruya...

Hayır, henüz bir gönderme yapmıyorum. Şahıslardan bağımsız, askerle medya arasındaki ilişkinin darbe sürecinde nasıl bir rol oynadığını sizden dinlemek istiyoruz.

Medyanın tutumu tartışmalı bir konu. İlki, iktidar yapısı içindeki konumu. Medya patronlarının siyasetle

kurdukları al gülüm, ver gülüm ilişkisi sorgulanmalı. Medya devletle hiçbir ilişkiye girmemelidir. Yoksa medya siyasetçiyi, siyasetçi de medyayı kullanmak ister. Böyle bir yapı içinde medyanın sadece askerle birtakım ilişkilerinin var olduğunu ileri sürmek büyük hata olur. Bu yanlış ayıkladığınız zaman, medya daha tarafsız ve özgür olacaktır. Bunları görmeden, medyayı askerî darbe hazırlıklarının bir parçası olarak görmek, gerçeğin bir kısmını görmek olur. Yoksa, medyanın askerî darbelerden ne umudu olabilir? Burada özel görevli medya mensupları olabilir, bunu da göz ardı etmiyorum. Ama askerler brifing veriyor, büyük olaylar gündeme geliyor, medya bunu izlemeyecek de neyi izleyecek? Burada sorgulanması gereken şu: Medya bunları yaparken acaba darbe teşvikçiliği mi yapmıştır? Medyanın kendi içinde tartışması gereken kendi ahlakî bir tavrıdır diye düşünüyorum. Büyük medyanın, habercilik ve yorumculuk dışında siyasî güç-rol oynama hevesi olmuştur ve bu yanlıştır. Ama siyaset buna ortam hazırlamıştır hep. Karşılıklı çıkar oyunu çerçevesinde.

Bizim de niyetimiz, söylediğiniz gibi, asker-gazeteci ilişkisinin etik açıdan değerlendirmesini yapmak, yıllar süren tutukluluklarla zedelenen yargılamaya ilişkin sorgulama yapmak değil. Diğer sorulara geçmeden soralım; Mustafa Balbay'ın notlarını okudunuz mu?

Okudum.

Okurken asker ve gazeteci ilişkisinde sınırın aşıldığına dair soru işaretleriniz oldu mu?

Balbay, günlükleri reddetti. On-on iki yıllık bir süre içinde derlenmiş birtakım notların montajlanmış olduğunu söyledi. Bir yargılama var ortada. Bu nedenle bir iddianın arasına girip "Bu şöyledir" deme hakkını kendimde bulmuyorum. Bu, etik olmaz.

Okuyucular için uzunca bir hatırlatma: Balbay'dan notlara dair ilk açıklama 17 Nisan 2009'da geldi. Cumhuriyet'e gönderdiği mektupta şunları diyordu:

"Birbirinden tamamen kopuk, değişik zamanlarda tuttuğum, büyük bölümü ham olan kimi notlarımın birleştirilip toplu metin hâline getirilmesi, yer yer de küçük ama tüm anlamı değiştiren ekler yapılarak servis edilmesi kabul edilemez."

İki gün sonra "Gerilim Yıllar" yazı dizisinde, "Evet, kimi notlar tuttum. (...) Özenli değillerdi," 30 Haziran 2009'da "Gazetecilik temposu içinde tutulan notlardı. İddianamede görüşmelerin sadece bazı makamlarla olanları bir araya gelmiş. Sadece onlarla görüşmeler yaptım, gibi bir hava doğmuş" dedi. 14 Eylül'deki savunmasında ise "Bana ait değil, iki dakika 33 saniye içinde oluşturulmuş. İlk gördüğümde montaj demiştim. Bunlar kopya" dedi. Sizce, bu dizgi, "notlar tamamen yalan" demek mi?

Bu sorunun muhatabı ben değilim, Balbay'a soracaksınız. Diğer türlü, Balbay yargılamasına dönüşür. Bunu hiç doğru bir soru olarak görmüyorum. Savunmanın söylediklerine de özellikle özen göstermek, onların haklarını savunmak durumundayım. Davaya bakarsanız, Balbay'ın oradaki en önemli çıkışı "Genç subaylar tedirgin" haberi. Bu biliniyorsa tabii ki yazılacak, "Bunu nasıl yazdın" diye bir soru olamaz.

Sorularımız, yazılanlardan öte yazılmayanlara ilişkin. Notlardan birkaç kesit şöyle: MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'un "1. Ordu ihtilale hazır" sözleri, 1. Ordu Komutanı Çetin Doğan'ın silahı için söylediği "Çapraz tutuştayım" çıkışı gibi birçok "bilginin" yanı sıra, askere söylenen "Bu kez atılacak adım sonuç almalı, (28 Şubat gibi) süreye yayılmasın" benzeri ifadeler... Mahkemedeki savunmasında, "Ben rol yapmadım, yakın durdum" diyen Balbay'ın sözleriyle sorumuzu yinelersek; notları okurken gazeteci-asker ilişkisinde bir kayma olduğunu düşündünüz mü?

Kaymanın ne olduğuna dair söylenecekler sübjektiftir. Burada söyleyeceğim her şey Balbay'ın aleyhine kullanılabilir. Bu ancak her şey bittikten sonra gazetecilerin kendi içinde sorgulamaları, herkesin kendi gazeteciliği için ders alması veya çıkarması gereken bir şey. Şu an yargılama sürüyor. Ayrıca, bir gazetecinin olayın tam içinde olmak istemesi gazetecilik dürtüsüdür. Öyle değil mi? Kaçtığınız zaman olayı da elinizden kaçırabilirsiniz. Orada bir şeyler oluyor, merakla daha çok içinde olmak istiyorsunuz.

Peki, gazetecilik dürtüsünün içinde, zarfın atıldığı kutu olmaktan ziyade yazmak da yok mu?

Neyi yazmadığını tam olarak bilmiyorum. Bir yazı dizisi düşünüyor olabilir veya kitap malzemesi topluyor olabilir. Balbay durmadan kitap yazan da bir gazeteci... Bunlar gazeteciliğin en büyük ürünleri. Değerlendirme yapmak için Mustafa'nın o dönem bütün yazdıklarına bakmak lazım, objektif olan budur.

Bunu Cumhuriyet yapar mı?

Bunu yapacak zaman değil. Sen, Mustafa'yı yargılamamızı istiyorsun.

Böyle bir şey söz konusu değil, "Objektif olan, tüm haberlerine bakmak" dediğiniz için soruyorum.

Bu, olay bittikten sonra yapılabilir. Bu, gazetecilik etik dersi olarak tartışma konusu olabilir. Ne doğru, ne yanlış? Böyle sıcak şeylerde gazeteci nerede, nereye kadar durmalı? Ne yazmalı? Her bireyin sübjektif bir dünyası var. Bu konularda çeşitli fikirler var, objektif bir saptama ne kadar mümkün? Bu konuda kantarın ucunu iyice kaçıran olabilir. Birileri de 12 Eylül öncesinde askerın darbe yapmasının ne kadar iyi olduğunu söyleyebilir vs. Buradaki sınırı biz nasıl çizeceğiz? Kendimi bir otorite olarak görmüyorum; ama bu, dediğim gibi, gazetecilik etiği tartışması için malzeme. Ama bugün tartışılacak zaman değil.

Hikmet Çetinkaya, T24'e "Balbay'ın Özden Örnek günlüklerini yayımlamaması bir gazetecilik hatası" dedi. Siz buna katılıyor musunuz?

O süreç hakkında fazla bir bilgim yok. Balbay "Bana geldi, doğrulamadık, yayımlamadık" gibi birtakım gerekçelerle bunu açıkladı. Benim o dönem günlüklerin Balbay'a gittiğinden hiç haberim olmadı. Duruşma aşamasında bilgi sahibi oldum.

Siz yayımlar mıydınız?

Bilmiyorum. Ne kadar doğru olduğundan şüphe ederdim öncelikle. Bunu yayımlamak sizi tek taraflı büyük bir

sorumluluk altına sokabilir ve kullanılan bir gazeteci durumuna getirebilir. "Beni kim dolduruşa getirmek istiyor" diye temel gazetecilik sorusunu sorardım kendime.

Kafanızda şöyle bir düşünce de yankılanır mıydı: "Kim dolduruşa getirirse getirsin, darbe ihtimalinden bahseden bir askerın günlüklerini yayımlamak her şeyden önce demokrasi için önemli."

Şimdi, kaç yıl geriye gidip olayın yaşandığı zamanın rekonstrüksiyonuna zorluyorsun.

Benzer bir günlük size bugün gelse?

"Doğru mudur?" İlk soru bu. Gazetecilik dürtüsü yayımlama yönündedir; ama dediğim gibi, "Niçin yayımlatmak istiyor bunlar" sorusuna da yanıt almam lazım. Birileri karşılıklı kullanılmayı kabul edebilir! Örneğin, Balyoz CD'leri de geldi, hepsini yayımladılar, doğruluğunu hiç sorgulamadan. Yayımladıkları CD'lerin içinde tek bir doğru bilgi yoktu. Hepsi yalan yanlış ve uydurulan bir senaryo idi. Bu bir gazeteci veya yayıncı için ağır yüz kızartıcı, utanç verici bir şeydir. Daha utanç verici olanı, gerçek ortaya çıktıktan sonra bile insanın buna alet edildiğine ilişkin kendine yönelik bir eleştiri yapmaması ve kamuoyundan özür dilememesidir. Sorunuza yanıt verirken, yaşanan böyle olguların yarattığı duyarlılığın, gazeteciliğin çok önemli bir etik meselesi olduğu düşüncesinden hareket ediyorum.

Çetinkaya, "O günlükleri yayımlamadığı için Balbay'ı affetmem" derken, Şükran Soner, Çetinkaya ile bu konuda aynı fikir olmadıklarını söyledi. Bu fikir ayrılığı, Cumhuriyet içinde sorun oldu mu?

Söylediğiniz alıntılardan haberim yok; bu yüzden sorunuza yanıt vermemeyi tercih ediyorum. Ama yine bir cümle: Konunun muhatabı Balbay'dır. Benim, affederim, etmem diye bir yaklaşımım olamaz. Balbay, dışarı çıksın hele, özgürce tartışırız isterse...

Konu Cumhuriyet'e gelince, kapıları kapatıyor musunuz?

Buğün Recep Tayyip Erdoğan'ın politikaları, anayasal istekleri, tek adamlık, demokrasi, gazetecilik, basın özgürlüğü gibi

çok temel sorunlarımız varken, geçmişe dönük Cumhuriyet'in sorgulanmasından hoşlandığımı söyleyemem.

Türkiye'nin en köklü gazetesi *Cumhuriyet*...

Anladım da burada sorgulanması gereken, bugün ve yarınımız. Ben bunları sorgulamayı ön plana alıyorum. Benim tercihim bu yönde.

Peki, *Cumhuriyet*'i *Cumhuriyet*'ten biri yerine, kimden öğrenebiliriz?

Neyi öğrenmek istiyorsun, anlamadım.

Balbay'ın Özden Örnek günlüklerini yayımlamamasının *Cumhuriyet*'te tartışma yaratıp yaratmadığını.

Ben bu konuda görüşümü söyledim. Hikmet'le, Şükran'la ilgili bir şeyi de bana sorma. Ben Cumhuriyet adına konuşmuyorum. Bana dair sorular sorarsanız, olur. Ama tam bilmediğim veyahut ilk kez duyduğum şeyler üzerinde birtakım açıklamalar yapmaya zorlanmam hiç hoş değil. Zaten bunlar tali meseleler. Bu konuları soruşturacak meraklı gazetecilerin bunları nasıl elde edeceği, kendi sorunu.

O zaman “Demokrasi benim için önceliklidir” dediğiniz için soralım; *Cumhuriyet*'te başörtülü bir çalışan olmasını ister misiniz?

Demokrasi başörtü demek değildir. Başörtüsünü, demokrasinin vazgeçilmezi olarak görmüyorum. Zaten benim için o, başörtü değil, türban. Başörtü benim anamın taktığı başörtü idi, masumdu. Ama türban, dinî erkek egemenliğin ve kadınlar üzerinde siyasi mühendislik çalışmasının ürünü.

Başörtüsünü kendi iradesiyle takan kadınlara haksızlık ettiğinizi düşünmüyor musunuz?

Çok ufak, azınlık bir kesime haksızlık etmiş olabilirim ama ben genel bir politikadan bahsediyorum. Eğer politikalar bütünlüğünden ve kadınlar üzerinde kadim erkeksi mühendislik çalışmasından bahsediliyorsa, bu haksızlıklar gündemde değildir. Tüm kadınlara dayatılmaya çalışılan bir şeyden bahsediyoruz. Kadim bir erkek egemenliğin baskısı var. Bu baskıya karşı eşitlik isteyen feminist bir hareket doğmuştur.

Murat Belge, “Başörtüsü takma özgürlüğünün yanındayım ama başörtüsüne karşıyım” diyor. Siz bu nüansı göz ardı ediyor olabilir misiniz?

Bu ayrımı yapıyorum, ama ikisini de kadınlar üzerinde bir mühendislik olarak görüyorum. Ve buna esastan karşıyım.

28 Kasım 2008'de Deniz Baykal'ın başörtüsü açılımı hakkında “Baykal'ın başörtü açılımı politik olarak doğrudur” demiştiniz. Çelişki yok mu?

O yazıyı bulup okumam gerekir. O sırada şu açıdan bakmış olabilirim; türban meselesini hükümetle siyasi çatışmanın en önemli konusu olarak gündemde tutmanın anlamsızlığını sorgulamış olabilirim. Bugün de aynı görüşteyim.

Bazı akıllara şu soru takılacak: Orhan Bey için demokrasi ne demek?

Demokrasi, kadınların türbanlanması için toplumsal mühendislik yapmak değildir. Bunun kadınlar üzerinde bir baskı olarak görülmemesine de hayret ediyorum. Bu konuda ayrıntılı görüşlerimi Türban: Kadın Sorunu Mu, Erkek Sorunu Mu? kitabımda, bugün sadece e-kitap olarak idefix'te var, yazmıştım. Ben meselenin bugünkü salt güncel görüntüleriyle ilgilenen ve bunu esas gören bir insan değilim. Konunun arka planı, özü beni daha çok merak ettirir.

Feministler, “Orhan Bey, bunun kararını kadınlar versin” dese?

Kişi, 18 yaşında kendi özgür iradesiyle takmaya karar verebilir. Ama bu, devlet eliyle uygulanan, örnek gösterilen bir hadise. Baskıları arttırıyor, düşünceleri körleştiriyor. Çok az insan buradan kendisini kurtarır. Bu konu iktidarın, türbancı erkeklerin bütünsel kadın politikalarıyla, kadına bakışlarıyla birlikte düşünülmelidir. Türban takmak tek başına bir olay mıdır, gülerim buna! Pardon bir şey daha: Kadınlar üzerinde hep karar verici olan dinsel-siyasal erkeklerin türban taktırma politikaları bir “kadın mühendisliği” olarak görülüyor da, kadınlara yönelik olarak erkeklerin bu siyasi-dinsel mühendisliğine karşı çıkmak mı, demokrasi düşmanlığı oluyor. Çok komik!

Başörtülü arkadaşınız var mı?

Türbanlı arkadaşım yok. Ama türbanlılarla sohbet etmişliğim var, tartışmışlığım da var.

Yine “Demokrasi benim için önceliklidir” sözlerinizden yola çıkarak soralım; ana dilde eğitim, sizin onayladığınız bir talep mi?

Demokrasi başka bir şey, Türkiye içinde yaşayan Kürtlerin ayrılmasını teşvik edecek bir durumu demokrasi olarak görmek farklı bir şey.

Ana dilde eğitim sizin için ayrılma mı demek?

Demokrasi insanlığa, kültürlere, ana dile saygı göstermek demek. Ana dilini öğrenmek isteyen ana dilini öğrenmeli. Bunda tartışılacak bir taraf yok. Fakat “Bütün eğitimi Kürtçe yapsam” dediğin zaman bu, ayrımcılığa götürür. Dil, ulusu bütünleştiren, ortak kader birliği sağlayan en önemli unsurdur. Bu dil birliğini parçaladığınız zaman, olmaz. Ama şunu da ekliyorum: devlet, Kürtlerin Kürtçeyi de Türkçe kadar iyi öğrenebilecekleri bir sistem kurmalı. Örneğin, bir şekilde Kürtçe edebiyat da okunabilir. Ben dil birliğini Türkçede koruyarak iki dilin birlikteliğinden yanayım.

“Kürtlerin ayrılmasını teşvik” dediniz. PKK'nın uzun zamandır ayrılıkçı bir talebi olmadığını ve bağımsızlık yerine özerkliğin telaffuz edildiğinin farkındasınız, değil mi?

Siz, şunun farkında mısınız? Türkiye'deki Kürt meselesi Türkiye'den bağımsız gelişen bir olgu! Tarihin süreci Kürtlerin birleşmesi yönünde akıyor. Kürt devleti, Kürtlerin ortak bir ideali ve bu ideale karşı çıkmak haddime düşmez. Fakat Kürt devletinin, Orta Doğu üzerinde ülke kurma mühendisliği üstlenen güçler tarafından desteklenen bir olgu olduğunun altını çizmek istiyorum. Siz siyasette, diplomaside hiç “salama dilimleme politikası” diye bir şey duyduunuz mu? Veya Kürdistan diye amaç, hedef, ülkü!

Tarih öyle akıyorsa siz de “direniyor musunuz?”

Hayır. Ben Kürtlerin Türkiye'den ayrılığının büyük acılara yol açacağını düşünüyorum. Bu yüzden birlikteliği savunuyorum.

Peki, Kürtlerin Türkiye'de gönüllü birlikteliği nasıl oluşacak?

Önce daha acı bir şey söyleyeyim. Böyle bir ayrılık, Anadolu'da yeniden bir mübadeleyi gündeme getirir. Kürt devletinin kurulması durumunda, Türkler de Kürtlere “Haydi devletiniz kuruldu, gidin” diyecek.

Güneydoğu'yu içine alan bir devletten mi bahsediyorsunuz?

Irak'ta zaten bir Kürt devleti var. Bakın, ben açık konuşurum, sözcük oyunu yapmam. Ayrılıkçı akım, Türkler için de ayrılıkçılığı getirir. Bunu en net şekilde ortaya koymak için yapılacak şey, Kürtlere sormaktır: Ayrılmak istiyor musun, istemiyor musun? Kürtlere bu kadar açık sorulmalı. Birlikte yaşamak isteniyorsa, ayrılıkçı güçlerin bu konudaki bütün çabaları hukuksuz ve illegal kalır.

İshak Alaton, “ulusal bölünme vehimlerini tedavi etmek” için benzer sorunun sorulacağı bir referandum önermişti. Siz de böyle bir referandum mu öneriyorsunuz?

Alaton bir iş adamı. Onun için çok da önemli olmadığını düşünüyorum. O, ticaretine bakacaktır.

Alaton'dan bağımsız, fikir olarak baktığınızda, Kürtlere “ayrılmak istiyor musunuz” sorusunun sorulduğu bir referandum mu öneriyorsunuz?

En son noktada yapılacak olan o. PKK'nın tutumu ayrılıkları derinleştiricidir. Cinayetler, terör hep Türkler, iki millet üzerinde bir yüklem yapıyor. Burada iki milletin, PKK'nın yaptıklarının tersine, birleşmeye yöneldiğine birbirlerini ikna etmesi lazım.

Peki, bu referandumdan “ayrılma” çıkmasını da ihtimalleriniz arasına koyuyor musunuz? Kürtlerin çoğunluğu “Evet” derse ne olacak?

O zaman etnik temelde bir çözüme gidiliyor demektir.

Kürtlerin Türkiye içinde gönüllü birlikteliğini sağlamak için sizin aklınızda maddeler var mı? Örneğin, Mehmet Ali Birand'ın dile getirdiği, Öcalan'ın TBMM'de olmasına siz ne dersiniz?

Bu konuda benim siyasî yaptırım gücüm yok. Türkiye'de bunu gerçekleştirecek bir irade varsa, yapsın. Sonuçta, geçerli

olduğunu gördüğümüz bir sandık demokrasisi hâlâ işliyor. Orada herkes niyetini belli eder. Ama Öcalan'ın serbest bırakılması söz konusu olursa, ben başkalarının da serbest bırakılmasını talep ederim. "Silivri'deki bütün yargılamalar neden sürüyor," "Onlar neden beş yıldır içeride" diye sorarım. Öcalan'ın bırakılmasını savunacak insanların, haksız yere tutuklanan subayların, Balbay ve Tuncay'ın beş yıldır hapiste olmasının, yargıda yapılan sahtekârlıkların hesabını vermesi gerekir. Dolayısıyla Kürt meselesinin çözülmesi için "Öcalan serbest bırakılsın" demek, saçma sapan bir şey. Öcalan'ın Meclis'te olması bazı Türklerin bir fantezi oyunudur sadece. Bunu Öcalan'ın isteyeceğini hiç sanmıyorum! Çünkü yaşadığı geçmişte sepetinde birikenler, buna kişisel engel. Siyasal geleceğini sadece tamamen kontrol edeceği bir yapıda kurabilir.

Kürt meselesi hakkında söyledikleriniz bu soruyu haksız çıkarsa da soralım; Cumhuriyet, CHP'li bir gazete mi?

Hayır. Ama "Cumhuriyet, bütün partilere eşit uzaklıkta" demeyeceğim. Bu, zırvalık olur. Yine de "Cumhuriyet eşittir CHP" yanlış bir denklem.

Doğru denklem ne; "Cumhuriyet eşittir" in yanına siz ne koyarsınız?

Cumhuriyet, kendi ilkelerine bağlı bir gazete. Bugün de AKP iktidarına en muhalif yapının iktidara gelebilmesini şahsen ben isterim. Ve bu CHP olabilir, ben de desteklerim.

Cumhuriyet, Yurt ve Sözcü, kamuoyu gözünde aynı hatta gözüküyor.

Ancak...

Muhalefet açısından öyle. Ama BirGün de Sol gazete de var. İktidar karşısında, çeşitli derecelerde muhalefet yapan, farklı gazetelerden bahsediyoruz. Hepsinin kendi politikaları var. BirGün, Sol, Aydınlık siyasî programı olan bir partinin, yani ideolojinin organı. Bizimse iktidar politikamız yok, parti organı değiliz; gazeteciyiz.

Cumhuriyet'in tirajları sizce neden Sözcü'nün altında?

Cumhuriyet entelektüel bir gazete ve tamamen siyasî. Uzun konulara yer veriyor; cicili bicili, vitrinli sayfalar yok. Bir kıyaslama yanlış olur. Ama Cumhuriyet bu tiraj durumunu mutlaka sorgulamalıdır, sorguluyor da. Bence 80-100 binlere doğru satışını tırmandırabilir. Bu hedefe yönelik bir politikaya ve anlayışa hedeflendiği takdirde.

Cumhuriyet'in ufkunda dönüşüm ihtimali var mı?

Cumhuriyet, kendi çapında siyaseti namusluca sürdürmeye çalışan bir gazete. Ama biz nerede, ne hata yapıyoruz, diye tartışıyoruz. Keşke Sözcü veya Le Monde tirajında, etkisinde olabilse. Tirajın 60-80 bine yükselmesi gerektiğini düşünüyoruz. Konuşmaların sentezini hep birlikte göreceğiz. Cumhuriyet'in dönemin ruhuna daha uygun bir siyaset ve habercilik politikası izlemesi gerektiğini düşünüyorum. Dönemin ruhu ne, diye sorarsan, Cumhuriyet döneminin kesilip biçilip Osmanlı'ya yapılandırılmasıyla cumhuriyeti ve ulusal devleti, demokrasiyi önemseyenlerin köşeye sıkıştırılmışlığıdır derim. Cumhuriyet, bu ruhu daha iyi yakalayabilirse, satışı ile ilgili sorunlar ortadan kalkabilir.

Hasan Cemal, Cumhuriyet'i Çok Sevmiştim kitabında 26 Şubat 1991'de geçen bir toplantıda şunları söylediğinizi not ediyor: "İdeoloji çağı bitiyor. Cumhuriyet hâlâ ben bir ideolojinin gazetesiyim, diyor. Böyle çok satamayız. Bir kesim okur kızıyor gazetedeği değişmezliğe. Yorum ve haber yelpazesini genişletmeliyiz tiraj için. Farklı görüşler, genç yazarlar." Fikriniz değişti mi?

Böyle yazılı bir notum yok. Hasan Cemal not aldığına göre, böyle demiş olabilirim. Bugün o görüşte değilim. "İdeoloji çağı bitiyor" diyerek yanlış değerlendirme yapmışım. İdeolojiler her zaman ilişkilerde yaşayan şeylerdir, siyaset de bunun üzerine inşa edilir. Ama genç yazarlar, haber yelpazesinin geliştirilmesi fikrine hâlâ katılıyorum.

Cumhuriyet Yayın Kurulu'nda bugün "İdeoloji çağı bitti, Cumhuriyet değişmeli" diyen Orhan Bursalılar çıkıyor mu?

Bunlar değil, ama farklı tartışmalar yaşanıyor. Önemli olan, herkesin düşüncesini dile getirmesini teşvik etmek.

Tiraj açısından ideoloji ve gazetecilik birbirine ne kadar uyumlu?

Bizde, gazetecilik ön plandadır. Bizim parti organı olmak gibi bir durumumuz, merkezî bir kumandamız yok. Ama Cumhuriyet sıradan bir gazete değildir, yani ticarî bir amaçla yayımlanmamıştır; ilkeleri vardır, Cumhuriyet Vakfı bu ilkeleri saptamıştır. Bu ilkeler doğrultusunda yayın yapmakla yükümlüdür. Herkesin istediği yönlerde çekebileceği veya salt "para kazanmak" gibi bir piyasacı anlayışla yönetilecek bir gazete değildir. Şüphesiz, bağımsızlığını korumak için kâr etmeli ve yayıncılığını geliştirmelidir.

Söyleşiyi sonlandırmadan soralım; Cumhuriyet, Maliye denetimi altında mı?

Tabii, bizim tepemizdeler. İki de bir gelirler. Galiba vakıfla ilgili açılmış bir iki dava var.

"Bir Not ve Düzeltme"

Orhan Bursalı'nın söyleşi T24'te yayımlandıktan sonra gönderdiği not şöyle:

"Bu söyleşide, Cumhuriyet Uğur Mumcu suikastının peşini bırakmamalıydı, dedim. Gazetede arkadaşlar itiraz ettiler. Özellikle Işık Kansu geniş şekilde bilgilendirdi. Bu konuda neler yapıldığını anlattı. Hak verdim, zaman insanın bilgisini köreltebiliyor. Bunu düzeltiyorum. Işık ve arkadaşımız İlhan Taşçı, sık sık konuyu gündeme getirdiler. İki arkadaşımız da Mumcu dosyasına hâkimler. Özetle, Cumhuriyet suikastın peşini bırakmadı. Kansu şu bilgileri verdi: Tetikçiler İran'da eğitim aldılar, Kudüs Ordusu'na üyeler, İran'da oluşturulan bu ordu, "İran devrimi"ni ihraç etmeye yönelik bir grup.. Sadece Türkiye'de değil, çeşitli Orta Doğu ülkelerinde de eylemler için yetiştirildi. Bir kısmı ömür boyu hapse mahkûm oldu.. Muhammed Aksoy'u öldürenlerin ifadesi ile bulundu.

"Kansu ile konuşmamızda, suikastın arka planı olarak şu noktalar öne çıktı: 1990 başında Muhammed hocanın öldürülmesiyle başlayan bir eylem dizisi Türkiye'yi hedef aldı. Türkiye, uluslararası istihbarat örgütlerinin eylem alanı oldu. Bu faaliyetlerden devletin ve istihbaratın haberdar olmaması mümkün değildir. İstese önleyebilirdi. Suikastlarda, devletin bazı güçlerinin rolü, suikastçılarla iş birliği yapmaktan, belki bizzat işin içine karışmaktan tutun göz yummaya kadar uzanan bir yelpazede düşünülebilir. Devlet bu olaylardan menfaat beklemiştir. Mumcu suikastçıları ülkeye pasaportlarla girip çıkıyorlar, yerleşiyorlar... Bir süre uyuyorlar sonra yeniden ortaya çıkıyorlar. MİT ve diğerlerinin bundan haberdar olmaması mümkün değil. Devlet isteseydi, bu suikastları önleyebilirdi."

Mehmet Betil: Teklif gelirse, Taraf gazetesine ortaklığı düşünürüm. 24.12.2012

Taraf gazetesine herhangi bir imza almadan maddî destek veren iş adamı Mehmet Betil, Taraf'ı ve istifaların ardından yaşanan krizi anlatıyor

Hiçbir somut bulguyla altı doldurulamayan iddialar eşliğinde yöneltilen "Taraf gazetesine kimin destek verdiği" sorularına, bugüne kadar verilebilen tek net cevap iş adamı Mehmet Betil oldu.

Peki, Mehmet Betil kim?

"Sol"a ilgi duyduğu yıllarda "Mülkiyet hırsızlıktır" diyen Proudhon'dan etkilenen biri mi? Yoksa iş dünyasına artık kimseden korkmayacak bir mesafeden bakan emekli bir iş adamı mı?

Ne dersiniz deyin, Taraf'a, herhangi bir imza bile almadan milyonlarca lira vermiş bir iş adamından söz ediyoruz. Taraf'a verdiği destek konusunda bir rakam telaffuz etmeyi doğru bulmuyor, ancak Ahmet Altan'ın, Betil'in verdiği destek üzerine "10 yıllık stratejimizi belirledik" cümlesi akıllarda.

Taraf'la neden ilgileniyor? Gazeteye malî desteği sürecektir mi? Gazeteye damgasını vuran Kurucu Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Altan ve yardımcısı Yasemin Çongar ile Neşe Düzel'in istifalarını nasıl değerlendiriyor? Taraf'a ortak olmayı düşünür mü?

Gazeteye eleştirileri neler ve krizden çıkışı nerede görüyor?

Soru çok; askeri ve hükümeti bu kadar kızdıran bir gazete için elini taşın altına da koymuş bir iş adamı, üstelik tuhaf bir şekilde kapısı medya tarafından neredeyse hiç çalınmamış bir iş adamı söz konusu olduğunda, cevaplar ilginç.

İşte, Mehmet Betil'in sorularımıza verdiği cevaplar, buyrun.

Sizin *Taraf* maceranız nasıl başladı?

Taraf çıktığında, tek tanıdığım Neşe Düzel'di. Uzun zamandır görüşmemiştik ve söyleşilerini görünce heyecanlandım. Davet ettim ve bir araya geldik. Taraf'ın yaşadığı malî sıkıntılardan söz edince, "Taraf'ta senin sponsorun olabilirim" dedim. Derken, önce Ahmet Altan'la, sonra da Başar Arslan'la bir araya geldik ve ilişki güçlenmeye başladı. Tabii, ilişkileri güçlendiren somut olarak yapılanlardan kaynaklanan bir heyecandı, farklı bir şey olduğunu hissetmiştim. Taraf, Türkiye'nin üzerine örtülen örtüyü kaldırıyordu.

Kamuoyunun sizi *Taraf*'la anmaya başlaması, 20 Ocak 2009'da Altan'a "10 yıllık stratejimizi belirledik" cümlesini kaleme aldırın maddî yardımınız oldu.

Altan'ın o cümlesi enteresan oldu. Bir araya geldiğimizde, Taraf'ı destekleyeceğimi söylemiştim ve Altan müthiş heyecanlandı. Bir plan filan yapmış, herhangi bir bütçeden söz etmiş değildik ama sanki plan yapılmış, somut karara varılmış gibi bir algısı oldu. Bu beni çok şaşırttı ve "acaba" sorusunun doğmasına yol açtı.

"Acaba" sorunuz, tutumunuza nasıl yansdı?

Başlangıçta Taraf'a ortak olmayı düşünmüştüm. Ama bu açıklamayla birlikte soru işaretim oldu. Üzerinde mutabakat sağlanmamış bir söz, çalışanlara anons edildi. Tabii, burada benim pasif duruşum, o anda ses çıkarmamış olmam, "Hayır, öyle değil, böyle" şeklinde düzeltmeye teşebbüs etmemem de ciddi bir zaaf.

Ortaklığı istemeyen taraf siz mi oldunuz?

Başar Arslan teklif etti, ama ben istemedim. Çünkü yönetim anlayışımız çok farklı. Ama ben burnumu Taraf'a soksaydım, gazete de bugün belki böyle olmazdı. Böyle bir risk vardı. Taraf, kendi kendini yöneten bir yapı ve tarzı çok değişik.

Ortaklık kararınızı *CNBC-E Business*'tan Meryem Tek'e değerlendirirken, araştırma safhasında olduğunuzu söylemişsiniz. Araştırmamızın sonuçları ne oldu?

Yönetim kurulu toplantıları düzenledik, orada gördüklerim beni cesaretlendirmedim. Ortaklıktan da bu nedenle vazgeçtim.

Dünyalar çok farklıydı. Yönetim zihniyeti ve iş yeri disiplini açısından anlayışlarımız çok değişikti. Performans gibi şeyler ortama çok uzaktı. Benim de zorlamamın çok bir anlamı yoktu. Zorlasaydım belki daha iyi yönetilen, ama muhtemelen daha başarısız bir gazete olacaktı.

Sizin kafanızdaki yönetim modeli nasıldı?

Modern bir yönetimde hedefler belirlenir, bütçe ortaya çıkar, sonra iki üç ayda bir sergilenen performanslar yönetim kurulu tarafından değerlendirilir. Ama böyle bir anlayış, Taraf'ta başlangıçtan bugüne hâkim olmadı. Bambaşka bir şekilde yönetildi, çok spontane ilerledi. İçeride neler oldu, bitti, nasıl yönetildi bilmiyorum ama benim dışarıdan gözlemim bu. Bu bir yanıyla çok modern bir tutum; kendi kendini yönetme, hiyerarşik bir yapı oluşturmama, herkesin kendi algısına, değer ve ölçülerine göre hareket ettiği bir yönetim tarzı...

Soru işaretlerinize rağmen, *Taraf*'a yardım eli uzatmaktan vazgeçmediniz.

***Taraf*'a yardımlarınız tek bir seferle sınırlı kalmadı, değil mi?**

İhtiyaç oldukça gündeme geldi. Ortada bir bütçe veya hedef yoktu, ben de her seferinde "Böyle bir destek veriyorum, ama yönetim kurulu oluşturmamız gerekiyor" diyordum. "Tamam, tamam ama şimdi hemen ihtiyacımız var" denildi. İş, "Önce parayı ver"e dönüştü.

Süreç nasıl ilerliyordu?

İletişim hâlindeydik. Bende hiçbir zaman "İllâ böyle olacak" katılığı olmadı. Performansı, ortaya konan ürünü görüyordum. Orada yapılan habercilik, sızdırılan bilgiler, Mehmet Baransu'nun getirdiği belgeler medyada bir taraftan kıskançlıkla karışık küçümseme yaratırken, diğer taraftan "Hâkim güçler tarafından kullanılıyorlar işte" algısını da yaratıyordu.

***Taraf*'a yaptığınız maddî yardımın miktarı neydi?**

Bunu söylemek istemiyorum.

Neden?

Bu bir yerde övünme gibi görülebiliyor. Ben Taraf'a bir borç verdim ve bu borcun muhatabı da bunu biliyor ve "Vakti gelince ödeyeceğim" diyor.

Bu, imzasız verilen bir borç muydu?

Tamamen söz üstüneydi. Zaten banka üzerinden gönderdim. Bunu ödeyebilir mi, ödeyemez mi, bilmiyorum.

Borcun ödenmeme ihtimali sizin için kaygı nedeni mi?

Hayır. Sonuçta ben de çıkan ürünle ortama büyük ölçüde değer kattığım kanısındayım.

Şu soruya yanıtınız ne; Mehmet Betil çok mu zengin? Derdi neydi de Taraf'a para verdi?

Bunun zenginlikle ilgisi yok. Türkiye'de benden çok daha zengin insanlar var. Benim zenginliğim, onlarınkinin yanında pek kayda değer değil. Bu bir zihniyet, arzu meselesi.

Sizden daha zengin olduğunuzu söylediğiniz iş adamları sizce bu yardımı neden gündemlerine almadı?

Çünkü olguları öyle, bunu en çok TÜSİAD'da görüyorsunuz. Üç rapor örneği var; 1- Bülent Tanör'e hazırlattıkları demokrasi raporu. O raporu sipariş verdiler, hazırlattılar ve kabul aşamasına geldiğinde TÜSİAD'da kabul eden iki veya üç kişi oldu. Kardeşim (İbrahim Betil) de o dönem kabul edenler arasındaydı, o davranışı görünce bıraktı. TÜSİAD Genel Kurulu'nun büyük çoğunluğu o dönemde demokrasi temelli bir rapora tahammül edemedi. 2- Ergun Özbudun'a hazırlatılan anayasa raporu. Arkasında duramadılar. 3- Cem Boyner, mealen "Sayın Başkan, anayasa değişikliği istiyorsanız, bu, insan hakları eksenli olmalı ve bunun sonucunda bu ülkenin bölünmesini göze alamayacaksınız vazgeçin" dedi, sözleri havada bırakıldı. İnsanlar demokrasiden korkuyorlar, zengin olanlar da en çok korkanlar.

Türkiye'de iş adamlarının korkuları sizce neye mal oluyor?

Ya Türkiye'nin geleceğini dert etmiyorlar ya da ben aceleciyim, onlar daha evrimciler. Bir pozisyon aldıklarında da çok kolay cezalandırılabilirler. Devlet çok güçlü. Doğan Grubu'na verilen vergi cezası bunun bir örneği. AKP haklı mıydı, haksız mıydı sorusuna farklı yanıtlar veriliyor. Teamüllere göre AKP haksızdı, ama yürürlükte olan maddeye göre, usûlen doğru bir şey yapıldı, sonuçta maliyecilerin değerlendirmeleri var. Yani, silah orada ve kullanılmak istendiğinde bu silah kullanılıyor. Devlet yapısının silahı el altında tutan bir gücü var. Bu ürkütücü. İnsanlar, "Ben demokrasiyi savunacağım ama maliyeti çok ağır" diye düşünüyor da olabilir.

Şunu diyenler de çıkacaktır: "Asıl soru şu: Mehmet Betil'in arkasında kim var?"

Açsınlar, araştırınsınlar. Bakın, bir kere basın beni yakalayamadı. Türkiye'de tesadüfen iki tane Mehmet Betil var. Taraf'a yardım medyaya yansıdığına, Borusan Holding İcra Kurulu Üyesi olan Betil'in kimliği ve fotoğrafları kullanıldı. O da haklı olarak kendini savundu ve "O ben değilim" dedi. Kimse de bana açıp "Sen o Betil misin" diye sormadı. Ben de "Buyum" diye çıkmadım, istedim ki birisi merak etsin, sorgulasın. Bozukluk, Ekşi Sözlük'ten birçok mecraya kadar devam etti. İnanç bazlı ve meraksız algı kendi söylediklerine inandı. Bu, bizim kültürümüzün bir parçası. Siz merak ettiniz ve geldiniz, bu Türkiye'nin yeni bir yerlere doğru gittiğini gösteriyor.

Peki, siz kimsiniz Mehmet Bey? Bildiğimiz kadarıyla sol bir geçmişiniz var ama hikâyenizin bütünü bilinmiyor. Anlatır mısınız?

Sol hikâyemin bir parçası. Sınai Kalkınma Bankası, beni Fulbright Bursu'yla Amerika'daki Williams College'a gönderdi. Orada ekonomi master'ı yaparken Marksizmle tanıştım. Türkiye'ye geldiğimde de solculuk modaydı. Gitmeden önce Süleyman Demirel yükselen yıldızdı, beni de 29'lu yaşlarımda çekiyordu. 1974'te, Marksizmi keşfimden sonra Türkiye'ye dönünce kendimi solun içinde buldum.

Gündüz Sınai Kalkınma'daki faaliyetlerimi sürdürüyordum, kendime göre değerli raporlar yazıyordum ve yazdıklarımın bazılarını Aydınlık'a da vermeye başlamıştım. 1980'de banka için yaptığım bir araştırmada bilginin ve insanın değerini keşfedince, sola dair düşüncelerim de değişti. 87'de bankadan emekli oldum ve kendi bilgisayar işimizi kurduk. İlk önce Karma, ardından da Arena şirketimizi ve Armada hisselerimi sattım. Şimdi emekliyim. Taraf var, Toplum Gönüllüleri Vakfı var, yurt dışında da iki tane vakfımızla ilgileniyorum.

CIA güdümlü, George Sorosçu, Fethullah Gülen cemaati yayın organı, AKP yandaşı, AKP karşıtı... Taraf'ın arkasında kim olduğu sorusuna her dönem farklı bir iddia ile yanıt verildi. Başar Arslan ve Ahmet Altan'ın "Finanse ettikleri ispat edilirse gazeteyi kapatırız" sözlerine rağmen "Gülen cemaati" yanıtı hep gündemde kaldı. Taraf'a yardım ederken bu iddialar sizde çekince yarattı mı?

Bu çok güçlü bir dezenformasyon yöntemiymiş ve buna inanmak isteyen insanlar vardı. En yakın çevremden bile bana "Ya bu adamın kafası yok ya da parası çok" şeklinde eleştiriler geldi; "Gülen'in gazetesini niye destekliyorsun" dediler. Ben de "İspat edin, kapattırarak için ben uğraşacağım" dedim. Bu iddia Genelkurmay Başkanı tarafından da dillendirildi. Türkiye inanç üstünlüğünün hâkim olduğu bir ülke. Siz bir iddiayı ortaya attığınız zaman, bunu delillendirmek durumundasınız. Ama Türkiye'de beş yıldır "Fethullahçı gazete" iddiası sürüyor. Ve bu, ne çürütülmüş ne de kanıtlanmış vaziyette. Ayrıca, velev ki Fethullah Gülen cemaati destekledi. Biz buna mı bakacağız, ortaya konan ürüne mi? Ortaya konan gazetecilik, ciddi gazetecilerin beğenisini kazandı. Mehmet Ali Birand'ın "Taraf'ın performansı dudak uçuklatıyor" sözleri, Ahmet Altan'ın Leipzig Özgürlük ve Medyanın Geleceği Ödülü'nü ciddi riskler almış, ölüm tehlikesi atlatmış yazarlarla birlikte alması bence olağanüstü kıvanç verici bir durum. Keza, verilen Hrant Dink Ödülü... Kendinize bu kadar güveniyorsanız, iyi işler yaptığınızı düşünüyorsanız, beğendiğiniz bir ödülü alma gayretine giriniz lütfen ve alınız.

Bugünden geriye baktığınızda, Taraf'a yaptığınız yardımlardan pişman olmadığınız yanlış bir tespit olmayacak, değil mi?

Hiçbir şekilde pişmanlık duymuyorum. Kendi payıma doğru yaptığım kanısındayım. Ergenekoncular kendi açılarından nasıl doğru yaptıklarını düşünüyorlarsa, ben de bunun doğru olduğunu düşünüyorum. Ortada her ne kadar yetersiz olsa da inanılmaz bir delillendirme var. Türkiye'de nasıl bir gerçeğin içinde yaşadığımızı gördük. Gazetecilik açısından yapılan bir sürü maddî hatayı bir yana koyarsak, Taraf'ın ortaya koyduğu müthiş bir yenilik ve aydınlatma var.

"Gazetecilik açısından yapılan maddî hatalar" notunuz önemli. Ancak öncesinde, sıcak gündeme ilişkin sizin tanıklık ve yorumlarınızı merak ediyoruz. Gazetenin kurucularından Ahmet Altan, Yasemin Çongar ve Neşe Düzel neden istifa etti? Sizdeki bilgiler neler?

Ben, günlük yaşantı içinde olmadığım için detaylara hâkim değilim. Başar, "Dayanılmaz noktaya gelindi, o yüzden istifa ettiler" dedi. İstifaların başını Altan çekti. Ben ona hep "Nasıl oluyor da bu enerjiyi sürdürüyorsun" derim. Altan'ın Milliyet'ten kovulmasıyla sonuçlanan, "Atakürt" yazısını hatırlarsınız. Üniversitelerde okutulması gereken, vaka çalışması gibi muhteşem bir yazıydı ki o tarihlerde empati algısı Türkiye'ye henüz pek girmemişti. Benim için 1970'lerden beri Kürt sorunu var ve 40 yılı aşkın süredir bu sorun çözülüyor. Bunları oturup her gün yazmak hakikaten tüketir insanların enerjisini. O da romanlarına engel olduğunu, yapmak istediği şeyin o olduğunu son iki yıldır beyan ediyordu. Bir yıla yakındır da gazetenin günlük işlerini Yasemin Çongar'a devretmişti. Gazeteyle evinden ilgileniyordu. Süreç içinde konuşamaz hâle gelmişler. Bana göre "iletişim kazası"nın sebebi, modern bir yönetim tarzının Taraf'a hâkim olmaması. Ama dediğim gibi, Taraf, modern tarzda yönetilseydi aynı Taraf olur muydu, bilemeyiz.

T24'te yayımlanan bilgilere göre, "Başar Arslan, Ahmet Altan'a 'Gazetenin başına geç' diyor. Altan, roman açıklamasının ardından 'Gazeteyi en iyi

Yasemin Çongar'ın yürütebileceğini' söylüyor. Ancak Arslan, bu seçeneği benimsemiyor." Anlattıklarınıza göreyse Çongar, zaten bir senedir gazetenin başında. Dolayısıyla bir senede değişen ne oldu da Arslan gazeteyi Çongar'ın yürütmesini istemez hâle geldi? Son bir senede *Taraf*, *Taraf* olmaktan çıkmış mıydı ki böyle bir ısrar gündeme geldi?

Ben Başar Arslan'a hep aynı şeyi söylüyorum; bir hedef konulur ve hedefe uygun performans değerlendirilmesi yapılır. Ona göre de başarılı, başarısız tanımı ortaya çıkar. Böyle bir şey olmadığı için kendi kendini ve kendi anlayışına uygun yönetme üslûbu *Taraf'a* hâkim olmuş. Bu esnada da iletişim kurulamamış. Anladığım kadarıyla, Yasemin Çongar ile Başar Arslan arasında bir iletişim kazası yaşanmış. Bunun maddî delillerini, ayrıntılarını ölçmek son derece zor, çünkü *Taraf'ın* yönetim tarzı bu ölçü aletlerini kullanmayı başından itibaren uygun görmemiş.

"*Taraf'a* karışmam, patronun karıştığı gazetelerin hâli belli" diyen Başar Arslan'ın "kendi kendini yöneten" bir gazeteden rahatsız olmasını Arslan ve Çongar arasındaki iletişimsizlikle mi açıklıyorsunuz?

Dediğim gibi, işleyişe vâkıf değilim, ama bazı şikâyetlerden haberdarım. Mesela, hat kaçırma [Gazeteyi zamanında baskıya göndermeyerek dağıtım saatlerini kaçırmak]. Bunun tedbirini almakta gecikmişler. Bu, tamamen operasyonun yönetiminden kaynaklanan, idarî yanı daha ağır basan bir durum. Ayrıca, genel yayın yönetmeni yardımcısının yetki ve sorumlulukları, görev tanımı nasıl tarif edilmiş, edilmiş mi? Hangi sorumluluklar, hangi yetkileri içeriyor, belirli mi? Bence hayır. *Taraf'ın* yönetim anlayışında bunlar yok. Orada herkes kendi anlayışına uygun gidiyor. Zaman içinde oturup konuşma, değerlendirme de yok.

Beş senenin sonunda "olmuyor" denmesi, sizce yeterli bir açıklama mı?

Bir meyvenin oluşumunu düşünün, istediğiniz kadar zorlayın, önce çiçek açacak, sonra sulanacak; olgunlaşması için bir süreç geçecek. Demek ki gazetede de bardağın içi adım adım dolmaya başladı. O dolmaya da engel olunamadı. Musluk tamir edilemedi, kaçak bulunamadı. Burada bir mutfak kazası var. Neşe Düzel, en

çok gazetenin içinde olan arkadaşımız, "iletişim kazası" olarak yorumladı *Hürriyet'e*. Ben en çok ona itibar ettim.

Şu akıl yürütme size çok mu uzak; "Budistler için Buda neyse benim için de Ahmet Altan o, diyen Arslan, ne kadar 'iletişim kazası' dese de, Altan'ın istifası mesajına SMS ile 'teşekkür' etmesi apaçık bir göndermedir?"

Aynı konuşmada "Ne zaman isterse geri gelebilir" de dedi. Şu nokta önemli, Arslan, hangi şartlar altında bu mesajı attı? Muhtemelen para bulma kaygıları vardı, stres altındayken pat diye SMS'ini yazdı, gönderdi. Başar Arslan'la konuştuğumda söyledim, "Ben ne yapar eder yüz yüze konuşurdum." Çünkü iş hayatınızda problemler çıkıyor ve bunu e-mail veya mesaj üzerinden yürüttüğünüzde kriz vahimleşebiliyor. Arslan, bence bunun bir kriz olduğunu anlayamadı.

"Arslan krizi iyi yönetemedi" diyen birine katılır mısınız?

Evet. "Zaten göndermek istiyordu da bunu fırsat bildi" demek bir spekülasyon. Bunu kendisine sormak gerekiyor, ben de anlamakta zorlanıyorum, 2004'ten beri birlikteler Ahmet Altan'la. Alkım'da Türkiye'de pek eşi benzeri görülmemiş milyon adetlik kitap satışları yapıyorlar. Daha sonra *K* ve *F* dergisi çıkarıyorlar ve onlar da son derece iyi satıyor. 2004 ve 2012 arasında sekiz yıllık birliktelik var. Bu, bir SMS mesajıyla bitmemeliydi. Ama bitmiş. Sevgi nefrete, kısaca bir şey zıddına çok kolay dönüşebiliyor.

Sizin *Taraf'taki* tarafları barıştıracak bir hatıranız var mı?

Yok. Küskünlük olarak da değerlendirmiyorum. Ahmet Altan açısından kararlı bir tercih, irade beyanı olarak görüyorum. Hiçbirini o raddede kişisel olarak tanımıyorum. Gidip Ahmet Altan'a "Hadi" diyemem. Çok kararlı olduğunu biliyorum. Bu noktaya geldiğine göre, haklı sebepleri vardır.

Altan'la krizden sonra görüştünüz mü? Arslan'ın "İsterse geri dönebilir" çağrısına Altan'ın olumlu yanıt verme ihtimali yok mu?

Bir kez "Buluşalım" dedim. Ama "Romanımı yazacağım, ara vermek istemiyorum" dedi. Bu, onun tercihi. Başbakan'a hesap

soran, Genelkurmay Başkanı'na "haddini bilmelisin" derken hakkını savunan birey için örnek bir tavrı gösteren insan sizce geri adım atar mı?

Altan'ın Çongar önerisini Başar Bey'in onaylamaması üzerine çıkan tablonun Çongar'a haksızlık olduğunu düşünüyor musunuz?

Gazete operasyonunu tanımıyorum. Bardak süreç içinde bir şekilde dolmuş. Müdahalenin olmaması sıkıntıyı doğurmuş. Kızdığımız zaman konuşmamak kültürümüzün bir parçası, muhtemelen böyle şeyler de oldu. Bardak başka türlü dolmaz. Müdahale edilmemesi hoş gözüküyor, ama bu noktadan baktığınızda, "Keşke müdahale etseydin de iş buraya gelmeseydi" diyorsunuz.

Müdahaleden kastınız ne?

Yönetim Kurulu aracılığıyla yapılan toplantılar ve performansların koyulan hedeflere uyup uymadığına dair yapılacak değerlendirmelerden bahsediyorum. Başar Arslan'ın "Ben müdahale etmiyorum" sözlerinin iki taraflı çalıştığını süreçte gördük. Bu müdahale etmeme de iletişim kazasına yol açtı. Demek ki müdahale etmek gerekiyor.

Basının temel dertlerinden biri patron ile gazeteciler arasında aşılan çizgiyken, size göre müdahale neden gerekli?

Müdahale var, müdahale var. Tornavidayla vidayı sıkmak için de müdahale edersiniz, adam öldürmek için de. Bence sorun müdahalede değil, müdahalenin arkasındaki zihniyette. Sonuçta müdahale yapılmadan da devreye giren otosansürlü var. Ankara'da Başbakan'la yapılan toplantıda Yasemin Çongar, Hasan Cemal'i başbakana karşı savunan tek kişi oldu. Başka bir isim daha yok muydu bu savunmayı yapabilecek? Bence orada ortaya şu çıktı: gazeteciler ne kadar başarılı olursa olsun patronlarının yanında konuşamıyorlar. Problem gazetecilerde değil, o gazetecilere damgasını vuran zihniyette. Bu gazetecilerin tarih boyunca gösterdiği cesaretler var, olmadık yerde

gidip haberler yaptılar. Mehmet Ali Birand'ın cesur ve başarı yüklü bir gazetecilik geçmişi var. O toplantıda konuşmuyor. Şimdi buna engel olan nedir diye baktığınızda, imkânı tanımayanın patronlar olduğunu görüyorsunuz. Yıkıcı bir travma doğuyor. Taraf'ın yaptığı yenilik bu zihniyetin yıkımına hizmet veriyor.

Siz alışlageldik medya patronu kalıbına girmeden, Taraf'a müdahale edilebileceğini mi düşünüyorsunuz?

Amerika'daki basın kuruluşları yapıyor. Watergate'i çıkarmak için Taraf mı olmak gerekiyor? Vietnam'daki usûlsüzlükleri, Irak'taki işkenceyi çıkarmadılar mı? Saygın gazetecilik örnekleri tüm dünyada var. Taraf'ta, logo yanında yazan "Düşünmek taraf olmaktır" dışında benim bildiğim bir değer, ilkeler, kurallar dizini yok.

Doğan Medya Grubu ilkelerinin Taraf'casını da mı öneriyorsunuz?

Tabii. İlkeler listesi yayımlayacak, yanı sıra hedefler belirlenecek, onlara göre adımlar atılıp atılmadığı gözden geçirilecek. Hedefin bir ayağı da yayın politikası: haberi nasıl vereceksiniz, kimleri mülakat konusu alacaksınız, Türkiye 75 milyonluk bir nüfusa sahip, ekonomiyle ilgili neyin haberini yapacaksınız? Neye odaklanacaksınız? Bir taraftan okuyucuyu bilgilendirme diye bir kaygınız var, diğer yandan da gazeteyi bir yere götürme kaygınız var. Bana göre basını bu ikisi yürütüyor. Bir şeyi öne çıkardığınız anda, diğerini batıyorsunuz. Her şeyin net olması gerekiyor. Ne kadar alt maddeyi tanımlarsanız, o kadar başarılı olursunuz.

Bugün Başar Arslan, ortaklık teklif etse ve "Krizi birlikte aşalım" dese, yanıtınız ne olur?

Düşünürüm. Ne evet ne hayır diyebilecek lükse sahibim. Önce birisini görevlendirir, "Git, incele" derim, sonra da düşüncelerimi daha etraflıca bir şekilde anlamaya çalışırım.

Bir varsayım: *Taraf*'a ortak oldunuz ve yönetim kurulu gibi mekanizmalar kuruldu. Ne yaparsınız?

Kırk beş kişiyle her gün toplantı yaparım. Başında ve sonunda "Dün bu gazeteyi çıkardık, memnun musunuz, eksik veya fazla gördükleriniz ne? Neleri atladık? Kendi içimizde alışveriş yaparken birbirimizle ne hatalar yaptık" diye sorarım. Burada, 1- Açıklık ilkesi var, 2- Eleştiri ilkesi, 3- Gözlemi paylaşma, 4- Bundan sonra yapılması gereken konusunda algı olgunlaştırma var.

Yazı işleri zaten her gün toplanıyordur.

Orada günlük konuşmalar yapılıyor. Beni bir kere yazı işleri toplantısına soktular, sonra da "Bir daha buraya giremezsin" dediler. "Peki" dedim.

***Taraf* ekibi, size bu fikirleriniz yüzünden "gelmeyin" demiş olabilir mi?**

Ben bunları *Taraf*'a hiç anlatamadım. O masada illâ ki hiyerarşi olması gerekmiyor, masaya oturanlar liyakate göre belirlenebilir. İş yerlerimde bunun etkisini çok gördüm, insanlar birbirleriyle konuşabiliyorlardı. Bana resmen küfür eden çalışanlarım bile oldu. Son derece aykırı bir şey, değil mi? İşten hemen atarsınız, fakat haklı olduğunu anladığım an bitti.

Her gün yapılan toplantıya gazete sahiplerinin katılması, gazetecilerin meslektaşları yerine patrona sorumlu hissetme riski getirmez mi sizce?

Ben bir iş adamı olarak bakıyorum ve bu yöntemin işlediğini gördüm. Bu, bir yöntemi benimsetmek. O kültür olgunlaşınca kadar toplantılar yapılabilir. Ama daha önce de dediğim gibi, böyle bir yönetimin bir riski de *Taraf*'ın aynı *Taraf* kalmaması.

Bir iş adamı olarak yanıtlar mısınız; istifaların *Taraf*'a maddî olarak zararı ne?

Göremiyorum, bilmiyorum. Bundan sonra atılacak adım önemli. Krize yol açan sebepler, iletişim yetersizliği masaya yatırılıp değerlendirme yapılır, ders çıkarılır

ve *Taraf*'a çekidüzen verilirse, yolu farklı olabilir. Ama bunlar yapılmazsa, başka bir kriz ortaya çıkar. İstifalardan sonraki pazar günü hiçbir köşe yazısı yoktu, çok hüznüydü. *Taraf*, terk edilmiş ev gibiydi. Ama bir gün sürdü. Ertesi gün "*Taraf*'ta neler yapacağız," "Biz yokken cenazemizi kaldırmaya teşebbüs etmişsiniz" yazıları yazıldı. Kararlı ve başarmaya istekli insanlar orada olduğu sürece, bunun basit bir kavga olmadığı daha çok ortaya konulacak. Muhtemelen demokrasi, temel hakların mücadelesi veren başka insanlar, basın mensupları da gelecektir.

Bugün *Taraf*'ın genel yayın yönetmenliğine gelse, "İçime siner" dediğiniz isimler kimler?

Taraf'ın zihniyetine, çizgisine uygun bir isim düşünemiyorum. Basın takibim sınırlı. Yazı açısından bir kişi bile aklıma gelmiyor, ama yayın yönetmenliği için Alper Görmüş veya Alev Er olabilir.

Alev Er, geri gelebilir mi?

Teklif edilirse belki geri dönebilir, bilmiyorum.

***Taraf* dışından bir isim geliyor mu aklınıza?**

Hiç bilmiyorum. Benim adayım yok. Başar Arslan'ın tercihi gazete içinden birinin bu görevi üstlenmesi. Onun da şu an delege ettiği kişi Markar Esayan. Markar'ın insanlarla ilişkisinin iyi olduğunu duyuyorum, yönetebileceğini düşünüyorum.

İstifaların ardından, *Taraf*'ta yayımlanan "AVM'de çocuklara içki servisi rezaleti" başlıklı bir haber göze çarptı.

Basın dünyasında olan diğer arkadaşların da dikkatini çekmiş. Korkunç bir haberdi. 28 Şubat darbesi öncesinde de sokuşturulan haberler olmuştu. Böyle dezenformasyonları gazetelere sokma gayretleri oluyor. *Taraf*'a da bu haberi sokuşturdular. Ben de Markar'a ilettim.

Yanıtı ne oldu?

“0 haber bizde de çıktı” dedi. Onun sokuşturulmuş bir haber olduğunu o anda fark etmedi zannediyorum.

O haberi gazeteye kimin soktuğunu düşünüyorsunuz?

İçkiye karşı kampanya yürüten dinciler arasında kararlı bir grup da olabilir, Ergenekon marifeti de. Ahmet Altan zamanında da böyle haberler çıkıyordu. Ama Altan olduğu için “Çıksa ne olur” deniliyordu. Ama şimdi insanlar daha dikkatli, “Taraf’a ne oluyor” diye soruyorlar. Bu geçiş döneminin sancısı.

Hasan Cemal zamanında Uğur Mumcu, İlhan Selçuk, Ali Sirmen**Cumhuriyet’i terk ettiğinde, tirajlar 110 binden 30 binlere düşmüştü. Sizce,****Altanların ayrılmasının ardından tarih tekerrür eder mi?**

Her şey mümkün. Tiraj düşebilir. Taraf, şimdi aynı lezzeti verecek mi konusunda benim de endişelerim var. Ahmet Altan’ı okuyamamak kayıp olacak. Önümüzdeki günlerin tiraj rakamları, Altanların yokluğunun etkisini gösterecek. Belki de başka isimleri dikkatle incelemek için bir fırsat olacak. İş geliyor, yönetime dayanıyor.

Taraf yönetimi kurumsallaşmazsa ikinci bir kriz...

Olabilir. Şartlara uygun, gerçekçi bir yeniden yapılanma kaçınılmaz. Doğan Medya Grubu gibi yapılsın demiyorum, o zihniyet umuyorum ki Taraf’a hâkim olmaz ama bu zihniyetle krizleri bir daha getirmeyecek bir yapılanma yaratılırsa, sürdürülebilirlik ortaya çıkar.

Tirajlar nedeniyle ikinci bir kriz yaşanırsa, Taraf’a yardım eden bir Mehmet**Betil olur mu?**

Bir noktadan sonra sürekli paraya dönüşüyor iş. Emekleme sürecinde destek gerekiyordu ve ben de destekledim. Ama beş yaşına gelmiş bir gazetenin kanımca malî desteğe ihtiyacı yok. Daha iyi yönetilerek performansını malî açıdan düzeltmesi gerekiyor. Ki son iki yıldır benim hiçbir malî desteğim olmadı. Taraf’ın kendi maliyetini

çevirebilecek bir gelir yapısına kavuşması lazım. Bunu sonsuza dek borç olarak yürütemezsiniz. Çözüm bulunmak zorunda.

“Sonsuza dek sürmez” sözlerinizin somutlaştığı bir tarih var mı?

Şimdiye kadar götürdüler. Ama iş hayatında böyle devam etmek zor.

Söleşinin başında “gazetecilik açısından yapılan maddî hatalar”dan bahsettiniz. Taraf okuyucusu olarak yanıtlayabilir misiniz, maddî hata olarak gördükleriniz nelerdi?

Cevap veremem, çünkü şartları göz önüne almadan bunları söylemem doğru olmaz.

Tam da bu yüzden “okuyucu” kimliğinizin altını çizerek sorduk.

Ergenekon ve Balyoz sürecinde Baransu’nun getirdiği belgeler can alıcıydı. Ama can alıcı olanlar dışında bence 5N1K temel prensibinin ihlal edildiği çok sayıda haber oldu. Basının içindekiler olaya daha hâkim, ben o donanıma sahip değilim ama okumaya teşebbüs ettiğimde de “Anlayamıyorum” dediğim çok şey oldu.

Aklınıza gelen haberler neler?

Hatırlamıyorum. Ben haberden çok siyasî yorum ve bakış açısıyla ilgileniyorum. Örneğin, Ahmet Altan’ın yazıları; gündemin özünü yakalama kabiliyeti bence olağanüstü. Artı büyüleyici bir yazı tarzı vardı. Yazdıkları doğru mu, değil mi tartışmasına girmek bile çok zor. Ama yüzüne karşı da söyledim, “İktisat konusunda yazma. Yazınca bilmediğin çok belli oluyor” diye.

Bir parantez açsak: Geçen hafta Koç ve Sabancı’ya reklam uyarısında bulunan Star Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karaalioglu’nun, “Reklam bütçeleriyle korunan eski medya düzeni” başlıklı yazısını Ahmet Altan’ın kaleminden okumak sizce mümkün müydü?

Mümkün değil. Birileri birilerine yaranma gayreti içindeler. Mesela Orhan Miroğlu olayı... Tarihinde neler

yazdı ve gazete içinde nasıl bir iddiayla ortaya çıktı, şimdi de kendini Star'da buldu. İnsanlar önlerine hedef koyuyorlar ve buna uygun hareket ediyorlar.

Miroğlu tartışmasını siz nasıl izlediniz?

Tüyerim ürpererek. Olsa olsa maddî bir sıkıntı içinde olabileceğini düşündüm. Geçmiş hakikaten çok ilginç, yaşadıkları ve bunlara karşı verdiği mücadele çok değerli bir isimdi ama direnemedi. Altanları PKK ile ilişkilendirme noktasına gelmesini üzücü buluyorum. Buna sadece maddî sıkıntı veya hastalık sebep vermiş olabilir. Miroğlu, benim için acıklı bir hikâyedir. Ama bu onun tercihi.

Aydınlık geçmişi olan biri olarak, Halil Berktaş'ın başlattığı "1 Mayıs 1977 katliamından solcular sorumluydu" tartışmasında, Taraf'ın taraflara zamanında eş mesafeye yaklaşmamasını siz nasıl izlediniz?

Bence taraflara eş yaklaşıldı. Berktaş'ın iddiasına karşı Dev-Genç lideri Celalettin Can'ın yazısı yayımlandı. Bence kendisi de Halil'in iddialarını doğruladı. Cebinde tabancayla geldiğini, etrafa kurşun sıktığını söyledi.

O gün solcuların üzerinde hafif silahların olduğu pek çok isim tarafından söylendi, ancak katliamı başlatanın Sular İdaresi'nden ateşlenen ağır silah olduğu görüşünü de not düşelim. Taraf'ın editoryal açıdan diğer tarafa koyduğu mesafe Alper Görmüş tarafından da eleştirildi.

Halil Berktaş'ın bir iddiası var, hiçbir konuyu bırakmıyor, hafızası da tanıdığım kadarıyla çok güçlü. Karşı tarafta aksini savunan insanların da iddialı olmaları ve Taraf'a yazıp göndermeleri lazım. Gazete bunu engellemiyor. Bildiğim kadarıyla, kim ne gönderdiyse bastılar.

Nabi Yağcı'nın "Taraf'ta farklı bir tarih yazılmaya çalışılıyor" sözleri, sizde soru işareti yaratmadı mı?

Hayır. Dediğim gibi hepsinin köşesi var. Keşke yazmaya devam etselerdi. İnsanların karşıt görüşlere tahammülü olmalı. Örneğin, Ahmet Altan, AKP'ye bindirirken, Yıldırım Oğur da "Hayır, yaptıkları iyi şeyleri görmüyorsunuz" dedi.

"Ergenekon ve Balyoz davalarına ilişkin bazı kişiler hakkında yargısız infaz yapıldı, görmezden mi geliyorsunuz" diyenlere ne dersiniz?

Mehmet Baransu, Feyyaz Öğütçü'ydü sanıyorum, onun ailesiyle görüştü; Dursun Çiçek'in hukukçu kızı İrem Çiçek, Taraf'a yazdı. Ama, evet, hatalar yapıldı. Örneğin, Balyoz davası benim gözümde çöktü. Çünkü çok temel bir hata yapıldı, Doğan Akın da yazdı, delilleri sorgulama aşaması atlandı. Bu, hukukta yapılabilecek en büyük hata, bir hukuk katli. Ama yalnız bu davada mı böyle oldu? Türkiye, cumhuriyet kurulduğundan beri aynı hataları yapıyor. 1960 darbesinden sonra yargılanan insanlara da, bugün ismini bilmediğimiz, dokuz yıldır yargılanmadan cezaevinde PKK'lı olduğu iddia edildiği için tutuklu bulunan insanlara da yapıldı bu hatalar. Ama diğer yandan çok yavaş da olsa bir gelişme olduğunu görüyoruz.

Hasan Pulur: Milliyet, 80 yaşımda üç kuruluşluk arabamı aldı; kovacaklarsa kovsunlar. 11.03.2013

Hasan Pulur: Bugünkü sansürde hepimizin suçu var; geçmişte sansüre tepki gösterip “Yazmıyoruz” diyemedik, bunlar bizim eksiklerimiz

Bugünkü Milliyet gazetesi, yaklaşık 63 yıl önce, 3 Mayıs 1950’de, Nuruosmaniye Türbedar Sokak’taki üç katlı ahşap bir binada bir araya gelen 32 kişi ile yayına başladı. Yazı işleri müdürü, gazetenin sahibi Ali Naci Karacan’ın mühendis oğlu Ercüment Karacan’dı. Ancak o Milliyet tutmadı ve Karacanlar, tutkulu bir gazeteci olarak gördükleri Abdi İpekçi’yi transfer ederek gazeteyi 25 yaşındaki bu gence teslim etti.

İpekçi yönetiminde 1 Ekim 1954’te yayına başlayan “yeni” Milliyet, Türk basınında bir dönemeci ifade ediyor. Hem popüler hem de fikri alanda iddialı bir gazete olarak tasarlanan İpekçi’nin Milliyet’i tuttu. Malûm, İpekçi’nin 1 Şubat 1979’da öldürülmesinden sonra Milliyet, Aydın Doğan’a satıldı. Korkmaz Yiğit parantezini saymazsak, Milliyet’in Doğan ailesinden sonraki adresi Demirörenler oldu.

Ve bugün, 63 yıllık Milliyet, Erdoğan ve Yıldırım Demirören’in patronajında büyük bir çalkantı yaşıyor.

O çalkantıyı, Milliyet’i Milliyet yapan Abdi İpekçi’nin yardımcısı olarak gazeteye adımını atan ve bugün hâlâ haftada altı gün yazan Hasan Pulur ile konuştuk.

Kişisel hikâyesi Milliyet’in yarım yüzyıllı aşkın tarihini de içeren Pulur, kitabın ortasından konuştuğu söyleşide önemli görüş, özeleştirisi ve eleştiriler dile getirdi. Türk basınıının Çetin Altan ve Cüneyt Arcayürek ile birlikte hâlen yazan üç kıdemli isminden biri olan Pulur ile sohbeta geçmeden önce, Milliyet krizini kısaca özetleyelim.

28 Şubat perşembe günü, Namık Durukan imzasıyla, İmralı'da Abdullah Öcalan ve BDP heyeti arasında geçen görüşmenin tutanağı "İmralı zabıtları" başlığıyla Milliyet'te yayımlandı. Cumartesi günü Başbakan Tayyip Erdoğan, Milliyet'i hedef alarak "Böyle yapacaksın, batsın senin gazeteciliğin" dedi. Pazartesi günü Milliyet Genel Yayın Yönetmeni Derya Sazak, "İmralı zabıtlarıyla tarih yazmak" başlıklı yazısında "Haber doğruysa basarız! Sayın Başbakan'ın 'Batsın böyle gazetecilik' sözlerini üstümüze almıyoruz!" dedi. Aynı gün yazarlardan Hasan Pulur'un yazısı yayımlanmazken, salı günü Hasan Cemal'in köşesi boş kaldı, Can Dündar'ın yazısı yumuşatıldı. Sazak'ın açıklaması ile sansür arasındaki boşluğu dolduran, Milliyet'in sahibi Erdoğan Demirören'in müdahalesi oldu.

Pulur, bu söyleşide şu sözleri kayda düşüyor: "Gidilen yol, daha önceden belli olmuştu. Elli yılını dolduran, yürüyemeyen adamın altından üç kurşuluk arabayı alıyorlar. Yayın Koordinatörü, yazıyı koymamakta ısrarlı ve yazıyı koyarsa, patronun nasıl müşkül olacağına dair masallar anlatıyor bana. 'Yukarıda ailece toplantı yapıyorlar, durum parlak değil, belki gazeteyi kapatırlar' diyor..."

Hasan Pulur, "Duyulsun diye söylüyorum" diyor ve şöyle devam ediyor: "Beni tedirgin edip arabamı alarak Milliyet'ten ayıramazsınız. Ama yazılarıma müdahale edemezsiniz. Kovacaksanız, kovun."

Daha fazla uzatmadan, sözü Hasan Pulur'a bırakalım. Buyrun.

Geçen pazartesi, Milliyet'te yazınızı göremedik. Neden?

Geçen hafta, cumartesi günü Yayın Koordinatörü Tahir Özyurtseven telefon etti. "Yazınızda sakınca var" dedi. "Ne sakıncası var" diye sorunca, anladım ki patron,

bu konuda yayın yaptırmak istemiyor; hükümetten İmralı zabıtları ile ilgili yazılmaması için eğilim almış. Benim yazım da "Barış, ama barışın da şartları vardır" içerikli bir yazıydı. Apo'nun (Öcalan) tavrını anlatıyordum. Adam, "Tayyip Erdoğan'ı ben çıkardım, ben indiririm" diyor; ben de hükümete "Bu adamı muhatap alıyorsunuz" dedim. Adam, Kandil'de Bakanlar Kurulu toplantısı yapacak neredeyse! "Bu yazıda sakıncalı bölüm yok. Tümüyle sakıncalı bulduğunuza göre, bunun çaresi yazıyı koymamak. Sözleşmeye göre, istediğiniz yazıyı koyar, istemediğinizi koymazsınız. Ben yazımı geri alamam, istersen sen koymazsın" dedim. Tahir, "Yedek yazın yok mu? Aile çok perişan, patron çok üzgün" dedi. Ben de "Patron üzgünse, benim de kendi üzgünlüğüm var, ne yapalım" dedim. Yedek yazımı verdim, ama o da İmralı'yla ilgiliydi. Onu da koymadılar. Ertesi gün, Hasan Cemal'in yazısını da koymamışlar, Can'ınkini (Dündar) de taramışlar, sakıncalı bölümleri çıkarmışlar. Ama onlar beni ilgilendirmez. Çünkü içlerinden bazıları, Tayyip Erdoğan'ın ne olduğunu bilmeleri gerekirken bilmiyorlardı.

Hasan Cemal'i mi kastediyorsunuz?

Evet, hükümetle başlangıçta birbirlerini tuttular, içli dışlılardı. Can için aynı şeyi söyleyemem.

İfade özgürlüğü konuşurken, Cemal'i ilk dönem AKP'yi desteklediği için kenara ayırmanız ne kadar doğru?

Bakın, Hasan Cemal'in bir kitabı çıkmıştı. Hürriyet anket yapmıştı; "Benim için önemli olan bugün yazdığı kitap değil, 10 yıl sonra ne yazacağını merak ediyorum" demiştim. Ama bugün önemli olan bu değil. Patron, internet kanallarında çıktığına göre, "Yazma" diyormuş. Hasan Cemal şu an cezalıymış. Bu da onur kırıcı. Benim yazım yayımlanmadığında sustum, bekledim. Sonra (pazartesi günü) veto yiyen yazım (çarşamba günü) yayımlandı, fakat bu sefer de yedek yazım yayımlanmadı.

Gidilen bu yol, daha önceden belli olmuştu. Yazarlara işe gidip gelsinler diye birer araba verilmişti. Benim de rahatsızlığım nedeniyle çok elverişli olmuştu. Ama arabaları, Derya Sazak'ın da bilgisi dâhilinde olduğunu belirterek, tasarruf gerekçesiyle çekip aldılar.

Ne zaman aldılar arabanızı?

Sansürden önce. Gazetenin işleri iyi gitmiyormuş. Sözleşmede "Araba verilir" diye bir kural yok, tabii ki gerekiyorsa arabalarını alabilirler. Ama yaptıkları şık değil. Hasta, yürüyemeyen bir adamın arabası yoksa araba verilir, altından arabası alınmaz.

Araba size ne zaman tahsis edilmişti?

Demirörenler, Milliyet'i Aydın Doğan'dan aynı şekilde almışlardı. O zaman araba vardı.

Arabayı sadece sizden mi, yoksa diğer yazarlardan da aldılar mı?

Meral Tamer'inkini de Güneri Cıvaoğlu'nunkini de almışlar. Hasan Cemal'i bilmiyorum. Tuhaf olan, bana yazıyla "Gazetemiz zarar ediyor, arabalarınızı almak zorundayız" dedikleri pazartesi günü, Milliyet Yazı İşleri, Beyoğlu'nda gece kulübünde eğlence yaptı. Bu nasıl zararsa...

Size eğlence davetinin gönderildiği gün tam olarak neydi?

Sanıyorum cumartesiden önceydi, günden emin değilim.

Sizce bu, Demirören'in bilgisi dâhilinde yapılan bir eğlence miydi, yoksa mutfak ekibinin kendi kutlaması mı?

Gazete yönetiminin bilgisi vardı. Davet sahipleri Demirören ve Sazak'tı, buna rağmen o davete ikisi de gelmemiş. Komik şeyler oluyor; daveti verenler, davete gelmiyor.

Yazınızın yayımlanmaması hakkında Derya Sazak ile konuştunuz mu?

Sazak'ı aramadım, o da beni aramadı. Ben 20 küsur sene Abdi İpekçi'nin yanında yazı işleri müdürlüğü yaptım. Bu gibi hâllerde genel yayın müdürü, yazı sahibini arar ve

"Anlaşalım" der, en azından konuşur. On beş gün Milliyet'in yakınındaki bir hastanede yattım, bana uğramadı.

1958 yılından itibaren gazetenin mutfağında katkı sunmaya başlamış biri olarak, bugün Milliyet'i elinize aldığınızda ne hissediyorsunuz?

Hayat, diyorum. Derya'nın döneminde kötü gazete çıkarmıyorlar. Ama onlara da söyledim, bir kere ipin ucunu kaçırdın mı, tutamazsınız. Bugün bana, yarın sana. Tehlikeli bir gidiş var.

"İşin ucu Derya Sazak'a dokunabilir" mi diyorsunuz?

Zaten bir kere istifa ettikten veya ihtilaf çıkardıktan sonra, yayın yönetmeni öyle davranmamalı.

"Hükümetten İmralı zabıtları ile ilgili yazılmaması için eğilim aldığını" söylediğiniz Demirören karşısında Derya Sazak, sizce ne yapabildi? Veya şöyle soralım; siz bugün yayın yönetmeni olsanız, ne yapardınız?

"Bu adamın yazısını koymayın" veya "Bu adama 15 gün izin verin" deseler, ben bu tartışmanın içinde olmazdım.

İstifa mı ederdiniz?

Bakın, belediye başkanlığı seçimlerinde Zülfü Livaneli, adaydı. Livaneli, Saddam'a kızıp Bağdat Caddesi'nin isminin değişmesini öneriyordu. Ben de "Saçmalık, bırakın bunları" diyordum. Bunun üzerine Livaneli, "Hasan Pulur'u Milliyet'te tutmayın, çıkarın gazeteden" demiş. Aydın Doğan da "Bunu söylersem Hasan Pulur'a, şapkasını alır, gider" demiş. Doğan, beni tanımış; bu örnek size bir şey söyleyebilir. Ben bugün hazırım, ama kendim istifa etmem. Yazıyı koymamak, Bâbıâli'de olağan bir şeydir. Yazı işleri, kibar bir şekilde yazarın yazısına müdahale edebilir, "Yazıyı istemiyorum" demez veya kalkar kendisi konuşur, Tahir'i konuşturamaz.

Nasıl müdahale edilmeli sizce yazıya?

Konuşur benimle, anlaşırsak tıraşlayabiliriz. Paragraf çıkarılır, kelime değiştirilir vs. Tüm bunlar kural

ve nezaket içerisinde yapılır. Örneğin, ben yazı işleri müdürüyken, bir yazarımız, göndermesi gereken saatte göndermemişti yazısını. Biz de birkaç saat bekledikten sonra yazısız hazırladık sayfayı. Odama geri çıktığımda, sayfanın örneği geldiğinde içinde yazı vardı. Yazar, yazısını getirmiş ve bu, ben okumadan basılmış. Çıkarılmasını istedim. Birinci kalıp Abdi İpekçi'ye gittiğinde, "Pulur" diye bağırarak çağırıyor beni. Durumu anlattığımda, meşhurdur sinirlendiğindeki hâli, çenesini sıkıyor, ama hak verdi ve ses çıkarmadı. Yazı İstanbul dışındaki, Anadolu baskılarına kondu. Gazetecilik an meselesidir. Böyle durumlarda yazılı kural olmaz.

Metin Münir, patronaj değişikliğinin ardından *Milliyet*'ten kovulduktan sonra, T24'e verdiği söyleşide, "Demirören, tutucu ve AKP yanlısı bir iş adamı. Onun esas amacı, Başbakan'ı memnun etmek ve medya dışındaki işleri için hükümeti dost edinmekti. *Milliyet*'i Başbakan'ın oluru ile aldı. Onun seveceği bir gazete yapmak istiyor" dedi. Münir'in bu görüşlerine katılır mısınız?

Bu çok yaygın bir görüş.

Katıldığınız bir görüş mü?

Bilmiyorum, bilmediğim şeyleri konuşmam.

Münir kovulduğunda sıranın size gelebileceğini düşündünüz mü?

Ben her sabah çıkış mektubumu bekleyerek giderim gazeteye. Kırk senedir bu hiç şaşmadı. Her an, her şey olabilir.

Neden?

Bu meslek böyle. Elli yılını dolduran, yürüyemeyen adamın altından üç kuruşluk arabayı alıyor. Yayın Koordinatörü, yazıyı koymamakta ısrarlı ve yazıyı koyarsa, patronun nasıl müşkül olacağına dair masallar anlatıyor bana. "Yukarıda ailece toplantı yapıyorlar, durum parlak değil, belki gazeteyi kapatırlar" diyor...

Hâlbuki, Sazak başta mealen, "Abi, ben bu gazeteyi böyle çıkarırım, sen de istediğini yazarsın" dedi. Benim ulusalcı tarafım var ya, bunlar da ona karşılar. Ben bu sözlü anlaşmaya itimat ettim. Ben hâlâ yeni işe başlamış gibi yazımı yazıyorum; şoför ve araba bulmaya çalışacağım ve gazeteğe gideceğim. Bu da onların ayıbı olsun.

Sizce, Münir'in tabiriyle, "Başbakan'ın seveceği bir gazete" tanımlaması için *Milliyet*'te hangi yazarlara yol verilmesi gerekli?

Halk TV'den aldık haberi, sırada Melih (Aşık) ile ben varmışız. Duyulsun diye söylüyorum; beni tedirgin edip arabamı alarak Milliyet'ten ayıramazsınız. Ama yazılarıma müdahale edemezsiniz. Kovacaksanız, kovun.

Demirören ile Erdoğan ilişkisinde sizce köşe yazarları "mayın" mı?

Bildiğim, yeni yazarlar aradıkları. Fakat buldukları yazarlar, tutmuyor. Bugün Milliyet'e gelen yazarlar, hava cıva.

Yeni yazar derken, Pelin Batu gibi isimlerden mi bahsediyorsunuz?

Gibilerden. Pelin'i babasından tanırım. Şimdi görüyoruz, yeni yazarlara bir tepki yok; saldıran da yok, "Ne iyi yazdın" diyen de. "Komşu kızına aşk mektubu yazmak" derlerdi, bu durumlar için.

Hasan Bey, uzun zamandır bu sansürden gayri gazete içerisinde tebrik veya itiraz gelen yazınız oldu mu?

İtiraz hiç gelmedi. Otuz senedir ilk defa böyle bir müdahaleye uğruyorum. Tebrik de gelmedi. Kimse bir şey demedi.

Yeni yazarlara da olumlu, olumsuz tepki yokken, kendi yazılarınızı nerede ayrıştırıyorsunuz?

Herkesin kendi bakışı, bunlar göreceli konular. Bence yeni yazarlar, büyük bir şans kaçırıyorlar. Bu dönemde patlama yapmaları lazımdı.

Kabalık olarak algılamayacağınızı umarak sorsak; bir köşe yazarı ne zaman “emekli” olur? Yoksa “emekli olmaz” mı dersiniz?

Faal bir gazetecinin emeklilik yaşı olabilir. Ama bir yazar, yazısını yazabiliyorsa, yazısı abuk sabuk değilse, okurlar da onu okuyorsa ki tık sayıları bellidir, neden emekli olsun? Bence bir yaş tatili yoktur.

Ayşe Arman’ın Ahmet Hakan’a yönelttiği “Ömür boyu Hasan Pulur gibi yazacak mısın” sorusunu eleştirip “Tabii ki de yazacağım, başka tür lüsünü mü bekliyorsunuz” demiştiniz. Bugün bilgisayarınıza iş akdinizin feshedildiğine dair bir mail düşse, ne yaparsınız?

Varsa yasal haklarımı talep eder, şapkamı alır giderim.

Yazmaktan da vazgeçersiniz, öyle mi?

Ne yapalım? O da benim sorunum, aç kalmak, işsiz kalmak, yazı yazamamak...

Aç kalır mısınız?

Kalmam gibi geliyor. Ben her sabah gazeteye giderken kovulma ihtimalini düşündüm. Burada insanları nasıl kovduklarını anlatayım sana; merhum Dinçer Güner, Hürriyet’te çalışırdı. Ataköy’de gazinoda iki çocuğuna sünnet yaparken kapıda bir çalışan belirdi, elinde zarfla. İkramiye derken, zarfın içinden kovulma haberi çıktı. Ankara’da çok popüler bir gazeteci olan Mete Akyol, gazeteye kartla giriş yaparken bir gün giriş yapamadı ve kovulduğunu öyle öğrendi. Benim Güneş’ten ayrılma sebebim de, Mehmet Ali Yılmaz’ın, bayramda Mehmet Barlas’ın, Barlas Antalya’dayken, işine son vermesiydi.

O kadar acil ne olmuştu, hatırlatır mısınız?

Ben de onu sordum. “Gazeteyi satıyor muydu, başka ticarî ilişkilere mi girdi” dedim, yeni gelecek kadronun onu istemediğini söylediler.

Köşe yazarı kovmanın raconu nedir?

Nasıl yapılır biliyor musun? Seni çağırırım, “Bak Hazal Hanım, seninle uzun zaman çalıştık, ama fikrî veya tatbikî olarak seninle çeşitli nedenlerle anlaşamıyoruz. Yasal hakların saklıdır. Fakat birlikte çalışmaya devam edemeyeceğiz” derim.

Son dönem yayın yönetmenlerini benzer üslûp uygulamaktan alıkoyan ne?

Utaniyorlar. Bir çalışsanım 24 saat içinde 28 saat fazla mesai yazmıştı, soygunculuk yapıyordu. Hemen kovmam lazımdı, kovmadım. Çağırdım ve “Bu böyle olmaz. Beni müşkül durumda bırakıyorsun. Bunu görmezlikten gelirim, ortak olmuş olurum seninle. Onun için ayrıl” dedim, kendisi ayrıldı.

Milliyet’ten ayrılırsanız, örneğin Zaman’da yazar mısınız?

Bak, benim adım Hasan Pulur. Seksen yaşındayım. Seksen yaşında bir kellem var, Sütlüce Mezbahası’na kesip atmam onu. Başta laiklik üzere ilkelerime, görüşlerime aykırı bir yerde yazmam.

Bekir Coşkun, HaberTürk’ten kovulduktan sonra, Selin Ongun’a T24 için verdiği söyleşide farklı kitlelere ulaşmak amacıyla “Keşke imkân olsa da Zaman’da yazsam” demişti.

Bekir’in o fikrine katılmam.

Sizce Demirören, Milliyet’i neden aldı?

İş hayatında kendini güçlü hissetmek için. Etik mi, kurallara uygun mu tartışılır, ama bu meşru bir şey. “Ben gazete de çıkarırım, gaz da satarım” diyor.

Sadece gaz satan Demirören ile Milliyet sahibi Demirören’in iş adamları protokolündeki farkı sizce ne?

Gazetede yayımlanan resimlere bakın, farkı görürsünüz. Bir gazetenin, hele de iki gazetenin patronu olmak statü değişikliği verir.

Güngör Uras, *Saf ve Bâkir Anadolu Çocuğu* adlı kitabında çeşitli gazete patronları ile tanışıklığından yola çıkarak, “Gazete çıkarma, medyaya girme sarhoş eden bir şey” diyor. Sizce Demirören, sarhoşluk içinde mi?

Demirören’in bu mesleğe ilgisi hep vardı. Sabahları Erol Simavi’nin odasına gelirdi. Rahmi Turan son kitabında, Simavi’ye nasıl kafa tuttuğunu anlatır. “O patronsa patron olsun” diyor ve “Benim işime karışmasın” deyip ayrılıyor. Yani, Demirören, Milliyet’i alırken Bâbıâli’yi az çok biliyordu, Yozgat’taki Mehmet Ağa değildi.

Ayrıca, bence Demirören, Ercüment Karacan’ın oğlunu tasfiye ederken haklıydı. Hiç para vermeden ortaklık olmaz. Ben bunları yazdığım için, bana da bir Avrupa çikolata yolladı; aracılığı da Güneri Cıvaoğlu yaptı. Fakat sonrasında Erdoğan Demirören’in benimle teması olmadı; temas da şart değil, ancak dostluğu vardı, merhabası kalmadı.

Ne zaman kesildi selamınız?

Bu olaylar olmadan, Erdoğan beni “Dostum” diyerek gazetede karşılarken, Derya Sazak yayın yönetmeni olduktan sonra birdenbire kesildi. Neden bilmiyorum.

Erol Simavi’yi ve *Hürriyet*’i yakından tanımış bir insan olarak Demirören, sizce mazisine ihanet mi ediyor? Demirören’in icrası, vaktiyle Simavi’den öğrenilenleri benimsemediğini mi gösteriyor?

Öyle gösteriyor. Erol Simavi, satışta Aydın Doğan’ı tercih etti, demek ki diğerini tercih etmemiş. Simavi’ye atfedilir, “On yılda bir gazete devrim yapar” diye. Evet, böyle bir devrim oldu; Nezih Demirkent çıkarıldı, kendisine Dünya gazetesi imtiyazı verildi tazminat olarak. Erol Simavi yıldırım gibi bir kararla Arda Gedik’i gazetenin ikinci ismi, Çetin Emeç’i de yayın yönetmeni yaptı. Biz o günlerde Oktay Ekşi ile beraber CHP’li tanınırdık. Biri Gedik, diğeri Demokrat Partili bilinen Emeç, iki demokrat gelince Oktay’la bu durumu

çıkıp Erol Simavi ile konuşalım, dedik. Erol Bey, büyük odasında içecek ikram etti. “Derdiniz ne” diye sorunca, “Bizim muhatabımız kim, yazılarımızda kime muhatap olacağız” dedik; Simavi de kolumuzdan tutup Çağaloğlu manzarasını gösterdi, aşağıdaki kalabalığı göstererek “Muhataplarınız bunlar, okurlarınız” dedi. Bu davranışını hiç unutmam.

Erol Simavi’ye dair basın mensuplarının kötü hatıraları da var. Birkaçını sayabilir misiniz?

O “devrim” dedikleri sık değişimler örneğin. Geçimsizlik, uyumsuzluk kavgası gibi hadiseler oluyordu. Onun dışında özellikle kötü bir özelliğini hatırlamıyorum Erol Simavi’nin.

Ercüment Karacan ile Abdi İpekçi’nin, Aydın Doğan ile örneğin Umur Talu’nun arasındaki gazete sahibi ve yayın yönetmeni ilişkisi nasıldı?

Sadece bildiklerimi anlatabilirim. Abdi İpekçi ile Ercüment Karacan çok iyi gece arkadaşlarıydılar. Ama iş hayatında Karacan, İpekçi’nin özellikle Bülent Ecevit’ten yana “ortanın solu” ilkesini Milliyet’e uygulamasından çok rahatsızdı.

Uyuşmazlık çıktığı zaman Karacan, yayına müdahale eder miydi? Rahatsızlığını nasıl belli ederdi?

Ecevit’le alay ederdi, “Mikoyan” derdi. Ecevit’e de sağ kapitalistlerin baktığı gibi bakar, “komünist” görürdü. Ama Karacan, Ecevit’e müthiş karşı olmasına rağmen, asla yayına müdahale etmezdi. Ercüment Karacan hiçbir zaman o yayını tasvip etmedi ve İpekçi’nin siyasî tatbikatından hiçbir zaman memnun olmadı.

Karacan, neden görüşlerini tasvip etmediği bir gazetenin sahipliğini yapıyordu?

Batırsa mıydı gazeteyi? Milliyet, öyle bir dönüş yapsaydı, bir hafta, on gün sonra batardı.

Bugün “*Milliyet*, böyle giderse bir hafta sonra batar” diyor musunuz?

Günün şartlarına göre konuşacaksın. Ercüment Karacan sadece gazete çıkarıyordu; ihaleleri, inşaatları yoktu. Eski patronlar sadece gazete ile ilgilendikleri için mücadelelerini gazete içinde yaparlardı. Karacan da dışarıya İpekçi'nin politikasını tasvip etmiş gözüküyordu. Doğru mu bilmiyorum, ama Demirören'in “Başbakan emretsin, gazeteyi kapatırım” dediği de söylendi. *Milliyet*'te böyle şey olmazdı, yakıştırılmazdı.

***Milliyet* sahiplerinin farklı iş kollarında çalışmaya başlamasında, kırılma noktası Aydın Doğan mı?**

Evet. Karacan'ın da “Miltur” diye bir turizm şirketi vardı, ama *Milliyet*'in tüm mahrem detaylarını bilmeme rağmen, bu Miltur hiç ön plana çıkan bir şirket değildi.

Aydın Doğan sahipliğindeki *Milliyet*'te müdahale veya rahatsızlık belirtisi nasıl yansırdı?

O dönem hiç ilgilenmedim. Ama *Milliyet* Doğan'ınken, baskılara ciddi biçimde dayandı. Tansu Çiller'in, Necmettin Erbakan'ın başbakanlığı sırasında baskılara direndi, andıç sırasında işten çıkarılma taleplerine karşı çıktı. Aydın Doğan, örnek bir gazete patronluğu gösteriyordu. Doğan, özel işleriyle gazete işini ayırmıştı. Ama dünyada ender rastlanır bir ceza getirdiler. Şimdi mesela Oktay Ekşi'yi oraya sokamaz. Ama o dönem, Aydın Bey memnun olmasa da, Oktay Ekşi'ye dokunmadı. Ekşi, kendi cümlesi yüzünden gitti; zaten “Bunlar analarını da satarlar” denmez. Dolayısıyla çıkışı, basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez.

***Milliyet*'in bugünkü sahibi Doğan olsa, yazınız sizce veto edilir miydi?**

Hayır. Tabii bunu geçmişi düşünerek söylüyorum; bugünün Aydın Doğan'ını bilemiyorum.

***Milliyet*, Aydın Doğan sahipliğindeyken, Ahmet Altan “Atakürt” yazısı nedeniyle kovulmuştu. O zaman tepkiniz ne olmuştu?**

Altan, *Milliyet*'e uymayan bir yazardı. Oradaki patron tasarrufu, yönetimin aldığı karar doğrudu.

Sizce bu dönemle aradaki fark ne?

Gazeteler Hyde Park değildir. Herkes kendi istediğini konuşamaz; *Pravda*'da, *New York Times*'da da yoktur bu. Bir işçi gazetesinde işveren savunusu yapılmaz, kapitalist gazetede de işçi hakları savunusu olmaz.

Ahmet Altan'ın yazarı olamayacağını söylediğiniz *Milliyet*, sizce nasıl bir gazete?

Milliyet, bir kere milliyetçi bir gazete. Faşist değil, ama milliyetçi. Altan'ın yazısı da kendisi de *Milliyet*'e uygun değildi. Zaten *Milliyet*'in anayasası vardır, ona göre yazarsınız. Ben uyum bağlamında yapılanı uygun görüyorum.

Derya Sazak'a “İpin ucu kaçarsa tutamazsınız” derken, Altan tasarrufu için “Uygundu” diyorsunuz. Aktörler ve konular farklı olmasına rağmen, yaptığınız çifte standart değil mi?

Altan'da yazı sansürü yoktu.

Yazılarının sansürlenmesindense, yazarın kovulması daha mı normal size göre?

Gazetenin içeriğine, sözleşmeye aykırı yazılar yazdığınızda, işveren buna müdahalede bulunabilir, sözleşmeyi feshedebilir.

Sizce gazetenin içeriğini belirleyen ne? Nuray Mert ile Hasan Pulur'un aynı gazetede yazmasına olanak sağlamış bir gazeteden bahsediyoruz.

Bilmiyorum. *Milliyet*'in kendi kuralları içinde bir görüşü var. Herkes, bu görüş içinde özgür yazar.

Ahmet Altan'ın başına gelen Mehmet Tezkan veya Melih Aşık'ın başına gelse aynı şeyleri söylüyor oluyor muydunuz?

Bazı şeyler görecelidir.

Siyasî perspektifin yönelttiği bir bakış açısından mı bahsediyorsunuz?

Ben sosyal demokratım, Kemalitim, Atatürkçüyüm. Ama herkesin böyle olmasını isteyemem, hakkım yok.

Bizim de amacımız basın özgürlüğü alanında bir değerlendirme yapmak. 1995'te Ahmet Altan, yazısı nedeniyle kovulurken, 2013'te Hasan Pulur'un İmralı zabıtlarına ilişkin yazısına sansür konulması, yayımlanmaması benzer bir editoryal bağımsızlık ihlali değil mi sizce?

Dediğiniz özgürlük hiçbir ülkede, gazetede, Le Monde'da, New York Times'da, dünyada yok. Her görüşün savunulduğu bir gazete var mı?

“Örnek bir patron” dediğiniz Aydın Doğan döneminde, Umur Talu ve Yalçın Doğan da Egebank'ı batıran Murat Demirel ile Nail Keçili'yi beraber eğlenirken gösteren, reddettikleri ilişkinin fotoğrafını bastıkları için *Milliyet* yönetiminden alınmışlar ve kovulmuşlardı. *HaberTürk*'te “Sansür senin benim de sayemde!” başlıklı yazısında (10 Mart 2013) o dönemde ve sonrasında susanları yazan Talu, gazetecilerin sessizlikleriyle suça ortak olduklarını da yazdı. O zaman suskun kalınmasıydı, sizce bugün farklı olabilir miydi?

Sansürde ben dâhil hepimizin suçu var.

Ne yapabiliydiniz?

“Bugün yazı yazmıyoruz” diyebildik mi? Çetin Altan, 28 Nisan 1960 günü, polis öğrencilere ateş ederken üç satırlık bir yazı yazdı; “Bugün canım yazı yazmak istemiyor.” Böyle bir şey düşündük mü? Yapamadık. Çünkü biz gazeteciliği sağcı solcu olarak değerlendirdik ve karşımızdakinin yazısını suç olarak gördük.

Türkiye'de siyaset, gazetecilik ilkelerinin önüne mi geçti sizce?

Tabii, ticaret ve siyaset gazeteciliğin önüne geçti. Bunu, geleceğin nasıl olacağını bilmeden söylüyorum. Gazeteciliği, bunların üstünde tutup uygularsan, önü açılır. Elbette, diğerlerini de yapabilirsin, ama gazeteciliği bunlara alet etmemek lazım.

Ticaretten kastınız gazetecilerin aldığı maaşlar mı?

Medya patronlarının ticarî ilişkileri.

Sizce gazetecilerin aldığı maaşların suskunlukta payı var mı?

Ben hiç öyle bir miktar almadım.

O zaman Umur Talu ve Yalçın Doğan, bağımsızlığı savunurken atıldıklarında, siz neden susanlar arasında yer aldınız?

Ben o olayı geç öğrendim; ya izindeydim, ya da başka bir yerde. Olayı bittikten sonra duydum. Bilseniz, ne yapardınız diye sorarsanız, o şartlar altında ne yapacağımı o gün düşünürdüm, ama bugün bilemem.

O dönemde de köşeniz vardı, olayı öğrendikten sonra neden bu konuda kalem oynatmadınız?

Bir şey yapmadığımızı söyledim. Yapan var mıydı, bilmiyorum.. Bunlar da bizim eksiklerimiz. Sistem öyle kurulmuştu, beklenen tepkiyi gösteremedik.

Baştaki sorumluyu tekrarlasak; sizce o gün tepki konya, bugün sansürle karşılaşır mıydınız?

Her olayı günün koşulları içinde tartışmak lazım. Şimdi konuşmak için ya kâhin ya da kahraman kesilmek lazım. Ben ikisi de değilim, olmak da istemem. Şimdi tek söyleyebileceğim, çok hatamız olduğu. Dediğim gibi, bu bir sistem. Şu anda bile kim var sistemin dışında kalan? Sabah'ta, Hürriyet'te biri var mı? Sistem devam ediyor. Ben gazete sahiplerinin başka işleri olmasına karşı değilim, yeter ki diğer işleri gazeteciliği etkilemesin. Bu mümkün mü? Şimdiye kadar yapılabildiğini görmedik. Hiç kimse, “Masumum” diyemez, ben dâhil.

Amerika'nın en çok okunan gazetelerinden, Newhouse Publications'ın sahibi olduğu *The Plain Dealer* adlı yerel gazetenin eski sahibi Thomas Vail, sütun yazarlarının her konuda ahkâm kesmesinin okuyucu için artık ilgi çekici olmadığına karar verip 30 yazarın yayınlarına son verdiklerini söyledi. Demirören'in ufkunda sizce böyle bir hamle olabilir mi?

Bu da bir görüş. Ama iki şeyi ayırmak lazım; hem yazı yazdırıp hem görüşlere müdahale etmeye karşıyım. “Ben bu adamlarla çalışmam” dersin, kimse buna bir şey diyemez. Ama “Yazının şurasını çıkar” veya “Şunu yaz” müdahalesi uygun gelmiyor.

Sizce, Doğuş Grubu'nun NTV ve CNBC-e'yi alırken gazete işine girmemesi öngörölü, akıllıca bir adımı mıydı?

Vehbi (Koç) Bey, "Ben gazete almam" derdi. Ayhan (Şahenk) Bey de bir süre hiç gazete almaya meraklı değildi, fakat televizyon işlerine geldi. Bugün kaç kanalı var? Star, NTV, Kral TV, CNBC-e; az kadroyla, daha fazla etki. Karamehmet de SKY Türk'ü aldı.

Televizyon kanalı, iş adamı için gazeteden daha iyi bir yatırım mı?

Bugün bana "Şu gazeteyi al, ama sadece gazete çıkaracaksın" deseler, "Yok" derim. Ancak, "Sen gazeteyi çıkarırsan, ihale veririm" derlerse kabul ederim.

Neden? Zararı kârdan daha fazla olduğu için mi?

Evet.

Tarhan Erdem, Demirören ailesine seslenerek "Ya gazeteciliği bırakın ya da diğer işlerden elinizi çekin" dedi. Sizce bu ihtimal artık mümkün değil mi?

Hayır. Böyle bir tercih yaparlarsa, Demirören ailesi itibar kaybeder, bunu da yapmazlar.

Peki, bugün diğer işlerde kolları olmayan bir iş adamı, sizin için gerçekçi değilse, Karacan ve İpekçi'nin *Milliyet*'i de hayal mi?

Bu trend böyle gittikçe olmaz.

"Aydın Doğan, keşke *Milliyet*'i satmasaydı" diyor musunuz?

Tabii, ayıp etti satarak. Aydın Doğan, Milliyet sayesinde bugüne geldi.

Söyleşiyi sonlandırmadan, konudan bağımsız bir soru sorsak; Hrant Dink, 2004'te Sabiha Gökçen'in Ermeni olduğunu iddia ettikten sonra siz, "Yazar belli ki Türkçeyi iyi biliyor, 'aba altından sopa göstermek' deyimini duymuş mudur hiç" dediniz. 2007'de Hrant Dink'in öldürölmesinin ardından yazınızdaki bu tehditkâr tondan pişmanlık duydunuz mu?

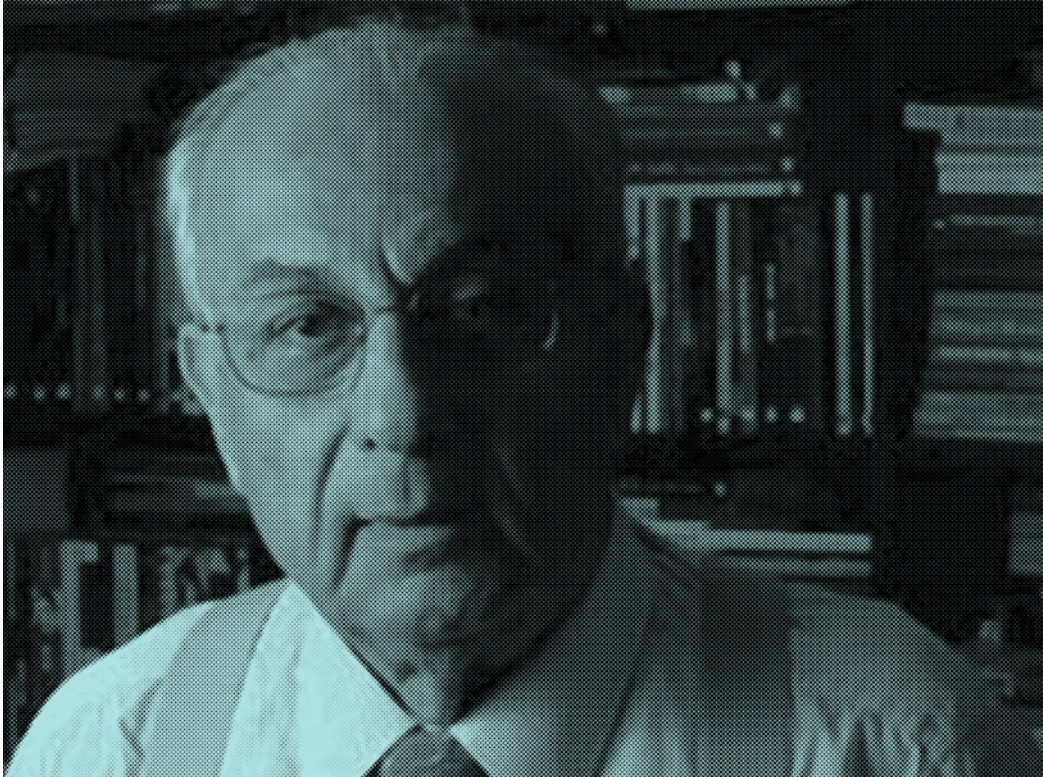
İyi yaptılar, öldürdüler, diye bir yazı yazmadım. Ama ölümü ardından "Hepimiz Hrant'ız," "Hepimiz Ermeni'yiz"

yazılarını eleştirdim. Ben Hasan'ım, neden Hrant olayım? Onlar, bizim elçilerimiz öldürölldüğü zaman örneğin, "Ben Bahadır Demir'im" diye çıktılar mı? Hepimiz Ermeni değiliz, herkesin bir nasyonalitesi var. Öyleyse bayrakları kaldırın, millî futbol takımlarını kaldırın... Böyle saçmalıklarla uğraşmaya gerek yok. Ben cinayete karşıyım.

Yazınız, Galatasaray Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Yasemin İnceoğlu'nun derlediği *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* adlı kitapta, Hrant Dink cinayetinin medya sürecindeki örnekleri arasında yer aldı. Sizin, yazınıza dair soru işaretiniz yok mu?

Bu çalışmayı duymadım. Ama benim "Keşke bu yazıyı yazmasaydım" dediğim yazılarım vardır. Mesela TÖS, Ankara'da "sosyalist eğitim" diye bildiri yayımladığında lehlerinde yazdım, fakat sonra yazdığıma pişman oldum ve "Yanlış yazmışım" dedim. Ama bahsettiğiniz yazıyı hatırlamıyorum.

Hakkı Devrim: Ana dilde eğitim ülkeyi bölerse böler, ülke dilden daha önemli değil. 06.05.2013

60 yılı aşkın gazetecilik hayatının 15 senesini geçirdiği *Radikal*'deki köşesi 2011'de kapatılan Hakkı Devrim, dünden bugüne gazeteciliği anlatıyor...

“Acaba, Hakkı Devrim’in ‘Dil Yâresi’ne tutuldum mu?”

1990’ların ikinci yarısı ve 2000’lerde, gazeteci milleti arasında, biraz da kaygıyla ifadesini bulan popüler bir soruydu bu. Zira 1996’da yayına başlayan *Radikal* ile kamuoyunun karşısına bir sürpriz gibi çıkan bu yeni, ama aslında kıdemli, epey kıdemli yazar, geniş çerçeveli gözlüğünü parmaklarıyla yüzüne oturttuğu âni sabitleyen ünlü fotoğrafının altında uzanan köşesinde çok geçmeden “Dil Zaptiyesi” diye anılacak, bağımlılık yaratan üslûbuyla gazeteci milleti arasında adeta yeniden doğacaktı.

Evet, o yıllarda o fotoğraf da demekti Hakkı Devrim. O kadar ki, *Radikal*, bir ara fotoğrafı değiştirecek oldu, ancak okur isyan edince, eski kadraja döndü.

Fakat Ağustos, 2011’de Devrim’in “Cihannüma” adlı köşesinin kapatılması o kadar gürültü koparmadı.

1929 yılında doğan bir gazeteciden söz ediyoruz.

Nâzım Hikmet’in deyişiyle, Hakkı Devrim dünyaya geldiğinden beri güneşin etrafında 84 kere döndü dünya. Behçet Necatigil ve Faruk Nafiz Çamlıbel gibi şairlerin de aralarında bulunduğu hocalardan aldığı Kabataş Erkek Lisesi’ndeki eğitimini İstanbul Hukuk Fakültesi’nde devam ettiren Hakkı Devrim, öğrenciyken İstanbul Radyosu’nda rejî asistanlığı yapmaya başladı. Devrim, mezuniyetinin ardından da 60 yılı aşacak gazetecilik hayatına *Son Saat*’te başladı.

Bir dönem *Tercüman*, *Havadis*, *Ege Ekspres*, *Tasvir* ve *Yeni Sabah* gibi artık hayatta olmayan yayınlarda çalışan Devrim,

muhabirlikten genel yayın yönetmenliğine, Sabiha Deren mahlasıyla "Fısıltı" adlı köşede dedikodu yazarlığından kendi tabiriyle "köşe kadılığı"na, basının pek çok durağında ve kademesinde kalem koşturdu.

1980'de tavuk çiftliği işine girerek gazeteciliğe ara veren Devrim, sürdüremediği bu girişimin ardından gazeteciliğe Aydın Doğan'ın Ercüment Karacan'dan satın aldığı Milliyet ile döndü.

Yirmi bir sene Doğan Yayın Grubu çatısı altında çalışan Devrim, Milliyet, Posta ve son olarak Radikal'deki "köşe kadılığı" ile birlikte Doğan Grubu Yayın Konseyi, Aydın Doğan Vakfı Mütevelli Heyeti ve Doğan Kitapçılık'ın Yayın Kurulu üyeliklerinde bulundu.

Ancak "Hakkı Devrim kim" sorusuna yanıt, çoğu zaman Yeni Sabah gazetesinin sahibi Safa Kılıçlıoğlu'nun yatırımıyla çıkan "Meydan Larousse ansiklopedisinin yayın yönetmeni" oldu.

"Gazeteci olarak anılmayı tercih ederdim" diyen Devrim, yazılı basının yanı sıra televizyonu da ihmal etmedi ve CNN Türk'te "Hakkıyla Sohbet," "Günbegün" ve NTV'de Mirgün Cabas ile "Günlerin Getirdiği" programını sundu. Devrim'i tanımayan pek çok kişi, onu Okan Bayülgen'in sunduğu "Medya Kralı" programındaki daimî konuk olarak tanıdı. Biz de dününden bugüne gazeteciliği konuşmak üzere Doğan grubundaki görevleri teker teker sonlandırılan Hakkı Devrim'in kapısını çaldık.

Hakkında "55 sene her akşam eve sevinerek döndüm" dediği eşi Gülseren Devrim, namıdiğer Lülüş'ü Nisan 2008'de kaybettikten sonra hayatın

nasıl geçtiğini de konuştuğumuz Hakkı Devrim'in sorularımıza verdiği cevaplar şöyle:

"Cihannüma" köşenizin kapatılmasından başlayarak soralım; Radikal, sizinle yollarını neden ve nasıl ayırdı?

Önce şunu sana en dürüst şekilde anlatmak istiyorum. Ben, yaklaşık 10 sene kadar Bâbîâli'den uzaklaşmıştım; 51 yaşındaydım. Her muhabirin gazeteye girecek haberinden kendini sorumlu hisseden bir istihbarat şefiydim. Onları okumaktan, muhabirlere nefes tüketmekten yorgundum. Üstüne ansiklopedi geldi ve bu (arkasında duran Meydan Larousse ciltlerini göstererek) beni öldürdü. Öyle bir sorumluluktaki ki bu, bir daha bu işe bulaşmayacağıma yemin ettim.

Adnan Benk ve Nezihe Araz ile birlikte çalışırken birçok sebepten yorulduk. Bazı maddelerin yazımı için profesörlerle çalışıyorduk. Üniversitelilerle çalışacaklara haber veriyorum, dikkat etsinler. Son dakikada bir mazeret çıkarabiliyorlar. Saygıdeğer fakat fevkalâde güç bir zümre. Çalışırken, gazete ile ansiklopedi arasındaki farkı hissetmeye başladık. Ben sütunumda bir hata yaparsam, onu yarın düzeltme şansım var. Ansiklopedi ise yüz sene için sabit kalıyor. Beş yanlış için baskı yenilenmiyor. Basılacak kâğıt da kalıcı olsun diye Avrupa'dan geliyor. Tuvalet yapacağız çünkü biz, elbise yapmayacağız ki basmadan yapalım. (Yeni Sabah gazetesinin sahibi) Safa Kılıçlıoğlu, servetini buna bağlamıştı, bir gün "Senin keyfin kaçık. Neden" dedi. "Patron biz bir şeyi yanlış yazdık, ama basıldı. Ama kâğıdın kaç mal olduğunu biliyorum, imha edin emrini ben veremem" dedim. Rakamları sordu, hesabını yaptı, "Tamam, ben imha ettiririm, sen işine devam et" dedi. Bir işi

titizlikle yapmak budur. Fakat gazeteciliğe dönüşümden sonra baktım ki Safa Bey titizliğinde bir imalatçı yok Bâbîâli'de. Ben de o zaman ahdettim, babamla hayalimiz olan tavuk çiftliğini kurdum Çatalca'da.

Meydan Larousse'un maddî getirisi ne kadardı?

Hayret edilecek şekilde, benim yüzde 20 hissem vardı, seneler sürdü çiftlik işi, Meydan Larousse'dan her yıl, rakamları tam hatırlamıyorum, galiba iki milyon lira gibi bir para geliyordu. Ben iki bin lirayı bir arada görmüş adam değildim. Otuz bin tavuğum, 80-90 ineğimiz ve en güzeli 17 kovan aramız oldu. Müftü torunuyum, inananlara çok saygılıyım, ama dini bütün bir adam değilim. Yani Allah'ı taleplerde bulunarak çok rahatsız etmem. Fakat dinsiz, imansız bir adamı alın, karşısına arı kovana koyun, biraz da anlatın arıların neyi, neden yaptığını, dine imana gelir.

Oradan döndüğüm zaman Kemal Kınacı hemen yanıma geldi. Aydın Doğan o dönem Milliyet'i almış. Yanında Aydın Doğan'ın yakın arkadaşı olan biriyle geldi Kenan, "Abi, seni istiyoruz, mutlaka gel" dedi. "Beni ne yapacaklar" diye sorunca, "Abi, senden ne yapılmaz, yazar yapılır, yönetici yapılır, dünya çapında röportör yapılır" dedi. Epey sonra anladım ki, Sabah gazetesiyse ansiklopedi kavgasına gireceklermiş. Aydın Bey de iyi esnaf, kim, nerede, ne iş yapar'ı öğrenir, ona göre davranır. Ansiklopedi işinde de benim iyi olduğumu öğrenmişler. Böylece kaçtığım işin içine yuvarlanmış oldum. İki üç ansiklopedi daha yaptım.

Aydın Doğan ile geçmiş patronlarınız arasındaki farklar nelerdi?

Ben Cihat Baban'ın talebesiyim. Cihat Bey, sabahleyin gazeteye gelirken istihbarat şefi gibi masaya oturacak kadar o gün ne olduğunu bilirdi. Cihat Bey, Safa Bey gibi işi titizlikle yapan adamlarla çalıştım. Rahmetli Namık Sevik'in Ercüment Karacan'ın yüzüne "Bizi Kunta Kinte gibi sattın" dediği alışveriş neticesinde Milliyet'in sahibinin Aydın Doğan olması Bâbîâli için önemli bir meseleydi.

Gazete sahiplerinin tipi değişiyordu. Eskiden bir şekilde başarılı olmuş, bir yerden para bulmuş gazeteciler, gazetelerin sahipleri olurdu.

Medya patronlarının profilindeki bu değişimi Milliyet'te nasıl izlediniz? Eksileri neler oldu?

Milliyet'te beni güzel karşıladılar, patronları dâhil herkes memnun oldu eski emektar geri döndü diye. Ama laf çok uzamadan ansiklopediye geldi. Para kazanmam lazımdı, peki dedim. Fakat şöyle hadiseler oluyordu. Bir pasaport işi için "Hallederiz" diyorlar, uçağın kalkışına bir saat kala havalimanındaki güvenlik görevlisi "Abi, sizin okeyiniz alınmamış" diyor. Buradan belli ki, burası dikkatli bir kurum değil. İyi niyetleri var, ama ben babaannemin iyi niyetinden bahsedebilirim, iş hayatında ön plandaki haslet iyi niyet değildir. Veya özel bir davet oluyor, gidiyorsunuz, kimse yok; davet iptal edilmiş, uyaran yok. Benim alıştığım üslup burada yoktu. Çalışanlar arası ilişki de, gazetecilik olarak da aynı değildi.

Eleştirilerinize rağmen yaklaşık 21 seneyi Doğan Grubu'nda çalışarak geçirdiniz.

Geçirdim, evet, çok itibar ettiler, sağ olsunlar. Yayın Konseyi'ne aldılar, Aydın Doğan Vakfı'na aldılar. Ama benim dilim durmuyor ki! Patron, "rakip" deyip duruyor. "Bir dakika patron, 'rakip' dediğiniz şey nereden geliyor biliyor musunuz? 'Rakiben'den, yani binmekten geliyor. Siz, 'rakip' demek istiyorsunuz, yanlış diyorsunuz" dedim. Bir daha, bir daha derken "Hakkı Hoca bırak, rahatça söyleyeyim o lafı, öğrenemedim gitti" dedi. Ama bizim malzememiz Türkçe abla! Ben orada Türkçeye titizlenilsin istiyorum.

Patronu düzeltmenizin karşılığı ne oldu?

Herkes beğenilmek ister, onun da hakkıdır. Biri eğer para da kazanıyorsa, insanlar ona daha fazla saygı gösteriyorlar. Ben, meslektaşlarım tarafından patrona, adı yerine "patron" diye hitap ettiğim için bile eleştirildim. Benim

girdiğim gazetede duvara bir kâğıt asılıydı, Safa Bey'in mektubuydu: "Patrona ismiyle veya beyefendi diye hitap etmek yasaktır." Patron, patronur. Ve ben toplantılarda alıştığım patronu istiyorum. Karşımdaki tertemiz ruhlu bir Anadolu çocuğu. Ben buna saygı duyarım, ama gazeteye girince talebim artıyor. O toplantılardan birinde ben, "Patron, bir haberde sizin adınız geçince, benim ödüm kopuyor" dedim, "Biraz sonra siz telefonla bağlanıp laf yetiştirmeye çalışıyorsunuz. Bütün başbakanlar önümüzdeki 10 senede değişecek, siz değişmeyeceksiniz."

Kovulmanıza bu uyarılarınız mı neden oldu?

İki şey söylemek istiyorum. Bu işe 1951'de başladım, buraya kadar geldik. Birçok şeyler değişti, olumlu değişimler de var, olumsuzlar da. Aydın Doğan, patronlar içinde en az kabahati olanlardan biri, ama ömrümün son döneminde onunla karşılaştığım için, mesleğin ne hâle geldiğini bu dönemde gördüğüm için bunları anlatıyorum. Bugün gazeteler Türkiye'ye zarar vermekte. Hâlbuki Türkiye'de kamuoyunun kültürünü arttırma, zevklerini inceltme, zekâsını parlatma bakımından gazetelere fevkalâde ihtiyaç var. Fakat bunu yapmıyorlar.

Türkiye'nin büyük iş adamlarıyla siyasetçileri anlaşmış durumdadır. Artık gazetelerin başında kesinlikle gazeteciler yok. Büyük para sahipleri gazeteleri alıyor; gazetelerini satarak, reklam alarak ve hükümetin istediklerini yaparak daha çok para kazanıyor. Siyasî iktidarlar da emri altına aldığı gazetecileri kullanarak oy alıyor. Bu gazeteden para, iktidarlar da bu sayede oy alıyor. Bu ikili anlaşma Türkiye'yi boğacaktır.

Gazete satışları ve reklam gelirleri iş adamlarının basını cazip görmesinde ne kadar yeterli?

Yeterli değil, ama Ankara'yla istediklerini yaparak hükümet üzerinden nüfuz sağlıyorlar. Bak, benim çiftlik yerim, yapılacak üçüncü havayoluna yakın. Şimdi satmaya

kalksam beş, altı milyon verecek adam bulamam, ama Ankara'ya yakın olsam iş değişir. Esnaflar hayatlarını para kazanmak için düzenler. Onlar işlerini yapıyor, buna da hak veriyorum. Burada memleketin entelektüel takımı gazeteleri onlara kaptırdığı için suçlu.

Gazeteciliğin bugünkü yapısından sorumlu tuttuğunuz entelektüellerin suçu ne?

Suç seviyede. Ama sadece entelektüellerin değil, hepimizin payı var bunda. Bizim kendimizi sağlamlaştırmamızın yolu, okuyucuyu güçlendirmekten geçiyor. Buna ideal gibi bağlanan insanların sayısı daha fazla olmalıydı. Çin'deki bir medeniyetten çıkmışız, İran medeniyetinin içinden geçmişiz, Fars kültürünü yaşamışız. Oradan Anadolu'ya... 11. yüzyılda da İslam'a geçmişiz, yani Arap kültürüne girmişiz. Arapça o kadar gelişmiş bir dil ki. Gelip dayandığımız yer de Roma İmparatorluğu'nun yarısı... Bu maceraperest bir halk, ama kimse tarihin yardım ettiği bir halk diyemez. Çok bölük pörçük...

Yanında olsaydım, Mustafa Kemal'e bunları anlatabilmeyi çok isterdim.

Peki, çektiğiniz medya fotoğrafında, gazeteci olarak genel yayın yönetmenliği koltuğunda oturanlar nerede?

Patronuyla bu meseleleri konuşacak tek bir genel yayın yönetmeni olduğunu düşünmüyorum. Hepsini mahkûm ederek söylüyorum. İyi maaşlar alıyorlar, hayhay alsınlar, seyahatler ediyorlar, bunları yazıyorlar, Ankara'ya gittiklerinde itibar görüyorlar, bir kısmı akıllar listelerine giriyorlar.

Dolayısıyla yayın yönetmenleri sizce gazeteciliği, para ve itibarın ardına koyan kişiler mi?

Mesleğe sahip çıkmıyorlar. Meslekten ne bekleneceğini, idealinin ve görevinin ne olduğunu düşünen, bunları uygulayan yazı işleri müdürleri görmüyorum.

Enis Berberoğlu'ndan Derya Sazak'a, bugünkü genel yayın yönetmenleri arasında pek çok tecrübeli gazeteci var. Tüm yayın yönetmenlerini bir kalemde silmek mümkün mü?

Ben huysuz bir ihtiyarım. Adını verdiklerin iyi insanlar. Ama beğendiğim, mesleğe sahip çıkıyor diyeceğim bir yayın yönetmeni yok. İsmet Berkan'ı çok severim, bir gün aradı, "Ben (Radikal'in) yayın yönetmenliğini bırakıyorum" dedi. "Ne kadar sevindiğimi bilemezsin, o çirkin angaryadan kurtulduğun için çok mutluyum" dedim. Enis Berberoğlu da namuslu insandır, arasa beni, İsmet'in söylediklerini söylese, ona da aynısı söylerim.

Radikal'in Genel Yayın Yönetmeni Eyüp Can'ın önüne iki nokta üst üste koysak, ne dersiniz?

Bana kovulduğumu o tebliğ etti, maddî sebepleri öne sürerek... Kararı onun vermediğini biliyorum. O yüzden onu öptüm, "Hadi, seninle kötü olmayalım" diyerek ayrıldım.

Kararı kim verdi?

Bu tebliğden bir süre sonra Aydın Doğan'ın kızlarından birinin beni odasına çağırdığını söylediler. "Yazı işleri bana kovulduğumu söyledi. Gönlümü almak istiyorsa, kırılmadım. Onlara kırılma kabiliyetim yok" dedim, "İllâ ki istiyorlar" dediler. Özür dileyecekse ayıp olmasın deyip yanına gittim. "Hakkı Bey yaptıklarınızı beğendiniz mi" dedi. Şık olmadı.

Ne yapmıştınız?

Aydın Doğan hakkında belgesel yapmak istediklerini söyledi kızları. Parayla yapılan belgeseller sadece övgüdür, belgesel değil. Bu fikrin doğru olmadığını kendimi sevdirmeyen üslûbunla söyledim. Daha sonra bir yazımda da, kendi kızımdan bahsettikten sonra "Kız sahibi olmak zor iş, Allah üç, dört kızı olanlara kolaylık versin" yazdım. Sanıyorum, neden bu.

Medya patronluğunun miras gibi bırakılması sizce nelere mal oldu?

Marangozsan çocuğuna mesleği öğretirsin, ama romancıysan öğretemezsin. Genel yayın yönetmenliği için de aynı şey geçerli. Nerede Sedat Simavi'nin, Yunus Nadi Bey'in, Ali Naci Karacan'ın çocukları? Bu, miras olarak bırakılacak iş değildir. Bugün bu yönde çok büyük hata işleyenler vardır. Bir insan gazeteciliğe girer. Gazete iş adamlığı vasıflarına sahipse, patron olur. Ama bu, iyi maaş ödenerek yaptırılabilir veya çocuklarına öğretilir bir iş değildir. Bu, aktörlük kabiliyeti gibi, bir kişinin milyonlarca kişiyle temas kurması gibi bir şeydir. Ben kendi kendime diyorum ki, "Nasıl tiyatroya merak edenler olduysa, öyle merak edersin gazeteciliği de." Ben, çocukluğumda karton üstüne yaptım ilk gazetemi. Hazırlarken, babam seçtiğim karikatürü beğenmedi. Başka resim koyup hazırladım. Babamın uyarısı da, hocamın onayı da, yaptığının arkadaşlarımdaki etkisi de beni çok heyecanlandırdı. Bu böyle bir iş. Sonunda ondan devlet memuru gibi iş görmesi istenemez. İşte, buna isyan etmek lazım.

Medya patronluğundaki ilk iki senesinde Hasan Cemal dâhil pek çok Milliyet yazarı ile yollarını ayıran Erdoğan Demirören de kadrajınızın içinde mi?

Hasan Cemal'in başına gelenleri iyi izleyemedim. Demirören hakkında çok bir fikrim yok. Ama şunu biliyorum, Cihat Babanlar artık yok. Bugün basın açık göz esnafların elinde. Onlar gazeteciliğin heyecanlandırdığı insanlar değiller.

İmkânınız olsa, basında neyi değiştirirdiniz?

Türk dili akademisi kurulsun istiyordum. Bunu yazdım da. Bülent Eczacıbaşı aradı, "Biz varız" dedi. Sonra ön görüşmeler oldu, fakat arkası gelmedi.

Basını düzeltecek olan sizce dil mi?

Hayır, ama bu nokta mühim. Hayvandan asıl farkımız dilimiz. Bu çok ehemmiyet verdiğim bir konudur.

Türkçeye verdiğiniz önem, köşenizdeki “Dil yâresi” bölümüyle de malûmumuz. Bir dil parantezi açsak ve sorsak; kaleminizi hakkında oynatmaktan esirgemediğiniz Kürtçenin ana dilde eğitim dili ve ikinci resmî dil olması taleplerine sizin bakışınız ne?

İnsanların en mukaddes yerleri dilleridir. Ama insanlar, kadınlara verdikleri önemi dillerine vermiyorlar. Bir insanı dilini konuşmaktan men etmek kadar büyük bir cinayet olabilir mi? Sadece Kürtlerin değil, Rum, Yahudi arkadaşlarımla da dillerini yasaklamaya kalktılar. Papazları, 6-7 Eylül’de sünnet etmeye kalktılar. Bütün bu hengâme içinde benim bir dil davam var, ama ümidim yok. Söylediğin talepler hakkında benim hiçbir tereddüdüm yok. Bu asgari bir insan hakkıdır, yaşamak hakkı kadar tabii bir haktır. İnsanın kendi dilini konuşmak, öğrenmek için meşru, kurulu müesseselerden faydalanması gerekir.

“Ana dilde eğitim ülkeyi böler” diyenlere siz ne dersiniz?

İsterse böler. Ben ne yapayım? Ülke benim için dilden daha önemli değil ki!

Hayalleriniz arasında gazetecilik için neler var?

Bir gazetecilik vakfı. Nihat Gökıyğit’e, yaşasalardı Vehbi Koç ve Necat Eczacıbaşı’na giderdim. Ortaya bir para konsa, TEMA gibi bir gazetecilik vakfı kurulsa ve sonra çıkarılacak gazete kendi kendini döndürse... Bu gazete de elbette bir gazeteciye emanet edilse... Çok zor durumda kalırsa gazete, yine yardım edilebilir. Bu kötü bir şey değil. Bunu hayal ediyorum; ota sahip çıkmak gibi gazeteciliğe de sahip çıkmak. Böyle bir vakıf kurulursa ölene kadar bedava hizmet etmeye hazırım. Esnaf ile hükümetin bu kadar ittifak ettikleri sırada öyle ihtiyaç duyuyorum ki kelimelere.

Altmış yılı aşkın deneyimizden yola çıktığınızda, Tayyip Erdoğan’a bakınca nasıl bir başbakan görüyorsunuz?

Bir yayın müdürü olarak baktığımda, bence Erdoğan büyük malzeme. Hakkında çok güzel yayınlar yapılır, tabii ki

kırmadan, aşağılamadan. Erdoğan bir lokum. Bir karikatürist için çizmesi hiç hoş bir adam değil, ama yazılmak için sahane.

“Cihannüma” köşeniz açık olsa, Erdoğan hakkında neler yazardınız?

Bunu hemen söylemem ama televizyon mülakatında karşıma gelse, “Tayyip Bey, siz talihli bir adam olduğunuzun farkında mısınız” derdim. “Talih olabilir, ama ben de çalışıyorum” derse, “Çalışıyorsunuz ama sizin kadar talihli başvekil görmedim” derdim.

Sebepler?

Rakiplerine baksana, biri Kemal Kılıçdaroğlu, biri Devlet Bahçeli. Bana da onları versen, ben de başvekil olurum. (Gülüyor) Ne kadar saçma bir şey söylersen söyle, onlar daha saçmasını söylüyorlar. Erdoğan’ın karşısında hiçbir şey yok.

AKP’yi iktidara taşıyacak genel seçimin hemen öncesinde *Radikal*’deki köşenizde şu notu düştünüz: “Bir ankete göre, Erdoğan’ın başında olduğu parti kazanacakmış. Adolf Hitler de darbeyle değil, seçimle gelmişti.” 2010’da ise Ergenekon davası süreci hakkında “Türkiye için bir ilk, önemli bir adım” diyerek AKP’nin askerî vesayete karşı tavrını takdir ettiniz. AKP’nin icraatına dönüp baktığınızda, 2002’deki Hitler hatırlatmanızı aşırı buluyor musunuz?

Bak, orada benim yaptığım başka tür benzetmeydi. Durup dururken Adolf Hitler çıkmaz. Bir Hitler’in çıkması için Alman toprağı lazım. Tabanla fevkalâde mutabakat hâlinde. Gelecek seçimleri de kazanacaklar.

Tabanla mutabakat tarifi için soykırım yapan Hitler yerine başka bir isim kullanmak daha doğru bir tercih olmaz mıydı?

Kastım, soykırım değil, tabandan alınan o kuvvetti. Mesela Süleyman Demirel iktidara geldiğinde de “Türkiye’nin başvekilisi işte o” dedim.

Neden?

Köylüydü çünkü! Bülent Ecevit, Demirel’le bir mi? Erdoğan’ı da attan düşerken gördüğümde, “Bu adam Türkiye’nin

başbakanı, tamam” dedim. Beygire binmek, ayran demek, bunlar halkta tanıdıklık yaratır.

Jakobenlik mi yapıyorsunuz?

Bak, benim babam kulağımı tutmadı ömrü boyunca, sesini yükselttiğini duymadım. Ruhi Bey’in oğlu benim, dünya güzeli de bir kadını vardı. Akıl almaz bir kadındı, kaybettik. Çocuklarımız da bizi izleyerek yetiştiler ve bugün eşlerine saygıda kusur etmiyorlar. Kötü muamele etseler, zaten müsaade etmem ama onlar da saygısızlık etmiyorlar eşlerine. İki torunum da evlendi, onlar da çocuklarını doğuruyorlar... Millet de böyledir. Seksen yıldır bu halk içinde yaşıyorum. Biz milleti küçümsediğimiz için millet de geri kalıyor. Öğretmenlere, din adamlarına, siyasîlere değil, bilhassa gazetecilere öyle bir vazife düşüyor ki. Okunan haberden, dinlenen televizyondan etkileniyor insanlar. Oralardan insana ne geçtiği mühim.

Her gün kaç gazete okuyorum; bırak hüsnü muameleyi, adamlar kadınları bıçaklıyorlar. Bu nasıl bir memlekettir! Kadını da, adamı da bu kötülükten kurtarmak lazım değil mi? Benim için gazetecilik de bu aşamada, verilecek oyun daha değerli olmasına, gramajının artmasına çalışmak demektir. Ancak bu gazetelerle olmaz. Çünkü patronların Ankara’dan çıkarları var. Koltukta oturana bağlılar; oturan Tayyip Erdoğan da Adnan Menderes de Turgut Özal da olsa, bu böyle. Bu düzenden de Hitlerler çıkar. İngiltere’de kolaysa çıkarırsınlar bir Adolf Hitler.

Türkiye’deki basın Adolf Hitlerler yarattığını mı savunuyorsunuz?

Başka hiçbir şey yaratamıyor. O kadar kötü ki basın... Ankara yokluyor, yokluyor, devam ediyor. Bacanaklarına gazete aldırıyor, gerisini yola getiriyor.

Aksi yönden bir soru: Erdoğan’a bugün “Manşetlerle çarpışarak bugünlere geldik” dedirten yayınlar sizce ne kadar gazetecilikti?

Gazetecilik değildi. Bu düzen böyle, gazeteler Ankara’da kimin oturduğuna bakıyorlar. Safa Kılıçlıoğlu bir gün

demmişti ki, “Bir gün gazetenin başında olacaksın, huylarını da görüyorum. Ben sevimli buluyorum ama bir başvekil seni hiç sevimli bulmayacaktır. Ama benim de sana diyeceğim var, sana iki tane acemi maliye müfettişi gönderirler, kan kusarsın. Bana üç kişi gönderdiler, oda tahsis ettik, diyecekleri için gelmiyorlar, odalarına çağırıyorlar. Nasıl üzülüyordum, ben bu muameleye layık mıyım, hırsız mıyım diye. Gazete çıkarmaya karar verdiğin zaman bunların başına geleceğini unutma.” Bunu bana söyleyen çok cesur ve küstah bir adamdı. Ama sonunda Adnan Menderes’le ahbab oldu. Safa Bey’in hatırı için Adnan Bey emir verdi, Türkiye’ye hiç gelmemiş bir otomobil Türkiye’ye getirildi. Akis gazetesi de eleştirdi eleştirebildiği kadar. Türkiye’deki düzen, İngiltere’deki, hatta Amerika’daki düzen değil. Hukuk okudum ben, yasalarla ne kadar kolay oynadıklarını görüyorum. Erdoğan’ın telefon etmesine lüzum dahi yok, herkes onun ağızına bakıyor.

Peki, bugün size teklif gelse yeniden köşe yazarlığına başlar mısınız?

Gelmiyor ki... Gelirse de teklifin geldiği yere bakarım.

Hangi gazetelerin teklifini kabul ederiniz?

Bilemiyorum.

Örneğin, Milliyet bir seçenek mi?

Sen söyledin orada olanları. Başka?

Cumhuriyet?

Orhan Erinc var orada, zariftir kendine göre, Anadolu çocuğudur. Kovulduktan sonra buraya gelen nadir insanlardan biridir. Ama Cumhuriyet de eski Cumhuriyet değil ki. Sayfalarını çeviriyorsun Emre Kongar, Bekir Coşkun çıkıyor. Onlar başka yerde, ben başka yerde.

Zaman?

Almıyorum Zaman’ı ama almaya başlayacağım; vâkıf değilim nasıl bir gazete olduğuna.

Star?

Öyle bir varlık yok zihnimde. İsteseler onlar beni isterler, istemediklerine göre...

Taraf?

Ahmet (Altan) aramıştı. "Abi, bizde yazarsan bize şeref verirsin" dedi. "Teşekkürler Ahmet'çim, yalnız şereften gayrı, nasıl para verirsin" diye sordum. "Burada para işleri karışık, biz çekleri yazıyoruz ama karşılıksız çıkıyor" dedi. Alışmışım fikrimi söylemeye, bazen kuduruyorum yazmak için. Ama parasız çalışacak, amatör olacak kadar da hevesli değilim.

Yarım asırdan fazla gazetecilik yaptınız. Medya, emeğinizin karşılığını verdi mi?

Hayır, hayatımdaki en önemli şeylerden çiftlik Meydan Larousse sayesinde oldu. Hocalarımdan Faruk Nafiz Çamlıbel, demişti: "Bak Hakkı, ben tanınmış bir şairim bu memlekette." Hakikaten de Yahya Kemal'den sonra gelen isimdi o dönemde. "Sedat Simavi'nin Yedi Gün dergisindeki şiir meraklılarının yazdığı mektuplara verilen cevapları ben yazıyorum. Bana haftada kaç para veriyor biliyor musun? On lira! Bâbîâli para ödemez, bedava adam çalıştırmaya meraklıdır. Bu iş daha da kötü olacak. Tıp, hukuk, iktisat oku, düzgün meslek oku" dedi. Ama bugün esnafıktan gelen patronların en üst kademelere iyi ücretler verdiğiinden eminim.

Bugünkü astronomik ücretler sizce yayın yönetmenlerinin gazeteciliği ötelemelerine neden oluyor mu?

Zor, onların durumu zor...

Bugün "Keşke şunu yazsaydım" dediğiniz yazılar var mı?

Bir piyes yazmak isterdim. Bir evde seneler geçtikçe yalnız kalan bir babayı yazmak istiyorum. Onu yalnız bırakanlara zerre kırgınlık duymadan, hatta o sebeple açılan mesafeyi doldurmak için daha çok seven bir adam.

Gülseren Hanım'ın ardından hayat nasıl geçiyor?

O çok farklı bir insandı, akıl almaz güzellikteydi. Yaşlı adam âşık olmuş, anlatıyor sanma. Arkadaşları da öyle görürdü. Güzelliğinin yanında bir de arkadaş olarak çok kafa dengi çıktı. Okuduklarımız benzeşirdi; ben Ekrem Reşit Rey'in radyo tiyatrosunda çalışırdım, o tiyatroya bayılırdı. Bazen ayak sesini koridorda duyuyorum. İnsan, ayak sesini tanır, terliğinin vuruşunu bilir. Türkiye'de Sartre'ı ilk defa tercüme eden odur. Fransızcası çok iyiydi, Rumcası da. Sanki Allah hem bana büyük bir lütufta bulundu, hem de bana haddimi bildirdi. İnsanın nerelere gidebileceğini gördüm adeta. Ben sanıyorum ki Lülüş'ü kaybettikten sonra toparlayamadım. Bütün arkadaşlarıma diyorum ki, "Karınızın kıymetini bilin, gittiklerinde çökeceksiniz. Dua edin de önce siz ölün." Çocuklarla ilişkisi bile erkeğin ilişkisinden çok farklı, daha kolay. Benim tabiatımdaki bir insanın böyle bir ilişkiyi kıskanmaması çok zor.

Çocuklar ve torunlar eşinizin ardındaki boşluğu telafi edebiliyor mu?

Ayrı yerleri var... Ama çocuklarınız ile torunlarınızın yerleri de farklı. Torunlarınızı çok sevseniz de çocuklarınız size daha yakın oluyor. Torunlarınız ile aranızda başka bir nesil daha giriyor, mesafe büyüyor. Bir sonraki nesilde biraz daha...

Geceler nasıl geçiyor?

Şimdi, temas hâlinde, şuurumuz açık konuşuyoruz. Ama uyurken böyle değil, geceler çok zor.

Mustafa Kurdaş: AKP iktidarında ihaleci bir İslamcılık ortaya çıktı. 22.07.2013

AKP'yi kuran kadroyu da yetiştiren Millî Görüş, bugün AKP'ye ağır eleştiriler yöneltiyor. Hareketin yayın organı *Millî Gazete*'nin Yayın Yönetmeni Kurdaş eleştirilerinin temellerini anlatıyor...

Necmettin Erbakan öncülüğünde 1969'da ilk adımları atılan Millî Görüş geleneği Türkiye'nin siyasi tarihinde kalıcı izler bırakan partiler doğurdu. O izler; geleneğin peş peşe kapatılan partilerinden başlıyor, muhalefet ve koalisyon ortaklığı yıllarına uzanıyor ve nihayet 11 yıldır süren tek başına iktidar tecrübesiyle bugüne geliyor.

Millî Nizam Partisi'nden Millî Selamet Partisi'ne, Refah Partisi'nden Fazilet Partisi'ne ve bugünkü Saadet Partisi'ne uzanan zincire en çok müdahale, kapatmalar ve darbeler üzerinden "devlet eli"yle yapıldı. Ancak hareketteki en ciddi kırılma, 28 Şubat sürecinin ardından Millî Görüş ikliminde "hoca"ya karşı çıkabilen "yenilikçiler"le yaşandı. Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül ve Bülent Arınç'ın başını çektiği "yenilikçiler," Fazilet Partisi'nden koparak 2001'de kurdukları Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ile üç genel seçim, iki yerel seçim ve iki de referandum olmak üzere, toplam yedi sandık deneyiminden zaferle çıktılar, oylarını artırarak iktidarlarını pekiştirdikleri 11 yılı geride bıraktılar.

AKP, iktidarının ilk yıllarında devletin geleneksel çizgileri içinde ve bünyesinde bulunduğu grupların öncelikleri çerçevesinde hareket eden eski merkez medyadan aldığı tepkileri, son yıllarda, içinden çıktığı Millî Görüş'ün yayın organı Millî Gazete'den görüyor.

Millî Gazete'nin yayınlarında "faiz lobisine hizmet eden, İsrail karşısında diz çöken, iktidarı döneminde helal ile haramı karıştıran, kibirli, ihanet eden, kendi zenginini ve medyasını yaratan" bir AKP de var. Peki neden?

Çok boyutlu cevaplar için, Genel Yayın Yönetmeni olarak Millî Gazete'nin son iki yıldaki manşetlerinden sorumlu olan Mustafa Kurdaş'a gittik. Kurdaş'a, Millî Görüş'ün merceğinden AKP iktidarını, İslamcı iş adamlarını, tartışılan ihale düzenini, medyayı ve AKP'ye karşı kendi çizgisinde sert bir muhalefet yürüten Millî Gazete'yi sorduk. Zaman konusunda cömert davranan Kurdaş, yaklaşık 23 yıldır çalıştığı Millî Gazete'nin merkezinde sorularımızı yanıtladı. Bu uzun söyleşi için buyrun...

Söyleşiye başlamadan netleştirelim; bir gazeteciyle mi, yoksa bir siyasetçiyle mi konuşacağız?

Ben Saadet Partisi Genel İdare Kurulu üyesiyim, taraf olan biriyim; kimliğim var, gazetemizin de misyonu. Yani, kimliği olan bir gazeteciyle konuşacaksınız. Ayrıca; kim ne derse desin, özellikle de Türkiye gibi bir ülkede, aslında her gazeteci biraz da siyasetçidir. Bir gazeteciyle mi, yoksa bir siyasetçiyle mi konuşacağız sorusu bu anlamda beni rahatsız etmeyeceği gibi, böyle bir soruya sevinirim bile.

Yani CHP'nin *Ulus*'u gibi misiniz?

Siz bunu ister Ulus'la, ister Demokrat Parti'nin yayın organlarıyla karşılaştırın. Bana göre, bir patronun gazetesi olmaktansa, paranın silahşoru olmaktansa; bir misyonun, bir kimliğin, bir duruşun gazetesi olmak çok daha evlâdır. Biz, konjonktürlere göre davranmayıp bir kimliğin gazetesi olmayı tercih ederiz. Millî Gazete ilk besmelesine sahip çıkan nadir gazetelerdendir.

Peki, misyon gazeteciliğiniz, hareket içindeki tatsız vakaları görmezden gelmenize yol açıyor mu? Örneğin, Saadet Partisi Yüksek İstişare Kurulu Başkanı Oğuzhan Asiltürk'ün Fatih ve Zeynep Erbakan'a yönelttiği "Cihat paralarını zimmetlerine geçirdiler" suçlamasına neden gazetenizde yer vermediniz?

Biz o gibi tartışmaları Millî Gazete'de görmeyiz, bunlar camia içi meseleler ve orada çözülmeli. Camialar

içindeki sorunların yayın yoluyla tartışılıyor olması, camialara fayda değil, zarar verir. Erbakan Hoca'mızdan da öğrendiğimiz ilke budur. Hedefine kilitlenmiş roket misali, camialar da bütün unsurlarıyla birlikte davasının hedefine kilitlenmelidir.

Camianın bir parçası olan Millî Görüş tabanını aile dışında mı tutuyorsunuz? Millî Görüşçüler, içinde yer aldıkları harekette neler olduğunu gazetelerinden neden öğrenemiyorlar?

Millî Gazete'nin görevi, camiasında var olan sıkıntıları derinleştirmek, dozajını artırmak değil, aksine akliselimiy ortaya koymaktır. Millî Gazete'nin görevi camiasına motor olmaktır, daha iyi hedeflere götürmektir.

Popüler tabirle soralım, size göre bugünün "yandaş" gazeteleri hangileri?

Örneklendirmek istemem, ama bu gazeteler bellidir. Ben gazetelere yandaş, candaş diye sıfatlar vermek istemem. Bu patronlarının kararıdır, saygı duyarım. Ama ihaleler veya TMSF sürecinden sonra yaşanan patronaj değişikliğiyle oluşan yandaşlık, candaşlık meselesinin altını kalın çizerim. İtiraz ettiğim, ihaleler sonucunda gazetelerin genel yayın yönetmenleriyle birlikte yayın politikalarının değişmesi. Aslında tümüyle gazetelerin ve yayın kuruluşlarının duruşlarının Ankara'nın hava durumuna göre değişmesi can sıkıcı. Gazetelerin genel yayın yönetmenlerinin de, Ankara temsilcilerinin de iktidarlara göre değiştiğine şahidiz nitekim. Patron şöyle düşünüyor: Ben şu ismi şuraya getirirsem iktidara yakın olurum, şu ismi de geçici olarak kızağa alırsam iktidara iyi bir selam çıkarım.. Acınası bir hâl bu.

Kamu bankası kredisiyle satın alınan *Sabah-ATV* grubu veya TSMF el koyduktan sonra Yayın Grubu Başkanlığı'na Cengiz Özdemir'in, Yayın Yönetmenliği'ne Mehmet Ocaktan'ın getirildiği *Akşam-SkyTürk360* grubunun geçirdiği evrim de itiraz ettikleriniz arasında mı?

Bu tür soruların cevabı zaten sorunun içerisinde ve akışta kendisini gösteriyor. Tabii ki, garip örnekler çok. Bu iktidar-medya ilişkisi bugüne de has değil. Tek parti

döneminde de, DP döneminde de böyle farklı örnekler karşımıza çıktı. Hem gazeteler iktidarları etkilemeye çalışırlar, hem de iktidarlar medyayı kendi hükümleri altına almaya çalışırlar. Bugünün krallığı kamuoyu ise eğer, çünkü yönetim seçimlerle belirleniyor, kamuoyunu etkileyen unsurlar birinci erk oluyor. Medya günümüz kamuoyu krallığının kralıdır. Siyasî iktidarların bugün de medyayı kontrol altına alma derdini bu yüzden biraz anlıyorum ve işin doğası diye bakıyorum. Şimdi de geçmişten farklı olarak 11 yıldır tek başına iktidar olmuş bir parti var. Patronlara açılan telefonlarla çok taşın yerinden oynatıldığı biliniyor...

Size açılan telefonlar var mı? *Millî Gazete*'ye Ankara'dan hiçbir rica veya serzeniş iletildi mi?

Millî Gazete son bir buçuk yıldır değişti, bülten havasından çıkarak etkili bir gazete hâline geldi. Özel haberlerimizle kendi gündemimizi belirleyen bir pozisyona doğru gidiyoruz. Ancak bugün Türkiye'deki bazı gazeteler fincancı katırlarını ürkütme istemiyor. Bu yüzden gazetelerin Ankara büroları zayıflatıldı. Ben Ankara'da gazetecilik yaptığım için biliyorum. Eskiden Ankara muhabirlerinin imzalarını ve fotoğraflarını birinci sayfada çok görürdük. Ama bugün patronların Ankara bürolarından manşet çıkarma derdi yok. Tersine, Ankara, parlamento büroları dolaylı olarak tasfiye edilme noktasına gidiyor. Bugün gazetecilik derdi olan nadir gazetelerden biridir *Millî Gazete*. Bu nedenle fincancı katırlarını ürkütme noktasında, bel altı vurmamak koşuluyla, kendimize engel koymuyoruz. "Hak Geldi Batıl Zail Oldu" düsturunu logosuna nakşeden, bu nişanı 41 yıldır hakkıyla taşıyan bir gazeteden farklı bir duruş kimse beklemesin. *Millî Gazete*'nin duruşu, yayın politikası konjonktürlere göre, iktidarlara göre, hava durumuna göre değişmez.

Sorumuzu tekrarlayalım: Ankara'dan size telefon geliyor mu?

Tabii ki, fazlasıyla aranıyoruz. AKP camiası ve Millî Görüş camiası çok iç içeydi, devam eden eski birtakım ilişkiler

var. Bazen dolaylı olarak haberler geliyor, bazen bakanlar arıyor, bazen de bakanların danışmanları arıyor. Uyarı olarak değil, ama haberlerin yankısını görüyoruz.

Tam olarak neler söylüyorlar?

Genellikle bu işlerde habere konu olan kişi ya o mevzunun doğru olmadığı söylüyor, ya "Ya kardeşim bu işin sırası mıydı? Şu şu şu oluyorken, bari siz üzerimize gelmeyin" diyor ya da "Bu AKP düşmanlığı nedir" diyor... "Sözcü, Cumhuriyet böyle yapıyor, siz de mi" tavrına kayabiliyor konuşmalar. Hâlbuki arada nüanslar var; Millî Gazete'nin derdi bağcıyı dövmek değil, üzüm yemek. Doğruları söylemek bizim 40 yıllık şiarımız. Demirelli 70'li yıllarda, Özallı 80'li yıllarda gördüğümüz her doğruyu yazdıysak, şimdi Tayyip Bey iktidarda diye bu şiarımızdan vazgeçecek değiliz.

Ankara'dan kim, kimi arıyor? Siz ne kadar sık aranılıyorsunuz?

Bunun çeşitli yolları var. Doğrudan bir genel yayın yönetmeni her zaman aranmaz. Keza bir Ankara temsilcisi de öyle. Bunun değişik yolları var.

Ne gibi?

Yandaş internet portalları üzerinden mesajlar gönderilir. Bazı gazetelerde, bazı köşe yazarları bunları kendilerine görev addeder, gündeme getirmeye çalışırlar. Bazen de danışmanlar vesilesiyle yürür bu işler.

Somutlaştırabilir misiniz; hangi siteler, hangi yazarlar, hangi danışmanlar?

Polemik çıkarmak istemem.

Medyanın dizayn edildiğini söylerken, araçlarından bahsetmiyorsunuz.

Örnek vermeyeceğim ama medya şekillendirilirken, bunun despotik yollarla yapılmasını kesinlikle doğru bulmam. Örneğin, hükümetin bir yayın kuruluşunun süren davalarına müdahil olması gibi durumlar kabul edilir olamaz.

Size dava açıldı mı?

Hayır. Ufak tefek tekzip davaları sadece. Buna Millî Gazete de çok özen gösteriyor; hakaret yok, kişisel saldırı yok. Millî Gazete asla insanların özel hayatlarını ifşa derdine düşmez, küçük düşürme ve aşağılama gibi yollara başvurmaz. Biz, yapılanlar veya yapılmayanlar üzerinden hareket ederiz, eleştirilerimizi bunlar üzerine kurarız. Asparagas ve yakıştırmalarla değil, hakikatler üzerinden yol alırız. Ve yol gösteririz. Kamu görevi de bu değil midir?

Yazı işleri toplantısı yaparken, size “yarın Ankara’da telefon gelebilir” dedirten başlıklar neler oluyor?

Bir defa bir bakanı somut biçimde manşet yaptığınızda, mutlaka bir telefon alıyorsunuz. Ya da hükümetin sizin camianızla ilgili atraksiyonları varsa, o konuda çok hızlı bir şekilde refleks gösteriyorsanız, böyle bir yaklaşım çıkabiliyor.

Örnekler ne? Mesela İsrail’in Mavi Marmara özü ardından attığınız “İhanet anlaşması” başlığı ardından arandınız mı?

Hayır, nedeni şu kanaatimce: O anlaşmayla birlikte AKP tabanında da aynı rahatsızlık yaşandı. Mavi Marmara’nın bütün mağdurları da bu anlaşmaya itiraz ediyor. O manşetimizin camiada ve AKP tabanında yankı bulduğunu biliyorum. Millî Gazete’nin 40 yıldır tirajı üç aşağı beş yukarı belli. Ama gazetenin Ankara’daki etkisi tirajından çok daha fazla. Bize “Bari siz yapmayın” diyor AKP yönetimi, çünkü Millî Gazete bugünkü yayınlarıyla, onların vicdanlarını sarsıyor. Ama biz istismar yapıldıkça vicdanları sarsmaya devam edeceğiz. Ofsayta düşülürse, “kim ne der” diye sağa sola bakmadan bayrak her zaman kaldırılmalı.

Başbakan’ın uçağına bu görüşleriniz nedeniyle mi çağrılmıyorsunuz?

Başbakan’ın uçağına bugüne kadar hiç çağrılmadık, en azından bizim genel yayın yönetmenliği dönemimiz için

bu böyle. Yanlış anlaşılmasın; davet almamayı dert etmiyoruz, ama alırsak o uçağı bineriz. Bunu genel yayın yönetmenlerinin Başbakan ile çektiği fotoğraf karesine dair “Ah, keşke ben de illâ orada olsaydım” diye iç geçirerek, bir hevesle söylemiyorum. Kurumsal açıdan bakıyorum. Yılların gazetesini o uçakta olmalı, çağrılmalı. Çağrılmamak bizim ayıbımız değil, çağırılmayanların eksikliğidir, ayıbidir. Millî Gazete mazisiyle, tarihiyle, bu millete, bu ümmete ve bu topraklara olan aşkıyla bu devletin her yerinde temsili hak ediyor. Elbette, o kareye girdik diye de rotamızı değiştirmeyiz.

Sizce neden uçağı çağrılmıyorsunuz?

Gazetemizin olaylara bakışından, Erbakanca duruşumuzdan. O uçağı binenler genelde ayakta alkışlayanlar olduğuna göre, Sayın Başbakan’ı ve iktidarı ayakta alkışlamadığımızdan belki de. Önceki sene Başbakanlık’ta genel yayın yönetmenleri ve gazete patronları ile bir toplantı yapıldı. Ve bazı gazeteler çağrılmadı, çağrılmayanlardan biri de bizdik. Sayın Başbakan bu toplantıyı AKP’nin bir toplantısı olarak yapıyor olsa bu tutumu anlarım, ama bu, hükümet olarak yapılıyor ve bir devlet brifingi veriliyor. Söz konusu devlet olunca, manavdan karpuz kavun seçer gibi “o gazete gelsin, bu gazete gelmesin” diye seçmek doğru olmaz. Bu konuda Başbakan’ın Basın Danışmanı Lütfullah (Göktaş) Bey’le telefonda görüştüğümüzde “Yer sorunu var” diye bir mazeret sunuldu. Eminim, bu mazerete kendileri de inanmıyordu. Devlet meselesinde sandalye sorun olamaz, ki bazı yandaş gazetelerden iki ya da üç temsilci vardı. İktidarın en büyük eksikliklerinden biridir bu. Gazetelerin akreditasyon meselesi çok eskilerde kalmalı oysa. Bir dönem genelkurmayın yaptığı bir çalışmaydı. Bu zihniyet darbeci zihniyetin uzantısıdır.

Okuyucular için not düşelim. 20 Ekim 2011’de Erdoğan, Başbakanlık Konutu’nda medya patronları ve genel yayın yönetmenleriyle PKK’ya

ilişkin haberler hakkında görüştü. Hem toplantının otosansüre teşvik niteliği, hem de Erdoğan'ın Kürt sorunu konusunda Kandil'de söyleşilere de uzanan gazetecilik çabasına karşılık Hasan Cemal'e ilişkin olarak yaptığı "nüfuz, ün, para" sorgulaması tartışma konusu oldu. Şimdi aktardıklarınızsa ayrıca ilginç, çünkü bugün TSK'nın bile savunmadığı akreditasyon engeline Millî Görüş geleneğinde yetişen bir parti tarafından uğruyorsunuz. Bu sizin için ne demek?

Kendi adımıza olmasa da üzüntü duyduğumuz bir durum bu. Millî Gazete ikliminde yetişmiş bir kadronun bırakın akreditasyon uygulamasını, bize teşekkür etmesi gerekirdi diye düşünüyorum. Çünkü herkesin alkışladığı bir ortam var; ihale alanlar da, samimi olanlar da alkışlıyor; susanlar da çıkarları için susuyor. "İyi ki Millî Gazete var" demelerinizi beklerdik, çünkü 41 yıl önceki besmelemize sahip çıkmamızı en iyi onların algılaması gerekiyor. Biz doğru bildiklerimizi söylüyoruz. Bizimki AK Parti düşmanlığı değil, aksine Allah indinde dostluktur; çünkü yol gösterici bir yayıncılık yapıyoruz. Birine, doğru ve yanlış gösteriliyorsa, o kişiye düşen o vazifeyi yapana teşekkürdür.

Millî Gazete, AKP öncesindeki sivil iktidarlarda akreditasyon engeli yaşamış mıydı?

Herhangi bir parti döneminde bu sorunu yaşamadık, ama tabii askerî darbeleri, Dışişleri Bakanlığı ve başka kuruluşları kenara koyarak söylüyorum. CHP'nin ve zihniyetinin iktidarlığında bile, bildiğim kadarıyla, Millî Gazete akreditasyon sorunu yaşamamıştır. Ama Sayın Başbakan, bu akreditasyondan haberdar mı bilmiyorum. Belki bazı bürokratların işgüzarlığıdır.

Sizce Başbakan'ın bilmemesi mümkün mü, yoksa yakıştıramıyor musunuz?

Yakıştıramıyorum, diyelim.

Akreditasyonun yanına işten atılan gazetecileri, müdahale edilen manşetleri koyduğunuzda, "AKP, bugün medyaya kendi 28 Şubat'ını yaşatıyor" diyen birine katılır mısınız?

28 Şubat meselesine girecek olursak, Mehmet Ali Birand'ın Millî Gazete'de manşet olan sözünü hatırlatmam gerekir

meslektaşlarıma. "Yatacak yerimiz yok" demişti Birand, 28 Şubat'ta medyanın üstlendiği o karanlık rolü bize anlatırken. Ama AKP medyaya 28 Şubat'ın hesabını soruyor yaklaşımı da doğru değildir. Zira bizatihi AKP 28 Şubat sürecinin bir sonucu, bir ürünüdür. On bir yıllık iktidar dönemindeki birçok ana hat politikalara baktığımız zaman, bu gerçeği görmek mümkündür. 28 Şubatçı zihniyeti başlı başına çağ dışı bir zihniyet olduğu için kendi kendisini tasfiye etmektedir. İktidar hesaplaşma değil, kendi medyasını oluşturma gayretindedir.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinin ardından Ankara Temsilcisi olarak yaptığınız analiz şu oldu: "Millet, kurtuluşun tek çaresinin Millî Görüş'te olduğunu gördü. Bu yüzden Millî Görüş'e döndü. Ancak bunu bilenler, medyayla propagandayla son anda milletin elini sürçtürdü. Millî Görüş'ün tek ve gerçek temsilcisi SP yerine, benzerine yöneltildi. Hedef doğru fakat nişan yanlış alındı, aldırıldı. Bütün olay bu." Bugün yanıldığınızı düşünüyor musunuz?

Hayır. 2002 sonuçları, 28 Şubat sürecinde Erbakan'a yapılanlara verilen tepki sonucudur. Millî Görüş içinden çıkan bir grup dışarıda Avrupa'ya, ABD'ye sıcak mesajlar verilirken, içerideki kampanyalarda "Erbakan'ı cumhurbaşkanı yapacağız, biz aslında Millî Görüş gömleğini çıkarmadık" dedi. Dışarıya farklı konuşuldu, kapalı kapılar ardında farklı mesajlar verildi. El sürçtürüldü.

Aynı seçimde SP'ye yüzde 2,5 oranında oy veren halkın eli, 11 sene boyunca, yapılan referandumlar dâhil yedi seçimde sürçmüş olabilir mi sizce?

Bahsettiğim propagandalar sonrasında yüzde 36 oy aldı. Devamındaki seçimler bu tabloya göre cereyan etti. İlk seçim çok önemlidir. Bugünün AKP'lileri dünün Refahçıları oldukları için yüzde 36 oy almışlardı. Dünün Refahçısı bugünün AKP'lileri, Refah'ın Millî Görüş anlayışının tam zıt kutbuna düşmüş, küresel bir figüran olmuşlardır.

Üç genel seçimi artan oranlarla kazanmak sizce sıradan mı?

Tabii ki sıradan olamaz ve küçümsenemez. Tayyip Bey, toplumun nabzını dil olarak çok iyi tutuyor. Ve çok çalışkan da bir lider. Amerika ile iş birliği yapsa da, birçok yanlışa imza

atsa da halkı etkileme ve onlarla konuşma konusunda bir karizması var. Bugün AKP'nin sözcüleri ve Başbakan'ın söylemleri, baktığınızda çok doğru olabiliyor ama doğruları yapmıyor. Ekranlarda, mikrofonlarda doğrular söyleniyor, ama o söylenen doğruların doğrusu yapılmıyor. Halkımız da yapılanlara değil, maalesef konuşulanlara, polemiklere bakıyor. "Kılıçdaroğlu'na ne güzel cevap verdi" duygusu her şeyin üzerine çıkıyor.

"Doğrular" konusunda siz yanılıyor olabilir misiniz?

Doğrular konusunda biz yanılıyor olsaydık, Sayın Başbakan bizim söylemlerimizi kullanmazdı. Söylemler bizim, ama yapılanlar AKP'nin. Seçmenden AKP'ye oy akışına gelince, bu konuda CHP'yi de özel olarak tebrik etmek lazım. Sağ olsun, Kılıçdaroğlu başta olmak üzere CHP'li sözcüler, AKP'nin iktidarda tutunması ve seçimlerde en yüksek oyu alması konusunda çok iyi çalışıyor.

SP de, CHP gibi "iyi" mi çalışıyor?

CHP de, AKP de kendi saflarını sıklaştırıyor. Gezi olaylarının ikinci aşamasında da Tayyip Bey bunu tercih etti. Saadet Partisi algı duvarları ile açıktan ve gizli ambargoları aştığı takdirde her şey değişecektir zaten.

Bugün "AKP, SP'den daha ehliyetli" diyen bir Millî Görüşçü olabilir mi?

Olamaz, çünkü hedefler ve çıkış noktaları farklı. Millî Görüş'ün hedefinde "yeni bir dünya" ve "İslam birliği" vardır, ama AKP'nin hedefinde Batı'yla tam entegrasyon ve Batı'nın İslam coğrafyasındaki modeli olmak var. Biz "İslam dünyasına liderlik" diyoruz, AKP "İslam dünyasına modellik" diyor. Millî Görüş, İslam Birliği'nin ilk adımı olan D-8'leri pasifize eden, buna mukabil Hristiyan kulübü olan AB için AB Bakanlığı kuran bir anlayışla asla bağdaşamaz.

Peki, bunu diyen Millî Gazete kurucusu Hasan Aksay olsa?

O olsa bile bir şey değiştirmez. Ben olsam bile bir şey değiştirmez. İlkeler bellidir! Gerçek ortadadır, AKP'nin ehliyeti "iş birlikçilik"teki başarıda kendisini gösteriyor!

Hasan Aksay'ın neden bunu söylediğini merak etmez misiniz?

Bakın, bugün Star'dan Yeni Şafak'a, Anadolu Ajansı'ndan Akit'e pek çok yerde Millî Gazete'nin içinden çıkmış birçok isim vardır. Olabilir, Sayın Başbakan da bu camianın içerisindeyken belediye başkanlığı yaptı.

Hasan Aksay şimdi Akit'te yazdığı için Millî Görüş çizgisinden çıkmış mı oluyor?

Asla. Kişisel mevzulara indirgemene gerek yok. Ve ben Hasan Aksay ağabeyin Millî Görüşçülüğünü tartacak yeterlilikte de kendimi görmem. Hasan ağabeye Millî Görüşçü değildir de diyemem.

Kişisel ilişkileri hedefleyerek değil, AKP-SP karşılaştırmasında farklı düşüncelere ne kadar açık olduğunuzu öğrenmek için soruyoruz.

Hasan Aksay'a büyük saygı duyarım, ehliyet konusu da kendi kanaatidir. Sadece aynı şekilde düşünmüyoruz.

Gazeteden gidelim. Hasan Aksay, Tevhit Karakaya, Fehmi Kuru, Hasan Karakaya, Ahmet Kekeç, Sadık Albayrak dâhil, pek çok kişi var ki Millî Gazete'de yetişti, ama kalanların sayısı hayli az. Millî Gazete terk edilen bir okul mu?

Hayır, Millî Gazete bu isimler üzerinde de etkisini sürdürüyor ve yeni kadrolar yetiştiriyor. Geleniyle, gideniyle 500 kişi istihdam edemezsiniz burada. Millî Gazete yeni nesiller yetiştiriyor.

Gelir-gider dengemiz tutuyor mu, bütçemiz ne durumda?

Millî Gazete zor şartlarda yayınlarını yapmak durumunda. İster tiraj ister reklamlar olsun, sıkıntılıyız. Gelir-gider dengemiz ancak kendi yağımızda kavrulabilecek ölçekte. Birçok gazete gibi biz de kilo kilo ek vermek isteriz,

ama ciddi anlamda ekonomik açmazlarla karşı karşıya kalabiliyorsunuz.

Camianın iş adamları size destek olmuyor mu?

Tabii ki bugün hâlâ Millî Görüş içinde kalan iş adamları reklamlarla bize destek veriyor. Fakat bazı yazarların söylediği gibi, eski mücahitler yeni müteahhit oldu. Çoğu, AKP süreciyle camiadan ayrıldığı için daha az bir kaynak aktarımı oluyor bize. Hoş, reklam verebilecek olanlar da bazen iktidarlarla, belediyelerle olan işlerinin bozulabileceği gibi bir anlaşılmaz paradoks ortaya koyabiliyor.

Eski Millî Görüşçü iş adamları AKP'de ne yapıyorlar?

Daha zengin oluyorlar.

Nasıl oluyor bu?

Bu konulara girmek istemem.

İsimlerden ziyade, sizin İslamcı iş adamlarının evrimine dair gözlemlerinizi merak ediyoruz.

Daha dün küçük bir atölyesi, fabrikası olan bir kişiye bakıyorsunuz, bugün ulusal, hatta uluslararası şirkete dönüşmüş. Ya da çok büyük ihalelere ortak olmaya başlamış.

“Çalışmış da kazanmış”lardan farkı ne bu grubun?

Tercihlerle ilgili farkı var. Ama bugün AKP'den ihale alan herkes bu kazancı hak etmeden kazanıyor, demiyorum. Bir genelleme, işinin hakkını verenlere, adaleti gözetenlere haksızlık olur. İhale almayı suç da ilan etmek istemem.

“Hayatın olağan akışına aykırı bir servet artışı olanlar var” mı diyorsunuz?

Evet. Sonuçta kendi başına iktidar olanlar kendi zenginlerini oluştururlar. Sayın Özal'ın da büyük zenginleri vardı. Bugün de AKP, yeni zengin bir İslamcı sosyete oluşturmuştur. AKP'li “beyaz Türkler,” AKP'li “beyaz Lazlar” ve AKP'li “beyaz Kürtler” peydahlanmıştır.

Bu “İslamcı sosyete”nin hacmi ne?

Bilemem, çünkü onların arasında değiliz. Ama makam ve para önemli bir imtihan. Vicdanlarını rahatlatmak için dünya görüşlerini değiştirebiliyorlar. Maalesef ihaleci bir İslamcılık ortaya çıktığı için, her şeye para gözüyle bakmaya başlayan ve gücü elde edeyim de sonra davama sahip çıkayım, diyen insanlar var ve zamanla o güce tapmaya başlıyorlar. AKP'ye yaklaşan bugünün yeni zenginleri belki başlangıçta çok iyi niyetle oraya gitmiş olabilir. Ufak ihalelerle başlamış olabilirler, ama insanların sahip olduğunu sandığı şey bir süre sonra insana sahip olmaya başlar. Zenginlik Müslümanlara sahip olmaya başladığı için ciddi bir paradoks yaşıyoruz. Dünyevileşme ahireti unutturuyor... İnsanoğlu dünyevileştikçe, paranın kulu hâline gelmeye başladıkça, zenginliği ve gücü hak sebebi saymaya başladıkça adaleti de, vefayı da unutuyor. Bugün bunlar yaşanıyor.

2001'de Millî Görüşçü olan atölye sahibi birinin AKP iktidarında yürütülen bir devlet ihalesini alması için kriterler ne? Sizce ihaleler nasıl alınıyor?

Biçilen görevler var. Bir: AKP aleyhine olamıyorsunuz. Peşinen AKP'nin yaptığı her şeyi doğru olarak kabul ediyorsunuz. Ve bu kamuoyu üzerinde ciddi bir etkiniz oluyor. İki: Millî Görüş'le de bağlarınızı kesmeniz gerekiyor. Bunun sözde Müslümanların iktidarında yaşanıyor olması çok daha acı. Bize göre, Müslüman dünyalık düşünemez. Müslüman illâ sürünecek, demiyoruz ama bazen üç, beşten büyük olmalıdır. Yani helal olan üç, haram olan beşten büyüktür. Biz haram ve helalin birbirine karıştırılarak İslamcılık yapılmasına karşıyız. Ve çok iddialı olduğunu düşünmüyorum; haram ve helalin en çok birbirine karıştırıldığı dönemi yaşıyoruz.

Tam olarak bu zenginleşmeyi haram yapan ne?

Alın teri ve hak ediş tabii ki. Başkalarını yıldırarak, başkalarının hukukuna girerek, rakipleri olur olmadık yöntemlerle saf dışı bırakarak helallik oluşamaz. Kayırmacı

ihaleler değil, vergilerin korunması yoluyla yapılıyorsa ihaleler, helal kazançtan bahsedebiliriz. On liralık işi 100 liraya veriyorsanız ve alıyorsanız, bu işi yapsanız da karşılığı helal olabilir mi ki! Zenginlik meşru yollarla nasip oluyorsa, helallik dairesinde yürünüyorsa, anlamı var. Zenginliğin zekâtı veriliyorsa helalliği var. Ama bugünün zenginleri zekât bile vermez hâle gelmiştir. Ama sorsanız onlara, İslamcılardır. Fakirin hakkını vermeyen zenginlik bugünün modası.

Peki, neden “en çok AKP döneminde?”

Çünkü biz bu insanları tanıyoruz. Parlamento muhabirliği yaptım yıllarca, milletvekili olup da geldiklerinde hiçbir mal varlıkları olmayanların, şimdi geldikleri pozisyonları biliyoruz. Ya da AKP içerisinde siyaset yapanların SP’deykenki ekonomik durumlarını biliyoruz. Bürokratların aldıkları maaşlar belli, ama bazı bürokratların bugünkü pozisyonları belli. Hayatın olağan akışına göre hızlı bir statü, ekonomik sınıf atlama söz konusu.

Millî Gazete ihale almaya çalışıyor mu?

Sektörümüzde giriyoruz, ama alamıyoruz.

Siz ne tür ihalelere giriyorsunuz?

Biz sadece gazeteyiz ve sadece matbaayız. Gazetemiz var ve baskı işleri yapıyoruz. Türkiye’deki genel sorun da zaten ahtapotun kolları gibi farklı kollara yayılma, tekelleşme. Bir yayın girişimiyle başladığınız medyada televizyon, dergi, radyo diye giderek yatay bir tekelleşmeye giriyorsunuz. Bu bile sakıncalıyken, Türkiye’de dikey tekelleşme de var. Bir patronun hem gazetesi, hem televizyonu, hem dergisi, radyosu var; bir de bunlara ilaveten holdingi, bankası, enerji, inşaat şirketleri oluyor.

Millî Gazete’nin söyleşi boyunca vurguladığınız “fark”ına dair başka bir açıyı Ocak 2013’teki bazı manşetlerinizle örneklendirelim. Sakine Cansız,

Fidan Doğan ve Leyla Söylemez Paris’te öldürüldükten bir gün sonra, siz “2 yıl sonra Eyüp Sultan’dayız” manşeti attınız. Suikasta dair ayrıntılar ortaya çıkarken, sizin manşet konularınız şöyle devam etti: İncirlik Üssü, Fransa’nın Mali’yi işgali, Zerdüştlük, Kamalak’ın açıklaması, Mali, İsrail ve tohumculuk, yine Mali, yine Kamalak’ın açıklaması... Ajans haberlerine mesafeli yaklaşımınızı biliyoruz, ancak onları ayıklarken, Türkiye gündemini de ayıklayabilir misiniz?

Hayır. Bazı dönemlerde gazeteler kendi ilgi alanlarına yoğunlaşır, bazen de sıcak haberler manşet olur. Ama genellikle birçok haber bir şekilde maksatlı, giydirilmiş oluyor. Gündemin tapıcısı değiliz, zira çoğu zaman gündemler pişiriliyor.

Sizce Sakine Cansız’ın barış sürecinde öldürülmesi önemsiz miydi?

Elbette, önemli bir hadisedir. Ama bize göre Mali’nin Fransa tarafından işgal edilmesi çok daha önemlidir. Sonuçta bir İslam ülkesi, bir Avrupa ülkesi tarafından işgal ediliyor. Sakine Cansız ve diğerlerinin Paris’te öldürülmesi konusu önemlidir, ama bu olay bizim masamızda Fransa’nın Mali’yi işgalinden, İncirlik Üssü’nden, Zerdüştlük, İsrail’in tohumculuğumuza koyduğu ipotekten de önemli değildir. Bu konuyu haber yapmadık değil. Ama manşetlerimizi ajanslara attırmamaya çalışıyoruz.

Binlerce kişinin ölümüyle sonuçlanan Kürt meselesine dair kritik bir zamanda gerçekleşen bir suikast, Mali’nin işgali kadar manşetlerinizde yer almayı hak etmiyor mu hakikaten?

Kimsenin Mali’nin işgalini yazmadığı bir günde, üç maymunu oynadığı bir günde, elbette ki Mali’deki işgal ve Fransız katliamları daha önemlidir. Biz elhamdülillah Müslümanız ve Mali, Afrika’nın kara insanların ülkesi diye bu işgali saklayamayız. Bir Müslüman ülkede yapılan işgal operasyonu, Paris’teki cinayetten mühimdir. Bırakın, bu da Millî Gazete’nin farkı olsun.

Örneklere Gezi Parkı eylemleriyle devam edelim. Gezi, 29 Haziran’da bazı gazetelerin birinci sayfalarına girmeye başlarken, sizin manşet konularınız

şöyle oldu: Ayasofya, AB Yerel Basın Çalışması, “diyalog dini,” - şafak operasyonundan bir gün sonra- “Mezuniyet bataklığı.” Gezi olayları, ancak 2 Haziran’da “Taksim Dersi” manşetiyle girebildi gazetenize. Haftalık bir dergiyi ancak kurtaracak bir tempo değil mi bu? Erbakan’ın sizden yaratmanızı beklediği heyecanı karşılıyor mu sizce?

Açıkçası, Gezi’nin Cumartesi Anneleri’nin eylemleri gibi cereyan edeceğini düşündük. Fakat şafak operasyonu ile birlikte olayın seyri değişti. Onun üzerine bizim de gündemimize girdi.

Hata veya öngörüsüzlük olarak nitelemiyor musunuz tutumunuzu?

Hata değil, ama önceliğimiz olmadı. Ayrıca kim öngördü? Sözcü, Cumhuriyet görmüştür belki ama kim gerçekten öngörebildi? Eksiklik dersenez, eksiklik diyelim. Eksikliğimizle de biz Millî Gazete’yiz. Hangi yayın eksiksiz, hatasız? Türkiye’de arşivlere baktığınız zaman göreceksiniz ki, öngörü diye bir şey zaten yok.

Eleştirinize ilişkin örnekler çıkarılabilir ama Gezi’yi örneğin, *Hürriyet* ve *Milliyet* birinci sayfalarından gördü. Ancak siz, performansınıza rağmen 5 Haziran’da “İktidara toz kondurmayan medya iktidarın hatalarının tozunu alırken, ‘darbeci’ medya kışkırtıcılık yaptı. Olayları bütün yönleriyle okuyan ve yol gösteren yine *Millî Gazete* oldu. Ne yanırları sakladık, ne de doğruları yazmaktan çekindik” dediniz.

Bizim kastımız tahlildi, olayları en hızlı yansıtan anlamında söylemedik. Hız değil, doğru bakış, doğru analiz önceliğimiz. Bu konuda Taksim Dersi manşetimiz nedeniyle AKP çevresinden ciddi eleştiriler aldık. Doğrudan AKP’ye yapılan bir gönderme gibi algılandı. Oysa biz spotlarımızda olayları ve ana muhalefeti de eleştirdik.

Hasan Aksay’ın gazetenin ilk başyazısında not düştüğü “Herkesin Hakk’ına azami saygılı olma kararıyla yola çıkıyoruz” şiarının bugün arkasında mısınız?

Evet. Hasan Aksay ağabeyin başlarken yazısında konulan bütün ilkeler bugün için de geçerlidir. Ve o ilkeler üzerine yürüyoruz...

Nefret söylemi listelerinde *Millî Gazete*, *Akit*’le yarışır gözüküyor. Bunların arasında en sık Yahudiliğe dair yapılan haberler geliyor; “İşte Yahudi kafası” manşeti veya “Yahudilerden dost edinmemek gerek” yazısı sadece iki örnek.

Bu bir nefret söylemi olamaz ki. Kuran-ı Kerim’de de çok sık yer buluyor.

Sizin İsrail politikalarına eleştirilerinizin tüm Yahudileri kapsayan bir şekilde verilmesi, herkesin Hakk’ına saygılı olma şiarınızı delmiyor mu?

Biz Yahudi bir vatandaşı hedef almıyoruz. Ama dünyada iç içe geçmiş kavramlar var, bunlardan biri siyonizm. Yahudilik de siyonizmle özdeşleşmiştir. Kastımız, küresel ırkçı emperyalizmin yeryüzünde ortaya çıkarmış olduğu ifsat ve kaos düzenine olan eleştirilerdir. Biz küresel sömürü dünyasına itiraz ediyoruz. Siyonist örgütlere, siyonist sömürücü zenginlere ve onların halkları kaos denizlerinde yüzdürmelerine itiraz ediyoruz.

“İşte Müslüman kafası” diye bir manşet görseniz, “Sizi değil, teröristleri kastediyoruz” savunması sizin için yeterli olur muydu?

Diyorlar zaten. O manşetler İsrail medyasında boy boy var. Onları bırakın, bizim gazeteler arasında bunları yapanlar var. İslamofobi var. İslam eşittir terörist mantığını yerleştirmek isteyenler var. İslam’dan nefrete kimse ses çıkarmıyor.

İsrail medyasında söz ettiğiniz şeyleri yapanların yaptıklarını yapıyor olmak içinize siniyor mu?

Biz gidip de Filistin’i işgal etmiyoruz, Mescid-i Aksa ile ilgili yıkım çalışmaları yürütmüyoruz. Bir tarafta ezilmiş halklar var, öbür tarafta siyonizm çerçevesinde yaşamakta olanlar var. Kaldı ki, bizim muhatabımız ve hedefimiz asla kişiler, inançlar olamaz. Yıkım, ifsat, sömürü şebekeleridir. Bugünkü dünyayı böyle yönetenlerdir.

Yahudiliğin yanı sıra Hristiyanlığa, Ermeni papazlara ve eşcinselliğe dair yaptığınız haberler de nefret söylemi araştırmalarına giriyor. Hassasiyetlerinizle “küresel sömürü dünyası”na itiraz ettiğinizi söylerken, sıradan insanların hissettiklerini göz ardı ediyor olabilir misiniz?

Bir Ermeni vatandaşı, Ermeniliğiyle iftihar edebilir. Bir Yahudi de Museviliğiyle iftihar edebilir. Biz onları baskı altına almayı düşünmüyoruz. Biz siyasî uzantılarıyla, siyasî planlar ve projelerle savaş hâlindeyiz. Bu, bizim onların inancıyla bir savaş hâlinde olduğumuz anlamına gelmez. Eşcinsellerle ilgiliyse yepyeni bir süreç başladı, evlenmeye başladılar, bu da dünyada teşvik görüyor. Biz bu sapkınlığa temelden karşıyız.

Azami saygı ilkeniz bu noktada iptal mi?

Saygı dediğiniz nedir? Yüzde 99'un Müslüman olduğu bir ülkede başörtülü biri kamuda yer alamıyorken, siz sapkınlığa saygıdan bahsediyorsunuz. Ben buna asla saygı duyamam. Bu Kuran'ı, İslam'ı reddedmiştir. Ben buna saygı duyamam. Toplumumuzda Zeki Müren vardı, sonra Fatih Ürek gibi bir sürü isim çıktı. Şimdi dizilerde eşcinsel tipler, roller var. Şimdi bu milletin çocukları neden özensin bunlara...

Sizce özeniyor mu çocuklar?

Tabii! Yaygınlaşması, olmasından daha tehlikeli olan şeylerden biridir eşcinsellik. Bizim bu sapkınlıkların yaygınlaşmasına karşı duruşumuz nettir. Söz konusu eşcinsellikse saygı maygı kimse bizden beklemesin.

Şiddet mi beklesin?

Hayır. Bizim mazimizin en küçük noktasında bile şiddet yok. Bu apayrı bir şey. Kimseyi hedef göstermiyoruz.

“Domuzlar eşcinseldir” diyerek başlayan bir yazarınız, “domuz yiyenlerin domuza benzediğini” söylemişti. Siz bu görüşü paylaşıyor musunuz?

Domuz yiyenlerin o etten nasıl etkilendiklerine dair yapılan araştırmalar var. Bu konu o yazıya konu edilmiş olabilir.

Siz domuza benzeyen birini gördünüz mü?

Şeklen değil ama domuzun birtakım özellikleri vardır. Domuz kendi dışkısını yer. Bütün hayvan âleminde eşin kiskanılması vardır, domuzda bu yoktur. Bu anlamda söylenmiştir.

Dışkısını yiyen insanlar mı var?

Hayır, ben o hayvanın özelliklerini sayıyorum.

Millî Gazete'nin tavrının tartışma yarattığı bir başka konu: Kadınları mozaikleme. Önce bir heykel, ardından kadın bir güreşçi, son olarak da belediyenin Ramazan etkinliğinde halay çeken bir kadının mini sayılamayacak eteğinin altından gözükken bacaklarını mozaiklediniz.

Neden?

Çocuk diye lanse edenler oldu ama genç bir kızdı o. Millî Gazete'nin 40 yıldır ilkeleri vardır, bu kriterlerine de reklamlarında dahi olmak üzere uymak gayretindedir.

Nedir kriterleriniz?

1- Banka ve faiz reklamı koymayız, 2- Coca Cola gibi emperyalizmle özdeşleşmiş markaların da reklamını koymayız, 3- Ahlaka muğayir, kadının bedeninin istismar edildiği görüntülerine parayla bile olsa gazetemizde yer vermeyiz.

Millî güreşçi veya heykel tam olarak nasıl “istismar” edilmişti?

Bir erkekle bir bayanın güreştirilmesi ayrı bir fecaatir. Biz İslamî bir gazeteyiz, fuhuşa ve teşhiriyata karşıyız. Bu konuda eleştirilmekten de gocunmuyoruz, bu bizim için iftihar meselesidir.

Şortlu bir adamı da mozaikler misiniz?

O bizim için bir açmaz. İslamî fıkhıya uymaya çalışıyoruz.

Spor sayfamızda futbolcuları kullanırken de çok fazla sortlu fotoğraflar kullanmamaya çalışıyoruz. Ama fıkıhî anlamda erkeğin tesettürü ile ilgili birkaç farklı yorum olduğu için buna bazen izin verebiliyoruz.

Gazetenize askılı tişörtle gelsem sorun olur muydu?

Sizi kapı dışarı edecek değiliz. Ama tabii ki sizin de bize saygı göstereceğinizi biliriz.

Eski merkez medya başörtülü kadınlara tavır alırken, siz de kadınları ve kıyafetlerini görmek istediğiniz gibi gösteriyorsunuz. İslamî veya değil, erkek medyanın kadınlara çizdiği sınırların farkında mısınız?

Bizim camiamızda bu konuda İslamî hassasiyetleri ön planda tutmaya en çok kadınlar riayet ederler. Bizden önce kadın okurlarımız bize itiraz ediyor. Sonuçta bir aile gazetesiyiz. Bir ailenin evine giriyorsak, belli ilkeleri sürdürdüğümüz içindir. Yanlış yaparsak, o ailenin önce bayanlarının tepkisini çeker. Bundan geri adım atmamız.

Peki, sınır ne, nereye kadar mozaiklersiniz?

Biz teşhiri mozaikliyoruz. O heykel de bir teşhirdi. Bizim için kriter, teşhiri kapatmaktır. Bir gün tam sayfa reklam teklifi geldi, kanepe reklamıydı, bir bayan uzanmıştı ve cinselliği çağrıştıran, bedensel istismara uğramış bir kadın görüntüsü vardı. Ve biz bu ilanı girmedik. Yirmi bin liralık bir ilanı elimizin tersiyle ittik. Ertesi gün bir başka mobilya reklamı geldi. Koltuğun önünde ve ayakta karı koca poz vermişlerdi. Orada da kadının kolu açıktı ama onu mozaikleme derdine düşmedik çünkü bir aile fotoğrafıydı bu. Teşhir ve fuhuşiyat yoktu. Ama gönül ister ki, tam anlamıyla görsellerimizde İslamî hassasiyetleri uygulamayı başaralım.

Yazı işlerinde kaç kadın çalışmanız var?

Yok.

Dolayısıyla bir kadın fotoğrafının teşhir olduğuna erkekler karar veriyor?

Bu yaptığınız kolaycılık. Biz şahsî düşüncelerimizle karar vermiyoruz. Bu kararları fıkıhî yorumlar, fetvalar çerçevesinde veriyoruz.

Bir kadının da katılması farklı bir bakış açısı sağlamaz mıydı?

Kadın yazarlarımız var. Gerek bayan yazarlarımızın gerekse bayan okuyucularımızın gazetemize katkısı da büyük. Bayan yazarlarımızla da istişarelerimiz oluyor tabii ki.

Kürşat Bumin: Yeni Şafak'ın sahibi Albayrak askere direndi ama hamasete direnemedi. 30.09.2013

Yeni Şafak'taki köşesi kapatılan Kürşat Bumin anlatıyor: "Eskiden asker, bugün hükümet atıyor" diyemiyorum; sonuçta, akil insan olduk, sonra kovulduk!

Yaklaşık üç ay önce, 3 Temmuz 2013 akşamı Mısır darbeye sahne olurken T24'ün manşetlerinde bir haber belirdi. Yeni Şafak'ta yazan Kürşat Bumin, gazeteden insan kaynaklarının telefonuyla "ihraç edilmişti."

28 Şubat iktidarının hiç hazzetmediği Yeni Şafak, üstelik o süreç devam ederken, Kürşat Bumin'i kadrosuna katarak gerçeğe doğru sağlam bir yol inşa etmişti. İslamcı/ muhafazakâr çizginin muhalefetteyken peşine düştüğü "hürriyet" iddiasını süslemek için vitrinden geçirilmek üzere davet edilmiş görünmüyordu Bumin gazeteye. Zira yeri geldiğinde Yeni Şafak'ı da eleştirerek 16,5 yıl yazdı gazetede. Ve epeydir iktidarda olan muhafazakâr çizgi, sonunda Bumin'in üzerine de çekildi. Yeni Şafak, gerçekte en kuvvetli bağlarından birini, Bumin'le yollarını ayırarak kopardı.

28 Şubat döneminde Yeni Şafak'ta yazmaya başlayan Bumin, eleştirilerini Hürriyet'ten Zaman'a, hiçbir mahalleden esirgemedi. Bumin, gerek Yeni Şafak'ta Alper Görmüş ile hazırladıkları "Kronik Medya" sayfasında, gerek Umur Talu, Ümit Kıvanç, Nabi Avcı ve Muray Mert gibi isimlerin de katkı sunduğu medyakronik.net sitesindeki "Köşe Kapmaca" köşesinde, medyanın hâllerini arşive kaydetti.

Bumin, köşe yazarlığının yanı sıra, Ege Üniversitesi'nin ardından Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı ve Sivil Toplum ve Devlet, Batı'da Devlet ve Çocuk, Demokrasi Arayışında Kent, Okulumuz, Resmî İdeolojimiz ve Politikaya Övgü ve Medyakronik adlı beş kitap yayımladı.

Sol-liberal çizgisi bilinen Bumin, evet, özellikle son yıllarda Yeni Şafak'ın gerçeklerle en önemli bağlarından biriydi. Sürekli aynı kanaati tekrar etmek gibi, Türkiye'de yaygın olan köşe yazarlığı pratiğine itibar etmeyen Bumin, tartışılan gündemde gerçeği bulmaya "çalışan" yazılarla çıkıyordu okurun karşısına. Gazete köşelerinde yaygın alışkanlıklar üzerinden düşünürseniz, "muhabir mesaisiyle kendisini cezalandıran bir yazar" karşısındayız!

Bumin, muhabir seven bir yazar olarak, hem hacimde hem nitelikte ağır soruşturma dosyalarını çalışmaktan kaçınmadı ve ihlal kayıtlarında aradığı gerçeğin bulunduğu parçalarına karşı ideolojik süzgeç kullanmadı.

Sonuç; şimdilik, 16 seneyi aşkın süredir yazdığı Yeni Şafak'taki köşesinin bu yaz kapatılması oldu.

Köşesinin kapatılmasının nedenini ve bugün köşe yazarlarından medya patronlarına değerlendirmelerini sormak için Bumin'le buluştuk. Sorularımıza, Kürşat Bumin'in verdiği cevaplar aşağıda, buyrun.

Yeni Şafak'tan neden kovuldunuz? Bu nasıl gerekçelendirildi? Sizce gerçek sebep neydi?

Bunun gerekçelendirmesini Genel Yayın Yönetmeni (İbrahim Karagül), yazısının altına düştüğü bir notla açıkladı: "Bizim gazetemiz herkese açıktır. Tarihimize bakarsanız böyledir, fakat gazetemizi küçük düşürücü sözler söyleyince..." Benim ifadelerimse küçük düşürücü değildi, gazetenin içinde polemik yapmak istemeyeceğim bir insana, çok arandığı için cevap verdim. Ve "Bir zamanların muteber gazetesi Yeni Şafak kimlere kaldı" ifadesini kullandım. Bu, ne bütün gazeteye ne de tüm köşe yazarlarına dairdi, bir insana dair söylendi. Fakat çirkin ve hiç görülmedik biçimde insan kaynaklarından birinin sözüyle, "Yazı hayatınıza gazetede son verildi" şeklinde, çok kaba bir yöntem kullanıldı. Eskiden Doğan Medya Grubu için "Turnikeden geçmiyorsa kart, kovulmuşsunuz demektir" denilirdi. Bu da öyle,

orada turnike var, burada insan kaynaklarından bilmem kimin mesajı. Ben de yazmış olduğum son yazıyı T24'e gönderdim.

On altı yıl önce neden Yeni Şafak'ta yazmaya başlamıştınız?

Ben 16 buçuk yıldır Yeni Şafak'ta idim. Oraya yazmaya başladığımda, ne AKP ne Başbakan Erdoğan vardı; bambaşka bir Türkiye idi. Bu tanımlamaları sevmem ama, bugün de söylendiği gibi "İslamî" ve "laik" diye iki cepheyle anılan bir Türkiye'ye karşı olduğum için İslamî cenahın içinde yazmayı sakıncalı görmedim. Ülkede doğru bir siyasetin doğabilmesi amacıyla hareket ettim. Gelişmelere Yeni Şafak'ın bütün yazarlarıyla her zaman aynı açıdan bakan bir yazar olmadım. 28 Şubat dönemi olduğu için de medya yazıları yazmak uygundu. Bugün pişmanlığını belirten pek çok kalem de dâhil olmak üzere, medyanın o günkü perişan hâli analiz edilmeyi gerektiriyordu.

Muhafazakâr cehahtan değil, soldan biri olduğum için etrafımdaki pek çok insan "Ne işin var orada" dediler. Sonra duydum ki Yeni Şafak'ın etrafındaki insanlar da "Bu adamın ne işi var burada" demiş. Dolayısıyla, sol cehahtan öbür cenaha geçen ilk köşe yazarı oldum. Bunu anlamlı da buldum çünkü ikiye bölünmüş bir Türkiye'nin bunu aşmadan hiçbir sorununu çözemeyeceğini düşündüm. Ve tamamen serbest yazdım; fikri hür, vicdanı hür oldum.

Ayrılınca "Yazılarım hiç müdahaleye uğramadı" diyen yazarlar arasında, müdahaleye uğramayacak ayarlarla yazma gayreti içinde olanlar da mevcut.

Çok doğru. Fakat ben istediğimi müdahaleye uğramadan yazdım. Yeni Şafak'a dair de eleştirel çok yazı yazdım. Hatta Alper Görmüş ile Kronik Medya diye bir sayfa da hazırladık ve neredeyse her gün sayfanın üçte biri Yeni Şafak'a dairdi.

Ama Kronik Medya da Yeni Şafak tarafından sonlandırıldı. Buna benzer deneyimleri hiç yaşamadınız mı?

Kronik Medya'nın kapatılması şöyle oldu; gazetede bir yönetim değişikliği ertesi, "daha normalleşelim, şununla

bununla didişmeyelim" denildi. Bunu anlıyorum, biz de bıkmıştık zaten. O yüzden bu teklif bize de çok iyi geldi.

Diğer medya ve patronlarıyla didişmek mi istemedi *Yeni Şafak*?

Diğer gazetelerle böyle uğraşmayalım istediler, çünkü 28 Şubat döneminde bu çok anlamlıydı. Ama o döneme geldiğimizde artık olmayabilirdi. "O şunu yazdı, bu bunu" tadındaki medya eleştirilerini ben de artık okumuyorum zaten. İlgimi çekmiyor. O çok sıkı bir siyasî mücadelenin zamanıydı. Şimdi yok mu, diyeceksiniz. Bugün o kadar aşikâr ki üzerine yazmaya bile değmeyecek kadar tarafgirlik var.

Kronik Medya sayfası açık olsa, bugün o sayfayı nelerle doldururdunuz?

Çok malzeme var ama bende böyle bir istek kalmadı.

Ne gibi malzemeler var?

Örneğin, Başbakanlık başdanışmanlarının köşe yazarı veya televizyon programcısı olduğu tuhaf bir dönemdeyiz. Bu durumun tuhafılığı o kadar ortada ki analize filan ihtiyacı yok.

Sizin köşeniz açıkken, *Yeni Şafak*'ta mahlasla köşe yazıları kaleme alan

Başbakanlık Başdanışmanı Yalçın Akdoğan vardı.

Evet, artık kaç başdanışman var, bilmiyorum ama bu başdanışman hem *Yeni Şafak*'ta hâlen takma adla, *Star*'da da kendi adıyla yazıyor. Bu da görülmemiş bir şey tabii ki. Milletvekillerinin gazetelerde köşe yazarı olma âdeti eskiden de vardı ama epey zaman önce kaldırıldığını hatırlıyorum.

Okuyucu için araya girelim. Bu ayrımı kural olarak Doğan Yayın Grubu uyguladı.

Ancak diğer medya organlarında köşe sahibi AKP'lilerin yanı sıra CHP milletvekili

İlhan Cihaner de *Sol* gazetesinde köşe yazarlığı yapıyor.

Bence bu da aynı şekilde olmamalı. Mesela Mümtaz Soysal da, hatırlıyorum, kısa Dışişleri Bakanlığı döneminde köşe yazarlığını bırakmamıştı. Dışişlerinin ne düşündüğünü öğrenmek isteyen yabancı diplomatlar için epey faydalı bir hizmetti! Bu, medeni dünya denilen Batı'da rastlanan bir şey değil. Ben her gün okumuyorum ama bir başdanışman her gün "Başkanlık lazım

memlekete" derken, öbür başdanışman PKK ve barış sürecini anlatıyor.

"İktidar partisinden birileri politikalarını anlatıyor, diğer köşe yazarlarıyla polemige giriyor. İşte sivilleşme" diyerek duruma olumlu bakan birine yanıtınız ne olur?

Hükümet, bu şekilde başdanışmanlarıyla basında yer alması gereken bir kurum değil. Hükümet siyasî bir organ ve siyaset aleniyet gerektiren bir iş. Yazılı veya görsel medya, danışmanların edindikleri bilgileri açıkladıkları bir platform değil. Ama bu görüntü aslında birçok gazetecinin haberinde de görünüyor. Onlar da mümkün olduğu kadar hükümete yakın kaynaklardan elde ettikleri bilgileri aktarmayı bir gazetecilik başarısı olarak görüyor. Buna bir örnek; açıklanmakta olan demokratikleşme paketiyle ilgili tutum. Gazeteciler paketi hazırlayanlara yakınlıklarıyla birtakım bilgiler aktarıyor. Başbakan da "Bazıları doğru, bazıları yanlış" diyor. Noel Baba'nın yılbaşı paketi muamelesi yapılması basının kabul etmemesi gereken bir tutum. Basının paketin içinde ne var, ne yok diye dedektiflik yapacağına bu yöntemin yanlış olduğunun altını çizmesi lazım.

Danışmanların yanı sıra 365 günün 300'ünde köşelerini hep benzer kanaatleri bildirerek dolduran yazarlar arasında, siz kazı yapmadan kalem oynatmazdınız. Mirzabeyoğlu'nun mahkûmiyetini de, Cihan Kırmızıgül'ün "puşu" davasını da yazdınız. Ötesine geçip, *Yeni Şafak*'ın patronu Albayrak'ın telefon konuşmalarının da yer aldığı, İlhan Cihaner'in yürüttüğü soruşturmayı da köşenize taşıdınız. Bu çıkışınıza patron katından ne tepki geldi?

En ufak bir tepki gelmedi. Onun için şaşırımda biraz. Çünkü *Yeni Şafak* bununla övünürdü, Yusuf Ziya Cömert, "*Yeni Şafak*, kendisini eleştirenlere de yer verir" demişti. Şimdi çok değişti.

Size dair kararın sebebini, yönetimin değişmesinde mi görüyorsunuz? Kararın sahibi sizce İbrahim Karagül mü?

Hayır. İbrahim Karagül'ün tek başına yapabileceği bir şey değil bu. Benim yazdığım yıllarda özgürlük çok önemliydi, gazete

de başta İslamî cenahınkiler olmak üzere özgürlüklere önem verirdi. Şimdi olan yönetimle ilgili değil, patronla da ilgili değildir herhalde diyorum ama ondan da emin değilim. Türkiye’de henüz yolunu bulmamış siyaset hızla hamasete dönüştü. Bunun süreceğine kanaat getirildiğinde, bütün hava değişti. Severek okuduğum köşe yazarları hâlâ var Yeni Şafak’ta, ama onları ayırdığım zaman bir hamaset gazetesi kalıyor geriye. Eskiden çok ciddi bir siyaset gazetesiydi.

Ahmet Hakan, işten çıkarıldığınızda, köşesinde “Gel de ‘Bütün bu olup bitenlerin 28 Şubat’ta medyada olup bitenlerden ne farkı var’ deme’ ifadesini kullandı.

Sizin bu soruya yanıtınız ne?

28 Şubat başka bir şeydi. Devletin ve yönetimin çok daha çığ ve kötü olduğu bir dönemdi. Bugün iyi demiyorum, ama o zaman çok daha kötüydü durum. “Eskiden asker, bugün hükümet atıyor” da diyemiyorum. Sonuçta, akil insan olduk ve sonra kovulduk!

AKP’nin Akil İnsanlar Heyeti’ne seçtiği bir isim olarak köşenizden olurken “ne yönetim ne patron sebeptir” diyorsunuz. O zaman kim yaptı?

Patron için belki diyorum. Asıl olarak, ülkede esen rüzgâra bağlı bir durum bu. Siyaset, yerini hamasete bıraktı. Ve gazetelerde hamasetin iyisi, mümkün olduğu kadar seviye düşürülerek yapılır. Ne kadar aşağı inersen, o kadar makbûl olursun.

Sizce 28 Şubat’ta darbeye direnen Albayrak, hamasete direnmiyor mu?

Öyle görünüyor. Olanlardan patronların mutlaka haberi vardır, ama bir telefon bile gelmedi. Hatta e-mail adresimi bile hızla kaldırdılar. Albayraklar siyasî mücadelede iyilerdi, AKP’nin yola çıkış ve yükseliş dönemi de bir siyaseti gerektiriyordu. Şimdi gereken siyaset değil artık...

Yeni Binyıl’dan çıkarılma sürecinizi aktardığınız Kronik Medya yazınızda, kararın “sorumuz cumhurbaşkanı” Ergun Babahan’a değil, hükümeti eleştiren yazılarınızdan rahatsız olan patronaja ait olduğunu söylemiştiniz. “Bugün de Albayrak, Dinç Bilginlik yapıyor” gibi bir cümle aklınızın kıyısından geçiyor mu?

Albayraklar gazetecilikte iddialı değiller, başka işlere yoğunlar. Dinç Bilgin gazeteci aileden geliyordu ve sanıyorum,

bununla övünüyordu. Bildiğim kadarıyla, Ahmet Albayrak hiç gazeteyle ilgilenmez, kardeşi ilgilenir.

Gazete patronlarının kamu ihalelerine katılımı yasaklansa, sizce, Albayrak’ın tercihi hangisinden yana olur: gazeteden mi, diğer işlerinden mi?

Bence gazeteyi bırakır.

Sizce bugün Yeni Şafak’ın çizgisi “Başbakan ne derse o” çizgisi mi?

Hâlihazırda öyle, eskiden değildi. Ben Başbakan’ı eleştiren yüzlerce yazı yazmışımdır.

Ali Akel, Uludure yazısı yüzünden kovuldu, siz önce Gezi, ardından “Millî İradeye Saygı mitingleri eşliğinde sandık-demokrasi özdeşleştirilmesi”ni eleştirdiniz ve son olarak Salih Tuna’ya verdiğiniz cevap küçük düşürücü bulundu.

Demek ki suyumuz ısınıyormuş.

Suyunuzu neler ısıttı?

Ben siyasette vardım, bu hamaset onu kaldırmadı. Eski Yeni Şafak yok.

Tek patron, iki Yeni Şafak mı var?

Tabii, tabii. Ayrıca gazetede ki iyi bulduğum yazarlara da kırgınım. Ben neredeyse Yeni Şafak’ın kuruluşundan beri buradayım. Aralarında eski genel yayın yönetmenleri de var. Mesela onların suskunluğu da o eskinin muteber gazetesine yakışmadı.

Sizce, sizin gönderilmenize dair kalem mi oynatmadılar, yoksa satırlar çıkarılmış olabilir mi?

Bence yazmadılar.

Sizce onların elini tutan ne oldu?

Bilmiyorum. Ama sonuç böyle. Benim yerimi hemen liberal bir yazarla doldurmaya çalıştılar!

Ali Akel’in ayrılışına dair bir notu köşenizde biz mi göremedik, yoksa siz mi yazmadınız?

Yazmadım.

Sizden sonra yazmayanlara kırgın biri olarak, siz neden Akel'in ardından yazmadınız?

Bilinçli bir şekilde yazmamazlık etmedim, belki çok fazla yazıldığını düşündüğüm için yazmadım.

Aslında Yeni Şafak'ta sadece Hilal Kaplan'la Özlem Albayrak yazdı. Kendi gazetesinden bir ismin daha ayrılışına dair fikrini duyması hoş olmaz mıydı?

Ali Akel'in bana kırılmadığını tahmin ediyorum. Dediğim gibi, çok yazıldığı için yazmadım, çekindiğimden yazmamazlık etmedim. Ama yazsam iyi olurmuş...

Askere karşı siyaseti savunduktan sonra, bugün hamasetin baskın olduğunu söylediğiniz siyasî söylemin dinamikleri sizce ne?

Askerin bugün ne kadar siyasetten çıktığını bilmiyoruz. Sabahleyin, evimin yakınındaki okulda bir müdür konuşuyordu; eşime "Asker buraya gelmiş" dedim, adam orduda yaşadıklarını "hazır ol"larla okulda yaşatıyordu. Bugün Millî Güvenlik Kurulu'nu değiştirmek adına en ufak bir adım yok. O adamlar olduğu için mi 28 Şubat oldu, yoksa MGK diye bir kurum olduğu için mi? Ama hiçbir anayasa değişikliğinde iktidarın buna dair bir önerisi yok. O yüzden askerî vesayetın tamamen kalkması fazla iddialı geliyor bana. Ancak militarizmin bütün kurumlarda yaşama hâli kalktığında, vesayet ortadan kalkar.

"Bir daha darbe olmaz"la "Yeni bir darbe olabilir" diyen iki görüşten hangisine daha yakınsınız?

Bundan sonra darbe herhalde olmaz; sadece bizden kaynaklı değil, dış konjonktür nedeniyle de olmaz. Ama darbenin olmayacak olması, vesayet sisteminin kalktığı anlamına da gelmiyor. Bütün erkeklerin içinden geçtiği bu ordu yine aynı ordu. Ve bir insan tipi yetiştiriyor içinde.

Bugün medyayı da etkisi altına alan siyasî iklim size nasıl görünüyor?

İçine İslamî temelli bir ahlakçılığın karışmış olduğu, işlerin aleni olmasından mümkün olduğu kadar kaçınılan ve tamamen çok ama boş konuşmaya dayalı bir hava. Bu hamasetin

içindeki çok önemli bir öge ahlakçılık. Normalde birbirini dışlayan siyaset ve ahlakçılık bizde o kadar iç içe girmiş durumda ki...

Örnek verebilir misiniz?

Makbûl hayat tarzına ilişkin nasıl bir toplum arzulandığına dair kendi ahlakî ilkelerinden kalkarak söylevler veriyorlar. Bunu istiyor olabilirler, ama bu, evlerinde kalmalı.

"Biz hiç kimsenin hayat tarzına müdahale etmiyoruz" diyen Erdoğan'la nerelerde farklı düşünüyorsunuz?

"Yasal olarak etmiyoruz" diyor, doğru. Ama siyaset nasıl bir ahlak istediğini de dile getirmemeli. Örneğin, Alevilerin inançlarına, cemevine dair yapılan konuşma da yanlıştı.

AKP sizce nasıl bir toplum istiyor?

Daha muhafazakâr, daha cemaatsal, daha aile temelli, çok çocuklu, kamusal alan diye sadece çocuk parkına çıkan bir toplum... Toplumun içinde farklar, çekişmeler, çatışmalar varken siyasetin bir homojenlik arayışında olması çok yanlış.

Fatih Altaylı'nın metroda "öpüşmeyin" anonsunu hatırlattıktan sonra, Erdoğan'ın "Hangi baba kızının birilerinin kucağında oturmasını ister" sözlerini duyunca, siz ne düşündünüz?

Bunu bir başbakanın söylememesi lazım. Bu, sadece baba ve kızı arasında olan bir şey. Artık buna da başbakan karışırsa, işimiz var.

Murat Belge, "Diktatoryal eğilimleri olduğunu düşünüyorum" demişti Erdoğan için. Bu, katıldığınız bir görüş mü?

Diktatoryal olduğunu düşünmüyorum.

Otoriter olduğunu düşünüyor musunuz?

Otoriterlik tabii ki var. Kafanızda ahlakî planda ideal bir toplum olabilir ama bunu siyasî bir söylemin içine sokmanız hata olur.

Bu sizce nerelerde somutlaşıyor?

Bugün de yapılan millî irade tartışmasında çok yanlış bir şey var. Biliyorsunuz, "iradecilik," Fransız Devrimi'yle doğdu ve de iradeciliğe dair en büyük eleştiri muhafazakârlardan geldi. Burke gibi daha kültüralist diyebileceğimiz muhafazakâr düşünürler, iradecilikten hareketle bir birliktelik oluşturulamayacağı fikrindeydiler. Dolayısıyla bizde, Gezi'ye karşı çıkarken de kullanılan "millî irade," aslında Jakobenlerin sevdiği bir türdür. Türkiye'de Jakobenzmi daima eleştirenlerin büyük millî irade savunucuları olduklarını gördük. Neyi savunduklarının farkında değiller. Mistifiye edilmiş bir egemenlik tanımının yanındadırlar. AKP öncesi de dâhil olmak üzere, ülkedeki sağ siyaset, Jakobenzmi hem neredeyse küfredecek kadar eleştiriyor, hem de Jakobenlerin icat ettiği devlet-toplum-yönetim anlayışını dillerinden düşürmüyorlar.

Sizce AKP, geri dönüş yapabilir mi?

Yapamaz çünkü siyaset felsefesi böyle bir yanlış üzerine kurulu. "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" sözü Jakobenzliğin bir özdeyişi. Dolayısıyla ondan çıkan iktidar liberal olamaz, topluma öncelik veremez. Ondandır çıkan iktidar devletin topluma biçim vermesini savunan bir iktidar anlayışı olur. Yanlış yerdeler yani...

Yeni Şafak'ta yayımlanmayan yazınızda Salih Tuna için "Farkında değil ki zihni/düşüncesi hepten 'vesayet altında'" diyorsunuz. Sizce Tuna neyin vesayeti altında?

Onun hakkında konuşmak istemiyorum.

Tuna'dan bağımsız, vesayetten kastınız ne?

Türlü türlü vesayet olur, fikrinizin hür olmasını engelleyen; gazeteciden beklenen daha tarafsız, bilgisini paylaşan biri olması. Şimdi, her tarafta aynı adamları görüyoruz. Onlar mevcut durumdan memnunlar. El üstündeler şimdi. Yazıyorlar, çiziyorlar, 10 tane ekranda konuşuyorlar.

Eski merkez medya yerine yükselen medya, kendi elitini mi yarattı?

Onlar henüz elit değiller.

Siz Türkiye'nin medya meselesi için birinciliği hangisine veriyorsunuz:**A-Siyasî baskı, B-Medyadaki sermaye yapısı, C- Gazeteci milleti...**

Siyasî baskı değil. Gazeteci milleti denilen millet, Türkiye'nin gelmiş olduğu ortalama entelektüel seviyenin altında. Bunu sadece iktidar yanlıları için değil, hepsi için söylüyorum. Türkiye'de çok daha iyi analizler yazabilecek, bizi aydınlatacak kişiler var. Fakat medya, bir çete. Ta başından beri aynı insanlar, her gün, her şey üzerine yazıyorlar. Her konunun bilirkişisiler. Bu bir skandal. Beş gün yazıyorsun ama bir uzmanlığın yok, artık neye rast gelirsene. Baktın o olmadı, özel hayatına giriyorsun. Bu, mutlaka aşılması gereken bir husus. Kırk sene haftada beş kere ne yazılır! Şimdi diyeceksin ki...

Siz ne yazıyordunuz?

Ben çok çeşitli yazıyorum; çalışırım, bir şeyi yazarım, sonra da bir daha yazmam. Ama haftada beş yazı zulüm millete. Ben etkili olduklarını da sanmıyorum köşelerin. İnsanlar haberlere filan bakıyor. Hani kanaat önderi diyorlar ya bazı gazeteciler için, hepsi yalan. O kadar çok kanaati olan insan olur mu? Türkiye'de siyasî tarihe eşlik eden paralel bir medya tarihi var. Dolayısıyla onun bağımlısı. Arada çok güzel sayfalar olsa da bunlar istisna. Bence gazeteler haddinden fazla sıkıcı. Çünkü çok kapalı, kimseye açılmıyor. Ancak, sanki düşünmeyenlerin düşüncesi olabilirmiş gibi "Düşünenlerin Düşüncesi" gibi bir adı olan yerlerde yazabiliyor dışarıdan insanlar.

Çok kapalı olmalarının yanı sıra gazeteciler, birbirlerini çok iyi tanıyorlar, birbirlerine çok yakınlar ve birbirlerini hiç kırmıyorlar. Geçenlerde Suriye helikopteri düştüğü zaman hepsi aynı manşeti attı: "Vurduk!" Bu bir meslekî dezenformasyon. Hepsi aynı yazı işleri okulundan çıkmışlar, oralara buralara dağılmışlar. Bu yüzden bir

dayanışma içindeler. Farklı cenahlardan olabilirler ama bu, dayanışmaya engel değil. Şimdi televizyonlarda farklı gazetelerden isimler programlar yapıyorlar, hep birbirlerine küçük isimleriyle hitap ediyorlar. Ve çok mutlular. Bence bu çok önemli. Kendi içinde dönen bir daire var. Herkesin aynı olduğu, uzmanlaşmanın değil, dayanışmanın olduğu bir gazetecilik olabilir mi?

Sizce bu mutluluğun kaynağı ne? Para mı, ekran mı?

Para ve bunu yapabilmek onlar için önemli.

Para deyip işin içinden çıkmak kolay değil mi?

O işin içinden kolay çıkılmaz. O kesim yıllardır büyük paralar almış. Krizden sonra ne olduğunu bilmiyorum ama yüksek rakamlar telaffuz edilirdi. Bir miktar para kazanınca, ona göre evin, çocuklarının daha özel okulu, hizmetçin oluyor. Ve o yaşam standardını düşürmek çok zor. Baksana, Hürriyet'in, Milliyet'in eski genel yayın yönetmenlerinin Beykoz'da konakları var.

Hasan Cemal Milliyet'ten, Kürşat Bumin Yeni Şafak'tan, Ruşen Çakır NTV'den çıkarılır; Can Dündar'ın kapatılan köşesinden öğrendiğimize göre, gazetenin manşeti Ankara'dan gelen telefonla değişir; Demirören gazetelerin başına kimi getireceğini Erdoğan'a sorarken, hakikaten gazetecilerin bir saadet içinde yaşadığı düşünülebilir mi?

Bizde editoryal bağımsızlık ihlallerinin hep patronajdan kaynaklandığı söylenir. Doğru bu. Fakat sadece bu değil. Bence gazetecilerin niteliğinden kaynaklanan bir şey de var, patronaj problemi kadar. Editoryal bağımsızlığı kim savunabilir? Sahici gazeteciler. Neden savunulmuyor? Çünkü sahici gazeteci değil. Ben birinciliği buna veriyorum, ortasına parayı koyuyorum.

Bir kişiyi sizce hangi özellikleri gazeteci yapar? Bugün kendine gazeteci diyenleri editoryal bağımsızlığı savunmaktan alıkoyan ne?

Alıkoyanlardan biri patron. En azından hâkim durumun bu olduğu söyleniyor. Gazetecide kritik bakışın olması lazım.

Biraz önce verdiğim demokrasi paketi örneğinde olduğu gibi, gazetecilerin görevi ahdap ilişkileriyle paketin içinde ne olduğunu aktarmak mıdır, yoksa "Böyle paket olur mu" demek mi? Gazetecilik ifade özgürlüğü ile direkt bağlantılıdır, demokrasi gazetelerin varlık nedenidir.

Genel yayın yönetmenleri, sizin tabirinizle, "sorumsuz cumhurbaşkanı"yken, editoryal bağımsızlık için kim ses çıkaracak?

Köşe yazarları mı?

Genel yayın yönetmeni yapmalı bunu. Köşeler dedikodu yazıyor. Gazeteyi farklı yapan habercileridir. Örneğin, İsmail Saymaz. Radikal'i sürüklüyor. Köşe olarak editoryal yazılar yazan bir iki kişi olabilir ama gerisi fazla. Tiraja da etkileri olmuyor. Bir zamanlar Cengiz Çandar, Nazlı Ilıcak, Mehmet Barlas Yeni Şafak'a geldiğinde ne tirajlar arttı, ne de örneğin Fehmi Kuru gittiğinde tirajlar düştü. Bizde bir saplantıya dönüştü köşe yazısı. Akşam televizyonda olan, gazetelere çıkıyor. Çerezler dışında haber çok az olduğu için telefonda fiskos yapan, uçaktaki dedikoduları aktaran köşe yazarları ile idare ediliyor.

Şahin Alpay, medya için yazdığı demokrasi paketine "medya patronlarının kamu ihalelerine girmesinin yasaklanmasını" koydu. Sizin gazeteciler arasındaki saadet zincirini kırmak için bir öneriniz var mı?

Çok eski bir mevzu bu. Alper (Görmüş) de yazdı bunu, Medya Kronik'te de dosya hazırlanmıştı RTÜK Yasası geçerken. Çok tatlı bir konuydu. Bunlar da olabilir ama ben yasal şeylerden bahsetmiyorum.

Nedir sizin reçeteniz?

Bir reçetesi yok bunun. Bu, ancak toplumun gelişme ve değişmesiyle, kendi medyasını yaratmasıyla olacak. Yoksa "Ahmet'i al, Mehmet'i koy"la olmaz. Toplum "Ne bu medya böyle" diyecek.

Sizce bugün demiyor mu?

Diyenler var ve artacaklar. "Milliyet'in internet sitesindeki kadın galerileri ne böyle," "Bu deprem haberinin yanındaki

bu Bodrum mağazin haberi ne” diyecekler... Veya bugün Tuncel Kurtiz’in ölümünü, Yeni Şafak dâhil Kurtiz’le aynı görüşü taşımayan gazeteler de ağılama duvarı gibi birinci sayfalarına taşımışlar. Kurtiz’in ölümü elbette haberdî, ama arkasından yanık türkü okumak onlara düşmez. Bir insan öldü diye üzülmür, ama sizden birisiymiş gibi göstermeniz doğru mu?

Sizce muhafazakâr gazeteler nasıl yansıtmalıydı Kurtiz’in ölümünü?

Haber olarak verilmesi yeterliydi; “şöyle iyiydi, böyle iyiydi” demenize gerek yok. Yan yana gelseniz iki laf edemezsiniz. Ölünce benimsemek benim tuhafıma gidiyor. O yüzden, medyayı toplumun “bıktım” demesi dışında hiçbir şey değiştiremeyecek. “Medya patronlarına kamu ihaleleri verilmesin” yasaları elbette olsun, ama bunlar işin abc’si gibi... Havalimanı ihalesini alan adam, “Ben de bir gazete sahibi olayım” deyip gazete ve televizyon kanalı alıyordu. Havalimanını alıyorsun, gazeteyi ne yapacaksın? Ama ihale tedbiri de yetmez. Toplumun başka bir şey istediğini fark etmesi lazım. Erotik, moda vs. gazeteleri de olacaksa olsun, ama sahici gazete ihtiyacı da görülmeli.

Öyle bir gazete bugün çıksa?

Satmayabilir. Dediğim ihtiyaç doğduğu zaman, o gazete zaten doğar.

Siz, Aydın Doğan’ın yayınlarına gönderdiği barış mektubunu eleştirirken, Mehmet Barlas, sokak hareketleri için Aydın Doğan’dan ikinci bir uyarı mektubu istedi. Sizce bunu Mehmet Barlas’a yaptıran saikler ne oldu?

Bunlar siyasî, entelektüel saikler değil herhalde. Başka saikler olsa gerek. Çünkü bu bir fikir değil. Bu bir fikir olmadığına göre, bazılarının hoşuna gidecek bir çıkış.

Kimleri kastediyorsunuz?

Hükümeti. Herkesin tarihinde iyi olmayan, karanlık şeyler var. Özeleştirî yapsalar... Yapsalar da aslında kime ne...

Özeleştirî yapan insanların sayısı bir elin parmakları geçmezken, Hasan Cemal’in *Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım* kitabı bu seyreklik nedeniyle de ayrı bir değer kazanıyor. Sizce hakikaten anlamsız bir şey mi özeleştirî?

O güzeldi. Özeleştirîye dair şöyle bir şey var; insanlar gençken, mesleğin başındayken yanlışlar yapabilir. Sonra bunları söylersin. Ama bizdeki durum öyle ilerlemiyor. Bizde koca koca adamlar, kadınlar hata yapıyor. Yani bugün özeleştirî yapsa da yarın yapmayacağı ne malûm vaziyetler.

Oral Çalışlar’ın bugün (28 Eylül2013) köşesinde 12 Eylül’de Kenan Evren’e gönderdiği mektup hakkında yazdığı “Aydınlıkçı geçmişim” yazısındaki “hareketin görüşüydü” açıklaması, sizce özeleştirî kategorisinde mi?

Hayır. Sen o gazetenin genel yayın yönetmeniysen, sen o gazete gibi düşünürsün, o gazete de senin gibi. Ayrıca Oral Çalışlar, 1990’lara kadar Aydınlıkçılarla beraberdi. Yanlışı yaparkenki yaşın ne kadar yüksekse, “hataydı” demenin kıymeti de o kadar azalır. Yanlış yapmak gençlerin hakkı, 40 yaşını geçmişlerin hakkı yok. Yanlış yaptıysa bir daha yazdırmazlar ona.

Avrupa’da Nazilerle iş birliğine girmiş olan yazarların, çizerlerin hepsi yenilgiden sonra aforoz edildi. Bir daha ellerine kalem alamadılar. Celine gibi büyük romancılarının romanlarını basmadılar. Bu özeleştirî her derde deva değil. Hata yapmışsın, git başka yerde hayatını kazan, bu işi de yapma. 12 Eylül’deki o yazıları yazanlar, o zaman da kocaman insanlardı. Şimdi daha yaşlılar tabii, ama o yazıları yazan insan, şimdi çıkıp ister “Pişmanım” desin isterse demesin. Senin o zamandan beri kalemi elinde tutman yanlıştır. Senin bu mesleği sürdürmen ve sana bu mesleği sürdürtenler yanlıştır. Yoksa, özeleştirî bir ağılama duvarı değil.

Darbeleri destekleyen yazarları eleseniz, “kalemi bugün elinde tutmaması gereken” köşe yazarlarının oranı ne olurdu?

Ayıp olur böyle bir eleme yapmak. Ama büyük yazarların bir kısmının karnesi çok kötü.

Mustafa Mutlu: Kürtçe haber için aldıkları çanaklarla porno izlediler, ensest patladı. 14.10.2013

Mustafa Mutlu, *Vatan*'dan kovulma sürecini, yapılan "dozajı düşür" uyarılarını, Cem Uzan ve *Star* gazetesi dönemini, romanında Güneydoğu konusunda öne sürdüğü iddiaları anlattı

Medyada sıkıyönetimin her mahalleye bir tebligatı oldu, oluyor. Kâh Yeni Şafak'ta Ali Akel ve Kürşat Bumin için yapıldı o tebligat, kâh Milliyet'te Hasan Cemal, Metin Münir, Nuray Mert ve Can Dünder için. Mustafa Mutlu da, bu tebligat külliyyatına eklendi ve 10 yıldır yazdığı Vatan gazetesindeki işine son verildi.

Bu tebligatların altında kimi zaman, habercilik dışında önemli işleri olan medya patronlarının, kimi zaman tahammül sorunları uluslararası raporlara da geçen iktidarın imzası bulunuyor. Tebligatları ortak imzayla okumak da mümkün. Nitekim Mustafa Mutlu, Vatan serüvenini dokuz günde yazdığı Dön Kardeşim adlı kitabında kendi lisanıyla anlatıyor ve kitabına koyduğu alt başlıkta ortak imzayı haber veriyor: "İktidar-medya ilişkilerinin perde arkası."

İktidar-medya patronları hattında olanlar, susan-susmayan, yazan-yazmayan herkesçe malûm. Mutlu'nun işine son veren isim, nihayet Vatan ve Milliyet'in patronu Erdoğan Demirören. "Nihayet" diyoruz, zira Demirören'in nerelerde ilham aradığını Başbakan Tayyip Erdoğan'ın kendisi gazetecilere açıklamıştı. Malûm, Başbakan, Demirören'in Milliyet ve Vatan'ı aldıktan sonra arayarak medya grubunun başına kimi getirmesini uygun göreceğini sorduğunu, kendisinin de Akif Beki'yi tavsiye ettiğini duyurmuştu.

Peki, bu arada yazarlar ne yapıyor? Köşe yazarlığı nasıl icra ediliyor? Baskı nasıl inşa ediliyor, nasıl uzlaşmalar veya kavgalar yaşanıyor? Bu ve benzer soruların cevabı için, Vatan'dan sonra Aydınlık'ta yazmaya başlayan Mustafa Mutlu ile, Dön Kardeşim kitabında altını çizdiğimiz satırlar eşliğinde konuştuk. Kendisine Vatan'dan atılış

sürecini ve gazetecilik anlayışını, Star gazetesi yıllarına da uzanarak ve zaman zaman sabrını zorlayarak sorduk. Buyrun...

Aydınlık yazılarına “Beni susturmak isteyenler sayesinde bileklerimdeki kelepçe kırıldı” diyerek başladınız. Vatan'da ellerinizi kelepçeleyen kimdi?

Özellikle 2007'den sonra iktidarın artan baskı ortamında, o baskıya boyun eğmek durumunda olan gazete patronları ve yöneticileri.

Sizi nasıl “kelepçelediler?” Hangi konularda kendinizi sınırlandırılmış hissettiniz?

Haftada iki üç yazıdan sonra ettikleri uyarı telefonlarıyla ya da birebir görüşmelerle “Başımızı belaya soktun,” “Yukarıdan yine telefon geldi,” “Aman şu konulara gir, aman bu konulara girme” gibi uyarılarla bu kelepçeyi kollarımda hissettim. Kelepçenin açılımını gazetecilik dilinde yapmamı istiyorsan; örneğin, “Aman, Emine Erdoğan’a girme,” “Aman çocuklara girme,” “AKP’li belediyelerin yolsuzluklarına girme,” “Deniz Feneri’ne girme...” Bunlar merkez medyada faaliyet gösteren gazetelerin her birinde uygulanan yasaklardır. Şu sözünü ettiğim konularda, merkez medyada haber yazabilen ya da yorum yapabilen tek bir kalem varsa, ben bu kelepçeyi taşıdığımı hissettiğim için özür dilediğimi söyleyeceğim.

Size göre, şu an merkez medyada yazan herkes kelepçeli mi?

Merkez medyada bir kelepçe politikası izleniyor. Bazı konular “cıs.” Girilmesi tehlikeli, girildiğinde ânında tepki çeken konular var. Son olarak bunlara, Erdoğan Demirören, bana üç dört ay önce yaptığı bir telefonda, cemaat-iktidar arasındaki kavgayı da ekledi. “Bunlar, bunlar zaten yasak, bunu da yazmayacaksak ne yazmamızı bekliyorsun” dedim; “Otoyolları yaz, iyi giden ekonomiyi yaz, sağlık sektöründeki başarılı hareketleri yaz” dedi.

Demirören, Başbakan Erdoğan’la ilişkisine dair neler anlatıyordu?

“Beyefendi üç haftada bir beni Dolmabahçe’de kabul eder, görüşmelerimizde her defasında önümüze bir dosya koyar. Vatan ve Milliyet gazetelerinde aleyhe sayılabilecek yorumlar ve haberler o dosyanın içinde yer alır. Son zamanlarda -bu görüşmeyi, holding merkezinde bir sene önce yaptım- hep senin yazıların ağırlıklı olarak bu dosyada yer alıyor. Dön kardeşim” demişti.

Bu görüşmeyi köşenizde yazmak istemez miydiniz?

Vatan gazetesinde çalışırken, Vatan gazetesindeki köşemde yazmaktan mı bahsediyorsun?

Evet. Sizce bu mümkün müydü?

Sence?

Bu, holding gazetesi olmaktan kaynaklanan bir durum mu sizce?

Hayır, hiçbir kurum buna izin vermez. Eğer bu kadar demokrat olsa, zaten o görüşme yapılmaz.

Hiçbir kurum buna izin vermiyorsa, örneğin, Aydınlık’ta da Doğu Perinçek’i eleştiren bir yazı yayımlanamaz mı?

Elbette. Bu, gazetenin doğasından kaynaklanan bir şeydir. Ortada bir sahiplik müessesesi var, burası bir cooperation değil. Eğer Aydınlık yöneticileri bir gün benimle böyle bir konuşma yaparlarsa ve o yazılmayacak konuşmadır. Ama Aydınlık’ta ve diğer özgür habercilik yaptıklarını düşündüğüm gazetelerde bu tür konuşmaların yapılmadığına inanmak istiyorum.

Kaldı ki, böyle bir konuşma yapılan gazeteci, bunu yazdığı zaman, 212 sayılı Basın İş Yasası gereği tüm haklarından feragat ettirilerek, müesseseyi kötüleme suçlamasıyla kapının önüne konur ve beş kuruş tazminat verilmez. Ben, Vatan’da bu konuşmayı yazmaya kalkışmadığım hâlde, sadece iktidara birtakım sorular sorduğum için, patronumun “Güzel şeyler de yaz kardeşim, dön kardeşim” uyarılarına uymadığım

için kapının önüne kondum. Ve 10 yıllık kıdem tazminatım yakıldı. Tüm bunları yok sayın, haftada yedi gün yazı yazdığım gazete, benim çıkışımı bile veremedi. Sözleşmem olmadığını öne sürdü. Sözleşmesiz insan çalıştırmak en büyük suçtur, biliyorsunuz, iş yasalarında.

Siz Demirören'e dava açtınız mı?

Tabii ki açtım.

Tazminat davası mı?

Tazminat davası açtım. Bu sonuçlandıktan sonra, mobbing davası da açacağım.

Daha geriye gidelim; alıntılar kitabınızdan: "Yazılarımı ya toptan değiştirmem ya da yumuşatmam isteniyordu. İsmail (Vatan Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İsmail Yuvacan), bu yaptığın sansür kardeşim, diyordum. Sonra da sırf bu genç adamın patronundan fırça yememesi, ekmeğinden olmaması için dediğini yapmaya çalışıyordum."

Ekmeğinden olmaması tabiri kendisine aitti. "Ben de emir kuluyum, aksi takdirde ekmeğimden olacağım, iki tane çocuk okutuyorum" diyordu. Ben de "Senin çocukların çocuk da bizimkiler değil mi! Gazeteci dik durur, herkes gerekirse bunun bedelini öder" diyordum. "Ne yapayım abi, ekmek kapım" diyordu. O yüzden bu ifadeyi kullandım.

Bir parantez: Kitabınızın kapağında da mesajını paylaştığınız Yuvacan'ın iznini aldınız mı?

Gerekmez. Avukatlara sordum, Turgut Kazan, İstanbul Barosu Başkanı Ümit Kocasakal, Celal Ülgen gibi birçok hukukçu bilim adamından görüş aldım. Eğer bu İsmail'le aramda özel bir sorun olsaydı, bu mesajı yayınlamam suç oluşturabilirdi. Ancak mesleğime yönelik ve yönetimin ya da patronunun yıllardır kanıtlanamayan baskısını kanıtlamaya yönelik bir mesaj olduğu için yayınlamakta sakınca olmadığını söylediler. Ve bugün baskıya alet olan gazeteciler de deşifre olabileceklerini görsünler de baskının dozajını azaltsınlar diye mahkemeye mobbing

davasında delil olarak sunacağım bu mesajı kitabın kapağına taşıdım.

Bankalar bile telefonda "Konuşmanızı kayıt altına alıyoruz" diye uyarı yaparken, siz örneğin bir mail'inizi bir arkadaşınızın kitabında görmek ister miydiniz?

Eğer İsmail'i arayan ben olsaydım, ona mesaj atıp, ondan gelen mesajı yayımlasaydım, dediğiniz doğrudu. Ben dururken beyefendi arıyor, tak tak anlatıyor. Ben bunu kaydetmedim. Kaydetme amacıyla görüşme yapmak suç oluşturabilir ve mahkemede geçerlilik taşımaz. Fakat Türk medyasında baskı o kadar olağanlaştı ki artık bu talepleri gönderenler, suç işleyip işlemediklerini görmez hâle geldiler ve bunu mesaj olarak atmakta sakınca görmez hâle geldiler. Neden bu tarafını sorgulamıyorsunuz?

Parantezi kapatarak devam edelim. Kitabınızda yazar editörü Aytekin Hatipoğlu'nun bazı yazılarınızı değiştirmek için aramalarından bahsederken, "İyi niyetinden kuşku duymadığım için <madem seni rahatsız etti, istediğini yap> diyordum" ifadesini kullanıyorsunuz. Bu kişiler patrona rağmen bu girişimlerde bulunamayacağına göre, siz "iyi niyet" diyerek durumu rasyonalize etmiyor musunuz?

Aytekin Hatipoğlu ile 20 sene birlikte çalıştık. Benim başıma sadece patrondan ya da iktidardan dert gelmesin diye değil, aynı zamanda beni yasalara karşı koruyacak müdahaleler de önerirdi. Ben, örneğin, birine yalancı diyorsam, bunun yasal olarak suç olduğunu hatırlatırdı. Ben de bunu son derece iyi niyetli bulurdum.

2007'den beri baskı olduğunu söyledikten sonra, müdahalelere bazı sebeplerle "tamam" dediğinizi yazıyorsunuz. Burada bir meşrulaştırma yok mu?

Tamam dediğimi söylemiyorum, sadece baskılardan söz ediyorum. Baskıya konu olan yazımı oturup yeniden yazdığımı söylüyorum. Orada tamam yok. Sadece onları rahatsız eden yazıyı, yine mesajı değiştirmeden, asla

taviz vermeden ve olayı saklamadan yeniden yazmaktan bahsediyorum. Ve arkasından gelen yeni uyarılardan söz ediyorum. Ben bu süreçte Deniz Feneri de yazdım, Başbakan'ın ailesinin çocuklarının bir altın firmasına ortak olduklarını da yazdım. Yazma denilen konularda yazmaya devam ettim.

Vatan'da kalmak için bu kadar çaba göstermemin sebebini de söyleyeyim size. Tepkilere ânında tavır koyup istifa etmenin iki sakıncası vardı; birincisi ben yıllardır, iktidarın artan baskıları karşısında her kurumdaki onurlu duruşa sahip kişilerin kurumlarına sahip çıkmalarını, "kale"yi terk etmemeyi önerdim yazılarımda. Örneğin, Atatürkçü askerlere, gerçek hukukçulara yönelik baskılarda "Aman istifa etmeyin, sizin yerinize gelecekler mutlaka iktidar yandaşları olacak ve bir kale daha düşecek" dedim. Böyle düşünen bir insan olarak, istifa etmedim.

"Neden istifa etmedim" sorunuza kitabınızda verdiğiniz üç maddelik yanıtta ek yapalım. Birinci madde "maddî yıkım," ikinci madde de maddiyata ilişkin. T24'tekiler gibi senelerdir tek kuruş almadan yazan yazarlar varken, ayrıca sizin de istifa etmekten çekinmediğiniz, kitabınızda başka vakalardaki tavrınız nedeniyle ortadayken, maddiyat neden elinizi tuttu?

Tutmadı. Size gerekçesini anlattım. Anladığım kadarıyla, maddî kısmına sapanıp kalmışsınız. "Mustafa Mutlu bir para manyağıdır" gibi bir izlenim çıkarmak istiyorsanız, buna da saygı duyarım. Ama size ısrarla anlattım. Türkiye, bir dönüşüm süreci yaşıyor. Bu dönüşüm süreci de bazı kalelerin ele geçirilmesiyle yaşanıyor. CHP'yi bile ele geçirmeye çalışıyorlar. Böyle bir süreçte başkalarına "Kalelerinizi koruyun" diyen bir insan olarak, yazılarından taviz vermeden, en sert muhalefeti yapmaya çalışarak ve yazdığı yazılar yüzünden kovulan bir adama sizin "Para için mi ayrıldınız" sorusunu sormanız bana yadırgatıcı geliyor.

Kimseyi "para manyağı" gibi gösterme kaygımız veya amacımız yok.

Kitabınızdan çıkan notlar eşliğinde size bu soruları soruyorum.

Ben bir öğretmen çocuğuyum. Dört kardeşiz. Hayatımız boyunca babamızdan bize kuruş kalmadı ve ben, 32 yıldır sadece kalemimle hayatımı sürdürüyorum. Ek bir gelirim olsaydı, izleyeceğim yöntem farklı olur muydu diye sorarsanız, hayır, olmazdı. Yine o kaleyi düşürmemek için elimden geldiği kadar mücadele ederdim. Ancak siz bana gelen baskılar sonucunda benim tavır değiştirdiğimi, yumuşadığımı, dozajımı düşürdüğümü kanıtlarsanız, bu soru o zaman gerçekçi olur ve karşınızda para için kalemini satan bir adam olur. Ben diyorum ki, aynı şekilde yazmaya devam ettim ve işimden atıldım. Sizce daha fazla nasıl bir bedel ödeyebilirdim?

Sizden gayrı, köşe yazarlarının kimi zaman astronomik boyutlarda olan maaşlarının ellerini tutmalarına neden olduğuna dair bir tartışma da var.

Kitabı okurken bir noktayı kaçırmışsınız. 2007'den itibaren ben Zafer Mutlu, Aydın Doğan ve Erdoğan Demirören tarafından maaşına zam yapılmamış bir adamım. Hangi fahiş ücretten bahsediyorsunuz? 2007'de aldığım ücreti, 2013 yılının eylül ayına kadar aldım. Enflasyonun altı senelik götürüsünü hesaplırsanız, reel ücretimin ne kadar gerilediğini görürsünüz.

Ayrıca gerek internete bakınca, gerekse okur profili araştırmalarından göreceksiniz, en çok okunan yazarlardan biriydim. Ve benim maaşım, ayrıldığım tarihte muhabir arkadaşlarımla maaşına yakın bir maaş olarak kaldı. Bana her şeyi sorabilirsiniz, ama doğru bilgiye dayalı olması kaydıyla.

Soruları size sorarak, bilgiyi sizden alma amacımızı belli ediyoruz. Ve kitabınız dışından bir bilgi yansıtıyoruz.

O kitaptan benim para yüzünden ayrılmadığım çıkmıyor! Üç maddeden ikisinin öyle olduğunu söylüyorsunuz ve öyle bir şey yok!

“Para yüzünden ayrıldınız” gibi bir cümle sarf etmedik, kitaptaki ifadeleri yansıtıyoruz. Kitabınızdan okuyalım: “1- İstifa edersem iş bulmam o kadar kolay olmayacaktı. Bu da benim için maddî yıkımdı. 2- Başta kıdem tazminatım olmak üzere sosyal haklarımdan vazgeçmiş olacaktım. 3- Ruh kattığım bu gazetenin susturulmasına hizmet etmek istemedim.” Üçüncü maddenizi yok saymadan, üzerine sizin diğer maddelerinizi ekleyerek devam ettik. Başka bir konuyla devam edelim, gazetede ne kadar okuduğunuzun tespiti nasıl yapılıyor?

Okur profili araştırmalarından ve internet tıklamalarından yapılır.

Sonuç ne çıkıyordu?

Özellikle son iki üç yıldır en çok okunan yazardım.

Rakam var mı?

Onu ben bilemem. İnternet rakamları ortada, sanırım sizin bulmanız hiç zor değildir. Ayrıca dediğim gibi, okur profili araştırmaları yapılırdı. Oradan çıkan sonuçlar da 2004’ten beri en çok okunan yazarlar arasında olduğumu gösterirdi.

En çok okunan yazar olup olmadığınızı değil, rakamı soruyorduk.

Bunu siz bileceksiniz.

Aydınlık, örneğin, bu rakamları köşe yazılarınızın yanında gösteriyor, ancak *Vatan* paylaşmıyor. Bilmediğim için size soruyorum.

Niye bana soruyorsunuz? Bunu siz bileceksiniz. Okurlara 100’e kadar soru sorulur araştırmalarda ve arasında hangi yazarları okuyorsunuz sorusu da vardır. Sonuçlar da hiçbir zaman gazete yönetimleri tarafından bize söylenmez. Amaç, pazarlık konusu yapmamızdır. Ama duyumlara göre, aşağı yukarı biliriz ne kadar okuduğumuzu. *Vatan*’ın internet bölümünün başında olan ve benimle benzer sebeplerden ayrılan Aylin Duruoğlu’ya sorarsanız size bilgileri verebilir. Kendimi ispatladıysam geçebiliriz. Niye böyle bir yaklaşım içindesiniz?

“Gazeteci soru sorar” diyen biri olarak soru sormam sizi neden rahatsız ediyor?

Ben 32 yıl boyunca sordum. Ve soruların hangi amaçla sorulduğunu en iyi bilecek insanlardan bir tanesiyim.

Sizce amacım ne?

Bilmiyorum.

En iyi bilenlerden biri olduğunuzu söylemiştiniz, sizce amacım ne?

Şu anda sizin amacınızın çok dostça olduğunu söyleyemiyorum.

Sizce gazetecilik dostluk yapmak mıdır?

Hayır. Elbette ki kalkıp beni övecek bir şeyler yazmanızı da beklemiyorum. Ben sadece işinden atılan bir gazetecinin hikâyesi olarak baktım bu mülakata. Ama siz bana tutup da para için ayrılmamışsınız, internet sitelerinde yazan arkadaşların hiçbiri bu paraları almıyor, kendinizi kıyaslayın bunlarla diye soruyorsunuz.

Sizden bağımsız olduğunu altını çizerek soracağım, sizce medyanın geldiği noktanın gazetecilerin aldığı maaşlarla ve yapılan gazetecilikle hiçbir bağlantısı yok mu?

Hiçbir bağlantı yok. Gazetecilikle maaş arasında hiçbir bağlantı yok. Bugün tek işleri iktidar yağcılığı yapmak olan ve gazetecilik sorumluluğu taşımayan ve Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nden habersiz olan insanlar, sadece iktidar muhibbi oldukları için, birileri tarafından sırtları sıvazlandığı için bazı gazetelerde köşe sahibi yapılıyor, yönetici tayin ediliyor, devlet, cemaat ve iktidara yakın eş dost kanallarında çok yüksek paralarla program yaptırılıyor. Ama gerçek gazeteciler, soru soran gazeteciler, örneğin, madem benden bağımsız, siz, daha mütevazı koşullarda çalışmak zorunda kalıyorsunuz. Kesinlikle yapılan gazetecilikle alınan paranın doğru orantılı olduğunu düşünmüyorum.

Para-siyaset-gazetecilik ilişkisini bu döneme has mı görüyorsunuz?

Hayır. Ama yandaşlık doruğa çıktığı için bu dönem, bu, daha da doruğa çıktı diyorum. Özal döneminin de yandaş gazetecileri vardı, Başbakan için “Ölürüm” diyen “gazeteciler” olduğu gibi, geçmişte de “Çiller’e âşığım,” “Mesut Yılmaz için takla atarım,” “Demirel için sürünürüm” diyenler vardı. Kendisini Ecevit yerine koyup Ecevit şapkası takan, gömleği giyenler vardı.

Milliyet ve Vatan gazetelerinin alımında, Karacan ile Demirören arasında uyuşmazlık çıktığında, “safları seçmek” zorunda kaldığınızı yazıyorsunuz.

Sizin tercihiniz de Demirören’den yanaydı. Seçimde kriteriniz neydi?

Aksi takdirde gazete kapanacaktı. Çünkü Ali Karacanların beş kuruş parası yoktu. Bir ortaklığa girip yüzde 50 hisse koymayı taahhüt etmişlerdi, ama bunu yerine getirmemiş, diğer radyo şirketlerinin iflası istenmiş, onları ayakta tutabilmek için 17.-18. şirketlerini kurmuşlardı. Bu olay Vatan ve Milliyet’te de yaşanmaya başlanacaktı. Aradan üç ay geçmiş, personel maaşları, baskı parası dâhil hiçbir harcamaya ortak olmuyorlardı. Böyle bir durumda gazetenin yaşaması için en azından bu işe parasını koyan, “Ben bu gazeteyi satın aldım” sözünü veren ve bunu tutabilecek adamın işin başında olmasını istedik.

Bu durumda istediğiniz patron tarafından mı işten çıkarıldınız?

İstediğim patron tarafından değil, mecbur bırakıldığım patron tarafından işten çıkarıldım. Ben hiçbir zaman istediğim patron ile çalışma lüksüne sahip değilim. Cüneyd Zapsu’nun başında olduğu Amerikalı bir fonun gazeteyi satın almasına kesin gözüyle bakılırken, bir günde ortaya DK (Demirören-Karacan) ismi çıktı. Ve bir günde satış gerçekleşti. Bundan sonra yeni şirketin gazete üzerindeki gücüne baktık.

Bugün “Gazete sahipliğini tecrübe etmiş bir aile Vatan’ın başında olsaydı daha farklı olabilirdi” düşüncesi aklınızdan geçiyor mu?

Türk medyasının başında tek işi, gazete sahipliğinden gelsin gelmesin, gazetecilik yapmak olan medya patronlarına

baktığınız zaman, onların gazetelerinin daha özgür olduğunu görüyorsunuz. Ancak başka büyük şirketleri olan veya devletin denetimine tabi işleri olanların, önceliği diğer işlerine verdiğini, çünkü korkularının çok yüksek olduğunu görüyorum. Örneğin, Aydın Doğan dört milyar dolarlık bir vergi cezasıyla karşı karşıya kaldı. İki gazetesini satınca dört milyar, 900 küsur milyon dolara düşürüldü. Her şey iktidarın iki dudağının arasından geçerken, medya patronunun devletle hiçbir ilişkisi olmaması gerektiğine inanıyorum.

Kovulduktan sonra Vatan’a reklam verenlerden vazgeçenler olduğunu söylüyorsunuz.

Reklam organizasyon şirketleri vardır, hangi medya kuruluşuna reklam verilip verilemeyeceğine karar veren kuruluşlardır bunlar. Onlardan çok önemli birinin en tepesindeki isim, “Artık Vatan gazetesinin kendileri için bittiğini, çünkü bunun medya özgürlüğü anlamında yolun sonuna gelindiğini gösterdiğini, bu yüzden bundan sonra Vatan gazetesine reklam verirken özellikle bazı müşterilerinin bu gazeteyle çalışmak istemediklerini kendilerine iletmiş” söyledi.

İktidarın hoşuna gitmeyen yayınlar yapan, örneğin *Taraf* gibi gazetelere reklam verilmediği de ortadayken, aykırı bir örnek olduğu için soracağım, kim bu reklam ajansının sahibi?

Biraz önce özel hayatla ilgili, mail konusunda soru soran kişinin bu özel bilgiyi merak etmesini de ben anlamıyorum.

“Açıklamıyorum” da diyebilirsiniz.

Bana yaptığım işle ilgili sansür tebliğ eden İsmail Yuvacan’ın mail’i konusunda bu kadar titiz davranırken, burada nasıl bu kadar pervasız beklenti içinde oluyorsunuz?

Sizce bu pervasızlık mı?

Bana gelip bunu diyen kişinin adını elbette paylaşmam.

Bunu gerginleşmeden de söyleyebilirsiniz.

Sizin başlangıçtaki üslûbunuzun payı var.

Üslûbunda neyi yanlış buluyorsunuz?

İsterseniz, sorularınıza devam edelim mi? Kitapta bedel ödeyen bir gazetecinin işsiz kalması durumunda karşılaşılabileceği sıkıntıları anlattığım bölümü, siz benim gazetecilikten ayrılmamam için verdiğim tavizlere yordunuz. Demek ki, size göre verdiğim tavizler o gazete patronuna yeterli gelmedi.

2002 yılında siyasete giren Cem Uzan'ın sahibi olduğu Star'da seçime yaklaşılırken, hem manşetlerde hem iç sayfalarda "İktidara 15 gün kaldı," "13 gün kaldı" gibi başlıklar atılıyor. Sizin köşenizde bu duruma ilişkin bir değerlendirme görmezken, 2007 yılında Vatan'da, Uzan'ın işsizlere 350 YTL maaş vaadini eleştirip soruyorsunuz: "Bu reklamlar sabahtan akşama televizyonlarda dönüyor, bu reklamlar 'tüketiciyi yanıltan reklamlar' kapsamına girmiyor mu?" Buna benzer eleştirileri, içindeyken...

Yaptım. Yazılarıma bakacak olursanız, görürsünüz. Siz ısrarla bunu söylüyorsunuz; siz içindeyken T24'ü ne kadar eleştirebiliyorsanız, ben içindeyken en azından Cem Uzan'ın siyasete girmemesi gerektiğini çünkü bir iş adamının siyasete girdikten sonra başına gelebilecekleri anlatmaya çalıştım.

Bunu köşenizde mi yaptınız?

Bunu kitabımda yazdığım gibi, Cem Uzan'a da söyledim. Uzan siyasete girdikten sonra köşeme yönelik saldırıyı nasıl püskürttüğümü de anlattım. Fatih Çekirge'nin bana attığı ve "Bunu senin imzanla yayımlayacağız" dediği bir bildiriye sadece kendi imzasıyla yayımlasın diye ertesi gün gazeteye yazar transfer edildiğini yazdım. Bu iktidarın ilk yıllarında gayet seviyeli ama soru soran, bugünkü çizgimle muhalefet yapıyordum. Fakat o gazetenin patronu, siyasete soyunduğu için bu muhalefetim ona yetersiz geliyordu. Küfretmem beklendi. Ben hayatım boyunca küfretmedim. O esnada yetersiz bulunan sorularımı

yedi sekiz sene sonra sorarken, aşırı muhalefetten işten atıldım. Paradoks burada.

Gazetecilik, size göre neden muhalif olmayı gerektiriyor?

Dört yıl basın yayın yüksek okulunda, daha sonra da mesleğin başlangıç yıllarında ustalarımın söylediği şey, "Gazeteci kimsenin dostu olmaz. Gazeteci yanlışı bulup, yanlıştın düzeltilmesini sağlayan kişidir." Örneğin, otoyollar çok güzel olabilir, ama o yolların insanların verdiği vergiyle yapıldığını bilerek, neden bundan ayrıca para alındığını, yollar güzel yapılmadıysa kaza olasılıklarını sorgulamak zorundasınız.

Türlü türlü iktidar var; aile içinde, işte, siyasette. Sizin muhalefet ettiğiniz iktidar, AKP ve hükümetin başındaki iktidarlar mı?

Gazeteciliğimin ilk yıllarından beri muhalif olma tavrımı sürdürdüm. Ama başta ekonomi gazeteciliği yaptım ve dönüşümümü de kitapta anlattım. Bir depreme gittim ve orada yaptığımızın, tereciye tere satmak olduğunu fark ettim. İş adamlarından aldığımız bilgilerle bir gazete çıkardığımızı ve bunun sadece gazete patronuna para kazandırmaktan ibaret bir iş olduğunu gördüm. Ve Uğur Mumcu'ya verdiğim sözü tutamadığımı anladım. Ve o an gazetecilikteki tavrımı değiştirmeye karar verdim.

1999'un sonundan itibaren ekonomiyi bıraktım ve gündem yazıları yazmaya başladım. Ve 2001 krizinde iktidarda olan ANAP-DSP-MHP iktidarını en sert eleştiren yazarlardan biri oldum. O dönem programıma AKP'nin önemli isimlerinden Ali Coşkun geldi ve beni bağına bastı, "Seninle gurur duyuyoruz, gazetecilik dersi veriyorsun; bak, sorduğun soruların hiçbirine yanıt veremiyorlar" dedi. "Ali Bey, öyle gözüküyor ki yakında iktidar olacaksınız, siz de büyük ihtimalle bakan olacaksınız. Ben bugün sorduğum soruları size soracağım, o gün benden nefret ediyor olacaksınız" dedim. "Olur mu öyle şey" dedi, ama benim dediğim oldu ve Ali Bey bakan olduktan sonra telefonlarıma asla çıkmadı.

“Mustafa’yla bizim dostane ilişkilerimiz vardı, niye bizi yıpratıyor bu kadar” diye haber gönderdi. Beni ailede de, kurumda da iktidarda onların tavrı ilgilendirir.

Askerin iktidarına, vesayete karşı da yazı yazdınız mı?

Her 12 Eylül yıl dönümünde yazdım. Kitaptaki, Tayfun ve Sait hikâyesini tekrar okuyun. On dört yaşından beri sokaktan çekilmedim ve askerın tekeline aldığı Kemalizm sevdasına her zaman karşı çıktım. Türkiye’de bugün yaşanan bütün felaketlerinin en önemli iki sorumlusu olarak, bir askeri, iki hukuku görüyorum. 12 Eylül’de hukukçular 17 yaşındaki çocuğu astılar, bugün de hukukçular suçsuz insanları sadece muhalif oldukları için zindanda tutuyorlar.

Askerî vesayet 12 Eylül’le sınırlı değil, Yargıtay’ın da darbe planı olarak nitelendirdiği, 2003’te Çetin Doğan’ın isim vererek seçilmiş AKP iktidarına karşı verdiği seminer...

Burada gazeteci olarak doğru bilgiye sahip değiliz. Soruyu sorarken bile taraf oluyorsunuz, seminerin darbe planı olduğunu kabul ediyorsunuz. Ben bunun gerçek amacını sorgularım. Yargılanan bazı askerlerin o dönemde Amerika’da, Brüksel’de olduğu gerçeği var.

Çetin Doğan’ın, kendisinin de yaptığını kabul ettiği, seminer konuşmasındaki “Genelkurmay Başkanı hükümete ultimatom vermeli, ‘Bu işin sonu boktur’ demeli” içeriği sizce olağan mı?

12 Mart’ı, 12 Eylül’ü yaşamış birisi olarak söylüyorum; askerın siyasete karışmasını hiçbir zaman desteklemedim. 28 Şubat’ı bu sürece dâhil etmiyorum. 28 Şubat’ı birilerinin kendi iktidarını kurma girişimi olarak görüyorum. Anayasa’da onlarca değişiklik yapanlar, askere o görevi veren maddeyi kaldırmadılar ve dini istismar ettiler. O yetkiyi kullanmaları için askeri perçinlediler. Bugün Yargıtay’da tamamlanan yargı süreci de beni tatmin etmedi. Yüzlerce çelişkili duruma rağmen, en azından usûlden bozulması gereken karar bozulmadı. Ve bu kararın

hangi ceza dairesi tarafından bozulmadığı da ortada. Yargıtay’ın verdiği kararın vicdanları sızlattığını düşünüyorum.

Güncel bir söyleşiden: Cem Uzan, Taraf’a “Hurşit Tolon’un talimatıyla manşet atıldığını bilsem Fatih Çekirge’yi ve Yılmaz Özdil’i kovardım” dedi...

Cem Uzan ismi yanlış hatırlıyor. O, Hurşit Tolon değil. Size sadece bunu söyleyebilirim. O dönem Çekirge’nin askerlerle iç içe olduğunu kitabımda ben de yazdım. Uzan orada, ya kendisine yanlış bilgi verildi ya da yanlış hatırlıyor.

Yani bir askerden talimat alındı?

Hayır, bunu diyemem. Ama Çekirge’nin bir askerle yakınlığı olduğu söyleniyordu. Gazete içindeki iktidarı da buna dayanıyordu.

Nasıl bir iktidardan ve ilişkilerden bahsediyorsunuz?

En azından tenis arkadaşıydı. Ve asker yanlısı haberlerin Çekirge kanadından geldiğini o dönemde bilmeyen yoktu, Star’ın içinden ve dışından.

Herkes biliyorsa, Cem Uzan’ın bilmemesi mümkün olabilir mi?

Cem Uzan’ın bilmediğini söylemiyorum. Uzan, Çekirge’ye üç milyon dolar verdiğini söylüyor. Bu konuma gelmeden önce, bir gazetenin Ankara temsilcisiydi. Hangi özelliklerinden dolayı bu parayı verdi? Bence Uzan’a bu soruyu sormak lazım. Bence, Uzan, o parayı birtakım kaynakları taşıyacak kişi olduğu için verdi.

İktidarın her çeşidine muhalifim, diyen biri olarak bu ilişkileri deşifre etme ihtiyacı duymadınız mı?

Nesini deşifre edecektim?

Çekirge’nin bahsettiğiniz askerle ilişkilerini.

Bu ilişkileri o zaman bilmemizin imkânı yoktu.

Biraz önce söylediklerinizden aksini anladım.

O zaman kimin kiminle ilişkili olduğunu nereden bileceğiz! Gazeteye bir manşet giriyor, bu manşetin nereden geldiğini ancak o manşeti atan veya sayfayı düzenleyenler bilebilir. Ben o dönemde yazılarımı evden yazan bir yazardım.

7 Temmuz 2003'te Star'ın birinci sayfasından bir başlık: "Hükümetin yapmadığını Tolon Paşa yaptı." O günlerde askerî vesayet'in izlerini Star'da süremiyor muydunuz?

Gazetelerde genel bir tavır vardır, siz gazete olarak muhalefet yapıyorsunuz, iktidarın genel yanlışların peşindesiniz, amaçlarını sorguluyorsunuz. Onların arasına asker'in tepkisini de koyuyor gazete yönetimi. Ankara mahreçli bir haber. Siz de ertesi gün gazeteyi açtığınızda sıradan bir okur gibi görüyorsunuz. Bunun habercilik mi, yoksa dizayn faaliyeti mi olduğunu o an için sorgulama şansınız yok. Hayat gürül gürül akıyor.

Askerî vesayete temkinli bir insan olduğunuzu söylediniz, muhalif gazete ile asker başlıkları ayırt edilemez mi?

O dönemin gerçeği buydu. Cumhuriyet manşetleri veya Fikret Bila imzalı manşetler de farklı değildi. O dönemin genel yayın yönetmenleri ya da Ankara temsilcileri "Türban konusunda ne düşünüyorsunuz paşam" der, o paşa da ismini saklamaya bile gerek duymadan konuşurdu. Herkes bunu yaparken, Star'ın yapmaması da belki gazetecilik ekşiği olarak algılanabilirdi. Ankara temsilcilerinin yaptığı buydu. Burada, konuşan kadar, soruyu soranın sorumluluğunu sorgulamak gerekir.

İmar Bankası yolsuzluğu patladığında, Star'ın ekonomi sayfasındaki köşenizde bunu eleştirdiniz mi?

İmar Bankası'nın eleştirilecek bir şeyi yoktu ki. Siz, ısrarla çalıştığınız kurumu sorgulamak, o kurumu da deşifre etmek gibi bir sorumluluk veriyorsunuz. O kurumun içinde sizi tutuyorlarsa, bu, size bütün bilgileri ulaştırıyorlar da sizi baskı altında tutuyorlar anlamına

gelmiyor. Siz zaten birçok şeyin herkes ne kadar farkındaysa o kadar farkında oluyorsunuz. İmar Bankası olayını Hürriyet'in dönemin ekonomi müdürü Vahap Munyar ne kadar biliyorsa ve yazmamakla ne kadar sorumluydu, ben de o kadar sorumluyum. Ve sizden en kısa zamanda T24 hakkında sorgulamalara başlamanızı bekliyorum. T24'ün maddî yapılanması, kurucusunun gazeteciliği de dâhil özel ilişkilerine kadar bütün konularda soruşturmacı gazeteciliğinizi yapmanızı istiyorum. Söz veriyor musunuz?

Vesile olduğunda, neden olmasın?

Lütfen o "vesile olduğu" bölümünün altını çizin.

Sizinle söyleşimizde de vesile kitabınız.

Eğer ben o küfürnameyi köşemde yayımlasaydım, siz bana bu soruları sorabilirdiniz. Ama siz bana bunun ötesine geçip İmar Bankası'nı neden yazmadığımı soruyorsunuz!

Evet, ekonomi servisinin başındayken ve bir köşeniz varken, İmar Bankası ve ÇEAŞ yolsuzluklarını neden yazmadığınızı soruyorum.

Ben ekonomi servisinin başındayken İmar Bankası yoktu. Ben 1999'da ekonomi servisini tamamen bıraktım, gündem yazarlığına geçtim. Ekonomiyle hiçbir alakam yok.

Temmuz 2003'te Star'ın birinci sayfasında İmar Bankası haberleri yer alırken, sizin de aynı gazetede köşeniz var.

Köşem olması İmar Bankası'nı yazmamı mı gerektiriyor?

Bahsi geçen isim gazetenizin patronu Cem Uzan ve Türkiye'nin en büyük yolsuzluklarından birinden bahsediyoruz.

Ee?

Neden yazmadığının sorulması meşru değil mi sizce?

O gazete Uzan'ın gazetesi. Uzan'ın en büyük yolsuzluğu yaptığı söyleniyor. Ben o gazetede siyaset yazıları yazıyorum ve dönüp neden İmar Bankası yazmadım diye suçlanıyorum, öyle mi?

Ekonomi geçmişini olan bir gündem yazarının ilgisini çekmez mi ülkenin gündemindeki yolsuzluk vakası? Ki söyleşinin başında Deniz Feneri'ni, yolsuzlukları yazdığınızı söylediniz.

İmar Bankası yolsuzluklarının hangi yıl başladığını araştırdınız mı? 1994-1995'lerden itibaren olduğu söyleniyor. O güne kadar bu ülkeyi yöneten iktidarlar hiçbir suçlama yöneltmezken, ne zaman ki Uzan siyasete soyunuyor, "geçmişteki pis işler" başlığı altında sadece İmar Bankası'nda değil, ÇEAŞ'ta, KEPEZ'de yumaklar atılıyor. Siz gazeteci olarak böyle bir siyasî hesaplaşmanın içine iki nedenle girersiniz: ya olayın bilgilerine vâkifsınızdır ya da etekteki taşların dökülmesini beklersiniz. Ben o esnada vâkif değilim olaya. Yolsuzluğun 1994'te yapıldığını bırak, iki senedir sen iktidardasın. Ondan önce de senin kabine arkadaşların REFAHYOL hükümetinde ekonomi bakanlıklarını üstlenmiş. Sen o zaman hiçbir şey yapmamışsın. Bu hesaplaşmanın içinde ne yapmamı isterdiniz?

Siyasî bir hesaplaşma insanların mağduriyetini gölgeliyor mu?

AKP tarafında tavır alıp Cem Uzan'ı suçlamamı mı isterdiniz? Burada mağdur olan Uzan ailesi de var. Bunu ilk gün de yazdım, bugün de söylüyorum. Uzan ailesi Cem Uzan'ın siyasete girme, Berlusconi olma sevdası yüzünden, hak ettiği bedeller de var ama, hak etmediği kadar bedel ödedi. Bir aile ki tüm servetini bir olay yüzünden kaybetti. Tek soru soruyorum: Cem Uzan siyasete girmeseydi, bunun hesabı sorulacak mıydı? Yoksa, şantaj malzemesi olarak mı kullanılacaktı? Ya da Uzan ailesinin dışında, bu kirli ilişkilere benzer ilişkiler yaşayan şirketler yok mu?

Dolayısıyla arka dönülebilir mi böyle bir yolsuzluğa?

Elbette ki arkanızı dönmeyeceksiniz ama gazeteci olmanız için bilgiye sahip olmanız gerekiyor. O siyasî intikamın da piyonu olamazsınız.

Bilgi hâlâ yokken, örneğin, Uludere olayının da yazılmaması gerekiyor sizce?

İkisi aynı şey mi?

Tecrübeli bir gazeteci olarak, bilmediğiniz konularda soru sorabiliyorsunuz.

Uludere konusunda sorduğunuz sorular nedir; bu işin sorumluları kim, neden hesap sorulmuyor. Var mı üçüncü bir soru?

Yeterli iki soru bu konu hakkında yazı yazmaya engel mi?

Uzan olayında sorulacak milyonlarca soru var. Bu soruları sorduğunuz anda ya çalıştığınız Cem Uzan'ın tarafında olacaksınız ya da onu batırmak isteyen siyasî rakibinin yanında yer alacaksınız.

"Objektif olup sadece olay üzerinden yazmak mümkün değil" mi diyorsunuz?

Objektif bilgi yoktu, hanımefendi. Hâlâ yok. ÇEAŞ, KEPEZ ve İmar Bankası, Kemal Uzan'ın şirketleridir, Star TV ve gazetesi Cem Uzan'ın şirketleridir. Bunlar sadece aile bağlarından dolayı iç içe gösterilir. ÇEAŞ ve KEPEZ'de en ufak bir hukuk yanlışlığı olmamasına rağmen, onları da devlet ele geçirmiştir.

İmar Bank'ta çifte kayıt tutma, halka açık bir şirket olarak ÇEAŞ'ın kaynaklarını çok düşük faizlerle grubun bankalarına transfer etme gibi sorunlar var. Sizce hiçbir hukukî yanlışlık yok mu?

Çifte kayıt tutma bir iddiadan ibaret. Bu, belgelerle kanıtlandı mı? Veya ÇEAŞ ya da KEPEZ yargı konusu yapıldı mı?

El konulmadı mı?

Gitti ve el konuldu. Bu mantıkla bütün iş adamlarının şirketlerine gidersiniz ve el koyarsınız. Sizin, diyelim ki bilgisayarınıza el konuldu, bunun için mahkeme kararı olup olmadığını sormaz mısınız? O dönemde karşılıklı tehditler yaşandı. İktidar, Uzanları ayağını denk alması yönünde defalarca uyardı, bildiğim bir şey değil ama piyasadan duyduğumuz bilgiye göre, Uzan da askerleri devreye sokmak istedi. Bu kirli pazarlıklar sürerken, ben Uzan'ın gazetelerinden birinde köşe yazan bir adam olarak, olanları

anlayamadığım, taraf olmaktan imtina ettiğim için yazmadım. Şimdi neden suçlamadın diye sormanız insafsızlık değil mi?

Dolayısıyla, “yeri geldiğinde” yazmamak da, görmemek de gazetecilik oluyor?

Elbette. Bilmiyorsan ne yazacaksın? Uludere örneğini verdiniz, saydıklarım dışında üçüncü soruyu ben hâlâ bilmiyorum. Örneğin, BDP'nin bu işte fonksiyonu ne diye soruyor musunuz? Günün birinde BDP'nin bu işte fonksiyonu çıkarsa, bu soruyu bugünden sormadığımız için suçlanabilir miyiz?

5 Kasım 2012, seçimden sonra ilk değerlendirmenizde “AKP'yi seçenler ekonomiyi düzelt, dış politikada onurlu dur, dedi” gibi ifadeler kullandıktan sonra, “Seçmen resmen demokrasiyi elinin tersiyle itti” diyorsunuz.

Kastınız neydi?

Ben AKP'yi kuranların birdenbire ortaya çıkmadıklarını, onların geçmişteki siyasî kariyerlerini 20 yıldır takip eden bir insan olarak defalarca sadece yargı tarafından değil, insanların gözündeki duruşu açısından da mahkûmiyet aldıklarını biliyorum. Onların demokrasi mücadelesi verdiklerine hiçbir zaman inanmadım. Örneğin, 12 Eylül döneminde bu gelenekten gelen insanların askerlerin önüne gidip el pençe divan durduklarını biliyorum. Ülkeyi dönüştürmek istediklerini çok iyi biliyorum. Demokrasiyi basamak yapmak gerektiğini söylediklerini kulaklarımla duyan bir insan olarak, bunların derdinin demokrasi olmadığını yazdım, yazarım.

12 Eylül'de kim el pençe divan durdu bu cenahtan?

0 günün gazetelerine bakarsanız, görürsünüz.

Aydınlatır mısınız?

Tamamı.

“Tamamı” diyorsunuz. Örneğin, Erdoğan ne yaptı?

İsimleri teker teker anıp da spekülasyon yapmak istemiyorum. [Kayıt dışı olmak üzere birkaç isim saydıktan

sonra devam ediyor) Askerin gelmesini şak şakla karşılayıp, “Ülkeyi iç savaştan kurtardınız” diye övgüler düzüp bugün 12 Eylül'ü yargılayan ne kadar adam varsa, hepsi bu gruptan geliyor.

Saydıklarınız Erdoğan'ın ve AKP'nin koştuklarını ilan ettikleri harekete mensup isimler. Başkalarının yaptıklarıyla AKP'li isimleri zan altında bırakmıyor musunuz?

12 Eylül'den önce Başbakan'ın il başkanlığı yaptığı dönemde yaptığı konuşmaları alın, bugünkü Tayyip Erdoğan'dan ne kadar farklı, ne kadar değil siz görün. Değişim demekle değişim olmuyor.

Erdoğan, 12 Eylül'de “el pençe divan” durdu mu, durmadı mı?

Niçin özellikle Erdoğan'a indirgiyorsunuz? Ben sadece Erdoğan'ın o zevattan birisi olduğunu söyledim. O dönemde Millî Nizam kültüründen gelen bazıları, sözüm ona bedel öderken, öbür taraftan top bize de uzanması diyenler oldu. Hatırlarsanız, o dönem soruşturmalar ağırlıklı olarak solculara ve sağcılara yönelik. Biraz daha detaylandırırsanız, CHP'lilere ve MHP'lilere yönelik, AP'nin sadece üst kadrosuna bir gözaltı var, Millî Selamet'in de öyle, ama altı tamamen temiz. Oysa o dönemde Akıncılar denilen güç de o çatışmaların içindeydi. Akıncılara atfedilen de sayısız cinayet vardı. Bunlar soruşturulmadı. Ve 12 Eylül yönetimi, solcu ve sağcılarla kanla hesaplaşırken, bunlarla uzlaşmayı öne çıkararak imam hatipleri açtı. Bunların politikasına hizmet etti. Cumhuriyetin ilke ve kazanımlarına yönelik her şeyi aşağılayan, geçmişin mirasını yiyip, özelleştirip, yandaşlarına peşkeş çekip, yabancılaştırıp, değersizleştirip “Onlar hiçbir şeyi yapmadı, biz yaptık” diyen bir anlayışla benim uzlaşmam mümkün değil. Ben geçmişte bu değerleri yozlaştıran asker, hukukçu kişileri nasıl eleştirdiysem, bugün aynı şekilde o değerleri yok sayanlarla hesaplaşmaktayım. Bir gazeteci olmayı bırakın, bir aydın olarak, bir vatandaş olarak da karşımdayım.

Sizin endişeleriniz ne?

Bütün sıradan vatandaşların endişe ettiği gibi ülkenin bölünmesini istemiyorum, Misak-ı Milli'nin korunmasını istiyorum. Bu ülkeyi bölme yolunda verilecek her türlü tavize karşıyım, Kürt haklarının elde edilmesinin yolunun ülkeyi bölmekten geçtiğine kesinlikle inanmıyorum. Ve ülkenin dincileştirilmesine de yürekten karşıyım.

Şeriat, endişeleriniz arasında değil, öyle mi?

Ben İslamî yönetim lafını İslam'a yapılan bir saygısızlık olarak gördüğüm için kullanmıyorum ve dincileştirme diyorum. Bu kadrolarının da bir şeriat devleti kuramayacaklarına inanıyorum. Bunların kendi çıkarları o kadar ön planda ki şeriatın emrettiği düzeni de sağlayamazlar. Hangi şeriat düzeninde yandaşları zenginleştirmek vardır, hangi şeriatta kamu arazilerinin yandaşlara peşkeş çekilmesi vardır? Alın size manşet! Bunlar dindar değil, dinci.

Bölücülük endişesine köşenizde de sık sık yer veriyorsunuz. "Bölünme"nin zeminini "Kürt yok, Kürtçe yok" diyenlerin de hazırladığını düşünüyor musunuz?

Bakın bu ülkede klasik söylemde "Kürtlere bok yedirildi." Sen o dışkı yediren [Cumhuriyet'ten Celal Başlangıç'ın ortaya çıkardığı Yeşilyurt skandalı] alçak askeri, adamı bulup da hesap sordun mu devlet olarak? Bir kişinin yaptığı yüzünden "Madem öyle, Kürtlere ayrıcalık verelim." Karadeniz'de de bir sürü adam saçma sapan suçlar işledi. Herhangi bir asker Laz kızına tecavüz etti diye oraya da mı otonomi vereceğiz? İç Anadolu'da zulümlerin âlâsı yaşanıyor, oradaki insanlar hâlâ aç, hâlâ Doğu Anadolu'daki teşvik kadar teşvikten bile mahrum. Biz bölünmekle değil, birleşme ile emperyalizmin tuzağından kurtuluruz. Emperyalizmin en temel yöntemidir böl ve yönet, bu aptalca zulümlerin tek tek hesabını sorarak çözüm bulmak yerine, bu tuzağa düşüyoruz.

Türkler ve Kürtler yer değiştirirse ve "Türk yok, Türkçe yok" dense yine aynı noktada durur muydunuz?

Türk ırkçılığına da Kürt ırkçılığına da karşıyım. Bir zamanlar sosyalizm adına yola çıkan PKK'nın Kürt ırkçılığı noktasına geldiğini düşünüyorum. PKK veya BDP'den hangisinin açlıkla, yatırımsızlıkla, işsizlikle uğraştığını duydunuz? Ben Türk ırkçılığıyla nasıl mücadele ettiysem, Kürt ırkçılığına da asla boyun eğmem.

Sonra Hayat Yeniden Başlar adlı romanınızda, "Prof. İlhami" karakterine Candaş Tolga Işık'ın "Güneydoğu'da çanak antenlerle porno izliyorlar" iddiasını söyletiyorsunuz...

Ve oradaki ensestlerin arttığı gerçeğini söylüyorum.

Neden?

Doğru, hanımefendi! Güneydoğu'da olmasının sebebi şu... Bana bakar mısınız? Odaklanamıyorum! Güneydoğu'da olmasının sebebi şu...

Lütfen, üslûbunuza dikkat edin.

Beni dinlemiyorsunuz gibi geldi. Özür dilerim.

Estağfurullah. Söyleşi yapıyorum, işim sizi dinlemek.

O dönemde Güneydoğu'da ağırlıklı olarak yaşayan Kürt insanların, kanallarını izleyebilmek için evlerinin damına, ineklerini satarak, anten yerleştirdiklerini kabul ediyor muyuz? Ege'de de bu vardı, ama örneğin ATV iyi çekmiyor diye yapıyorlardı, ama karasal yayın da tercih edebiliyorlardı. Güneydoğu'da PKK'nın yayınlarını izleyebilmek için çanak büyük rağbet gördü. Ve bu çanakları kurduğunuz zaman, belli frekanslardan hardcore porno yayını yapılıyor, 24 saat. Birlikteyken Kürtçe duymak, Kürtçe haber almak, PKK'daki kızlarından oğlanlarından haber almak için bu kanalları izliyorlardı. Ama yalnız kaldıklarında çocuğundan dedesine bunu izliyorlardı.

Maddî bir kanıt var mı?

Var, seks shop satışlarına baktığınızda, çanak öncesi ve sonrası arasında Güneydoğu'dan siparişlerin patlama yaptığını görüyorsunuz. Vibratörlerin, şişme kadınların, eskiden Konya diye bilinirdi, Güneydoğu'da patlama yaptığını görüyorsunuz. Çünkü bu ürünlerin reklamlarını sabahtan akşama o kanallarda görüyorlar. Bu bir gerçek. Candaş bu yüzden Posta'da linç edildi. Ama bir toplumsal gerçeğin altını çizmek gazetecinin işidir. Ben orada "Kürt toplumu ensestte aldı başını gidiyor" demiyorum. Orada tamamen bilimsel bir saptamada bulunuyorum.

Varsayalım ki seks shop satışlarında patlama oldu, bunun çanakla bağlantısı nasıl bilimsel oluyor?

Çanakla bağlantılı çünkü emniyetteki raporları bölgesel olarak izlediğinizde, 1990'lı yılların başından itibaren çanaklar konduktan sonra ensestin patladığını, öldürüp kenara atılan kız çocuklarının sayısının arttığını görüyorsunuz.

İstanbul'da da tecavüz, cinayet vakaları artış gösterirken, bunu tek bölgeyle anmanızda sizce nüans eksikliği yok mu?

Ben rakamlara bakarım. Eğer bir rakam aşırı düşüş veya tırmanış gösteriyorsa, bunun toplumsal olarak ne anlama geldiğini sorgularım. Benim aslında buna kitapta yer vermemin sebebi, Candaş'ın linç edilmesine tepkidir ki, belirtiyim, görüşlerimiz farklıdır. Böyle bir şeyin olmadığı kanıtlanıyorsa, gazetecinin yapacağı şey düzeltmeye gitmektir. Eğer çanak antenler konulduktan sonra bu insanların 15 tane hard porno yayını yapan kanalı seyretmedikleri ve etkilenmedikleri kanıtlanabiliyorsa, o zaman ben de üstüme düşeni yaparım.

Sizin tezinizin de kanıtlandığına ben dâhil katılmayacak insanlar var.

O veriler bir gazeteci için yeterli kanıttır. Güneydoğu'da işlenen kadın, çocuk cinayetlerinin,

cinsellikten kaynaklanan suçların yansıdığı emniyet ve jandarma raporlarına bakarsanız, bunu bir kanıt olarak göreceksiniz. Böylesine bir tırmanış elbette ki Ege'de de, İstanbul'da da var, ama hiçbir yerde bölgesel olarak çanak anten satışı bu kadar patlamadı.

Ensest vakaları her zaman emniyete yansımıyor, ayrıca Türkiye'de kapsamlı bir ensest araştırması bildiğimiz kadarıyla yapılmadı.

İstanbul Üniversitesi'ne giderseniz verirler.

Porno izlemekle şiddet arasında direkt bir bağlantı olduğunu mu savunuyorsunuz? Porno izlemenin sonucu sizce ne?

İnsanların klasik ahlak kurallarını kaybetmesi, alıştığı yaşam tarzı dışında, başka bir tarza zorlanmaları olarak yorumluyorum.

Mesela?

Her gün porno izleyen bir adamın tavrında olabilecek değişiklikler.

Ne yapar sizce her gün porno izleyen bir adam?

Her gün porno izleyen bir adam, evini temizlerken başındaki tülbent kayan karısını gözünün önüne diğer kadınlar geleceği için "Seks yıldızı mı olacaksın," "Yoldan mı çıkıyorsun" diye suçlayabilir.

Tahrik olduğu için mi?

Karısının oradaki kadınlara benzemesinden korktuğu için.

Başka örnekleriniz var mı?

Oradaki birtakım cinsel faaliyetleri Türk toplumunda, kendi geleneğinde ayıp sayılan bazı cinsel eylemleri doğallaştırabilir ve kendisi de uygulamak isteyebilir.

İki tarafın da rızası varsa, bu yine de sorunlu mu?

Rızası yoksa?

Varsa kısmını soruyorum.

Varsa, zaten polise yansımaz. Polise yansıyan kısımlarından bahsediyorum.

O noktada ensest, tecavüz ve şiddet vakalarını mı koyuyorsunuz?

Kız çocuklarının dere kenarında bulunmuş cesetlerini koyuyorum.

Sizce porno ile ölüm arasındaki ilişki ne?

Çok psikolojik bir sohbe dönuştü bu. Benim o adam gibi düşünmemi istiyorsunuz. Onu bilemem. Böyle bir gerçek var mı dediniz, ben de anlattım. İsterseniz tekrar anlatayım. İnsanlar Kürtçe kanalları izlemek için o çanakları...

Anlamadığımız kısım bu değil, porno ile şiddet arasında kurduğunuz bağlantı.

Pornoyu içselleştirmişseniz eğer, insanın cinsel eylemlerinden sorumlu olduğunu düşünüyorsanız, bu kültürü alabildiyseniz, porno izlemek sizin için zarara yol açmayabilir. Ama o güne kadar çok kapalı bir toplum, birdenbire o antenlerle inanılmaz bir açıklığa, ne anlarsanız bu açıklıktan, ulaşma şansına sahipse, oradaki birey davranışları değişir. Yolda gördüğü kadına, kıza tavrı değişir. Pornoda eşcinsel ilişkiyi veya hayvanla ilişkiyi izliyorsa, bu, yaşamındaki birtakım katı duvarların yıkılmasına neden olur. Bu duvarların yıkıldığını da bize polis ve jandarmanın suç raporları veriyor.

Emniyet raporlarında eşcinsel ilişki ve hayvan tecavüzleri de mi var?

Her şey var. Genel olarak suç oranındaki artış var.

Eşcinsel ilişki suç değil.

Peki, buna taraflardan biri razı değilse?

Onun adı tecavüz olur.

Örneğin, dokuz yaşındaki bir erkek çocuğu bir adam zorluyorsa ve gırtlığını kesip öldürüyorsa...

Mustafa Bey, tabii ki bu bir suç. Ama ister hemcinsine ister karşı cinsine zorlama varsa bunun adı farklı: tecavüz.

Bu tür olaylar eskiden üçüncü sayfada sıkışıp kalıyordu, artık üçüncü sayfaya bile girmiyor.

Candaş Tolga Işık haberini anlatırken, "Bir gazetecinin hata yaptığı kanıtlanırsa, hatasını düzeltir" dediniz. Bu açıdan bir vaka sizinle de gündeme gelmişti. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün arabalı geçişi nedeniyle annesinin öldüğünü söyleyen bir kişi size mail attı ve siz bunu köşenizden teyit etmeden yayımladınız. Yanlış olduğu ortaya çıkınca, köşenizde "Amacım belliydi: Toplumsal bir konuda uyarı yapmak. Bizzat Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın trafiğin kesilmemesi talimatı vermesiyle bu amaca ulaşıldı. Tamamen iyi niyetle de olsa, üzdüğüm, kırdığım herkesten özür dilemek boynumun borcu" dediniz. Amaca ulaşmak...

İstanbul'da trafik kilitleniyor, özellikle de devlet büyükleri kentlerde bir yerlere gidiyorsa. Hiçbir gelişmiş ülkede devlet büyüğü geçecek diye yol kesilmez. Biz bunu çok kanıksadık. Bir okurumdan mail geldi. İnternet siteleri de aynı saatte Beşiktaş-Maslak arasındaki trafiğin beş buçuk saat kilitlendiğini çünkü devlet büyüklerinin dolaştığını söylüyordu. Bana gelen mail'de de, bu kilitlenen trafikte annesini kaybetmek zorunda kalan bir adam, hikâyesini anlatıyordu. Adamla tekrar yazıştım, somut bilgi verebilir misiniz diye. "Şu anda annemi hastaneye yetiştirmeye çalışıyorum, durumu çok kötü, ölecek, ölüyor" derken, "Öldü" mail'i geldi.

Bu yazıyı yazınca, beni Cumhurbaşkanı Basın Danışmanı Ahmet Sever aradı, "Dün trafik gerçekten kilitlendi, böyle bir olay yaşanmış olabilir, biz ulaşmaya çalışıyoruz" dedi. Ben de bu mail'leri kendisine forward'ladım. Ve sonra kesin açıklama geldi, "Sayın Cumhurbaşkanı'ndan kaynaklanmamıştır, aynı tarihte İran Cumhurbaşkanı Türkiye'deydi" dendi. Sonra polis geldi, bana gelen mail'leri verdim. Ne hikmetse, polis o kişiye ulaşamadı. Ancak bu olay cumhurbaşkanını hedef alıyor

gibi gözüktüğü için özür diledim. Kaldı ki, yanlış da olsa, kandırılmış da olsam, bu, devlet büyükleri için yol kesildiği ilkelliği gerçeğini değiştirmez.

Kısaca, teyit edilemeyen bir mail'i yayımlıyorsunuz ve yalanlayan bir açıklama geliyor. "Pardon, teyit edemedim yayımladım, özür dilerim" demeniz çok mu zor, "Amaca ulaşıldı" ifadesi yersiz değil mi?

Ben gazeteci olarak kimi zaman teyit edemediğim konuları da yazarım.

Teyit edilmeyen bilgiyle amaca ulaşmak gazetecilikte var mıdır?

Haberle köşe yazıları arasında fark şudur: ben teyit edemesem de, toplumsal bir sorunu anlatan bir yazıyı hiç isim vermeden de yazarım. Çünkü haber yazmıyorum.

"Bilgi ve rakamlarla konuşurum" diyen Mustafa Mutlu mu söylüyor bunu?

Evet, haberci kimliğimle bilgi ve rakamlarla konuşuyorum. Ama ben köşe yazarı olarak toplumsal sorundan bahsederken, somut örnek vermek zorunda da değilim. Haber değil, yorum yapıyorum. Hiç öyle manidar gülmeyin.

Manidar gülüyorsunuz çünkü Uzan sorusunda verdiğiniz cevap aklıma geliyor.

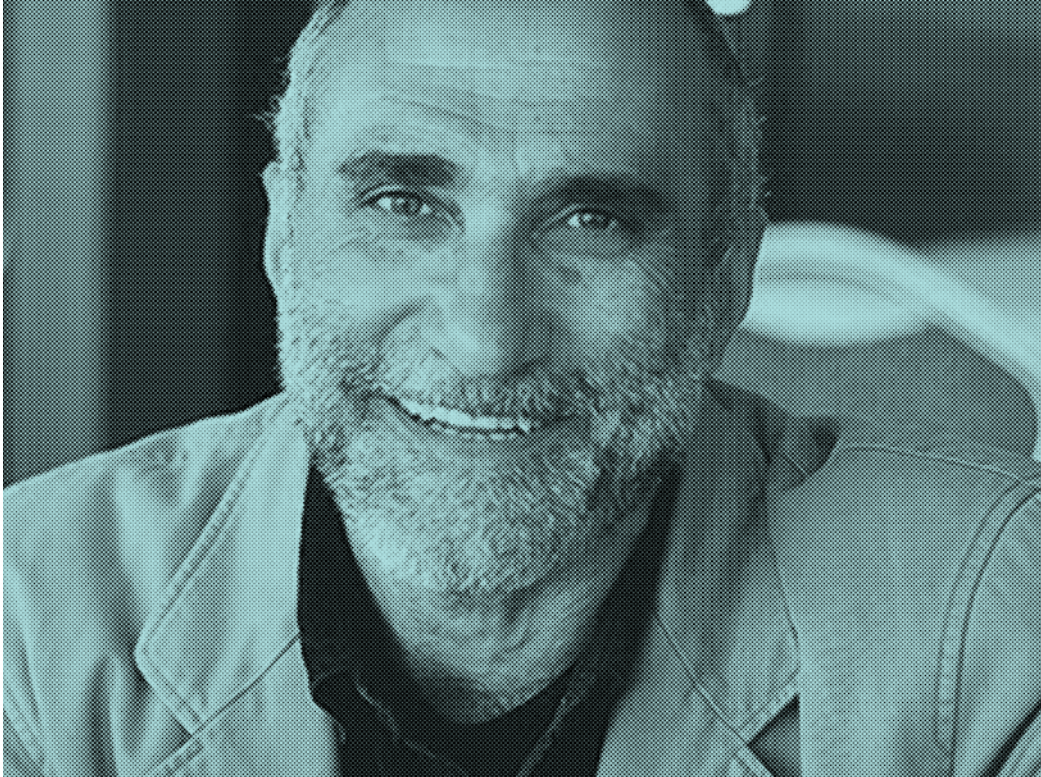
Orada ne yorumu yapacağım! Tekrar aynı konuya dönelim, iki uçtan bir tanesini seçeceğim; ya Uzan'ı destekleyeceğim ya da Uzan'ı siyaseten yok etmek isteyen iktidarın dümenine oturacağım, öyle mi?

Not: Söyleşide Mustafa Mutlu'nun romanında geçen "çanak anten" iddiasına ilişkin soru yöneltilirken gazeteci Candaş Tolga Işık'a da atıf yapıldı. Ancak Işık, söz konusu iddiayı dile getirdiği Posta gazetesindeki 27 Ocak 2011 tarihli yazısından sonra, "Özür dilerim" başlıklı ikinci bir metin kaleme aldı. "Bütün bölge

halkını kastetmediğinin" altını çizen Işık, "ırkçı ve Kürt düşmanı olmadığını" vurguladı ve izleyen süreçte birçok vesileyle bu açıklamasını tekrarladı.

Işık, Candaş Tolga, (2011, 28 Ocak), Özür Dilerim, Posta, <http://www.posta.com.tr/ozur-dilerim-candas-tolga-isik-yazisi-59063> adresinden elde edildi.

Alper Görmüş: Savcı Zekeriya Öz'e dair algımda iskonto yapmak zorunda hissediyorum. 07.02.2014

Alper Görmüş: Şu andaki hakikatin bilgisiyle konuşabilseydim, eskiden Gülen cemaatini işaret edenlere dair söylediğim "Ergenekoncu zihniyet," "klasik entrika" sözlerini söylemezdim

Alper Görmüş, yazdıklarına kayıtsız kalınamayan kıdemli bir gazeteci.

Otuz yılı aşan gazetecilik serüveni, tek hikâyeden çıkıp aksi yönlerde yankı bulan iki hadiseyi de içeriyor; "Darbe Günlükleri" ve günlüklerin yayınına ilişkin "Ahmet Şık" yazıları... Nevi şahsına münhasır serüveninde büyük destek de gördü, büyük tepki de.

Evet, nevi şahsına münhasır. Türkiye'de yaklaşık 40 gazete ve televizyonun, o gazete ve televizyonlardaki medya elitlerinin kolektif bir bilinçle gözlerini kapattığı eski Deniz Kuvvetleri Komutanı, emekli Oramiral Özden Örnek'e ait "Darbe Günlükleri"ni Nokta Dergisi Genel Yayın Yönetmeni olarak yayımlayabildi. Günlüklere gözlerini kapatmamasının bedeli Nokta'nın kapanması oldu.

Darbe Günlükleri çizgisi Ergenekon-Balyoz soruşturmaları ve davaları sürecinde devam etti. Dosyalar üzerinde sabırla çalışan az sayıda yazardan biri olarak yaptığı kazılar arşiv niteliği taşıyan yazılara dönüşürken, bulunduğu yerden gözlemlendiği çelişkiler için geliştirdiği izahların tartışma yarattığı da oldu.

Görmüş, yeri geldi hatası için özür diledi, yeri geldi yaygın tepkilere neden olmasına rağmen, haklılığına inandığı yazılarını, tavrını sonuna kadar savundu.

Hakkında ne düşünürseniz düşünün, Alper Görmüş, açık unutulmuş bir elektrik düğmesi gibi yıllarca aynı kanaatleri ve sadece kanaatlerini dile getiren gazetecilerden olmadı.

Gazeteciliğin zamana da mahpus bir meslek olduğunu unutmadan, yeniden gündeme oturan “darbe girişimi” davalarının çerçevesinde, tartışılan yazılarını ve gazeteci olarak tavrını konuşmak üzere Alper Görmüş’ün kapısını çaldık.

Yazılarından yola çıkarak sorular yönelttiğimiz Görmüş ile davalara delil olacak belgeleri yayımlarken yazarı olduğu Taraf’tan Fethullah Gülen cemaatine, Ergenekon davasının savcısı Zekeriya Öz’den 17 Aralık yolsuzluk soruşturmasını yürüten Zekeriya Öz’e, AKP içindeki “Ergenekoncu zihniyet”ten yeniden yargılamaya, Türkiye’nin askerî darbe sayfasını kapatıp kapatmadığından Taksim Dayanışması’na uzanan genişçe bir yelpazede konuştuk.

Görmüş, tek şerhini söyleşiye başlamadan Ahmet Şık’ın tutuklanmasının ardından Darbe Günlükleri’nin yayınına ilişkin ilk yazısına ve izleyen yazılarına koydu. “Bu mesele hâlâ çok sakince tartışılabilir durumda değil” diyen Görmüş, ısrarımız üzerine “O ilk yazıyla ilgili görüşümü söyleyeceğim ve bu tartışmayı burada keseceğim” diyerek bir parantez açmakla yetindi ve uzatmadan kapattı.

Alper Görmüş’ün sorularımıza verdiği cevaplar için buyrun...

“Alper Görmüş” deyince kalkan kaşların sebebi sizce ne?

Bunu kaşları kalkanlara sormak daha doğru değil mi? Ben kendimce hakikatin peşinde olduğunu düşünen, doğru bildiğini yazan ve yanlış yaptığında da özür dileyen biriyim. Dolayısıyla insanların kaşlarının neden kalktığı sorusunun muhatabı ben değilim diye düşünüyorum.

Bu konuya yazılarınızda siz de değindiniz. 11 Mart 2011’de “Alper Görmüş’e karşı kurulmaya çalışan gazeteci ittifakı” derken, bir başka yazınızda başlangıç vuruşunu Ahmet Şık’a dair kaleme aldığınız 8 Mart 2011 tarihli yazınıza koyarak “Alper Görmüş’ü taşlama sporu”ndan bahsettiniz.

Evet, böyle bir şey var, bazı somut durumlarda zaman zaman yoğunlaşıyor. En son Taksim Dayanışması’nın, mahkemenin

Taksim Yayalaştırma Projesi’ni iptal ettiğine ilişkin kararını öğrendiği hâlde kamuoyuyla paylaşmaması üzerine çıkan tartışmada oldu bu. Saydıkların, böyle yoğunlaşma dönemlerinde kullandığım ifadeler. Sonuçta ben doğru bildiğimi yazıyorum ya da kuşkulu durumlarla ilgili sorular soruyorum, ardından ideolojik angajmanlı birilerinin canları sıkılıyor ve böyle şeyler oluyor.

Titiz ve nüansları önemseyen bir gazeteci olmanızın da beslediği beklenti nedeniyle soracağız; aynı yazıda mahkeme kararının neden paylaşılmadığına dair hükümet ve yargıya da sorular yönelttiniz. Ancak hem yazı dengesinde hem başlıkta ön plana çıkardığınız Taksim Dayanışması oldu. Neden?

Çünkü o anda hükümetin, mahkemenin bu kararını daha önceden bilip bilmediği konusunda bir bilgimiz yoktu. Ama Taksim Dayanışması’ndan yapılan açıklamada, “Evet, biz biliyorduk” dendi. Ben gazeteciyim ve somut olarak kim böyle bir şey söylüyorsa tabii ki sorumu ona yöneltirim ve yönelttim de. Arka planda da meslektaşlarımıza “Bu soruları, hükümete de yargıya da sormalısınız” dedim. Fakat çok tuhaf bir şekilde hiç kimse bunların peşinden gitmedi, onun yerine beni taşlamayı tercih ettiler.

Taraf’taki alaycı manşetleri eleştirirken, “esasî kaçırmamak”tan bahseden size göre, hükümetin bilmesinin görevi olduğu bir mahkeme kararından bahsetmiyor muyuz?

“İdarenin bilmemesi benim aklıma yatmıyor” dedim. Biliyor olması büyük ihtimal ama kuvvetli bir ihtimalle hakikat arasında fark var.

Yine de esas olan mahkeme kararının açıklanmamasıysa, siz başlıkta, Alper Görmüş kriterlerinin dışına çıkmış olabilir misiniz?

Hayır, çünkü “Mahkeme kararını biliyorduk ama şu şu nedenlerle açıklamadık” diyen Taksim Dayanışması, hükümet değil. 17 Aralık sürecinden sonra, bu yargı kararına dair bir yazı daha yazdım. Gezi sürecinde, ilgili karar 6 Haziran’da alındı ve o gün Başbakan Fas’tan döndü, sonrasında da ortalığı birbirine kattı. Mısır’daki

Tahrir-Adeviye meydanları bölünmesini andırır biçimde, Taksim-Kazlıçeşme ayrışması doğdu, hepimiz, ya bu insanlar evlerine dönerlerken birbirlerine girerlerse diye korkulara gark olduk. O günlerde, o kararı alan mahkemenin bunu bir sayfalık gerekçe yazıp açıklamaması, hiç değilse bugünden bakıldığında çok mânâlı değil mi? Fakat kimse yargıya bu soruları sormuyor. Ben de bunu çok tuhaf buluyorum.

Siz bunu neye yoruyorsunuz?

Bu hikâyede esas olarak hükümet zor durumda kaldığı için, hükümetin bir anlamda elini güçlendirebilecek ya da dikkatleri başka yöne çekebilecek herhangi bir gelişmenin ortaya çıkmasının arzu edilmemesine bağlıyorum. Bense başından beri şunu söylüyorum; “eleştirel gazetecilik” çizgisi ile “muhalif” ya da “düşmana karşı cephe gazeteciliği” arasında fark vardır. Eğer eleştirel çizgi sizi kesmiyorsa, önce siyasî bir pozisyon olan muhaliflik, o da kesmiyorsa düşman tanımını üzerinden bir tutum almaya çalışıyorsanız; o zaman hakikatin bazı veçhelerine gözlerinizi kapamayı da uygun bulabilirsiniz. Ki sonradan öğrendiğime göre, insanlar zaten bu hikâyeyi biliyormuş. Ama kol kırılır yen içinde kalır olmuş. Ben yazıyı yazdıktan sonra, Taksim Dayanışması’na telefon eden bazı kişilerin, sorularına “Biz bunu zaten biliyorduk, ama mesele bu mu? Mesele mahkemenin kararı değil, mesele başka” gibi cevaplar aldığını biliyorum. Yani, biri durumu kamuoyunun bilgisine sunduğunda, o kullanışlı malzeme elden alınmış oluyor. Benim taşlanmamın nedeni de bu zaten.

Kelimelemdirmenize dair bir parantez: Avukat Can Atalay’ın, “Taksim Dayanışması’na çıplak sorular” yazınız ardından yaptığı “Maddî hata yapmışım, kararı 18 Haziran’da öğrendik” açıklamasına “inandığınızı” yazdınız. Ancak geçen ay, kararı yeniden köşenize taşıdığınızda, bu kısmı geçip “etik kaygıları tatmin edici bulmadığınızı” söylediniz.

Benim için 18 Haziran’la 6 Haziran arasında çok fark yok. Benim için önemli olan, bunun bir tarihte öğrenilmesine karşın açıklanmaması. Bu nedenle eleştirim baki. Kaldı

ki, daha sonra Can Atalay ve Taksim Dayanışması’ndan bir grup Gezi’ye gidip o mahkeme kararını açıkladıklarında, gazetecilerin sorusu üzerine “Biz, hükümetin kararı öğrenmesi durumunda mahkemeye baskı yapabileceğinden çekinerek açıklamadık” gibi bir cümle kuruldu. Bunu daha sonra Etyen Mahçupyan güzel anlattı; hükümet asıl, o kararın kamuoyu bilgisi hâline gelmemesi durumunda baskı yapabilir. Açıklanması, tam tersine baskının önüne geçer.

Taksim Dayanışması’na soruları siz sorunca “manidar” bulunmasının başlıca sebebi, belki de antipatinin başlangıç noktası olarak koyduğunuz Ahmet Şık yazınız. Geriye dönüp baktığınızda bu yazıya ilişkin “daha farklı olabilirdi” dediğiniz noktalar var mı?

O ilk yazıyla ilgili görüşümü söyleyeceğim ve bu tartışmayı burada keseceğim. Çünkü o yazıdan sonra konuya ilişkin çok sayıda yazı yazdım ve Ahmet Şık ile Nedim Şener’in tahliyesinden sonra bu yazıları internette bir yer kiralayarak ayrıca yayımladım.¹ Bu siteyi Taraf’ta da ilan ettim ve “Lütfen bu yazıları baştan sona okuyun ve bundan sonra diyeceklerinizi öyle deyin” diye yazdım. İlk yazıya gelince: O yazıyı yazmadan önce dört beş gün bekledim, sonra mecbur kaldım. Çünkü, o yazıda da belirttiğim gibi, bir anda, dört yıl boyunca başkasının emeği üzerinden itibar devşiren, üstelik de o emeği bir gün bile anmayan bir gazeteci durumuna düşmüştüm. Gerçeği anlatmazsam, bu algının derinleşip yerleşeceği apaçıktı. Bunu, bana gelen “Hani Darbe Günlükleri haberini sen yazmıştın, öyle değilmiş, onun üzerine kariyer mi yapıyorsun sen” içerikli çok sayıda mail’den anlamıştım. Bu da normal, çünkü üç dört yıl boyunca onları benim yazdığımı, bu yüzden yargılandığımı vesaire söylemişim. Sonra birdenbire böyle bir şey çıkıyor ve memleketin bütün yazarları “Darbe Günlükleri haberini yazan Ahmet Şık...” diyor.

¹ Görmüş, A. <https://app.box.com/s/3e89f8eef6dc3ac6fcf4%20> adresinden elde edildi.

Bu o kadar tuhaf bir şeydi ki benim için. En tuhafı da bunu Hasan Abi'nin, Hasan Cemal'in de yapmasıydı. Çünkü ondan üç beş ay önce yazdığı Türkiye'nin Asker Sorunu kitabında, bana Darbe Günlükleri'ne ilişkin bir bölüm yazdırdı. O bile öyle yazınca telefon ettim, "Bu ne" diye. "Valla, Alperciğim nasıl oldu bilmiyorum, aklımda niye öyle kalmış" falan dedi. Bir diğer kişi de Oral Abi'ydi (Çalışlar). O da durumu çok iyi bilen biriydi, aynı soruyu ona da sordum, benzer bir cevap aldım. "Biz o zaman bunu düzeltelim" dediler. "Siz bilirsiniz" dedim, "Ama ben yazmak zorundayım, çünkü üzerimde çok ağır bir yük oluştu." Onlar bir düzeltme yazmadılar, ben de mecbur kaldım. O günlerde çektiğim azabı kimse bilemez. Mecbur kaldım ve yazdım. En küçük bir pişmanlık duymuyorum, hakkımdı. Ayrıca, Ahmet'in yerinde de olsam bunun düzeltilmesini isterdim. Zaten avukatları daha sonra, "O da o günlerce sıkıntı çekti, sonrasında doğru yaptığınızı söyledi" diye açıklama yaptılar.

Bu düzeltmeden memnuniyetini avukatları aracılığıyla da belirttiği için Ahmet Şık'ın kırıngılık belirttiği nokta başka değil mi?

Ben o gün uzun uzun bu hikâyeyi anlattıktan sonra, bir de ek olarak Ahmet'in başına gelenlerle ilgili olarak "Buna inanmıyorum, onu tanıyorum" diye kısa bir yazı yazmıştım. Daha sonra bana gelen eleştiri de şöyle oldu: "Bu denge ters olsaydı, bunu uzun uzun yazıp, kendinize dair bölümü kısa tutsaydınız..." Hayır, o uzun yazı uzun olmak zorundaydı. Çünkü konuya ilişkin haber ve yorumlar o kadar yoğun, o kadar yaygın oldu ki, bunları izleyenlerin ve okuyanların "herhalde bir yanlış anlama olmuş" deme şansları tümüyle ortadan kalktı. Ben, o yanlış algının hangi yoğunlukla kamuoyuna aktarıldığını örneklerle göstermek zorundaydım. Ama çok samimi söylüyorum, mecburdum onu yapmaya. O günlerde o azabı çekmektense, üzerime gelen o korkunç baskıdansa hapiste olmayı kesinlikle tercih ederdim. Bu meseleyi burada keselim. Çünkü iddianame açıklandıktan sonra da bunun iler tutar yanının olmadığına dair yazılar yazdım ve bu yazılar internette duruyor.

Söyleşiye başlamadan önce de net bir ifadeyle bu konuya girmek istemediğinizi belirttiniz. Kabul ederseniz, duygu kısmını kenarda bırakarak maddî noktaları sormak istiyorum.

Hayır Hazal, çünkü bu mesele hâlâ çok sakince tartışılabilir durumda değil.

Bu, "Kızdıracağımı bilmeme rağmen..." diye not düştüğü yazıları olan Alper Görmüş'ü çekindirecek bir ihtimal mi?

Ama bu benim dışımda bir mesele ve insanların hiçbir şekilde sakince tartışabileceği bir şey değil hâlâ. Şimdilik bu meseleyi burada kapatalım.

Bu soruyu, Ahmet Şık'tan gayri, söyleşinin geri kalanında da ağırlığı olacak Alper Görmüş'ün darbe davalarına bakışı açısından önemsiyoruz. Zekeriya Öz'e 29 Mart 2011'de yazdığınız açık mektupta, Şık'ın o dönem "İmamın Ordusu" olarak anılan kitap taslağına el koyma kararının sorunlu olduğunu vurguladıktan sonra, Öz'ün kararının arkasındaki olası motivasyonları şu ifadelerle açıkladınız: "Muhtemelen yasalarda, sizin tabirinizle 'örgütsel doküman'ların üçüncü şahıslarda (da) bulunmaması gerektiğine dair bir şeyler yazılıdır ve muhtemelen uygulamanız o yazılanların dar ve salt hukukî bir yorumuyla uyum içindedir." Bu açıklamada koyduğunuz "muhtemelen"lerin boşluk doldurmaca olarak görülmesi, ne kadar yanlış bir gözlem olur?

Hatırladığım kadarıyla, orada yazdıklarım taslağın kenarındaki notlara ilişkili ve konuya dair şöyle bir ayrım yapıyordum: "Bir savcı o notlar üzerinden sorular sorabilir. Ama savcılığın bu kitabın yayını engellemenin gibi bir hakkı yok."

Sorgulamaya çalıştığımız şey şu; ilgili yasalara tam anlamıyla vâkıf olmadan Öz'ün uygulaması için "muhtemelen" diyerek "salt hukukî bir yorumla uyum içindedir" demeniz. Belki de değildir?

Değildir tabii. Onun için "böyledir" değil de, "belki de" diyorum zaten. Yasalara bakmadan yazılan, Öz'ün yapmaya çalıştığı üzerinden giden bir yorum ve "Muhtemelen böyle yapıyorsunuz ama sonuçta yaptığınız şey yanlıştır" diyen bir yazı...

Savcı Öz açıklama yapmadan, yaptıklarını okumaya çalışmak ne kadar doğru?

Yazının tamamı aklımda değil.

“Ahmet Şık benim arkadaşım, Ergenekon da benim davamdır” diyerek de açıkladığınız duruşunuz, bazılarının size “İnanç, Alper Görmüş’e gerçeği iskalatıyor mu” sorusuyla bakmasına neden olmuş olabilir mi?

Olabilir. Herkesin canı sağ olsun. Herkes değerlendirmesini yapsın, ama ben düzgün eleştiri isterim, bel altı, tek cümlelik şeyler değil. Meselem o.

Balyoz davasında da benzer bir eleştiri, 11 numaralı CD’deki zaman çelişkileri için geliştirdiğiniz model nedeniyle yapıldı. Bir tarafta Pınar Doğan ve Dani Rodrik’in “sahtekârlar çetesi” ile açıkladığı çelişkileri, diğer tarafta siz kuvvetli gördüğünüzü belirttiğiniz “güncelleme” ihtimali ile izah ettiniz. “Ceza hukukunda şüphe sanık lehinedir” ilkesi, sizin için ne kadar geçerli? Yoksa “Bu, hukukî bir ilkedir, gazeteciliğim arka planda kalabilir” mi diyorsunuz?

Birkaç kez, yazılarımda bir gazetecinin bir hukuk adamının prensipleriyle konuşmak zorunda olmadığını söyledim. Dolayısıyla, burada da bir gazeteci, kamuoyuna yönelik, benim yaptığım gibi, akıl yürütmeler yapabilir. Balyoz davasındaki çelişkilerin izahı hakkında ben de kamuoyuna “Bu tek ihtimalli bir ‘oyun’ değil” demeye çalışıyorum. Ama mahkeme kalkıp da “burada muğlak bir durum var, bunu sanıkların lehine yorumluyorum ve beraat ettiriyorum” deseydi, ben kalkıp “Bu ne biçim mahkeme” demezdim. Bu tavrım, mahkeme Faruk Özsu’nun “cezasızlık” yorumuna paralel bir karar verse de geçerli olurdu. Çünkü benim derdim mahkemeye değil, insanların hapislerde sürünmesi gibi de bir derdim yok. Derdim kamuoyuyla... Ben, yaratılmak istenen, “Bu memlekette 2002’den beri hiçbir şey olmadı, seçilmiş hükümete karşı askerler tavır almadı, her şey palavra” algısına karşı mücadele ediyorum.

“Bir puro bazen sadece bir purodur” görüşüyle “Bu CD’lerde de ne olduğu belli olmayan çelişkiler var” demek...

Çelişkiler var ve bunu kabul ediyorum. Devamında “Acaba bunu nasıl açıklayabiliriz” diye sorguluyorum. Çünkü

sunulan diğer ihtimal bana inandırıcı gelmiyor. O ihtimale göre, “Bir çete, bir gün oturacak ve altı yıl öncesine dair içinde binlerce kişi ve kurumun yer aldığı bir senaryo yazacak. Ve bu çete, sadece iç değil, dünya kamuoyunun da dikkatle izleyeceği bir soruşturma ve dava sürecinde foyasının ortaya çıkmayacağını düşünecek...” Bu çok mantıksız geliyor. Dolayısıyla ben de “ne olabilir” üzerine düşündüm ve “Bir ihtimal de bu olabilir mi” dedim. Zaten, dikkat ediyorsan, buna teorik olarak itiraz edilmiyor.

2012’de kaleme aldığım “‘Balyoz’ kararları tartışması” başlıklı yazı dizimin sekizinci yazısında, Darbe Günlükleri’nin sahibi Özden Örnek’in durumuna dair kuşularımı dile getirdikten sonra bir okurumun mail’ini yayımladım. Belli ki bu işlerden anlayan okurum, çelişkilere izahım için “Bu işlere kalkışan insanların kullandıkları taktiklerden biridir” dedi ve Rusların buna “maskirovka” (maskeleyme), Amerikalıların da “plausible deniability” [akla yakın reddedilebilirlik] dediğini söyledi. Sonra savunmanın inkârının bir parçasını oluşturmak üzere aralara “parça koyulması”ndan söz etti. Meğer literatürde de varmış. Yani, her ne kadar bana inandırıcı gelmese de, “sahtekârlar çetesi” de bir ihtimal, “güncelleme” modeli de. Diğerine inanana “Buna niye inanıyorsunuz” falan diyemem. Ama “Bunun da şöyle handikapları var, bu olacak şey mi Allah aşkına” sorusunu sormayı da bir gazeteci olarak kendime hak görüyorum.

“İnanana ‘niye inanıyorsunuz’ demem” deseniz de, yazılarınızda “Bu kadarını zekâma hakaret sayarım” da diyorsunuz.

Ben kendim için söylüyorum, kimseye “Siz akılsızsınız” falan demiyorum.

İmâsı yok mu sizce?

Yapma Hazal. Ben böyle bir şey der miyim? Hayatım boyunca, “göbeğini kaşıyanlar” diyen insanlarla mücadele etmiş bir insanım ben. Haşmet (Babaoğlu) geçenlerde çok güzel bir şey

yazmıştı: “İdeal, çağdaş insanın peşinde koşarken sokaktaki insana düşman oldunuz...” Ben insanlara öyle bir hakarete bulunabilir miyim, Allah aşkına?

Evet, orada ideolojik bir aşığılama var, fakat “zekâma hakaret sayarım” lafının da “inanana da bir şey demem” demekten öte bir mesaj verdiği kabul edersiniz?

Eğer öyle algılayanlar olduysa, hepsinden özür diliyorum samimiyetle.

Aktüel için kaleme aldığınız “5 No’lu hard disk ve beklentiler” başlıklı yazınızda, heyet Balyoz davası için yeniden yargılamaya karar verirse, bu kararın, davayı gören mahkeme ile Yargıtay’ın CD’lerdeki güncelleme izahını da reddedeceği anlamına geleceğini yazdınız. (İlgili heyet, söyleşi yapıldıktan sonra, 4 Şubat 2014’te son raporun “yeni delil ve olgu niteliği taşımadığı” gerekçesiyle yeniden yargılama talebini reddetti.)

Bunun anlamının çok daha büyük ve derin olacağını söyledim.

Bunu açar mısınız?

İtirazın özünde, “TÜBİTAK’tan verilen raporun da gösterdiği gibi, olaylar bizim en başından itibaren savunduğumuz gibi olmuştur. Yani bir çete oturmuş ve bir senaryo yazmıştır” iddiası var. Mahkeme ve Yargıtay ise kararlarında, mealen, “TÜBİTAK’ın işaret ettiği noktayı biz biliyoruz ve başka türlü açıklıyoruz” demiş oldular. Dolayısıyla, yeniden yargılamaya karar vermek, bu anlamda mahkeme ve Yargıtay’ın bu itiraza dair tezini de reddetmek anlamına gelecek diye düşünüyorum.

Sizce, dijital deliller yerine, sizin yazılarınızda altını çizdiğiniz, sanıkların da farklı ölçülerde kabul ettiği Darbe Günlükleri, Mustafa Balbay’ın günlükleri ve ses kayıtları ile sağlam bir dava kurulabilir mi?

Ben bu üç delili şu nedenle vurguladım: bunlar Türkiye’de bir şeylerin olduğunu, salt çelişkilere bakıp “her şey senaryo” sonucuna varamayacağımızı gösteriyor. Dolayısıyla, bu delillerin varlığı, çelişki ve itirazlar izah için başka modeller aramayı meşru kılıyor. Yine de, yeniden yargılama

artık şart. Çünkü “her şey sahte” algısı gerçekten yerleşiyor. Bu yüzden, “her şey senaryo” diyenlerin de, benim gibi “bir dakika” diyenlerin de güveneceği doğru bir heyetin yargılamayı yapmasından başka bir çare yok. Bu mutlaka sağlanmalı.

Ne olursa, heyet sizin için “doğru” olur?

Hukukî yöntemlerini bilmiyorum fakat mevcut sınırlar içinde de düşünmemek lazım. Kamuoyunun yıllardır uğraştığı ve belli ki uğraşacağı bir mesele olduğu için yeniden yargılamaya dair özel bir yasa bile çıkarılabilir. Muhalefetle birlikte oturulup, hâkimlerin isimlerine kadar ortaklaşacak bir heyet de oluşturulabilir.

Ergenekon davasının ilk hâkimi Köksal Şengün, Ümraniye’de bulunan bombalara ilişkin dahi şüpheler taşıdığını belirtti. Yeniden yargılamanın gerçekleşmesi durumunda, “Yanılmışım” diyebileceğiniz bir gelecek yakın olabilir mi?

Ben bundan hiç korkmuyorum. Bir yanlış yaptıysam benim has yanlışımıdır o, yani o anda öyle inandığım için yaptığım bir yanlıştır. Aksi ortaya çıkarsa da samimiyetle özür dileyip gereken her şeyi yaparım. Ama doğrusu, sorduğün soru şeklinde tecelli edeceğine de hiç inanmıyorum. Her şey gözümüzün önünde oldu. O kadar da değil.

Yargı mensuplarına bakış açınızı sorgulamak adına soracağız; 1 Nisan 2011’de köşenizde şu ifadeleri kullandınız: “Zekeriya Öz, Türkiye’nin kendi karanlık geçmişiyle hesaplaşması gerektiğini savunanların ‘Nerede bizim Di Pietro’muz, nerede Baltasar Garzon’umuz’ diye hayıflandığı koşullarda büyük bir cesaretle ortaya çıkıp, ‘burada’ demiş olan savcıdır.” 17 Aralık ertesinde ise aynı savcının yürüttüğü yolsuzluk soruşturması için “siyasî boyutu ve hedefi apaçık yargı hamleleri” dediniz. Bu iki yorum arasında uzun bir mesafe yok mu?

Ben bu davaları yürüten heyetlerin, ciddi hatalar yapmalarına rağmen, iddia edildiği gibi doğrudan delil üretme veya senaryo yazma gibi şeylerin içinde olmadığını hep savundum. Bugünkü durumda da bu davalara ilişkin, bu

kişilerin gerçek niyetlerinin ne olduğu hususunda şu an bir şey söylemeyi doğru bulmuyorum. Çünkü 17 Aralık sürecinden sonra, yolsuzluk iddialarını silikleştirme çabalarına kamuoyu sağlamak için, soruşturmayı yürütenlerle darbe davalarını yürütenlerin aynı insanlar olduğunu vurgulayanlar arasında yer almak istemiyorum.

Öz için kullandığınız Di Pietro benzetmesinin aşırı bir yorum olduğunu düşünüyor musunuz?

0 günleri yeniden yaşasam, bunu yine yazardım.

Bugünkü yorumunuzu merak ediyoruz.

Bugünkü bilgilerle konuşuyor olsaydık, öyle yazmazdım.

Zekeriya Öz için bugün ne dersiniz?

Ortaya çıkan iddiaların bir kısmına net cevaplar veremedi. Ergenekon davasını açmaya hazırlanırken, 2007’de odasında tanık olarak ifade vermişim. Bende çok cesur ve güvenilir bir savcı izlenimi bırakmıştı. Ancak bu tatil meselesi bana çok şaşırtıcı geldi. Ben algılarıma çok güvenen biriyim. Başlangıçtaki izlenimim, sonrasında epey sarsıldı. 0 üç saatte oluşan algımda epey bir iskonto yapmak zorunda hissediyorum şimdi.

Ancak şu anda “her şey sahte”cilerin argümanlarıyla yolsuzluk operasyonlarını yürütenlere yüklenmeyi ahlakî bulmuyorum. Bugün, ben, “Darbe davaları ayrı, yolsuzluk soruşturması ayrı” diyorum. Bir anda dönerek darbe davalarının tümünün “sahte” olduğunu iddia edenler, mevcut siyasî konjonktür öyle icap ettirdiği için öyle yapıyorlar. Yolsuzluk meseleleri ciddidir. Onları yeterli ciddiyetle ele almadığınız takdirde Türkiye’de darbelere karşı da duramazsınız, eliniz kuvvetli olmaz.

Hükümetin, arkasında sanki kapatma davası, 27 Nisan muhtırası günlerindeki gibi bir kamuoyu olduğunu düşünmesini büyük bir hata olarak görüyorum. Bugün AK Parti’yi destekleyenler

de dâhil olmak üzere, kamuoyunun önemli bir kesimi, yolsuzluk iddialarının ciddi olduğunu görüyor ve onu, borsa tabiriyle, satın almış bekliyor. Eğer, “Biz yolsuzlukların üzerine yürüyeceğiz” sözü yerine getirilemezse, “Halk meseleyi anladı, olan biteni ‘darbe’ olarak görüyor” gibi değerlendirmelerin yanıltıcı olabileceğini düşünüyorum.

Sizin bugün siyasete müdahale ettiğini düşündüğünüz yapı, hükümetin dile getirdiği gibi Gülen cemaati mi?

Tabii.

“Balyoz gibi bir davanın açılabilmesinde ‘paralel devlet’ denilen gücün son derece etkili olduğuna inanıyorum” sözlerinizden yola çıkarak; cemaatin darbe davalarında nasıl bir rol oynadığını düşünüyorsunuz?

Artık her şey açık; cemaatin yargı ve emniyet içinde ciddi bir gücünün olduğu ortaya çıkıyor. Ve AK Parti’nin bu güçle ittifak ederek bu davaları açabildiği meydanda.

2011’de Zaman’a verdiğiniz söyleşide şu ifadeleriniz yer aldı: “Geçmişte insanlar komünizm, bölücülük, irtica ile korkutuldu. Bugün cemaat diyorlar. Çok açık, klasik entrika bu. Ergenekoncu zihniyet zaman zaman yeni araçlar kullanıma sokuyor, bu da bu zihniyetin yeni korku, kavram, kamuoyu yaratma gücünü elinde tuttuğunu gösteriyor.” Bugün, cemaati işaret ederken, hem Erdoğan hem siz Ergenekoncu zihniyetle mi hareket ediyorsunuz?

Türkiye’yi şimdiye kadar yönetenlerin, “entrika”yı bir yönetme biçimi olarak kullandığını her zaman söylüyorum. Birtakım korku nesnelere dönem dönem kullanıldı. “Cemaat” meselesi de son yıllarda Türkiye’yi bildiğimiz şekilde yönetenlerin kullandığı bir yöntemdi. 0 günlerde bunları söylediğimde, evet, “cemaat” o amaçla kullanılıyordu. Ama açık söyleyeyim, şu anda çıkan hakikatin bilgisiyle konuşabilseydim, o söyleşide bunları söylemezdim. 0 zamanlar samimiyetle inandığım şeydi: Türkiye’de kendini Gülen cemaatine yakın gören insanlar var, bu kişiler devlet içinde de var ve bu da herkesin hakkı olduğu gibi onların da hakkı. Ama özellikle MİT ve 17 Aralık krizinden sonra, devlet içinde sadakatlerini devlete değil, başka bir iradeye

yönelmiş olan insanların varlığına tanık oluyoruz. Bu yeni bir durum. O zaman bunu bilseydim, o sözleri söylemezdim tabii, ama bilmiyordum.

O zaman, akıl yürütmeleri cemaate çıkan kişilerin Ergenekoncu zihniyetle davrandığını söylerken, aşırı yorumlama yaptığınızı düşünüyor musunuz?

Bize çok somut şeyler gösterilebilirdi, eyvallah. Ama izahlar çok soyut yürüyordu ve “cemaat,” o zaman komünizm, bölücülük gibi genel propagandanın bir parçası gibi duruyordu. Yine de bir daha dönüp bakmayı düşünüyorum ve belki de bunu yaparken “Bunlar söylenmişti ama bunları dikkate almamışsınız” dedirtecek örnekler göreceğim. Buna bakacağım.

Kurumsallığı Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı ile sınırlı olsa da, Gülen cemaati bünyesinde çıkan, sizin de medya yazılarında sınırlı da olsa değindiğiniz Zaman gazetesinin darbe davalarındaki tek taraflı bakışı, sizin için bir veri mi? Geri dönüp Zaman’ın haberlerine baktığınızda, “Cemaati işaret edenlerin radarları daha kuvvetliymiş, Ergenekoncu zihniyete kapılıyorlar diyerek haksızlık etmişim” diyebilir misiniz?

Dediğim gibi, dönüp bir daha bakmak lazım. Ama Zaman’ın darbe davalarına bakışını çok problemlili bulacağımı sanmıyorum. Sonuçta, bu Türkiye’nin 2002’den sonra ciddi girişimlerle karşı karşıya kaldığına ben de inanıyorum.

Darbe davalarına dair kuşularınızı koyulaştırdığınız bu dönemde, Taraf’ın ilgili belgeleri paylaşma üslûbuna dair eleştirileriniz var mı?

Kısmen mahkûm edici Taraf başlık ve spotlarına dair birkaç örnek: “Fatih Camii bombalanacaktı, 1. Ordu Komutanı Çetin Doğan’ın cuntasının 2003 yılındaki darbe planlarını Taraf ele geçirdi,” “Kendi jetimizi düşürecektik,” “Teşekkürler Zekeriya Öz, Türkiye tarihinde ilk defa darbelerden cesurca hesap soran Ergenekon savcısı Öz, dün özel yetkileri kaldırılarak başsavcıvekili yapıldı,” “Genelkurmay’a çağrı, vereceğimiz CD’leri incelediğinizde onların hangi bilgisayarlarda, kimler tarafından, hangi tarihlerde hazırlandığını da bulacaksınız.”

Bunların bir bölümü hakikaten “Daha başka bir dil kullanılmalıydı, kullanılabilirdi” dedirtebilecek örnekler.

Size bunu dedirtiyor mu?

Dedirtiyor. Ben zamanında katıldığım bir sabah toplantısında Taraf’ın daha sakin bir dil benimsemesi gerektiğini söylemişim. Hatta, hiç unutmuyorum, “Mesela biz Darbe Günlükleri’ni yayınlarken, Nokta’nın kapağında sadece şu ifadeyi kullanmıştık: ‘2004’te iki darbe atlatmışız.’ Bu bence çok daha etkili bir dil” demiştim. O zaman böyle ajite edici, çok heyecanlı başlık ve sunumların doğru olmadığını söylemişim.

Aldığınız yanıt ne oldu?

Yanıt, sessizce geçiştirmek oldu. Unutamadığım bir başlık da Hasan İğsız’a dairdi. O günlerde, 1. Ordu Komutanı İğsız ifadeye çağrılmıştı, saat 09.00’da ifadeye gitmişti, fakat mahkemenin işi olduğu için “Öğleden sonra gelin” denmiş, İğsız da oralarda oyalanmış. Bizimkiler de “Şimdi git, öğlen gel” diye bence rencide edici bir başlık atmıştı. Bu bana çok koymuştu. Bunu Taraf’taki köşemde de “Böyle yapmamalıyız” diye yazmıştım.

Aynı yazıda Balyoz davasında bazı sanıkların, nöbetçi hâkimler aracılığıyla tahliye edilmesi hakkında Taraf’ın attığı “Nöbetçiler... Nöbetçiler” başlığını “şahane” bulduğunuzu da not düşmüştünüz. O dönem Sanayi Bakanı Nihat Ergün’ün sarf ettiği “Çetenin hâkimleri de varmış” sözlerinin ardından yeniden tutuklanan isimler senelerce tutuklu kaldılar. O zaman zekice bulduğunuz başlığı bugün nasıl buluyorsunuz?

Başlığı yine zekice buluyorum ama...

Esas mı ıskalanmış?

Doğru, bazen çok zekice şeyleri yazmamak daha doğru olabilir.

Başka örnekler var mı aklınızda?

Hatırlamıyorum, fakat Taraf'a dair epey eleştiri yazdım.

Üslûp üzerinden yapılan eleştirilerin yanı sıra *Taraf*, Balyoz davasına konu olacak belgeler hakkında Genelkurmay'a yaptığı çağrıda, iddiayı üstlenerek "Vereceğimiz CD'leri incelediğinizde onların hangi bilgisayarlarda, kimler tarafından, hangi tarihlerde hazırlandığını da bulacaksınız" dedi. Bu örnekten yola çıkarak sorsak; sizce *Taraf*'ın bazı iddiaları çöktü mü?

Taraf çökmüş gibi davranıyor. Bunu Fehmi Kuru da yazdı. Ama ben, dediğim gibi, Türkiye'de 2002 sonrasında çok ciddi planlar yapıldığına inanmaya devam ediyorum ve TSK gibi büyük bir organizasyona karşı birilerinin binlerce sayfalık bir sahteciliğe girişebileceğine hâlâ aklım basmıyor. Ama Taraf'ın tavrı hakikaten ilginç, acaba onlar ne düşünüyor? "Yanlıştır" diyorsa, desin. Ya da "Haberimizin arkasındayız" diye bir laf var, değil mi? (Söyleşi ertesinde, Taraf imzasıyla 3 Şubat 2014'te yayımlanan "Kullanışlı aptallar" başlıklı yazıda, gazetede yayımlanan belgelerin aynısının Donanma İstihbarat Komutanlığı'ndan çıktığı hatırlatılarak "CD'lerin sahte olup olmadığına ilişkin hesabı ordunun vermesi gerektiği" ifade edildi.)

***Taraf* derken kimi kastediyorsunuz? Siz, Yıldırım Oğur ve Melih Altınok Türkiye'de, Markar Esayan *Yeni Şafak*'ta, Kurtuluş Tayiz *Akşam*'da yazıyor, Ahmet Altan ve Yasemin Çongar da aktif gazetecilik yapmıyorlar. Neşe Düzel ve yeni ekip mi Kuru'nun "ya yayına sahip çıkın ya da sizi kimin aldattığını, süreci açıklayın" çağrısında cevap verecek olan?**

Onlar da tabii ki. Onun dışında da Taraf'ın yazı işleri sorumluluğunu üstlenmiş insanların da konuşması lazım belki. Yıldırım mesela "Bizi kim Kafes'ledi" diye bir yazı yazdı.

Ve "mide bulandıracak" düzeyde çelişkilerden bahsetti.

Ben de herkes gibi o dönem çıkanları okumuştum ama o ayrıntı düzeyinde davanın iddianamesini okumadım. Zaten

sadece Balyoz davası üzerine ayrıntılı yazılar yazdım. Ama onun da çok acele ettiğini düşünüyorum. O yazı "her şey senaryo"nun bir kabulü gibi algılandı.

Sizce neyin acelesi var Yıldırım Oğur'da?

Aceleci yerine heyecanlı demek daha doğru olur. Eleştirim de şu: yazı bir davayla ilgili ama her şeyin senaryo olduğuna dair algıyı kuvvetlendirdi. Böyle algılanması da normal. O yüzden ben, bir konuya "Burada kuşku verici ne var" diye dönüp tekrar baktığımızda da, senin bana başlangıçtan beri hakkında soru yönelttiğin, o heyecanın bir benzerine kapılmamak gerektiğini düşünüyorum. Ben şahsen şöyle ifade ettim: "Genel olarak bir sürü şeyin ortada olduğu apaçık ama birtakım yeni davalarda, başka hesaplar da görülmeye çalışıldı mı?" Mesela İzmir'deki dava o açıdan enteresan görünüyor. Bunları sakince ele almak başka, "2002'den beri hiçbir şey olmadı" algısına malzeme vermek başka.

Bu belgeler ortaya çıkarken sakince bakılsa bu çelişkiler görülmez miydi? Geçmişte baktığınızda, sizin, kendiniz hakkındaki eleştiriniz ne?

Davalardaki kuşkular, haklıyı haksızı ayırt etmenin değil, topyekûn davaları itibarsızlaştırmanın bir aracı olarak kullanıldı. Ben de kamuoyunda bu algıya karşı mücadele ettim. Belki biraz daha, tek tek somut itirazlara karşı yanıt verebilirdim. Fakat kendime de haksızlık yapmak istemiyorum. Daha 11 no'lu CD hakkında itirazlar çıktığı ilk günlerde, "Bunlar o kadar ciddi ki bu davayı çökertebilir" dedim. Ama bu yetmiyordu hiç kimseye. Çünkü burada yapılmak istenen, her şeyin senaryonun bir parçası olarak sunulması. O katılık karşısında ben de o kadarını söyledim ve sonrasında kendi izahımı geliştirdim.

Dava kapsamında Türkan Saylan'ın evinin aranmasını, Ahmet Şık ve Nedim Şener'in tutuklanmasını eleştirirken, özellikle sol-sosyalist çevrelerin bu vakaları davayı itibarsızlaştırmak için "bahane" olarak kullandıklarını

söylediniz. Sizce “itibarsızlaştırma”yı kitaba el koyma kararıyla, “Bombadan tesirli kitaplar var” ifadesiyle, hükümet de Zekeriya Öz de yapmadı mı?

Hiç şüphesiz. Bu davanın düzgün bir şekilde yürümemesine yol açan şeyler, bunların parçaları. Söylediklerini “Yiyin birbirinizi” çizgisini eleştirmek için yazdım. Yoksa, öbür tarafta da yığınla problem var.

Alper Görmüş’ün gözünde, “öbür taraf”ın problemleri neler? Madde madde söyleyebilir misiniz?

Yargı teşkilatının zihniyet ile eylemi ayıramamasından çok fazla problem ürettiğini düşünüyorum. Hükümetin de sürekli olarak kendisine karşı birilerinin bir şey yapacağı korkusuyla, ki temelsiz bir korku değil, bu davalarda yargılananlar lehine olabilecek gelişmeleri görmeme eğilimi içinde olduğu muhakkak. Şimdi görebiliyoruz dedikleri şeyleri, o zaman bu korkuyla görmediler, görmek istemediler.

Hükümetin de bunu “kullanışlı” bulması mümkün mü?

Olabilir tabii. İktidarın ne kadar kirletici bir şey olduğunu son dönemde ayrıca görüyoruz. Temel içgüdüün iktidar olduğunu bir kez daha anladık. Dinî inanç da iktidar duygusunun gerisinde kalırken, iktidarı kullanan birilerinin bazı şeyleri “kullanışlı” malzeme olarak görmesi mümkün.

CHP’nin içinde olduğunu söylediğiniz Ergenekoncu zihniyet, size göre, Veli Küçük’e “Paşaların en yakışıklısı” diyen bir bürokrati Başbakanlık müsteşarı yaptığı da dikkate alındığında, AKP’ye de yerleşiyor mu?

Yerleşiyor değil, her zaman vardı. Kocaman bir gelenekten bahsediyoruz, ta İttihat ve Terakki’den gelen... “Ülkeyi ancak biz yönetiriz” diyen anlayışın, hiçbir zaman sadece o geleneğin esas partisi olan CHP’nin içinde olduğunu öne sürmedim.

AKP içinde bu zihniyetin somutlaştığını düşündüğünüz örnekler var mı?

Varsayımsal bir şey öne sürüyorum; ileride çok şaşıracağız şeyler çıkabilir. Devletin parçası olduktan sonra, aksi mümkün değil.

“2002’den beri AKP’ye karşı yapılanlardan sonra ‘orduya kumpas’ çıkışı ve ‘ordu ile ittifak’ görüntüsü ile bugün AKP kendi kuyusunu mu kazıyor” sorusunu soruyor musunuz?

Yolsuzluk iddialarına karşı AK Partili siyasilerin ve AK Parti’yi destekleyen gazetecilerin, bana hayli tuhaf gelen tutumlarına baktığımızda, eski rejimin unsurlarıyla bir ittifak çabası görüyoruz. “Hükümete karşı paralel bir müdahale var ve bu gayrimeşru” görüşüne katılsam da, buna karşı mücadele etmek için askerî vesayete karşı verilen mücadeleyi tümünden berhava etmeye kimsenin hakkı yok. Somut ve dar bir çıkar için çok geniş bir olayı kullanıyorlar.

Kapanış sorusu: Sizce Türkiye’de askerî darbe tehlikesi hâlâ var mı, yoksa o sayfa artık kapandı mı? Murat Belge’nin T24’e verdiği söyleşide dile getirdiği “AKP ateşle oynuyor” fikri, size ne kadar yakın?

Askerlerin bir daha açık bir darbeye girişip kendilerini rezil edeceklerini sanmıyorum; bugünün dünyasında ve Türkiye’de böyle bir şeyin ömrünün ne kadar olacağını Murat Belge söyledi zaten. Fakat başka, yeni vesayet modelleri gelişebilir ve böyle bir şeyin gerçekleşme ihtimali, AK Parti’nin ülkeyi yönetebilme yeteneğindeki azalmayla doğru orantılıdır.

Mehmet Y. Yılmaz: *Radikal* kötü yönetildi, daha aktif gazetecilik yapılsa kapanmazdı. 23.06.2014

Radikal neden kapatıldı? Kurucu yayın yönetmeni Mehmet Y. Yılmaz sorguluyor: Dijital dönüşüm önemliyse, *Hürriyet* niye dijitale dönmüyor?

Türkiye, internetle ilk kez, dünyadan yaklaşık 20 yıl sonra, 12 Nisan 1993'te, ODTÜ'de tanıştı. Ancak Ankara-Washington arasında kurulan ilk bağlantıyı Türkiye'de sadece orada olanlar ve onların yakınları öğrendi. Çünkü basın için haber değeri taşımayan bu gelişme, ertesi gün yayımlanan hiçbir gazetede yer almadı.

Aradan geçen yaklaşık çeyrek yüzyıl, haberin artık önce internette tüketildiği bir dünyayı karşımıza koyuyor. Hem metin hacmi hem de görsel ve işitsel boyutlarda internetin sağladığı imkânlarla rekabet edemeyen kâğıt üzerindeki gazeteler varlıklarını sürdürmekte zorlanıyor.

Malûm, Türkiye'de de bir gazete, Radikal, 21 Haziran günü sadece internet yayınıyla devam etmek üzere kâğıtla vedalaştı.

Peki, Radikal'in serüvenini nasıl okumalıyız? Bu radikal kararın gerekçesi, yalnızca kâğıdın internete yenilmesi mi, yoksa Doğan Grubu bünyesinde 18 yıl önce kurulan Radikal'de icra edilen gazeteciliğin evrimi de bu sonuçta rol oynadı mı? Ya da cevap, iki ihtimale de uğruyor mu? Türkiye'de gazeteciliğin güncel sorunları açısından da önem taşıyan cevaplar için, zaman içinde eriyen tirajına rağmen özgül bir ağırlığı olan Radikal'in hikâyesini, gazeteyle imzasını atan dört yayın yönetmenine sorduk.

Radikal'in fikir babası ve kurucu yayın yönetmeni Mehmet Y. Yılmaz, gazetenin 10 yıl boyunca yayın yönetmeni olan İsmet Berkan, Radikal'le eşzamanlı yayın hayatına başlayan Radikal İki'nin yayın yönetmeni Tuğrul Eryılmaz ve gazetenin son yayın yönetmeni Eyüp Can.

Aklında henüz ismini koymadığı Radikal'e ilişkin projesiyle Doğan Holding Onursal Başkanı Aydın Doğan'ın kapısını çalan Mehmet Y. Yılmaz, Türkiye'de en çok sıfırdan yayın inşa eden gazeteci olma unvanını da taşıyor. Otuza yakın gazete ve dergi çıkaran Yılmaz'ın listesinde, Radikal'in yanı sıra, ülkenin en çok bayi satışına sahip gazetesi Posta, Fanatik, Blue Jean, Aktüel ve Tempo dergileri de var. Bugün Hürriyet gazetesi yazarı olmakla birlikte, Türkiye'nin en büyük dergi grubu olan Doğan Burda'nın İcra Kurulu Başkanlığı'nı da yapan Yılmaz, 1996'da genç bir ekiple kurduğu Radikal'i, Milliyet Genel Yayın Yönetmeni olduğu 2000'de, o dönem gazetenin Ankara Temsilcisi olan İsmet Berkan'a teslim etti.

Mehmet Y. Yılmaz, Radikal'i kurarken hangi kitleyi hedeflediklerini, Aydın Doğan'ı nasıl ikna ettiğini, Susurluk skandalı döneminde gazetenin tirajını 720 binlere nasıl yükselttiklerini ve 28 Şubat dönemini anlattı. Kendisinden sonraki süreci de sorduğumuz Yılmaz'a göre, Radikal'in kâğıtla vedalaşması kaçınılmaz değildi.

Kapanışa giden yola, Berkan yönetimindeki Radikal'in Ergenekon ve Balyoz davalarında savrulmasıyla birlikte Eyüp Can dönemdeki yönetimi de koyan Mehmet Y. Yılmaz'ın sorularımıza verdiği yanıtlar şöyle:

Cumartesi günü son kez basılan Radikal'i 18 yıl önce neden kurdunuz?

On sekiz yıl önce Türkiye'deki medya, "kartel medyası" diye tabir edilen büyük gazeteler, yani Hürriyet, Milliyet, Sabah, Yeni Yüzyıl, Cumhuriyet gibi geleneksel kitle gazetelerinden oluşuyordu. Ama o zaman Türkiye'nin bir de o gazetelere yansımayan gündemleri de vardı: insan hakları, işkence, demokrasinin yaygınlaşması, çevre gibi konular... Bunlar istisnai haberler olarak o gazetelerin içinde yer alırdı. Birinci sebep olarak aklımda bu vardı; Aydın Doğan'a yeni bir gazete önerirken bu eksikliği düşünüyordum. İkinci sebep de şuydu: Sabah Grubu'nda Yeni Yüzyıl vardı, Doğan Grubu'nda ona karşı genç, şehirli, aydın, biraz solda bir okuyucuya hitap edecek bir yayın yoktu.

Sol derken kastınız?

Kendini sol fikirlere daha yakın hisseden, yaşam biçimiyle, hayat anlayışıyla demokrat olduğunu düşünen insanlardan söz ediyoruz.

Gazete çıkarırken kitle tespitiyle mi yola çıkılır?

Ben bütün yayınlarımı öyle çıkarttım. Önce okuyucuyu tarif ederim; bu çıkartacağım yayın nasıl bir okuyucuya hitap edecek? O profili çizdikten sonra; o kitle nasıl bir gazete veya dergi okumak ister sorusunun cevabını ararım. Genellikle de doğru cevapları buldum. Radikal için şehirli, aydın, okumuş yazmış, demokrat, kültür olaylarına meraklı, çevre duyarlılığı olan, başkalarının hakları olduğunu bilen ve insan haklarına saygılı olan, Alevi, Sünni, Kürt, Türk, Ermeni, Rum, Yahudi ayırt etmeyen bir okuyucu profili tarif etmiştik. Sonra "o profil, nasıl bir gazete okur" sorusunun cevabı olarak da Radikal çıktı.

Aydın Doğan'la Radikal için yaptığımız ilk görüşmede neler konuştunuz?

1995'te Tansu Çiller kriz çıkartmıştı ve gazete fiyatları geleneksel gazete okuyucusu olan emekli, memur, öğretmen, işçi gibi dar gelirli insanların gazete okuyamayacağı bir düzeye çıkmıştı. O dönemde gazetelerin üzerinde bir de ağır promosyon yükü vardı. Ben de o arada işsizdim; Dinç Bilgin'le bir dergi yayımlamak üzerine ortak şirket kurmuştum, ancak anlaşmazlığa düştük ve oradan ayrıldım. Bir gazete çıkartma projesiyle Aydın Doğan'a gittim ve daha sonra o gazetenin adı Posta oldu. O güne kadar "ucuza satılan gazete" dediğimiz zaman, akla Tan, Şok gibi uyduruk gazeteler gelirdi; kadın resimlerini koyarsın, altına da haber uydurursun. Ben o ucuzluğu sayfa sayısı ile ayarladım, gazete 12 sayfayı geçmeyecekti, diğer gazetelerdeki her haber olacak, ama kısa olacaktı. Aydın Doğan kabul etti, Posta çıktı ve çok başarılı oldu. Para kazandı. Kazandığımız paranın bir bölümüne ortakım. Onunla Fanatik gazetesini çıkarttık. O da para kazanınca, Aydın Bey'in benim gazeteciliğime ve yaptığım gazetelerin zarar etmeyeceğine

olan inancı pekişti. Uzun zamandır aklımda olan bu gazeteyi Aydın Doğan'a teklif ettim. O da kabul etti.

Bir gazete kurulurken bir yönetici ile medya patronu arasındaki görüşme nasıl olur? Tiraj beklentisi ve içeriğe dair konuştunuz mu?

Zannedildiğinin tersine çok detaylı bir görüşme olmuyor. Belki başka patronlarla başkadır ama daha önce çalıştığım Dinç Bilgin, Ercan Arıklı, ondan önce torun Sedat Simavi ile de aynı şeyi yaşamıştım. Aydın Bey'e nasıl bir yayın istediğimi ve tahminen satacağını söyledim. Neyime güvenip de bana bu imkânı verdiler onu da bilmiyorum, ama herhalde baştan yaptığım işlerin hiçbirinin zarar etmemesi sebep. Hiçbir zaman üç yıllık öngörüler, planlar yapmadım. Yayın zarar ederse, onun yaşayamayacağını biliyorum. Aydın Bey'e de bu gazetenin tahminen 100-150 bin civarında satacağını söyledim, kötümser hesap da 120-130'du.

Radikal ismi nerden çıktı?

Radikal'in isim babası Serdar Erener'dir. Yaptığımız ürüne bir isim bulmak ve reklam kampanyasını hazırlamak için ajanslara gittik. Erener bu isimle geldi ve aramızda tartıştık. "Radikal" kelimesinin altını doldurup dolduramayacağımız üstüneydi bu tartışmalar. Ama biz zaten yola çıkarken, Türkiye'de o zamanlar dile getirince bile bölücü, komünist denilen "insan hakları" ve ihlalleri üzerine haberler yapacağız demistik. "Bu radikallikse, biz Radikal'iz" dedik ve "O bir Radikal" sloganıyla reklamlar dönmeye başladı.

Birinci yılınızda *Milliyet* gazetesinde sizden alıntıyla çıkan bir habere göre, *Radikal* yayın hayatına 130 kişiyle başladı. Ne kadarlık bir bütçeyle yola çıktınız?

130 değil, 75-80 kişiydik ilk başta. Kırk-kırk beş kişi de Posta'daydı, Fanatik'te de 20 civarında insan vardı. Benim o dönemde yönettiğim yayınların toplamı bile 170-180 kişi değildir. Yirmi dört sayfalık bir gazete 170-180 kişiyi zaten taşıyamaz. Ben hiçbir zaman çok masraflı ve kalabalık

kadrolarla iş yapmadım. Ama bütçe için ne söylesem palavra atmış olurum, hiç hatırlamıyorum.

Yazar kadrosunu kim, nasıl belirledi?

Herkesi ben belirledim. Aydın Bey'in herhangi bir etkisi olmadı. Benim için zaten bir gazete çıkarırken patrandan gelen istekler çok makbul istekler sayılmaz. Çünkü patron başka saiklerle insan önerebilir, ama ben belirlediğim bir okuyucuya gazete çıkartmak istiyorum. O yüzden herkesi tek tek ben seçtim. Elbette İsmet Berkan ile de bu yazar seçimi sürecinde birlikteydik.

Holding gazetesi olmanın etkileri nasıl somutlaştı *Radikal*'de?

Etkisi pek olmadı. Şu yüzden: O tarihte Doğan Yayın Holding'de Hürriyet ve Milliyet vardı. İkisi de güçlü gazetelerdi. Posta yeni çıkmıştı, Türkiye'nin en çok satan gazetesiydi. Dolayısıyla kimsenin Radikal'e dönüp bakacak durumu yoktu. Herkesin oynayacağı başka gazeteler vardı. Ayrıca ben de genel yayın müdürlüğünü bırakana kadar bir tek gün gazetenin sahibine gazetenin birinci sayfasını paslamadım, manşetini söylemedim.

Baştan "iddiasız" bir gazete miydi *Radikal*? *Hürriyet*'in ya da büyük başka bir gazetenin yerine hiç oynamadı mı?

Posta'da çok satan bir gazete olmak iddiamız vardı, nitekim oldu da. Ama Radikal'de hiçbir zaman öyle çok satacağız, şampiyon olacağız gibi bir iddiamız olmadı. Biz "Türkiye'nin ihtiyacı olan gazeteciliği yapalım, kaliteli bir ürün çıkaralım, çıkar gruplarından bağımsız olacak kadar para kazanalım ki patronu sıkıştırmayalım" istiyorduk. Çünkü patron para kazanamazsa bir gazeteden, ya kapatır ya da o gazete reklam almak için çıkar gruplarının elinde oyuncağa döner.

Tasarlarken hedef aldığınız eğitimli-solcu-genç kitleye rağmen *Radikal*, ilk çıkışını Susurluk gibi genel kitleye hitap eden bir olayla yaptı.

Radikal 13 Ekim 1996'da çıktı. Susurluk kazası da 3 Kasım 1996'da oldu. Radikal'in ilk üç haftalık yayın çizgisine

bakarsan, İngiltere’de Guardian’ın, Independent’ın haberlerine benzer haberler olduğunu görebilirsin; dünyanın değişik köşelerinden haberler, çarpıcı insan hikâyeleri, savaşlarda hırpalanmış çocuklarla ilgili haberler, çevre haberleri, insan haklarıyla ilgili işkence haberi... O tür haberlerin yer aldığı bir çizgiydi. Susurluk’tan sonra Radikal’in yayın çizgisi değişmedi. Radikal, Susurluk olayını daha iyi takip ettiği ve o konuda derinleştiği için Susurluk sayesinde Radikal çıkmış gibi oldu.

Bütün gazetelerde “Susurluk’ta kamyonla otomobil çarpıştı, milletvekili yaralandı” diye haberler çıkarken, Radikal’deki manşet “Karanlık ilişkiler ağı” oldu. O gece bulduğumuz manşetlerden biri olan “Gladyo kamyonu çarptı” da benim ertesi günkü yazımın başlığıydı. Ertuğrul Mavioğlu haber merkezinin gece sorumlusuydu, yazı işleri gece sorumlusu da Ali Topuz, Reha Mağden haber müdürüydü. Ertuğrul, kaza olduktan sonra Mehmet Özbay isminin Turgut Özal’a verilen 1. MİT Raporu’nda Abdullah Çatlı’nın takma adı olduğunun belirtildiğini hatırladı. Herkes kendi olanaklarıyla bilgiyi check etti ve doğru olduğunu anlayınca teşhisimizi koyduk. Ertesi gün gazeteler hâlâ normal bir trafik kazasıymış gibi o haberi verirken, Radikal’in manşeti “Devlet çetesi”ydi ve böyle ilerledi. İsmet Berkan o zaman Ankara Temsilcisi’ydi, çetenin ortaya çıkartılmasındaki en büyük gazetecilik emeği ona aittir. İki büro da bu işe konsantre oldu. O arada çok tehditler ve engelleme çabaları oldu ama büyük ölçüde o çeteyi ortaya çıkarttık diye düşünüyorum. Susurluk sayesinde Radikal’in tirajı 720 bine kadar çıktı o dönemde. Hürriyet’i, Milliyet’i, Sabah’ı geçti. Ama çok kısa bir süre sürdü bu, sonrasında yine olmasını tahmin ettiğimiz yere geldi.

Aydın Doğan katından telkin oldu mu?

Aydın Doğan bana dedi ki “Bu yazdıklarınızı kanıtlayabilir misin?” Dedim ki, “Şu anda her yazdığımızı kanıtlamamıza olanak yok, ama ben bunların doğru olduğunu biliyorum,

onun için biz bu yayına devam edeceğiz.” O da bana dedi ki, “Tamam, o zaman sorumluluk sende. Eğer bu yazdıklarınız yalan dolan çıkarsa hesabı senden sorarım.” Ben de “Sorarsınız” dedim ve öyle bitti.

Susurluk sonrası yaşanan 28 Şubat’ta Radikal’in tavrı “Hürriyetleşti” gibi eleştirilere de neden oldu...

Şiddetle reddediyorum. Radikal’in arşivi ortada. Bu arşivde 28 Şubat’a, askerlere destek çıkan bir tane manşet, bir tane köşe yazısı getirsinler, tartışalım. Onlar okumadan uyduruyorlar. O dönemde Fethullah (Gülen) Hoca hakkında dava açıldığında, Gülen’i savunan bir tek Radikal gazetesi vardı medyada. Hürriyet’in, Sabah’ın yayımladığı andıç haberlerinin yalan olduğunu manşetinden yayınlayan gazete Radikal’di yine. Türkiye o dönemde ne olduysa Radikal’den öğrendi. Askerler Aydın Doğan’a sık sık bizi şikâyet ettiler; ellerindeki dosyalarda kırmızı kalemle çizilmişti İsmet’in, benim, Perihan’ın (Mağden), Türker (Alkan) Bey’in ismi. Aydın Bey de, hakkını yemeyeyim, “Onu yapmayın, bunu yapmayın” demedi o dönemde. O dönem Radikal’in “Hürriyetleştiğini” söyleyen, o dönem Radikal okumamıştır.

Siz eşiği askere destek olmaya koyuyorsunuz. O dönem askere karşı durabilmek ne kadar mümkündü?

Askere karşı nasıl durulur? Askerler aptalca Ülker’i boykot ettiğinde, bunun saçma olduğunu yazdım. Şimdi, bu askere karşı durmak sayılır mı? Bence sayılmaz, ama demokrat bir tavidir. Askerin tavrına da destek değildir. Gazetecinin silahı yok, topu yok, tüfeği yok. Ne yapacaktım ben, gidip Genelkurmay’ı mı basacaktım? Ben gazeteci olarak yapabileceğimi yaptım. Yapılan yanlışları, hataları, yalanları yazdık.

O dönem Aksiyon’a verdiğiniz söyleşide Refah Partisi’nin toplumu böldüğünü düşündüğünüzü ve tedirgin olduğunuzu söylediniz.

Evet, Refah Partisi’nin çizgisinden de memnun değildim, bugün AKP’nin çizgisinden memnun olmadığım gibi.

Askerler Refah Partisi'ne karşı diye, Refah Partisi'ni tutmak zorunda değildim. Bugün AKP'nin sahip olduğu gibi gerici bir ideolojiye sahipti. Refah Partisi'nin nesini savunayım ki, İslamcı-faşist bir ideolojinin temsilcisi onlar. Faşistlerin bir bölümüne karşı çıkıp, diğerlerini desteklemek diye bir şey olmaz. Ben, faşizmin İslamcısına da milliyetçisine de karşıyım.

Ümit Kıvanç 28 Şubat'ta *Radikal* ile yollarını ayırmak zorunda kaldığını yazdı. Gösterdiği sebep: Önce bir yazısının yayımlanmaması, sonra "general" ifadesinin, eleştirel bir yazısından çıkarılması.²

Hiç böyle bir olay hatırlamıyorum, doğrusunu isterseniz.

Şimdi duyunca ne düşündünüz?

0 dönemde bazı arkadaşlarımızla yollarımızı ayırmamızın sebebi ekonomik durumdu. 28 Şubatçıların baskılarından dolayı kimseyi işten çıkartmış değilim.

0 dönem nasıl bir ekonomik gerileme yaşıyordunuz?

1997-98 olması lazım. 2000'lerdeki büyük krize giden yıllarda döviz fiyatları artarken, gazete maliyetleri artıyordu ancak gazete fiyatlarına zam yapamıyorduk.

Yetmiş beş kişinin kaçış işten çıkarıldı?

0 dönemde daha çok yazarlardan azaltma yaptık. Muhabirlerde çok fazla bir tasarruf yapmadık.

² Ümit Kıvanç, bu söyleşide adının geçtiği bölüme ilişkin olarak bir açıklama yaptı. Hazal Özvarış'ın sorusunda maddi bir hataya düştüğünü belirten Kıvanç, açıklamasında, "Riya Tabirleri" adlı blogunda daha önce yayınlanan "Radikal ve benim Radikal maceram" başlıklı yazısını da referans gösterdi. Kıvanç'ın düzeltme açıklamasını paylaşıyor, bu vesileyle özür diliyoruz. Kıvanç, Ü. (2014, 23 Haziran), *Radikal* mevzuunda zorunlu bir açıklama, Riya Tabirleri. <http://riyatabirleri.blogspot.com.tr/2014/06/radikal-mevzuunda-zorunlu-bir-acklama.html> adresinden elde edildi. Kıvanç, Ü. (2014, 18 Haziran), Radikal ve benim Radikal maceram, Riya Tabirleri. <http://riyatabirleri.blogspot.com.tr/2014/06/radikal-ve-benim-radikal-maceram.html> adresinden elde edildi.

Yazarlar, bir gazetenin giderinin kaçta kaçını oluşturur?

Kaçta kaçış olduğunu hatırlamıyorum. Ama yazar her zaman muhabirden daha pahalıdır. Hele kadrolu yazarlar daha pahalıdır. En az alan yazarla en yüksek alan muhabir arasında en azından bire iki fark vardır.

Murat Belge, *Radikal*'den *Taraf*'a geçtikten sonra, *Taraf*'ı bir Don Kişot olarak tarif ederken, *Radikal* için bunun istenmediğini söyledi. Bu sizce gerçeğe ne kadar tekabül ediyor?

Taraf'ı Don Kişot yapan Balyoz yayınlarıysa, evet, *Radikal* öyle bir Don Kişotluk yapmadı. Ama yıkılması zor yel değirmenlerine saldırmaksa Don Kişotluk, *Radikal Taraf*'tan daha zor bir dönemde, onlara saldırdı.

Susurluk dönemine mi referans veriyorsunuz?

Sadece Susurluk değil, Manisa'daki işkenceci polisler gibi Türkiye'nin her yerine yayılmış işkenceciler, askerler, anti-demokratik uygulamalar, YÖK'le mücadele etti *Radikal*. AKP gibi bir iktidarın yanında yer alıp bir yere saldırmak daha kolay. Marifet, bütün devlet nizamı derin devleti korurken derin devlete saldırmaktır.

AKP politikalarına paralel gidip gitmemek önemli, ancak asker gibi kalıcı bir iktidara karşı yayın yapmak küçümsenebilir mi?

Ama AKP iktidarı olmasaydı, o yayınları yapabileceğine emin değilim.

Başbakan Erdoğan'a göre, o yargılamaların arkasında olan zaten AKP değildi.

"Paralel yapı" yapmış meğersel!

***Radikal* sizi tatmin ediyorsa, neden *Milliyet*'in yayın yönetmeni olmak üzere gazeteden ayrıldınız?**

Milliyet'teki durum pek parlak değildi, tirajı o zaman 160 bine kadar düşmüştü. Aydın Doğan patron olarak *Radikal*'i bırakıp, *Milliyet*'i yönetmemi istedi. Neden istediği de çok açık. Nitekim ben *Milliyet*'e gittikten sonra, yaptığım

operasyonlarla, Milliyet'in maliyetini ve fiyatını düşürdüm. Tiraj arttı, reklam geliri arttı. Milliyet tekrar kâr eder oldu. Bıraktığımda da 360 bin satıyordu.

Radikal'den ayrılırken, İsmet Berkan'la nasıl bir devir teslim konuşması yaptınız?

Devir teslim konuşması yapmadık. Çünkü doğal bir bırakıştı. Radikal çıkarırken, İsmet her dakikasında benim yanımdaydı. Zaten kafamıza göre bir Ankara temsilcisi bulamadığımız için İsmet Ankara'ya gitmek durumunda kaldı, yoksa yayın koordinatörü olacaktı. Ona bırakacağım, zaten bilinen bir şeydi. Benimse hiçbir makamda uzun süre oturmak gibi bir derdim olmadı, Radikal'de de oturmayı düşünmüyordum.

Ne kadarlık bir tirajla bıraktınız Radikal'i?

Yanlış hatırlamıyorsam, 110 bin civarındaydı.

Radikal'in sizden sonraki İsmet Berkan'lı 10 yılını siz nasıl tarif edersiniz?

İsmet'in gazeteciliği ile benimki biraz daha farklı oldu. İsmet daha Anglosakson bir kimlik kazandırmaya çalıştı gazeteye, daha mesafeliydi. Biz de öyle çıkmıştık ama gazete yaşayan, okuyucusuyla etkileşen bir varlık. Bu etkileşimle biz daha duygusal bir gazete olma yoluna girdik. Habercilik anlayışımızda, Anglosakson anlayışı korumakla birlikte, haberin sunuşu, başlıkları, okuyucunun duygusuna hitap edecek bir çizgideydi.

Bu 10 senelik sürecin sonunda tirajlar 37 bine düştü. Sizce nerelerde yanlış yapıldı?

Dediğim gibi, bir tanesi, gazetenin okuyucuyla olan iletişimde bir soğukluk oldu. İkincisi, döviz krizleriyle fiyatların yükselmesi oldu.

Bir medya patronu için tirajlar düşerken, 10 yıl aynı kişiyi yayın yönetmeni olarak korumak ne kadar doğal sizce?

Demek ki sabretmiş patron, bu kötü bir şey değil.

Radikal'in kâğıda veda etmemesi için süreçte neler farklı yapılabilirdi sorusuna yanıt almak için soruyorum.

Eğer son 10 yılda daha aktif bir gazetecilik yapılsaydı, Radikal'in yazılı kısmı kapanmayabilirdi. Balyoz, Ergenekon hikâyeleri olduğunda, Radikal'i bir orada, bir orada gördük.

Nasıl?

Radikal çok savruldu o dönemde. Türkiye'de yaşayan bir gazeteci bilir ki Türkiye'de derin devlet karanlık işler çevirir. Ergenekon gibi bir soruşturmanın da derin devletle bir hesaplaşma fırsatı olduğunu düşünmen ve haberciliğini de o yönde geliştirmen gerekir. Ama bunun yerine Türkiye'de iki tavır gelişti; 1- "Ergenekon soruşturmaları fos," 2- "Ergenekon'a bulaşan herkes Ergenekoncu." Radikal de bir ona savruldu, bir ona savruldu. Hâlbuki ikisi de doğru bir çizgi değildi. Radikal gibi bir gazetenin görevi, gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamaktır ki, suçlu kimse cezasını görsün. Radikal bunu yapmadı, yapamadı. Aynı şey Balyoz davası için de geçerli. Yapsaydı, okuyucunun ilgisini çekebilirdi. Tabii, muhalif bir çizgi izlemek bu dönemde o kadar kolay değil. Başbakan'ın öfkesinin sınırı yok.

Ergenekon ve Balyoz sürecinde Radikal'in savrulmalarını somutlaştırabileceğiniz örnekleriniz var mı?

Açıkçası net bir örnek hatırlamıyorum. Ama izlenimim bu yönde.

Başbakanın tavrına rağmen, diğer gazeteler kapanmadı?

Diğer gazetelerin kapanmamasının sebebi var. Sabah gazetesi mesela zarar ediyor ama kapanmaz. Aksam, Star, Yeni Şafak da öyle çünkü bir misyonları var. Milliyet'in, Vatan'ın durumları nedir bilmiyorum ama zarar ediyor olmaları gerekir. Onların da kapanıp kapanmayacağını, patronunun gazeteyi nasıl kullanacağını sorusuna vereceği cevap belirleyecek. Ama Doğan Grubu'nda kâr etmek önemlidir. Kâr etmiyorsa, bir yayın uzun süre yaşatılamaz. Radikal'in başına gelen de odur.

AKP'yi arkasına aldığı söylediğiniz *Taraf*, bugün AKP'nin karşısında duruyor ve tirajı bu savrulmadan veya Başbakan'dan, anlaşılan, kötü etkilenmedi.

Taraf'ta kaç kişi maaş alıyor şu anda? *Taraf*'taki insanları maaşlarını vermeden çalıştırıyorsan, üç dört aylık maaşlarını daha ödememişsen, o gazeteyi yaşatanlar orada çalışan genç çocuklardır, patronlar değil.

***Radikal*'in kapanmasına neden olan diğer sebepler ne sizce?**

İkinci söylenilecek her şey, birinciyi hafifletmek için uydurulacak gerekçeler olur. "Dijital dönüşüm önemli" diyorlar, peki *Hürriyet* niye dijitalle dönmüyor? *Milliyet* niye dönmüyor? Belli ki *Radikal*'in kâğıt versiyonunun satışı ve reklam geliri, harcamalarını karşılamıyor. Kaybetmeyi göze alabileceğin belli bir para vardır. O para da kaybedilince, kâğıt versiyon kapanıyordur.

Tuğrul Eryılmaz'a göre, *Radikal*'in dijitalleşmesinin de, bugünden önceki küçülmelerin de sebebi kötü yönetim. Buna katılır mısınız?

Katılıyorum. Kötü yönetildiği çok açık. Aksini söylemek için 1- Gazetenin satıyor, reklam alıyor, maaşlarını zamanında ödüyor, para kazanıyor olması lazım; 2- O gazetenin konuşuluyor, Türkiye'nin gündeminde ciddiye alınıyor olması lazım. Şimdi baktığımızda, *Radikal*'in sattığını, para kazandığını, reklam aldığını söyleyemeyiz. *Radikal*'in hiç olmazsa ayda iki defa manşetleriyle Türkiye'nin gündemini değiştirdiğini de söyleyemeyiz.

İsmail Saymaz'ın haberleri, Ezgi Başaran'ın söyleşileri veya Pınar Öğünç'ün katkıları sizce yetersiz miydi?

Bireysel başarıları reddedemeyiz, ama ben *Radikal*'in gündem değiştirdiği Ali İsmail Korkmaz olayından başka bir haber hatırlamıyorum. Haksızlık etmek istemem. Belki de ben unuttum. Ama benim hatırladığım sadece bu. Böyle bir gazetenin iyi yönetildiğini söyleyemeyiz.

Kötü yönetildiğini ne zamandan itibaren düşünmeye başladınız? Örneğin, Eyüp Can Genel Yayın Yönetmeni olduğu *Radikal*'e dair ilk kez konuştuğunda

söylediği "Ezberleri bozacağız. Özgürlükçü sol olacağız" ifadesini duyduğunda, Mehmet Y. Yılmaz'ın aklından ne geçmişti?

İyi olur inşallah diye düşünmüşümdür.

"Önce kitle profili çıkarırım" diyen size göre, bir gazeteye ideolojik çerçeve çizmek ne kadar doğru?

Bence bir yayın yönetiyorsan, yapman gereken birinci şey bir profil çizmektir. Ben hiç zararını görmedim. Başka yolları da vardır belki, bilmiyorum ama demek ki Eyüp Can'ın tarif ettiği şeyin okuyucusu bu kadarmış ya da ona uyamamış. Ben solcu olacağım, sağcı olacağım diye yola çıkan hiçbir gazetenin tuttuğunu hatırlamıyorum.

Bu uyarıyı Eyüp Can'a yaptınız mı?

Yapmadım. Çünkü kimse bana fikrimi sormadı. Fikrin sorulmadan başkasının işine karışmak ayıptır. Ben sadece *Radikal*'in kapandığını duyunca, "*Radikal* İki'yi acaba bana verir misiniz, onu haftalık bir gazete hâline getirebilir miyim" diye sordum. Pazar günleri yayınlanıp, pazar-pazartesi-salı piyasada kalacak, *Radikal* 2 formatının dışına çıkacak bir şey düşünmüştüm. Kabul edilmedi.

Reddin gerekçesi neydi?

Bir şey söylemediler, ben de niye reddediyorsunuz demedim. Hayır cevabı her zaman hayır anlamına gelir, ısrar etmek anlamsızdır.

***Radikal*'de son dört yılın en akılda kalan değişikliği tabloid boyuta geçmek, sizce ne kadar doğru bir karardı?**

Tabloide dönüşüm olmayacak bir şey değil. Ama tabloide dönüştüğün zaman gazetenin birinci sayfasının biraz daha okuyucuyu çağıran, bir tür poster, film afişi gibi düşünülmesi gerektiğine inanırım. Bugünkü birinci sayfa okuyucuyu içeriye çağırıyor, bir şey söylemiyor. Gazetelerin satıldığı o küçük alanda, insanların dikkatini çekip gazeteye ellerini uzatmalarını ve bir sayfa çevirmelerini sağlayacak bir tabloid birinci sayfanı yoksa, satamazsın.

Ankara bürosu kapanan, muhabir kadrosu küçültülen bir gazete, birinci sayfada bağırarak haberi nasıl bulur?

Bulamazsın. Çünkü havuzdan haber çıkmaz.

Bugünden geriye dönüp baktığımızda, unutamadığınız *Radikal* manşetleri hangileri?

“Bu cop hepimize,” “Devlet çetesi,” “Gladyo kamyona çarptı,” süpürgeli bir manşet yapmıştık temiz toplum ödülü almıştık. Barış Manço’nun öldüğünü bir tek biz manşetten verdik birinci günü. Türk medyası Barış Manço’nun öldüğünü *Radikal*’in manşeti sayesinde fark etti.

Otuza yakın kişinin öldürüldüğü Hayata Dönüş operasyonlarında siz *Milliyet*’te “Sahte oruç, kanlı iftar” manşeti atarken, *Radikal*’in “Gerçeğe dönüş” manşetini gördüğünüzde, ne düşündünüz?

O günü tekrar hatırlayalım. O gün Can Dündar, Zülfü Livaneli, Yaşar Kemal, Orhan Pamuk ve Mehmet Bekaroğlu açlık grevcilerini durdurmak üzere cezaevini ziyarete gittiler. Çıktılar ve dediler ki, “Yarıncıdan itibaren ölümler başlayacak.” Şimdi filmi orada kes. Ankara’da Adalet Bakanlığı makam odasına kur kamerayı. Müsteşarın geliyor ve sana diyor ki, “Efendim son aydınlar da gitti, yarıncıdan itibaren cezaevinde ölümler başlayacak.” Sen Adalet Bakanı olarak, müdahale edelim, insanlar ölmesin demez misin? Film buraya yine kes. Müdahale eden jandarmaya gel. Jandarma Komutanı’na Ankara’dan emir geliyor. Diyorlar ki, “Müdahale edilecek.” O müdahalenin nasıl olması gerektiğine karar verecek olan jandarma komutanı. O jandarma komutanı düzgün bir asker olsa, sonucu böyle olmazdı. İnsanlar yakılmazdı. Sonradan anlaşıldı ki açlık grevinin geldiği düzey, ertesi sabah ölümlerin başlayacağı noktada da değilmiş. Sahte oruç denmesinin sebebi bu. Eğer o gün çıkan aydınlar, “Ertesi sabah ölümler başlayacak” demecini vermeselerdi, o operasyona zemin yaratacak siyasi karar verilmezdi.

Başlığınızın bu nüansı anlatabildiğini düşünüyor musunuz?

Hayır, anlatmıyor. Doğru bir başlık değildi. *Radikal*’in başlığı eksik olsa da daha doğruydü. Hepimizin başlığı problemliydi o zaman.

Dijital *Radikal*, *Hürriyet.com.tr*’nin bir kopyası mı olacak, yoksa tam bir internet gazetesi mi?

Hiçbir fikrim yok. Ben de sizin gibi yayın başladığında tıklayacağım, okuyacağım. Merak ettiğim şey, abone olduğum *Radikal* Ipad versiyonundaki paramın ne olacağı. İki dolar alacağım kalacak.

Sizce, *Radikal* paralı olursa, tutar mı?

Sadece *Radikal*’in değil, bütün gazetecilerin tartışması gereken esas sorun bu. Artık okuyucular habere, yoruma ulaşmak için para vermek istemiyor. Parayı bilgisayara ve servis sağlayıcılarına ödüyorlar. Bir daha da para vermek istemiyorlar. Gazeteciler için de, okuyucular için de önümüzdeki en büyük sorun bu.

Okuyucular şimdi bedavanın rahatlığıyla farkına varmıyorlar ama giderek okudukları ürünlerin içeriği boşalacak. Benim yayın olarak bütün gelirim, bütün geleceğim reklam gelirinin üzerineyse, benim gazeteci olarak çıkar gruplarına, reklam verenlere karşı dik durabilmem ne kadar kolay olabilir? Ancak, işte fedakârca şimdi bizim Doğan’ın (Akın) yaptığı gibi, kıt kanaat idare ederek yaşamaya çalışırsan, gazeteci olarak idare edilebilir. Onun dışında olmaz.

Gazeteciliğe başladığım yıllarda *Hürriyet*’in, *Milliyet*’in yurt dışında muhabirleri vardı: Moskova’da, Kahire’de, Şam’da, Roma’da, Paris’te, New York’ta. Şimdi Türkiye’nin en büyük gazetelerinin bile önemli merkezlerde muhabirleri yok. Haberleri nereden alıyoruz? *Anadolu Ajansı*, *Reuters*, *Agence France-Presse*... Beş tane uluslararası ajansla, bir tane devlet kontrolündeki Türk ajansından. Bu, haber kaynaklarının tekleşmesi anlamına gelmez mi? Böyle giderse, dünyadaki herkes mesela *AFP* muhabiri olayları nasıl görüyorsa ve nasıl göstermek istiyorsa, öyle öğrenecek. Bence demokrasilerin önündeki esas tehlike de bu. Bu sadece gazetecilerin bir sorunu değil. Halkın haber alma özgürlüğü, bizzat halkın kendisinin buna para ödemek istememesiyle yok oluyor.

İsmet Berkan: *Radikal* yaşayabilirdi, en büyük sorun gazetecilerde, beceremedik.

24.06.2014

İsmet Berkan'a *Radikal*'in serüveni dışında Kabataş tweet'lerini de sorduk, sözünü kendisinden esirgemedi: Hataydı, benim hıyarlığım!

T24'ün "Yayın yönetmenleri *Radikal*'i anlatıyor" dizisinin ilk bölümü dün yayınlandı. Cumartesi günü kâğıt nüshası son kez basılan *Radikal*'i 1996'da kuran Mehmet Y. Yılmaz, ilk bölümde *Radikal* fikrinin doğuşundan Susurluk kazası sürecinde 720 bine ulaşan tiraja, gazetenin ilk dört senesinde iz bırakan dönemeçleri anlattı. Anlattıkları dört sene ile sınırlı kalmayan ve kendisinden sonraki dönemlere dair eleştirilerini esirgemeyen Yılmaz'a göre, *Radikal* kâğıda veda etmeyebilirdi. Mehmet Yılmaz'a göre, bu yoldaki en temel sebep "son 10 yılda yeterince aktif bir gazetecilik yapılmaması."

Yazı dizisinin ikinci bölümünde, Yılmaz'ın eleştirilerini halefi İsmet Berkan'a yönelttik. Berkan, Türkiye'nin gazeteciliğe en genç başlayan isimlerinden. On dört yaşında *Cumhuriyet* gazetesinde mesai harcamaya başlayan İsmet Berkan, spor muhabirliğinden sayfa sekreterliğine, dergi editörlüğünden gazete yönetmenliğine, gazeteciliğin tüm duraklarında bulundu. *Para* ve *Aktüel* dergilerindeki çalışmalarının ardından başladığı *Posta* gazetesini yazarlığı sürerken, Mehmet Y. Yılmaz'ın teklifiyle *Radikal* serüveni başladı.

Radikal'i simgeleyen önemli isimlerden İsmet Berkan, Ankara temsilciliğinin ardından, 2000'de gazetenin genel yayın yönetmeni oldu. Berkan, 10 sene boyunca sürdüreceği bu görevde, 2001 krizini, AKP'nin iktidara gelişini, Avrupa Birliği reformlarını, *Taraf* gazetesinin ortaya çıkışını, Ergenekon ve Balyoz soruşturmalarının başlangıcını gördü ve Türkiye'nin en hareketli dönemlerinden birinde *Radikal*'e imzasını attı.

Gazetenin yaklaşık 80 bin tiraj kaybettiği bu 10 yılda neler yaşadıklarını anlatan Berkan, gerekçeleri konusunda hemfikir olmasa da Mehmet Y. Yılmaz gibi kâğıt Radikal'in yaşayabileceği görüşünde. "Bu ortak bir sorumluluk" diyen İsmet Berkan'a göre, "Süreçte patronajın da sorumluluğu var. Ama en büyük sorun gazeteyi yapanların."

Bebek'te sorularımızı yanıtlayan İsmet Berkan'ın Radikal hikâyesi şöyle:

Sizin Radikal serüveniniz nasıl başladı?

Yeni Yüzyıl'ı 1994 yılında kuran dört kişilik ekiptendim ve sorumlu yazı işleri müdürüydüm. 1996'nın şubat ayında bir anlaşmazlık oldu ve oradan ayrıldım. Bir süre ortadan kaybolduktan sonra, Para ve Aktüel dergisinde birlikte çalıştığım, çok eski ahabım Mehmet Yılmaz aradı. Mehmet Yılmaz çok hızlı karar veren ve çok hızlı hareket eden bir insandır. Dedi ki, "Sen gel buraya, aklımda Yeni Yüzyıl gibi, Cumhuriyet gibi bir gazete yapmak var, seninle de konuşalım."

"Yeni Yüzyıl ve Cumhuriyet gibi" ne demek?

Ciddi, yazı ağırlıklı bir gazete diyeyim. O zamanlar bir yandan da Mehmet Yılmaz yönetiminde Posta ve Fanatik çıkıyordu. Posta acayip başarılıydı; o sırada bir promosyon veriyordu ve 700 bin civarında satıyordu. Mayıs 1996'dan itibaren, daha sonra adı Radikal olacak gazeteyi düşünmeye başladık. Fikirlerimizin olgunlaştığına inandığımızda, Mehmet Yılmaz bu fikirlerle Aydın Doğan'a gitti ve Aydın Bey'i prensipte ikna etti. Biz de sayfa sayfa detaylandırmaya başladık gazeteyi; ekonomi, kültür sanat ve dış haberler sayfaları nasıl olmalı gibi sorulara yanıtlar aradık. Sonra da 10-12 ajansa gittik. Bize gazeteyi tarif et dediklerinde, hep "gazete gibi gazete olacak" derdik. Yani fikri takip yapacak, slogan atmayacak, habere ağırlık verecek, haberle yaşayacak. Diğer gazeteler gazete olmayı unuttular diye bir düşüncemiz vardı, bu fikir bence hâlâ geçerli. Ajansların

önerilerinden içimize en sineni, meşhur "0 bir Radikal" kampanyası oldu. Pek çok insan ciddi tepki gösterdi isme. İki kritik konu vardı; birincisi, "radikal" olumsuz anlamlarla anılan bir kelimeydi, ikincisi biz radikal miydik, değil miydik? Ajansımız, yani Young and Rubicam Reklamevi ve onun iki yaratıcı yönetmeni Serdar Erener ile Uğurcan Ataoğlu, Türkiye'de radikal kelimesinin aslında içi boş bir kelime olduğuna bizi ikna etti. Bu kelimenin içini doldurabileceğimizi düşünerek tamam dedik ve "0 bir Radikal" kampanyasının yanı sıra, "Radikal ne demektir?" diye bir kampanya da yapıldı. "Radikal"ın çeşitli sözlük anlamları arasında "benzerlerinden belirgin biçimde ayrılan" ifadesi vardı. Biz de radikali o şekilde tanımladık.

İkinci soru olan "Biz radikal miyiz"e cevabı da bir toplantıda Mehmet Yılmaz verdi; "Bu ülkede çoğulcu demokrasi ve insan haklarının eksiksiz gerçekleşmesini istemek bizi radikal yaparsa, varsın yapsın" dedi. Ve mayıs ayında başlayan çalışmalar ardından, gazete ekimde çıktı. Ki bu aslında kısa bir süre. İngiliz Independent için bir buçuk yıl çalışıldı.

Normalde gazeteciler Ankara'dan İstanbul'a gelirken, siz neden Radikal'le birlikte İstanbul'dan Ankara'ya gittiniz?

Bir türlü Ankara temsilcisi bulamamıştık. Mehmet Yılmaz son dakikada "Sen gitsene Ankara'ya" dedi. Ankara'ya gidip gelmeyi seviyorum ama orada yaşamayı sevmem, fakat geçici olurum diye düşünerek tamam dedim. Ve iki yıllığına gidip dört sene kaldım. Ankara bürosunu kuran da ben değilim, rahmetli Hakkı Erdem'dir. Hakkı benim Cumhuriyet gazetesinden arkadaşım, Radikal'e emeği büyüktür. Hastalık seviyesinde dürüst bir insandı ve çok iyi bir gazeteciydi. Ben Hakkı'nın bürosunda temsilci olurken, o da istihbarat şefimiz oldu. Ankara'da 22 kişilik bir ekiptik, zaten tüm Radikal de yaklaşık 130 kişiydi.

Ben gazeteciliği usta-cırac ilişkisiyle öğrendim. Biz Cumhuriyet gazetesinde çok uzun toplantılar yapardık. Herkes her şeyi konuşurdu, daha çok da Hasan Cemal konuşurdu. O

kadar hararetli olurduk ki, o toplantılarda iki kere Hasan Cemal kafama kocaman kristal kül tablasını fırlattı. Aktüel'in haftalık toplantıları da çok güzeldi, Mehmet Yılmaz'ın toplantı yöneticisi olarak tavrı hayranlık vericiydi. Provokatif olurdu ki herkes içindekileri döksün, konuşulan konuyla ilgili muhtemel bütün görüşler ortaya çıksın. Ben de Ankara'da işi engellemek pahasına saatler süren toplantılar yapardım. Çünkü orası bir yöneticinin birlikte çalıştığı arkadaşlarıyla en sağlıklı iletişim kurduğu ortamdır.

Mustafa Balbay ve Özden Örnek'in günlüklerinde yazılanlara göre, Ankara temsilciliği pek çok anlama gelebiliyor. 1996 ve 2000 yılları arasında

Radikal'in Ankara temsilcisi olmak ne demektir?

1996, Türkiye'de Silahlı Kuvvetler partisinin büyük ölçüde iktidar olduğu bir dönemdi. Biz ilk çıktığımızda, REFAHYOL hükümeti vardı. REFAHYOL'la hayat zordu, bürokrasiden haber almakta güçlük çekiyorduk. Gelen bütün haberler siyasi bir sosa bulanmış olarak muhalif birilerinden geliyordu. Ama Radikal çıktıktan 20 gün sonra yaşanan Susurluk kazası, bir anda her şeyi değiştirdi. Ankara büro Susurluk hadisesinde çok iyi çalıştı, çok iyi haber aldık. Başta Evren Değer olmak üzere, habercilerimiz çok iyi haberlerle geldiler ve bizim kendimize olan güvenimizi çok yükseltti bu durum. O güvenle de yolumuz hep açık oldu.

İstanbul'a genel yayın yönetmeni olarak dönüşünüz nasıl oldu?

Mehmet Yılmaz en başta "Benden sonra sen alırsın burayı" demişti. 2000'de Milliyet'teki yönetim değişikliğinde Mehmet Yılmaz tercih edildi ve Mehmet Yılmaz da Aydın Bey'e benim adımla söylemiş. Aydın Bey de uygun görmüş. Böyle oldu.

Vizyonunuz neydi? Değiştirmek istediğiniz alanlar var mıydı yoksa olduğu gibi devam mı etmek istiyordunuz?

Hiçbir şeyi değiştirmek gibi bir niyetim yoktu, zaten yapanlardan biri bendim. Tabii eksik ya da yanlış bulduğum şeyler vardı. Bunlar hep Mehmet Yılmaz'la da konuştuğumuz şeylerdi.

Ne gibi şeyler?

Şimdi hatırlamıyorum ama ufak tefek şeylerdi, öyle devasa değişiklikler değil. Fakat ben ekim ayında genel yayın yönetmeni olduktan sonra, kasım başında Türkiye krize girdi. Kasım krizi benim açımdan çok şok ediciydi. Onu görünce anladık ki, bu bir yerde duvara çarpacak. Nitekim birkaç ay sonra 2001 kriziyle çarptı da.

Radikal'i nasıl etkiledi kriz?

Krizden hemen sonra malî grup toplandı, yaptıkları öngörü şuydu: Radikal'in gelir hedefi yüzde 40 aşağı çekilecek. Bütün grup için gelir hedefleri aşağı çekildi ve grup çapında birtakım kararlar verildi.

Nasıl kararlar?

Gelirleriniz yüzde 40 azalacaksa, giderlerinizi de yüzde 40'a yakın azaltmalısınız. Giderleri nasıl azaltırsınız? Önce gereksiz giderleri kestik ama personel çıkartmadan gider azaltmanın bir yolu yoktu. Yazarların ücretlerini indirdik. Ben kendi maaşımda indirim yaptım. Çok sancılı bir süreçti. Bu aynı zamanda stand alone (tek başına) olmak üzere tasarlanmış bir gazeteden de bir ölçüde vazgeçmek demektir.

Siz ne kadar alıyordunuz, ne kadar kesinti yaptınız maaşınızda?

Hatırlamıyorum ama zam almadığım gibi anlamlı da bir indirim yaptım. O zaman bindiğimiz dalı kesiyoruz diye kararların bir kısmına itiraz ettim. Gazeteciliğimizden fedakârlıkta bulununca, o gazeteciliği geri toplamak çok zor olabilirdi ya da okuyucumuzu küstürebilirdik. Ama itirazlarım kayda bile geçmedi, yapılacak bir şey yoktu. Bu arada Radikal'in editoryal bütçesi, Radikal'in kendisine rakip kabul ettiği gazetelerle, Milliyet'le, Hürriyet'le, Sabah'la kıyaslanmayacak kadar küçüktü zaten. Minimumda yaşarken, o sınırların da altına inmek, Radikal'in gazeteciliğini çok kötü etkiledi. Özel haber birimimizi kapadık, İstanbul'daki istihbarat servisimizi yarı yarıya

küçülttük. Ankara büromuzu üçte bir oranında küçülttük. Spor servisini yok ettik.

Bugün 130'un yüksek bir sayı olduğunu düşünmüyor musunuz?

Hayır.

İdealiniz kaç?

Nasıl bir gazete yapmak istediğinizle ilişkili bir şey bu; o sıralar Posta gazetesinin editoryal kadrosu 25 kişiydi örneğin. Radikal için bence 180'le 200 arasında bir sayıydı olması gereken.

Krizin Radikal'in tirajına etkisi ne oldu?

Satış, 2001 ortalarında 90 binlerden 70 binlere geriledi. Bir süre sonra malî durumu topladık aslında. 2002 yılında reklam gelirlerimiz yeniden arttı. Zarar etmez oldu gazete ama satışı bu arada erimeye başladı. Yetmiş binlerle 50 binler arasında dalgalanır oldu tiraj. Ta ki Taraf çıkana kadar. Taraf çıktığında, bizden ciddi okuyucu götürdü.

Yalnız şunu söylemek lazım: 2001 kriziyle birlikte sadece Radikal kaybetmedi, bütün gazeteler kaybetti. Bunun etkileri uzun döneme yayıldı. İşte, krizden yıllar sonra ilk düşen Radikal oldu belki ama göreceksiniz, diğerleri de aynı sebeple düşecek. Çünkü gazetecilikten bir ölçüde vazgeçildi. Bu, okuyucunun gözünden kaçan bir şey değil.

Gazeteciliğiniz eksilince, siz haberlerinizde oluşan eksiği kendi kanaatlerinizle kapatmaya çalışıyorsunuz. Veya bir haber için iki ekstra görüş daha alabileceksen bunu alamıyorsunuz. Çünkü elemanınız yok, zamanınız kısıtlı. O iki ekstra görüşü siz kafanızdan tamamlıyorsunuz. Haberinizi içine kanaatlerinizi ekliyorsunuz. Bir süre sonra manşetinizi sloganlarla atıyorsunuz. Ondan sonra da bilgi almak isteyen okuyucu gidiyor, kanaat almak isteyen okuyucu geliyor. Bazı haberlerde hâlâ âdil olmaya devam ediyorsunuz ama pek çok haberde alamıyorsunuz.

Çünkü diyelim ki taşrada muhabiriniz yok. DHA'nın Nevşehir muhabiri size bir haber gönderiyor ve bunu kontrol etme şansınız yok. Hakikate ulaşma imkânınız azalıyor, gazetecilerinizin sayısı azaldıkça. Veya örneğin bir bakan hakkında yolsuzluk haberi yapacaksınız ama açıp o bakana sormuyorsunuz. Artık karşı tarafın görüşü denen şey gazetelerde yok gibi bir şey. Bunun iki sebebi var: 1-Karşı tarafa sorma alışkanlığımızı kaybettik. 2- Sorulunca, o insanlar tepeden devreye girip o haberi engellemeye çalışıyor. Bazen de başarılı oluyorlar.

Sizi kimler aradı?

Tek tek isim hatırlamama imkân yok.

Makam hatırlayabilirsiniz.

Hatırlamıyorum. Ama çok aradılar. Tercihim zaten benim aranmamdı; patronu değil beni arasınlar, ne diyeceklerse bana desinler. Karşımdakine tek vaat ettiğim şey bu habere bir daha bakmaktı ve uygunsuz itirazları haberin içine eklemektir.

Önünüze gelip de yayımlamadığınız, bugünden geriye bakınca "Yanlış karar" dediğiniz haberler var mı?

Tekemmül etmiş bir haber olarak yayınlamadığımı hatırladığım en çarpıcı örnek bizim Ahmet Şık'ın haberi idi. Hizbullah davasıyla ortaya çıkan Hizbullahçıların işkence görüntüleri ve işkenceyle itiraflarını aldıkları insanların söylediklerine dair belgelerdi. İşkence altında, hayatta kalmak için son bir ümitle söylenenleri yayımlamanın uygun olmadığını düşündüm. Ahmet de kabul etti bu durumu. Başka bir örnek Deniz Feneri'yle ilgiliydi. Davalar başlamadan, Hakan Gülseven'in haberi idi, Çanakkale'nin bir ya da birkaç köyünden bazı insanlar kendilerine sahte makbuz imzalatıldığını söylüyordu. "Genişletip kanıtla" dedim Hakan'a ama bunu bir türlü tamama erdiremedik. O gün o hâliyle yayınlasaydım, büyük bir gerçeğe işaret edecekmiş bu haber ama benim gözümde tam değildi.

Özden Örnek günlükleri size geldi mi?

Hayır.

Gelseydi, yayımlar mıydınız?

Gerçekliğini kontrol edip mutlaka yayınlardık.

İnsan bazı durumlarda bir tarafa ikna olmaya hazır olabiliyor. Siz gerçekliği nasıl kontrol edecektiniz?

Bir itirafta bulunayım, biz bir kere bunu çok geç fark ettik. Nokta dergisi yayınlamazdan önce, aslında bir iki web sitesinde bazı pasajlar çıkmış. Nokta'da yayımlananınca açtık, sorduk, "Tamamını bize verir misiniz" diye. Veremeyiz, dediler. Biz de Nokta dergisinin yayınına olduğu gibi kullandık. Sonra Özden Örnek çıktı dedi ki, "Ben hayatımda hiç günlük tutmadım. Bu günlükler de sahte." Bir insan ya günlük tutar ya da tutmaz. Ben tutmadım diyorsa, ne diyebilirsiniz bu adama? Kafamız karıştı açıkçası. Daha sonra günlüğün bütününe gördüm, adamın günlük tuttuğu çok belliydi.

Çıkışıyla *Radikal*'in tirajını düşürdüğünü söylediğiniz *Taraf*, sadece okuyucu değil, *Radikal*'den yazar da götürdü.

Ben en çok Murat Belge'ye üzuldüm. Ama bunlar hayatın gerçekleri.

Murat Belge, *Taraf*'a gidişi için iki gerekçe gösterdi. 1- *Radikal*'in *Taraf* gibi bir "Don Kişot" olmaması...

Murat'ın esas itirazı yazarlaraydı, "Bu gazetede faşistler de yazıyor" diye düşünüyordu. O dönem Gündüz Aktan, Namık Kemal Zeybek yazıyordu.

Neden köşelerinizi farklı fikirlere açmaya başladınız?

Ölçütüm şuydu; bu gazete medenice ifade edildiği sürece bütün görüşlerin duyurulabileceği bir gazetedir. Bu görüşlerin duyurulması, gazetenin kendisinin siyasî görüşünü etkilemez. Çoğuna katılmasam da bence rahmetli Gündüz Aktan görüşlerini medenice ve düzgün ifade eden bir insandı. Namık Kemal Zeybek de bence kötü bir yazar

değildi. Ne kadar okunuyordu, temsil gücü ne kadardır vs. bunları kestirmek zor. Ama Namık Kemal Zeybek'ten o kadar da şikâyetçi değildim.

Yayın yönetmeni sizdiniz, "şikâyetçi değilim" derken kastınız ne, sizin arzunuz dışında, ricayla mı geldi bu isimler?

Benden önce varlardı, niye çıkartayım ki...

Yanlış hatırlamıyorsam, Namık Kemal Zeybek *Radikal* yazarlığına sizin döneminde başladı.

Çok iyi hatırlamıyorum. Belki de benden önce vardı, belki benim zamanımda başladı. Mesela Gündüz Aktan'ın gelmesi için ben aracılık ettim. Ankara'daydım, Dışişleri'nden haksızlığa uğrayarak emekli olduğunda Gündüz Bey'in Radikal'de yazmasını çok istedim. Görüşlerimiz hemen hemen hiç uyuşmazdı ama görüşlerini medeni bir şekilde ifade ediyordu ve güzel yazıyordu. Hasan Celal Güzel vardı bir de.

Nasıl oldu bu açılım? Bir sabah kalktınız ve "Hasan Celal Güzel gazetemde yazmalı" mı dediniz?

Mutlaka birisi tavsiye etmiştir veya bir telkin gelmiştir.

Telkin meslektaşlardan mı, yukarılardan mı gelmiştir?

Patrondan da gelmiş olabilir, her şey olabilir. Çok iyi hatırlamadığım şeyler bunlar.

Daha yakın tarihli bir isim: Akif Beki?

İslamî kesimle Türk basın kurumlarının ilişkisi sifıra yakındır. Türkiye'de siyasal İslam hareketi ve çok kuvvetli bir İslamî düşünce var. Hele 90'lı yıllarda İslamî kesimde çok büyük bir entelektüel hareketlilik varken, biz öyle insanlar yokmuş gibi davranıyorduk kurumlarda. Bırakın sosyal hareketleri, 1980'li yıllarda Refah Partisi'ni izleyen muhabir yoktu, ben ısrar ettim bunun için Cumhuriyet'te. Yeni Yüzyıl'da çalışırken Akif'e yazı dizileri yazdırdım, iyi bir gazeteciydi, çok da eski arkadaşım.

Tartışma, Beki'nin İslamî kesimden olmasından değil, *Radikal* yazarlığının Başbakanlık Sözcülüğü ertesine denk gelmesinden kaynaklanıyor.

Akif'in Başbakanlık'tan teklif geldikten sonra aradığı sayılı kişiden biriydim. Ben Başbakanlık'ta çalışmasına karşı çıktım ama o gazeteciliğini etkilemeyeceğini söyledi. Ayrıldıktan sonra da telefon edip Radikal yazarlığı teklif eden benim. Dedim ki "Akif kardeşim, sen git dinlen. Sonra bir yerde çalışacaksan, Radikal'de çalışmanı isterim."

Bu isimlerin varlığı, *Radikal*'in, hedef kitlesi olarak koyduğu genç-sol kitleden vazgeçtiği anlamına mı geliyordu?

Hayır gelmiyordu. Biz okuyucumuzun hep akıllı insanlar olduğuna inandık.

Diğer gazetelerin okuyucuları için aksini mi düşünüyorsunuz?

Ne münasebet... Şimdi Radikal hakkında konuşuyoruz. Radikal okuyucusu akıllıdır, kül yutmaz. Birisi yazı yazdı diye o yazıdan etkilenip görüşünü değiştirmez. O yüzden karşı görüşü de dinlemek ister diye düşündük ve böyle bir alan açtık.

Bu, tirajlara olumlu mu yansdı, olumsuz mu?

Olumlu ya da olumsuz bir etkisi olmadı. Gazetenin bu zenginliğinden niye şikâyet edildiğini hiçbir zaman anlayamadım. İnsanlar görüşlerini medeni bir şekilde anlatabiliyorsa, bence sorun yok.

Sağdan gelen yazarların varlığı da etkilemediyse, 2002'de ekonomik durumunu toparlayan *Radikal*'in tirajları sizce neden düşmeye devam etti?

Gazeteciliğimizden büyük fedakârlıkta bulunmuştuk, onu geri alamadık. Slogan gazeteciliği dediğim habercilik daha büyük bir ağırlık kazandı. Tabii, gazeteci milletinin kendi tembelliğinden kaynaklanan bir tarafı da var bunun. Taraftarlar her sabah kendilerini iyi hissetsinler diye Sözcü gibi gazeteler yapılmaya başlandı mesela.

Bir de, siyasî savruluşu ekleyin bunun üzerine. Kendine muhafazakâr demokrat da dese siyasal İslamcı bir kökenden

gelen bir partinin Türkiye'de iktidar olması, Türkiye'de birdenbire taşları yerinden oynattı. Riya dönemi sona erdi, herkes kendi gerçeğine döndü. Herkesin "Ben solcuyum," "sosyalistim" gibi maskeleri vardı. Karşında bir İslamcı olunca, birden herkes eski Türk kimliğine geri döndü. Radikal gibi kendini Batılı siyasal terimlerle tanımlamış olan bir gazete açısından bu, başka bir çıkmaz yarattı. Ortada solcu yokken sol gazete yapmanın ne mânâsı var veya liberal yokken liberal gazete yapmanın mânâsı var mı?

Tirajların düşüşünden okuyucuyu da mı sorumlu tutuyorsunuz?

Okuyucuyu sorumlu tutamazsınız, onlar için gazete çıkarıyorsunuz. Siz de ona uyum sağlayacaksınız. Ama okuyucu slogan istiyorsa, ben bunu karşılayamam veya ancak bir yere kadar karşılayabilirim. Türkiye'de şu anda yandaş olmayan gazetelerin temel tüketicisi, reklamcıların A grubu diye tabir ettiği "beyaz Türk" demeye dilim varmıyor ama siyaseten bir tarafta duran insanlar. Cumhuriyet mitinglerine gidenler, belli siyasî duyarlılıkları gösterenler... O yüzden hem o kitleyi kapsayıp hem o kitlenin dışına doğru uzanacak ortak bir dil bulmak ve geniş kitle gazeteciliği yapmak artık kolay değil. Ama imkânsız da değil bence.

2002'den sonra "Sol diye hitap ettiğimiz okuru tanıyamıyorduk, aslında milliyetçiler mi dediniz?"

Bu düşünce aklımda hep vardı ama göz ardı ediyordum. 2002 benim için de bir uyanma vesilesi oldu. O vakte kadar "Bunun milliyetçi tarafı da var ama sosyalisttir" derken, bir bakıyorsunuz, "Aslında sosyalist tarafı da varmış ama milliyetçi tarafı daha ağır basıyormuş." Senden de AKP karşısında sıkı bir yumruk olmanı bekliyor.

Madem böyle bir düşünceniz vardı, sol ve milliyetçilik ilişkisi neden bir dosya konusu olmadı *Radikal*'de? Ticarî kaynağı rahatsız etmemek için mi?

Dosya değil ama haber oldu. "Kızıl Elma koalisyonu" manşetiyle bu ilişkinin tanımını ilk biz yaptık. MHP ile

solun bir kesiminin AKP'ye karşı bir araya geldiğini ilk tespit eden biz olduk.

İlhan Selçuk ve Devlet Bahçeli arasında yürüyen görüşmelerden bahsediyorsunuz?

Evet ama bu daha sonra oldu. Biz çok daha önce bunu yazdık. Kıbrıs görüşmeleri sırasında birtakım dergilerde yayımlananları gördük ve bu tespitimizi ta o zaman yaptık. Kıbrıs bir turnusol kâğıdı gibiydi ama bence esas turnusol kâğıdı Kürt sorunu. "Kürtler eşit olmalı, ana dillerinde eğitim görebilmeli, ayrılıkçılık dâhil her şeyi siyaseten savunabilmeli" dediğinizde, bu milletin en temel kırılmasını da görüyorsunuz. Radikal'in bu konulardaki bir manşeti de "Dikkat ırkçı var"dı, çok büyük tepki aldık.

Peki, okuyucusunun gerçek kimliğini gördüğünü düşünen Radikal yönetimi, kendini yeniden tanımladı mı? Bu değerlendirmenin Radikal'e nasıl bir geri dönüşü oldu?

"Ne yapacağız" diye gazetede arkadaşlarla da konuştuk. Sanırım Tuğrul Eryılmaz'dı. Şunda karar kıldık: Biz insan hakları ve demokrasi diyoruz ve demeye de devam edeceğiz. Bir taraf seçeceksek, demokrasi ve insandan yana tarafız. Hükümet doğru yaparsa yanında dururuz, yanlış yaparsa karışışında durur, eleştiririz. Nitekim Avrupa Birliği (AB) süreci benim açımdan bir gurur vesilesi oldu. 2002'de seçime giden aylarda AB reformlarını çıkış yolu olarak gösteren gazete Radikal gazetesidir. Mesela o zamanlar Hürriyet inanmıyordu parlamentodan böyle bir reform paketi çıkacağına. 2002'de AKP iktidara geldiğinde AB ipine sarıldıysa eğer, bunda o yayınların ve yaratılan havanın büyük bir etkisi oldu.

Söyleşinin başında "Siyasîlerin de sevdiği bir gazete oldu Radikal" demişsiniz. AKP'nin sevdiği bir gazete oldu mu?

Evet, oldu.

Erdoğan'ın da sevdiği bir gazete miydi?

Sabahları açıp ilk okuduğu gazete olduğunu sanmıyorum ama en azından saygı duyduğu bir gazeteydi. Bence Erdoğan şunu düşündü: Bu gazete kategorik olarak düşmanlık gütmez.

Siyasî savrulmalar olurken, Radikal doğru yolu bulabildi mi yoksa o da savruldu mu sizce?

Bulamadı. Radikal'in hâlâ doğru yol nedir bilen bir gazete olduğunu sanmıyorum. Biz ortada durmaya çalışıyorduk. Başbakan, Kopenhag Zirvesi sonrasında bir basın toplantısı yaptığında, oradaki gazetecilerden biri bendim. İnsan hakları eleştirilerini soran ve "Bu konuda ne yapacaksınız" diyen benim. Başbakan buna karşılık "İşkenceye sıfır tolerans" dediğinde, biz bu hükümeti alkışladık. Ama aradan kısa zaman geçip hükümet kendi kurduğu, Baskın Oran ve Mehmet Kabasakal gibi isimlerin olduğu insan hakları kurulunu bir çıkıntılık nedeniyle dağıtınca, bunu eleştirdik. Aynı şekilde "Kürtlerin sorunu bizim de sorunumuzdur" dediğinde alkışladık, "Şemdinli'deki insanların şahadeti kabul edilmez" dediğinde eleştirdik.

Mehmet Y. Yılmaz'a göre, Radikal, Ergenekon ve Balyoz davalarında "Davalar fos" ve "Ergenekon'a bulaşan herkes Ergenekoncu" tarafları arasında savruldu, ortada durup iddiaları yeterince araştırmadı.

Balyoz bizim dışımızda bir hadiseydi, Taraf gazetesi tarafından çıkartıldı. Ben hiçbir zaman tam olarak da olayı anlayamadım. Bu konuda cehaletimi söyleyeyim, çok meşguldüm ve oturup Balyoz'un dava dosyalarını incelemedim. Ergenekon'uysa detaylarıyla okudum. Ergenekon'daki çelişkileri de yazan biziz, davaya büyük ölçüde haklılık atfeden de. Dava açılmadan önce bir yazı dizisi yazdım. Onda kendimce bir çerçeve çizdiğime inanıyorum ve o çerçeve benim için bugün de geçerli. Sanık sayısını eleştirirken, gerçek darbe girişimleri olduğunu da söyledim.

"Biz Ergenekon'un peşini kovaladık" mı diyorsunuz?

Ben bu anlamda davanın da yanlış bir dava olduğunu lisan-ı münasip ile kendi köşemde yazdım, gazetem de bunun haberini

yaptı. Ortada somut darbe girişimleri var, Sarıkız gibi, Ayıışığı-Yakamoz gibi. Yargılanan sivil ekip de büyük ölçüde Ayıışığı-Yakamoz planının uygulayıcısı olmakla suçlandı. Bütün bunlara "Ergenekon" adını kim neden koydu, bilmiyorum. Benim için bu dava, 2003-2005 arası darbe girişimlerinin davası.

Sizin "iz bırakan *Radikal* manşetleri" listenizde hangi başlıklar var?

Bir tanesi "Gerçeğe dönüş" manşetidir. Onu hatırladıkça gülerim çünkü birisi şaka olarak söyledi o başlığı, sonra biraz üzerine konuştuktan sonra başlık yaptık. Çok var böyle manşetimiz. Bir kez altı sütun iki satır manşetten bir özür dilemiştik. "Bir şeyi yanlış yazdık ama sor bakalım neden" diye. O da iyiydi. En eleştirdiğim şey slogan ama iyi slogan atardık.

Savunmadıklarınız var mı?

Sevdiğim manşetleri bitirmedim. Bir tane daha söyleyeyim. O sırada yayın yönetmeni değilim ama o gün gazeteyi ben yaptım. Mehmet Yılmaz yoktu, ben de İstanbul'daydım. Manşet yapacak haber yok. Ne yapacağız diye düşünürken, bir fotoğraf gördük, Süleyman Demirel adaya gitmiş ve bir aile fotoğrafı çekilmiş ama fotoğrafta Cavit Çağlar da var. Biz de "Baba ve çocukları" diye yarım sayfa o fotoğrafı koyduk. Demirel çok kızmıştı. Mediacat dergisinin abonesiydik, her yıl ödülü Radikal alırdı sloganlı sayfalarıyla.

Siz, *Radikal*'in kapanma sürecine dair nasıl bir özeleştiri yapıyorsunuz? Bugün baktığınızda, tiraj düşüşüne karşı "Şu önlemleri alabilirdik" diyormusunuz?

Ben 2010 ağustosunda Radikal'i 27 bin gibi bir tirajda bıraktım. 2008 başlarından itibaren CEO'muz Hanzade Doğan'a Radikal'de sürdürülemez bir düzenin olduğunu ve "ya yatırım yapıp bir şans daha vermemiz ya da bunu bırakmamız gerektiğini" açık bir dille söyledim. Çok

yapıcı toplantılarımız oldu. Aydın Bey'in huzurunda da söyledim. Gazete bazı yıllar bir, bazı yıllar 2,5 milyon dolar gibi zararlar ediyordu. Büyük rakamlar olarak kabul etmeyebilirsiniz ama bu grup kârlılık konusunda çok dikkatlidir. Doğrusu da budur. Bu zararın sürdürülemeyeceğini Aydın Bey de birkaç defa söyledi. "Böyle zarar ediyorsanız, kapatırım" bile dedi birkaç defa.

Siz Aydın Doğan'ın yerinde olsanız, 10 sene boyunca tirajlar düşerken, bir noktada "İsmet Berkan'la olmuyor" kararı alır mıydınız?

Böyle şeyleri Aydın Doğan'la ya da Hanzade Doğan'la konuşmanız lazım. Bu gazeteyi daha yukarı çekmek için çok toplantı yaptık, fikirler geliştirdik, bir kısmını uyguladık, bir kısmını uygulayamadık. Bir yere kadar yapılabiliyorsunuz. Gündelik rüzgârlardan etkilenmemenize de imkân yok. O rüzgârlar size bir yol çizebiliyor ve o yolun da yanlış olduğunu daha sonra görüyorsunuz. Ama şunu söyleyeyim, ben de Mehmet Yılmaz da bu gazetenin kârlılığı için ya da az zarar etmesi için çok emek verdik. En önemlisi buydu.

Zarara rağmen, sizce Doğan Grubu *Radikal*'i neden kapatmadı?

Bir şans daha verelim diye Aydın Bey'i ikna ettik. Nihayet yatırım kararı 2009'un sonunda alındı. Referans'la birleştirilmesi ve bu sırada bir yatırım yapılması kararı verildi. Ben o toplantıdan sevinç içinde çıktım, ama birkaç ay sonra dedim ki "Ben yorgunum. Uzun zamandır bu sistemin içindeyim. Kutunun dışında düşünebilen birisinin gazetenin geleceğini düşünmesi belki daha doğru olur." Yanılmıyorsam, haziran, 2010'da patronlar bunu Eyüp Can'la yapma kararı aldılar.

Ne kadarlık bir yatırım kararıydı bu?

Ne kadar olduğunu hatırlamıyorum ama önemli olan yatırım kararı almaktı. Buraya eleman alınacak ve reklam kampanyası yapılacak demektir bu.

Sizce Eyüp Can ismi doğru bir karar mıydı?

Onun takdiri bana ait değil.

Sizin yönettiğiniz gazeteye sizden sonra gelen yayın yönetmeni hakkında bir fikriniz vardır.

O gazeteyi kendi çocuğum gibi, bana ait hissediyorum ama o gazetenin bir sahibi var. Bir şey söylemem yanlış olur. Eyüp birlikte çalışmadığım, o zamana kadar iyi tanımadığım bir gazeteciymi ama parlaktı ve farklı bakabiliyordu.

Sevinçle çıktığınızı söylediğiniz toplantıda alınan yatırım kararı, daha iyi değerlendirilebilir miydi?

O yatırımla gelen para benim denetimimde olsaydı başka türlü harcanırdı, Eyüp'ün denetiminde başka türlü harlandı. Hangisi daha doğru olurdu, bilemeyiz.

Eyüp Can yönetimindeki *Radikal*'in dört yılını nasıl izlediniz?

Duygusal olarak çok tarafım bu konuda. O yüzden objektif bir şey söyleyemem.

Objektif olmanıza gerek yok.

Aynı şey geçerli.

Bir şey söylemedikçe, "Her şey iyiydi ve neden kapandı bilmiyoruz" da demiş olmuyor musunuz?

Öyle bir şey söylemiyorum. Gazete zarar ediyordu. Benim zamanımda da benden sonra da. Bu zarar, taşınabilir bir şey değildi.

***Radikal*'in kâr etmemesine yol açan sebepleri merak ediyoruz.**

Bu gazetenin gidebileceği bir tane yol var: İyi gazetecilik yapmak. Ama biz bu imkânı 2001 krizinden itibaren derece derece kaybettik. Önce spor havuzu, ardından haber havuzu oluşturuldu. Aynı haberleri yayınlayan beş altı gazete varken, sizin yapabileceğiniz tek şey masa başı cambazlıklarıyla ona biraz farklı başlık koymak, diğerinin öne çıkartmayacağını düşündüğünüz bir şeyi öne çıkartmak. Böylece farklıymış gibi yapmak, hâlbuki mal aynı mal. Siz kâğıdın üzerine harfler basıyorsunuz ve bunlar okunmayacaksa, bunları basmanın da bir anlamı yok.

Bizim ve bütün Türk basınının sorunlarından biri de birinci sayfalar. Çoğu zaman birinci sayfa, içerideki sayfalara bakma ihtiyacını ortadan kaldırabiliyor. Bence az elemanla çalışmanın, gazeteciliği azaltmanın yarattığı bir başka sorun, siyasetin gazetelerimizde işgal ettiği olağanüstü geniş yer. Siyaset önemsiz değil, çok önemli kuşkusuz ama gazete hayatın tamamını kapsamalı, siyaset de siyasetçi olmayanların hayatında bir yere kadar önemli. Örneğin, Haşim Kılıç'ın demeci kaç insanın hayatına değişiyor? Siyaset hayatın sadece bir kısmı, geriye kalan onlarca alan var ve bu alanları haberleştirecek muhabir yok. Sonra güzel okunur olmalı gazeteler; neredeyse edebî bir zevk de verebilmeli okuyucusuna. Zamanında Günaydın gazetesi muhabirlerini gönderirdi büyük olaylara. Muhabirler ürünü getirir ve haber merkezi de Aziz Nesin'e yazdırırmış haberi. Sabah gazetesinde de böyle yazarlar vardı, muhabirlerin haberlerini alır edebî bir tarzla hikâyeleştirirlerdi. Gazeteleri herkesin zevkle okuyabilmesi gerek. Kara kuru bir dil olmamalı. Ama bunun için iyi yazan iyi muhabirler gerek. O yok. Olmayınca da biz bu açığı köşe yazısıyla kapatmaya çalışıyoruz.

Sizce, *Radikal*'in kâğıda veda etmesi kaçınılmaz mıydı?

Kuşkusuz ki yaşayabilirdi, bu ortak bir sorumluluk. Patronajın da bir sorumluluğu var. Ama en büyük sorun, gazeteyi yapan gazetecilerin, çalışanların. Beceremedik. Ama 18 yıl da az değil. Böyle ciddi izler bırakmış olması da bence çok önemli.

Başlangıçtan itibaren hangi noktalarda farklı davranılsa, *Radikal* kâğıda veda etmezdi?

Bence biz başlangıçtan son güne enerjimizin son damlasına kadar bu gazeteye verdik. Yumruklu, bağırış çağırışlı kavga bu gazetede o kadar az oldu ki. Bunun sebebi de şu: Herkes gazetesini sahiden seviyordu. Biz böyle bir ortam yaratmayı başardık. Sıfırdan başlayan bazı gazeteciler yıldız da oldu. Bunlar bende bıraktığı iyi izler. Şimdi şunu şöyle

yapsaydık diyebilirdiğim bir şey yok, elimizden ne geliyorsa, onu yaptık. Belki biz beceriksizdik.

Sizce dijital bir *Radikal* ayakta kalabilir mi?

Dijital gelirleri çok düşük Türkiye'de. Dünyada da Türkiye'de de okuyucusundan para almayan, bedava sunulan bir haber sitesinin işlevini yapabileceğine inananlardan değilim.

Paralı bir abonelikle sürdürülebilir mi hayatını?

New York Times'in online satış gelirleri, kâğıda basılmış gazetenin satış gelirinden daha fazla. Eğer iyi bir gazeteyse, bunu sağlayabilirsiniz. Eğer okur tabanınız da mobil tabanlara kayıyorsa, bu alana geçmelisiniz. Ama gazetecilikten fedakârlıkta bulunduğunuzda, okuyucunuzu kaybedersiniz. Sonra da kısır döngüye girer ve kapanır gidirsiniz.

Dolayısıyla muhabir kadrosunu küçülten *Radikal*, sizce kapanacak mı?

Hayır, hiç sanmıyorum. Ezgi Başaran gazetecilik hırsları çok fazla olan, başarılı bir arkadaşımız. Dünyayı da çok iyi biliyor, Batı'da internet gazetelerinin nasıl ayakta durduğu konusunda bir fikri var. Eminim o dönüşümü başaracaktır; önce okur tabanını genişletmek, sonra bir çeşit "birinci sınıf" içeriği parayla sunmak gibi yöntemler var Batı'da uygulanan, tahminim Radikal de bu yolu deneyecek.

Konudan bağımsız ancak sizinle konuşurken sormadan geçilmeyecek bir soru: Kabataş olayında ne oldu?

Ben de anlamadım aslında. Benim hıyarlığım, atmamalıydım o tweet'leri. O tweet'leri atarken, tam olarak şurada oturuyordum. (Masanın kenarını gösteriyor.)

O iki tweet'ten birinde, "Olanların savunulur tarafı olmadığını" söylemişsiniz.

Neye istinaden söylediniz bunu?

Daha sonra Kanal D'nin yayınladığı görüntüler için demiştim. Ama şimdi detay tartışmasına girmek de kendimi savunmak da istemiyorum. Hataydı benim açımdan.

O görüntüleri tweet'leri attığınız gün mü izlemiştiniz?

Hayır, birkaç gün önce. Bu, önemsedğim bir konu değil. Önemsem yazı yazarım bununla ilgili, o yüzden tartışmanın detayına girmeyelim. Ama neden böyle olduğunu da anlamadım, iki tane tweet attım sonuçta.

O iki tweet'te önemli şeyler söylediniz.

Hayır, onu söyleyen başkaları da oldu. Hatta yazarlar bile oldu. Ki o zamanlarda her şey olabilir. Bir kadın taciz edilmiş olabilir ya da o kadın yalan söylüyor olabilir. İnsanlar öldü diyenler oldu, gerçekten ölenler oldu, ama bir sürü yalan haber de yapıldı. Bu da o onlardan biri.

***Kanal D*'nin yayınladığı görüntüleri izlerken, siz orada bir olayın olduğunu mu düşündünüz?**

Hata yaptığının farkına vardım. Teyit etmeden böyle bir şey dememeliydim. Benim Twitter'ı yanlış anlamamdan da kaynaklanan bir şeydi. Daha fazla detaya girip yine bu tartışmanın içine girmek istemiyorum. Ne olduysa oldu, ben geçtim orayı çoktan.

Tuğrul Eryılmaz: *Radikal*'in haber toplamasındaki gerçek bozulma Eyüp Can'la başladı. 25.06.2014

Tuğrul Eryılmaz: Ben en az sansür yapandım, yaparken de utanmayı bildim

Tuğrul Eryılmaz, Türkiye'de medyanın Mülkiye'den kazandığı isimlerden.

Gazete mutfaklarında kitabın ortasından konuşmasıyla da bilinen, gerektiğinde eleştiriye kendisine de doğrultabilen bir gazeteciden bahsediyoruz.

"Yayın yönetmenleri Radikal'i anlatıyor" başlıklı bir dizide, bu gazetenin hayatındaki üç genel yayın yönetmeninin arasında olmamasına rağmen, Tuğrul Eryılmaz'ın kapısını çalmamak düşünülemezdi. Çünkü bugün Radikal'in yanı sıra Radikal İki diye bir hadise varsa sebebi Tuğrul Eryılmaz'dan başlar.

Eryılmaz, Radikal okuyucusu için bir fikir gazetesi olan ve altı çizilecek makaleler içeren Radikal İki'nin 17 yıl boyunca yayın yönetmenliğini yaptı, ta ki geçen sene aralık ayında gazete ile yollarını ayırana kadar. Eryılmaz'ın ayrılışından sadece altı ay sonra Radikal kâğıda veda etti.

T24, kâğıt Radikal'in hikâyesini aktarmanın yanı sıra, "Radikal sadece internet gerçeği karşısında mı kapandı yoksa gazeteciliğe dair de sebepler var mıydı" sorusunun yanıtını bulmak için ilk olarak Mehmet Y. Yılmaz'ın kapısını çaldı.

Radikal'in kurucu yayın yönetmeni Yılmaz, "kâğıda veda" diye sunulan Radikal'in kapatılmasının temel nedeni olarak gazeteciliği gösterdi ve "Dijital önemliyse Hürriyet neden dijitale dönüşmüyor" diye sordu.

Yılmaz'la buluştuktan bir gün sonra Radikal'in 10 yıl yayın yönetmenliğini yapan İsmet Berkan'la görüştük. Berkan da dijital geçişin kaçınılmaz olmadığı görüşündeydi. Berkan'a

göre, Radikal'in kâğıda veda etmesinin en büyük sorumlusu gazetecilerdi.

Tuğrul Eryılmaz için de bu sorunun yanıtı gazetecilikte. "Beni en çok sınırlendiren Radikal'in kapanmasına yol açan Eyüp Can'ı dijitalin başına koymaları" diyen Eryılmaz, "gazetenin Radikal adı altında muhafazakârlaştığını" söylüyor ve "Akif Beki ve Hasan Celal Güzel'in gazetede ne işi vardı" diyor.

Radikal İki'nin 17 yıllık hikâyesini anlatırken "Ermeniler ve Kürtler konusu bizi çok zorladı" ifadesini kullanan Eryılmaz, kendisine yapılan müdahalelerin yanı sıra kendi yaptığı sansürleri de sakınmadan anlatıyor.

Daha fazla uzatmadan, sözü Tuğrul Eryılmaz'a bırakalım, buyrun.

On sekiz yıl önce Radikal'le siz nasıl buluştunuz?

Radikal çıkmadan iki ay önce İsmet Berkan'la Mehmet Y. Yılmaz beni çağırdı, "Böyle böyle bir gazete çıkarıyoruz. Bunun hafta sonu ekleri olacak. Senin de böyle bir dergicilik geçmişin var, bizle beraber olur musun" dediler. Ben de o arada işsizdim zaten, anlatılanlar da hoşuma gitti.

Ne anlatıyorlardı?

Mesela adı üzerine konuştuk, "Radikal doğru bir ad mı" diye. Radikal demokrat, radikal feminist, radikal sosyal vs. varken kolay değil radikal olmak. Bir şekilde Mehmet Yılmaz ikna etti ve "Pazar, cumartesi, sinema eklerini sen yaparsın" dediler. Meseleyi çok da yüceltmenin anlamı yok, işsiz olduğum zamandı, kötü de para vermediler. "Tamam" dedim ve çalışmaya başladık. İki üç ay sonra da gazete çıktı, ilk sayısında da Radikal İki vardı.

Radikal İki'yi siz mi kurguladınız?

Evet ama haksızlık etmeyeyim kimseye, Radikal İki biraz da kendi kendini kurguladı. Biz Radikal İki'yi ve Radikal

Cumartesi'yi çok parlak insanlarla yaptık. O zaman Güldal Kızıldemir, Sevin Okyay ve ben bir şekilde kapandık, devamında Asu Maro ve Nilgün Toptaş katıldı, bir sene sonra da yanımıza yakın zamanda şutlananlardan editör Nazan Özcan geldi. Biz önce, biraz hafif ve dergi ebadında olsun diye başladık, bakalım tepki ne olacak, nasıl insanlar bizi okuyacak dedik.

Radikal İki'yi nasıl insanlar okudu?

Birdenbire okurlardan kimi öneriler ve yazılar gelmeye başladı. Biz bir şeyi belli etmeye çalıştık: Burası siyasî kaygılardan bağımsız bir platform olmaya çalışacak. Magazinimiz de, müziğimiz de vardı ama biz esas olarak Radikal İki'nin ana çatısı, Radikal'e uygun bir biçimde, günlük rutinde yeterince yer bulamayan yazılarla bir fikir gazetesine dönüşebilir mi diyorduk. İki-üç tanesi dışında bu fikir gazetesinin yazarları sürekli değişmeli dedik. Bu değişim de okurla etkileşim hâlinde oldu.

Bütün başarımız da şuydu: Zaman zaman kullanmak zorunda kalsak da o kıyıcı erkek dilini genel olarak kullanmadık. 1996'lar gibi bir dönemde elimizden geldiğince PKK'ya terörist dememeye vs. çalıştık. Öyle bir hava yarattık ki, "Dünyada bütün gazetecilerin temel mottosu olan, ırkçılık, cinsiyetçilik içermeyen bir dil kullanırsan Radikal İki'de senin de yerin var, gönder yazını" dedik. Ama çok komik telifler veriyorduk, son dönemde bile öyleydi.

Ne kadar veriyordunuz?

100-150 lira gibi rakamlar veriliyordu.

Bahsettiğiniz "kıyıcı erkek dilini" hangi zamanlarda kullanmak zorunda kaldınız?

İlk başlarda, kendimizi tam sağlama almadan. Ama çok uzun süremedi bu. İlk dönemlerde, özellikle Susurluk'ta çok güzeldi Radikal. Gazetecilik yapıyorduk. İnsanlar elimine

edilmemişti. Ama otosansür deniliyor ya, ben bunu zamanla fena hâlde hissettim.

Hangi konular “tehlkeli”ydi?

Ermeniler ve Kürtler konusu bizi gerçekten çok zorladı. Bunu yaparken zaman zaman onaylamadığımız yazıları da bastık ve onların kullandığı dile karışamadık. “Vatan millet sakarya,” “Alnının çatından vurursun” gibi bakışlardan söz ediyorum. Ama bir şekilde bir denge kurmaya çalıştım.

Yazılar sizin eleğinizden geçerken neden “vatan millet sakarya” diyen bir yazıyı yayımladınız?

Çünkü benim tepemde yayın yönetmeni var, onun tepesinde icra kurulu var, onun tepesinde de patron var.

Yazı istekleri buralardan mı geliyordu?

Bir şeyin gelmesi gerekmiyor, öyle bir hava yaratılmıştı zaten. O bahsedilen otosansür var Türkiye’de.

Siz kimleri, nasıl sansürlüyordunuz?

Mesela PKK’ya “gerilla” denince, öyle demesek diyordum. “Ya şunu çıkarsak bir şey olmaz,” “Şu cümleyi şöyle kullansak” deyip bir sürü yazarımızı, akademisyen ya da siyasetçiyi ikna etmişimdir. Kötülük yapmamak için isimlerini vermeyeceğim. Ben de yaptığım için bu kadar rahat konuşuyorum. Şunu da övünerek söylüyorum: Ben en az yapandım ve en azından utanmayı bildim yaparken. Sonra bunu savunmadım. Hikâye burada çıkıyor.

Çözüm sürecindeyken gerilla denilmesi yine sorun oluyor muydu?

Ondan sonra her şeyi yaptık canım. Ama neler çekiyorsun o vakte kadar.

Otosansüre giden yol holding gazetelerinde inşa ediliyor?

Bir iki sözlü uyarı oldu yayın yönetmenlerinden, “Sen dengeyi bilirsin, arka arkaya şu adamı koyma çok fazla

artık, açılmaya başladı” diye. Bu yazar bir Kürt, bir Ermeni, bir komünist olabilir, fark etmez. Böyle kaygılar oldu. Ama hiç “Şu tür bir yazıyı asla yayınlamayacaksın” denmedi. Ama çok basit bir örnek olsun, siyasî de değil; Arçelik’i eleştiren bir okurun yazısını basmıştık ve kıyamet koptu. Ertesi hafta hemen oranın yetkilisinden bir yazı geldi ve onu basmak zorunda kaldık. Bu örnekler Radikal’in kuruluşundan itibaren yaşananlardan. Benim hep kullandığım çok klişe ama doğru bir şey var: Bir ülkenin medyası, o ülkenin siyasal ve toplumsal kurumlarından çok farklı olamıyorlar. Gazeteciler muhalif olur diyorlar ama bu, Kemalistler iktidardayken AKP’yle, AKP iktidardayken CHP’yle taraf olmak demek değil. Gazeteci muhaliftir çünkü ilk görevi iktidar odaklarını kamu adına denetlemektir. İsterse iktidarda komünist partisi olsun.

Kural şudur: Resmî kurumlar sana bir şey söylüyorsa bunun peşinen doğru olmadığını kabul et ve üstüne gidip kendin doğrulamaya çalış. Ama şimdi gazeteler resmî kurumların basın bülteni gibi. Biz Radikal İki’de bundan uzak durmaya çalıştık. Güç odaklarına karşı sesi olmayanları savunmaya, onlara ses vermeye ve kişisel ideolojimiz olsa bile bunu becerebildiğimiz kadar mesleğe yansıtılmaya çalıştık. Aksi hâlde, örneğin, Osman Can Radikal İki yazarları arasında olmazdı zaten.

Sol görüşe yakın bir kitleyi hedefleyen Radikal’in İki ekine İslamcı analizler ne kadar girebildi?

Bizim sürekli yazarlarımız vardı, Yıldırım Türker, Ahmet İnsel ve Karin Karakaşlı gibi. Bu isimlerin yazdığı her şeyi aşağı yukarı genellikle paylaştık ama bunun dışında gazete herkese açıktı. Ermeni yazarımız da oldu, Kürt yazarımız da oldu.

İslamcı yazarların yazıları da çıktı mı? Örneğin Ali Bulaç yazdı mı İki’ye?

Hayır, ama ilahiyat fakültesinden kimi hocalar bize yazdılar. Dinle ilgili hiçbir derdimiz olmadı bizim.

Gazetemde şeriat bile savunulabilirdi, bu kadar basit. Nasıl ki birileri komünizmi savunabiliyorsa. Çünkü bunlar bir fikir meselesi. Bizim yaptığımız bunları dengelemek, farklı farklı sesleri ve durumları yansıtmaktı. Taraf'ın örneğin yazarlarının yarısı bizden geçti, şimdi Star'da, Yeni Şafak'ta yazarlar var. Yıldırım Oğur, Melih Altıok ve Markar Esayan'ın, hepsinin yazıları kullanıldı. Reddettiğimiz oldu tabii ama bunlar ağırlıklı olarak iftira gibi çok hamasî şeylerdi veya ırkçılık, savaş kışkırtıcılığı ve cinsiyetçilik yapılan yazılardı. Radikal İki'de cinsiyetçilik, savaş, ırkçılık yasaktı, gerisi serbest.

Ermeniler konusunda bugünün Ermenileri mi yoksa 1915 mi tedirginlik yaratıyordu?

Bu eşikleri kolay kolay ayırt edemiyorsun ama mesela biz uzunca bir süre "Ermeni tehciri" dedik, "Ermenilere yapılan" dedik, "olaylar" dedik, sonlara doğru artık "soykırım"ı kullanmaya başladık çünkü herkes kullanıyordu. Siyasî ortamda birtakım kazanımlar olduğunda bu, medyaya yansıyor. Medya burada öncülük yapamıyor. Yapmaması da gerekir zaten çünkü medya var olanı yansıtmakla yükümlüdür. Bir iki parlak adamın kanaat önderliği yapabilir ama kanaat önderi deyince bizdekiler aklına gelmesin. Bizdekilerin yüzde ellisi, bunlar dinci ya da laik olabilirler, sahibinin sesi gibi konuşuyor.

Türkiye'nin Kürtler ve Ermeniler gibi tabu konulardan LGBTİ'lere dair yayınlara çevreden tepki geldi mi?

Sağdan soldan geldi tabii ama onlar başka. LGBTİ konusunda hiçbir yayın yönetmeninden bir söz ya da "yukarıdan istemiyorlar" lafı gelmedi. Ama Kürtler konusunda sayısı çok olmamakla beraber geldi.

Sözlerinizi "Türkiye LGBTİ konusuna Kürtlerden daha açık" yorumuyla okumak ne kadar doğru olur?

Daha açık değil maalesef ama "LGBTİ daha az tehlikeli" diyelim. Biz felsefî ve ideolojik olarak her zaman

gay ve lezbiyen bireylerin yanında durduk, şimdi onlar işi büyüttü ve LGBTİQ oldular. Biz insanlar kendilerini nasıl adlandırıyorlarsa, onu öyle kabul ettik. Adam "Ben şeriatçıyım" derse, o, onun meselesidir. Benim tek kaygım olur, gazetemi kapattırmamak.

İsmet Berkan dönemindeki 10 sene sizin gözünüzde nasıl geçti?

İsmet Berkanlı 10 senede var olma savaşı verdi Radikal gazetesi.

Ekonomik kriz nedeniyle mi?

Her türlü: okunabilirlik, biraz daha fazla satmaya çalışmak... Zarar ediyorsa bir yer, iki şey yapar patron. "Gazete kâğıdını kıs" der, kısarsın, sonra da "Şimdi 18 sayfa gazete, niye 50 kişi çalıştırıyorsun, hadi adam at" der. İsmet insanları hep tutmaya çalıştı.

İsmet Berkan'ın 2001 krizinden 2002'de çıktığını söylemesine rağmen, bu 10 yılda tirajın yaklaşık 110 binden 27 bine düşüşünü siz nasıl açıklıyorsunuz? Sizce yanlış nerede yapıldı?

Yanlış yapılan şu, gazetenin duruşu sallanmaya başladı.

Hangi noktalarda?

İktidarların yasak saydığı konularda korkak davranmak konusunda.

2002-2007 arası AKP'nin yasaklardan ziyade demokrasi ve AB'ye daha yakın olduğu yıllar değil miydi?

Ondan sonra yavaş yavaş arttı. Türkiye'de ne oluyorsa bizim gazetede görüyordun, Türkiye açıldıkça sen de rahatlıyorsun, gazeten de. Kapandıkça da kapanıyorsun. Marifet sıkışma başladıktan sonra iş yapmak. Bizim gazetede Akif Beki'nin ne işi vardı? Veya Hasan Celal Güzel'in?

Berkan'ın aktarımına göre, Beki'nin Radikal'deki varlığının sebebi İslamî kesimden yazar eksikliği olması ve arkadaşlık.

Böyle bir şey olabilir mi Allahını seversen! Bunlar hep dengeler. Arkadaşımıza köşe yazısı mı yazdırıyoruz, Akif

Beki, bildiğimiz Başbakan'ın basın danışmanı. Hikâye bu. Gazeteciler bir şekilde genel eğilime uygun birtakım manevralar yapmaya başladılar. Türkiye garip bir ülke, kutuplaşmaları seviyor, eğer sağlam durmuyorsan ara tonlarda gidip gelmek pirim yapmıyor. Biz ara noktalarda kalmaya çalıştık ama o duruşumuzu da tam tutamadık, sallandı. Sağcı bir sürü yazar geldi. Namık Kemal Zeybek gibi, iyi kötü demeyeceğim ama bunlar köşe yazarı, gazeteci falan değil. O zaman bana ne kardeşim!

Radikal'in kurucusu Mehmet Yılmaz'a göre, gazete Ergenekon ve Balyoz soruşturmasında savruldu. İsmet Berkan'ın katılmadığı bu fikre siz ne dersiniz?

Şimdilerde daha net ortaya çıkan iki şeyi biz birbirinden galiba ayıramadık. Darbe tehlikesi olduğunu kabullenirken insanların da haksızlığa uğradığını gösteremedik. Bu nüansı korumak lazımdı ve Türkiye nüanslar ülkesi değildi.

Radikal sizce hangi tarafa kaydı bu soruşturmalarda?

Radikal daha çok Balyoz ve Ergenekon sanıklarına karşı tavır aldı. Hak ihlallerini daha çok arka plana attı. Haber nedir biliyor musun, birileri bir şeyin yayımlanmamasını istiyorsa işte o haberdir. Bu da benim cümlem değil, Anglosaksonlardan çaldım. Gazeteci de bunu yapmıyorsa gazeteci filan değildir.

Siz Radikal İki'yi yönetirken, Radikal "yayımlanmasın" denilen haberleri, belgeleri yayımlayabiliyor muydu?

Ana gazete ile ilgili çok açık konuşamayacağım. Çünkü onun toplantılarına katılmıyordum. Ama şutlanmış bir adam olarak açık söyleyeyim, bugün Aydın Doğan'ın sahip olduğu medya göreceli olarak en özgürü kaldı. Bir de Radikal'de küçük gazete olmanın avantajını da kullandık. Bana bunu Hürriyet'te yaptırmazlardı. Şu akıllıca bir hamleydi, senin bir sürü gazeten varsa bir tanesi de

sola açık olsun. Sonuçta demokrasinin bir tarafı da onlar, kesemezsin.

İsmet Berkan, Radikal'in de hitap ettiği sol kesimdeki maskelenen milliyetçiliğin 2002'de AKP'nin iktidara gelmesiyle ortaya çıktığını söyledi. Bu dönüşüm Radikal İki'ye nasıl yansdı?

Allah günah yazmasın, doğru mu yalan mı bilmiyorum ama hiçbir ulusalcı milletvekilinin yazısını yayımladığımızı hatırlamıyorum. Fakat CHP'den Rıza Türmen, Sezgin Tanrıkulu veya cezaevinden gelen bütün Kürt milletvekillerinin çılgınlıklarını yayımladık. Ama son iki yılda durum farklılaştı biraz.

Neden?

Ne zaman ki cemaat-AKP kavgası koptu, bu sefer Radikal'in tavrı değişti. Haksızlık etmek istemiyorum meslektaşlarıma ama sen bir işin yayın müdürsün, hamama giren terler. Gazetenin habere gitme ve haber toplamasındaki gerçek bozulma Eyüp Can'la başladı.

Eyüp Can'ın gelişyle neler değişti?

Dört sene önce bize "sokak yazarları olacak," "çoğalacağız" gibi büyük büyük laflar edilirken, bak kapandık. Önce gazete küçüldü, sayfalar azaltıldı, birtakım yeni köşe yazarları geldi. Akif Beki örneğin çıkmazdı Eyüp Can'ın odasından.

AKP- cemaat kavgasıyla birlikte ne oldu Radikal İki'de?

Müdahale daha çok olmaya başladı.

Hangi maddeler eklendi müdahale alanlarına? Hangi tarafın lehine olan müdahaleler yapıldı sizce?

Cemaat tarafına tabii. Gazetecilerde şöyle bir kötülük var; tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânı diye anlatmıyoruz. Benim geçmişim belli, Dev-Genç'ten buralara geldim, zigzaglar çizdim ama her zaman solda yer aldım. Fakat şeyler, cemaatçi ve Müslüman gazeteciler

ve yazarlar enteresan. Bir yandan bize gazetecilik dersi veriyorlar, bir yandan hayatlarında bir cemaat yokmuş gibi davranıyorlar. Ama ben örnek vereyim sana, Fethullah Gülen'in Pensilvanya'da kurban kestirirken fotoğrafını koyduk, onu bile mesele yaptılar.

Sorun neydi?

Nerden bileyim? İyi-kötüyü geç, gazetecilik refleksi zayıf insanlar bunlar. Mesela beni çağırırsalar, Hürriyet'in veya Sabah'ın "Başına gel" deseler gitmem. O benim başa çıkacağım bir şey değil. Ama Türkiye'de herkes her şeyi yapacağını düşünüyor.

2009'da Doğan Grubu, İsmet Berkan'ın anlattığına göre, *Radikal*'e yatırım yapma kararı aldığında...

Biz bunları hiç bilmeyiz mesela.

"Kutu dışında düşünecek biri"nin daha iyi olacağı düşüncesiyle Berkan ayrılmış ve yerine Eyüp Can gelmiş. Sizce yatırım başka biri tarafından değerlendirilseydi, *Radikal* bugün kapanmayabilir miydi?

Kapanmayabilirdi. Ayrıca ben İsmet Berkan'ın doğruyu tam söylediğini düşünmüyorum. Çünkü İsmet Berkan da gazetenin boyutu gibi çok şeyle uğraştı. Ama ben eminim ki o yatırım Eyüp Can'a verilmeseydi ve İsmet Berkan'la devam etseydi çok değil ama daha başarılı olurdu. Bu benim görüşüm, çünkü İsmet Berkan daha bir gazeteci. Bu da benim kriterim.

Sizce Aydın Doğan, Eyüp Can'ı neden seçti?

Hiç bilemeyeceğim ama bunun dedikodusu şudur: "Bir tane de böyle bir adamımız olsun." Ama bunu ispatlayamazsın. Belki düzgün ve akıllı bir çocuktur. Bunu biz bilemeyiz. Patronlarla onlar konuşuyorlar. Ben hayatımda Aydın Doğan'ı bir kere gördüm, onda da bizi Hasan Cemal tanıştırdı. Ama Hanzade Doğan öyle değil. Gençliğinden ve aldığı eğitimin rahatlığıyla Hanzade Doğan kendine iyi

bir ekip kurabilseydi, parlak bir patron olabilirdi diye düşünüyorum.

Parlak bir patron olmadı mı sizce?

Olmadı bir şekilde. Tuhaf olacak ama bana aylık 600 milyon lira verseler bile bir yere gitmeyeceğim için konuşabilirim. Patronların icra kurulunu, işin başına koyacakları isimleri daha dikkatli seçmeleri gerekiyor. Çünkü oradan çok kaybedildi.

Ama *Hürriyet* değil, *Radikal* kapanıyor?

Çünkü Hürriyet satıyor, insanlar reklam veriyor, para kazanıyor.

Yayın yönetmenini değiştirme ve Eyüp Can kararı, *Radikal* çalışanlarına nasıl tebliğ edildi?

Toplantı yapılıyor, söyleniyor, sonra da internetten e-mail'ler gönderiliyor, o sizle bir toplantı yapıyor, sonra ikinci adamlarını seçiyor. Radikal'deki Radikalcileri temizleme işlemi baya bir sürdü. Radikal'in içinde biz de kendi içimizde kavga ediyorduk. Böyle bir tuhaf durumlar vardı.

Nasıl durumlar?

Yani daha muhafazakâr davranmak isteyenler ve daha sol, radikal davranmak isteyenler vardı. Ben ikinci tarafta oldum her zaman. Üç tane önemli isim, Eyüp Can Sağlık, kişisel olarak çok sevdiğim haber koordinatörü Muhittin Danış ve istihbaratın başında Ömer Erbil hep sağ gelenekten geliyor ve Radikal gazetesi çıkarılmaya çalışılıyor. Bu bir gerginlikti ve keşke kavga edilseydi de patlasaydı. Böylece insanlar daha dürüst ve açık olurdu ve belki bunlar başımıza gelmeyebilirdi.

Eyüp Can döneminde Yıldırım Türker neden ayrıldı?

Onun dayanacak hâli kalmamıştı. O bizlerden daha hassastır.

Ne oluyordu dayanılması gereken?

“Onu yazma,” “bunu çıkar,” “bunu koy,” “şunu atıversen ne olur” gibi şeyler. Ama bunun kavgası çok ciddi verilmeyince, gün geliyor tek kelimeyi, mesela “salak deme de, ahmak de” cümlesini değiştiriyor ve kıyamet kopuyor. Bu hikâyeler de böyle. Kan uyuşmuyor, dil uyuşmuyor.

Bu uyarıları Eyüp Can Sağlık mı yapıyordu yoksa başka yollarla mı iletiliyordu?

Onlar sayfa editörlerine söyleniyor, sen de onunla kavga ediyorsun. Biz o yüzden Radikal İki'ye sığındık. Gazetede ben iyice aklımı kaçırdım. Çok temel bir şey, Radikal'e sade suya tirit manşetler, sayfalar getirdi. Bu, tarafsızlık adına yapıldı ama gazete kişiliksizleştirildi. Eyüp Can manşetleri nasıl yumuşatacağım diye artık bayılmak üzereydi.

Mesela?

Hiç hatırlamıyorum. Ama mesela Arap Devrimi sırasında bile sorun yaşadık biz onunla, nasıl sunulacak bu Arap Baharı diye. Galiba Radikal şey yapmıştı, Cezayir mi Tunus mu “süpürge devrimi” gibi filan diye, millet yollarını temizliyormuş ya, yani onlar liberal olmayı, magazinleştirmek zannediyorlar haberleri. Böyle bir dertleri var yani. Güvenini kaybetti gazete bu savrulmalar yüzünden. Tabii Radikal'in başına Emin Çölaşan'ı getirsen de aynı şeyi söyleyecektim, yanlış anlama. Şehir gazetesini şehirliiler çıkarır.

Cumhuriyet'e işten çıktıktan sonra verdiğiniz söyleşide de “Sözün özü taşra şehri yendi, bütün karanlığıyla çöktü üzerimize. Yaratıcılıktan yetenekten uzak insanlar geldi gazetelerin başına” dediniz. “Taşra şehri yendi” ne demek?

Şehirli aydınların ağırlıklı olduğu bir gazeteydi Radikal, o gitti. Taşra derken kasabalılıktan bahsetmiyorum. Sosyolojik olarak kullanıyorum taşrayı.

Açıklar mısınız?

Yani ikincil, dünyaya daha kapalı.

Taşralı diyerek dünyaya kapalı olduğunu söylediğiniz Eyüp Can, Harvard mezunu değil mi?

Bu yüzden rahat rahat kullanıyorum. İsteddiğiniz kadar Harvard bitirin, ne olacak? Benim de Cambridge sertifikam var, ne yapacağız şimdi? Mesele hayata ne kadar geniş baktığınla ilgili. Gazeteci kozmopolittir, şehrin en renkli, en karmaşık şeylerine girer. Kasabanın darlığıyla olmaz bu işler. Bunun da Harvard'da, London School of Economics'te okumakla hiç ilgisi yok. Yoksa böyle bir şey denir mi? “Bunlar da çok köylü” gibi bir şeyi ben niye diyeyim?

Köylü olmak başka bir şeydir, sen ben gibi insandır, it gibi çalışır, sütünü sağlar, buğdayını eker, eğer hâlâ kaldıysa bir yeri. Ama köylülük bir kâbustur, her şey yasaktır, günahdır, kızlarına miras vermezler. Bu anlamda kullanıyorum yani. Özetle, gazete Radikal adı altında muhafazakârlaştı.

“Tuğrul Eryılmaz'ın yaptığı kibir, şehirli aydınların yaptığını söylediği, tirajı düşmüş gazetenin satışını arttırmak için gelenler, gazeteye geleneksel olanı da katmaya çalışıyor” diyen birine ne yanıt verirseniz?

İnsanlar sonuca bakıyor. Gazete kapandı mı? Kapandı. Çünkü o gazetede olmaz. Radikal, Taraf'ın altına çoktan düşmüştü de Birgün'den bile az satan bir gazete hâline getirmeyi becerdiler. Bu neden oldu?

Ayrıca her şey ideolojik de değil, sen adamlarını nasıl motive edersin? Yayın müdürü olarak çıkar ortalıkta gezer, insanlara bulaşır, bir şey sorar, bir tepki gösterir, bir övgü yaparsın... Ama Radikal'de müthiş bir kopukluk vardı. Herkes kendi ahbablarıyla takılıyordu. Gazete bir türlü bütün hâline gelemedi. Onlar ve biz diye bir şey oldu.

Bu kopukluk İsmet Berkan'ın döneminde var mıydı yoksa Eyüp Can'la beraber mi başladı?

Eyüp Can'la hızlandı ama İsmet de bunun sinyallerini verdi. Birisi açsın baksın künyelere, Mehmet Yılmaz döneminde kimler var, İsmet Berkan'da kimler var, Eyüp Can'da kimler var.

Ne demek bu?

İşleri kimlerin yürüttüğünü göreceksin. Hangi sınıftan, şimdiye kadar ne yapmışlar, cinsiyetleri ne... Sonlara doğru erkekler korosu hâlindeydi Radikal. Bakıyorsun, işlerden kimler atılıyor, kalanların neredeyse hepsi erkek. Ama beni en çok sinirlendiren Radikal'in kapanmasına yol açan adamı Radikal dijitalin başına koymaları. Türkiye'de çok korkunç bir şey var, hep alt kademeler gidiyor gümbürtüye. Yayın yönetmenleri kalıyor. Türkiye'de zaten modadır, her haziran ayında adam atılır. Hele güvencesi olmayan insanlar var, aşağı kademeler, genç muhabirler...

Son dönemde Radikal'in mutfağında kaç kişi çalışıyordu?

Çok azalmıştık. İstihbaratta çocuklar vardı, kültür sanatta vardı... 25-30 bile değildi. Ayrıca Ankara bürosunun tamamını işten attılar.

Sizinki dâhil ayrılma süreçlerinde hoyrat mı davranıldı?

Hoyrat, çok hoyrat davranıyorlar. Ben Eyüp Can'ın odasına girdiğimde sekiz kişi atılıyordu. "Beni rahat rahat çıkarabilirsiniz" dedim.

İnsanlara işten kovuldukları nasıl söylendi?

Mail atılıyor ve süründürüyorlar insanları. Bazı insanlar gidip kendileri soruyorlar "Beni atacağınızı duydum, doğru mu" diye. Onlar da "Size iş arıyoruz, bulursak..." diyorlar. Sanki gazetenin yayın müdürü değil, iş ve işçi bulma kurumu. O zaman işimi tutmamı sağlasaydın.

Sizce neler olsaydı Radikal kâğıda veda etmezdi?

Keşke Mehmet Yılmaz Radikal'de kalıp Milliyet'e gitmeseydi. İsmet Berkan muhabirler arasında dolaşıp daha fazla motivasyon sağlayabilseydi Radikal hâlâ olurdu. Biraz daha iyi gazetecilik yapabilseydik Radikal yine dururdu. Üzerimizdeki ideolojik gölgeler daha az olsaydı gazete yine olurdu. Ama bunların hiçbiri olmadı. Şimdi bakıyorum, Radikal'den dijital Radikal'e kalanlar hep Hürriyet'ten, Finansal Forum'dan gelenler. Yani bir iki arkadaşım dışında Radikal bitti aslında. Radikal artık eski Radikal değil.

Eyüp Can: Başarılı olup olmadığımı patronlara sorun. 26.06.2014

Radikal'in son yayın yönetmeni Eyüp Can: Kötü bir şey yok, sevdiğiniz insanlarla da vedalaşabilirsiniz

Radikal aslında neden kapandı? Kâğıdın internet karşısında vadesi doldu mu? Dolduysa, örneğin Hürriyet neden kapanmıyor? Radikal'in kâğıt baskıya vedası neden diğer gazetelerle eşzamanlı olmadı? Öncü olduğu için mi, zarar ettiği için mi? 720 bin tirajı gören Radikal'in satışı neden 20 binlere düştü? Yanlışlar nerelerde yapıldı? Hatalarda gazeteci milleti de pay sahibi mi, akıbetinde gazetecilerin rolü ne?

Radikal üzerinden önemli bir gazetecilik tartışmasını önümüze koyan bu soruların tartışılan yanıtlarını dinlemek için gazetenin 18 yıllık tarihinde gördüğü dört yayın yönetmeniyle konuştuk.

Üç gün boyunca yayımlanan söyleşilere göre, hayat verdiği pek çok gazete ve derginin yanı sıra Radikal'i de kuran Mehmet Y. Yılmaz, 10 yıl boyunca gazeteyi yöneten İsmet Berkan ve Radikal İki'nin yayın yönetmeni Tuğrul Eryılmaz şu noktada hemfikir: "Radikal kapanmayabilirdi."

Üç eski yayın yönetmeninin gazetenin gerçekte neden kapatıldığı sorusu için ortak paydada öne çıkan yanıtı; gazetecilik. Berkan'ın ifadesiyle, Radikal "gazeteciler beceremediği için" kapandı. Gazetenin son yayın yönetmeni Eyüp Can Sağlık ise aksi fikirde. Radikal'in son nüshasının çıktığı 21 Haziran Cumartesi günü Ortaköy'de sorularımızı yanıtlayan Can'a göre, "Gazetenin kapatılması kaçınılmazdı."

2010'da yazarlık yaptığı Hürriyet'e "Yeni limanım Medyada Radikal Devrim yapmaya soyunan Radikal gazetesi" diyerek veda eden Eyüp Can, 2011'de Radikal gazetesini kapatma ve dijitalde devam etme sorgulamalarının başladığını söylüyor.

Can, "Radikal'in gündem değiştirebilecek iddialı haberler üretmediği" eleştirilerine "17 Aralık'ta ortaya çıkanların yüzde 80'inin daha önce sadece Radikal'de haber olduğunu" söyleyerek de yanıt veriyor. Radikal'in kapanmasını başarısızlık olarak görüp görmediği sorusuna ise şu yanıtı vermekle yetiniyor Eyüp Can: "Bunu direkt patronlara sorarsanız, cevabını da alırsınız."

Radikal'e gelişine, biyografisinde Zaman gazetesinin ve Fethullah Gülen ile Ufuk Turu adlı röportaj kitabının da yer alması nedeniyle bazı kesimlerin tepki gösterdiği Eyüp Can, lisansını İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yaptı. Can, eğitimine Harvard Üniversitesi'ne bağlı Orta Doğu Çalışmaları Merkezi'nde devam etti. 2004'te Doğan Grubu'nda çalışmaya başlayan Eyüp Can, Finansal Forum, Referans gazetesine dönüşürken, gazetenin yayın yönetmenliğine getirildi. 2005'te Türkiye edebiyatının önde gelen yazarlarından Elif Şafak'la evlendi. Can, 2009'da "Haber Koordinatörlüğü" de yaptığı Hürriyet gazetesinde yazmaya başladı ve Doğan Grubu'nun kararıyla zarar eden Referans gazetesini Radikal'in çatısı altına taşıdı. Eyüp Can bu birleşmeyle birlikte, İsmet Berkan'ın halefi olarak Radikal Gazetesi Genel Yayın Yönetmenliği'ne getirildi.

Eyüp Can, Radikal'e gelişinden başlayarak gazetenin son dört senesini aktarmanın yanı sıra dijital Radikal'de neler yapacaklarını da anlattı.

Birbirlerini tamamlayan Mehmet Y. Yılmaz, İsmet Berkan ve Tuğrul Eryılmaz söyleşileriyle birlikte okunması gereken "Yayın yönetmenleri Radikal'i anlatıyor" dizisinin son bölümü için söz Eyüp Can'da, takdir elbette sizin:

Doğan Holding 2009'da Radikal'e yatırım kararı aldığında, neden gazetenin başına geçmesi için seçilen isim siz oldunuz?

İkisi de Doğan grubunun şirketiydi ama ben Doğan Gazetecilik kanadından Hürriyet grubuna geçmişim. Şirket içi yapılanma döneminde, Hürriyet grubundayken, butik bir ekonomi gazetesi olan Referans'ı yönetiyordum ve bana "Radikal'le bu gazeteyi birleştirelim" dediler.

Öneriyi kim yaptı?

Patronlar. Çünkü ikisi de butik gazeteydi; biri ekonomi alanında uzmanlık isteyen ve severek yaptığım bir işti, öbürü de politik anlamda duruşuyla öne çıkmış ve etkileme gücü yüksek olan Radikal'di. İkisi de kârlı işletmeler değildi. Grup da "Acaba bu ikisinden sentez çıkarabilir miyiz, bir yanda güçlü bir ekonomi, bir yanda güçlü bir siyaset" diye düşünürken İsmet Berkan da "Yorgunum artık, bırakmak istiyorum" demiş. Bana söylediklerinde açıkçası sıcak bakmadım.

Neden?

Zaten butik bir gazete yönetiyordum, kuruluşundan itibaren oradaydım. Yapmak istediklerime daha yakındı ve ekonomi gazetesi olması hoşuma gidiyordu. Uzman bir muhabir kadrosu oluşturmuştuk. Okuyucusu kitlesi daha dar ama netti. Radikal ise liberal soldu, bense hiçbir zaman siyasî yelpazede solda yer almadım. Ama kendimi sağ-sol kavramlarıyla da tarif etmem.

Ama gazetenizi tarif ettiniz?

Tabii ama bu tarifi ben yapmadım. Radikal başından beri sol, liberal, özgürlükçü bir gazete olarak tanımlanıyordu.

Mehmet Y. Yılmaz, gazeteye çerçeve çizmeden, "okuyucu kitlesi olarak sola yakın, genç ve eğitimli kesimi hedeflediklerini" söylüyor. Radikal'i "özgürlükçü sol" diyerek tanımlama yeniliğini siz getirdiniz.

Başta gazeteyi böyle tarif etmeseler de o alana düştüler çünkü o alanda yayıncılık yapmaya başladılar. Bir defa

Radikal'in kuruluş kadrosundan yazı işleri ekibine, Radikal İki'den Radikal Kitap ekibine, herkes sol dünya görüşünden geliyor. Bu insanların bir araya geldiği gazete herhalde ülkücü, sağcı bir gazete olmaz. Ben burada bir sorun da görmüyorum. Ayrıca, Radikal ilk çıktığında, Cumhuriyet'te Hasan Cemallerin ayrılığıyla bir kırılma olmuştu. Onların bir kısmı Sabah'a geçti. Cumhuriyet daha Kemalistleşirken, Sabah'ın içinde de Cumhuriyet'e alternatif olarak Yeni Yüzyıl çıktı ve iyi bir gazete olmasına rağmen Dinç Bilgin döneminde yaşanan sıkıntının kurbanı oldu. Bu sırada Doğan Grubu da bir anlamda Cumhuriyet ve Yeni Yüzyıl'da oluşan boşluğa kendi adına cevap vermeye çalıştı. Bu çizgi sola yatkın bir çizgiydi, daha da önemlisi adı Radikal'di. Bana Radikal'i yönetme teklifi geldiğinde de iki itirazım oldu: 1- Soldan gelen biri değilim, 2- Adı Radikal olan bir gazete ben değilim çünkü radikalizme inanmıyorum. Yani başlangıçta çok istediğim bir iş değildi.

Bu itirazlarınızı kiminle konuştunuz, karşılık olarak size ne söylendi?

Bunu Aydın Bey'le de konuştuk, ama benim patronum Vuslat Doğan; birebir bana teklifi ilk yapan da o. Konuştuğum grup yöneticileri bu kavramlarla artık düşünülmemesi gerektiğini, Türkiye'nin artık sağ-sol sorunu değil, demokrasi ve özgürlük sorunu olduğunu, Radikal'in de bu konuda önemli bir misyonu olduğunu, benim de bunu taşıyabileceğimi söylediler.

Sizden istenen neydi?

Radikal'in en az 100 bin bandının üzerinde bir tirajının olması ve onunla paralel bir biçimde bir reklam gelirinin olması. Ki Radikal tirajına göre kötü reklam almıyordu.

Ne kadar alıyordu?

Rakamlara çok girmek istemem ama kulvarındaki gazetelere göre yaklaşık bir buçuk kat daha fazla alıyordu. Ama bu bile ekonominin dönmesine yetmiyordu. O yüzden mevcut

kadronun büyük bir kısmını tutarak yeni bir ekip kurduk. O zaman Milliyet'te olan Çınar'ı (Oskay) hafta sonu gazetesinin yayın yönetmeni yaptık; Hürriyet'ten Bülent Mumay geldi; Ezgi'yi (Başaran) aldı; ekonomi gazetesi döneminden Muhittin (Danış) ve başka bazı arkadaşlar geldi. Sonra format üzerine tartıştık. Dünyada gazeteler kompakt boya gidiyor. Biz de "Yenilikçi olalım" dedik. En sevdiğim format Berliner formatı olmasına rağmen Türkiye'de Berliner formatı basabilecek matbaa ve altyapı olmadığı için mecburen tabloide karar kıldık.

Ne kadarlık bir maddî yükten kurtardı sizi tabloide geçmek?

Aslında o çok belirleyici değil. Sonuçta gazeteyi 24 sayfa basıp, tabloidi de 48 sayfa basarsan aynı maliyet olur. Ama zorlukları olsa da tabloid okuması en kolay ve yapması en keyifli gazete. Başlangıçta da 100 binleri zorladık. Sonrasında da 80-90 bin bandında tutundurmaya çalıştık gazeteyi ama bunun ayrı bir maliyeti var. Reklam harcaması yapmanız gerekiyor. Ayrıca baskı adetlerini arttırdığınız için de maliyetleriniz artıyor. Tutunamayınca maliyetleri tekrar kısımaya başlıyorsunuz.

Tabloid Radikal'in tutunamamasının ana nedeni içerik değil mi?

İçeriktir temel bir neden ama tek neden değil. Ürettiğiniz şey size göre çok iyi olabilir ama okurda karşılık bulması lazım. Okurda karşılık bulmamasının da bir sürü sebebi var; iyi anlatamamışsınızdır, iyi dağıtamamışsınızdır, iyi gazete yapmamışsınızdır vs.

İsmet Berkan'a göre 27 bin, Medya Tava'ya göre 37 bin tirajla devraldığınız Radikal'i, yine Medya Tava'ya göre 22 binle kapattınız.

Gazetelerin açıkladığı tiraj rakamlarının hiçbir gerçekliği yok.

Nedir doğru rakamlar?

Başka gazetelerin tirajlarından söz etmem doğru olmaz ama genel olarak durum iyi değil.

Radikal konusunda bizi aydınlatır mısınız?

Devraldığımızda Radikal'in bayiden satışı, yani parayla alan okurun sayısı 13-14 binlerdeydi. Açıklanan rakamların içerisinde ücretsiz dağıtılanlar da var. Bunu biz de yaptık Radikal'de. Bu, işin bir parçasıdır, okuyucuyu alıştırmak için ilk günlerde belli kafelere vs. bırakıyorsun. Ama günün sonunda bilançonuz sattığınız gazetedir.

Son sayılar ne kadar satıyordu?

20 binlerdeydi.

Takım dâhil mi?

Takımsız. Son dönemde dört beş bine düşmüştü.

“Aslında tirajı arttırdık” diyor musunuz?

Benim için bu bir artış değil. Bu gazetenin satışınının 15-20 bin olmasının hiçbir önemi yok çünkü bunun ekonomisi yok. Hedefimiz 80-90 bin bandında olmalı.

Bu satışa sahip Radikal'in geliri ne kadardı?

Halka açık şirket olduğu için bu rakamları sana çok rahat bir biçimde anlatmakta güçlük çekerim. Türkiye’de yazılı basında Hürriyet ve Posta dışında kâr eden belki birkaç gazete daha vardır. Onların dışındakilerin hepsi zarar ediyor. İçinde bulunduğumuz siyasî iklimde gazetecilik standartları da yerlerde sürünmeye başladı, çok pespayeleşti.

Radikal'in başına geldikten sonra sokak yazarlığı gibi içerik adına bazı girişimleriniz oldu. Kozmetikte yakaladığınız başarıyı yapısal değişimde yakalayamadınız mı?

O sadece kozmetik bir değişim değildi. Devraldığımızda, Radikal hem tiraj hem reklam geliri hem insan kaynağı açısından büyük bir kan kaybı yaşıyordu. İnsanların moral ve motivasyonu çok kırıldı, hep “Kapanıyor” deniyordu. Hakikaten yeniden kurgulanması ve motive edilmesi

gereken, özü sağlam ama bir ruh üflenmesine ihtiyaç duyan bir markaydı. Biz de arkadaşlarla kadroyu güçlendirdik. O zaman, ilk Radikal'de olanlar, “İlk kurulduğunda da böyle bir şey yaşamıştık” dediler, güçlü bir denemeydi. Ama bu deneme kâğıtta istediğimiz sonucu almamıza yetmedi. Şimdi bunun sebeplerini dışarıdan herkes analiz edebilir. İçeriğe dair ben özellikle ilk altı ay keyifli bir gazete yaptığımızı inanıyorum. Ama ekonomik tablo bunu desteklemeyince başa dönüyorsunuz ve kan kaybı başlıyor. Biz sürekli harcamaları kısıtlayan bir anlayışla yönetmek zorunda kaldık Radikal'i.

Eyüp Can'a göre, Radikal'in tirajı neden düştü? Sizce neden kâğıtta istediğiniz sonucu alamadınız?

Bence birinci neden şu: Radikal ilk çıktığında Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasî bir iklim vardı. Türkiye, Avrupa Birliği (AB) arzusu yüksek bir ülkeydi fakat siyasî iktidarsızlıklardan dolayı koalisyon hükümetlerinin yarattığı sorunlarla yaşıyordu. Susurluk kazası Radikal'in yayın hayatında çok önemli bir dönüm noktası oldu. Kadrosu sağlamdı, bu konuda duyarlı gazeteciliği Radikal'i önemli bir marka yaptı. Karar yapımcıların gözünde etkiliydi ama hiçbir zaman büyük bir kitle gazetesine, kârlı bir operasyona dönüşmedi. Sonra 2001 krizi oldu ve Radikal ekonomik sebepler ve siyasî çalkantılarla sarsıldı. Bu, grupların bu işe ayırdığı kaynakla da ilgiliydi.

İkincisi, Türkiye farklı bir yere savrulurken 2007'de Taraf çıkıyor ve Türkiye kutuplaşırken Radikal, ona kıyasla daha steril duruyor. Türkiye’de “Bu ya da bu tarafla dostluk ya da düşmanlık yapmadan, işime sadık kalacağım” dediğinizde, bunun alıcısı çok fazla olmuyor. Bunu her yayın organı kendi içinde yaşadı. Örneğin, Sözcü kendini kutuplaşmanın bir diğer tarafında konumlandırdı. Ama Doğan Grubu, “Ben bir yere angaje olmak istemiyorum” diyor. Biz de Radikal'de şunu denemeye çalıştık: Acaba

Türkiye’de bu kutuplaşmada kategorik olarak bir yere angaje olmayan bir yayın dili güçlü bir biçimde var olabilir mi?

Üçüncü faktör de dijital yayıncılığın son beş altı yıldır çok gelişmiş olması. İnsanların akıllı telefon ve tablet kullanımını artırıyor, internet erişim oranları 20 milyonları geçti. İnsanlar internette, dijital ortamdan ücretsiz tüketmeye alıştılar haberleri ve bu sadece Türkiye’ye özgü bir sorun değil, dünyanın her yerinde bu sorun var. Bunun karşısında yazılı gazeteler ciddi biçimde zorlanıyorlar. Ama dijitalden de henüz beklediğimiz ekonomik model çıkmış değil, oradaki sıkıntılar da ayrıca konuşulması gereken bir şey. Beni şu anda onlar daha çok ilgilendiriyor.

Şu an Hürriyet Dünyası Dijital Yayınlar Koordinatörü olduğunuz için mi?

Sadece onun için değil. Sonuçta yaptığımız iş gazetecilik ve illâ da ağaç kesip yaptığım işi kâğıda basacağım gibi bir saplantım yok. Elbette ki kâğıt bir alışkanlık, duygusal bir tarafı var ama bunu çok dramatize etmekten yana değilim. Çok duygusal bakanlar var ama dijitalde yaptığımız işin içeriğinin çok daha geniş kitlelere gitme imkânı var. Beni en başta heyecanlandıran kısmı da Radikal’in bu hâlini görmek oldu. Kâğıtta 25 bin kişiye ulaşırken, dijitalde eğer güçlü iş ve dijitalin dinamiklerine uygun bir yayıncılık yapıyorsanız o zaman milyonlara gidebiliyorsunuz.

Mesela bunun İngiltere’deki en iyi örneği Guardian. Guardian da çok kaliteli butik bir gazete ama bugün, bundan altı yıl önce aldığı çok kritik bir kararla milyonlara ulaşıyor. Guardian, altı yıl önce yurt dışı ve bölge operasyonlarını kapatıp o alanlardaki yanılmıyorsam 50 milyon pound parayı beş yıl dijitalde yatırma kararı aldı. O yatırımından dolayı bugün Guardian, dünyanın en önemli beş haber sitesinden birisi. Şimdi her yayın

organı kendi içinde bu sorgulamaları yapıyor. Biz de Radikal’de bu sorgulamayı erken yapmaya başladık.

Radikal için sorgulama yapmaya ne zaman başladınız?

Birinci yılın sonunda.

“Kapatılmı ve dijitalde devam edelim” sorgulaması mıydı bu?

Orada olan şeydi: Kâğıdı kapatıp dijitalle geçmek önemli bir karar ama bu geçişi de iyi yönetmeniz lazım. Türkiye’deki Hürriyet gibi kâğıtta hâlâ güçlü ve reklam gelirleriyle tirajlarını koruyan bazı gazeteler convergence stratejisini seçtiler. Yani konvansiyonel kaynaklarla dijital alana yapılan yatırımı birlikte çalıştıran bir model. Bu, o gazeteler için doğru bir model ama Radikal gibi gazetelerin zaten kâğıtta para kazanma şansı yok. O zaman ne yapacaksınız, daha hızlı dijitalleşeceksiniz. Burada belli yöntemler var: “Dijital first” (Önce dijital). Gazeteler “önce kâğıt” diyerek yaptığı bütün iş kurgusunu yapısal olarak dijitalle doğru değiştiriyor.

Biz de kendi çalışanlarımızla dijitalle yönelik seminerler yaptık, dünyadaki örnekleri inceledik, aşama aşama buna hazır hâle gelmeye çalıştık. İkinci sene dijitalle odaklandık ve Radikal’in 100 binleri bile bulmayan günlük U.V.’lerini (unique visitor - tekil ziyaretçi) 300 binlere çıkardık sonra dedik ki “Burası güzel büyüyor, gücümüzü buraya daha çok harcayalım.” Ama bu kolay olmuyordu çünkü insan kaynağınız kâğıda üretim yapmaya alışmış. Konsantre olduk ve önce bunu nasıl 500 bine, sonra nasıl 800 bine çıkarırız diye düşündük. Bir noktada “dijital first”ten “dijital only”ye (sadece dijital) geçiş başlıyor. Biz de bu aşamaları geçerek kâğıtla ilgili kararı verdik.

Dijitalde konsantre olmuşken gazeteyi de düşünüyor muydunuz?

Tabii, sonuçta gazeteyi çıkarmaktan vazgeçmiyorsunuz.

O zaman *Radikal* neden son dört sene içinde okuyucusunu sadece ara sıra heyecanlandıran bir gazete oldu?

Her gün seni heyecanlandıran bir gazete var mı?

Daha sık heyecanlandıran gazeteler var.

Senin için öyle olabilir.

Mehmet Y. Yılmaz da farklı düşünmüyor. Sizce, *Radikal* gündem değiştirebiliyor muydu?

Gündem değiştirmekten ne anladığımıza bağlı...

Haberinizi herkesin konuşması, siyaseti etkilemesi...

Birtakım klişeler var. Gazetenin siyaseti etkilemek gibi bir misyonu olamaz. Ayrıca geçmişle de kıyaslamak yanlış. Koalisyon dönemlerinde gazetecilik yaparken fay hatlarını kullanırsınız ve güçlü işlerle gündemi etkiler hâle gelirsiniz. Siyasî dizayndan bahsetmiyoruz. Ama 10 küsur yıldır iktidardaki tek partinin her şeyi kontrol etme arzusu içinde gazetecilik yapıyorsunuz. Eskiyle kıyaslarken, Türkiye'nin içinden geçtiği bu süreci görmek gerekiyor.

Size siyasî makamlardan nasıl telefonlar geldi?

Kim arayacak mesela beni?

Başbakanlık katından, yardımcılardan...

Bir haber yaptığınızda, eğer haberiniz yanlışsa ya da onun muhatabı haberinize itiraz ediyorsa, arayabilir. Bunda bir sorun yok ki.

"Artık şu konuya girmeyin" telefonları oluyor muydu?

Bana öyle bir telefon gelmez, gelmedi.

O zaman "tek partinin her şeyi kontrol etme arzusu" sizin hikâyenizde somutlaşıyor.

İllâ bir yerlerden telefon gelmesi, bir "Alo Fatih" durumu olması gerekmiyor.

O zaman nasıl somutlaşıyor baskı?

Doğan Grubu 1 milyarın üzerinde bir vergi cezası ödedi. Herhalde hayal âleminde yaşamıyoruz, değil mi? İçinde bulunduğunuz grup "Alo Fatih"le değil ama başka türlü bir tehdit algısı yaşamış, bedelini ödemiş. "Bu, hayatımızı hiç etkilemiyor" dersiniz, yalan söylemiş olursunuz. Ama bununla yaşamayı öğrenip, buna rağmen işinizi yapabiliyorsanız, kıymetli olan ortaya çıkıyor. O yüzden bazı şeyler o kadar yerlerde sürünür hâle geldi ki neyi, nerede tartıştığımızı şaşırдық. Dışarıdan baktığınızda her türlü şeyi söyleyebilirsiniz ama bir bağlamın içine koyduğunuzda bugün Türkiye'de hâlâ gazetecilik yapma çabası içinde olan başka bir grup kalmadı.

Hangi konularda "Aman dikkat" antenleriniz harekete geçiyordu?

Öyle bir antenimiz yoktu. Ben çok açık biçimde arkadaşlarımla konuştum; Sözcü bir beklentiyi karşılıyor, her gün bir kitleye "oh" dedirtecek sloganlar atıyor; bu gazetecilik mi tartışılır. Benim inandığım bir gazetecilik değil ama bunu tercih edenlere de kolay gelsin demekten başka yapacağım bir şey yok. Oradan bakınca da, benim yaptığım, gazetecilik olarak görülüyor. Kategorik olarak bir şeyi reddetmediğim için "yandaş" diyorlar. Her gün Tayyip Erdoğan yazmak, onun lafı üzerinden tırnak içi manşet atmak da bana göre bir cinnet hâli.

Sloganları değil, haberi soruyoruz. İsmail Saymaz'ın Ali İsmail Korkmaz haberi dışında *Radikal*'in hangi haberi gündem değiştirdi?

Radikal'in genlerinde birtakım özellikler var, örneğin insan hakları konusunda Radikal'in genetik kodu sağlam. Bu benim devraldığım bir geçmiş ve bu refleksleri güçlü tutmak benim için önemlidir. İsmail Saymaz bu alanda yaptığı haberlerle bir marka oldu. Ama Radikal'in bu alan dışında biraz sahip olduğu ama yayınlarına güçlü biçimde taşıyamadığı bir alan vardı: Şehir kültürü;

silueti bozan inşaatlar, imar yolsuzlukları, arkeoloji, belediyelerin yaptığı yanlışlar... Sonuçta Radikal şehirli bir gazete ve okuyucusunun büyük bir kısmı İstanbul, Ankara, İzmir’de yaşayan bir gazete olarak şehir insanının duyarlıklarını fazlasıyla yansıttığımızı inanıyoruz. 17 Aralık işi patladığında, orada geçen konuların yüzde 80’inin sadece Radikal’de haber olduğunu görürsünüz. Ali Ağaoğlu’nun yaptırdığı inşaattan eski TOKİ Başkanı, dönemin Çevre ve Şehircilik Bakanı’nın girdiği işlere, tek tek bizde haberdi. Kayıtlarda çıkan bilgiler kadarını bilmiyorduk ama yakaladığımız kısmıyla olanları koymuşuz. Oralarda da bana telefon edip kimse “Buralara girme” demedi.

Erdoğan Bayraktar arayıp bunu söylemişti ve siz bunu 17 Aralık’tan sonra köşenizde yazmıştınız, değil mi?

Tabii, o dedi ve cevabını aldı. Biz de yazmaya devam ettik. Sizi siyasetçi arar, vali arar, belediye başkanı arar, iş dünyasından insanlar arar, PR şirketleri arar; önemli olan cevabı verebilmek.

Vergi cezasını hatırlatırken dediğiniz gibi, “hayal âleminde yaşamıyorsak,” her telefon görüşmesi de “hadi sana güle güle”yle bitebilir mi?

Bitmez ama o aramadan sonra ürküp geri çekilmeden yayın yapmaya devam ettik.

Sizin dönemde “Savaşma konuş” gibi bir kampanya yapan *Radikal*, Kürt meselesi deyince akla gelen ilk gazeteci olan Hasan Cemal’i *Milliyet*’ten ayırdıktan sonra neden gazeteye davet etmedi?

Kime “yaz,” “yazma” diyeceğime ben karar veririm. Ben o kampanyayı yaptığımızda, Hasan Cemal zaten *Milliyet*’te yazıyordu. Sonuçta Hasan Cemal illâ Radikal’de yazacak diye bir kural yok. Kendisi bugün senin de çalıştığın T24’te yazıyor. Benim gazetemde Hasan Cemal gibi bir yazarın yazması her zaman büyük bir keyiftir ama o dünya görüşüne ait çok sayıda yazarım zaten var. Nasıl bir bağlantı kurduğunu anlamadım.

İkinci soru açıklayıcı olacak: Medyanın önde gelen yazarlarından ve iktidarın “Batsın senin gazeteciliğin” dediği “tehlikeli” bir ismi gazeteye davet ederken, son kararı veren genel yayın yönetmeni mi, yoksa patron mu oluyor?

Genelde birlikte karar verilir.

Nasıl bir diyalog geçer patron ile yayın yönetmeni arasında? Sizin isteyip patron katından geçiremediğiniz bir yazar oldu mu?

Yazar özelinde bu konuşmaları yapmam. Ama bir yayın yönetmeni, yazarların da parçası olduğu yayın politikası ile ilgili olarak karar verirken, patronu ile konuşur, belli bir mutabakat sağlar ve o mutabakat üzerinden işini yapar. Tabii, bunun operasyonel kısmı gruptan gruba değişir. Ben Radikal’e geldiğimde mevcut yazarların bir kısmı ile yollarımı ayırdım, bir kısmı ile devam ettim. Bu kararlar benimdir. Ama yazarların alımına patronlarla yayın yönetmenleri birlikte karar verirler.

Son süreçte, örneğin Oral Çalışlar neden kalanlar arasında yer aldı? Buna tek mi yoksa patronunuzla mı karar verdiniz?

Kimin kalıp kimin gideceğine ben karar verdim.

Kriteriniz neydi?

Birçok kriter vardı ama böyle isim üzerinden konuşursan iyi bir yere gitmez.

Neden?

Ben senin çalıştığın yayın organında şu niye yazıyor, bu niye yazmıyor diye soruyor muyum? Yarın bir başkası gider, bir başkası gelir, bu her zaman olur. Düne kadar dost olan yazarlar bugün birbirlerine selam vermiyor. Böylesine bir ülkede yaşıyoruz.

İsimlerden bağımsız, kalanlar ve gidenleri seçerkenki kriterlerinizi öğrenmek için sormuştum.

Bir sürü kriterim var. Ama bana kalsın. Sırlarımı paylaşmayayım.

Radikal'i yönetirken sansüre veya yumuşatmaya başvurduunuz mu?

Ne demek sansür? Bana bir tarif ver.

Yayınlamadığınız ya da "Şu cümleyi çıkaralım" dediğiniz bir yazı oldu mu?

Her zaman oldu. Zaten gazetecilik yayınladığınız değil, yayınlamadığınız yazılar üzerine kurulu. Binlerce şeyin içinden seçip yayımlıyorsunuz. Az önce tepeden birilerinin arayıp "Yayınlama" demesiyle yayımlamadığım bir şey olmadığını söyledim.

Yıldırım Türker'le ayrılığınızı editoryal anlaşmazlık üzerine yaşadığınızı söylemişsiniz. Tuğrul Eryılmaz'ın aktardığına göre, anlaşmazlığınızın sebebi yapılan müdahaleler.

Yıldırım Türker Radikal'in önemli kalemlerinden biriydi. Yazdığı bir yazıyla ilgili olarak itirazlarım oldu ama o da zaten biraz "Ben de sıkıldım, biraz çıkmak istiyorum" gibi bir ruh hâlindeydi. Benim için çok kıymetli bir yazardı, Radikal'de kalmasını, güçlü kalemini orada konuşturmasını, devam etmesini istiyordum ama o yazı da somut olarak haksızlık yaptığını düşündüğüm bir yazıydı.

Eryılmaz, Fethullah Gülen'in kurban kesilirkenki fotoğrafı nedeniyle de bir rahatsızlık yaşadığını söyledi. Ne oldu?

Hiç öyle bir şey hatırlamıyorum. Tuğrul demek ki kendi dünyasında bazı şeylere takılmış. Olabilir, Tuğrul'dur o.

Fethullah Gülen cemaatine yakınlığınız, *Radikal* algısını sizce nasıl etkiledi?

Dışarıdan tabii herkesle ilgili bir sürü algı var. İnsanların bu kadar etiketçi, kategorik düşündüğü bir yerde bizi bir kutuya koymak istiyorlarsa koyarlar. Ama ben bireye inanan bir insanım.

Bu etiket sizin gözünüzde *Radikal*'e nasıl etki etti?

Bunu benim değerlendirmem mümkün değil.

Tirajların düşüşüne neden olmuş olabilir mi?

Diğer sol gazeteler keşke 500 bin sataydı da ben de "Evet, öyle" deseşdim.

Siz özetle şunu mu diyorsunuz: "Biz iyi gazete yaptık, anlamadılar."

Hayır, öyle bir ukalalık yapmam. Halka tepeden bakan anlayışlara da inanmam. Bu gazetenin bir serüveni var, ben bu serüvenin son dört beş yılında yer aldım. Bu markayı kâğıtta buraya kadar getirdik ama markanın dijitalde çok daha uzun yıllar yaşayacağı altyapıyı kurmaya çalıştık. Dolayısıyla benim yaptığım işe dair herhangi bir tereddüdüm yok. Hata yaparız, döneriz düzeltiriz. Ama "Biz yaptık, halk anlamadı" gibi bir durum olsa başka bir kanalla şimdi bir milyon kişi aynı içeriği okuyor olur muydu?

Bu nedenle mi kötü bir şey olmamışçasına, kutlama havasında pasta keserek veda ettiniz kâğıda?

Kötü bir şey yok zaten. Sonuçta hayatta sevdiğiniz insanlarla da vedalaşabilirsiniz. Bu geçici veya kalıcı bir vedalaşma olabilir, ölüm olur vs. Burada önemli olan ne, kâğıt baskı mı yoksa bu markanın yaşıyor oluşu mu?

Size göre kâğıda veda kaçınılmaz mıydı?

Öyleydi. Bunu bildiğimiz için dijitalde ağırlık verdik ve yolumuzda hakikaten güçlenerek gidiyoruz.

Sizin yerinizde başka bir insan olsaydı, *Radikal*'in kâğıda vedasını engelleyemez miydi?

Onu patronlarıma sor.

Tirajlar nedeniyle muhabirler, editörler ve bazı yazarlar işsiz kalırken, bunda genel yayın yönetmeninin sorumluluğu yok mu?

Vardır, patrona söyleyin, beni atsın mesela.

***Radikal*'in kâğıda veda etmesinin nasıl bir bedeli var sizin katınızda?**

Onu, dediğim gibi patrona söyleyeceksiniz, diyeceksiniz ki "Eyüp Can'ı da işten atın."

Şu an sizin için her şey olduğu gibi devam mı ediyor?

Her şey olduğu gibi devam etseydi, ben uzun bir süredir başka görevler alıyor olmazdım.

Dışarıdan bakınca o görevler daha çok yükselme gibi görünüyor.

Kimin nereden baktığına bağlı; kimisi için gazete genel yayın yönetmenliği çok kutsal bir iştir. Benim için şu anda dijital yayınlara odaklanmak bir gazete yönetmekten daha heyecanlı. Ben uzun süredir grup içerisinde dijital yayınlara odaklanmıştım ve Radikal'in de marka olarak yaşamasının tek yolunun dijitalde güçlü biçimde var olmaktan geçtiğine inandım. Bunu da konuştuk, patronlarım açısından bugün geldiğimiz yer, zaten planladığımız bir şeydi.

Dolayısıyla bu size göre bir başarısızlık değil, doğru mu?

Bunu direkt onlara sorarsanız, cevabını da alırsınız.

Sizin ne düşündüğünüzü merak ediyorum.

Ben şu an bulunduğum yerde bulunuyorum ve dijital yayınlarla ilgili görevlerim var.

Dijitalde içeriği nasıl dolduracaksınız, Hürriyet havuzundan mı?

Ona dair bir çalışma yaptık. Konvansiyonel gazetelerde özel haber yapmak gibi meseleler çok önemliydi, dijital yayıncılıkta bunlar önemsiz değil elbette ama kâğıt gazetelerin ona duyduğu ihtiyaç kadar büyük bir ihtiyaç yok. Çünkü yaptığınız iş, 10 saniye sonra herkesin sitesinde olacak. Bu tartışma New York Times'la Huffington Post arasında çok yaşandı. New York Times'da haber yapılıyor, Huffington Post da onu alıyor. New York Times diyor ki: "Bizim içeriğimizi çalma." Bu çalma mı, değil mi tartışılıyor. Ama bunun ötesinde New York Times'da o haberi üç bin kişi tıklıyor, Huffington Post ise öyle bir sunuyor ki 100 bin kişi tıklıyor.

New York Times'ın bağımsız bir ekibe kendilerini analiz etmeleri için hazırlattığı rapor sızdı. O rapordaki en can

alıcı şey şu, diyor ki "New York Times için en önemli şey iyi haber, yorum, yazı oldu. Bu yüzden de büyük bir marka oldu ama bugünün dijital dünyasında asıl iş ondan sonra başlıyor." Ve New York Times bir sorgulamaya gidiyor. Bugün meslek adına yapılan bir sürü tartışma önemsiz demiyorum ama bu meseleyi onlardan daha önemli buluyorum çünkü onlar eninde sonunda çözülecek. Ama bugün yüzyıllık markaların yok olmasına yol açan gelişmeler yaşanıyor.

Türkiye'de haberi sunma üzerine mesai harcayan yüzlerce site var. Haber sunmada onlardan farkınız ne olacak ve haber üretimine ne kadarlık bir yüzde ayıracaksınız?

Dijital dünyada başlangıçta haber üretimi çok önemli değildi çünkü herkesin ürettiği her şeyi alabiliyordun. Dijitalde doğup kendince bir başarı hikâyesi yaratan Huffington Post, işe çok güçlü bir editör kadrosuyla başladı, hatta onlar "küratör" diyorlar kendilerine, doğru dürüst muhabiri de yoktu. Klasik köşe yazarlığının yerine blog sistemini başlattılar. Blogdan kaynaklı ciddi bir taban oluşturuyorlar. Onunla da kalmadılar, bir çeşit kendi alt cemaatlerini oluşturdular, "community building" dedikleri bu. Her kategoride alan açıyorsunuz ve burası dışarıdan insanların katılımıyla bir platforma dönüşüyor, siz de onu modere ediyorsunuz. Bu sizin kurduğunuz sitede inanılmaz bir içerik üretimine sebep oluyor. Bugün sosyal medyanın başarısı buradan kaynaklanıyor. Biz yayıncıyız, bizim ürettiğimiz bir içerik, bir duruşumuz hep olacak. Ama onlarla rekabette güçlük çektiğimiz bir mesele var: Sosyal tabanlı değiliz. Yani sadece 30-50 muhabirle bir siteyi ekonomik olarak yaşatma şansın yok. Senin elinde az sayıda ama çok kaliteli insanın olacak. Aynı zamanda sosyal tabanlı bir yapıya bürünüp blog sistemiyle ve dışarıdan insanları da üretim süreçlerine katarak genişlemen gerekecek.

Türkiye'de reklam pastasında artık rakibimiz gazeteler değil, en büyük rakibimiz bugün Facebook. Şimdi Twitter

ve Instagram giriyor devreye, YouTube var. Bunların Türkiye’de dijital yayınlarla reklamdaki pay yüzde 80’lerde. Sana yüzde 20 kalıyor. Bu 20’nin dışına ancak onların sosyal tabanlı yapısına sahip olabilirsen çıkabilirsin. Geçen ay Hürriyet Sosyal ile başlattığımız projenin amacı bu. Tam anlaşılabilir değil henüz ama o, dijital yayıncılıkta oyunun şeklini değiştirme niyeti ve amacı taşıyan bir proje. Mesela birçok sitede blog sistemi var ama bendeki çok daha güçlü ve bu bana çok daha sağlam bir kalış süresi getiriyor ve interaktif olduğu için de kaliteli bir envanter sunuyor.

Bugün mobilden Radikal’i okuyan 300 bin insan var. Mesela benim bugün şuna (tableti gösteriyor) kafa yorduğumdan daha çok şurada (telefonunu gösteriyor) nasıl bir Radikal içeriği sunacağımı kafa yoruyor olmam lazım. Sonuçta bizim işimiz gazetecilik. Başta İsmail Saymaz, Ömer Erbil, Elif (İnce) gibi hayatını bu işe adanmış bir sürü insan var. Cengiz Çandar, Ahmet İnsel, Özgür Mumcu, Ezgi Başaran gibi güçlü yazar kadrosu yazmaya, Cem Erciyes kaptanlığında çok yaratıcı editörler kültür-sanat gazeteciliği yapmaya ve Radikal’in güçlü markası Radikal Kitap çıkmaya devam ediyor. Sen de gazetecilik yapıyorsun. Bu insanların bu işi yapabiliyor olması benim için yaptığım işin kâğıda basılmasından daha önemli.

İsmail Saymaz Hürriyet’e geçmedi mi?

Sen hâlâ eski kafa gazetecilik mantığıyla düşünüyorsun. Bugün haberi kimin ürettiğinden daha çok haberi sizin kaç insana iletmişiniz ve paylaşılabilir kıldığınız önemli. Yaptığımız işe esas zararı bunu anlamazsak vereceğiz. İsmail Saymaz hâlâ benim muhabirim çünkü ben zaten grup yayınıyım. O grubun içerisinde, İsmail Saymaz’ın, Ömer Erbil’in, Elif’in, Fatih’in (Yağmur), Ezgi’nin, İdris’in (Emen) ya da yazarlarımın yazılarını

gündelik yapacağımız yayınları hürriyet.com.tr de alabiliyor bunu, senin siten de, bir başkası da.

Ne kadar insana ulaştırdığınız önemli ama içeriğin ne kadarı, sizin deyişinizle, “Radikal markası”nın izini taşıyacak?

Radikal’e bunca yıldır çalıştıklarına göre, hâlâ bu grupta çalışmaya devam ettiklerine göre ve Radikal için bu işleri üreteceklerine göre, Radikal için yapacaklar ama yaptıkları haber Hürriyet’te de çıkacak. Bunda bir sorun yok.

Cemal Uşşak: Zaman'a yapılan Cumhuriyet, Sözcü veya Aydınlık'a yapılırsa kapılarında aynen durabilmeliyiz. 22.12.2014

Gülen cemaatinden Cemal Uşşak anlatıyor: Camia iktidara fazlasıyla destek vermiş olabilir

Fethullah Gülen cemaati. Kendilerinin ifadesiyle "hizmet," dört gün gözaltında tutulduktan sonra hâkim karşısına çıkarıldığı beşinci gün tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılan Zaman Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı'nın teklif ettiği isimle "camia."

Üzerinde güneş batmayan bir cemaat karşısındayız. Gazeteleri, televizyonları, radyoları, internet siteleri, ajans ve dergileri, bankası, dersaneleri, yurtları, evleri, üniversite ve kolejleri, nihayet devletteki kadrolarıyla tartışılan bir cemaat.

7 Şubat 2012, 17 ve 25 Aralık 2013 krizlerinden sonra, önce emniyetteki kadroları olduğu öne sürülen bürokratlarla başlayan cemaate yönelik operasyon, 14 Aralık'ta Zaman gazetesi ile Samanyolu grubuna da uzandı.

Cemaati hedef alan bütün operasyonlar, kamuoyunda derin bir "hafıza kazısı" ihtiyacını da beraberinde getirdi. İktidar, cemaat yayınlarındaki gazetecilere uzanan operasyonla nasıl cemaat ile cemaatin karşısında olan bazı siyasetçi, aydın ve gazetecileri bir araya getirdiyse, cemaat de birbirine karşı birçok kesimi mazideki icraatına yönelik bir kazı ihtiyacında yan yana getirdi.

Cemaatin "adalet" talebine karşı neden "hafıza" da göreve çağrılıyor?

Adalet, nihayet cemaat tarafından talep edildiğinde neden en yüce divan hafızalarda kuruluyor?

Soru, bugünün mağduru cemaatin yayınlarında dünün mağdurları hakkında yapılan yayınlarda ve cemaatin

devletteki kadrolarının icraatında cevabını buluyor. Türkan Saylan'ın başkanı olduğu Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin burs verdiği yoksul kız çocuklarını fuhuşa yönlendirdiği iddiaları da var o yayınlarda, misal Ahmet Şık ve Nedim Şener'in "gazetecilik için değil, darbecilere destek için tutuklandıklarına" dair vurgular da.

Her gazete, kendisini de yazar aslında. Cemaat medyasına da, tartışılan o haberlerle yazdığı "kendisi" soruluyor şimdi.

Cemaat, tartışılan mazisine ilişkin olarak samimi ve kurumsal cevaplar verebilecek mi? Ve Gülen cemaati, o konuşma ve susmaların ortak paydasında inşa ettiği geçmişle nasıl hesaplaşacak? Sözde bir doğruculukla vartayı atlatmaya mı yönelecek, yoksa özde bir hesaplaşmaya mı girişecek?

İfade ve basın özgürlüğüne, âdil yargılanma hakkına saldırılar ortak bir mahalle yaratabilecek mi? Türkiye'de karşıt görüşte olanlar, bu ortak mahallerde kimlikler değil, ama meseleler üzerinden bir demokrasi koalisyonu oluşturabilecek mi?

Cevaplar için, cemaatin en kurumsal ancak ketum tarafı olan Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın mütevelli heyeti üyesi, kimlikteki ismiyle Cemal Uşak, yaygın kullanılan yazılışıyla Cemal Uşşak'ın kapısını çaldık. Uşşak, malûm, cemaat karşıtlarının da samimiyetinden şüphe etmedikleri bir isim. Her ne kadar Zaman'ın geçmişini bugün deşmeyi "gayri ahlakî" bulduğunu söylese de hataların varlığını reddetmeyen Uşşak, "öteki mahalle"den isimlerin haksızlığa karşı duruşu için de şunu söylemekten çekinmiyor: "Umarım bu, bizim mahalle için ders olur."

Ve cemaatten isimlere söylediği şu cümleleri aktarıyor: "Dün yapmadık, yapmadınız; Cumhuriyet gazetesine, Sözcü'ye

veya yerine göre Aydınlık'a benzer bir tasallut söz konusu olduğunda, biz de gidip kapılarında Zaman gazetesinde durduğumuz gibi durabilmeliyiz."

Medyanın yanı sıra bürokrasideki cemaati ve cemaatle bağlarını kamuoyu önünde koparan Hüseyin Gülerce'nin iddialarını da sorduğumuz Cemal Uşşak'ın verdiği yanıtlar için buyrun.

"Ahmet Şık ve benzer meslektaşlarımızın sadece gazetecilikten içerde tutuldukları onlara güvenenlerin düşüncesiydi. Başka sebepler olup olmadığını mahkeme sonuçlanınca göreceğiz." Nisan, 2013'te sarf ettiğiniz bu cümle, Ekrem Dumanlı'nın benzer cümlelerle adliyeye sevk edildiği bugünlerden bakınca sizi rahatsız ediyor mu?

Ondan öteye geçerek, Hilmi Hacıoğlu ile yaptığım bir görüşmede "Hiçbir meslektaşımın yazdıkları ve konuştuklarından dolayı tutuklanmasını doğru bulmam" da dedim, Şık ve Nedim Şener'in yazdıkları beni rahatsız etse de. Yargı süreci devam ederken kişisel olarak "Suç işlediklerine inanmıyorum" diyebilirsiniz ama bu nihai hüküm değildir, bu benim dostum Ekrem Dumanlı veya Hidayet Karaca da olsa. Ama Türk basınının yargıya intikal etmiş davalar konusunda iddianameleri veya emniyetin bulgularını çarşaf çarşaf yayımlamak gibi kötü bir âdeti var. Adı üstünde bunlar "iddia" kapsamındadır ve suç olup olmadığı kanıtlanmamıştır.

Bahsettiğiniz "kötü âdet"ten Zaman da mustarip.

Gerek ana akım medya gerekse diğer medya, hele ki şu günlerde iktidar yandaşı medya, bunu iğrenç bir şekilde yapıyor. Daha da ötesi, önce belli merkezlerde hazırlanan raporlar "haberleştiriliyor," sonra yargı bunu sözüm ona delil sayıp dava açıyor. Bu, gazetecilik değil, düpedüz egemen gücün yarıdakçılığı. "İlk taşı günahı olmayan atsın!" diyeceğim ama bilmem öylesini bulabilir miyiz? Diğer taraftan şu günlerde "Zaman özeleştirisi yapsın" davranışını etik bulmam.

Neden?

Bir siyasî iktidar uyduruk belgelerle bir sosyal kitleyi boğmaya çalışıyor. Onun eli boğazdayken, “Sen çok hatalar yaptın değil mi” diyerek “Bunu söylemezsen sana yapılan zulmü görmem” anlamına gelebilecek yaklaşımları doğru bulmam. Ama sözlerim Zaman’ın geçmişte her şeyi doğru yaptığı anlamına da gelmez. Zaman’ın yaptığı yanlış diğer medya kuruluşlarının yaptığına benzer bir yanlıştır. Gerek KCK gerek Ergenekon sürecinde, haysiyet cellatlığı yapmamak adına iddianameyi şahıslara indirgemeden, belki de özetle yayınlamak gerekirdi. Ama herkes bu, başkasına yapılıncı görmezden geldi, kendisine yapıldığında feryat etti. Bu yüzden birilerinin özeleştirisi daveti yapmaya hiç hakkı yok.

Kimlerden bahsediyorsunuz?

İsimlendirmenin doğru olmadığından bahsettim. Sadece “Taşı masum olan atsın” diyorum.

Zaman’ı diğer yayınlardan ayıran noktayı açalım. Ekrem Dumanlı serbest bırakıldıktan sonra şunu söyledi: “Birileri ile yol arkadaşlığı yaptysak onları demokrat sandık.” Başka hiçbir gazetenin yayın yönetmeni, bir hareketi temsilen bu iktidarı “yol arkadaşı” olarak tanımlamıyor.

Geçmişte diğer medya kuruluşları bunu söylemese de, bununla değilse de başka iktidarlarla bütünleştiler. Ama hiçbiri Ekrem Bey gibi ifade ve itiraf etmediler. Ekrem Bey’in ne kastettiği bence belli.

Nedir?

Onun adına konuşmak istemiyorum fakat “Hak etmediği ölçüde kredi ve destek verdik” demek istiyor. Ben buna katılmıyorum. AB perspektifinde yol alan, olağanüstü hâli kaldıran, toplumun bütün kesimlerini örneğin Kürtleri -tatmin edici olmasa bile- sözleriyle ve eylemleriyle kucaklayan, Alevi çalıştayları düzenleyen bir iktidara destek, yerindeydi. Ama şu noktada ben şahsen yanıldığımı düşünüyorum; bazı adımlar dönemin şartları gereği

siyasî yatırım olarak atılmış. Ve bunu fark etmeyen camia da iktidara fazlasıyla destek vermiş olabilir. Ancak referandumun kabul edildiği 2010’dan itibaren, AKP, vesayeti yendiğine hükmettikten sonra, geçmişte yaptıklarının tam tersini yapmaya başladı, kucaklayıcı politikalarından vazgeçti.

2010’dan önce, AKP’nin daha kapsayıcı olduğunu ve camianın bu sebeple ona destek verdiğini söylediğiniz dönemde, 15 Nisan 2009’da, Zaman şu manşetle çıktı: “Operasyon DTP’ye değil PKK’ya.” İçeride kullanılan başlıkta “PKK’nin şehir kadrosuna darbe” diyerek verilen gözaltına alınanlar listesinde, partinin başkan yardımcıları ve belediye başkanları yer aldı. 14 Nisan 2009’da Türkan Saylan’ın evinde sabah beşte arama yapıldığını haber veren sayfadaki iki başlık şöyleydi: “TTB: Hepimiz Saylan’ız,” “Hepimiz Balbay’ız diyenler pişman olmuştu.” Zaman’ın da insanları infaz etmekten çekinmediği 2010’dan öncesine dair söylediğiniz, “AKP’nin kucaklayan politikası ve bununla eşzamanlı giden camia desteği” tarihi yeniden inşa etme mi?

AKP’nin kuşatıcı politikalarını, özellikle Kürtler, gayrimüslimler, Aleviler ve buna benzer kesimler için olduğunu düşünerek ifade ettim. Ama sizin örneklerinizdeki isimler ve gruplar AKP’nin kuşatma alanı içinde değildi. Bu söylediklerinizin cevabını biraz önce verdim; bulguları gerçekmiş gibi yayımlayan şanlı Türk medyasının yanlışları...

Vakıftaki görevim gereği, KCK, Ergenekon ve benzeri davaların muhatapları bana da gelerek “Ankara’da iktidardan falan kişilerle görüştük. ‘Biz sizin zarar görmeyi ister miyiz, ama F tipi yapılanma var’ diyorlar” dediler. Erdoğan, “Bu davaların arkasında ben varım” derken, bu davanın tarafları bunu görmezden gelerek bana “Bunu siz yapıyormuşsunuz, neden” diyorlar. Diyelim ki bir yapılanma söz konusu, bu yapılanma siyasî otoriteye rağmen bir, hadi iki operasyon yapar, ama üçüncüde 17 Aralık’taki gibi bunu engeller. Bir, bu davalardan sorumlu siyasî iktidardır. İki, burada kriminal bir durum varsa, bu

kişilerin cemaatle irtibatı hukuken ortaya konmalı veya bir araştırmacı gazeteci çıkıp belgeler koymalı. Bunlar olmadıkça iddialar şehir efsanesi olarak kalır.

Muhataplarının size söylediklerinden yola çıkarak: Davaların bugün iktidar tarafından da sizden sorulması sürpriz değilse, AKP yönetimi ile o dönem bu konuda yüzleşmiş miydiniz?

Yüzleşme demeyelim ama bazı arkadaşlarım onlarla muhatap olduğunda bunları ifade ettiklerini biliyorum.

Karşılık?

“Kem küm.”

“Zaman’ın kucaklamadıkları” listesinden gidelim: Kendisi “ihalede usûlsüzlük”ten yargılanacak ve beraat edecek olan, ancak süreçte birlikte yargılandığı genel sekreter yardımcısı Enver Arpalı intihar eden eski Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Yücel Aşkın’a dair, Zaman’da, çoğu manşetten girilen haberlerin başlıkları şöyle;

15 Ekim 2005: “YÖK’ün sahip çıktığı rektör fesat karıştırmaktan tutuklandı,”

16 Ekim 2005: Tüm Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı Tahir Hatipoğlu’ndan alıntıyla: “YÖK tutuklanan rektörü derhal görevden almalı,”

17 Ekim 2005: “YÖK rektörleri hep yolsuzlukla gündemde,”

21 Ekim 2005: “25 milyon dolarlık ihalede usûlsüzlük,” artı “Yargıya savaş açan YÖK’e her kesimden tepki yağıyor,”

23 Ekim 2005: “YÖK yolsuzlukla suçlanan hiçbir rektörün mahkemeye çıkmasına izin vermemiş.”

Başlıkların ötesinde, haber metinlerinde de pozisyon alan Zaman’ın hatalarının istisnadan çok bir gelenek olduğu yorumuna ne dersiniz?

Bunlar tartışmasız ki yanlış şeyler idi. Fakat bu örneklerin mukabillerini diğer medyada da görmek mümkün. Önünüzde duran Paralel Yollarda Yürüdük Bu Yollarda

kitabının taraflarından biri cemaat, başka herhangi bir güç değil. Dolayısıyla söylediğiniz “diğer medya” ifadesi ikna edici değil.

Ama Şık’ın kitabının kapağına koyduğu bu tabir de, “Yolsuzlukları da olmak üzere AKP’nin uygulamalarına, camia dersane tartışmalarına kadar ortak idi, sonra yolları ayrıldı” algısı da şehir efsanesinden başka bir şey değil. Cemaat, özgürlükçü politikalara değer ve prensipte destek vermiştir. Bu da özde doğrudur.

Zaman’ın geçmişte yapmış olduğu yanlışlardan söz ederken, aynı gazetenin vesayete karşı yaptığı mücadeleyi ve mücadele esnasında ana akım medyanın ve hatta sözüm ona İslamî medyanın hiç mi hiç onun yanında durmadığını nazara almak gerek. Bir husus daha var ki, henüz Ergenekon davaları yargı süreci açısından sonuçlanmış değildir. Bazı belgelerin uydurma ve sahte olduğu iddiasından hareketle, bu davaları topyekûn abes sayarsak Türkiye’ye yazık ederiz. Bakın, faili meçhuller yine başladı. 6-7 Ekim olaylarında ölenlerin büyük çoğunluğu HDP taraftarı ve Kürt. Failleri ise henüz meçhul. Ben genel bir analiz olarak “Ergenekon davaları büsbütün yanlış” yaklaşımı ile faili meçhuller arasında ilgi kurulabileceğini düşünürüm. Bunu ortaya acilen çıkarmak hükümetin görevidir.

“İktidara destek”in altını Zaman’ın manşetleri dışında siz nelerle dolduruyorsunuz?

Yayın organı vasıtasıyla ya da yayın organlarından etkilenen vatandaşların önemli bir kısmının AKP sempaticiliğiyle. Yoksa paralel yürüme söz konusu değil. İddia edildiği gibi, yolsuzlukları camianın bilip de sustuğuna dair kimin ne delili var? “Filan gazete yolsuzluğu dile getirdiği hâlde, Zaman gazetesi bunu görmezden geldi” derse birisi, ben orada susarım. Ama 17 Aralık’la beraber mega yolsuzlukları biri gündeme getirdi de camia sustu mu?

Örneğin, Erdoğan'ın Remzi Gür ile görüştüğü ve kızı Sümeyye Erdoğan için "20-25" istediğini içeren ses kaydını sanıyoruz Zaman yayımlamadı.

Hatırlamıyorum. 17 Aralık'tan önce miydi?

Evet, ardından Ramazan Akyürek görevinden alındı.

Hatırlamıyorum.

"Yolsuzluklara sustuysak susarım" dediğiniz için söyledim.

Açıkça söylüyorum, ben bunu bilmiyorum. Bilseydim bunu söylerdim, camia içerisinde etkili veya yetkili bir konumum olmasa da.

Siz de değilseniz, cemaat içinde kim etkili ve yetkili?

İnsanların "iktidarın nimetlerini camia da yedi" algısına dair bir şey söyleyeyim. Birisi bir kitap yazmış, "Eskiden burjuvazi vardı, şimdi nurjuvazi var" diye. Dr. Aydın Uğur da buna dair bir mülakat verdi, ben de Ezgi Başaran'ı aradım, hocaya iletmesi için şunları söyledim: AKP döneminde imâ ettiği anlamda devletten ihale alan benim yakın çevremde kimse yok. Camiaya mensup iş adamlarının yüzde 99'u devletle iş görmez, ya kendi yağında kavrulur ya da yurt dışında iş yaparlar. Camianın AKP ile iktisadî bir bölüşümü söz konusu olmadı.

Siyasî bir bölüşüm oldu mu?

Hayır, ama şu oldu: 40 senedir eğitime vurgu yapan bir cemaat var, bürokrasinin tüm kademelerinde bu insanların yer almaları işin doğası gereği. Bu kadroların hiç şüphesiz legal çerçevede kalmak üzere yapıp ettikleriyle AKP'nin işlerini kolaylaştırmış olduğundan söz edebilirsiniz. AKP'nin de ilk iki iktidar döneminde, 2010'a kadar bu kişileri tercih etmiş olmasından söz edebilirsiniz.

"Kolaylaştırma"dan kastınız ne?

Örneğin, bu kişi cemaate aidiyetiyle bilinen yetişmiş bir eleman, bu kişiden istifade etmesi. Ankara öyle

bir şey ki fevkalâde liyakatsiz kimselerin kısa sürelerde en üst düzeye getirilebildiği, yetişmişlerin çalıştırılmadığı bir yer. Bir iktidar böyle kabiliyetli ve istidatlıları alıp sorumlu mevkilere getirir. Bu bir kazanımdır, "paralel yürümek"ten bu kastediliyorsa, doğru olabilir. Ama bunun illegal bir yönü varsa ortaya konmalı.

Bu bürokratlar AKP'nin işini nasıl "kolaylaştırdı"?

Burada gayri kanunî veya gayri ahlakî bir tutumdan bahsediyorsanız, ben bunu kastetmedim.

Bürokrasinin doğasına aykırı olarak hızlı adım atmayı da kapsayan bir yelpazede soruyoruz.

Hayır, ben kesinlikle bunu da kastetmedim. Yaparsa yanlış yaparlar. Ben arkadaşlarımdan iş ahlakını en az oğlum kadar hassas biliyorum, aksi bir kayırmacılık Hocaefendi'nin öğretilerine de, camianın ahlakına da ters olur.

"Sigortamın attığı yer bürokrasinin içindeki bu insanların neyi yapıp neyi nasıl yapmaları gerektiğine dair cemaatten talimat alması" diyen bir Hüseyin Gülerce de var.

O da bunu ispatlamalı. Gülerce de geçmişte yazdıklarını inkâr edercesine konuşuyor bugünlerde.

Gülerce gözünüzde bir Latif Erdoğan mı? "Doğru söylüyor olabilir mi" diyeceğiniz kadar kredisi yok mu sizde?

Benim için mülahazat hanesi açık. Bir gün Hüseyin Gülerce bana "Cemalciğim, bilmiyorsun ama şu şu oldu" diye beni ikna ederse, "Abi özür dilerim, bilmiyordum" derim.

Gülerce'nin de şüphelendiği dinleme talimatını duysanız, fikriniz değişir mi?

Elbette değişir. Ben Hocaefendi gibi manevî hayata değer veren birinin o aralık ayında yaptığı, bazılarının beddua dediği, seküler anlamda restleşme olan mülaane sözlerinin anlamlı olduğunu düşünüyorum ve itimat

ediyorum. “Arkadaşlarım illegal, gayri ahlakî bir şey yapmışlarsa, Allah benim evime ateş düşürsün, onların da evine ateş düşürsün” diyor. Aynı şeyi Gülerce’ye derim. Varsa öyle insanlar, evlerine ateş düşsün. Neredeyse dokuz aydır, AKP’nin başı meydanları paralel gibi inletti. Eğer söylediklerine dair belgelere sahip olsalardı dokuz ayda 90 dava açardı. Açmadılar, onun yerine yargıda yapılanmaya gittiklerini söylediler.

Bağlantılı bir ihtimal de dolaşımda: “O delillere ulaşılabilecek makamlarda cemaatten kişiler oturuyordu.”

Ne olursa olsun, isnatlarınız delilsiz suçlamadan öteye gitmez.

Sizce cemaatte yetişen bürokratların, cemaat ile AKP’nin yolu çatallandığında hangi aidiyetleri ağır bastı?

Bu sözünü ettiğim kişiler zaten 2010’dan itibaren birer birer tasfiye edildi. Hatta cemaat mensubu diyerek tek suçları çocuklarını cemaat okullarına göndermek olan, herhangi bir mensubiyetleri olmayan kimselere de gadrettiler.

2010’dan itibaren cemaate yönelik tasfiyenin başladığını söylüyorsunuz fakat 2013’te söyletiğimizde şunu dediniz: “Ben camiayla siyasî irade arasında bir mücadele olduğunu düşünmüyorum. Toplumda yanlış bir algı var. Siyaset ayrı, sivil inisiyatif ayrı, alanları ayrı olduğu için rakip olamazlar.”

O cümleyi tam hatırlayamıyorum ama kastettiğim muhtemelen kamuya yansımış bir mücadelenin olmadığıydı.

Sorumuzu kamuya yansımış veya yansımamış diye bir ayırım yaparak sormamıştık.

O dönem sıkıntılı bir birebir yaşayan bir insan olarak başka bir şey kastetmemişimdir.

O zaman Mustafa Yeşil, 2012’de Neşe Düzel’e neden “Bu iktidar döneminde en rahat, en huzurlu dönemimizi yaşadık” dedi?

Ben referandumu nirengi noktası kabul ediyorum. Burada çok açmak istemediğim bir nokta var. Birilerinin

zannına göre AKP camianın ağırlığını hissediyordu, bundan kurtulmak için adım atmaya başladı. Ama bence bu değil sebep; detayına girmek istemediğim menhus bir güç AKP’yi, bir numarasını, cemaatin kendisi için tehdit olduğuna ikna etti. İkincisi, bürokraside aktif konumdaki insanların yolsuzlukları biliyor olma ihtimali rahatsız etti.

Bu kavgada kamuya yansımamayan bir taraf mı var sizce; bu “menhus güç” yurt dışı temelli mi?

Yurt içi ve dışı. Bu güç AKP’nin de, cemaatin de, özgürlüklerin de düşmanı, ama AKP’nin basiretsiz üst yönetimi amiyane tabirle dolduruşa geldiğinin farkında değil. Veyahut onun önceliği iktidarını her şeye rağmen sürdürmek olduğu için fütursuzca bu politikalara devam ediyor.

Askerî vesayet mi kastınız?

Vesayet denebilir, içini nasıl doldurduğunuza bağlı. Ama açmak istemiyorum.

Bilginiz varsa, neden açıklamadığınızı söyler misiniz?

Bilgi değil, benimki bir yorum, analiz.

Bu endişe doğrunuzun bir ucunda askerî darbe tehlikesi de var mı?

Darbeler sadece bölgesel olmuyor, uluslararası konjonktüre de bağlı gerçekleşiyor. Yakın dönemde Türkiye’de bu ihtimali görmüyorum. Ama darbeci bir zihniyet var ve illegal yöntemlerle mücadele ediyor.

Bir parantez: Siz Gülen’in “Şefkat Tepe”nin senaryosuna müdâhil olduğunu biliyor muydunuz?

Siz nereden biliyorsunuz? Ancak “olduğu iddiasını” diyebilirsiniz.

Ses kaydından dolayı öyle demiştik, değiştirelim: (...) Olduğu iddiasına ne diyorsunuz?

Abes buluyorum. Bir yanda her türlü kuruma nüfuz eden bir yapıdan bahsedeceksiniz, sonra bu yapının başındaki zatı

muhteremin bir dizinin replikleri üzerinden emniyete mesaj verdiğini. Bu kişi dinlenmeyen bir telefon bulamaz mı, iki satır yazamaz mı?

Emniyete mesaj verme amacından çıkarırsak; senaristler de senaryonun bir bölümünün kendilerine yazılı olarak verildiğine dair ifade verdi.

Bakın, abeslik şurda: Fethullah Gülen'i tek eleştiren Tahşiyeciler değil, yıllardan beri Nur camiası içindeki başka gruplar da eleştiriyordu. Cemaat neden AKP ile en müttefik olduğu dönemde kendisini çok daha sert eleştiren Haydar Baş grubuna yönelik bir "kumpas" yapmadı da bu küçük gruba yaptı? İkincisi, Hocaefendi o malûm konuşmasında "Birileri sizin evlerinize silah koyabilir, sonra sizi medyatize edebilir, sizi kullanabilirler" diyerek adeta dostane bir ikaz yapıyor. Kaldı ki, konunun muhatabı emniyet mensupları, "Soruşturma Hocaefendi'nin konuşmasından bir sene önce başlamıştı" diyor ve Emniyet Genel Müdürü'nün, Muammer Güler'in ismini veriyor.

Sizce Tahşiyecilerin yargılanma sürecinde problemler var mı; o dönem nasıl izlemiştiniz?

Hatırlamıyorum, ama geçmiş yıllarda hukukum olan o gruba mensup bazı arkadaşlarımla hapse girdiğini duydum. Bazılarıyla hâlâ görüşürüm.

Hâlâ görüşebildiğinize göre, o dönem hukuksuzluğa uğradıklarını mı düşünüyorsunuz?

Hukuksuzluğa uğrayıp uğramadıklarını bilmiyorum. Yıllar yılı makul diye bildiğim bazı arkadaşlarımla İslam adına terör yapan El Kaide'yle bağlantılandırılmasına üzüldüm. Ama dosyaya vâkıf değilim.

Tahşiyeciler davasının bilirkşi heyetinde olan Prof. Adem Sözüer'in problemler olduğunu söylediği dosyayla, içeriği tartışmalı KCK ve hataların eksik olmadığı Ergenekon davalarının zamanlamasıyla,

cemaatin yetiştirdiği kişilerin bürokrasideki yükselişinin çakışmasını siz nasıl yorumluyorsunuz?

Sözünü ettiğiniz hukuksuzluklarla cemaat mensupları arasında birebir irtibatı nasıl kuruyorsunuz? Bu örneklerdeki yanlışlıklarla cemaat bağlantısı varsa ispatlanmalı. Bu arada Ergenekon'un da, KCK'nın da doğru davalar olduğuna inanıyorum. Ama bu, o süreçte yapılan hataları görmemize engel olmamalı.

Erdoğan'ın tarafına geçip baktığınızda, "cemaatin hataları" olarak siz neleri sayarsınız?

Öylesine "at izi, it izine girdi" ki AKP kadroları hipnotize edildi. Bir merkezde üretilen cemaatle ilgili iftiralar TMSF medyası tarafından topluma takdim ediliyor. AKP'li kadrolar da, cemaatin yurt dışıyla irtibatlı olarak onları sırtından hançerlediğini düşünüyor. "Yurt dışı irtibatı," "casusluk," "yabancı güçlerle iş birliği" milliyetçi, dindar hafızamızda ihanetin en büyüğü. Benim de içinde bulunduğum toplantılar böyle takdim edilebildi.

Böyle konulunca, AKP akli olmayan bir örgüte dönüşüyor. Ancak kulaklara çalınan şöyle bir iddia da var: "Nerde makam olsa cemaat 'İllâ benim adamım olsun' dedi."

Bu bir iddia, altının doldurulması lazım. Ben tersini biliyorum. AKP iktidarının çeşitli vasıtalarla "Size şunu verelim" deyip de camianın bunu reddettiğini biliyorum.

Hangi makamlardan bahsediyorsunuz?

Detaya girmek istemiyorum.

Abdülkadir Selvi'nin "2004'ten önce kaç milletvekili, bakan, valiniz vardı, sonrasında kaç tane" sorusu...

Bu soruyu abes bulurum.

Sebepler?

Bir valiyi siyasî, ideolojik, dinî mensubiyetiyle tasnif etmek ve algılamaya çalışmak demokratik ve laik bir ülkede

yanlıştır. Ama 81 ilin valisinin Türkiye'nin sosyo-kültürel iklimine paralel olması uygun olur. Bunlar sosyolojik gerçekler.

Örneğin, Ermenilerin vali olamadığı bir ülkede yaşarken, söylediğiniz geçerli değil.

Maalesef bu, birtakım görülmüş engellerle önleri kesildiği için böyle.

Ancak bir tarafın bürokratlığını kolaylaştıran ile bazı kesimlerin önünü kesen aynı: devlet.

Aynı ve bu yanlış. Yanlış kelimesi hafif kalır; gayri hukukî ve gayri ahlakî.

Dolayısıyla, Selvi'nin 2004'ten öncesine ve sonrasına dair yaptığı ayrımı sorguluyoruz.

Ben onu bilmiyorum. Şunu söyleyebilirim: Kürt sorunuyla ilgilendiğim için bana Kürt veya Alevi olduklarını söyleyen valilerimiz oldu. Keşke Selvi kendisi söyleseydi sorusunun cevabını.

Bürokrasideki kadrolaşmaya dair kamuoyuna yansıyan en kanıt olmaya elverişli gelişme, sanıyoruz 17 Aralık operasyonlarında görev almış polisler için adliye önünde toplanma oldu.

Bu bilginin doğru olduğunu zannetmiyorum. Adliye önünde bir toplanma olmadı. En son Ekrem Dumanlı'nın gözaltına alınması vesilesiyle toplanan kalabalığa benzer, hatta yüzde biri bir kalabalık bile yoktu.

Geçmiş bir adliye vakası: 25 Aralık savcısı Muammer Akkaş'ın bildiri dağıtmasını siz nasıl buldunuz?

Geleneğimizde görülmüş bir şey değil. Ama o savcının da bildiğim kadarıyla cemaatle bir ilgisi yok. Aile çevresi Millî Görüş geleneğinden gelen bir savcı olduğu için bunun kırgınlığıyla davranmış da olabilir.

17-25 Aralık polisleri için yapılan görece sınırlı da olsa o toplaşmanın yanı sıra Twitter mesajları, tişört basmalar-giyimler vs. oldu. Siz bu polislerin cemaatin

yayın organları, gazetecileri ve yöneticileri tarafından desteklenmediğini mi savunuyorsunuz?

Hayır, bunu söylemiyorum. Sağlığım nedeniyle her bilgiye ulaşamıyorum, ama bildiklerime göre, sürülen o emniyet mensuplarının bir kısmı cemaatle irtibatlı değil. Zaman gazetesinin tavrı da haksızlığa uğrayanın yanında olmak.

Mağdurun bu kadar yanında durabilen bir camiaysa bahsettiğimiz, neden diğer mağdurların yanında olmadı?

Bunun cevabını verdim biraz önce; bu genel atmosfer, algı meselesi.

O zaman şu algı ne kadar yanlış: "Cemaat de iktidar kendisine dokununca feryat etti?"

Bu, altı doldurulmamış bir iddia. 17-25 Aralık operasyonlarını bilme ihtimali olan birimlerdeki tüm kadrolar değiştirildi. "Cemaatçi polislerin yanında duruyor" hükmü eksik olur, çünkü haksızlığa uğratılan, yerlerinden edilen tüm polislerin yanında durdu Zaman.

Nedim Şener, hafta içinde Twitter'dan paylaştı: Zaman, Ali Tatar intihar ettikten sonra dahi Tatar'ı DHKP-C ile bağlantılı gösteren bir ihbarı yayımladı. Zaman süreçte bir özgürlük fedaisi veya mağdurların savunucusu olmadı, aksi oldu.

Bundan yola çıkarak Zaman, cemaatçi polislerin yanında durdu mu diyorsunuz?

Şimdiye kadar Zaman mağdurların yanında durdu mu diye size soruyorum.

Bunun için Zaman'ın 15 senelik yayınlarına bakmam gerekir. Ama geçtiğimiz yıllarda söyleşinin başında bahsettiğim yanlışlıklardan dolayı elbette olamamıştır.

Siz "Özeleştirilmeden destek olmayız" tavrını...

Bu tavrı gayri ahlakî buluyorum. İktidar boğmaya çalışırken bu yapılmamalı. Bu nedenle başta Ahmet Şık olmak üzere destek gösteren isimleri takdir ettim.

Bu girişimi “gayri ahlakî” olarak nitelendirirken, *Zaman*’ın pek çok kez gösterdiği tutumu örnekler üzerinden “hata” diyerek tanımlıyorsunuz. *Zaman*, “yol arkadaşım” dediği iktidar bu kişileri “boğarken” üstlerine harç atmış olmadı mı? Dolayısıyla “hata” hafif bir tanımlama değil mi?

Söylediğiniz doğru. Ama şunu da nazara almak lazım. Ahmet Şık’ın ve Nedim Şener’in yazdıkları camiayı çok rahatsız eden şeylerdi. Benim etik bulmadığım bir şeyi birileri kendilerine yedirebilir.

Şu size ironik geliyor mu: O günlerde bu iki gazetecinin talimatla yazdığı savunuldu ve bugün Ekrem Dumanlı ve Hidayet Karaca talimatla yazmakla suçlanıyor.

Doğru, kaderin tecellisi. Haksızlık yapılan kişi sizi çok üzümüş olabilir ama burada önemli olan beşerî duyguları aşıp haksızlığa karşı durmak. Ben kişisel olarak bunu yapmaya çalıştım. Ama bunu gazete yaptı diyemem.

Sizce GYV yapabildi mi? Saydığımız tüm bu örnekler gerçekleşirken GYV, en azından kamuoyu önünde suskun kalarak *Zaman*’ın kısıcılığına onay vermiş olmadı mı?

Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, o sıralarda birlikte faaliyet yaptığı büyük, hemen tamamı camia dışından olan kişilerin de arzusuyla güncel meselelere ilişkin tavır veya görüş ortaya koymuyordu. Demokrasi, hukuk devleti, özgürlükler, insan hakları vb. konuları, toplumun tüm kesimlerinin temsilcileriyle derinliğine tartışmayı prensip edinmişti. Doğru olup olmadığını sorgulayabilirsiniz ama bir durum tespiti olarak ifade etmek isterim.

Siz GYV olarak *Zaman*’a yanlışlarını söylüyor muydunuz?

Şüphesiz.

Sözleriniz etkili oluyor, doz azalıyor veya artıyor muydu?

Zaman zaman.

Somutlaştırabilir misiniz?

Somut vaka hatırlamıyorum ama dozajın düştüğünü hatırlıyorum.

Dışarıdan bakınca bir dozaj düşüşüne tanık olmadığımız için, örnek verebilir misiniz?

Misal KCK, misal Ergenekon davalarında. Şuna da dikkat çekmek isterim: 160 küsur ülkede faaliyet gösteren bir hizmeti, Türkiye’de sadece *Zaman*’ın veya *STV*’nin yayınlarıyla bütünleştirmek, eksik ve yanlıştır. Söz konusu medya organlarının elbette hizmetle irtibatı vardır ama hizmet demek değildir. Allah aşkına, 160 ülkede herkesi kendi konumunda kabul edip, kucaklayan bir hizmet, Türkiye’de niye, adeta ayağına kurşun sıkarcasına, bazı kesimleri karşısına almış olsun? Üstelik bunu bazı kumpaslarla yapmış olsun. Akla ziyan bir şey olur bu. Unutulmaması gereken, her ikisinin siyasi muhatabı iktidardır. Burada iktidara toz kondurmazken dövülmek istenen camia. Önce diğeri görülmeli.

Aksini söylemiyoruz ancak iktidarı “yol arkadaşı” olarak tanımlayan cemaatten sizinle konuşurken bizce etik olan AKP’yi değil, cemaati masaya yatırmak.

Ben çalıştığım kurumu dahi temsil ediyordum değilim, düşüncelerim bana aittir.

“Özgür Basın Susturulamaz” ilanında laik mahalleden de imzalar vardı; simgesel değeri yüksek *Cumhuriyet* gazetesinin yayın yönetmeni, Basın Konseyi Başkanı ve liberal isimler... Yapılanı haksızlık olarak görüp karşı çıktılar. *Zaman*’ın geçmişte bu erdemi gösteremediğini düşündüğünüz için soracağım; “Demokratikleşme sürecinde öteki mahalle, bizim mahalleden daha iyi bir sınav verdi” diyor musunuz?

Bir kısmı için çok doğru, haklısınız. Bir an altı sene öncesine gittim, sözgelimi Ergenekon kapsamında tutuklanan gazeteciler için özgürlük kampanyası var, kişisel olarak ben verdim ama buna *Zaman* yazarlarından kaç tanesi imza verirdi? Bilmiyorum. Bence, bugünkü tablo oluşmazdı. Bugün onlar da daha ahlakî davranırlar.

Sizce yarın yapılacak yayınlara yansiyacak mı bu deneyim?

Umarız bu müşterek tavır kalıcı olur. Oktay Ekşi’nin, SODEP Başkanı Hüseyin Ergün’ün gelmesi anlamlıydı.

Bunun “müşterek” olması için cemaatten de bir adım gelmesi gerekmiyor mu?

Elbette gerekiyor. Daha birkaç gün önce beraber olduğum arkadaşlarımla da paylaştım. Dün yapmadık, yapmadınız; Cumhuriyet gazetesine, Sözcü'ye veya yerine göre Aydınlık'a benzer bir tasallut söz konusu olduğunda, biz de gidip kapılarında Zaman gazetesinde durduğumuz gibi durabilmeliyiz. Ve onlar da tasdik ettiler, doğru, dediler. Bu tavrın ortaklaşması için haksızlık kimden gelirse gelsin ve kime karşı olursa olsun buna karşı durmak lazım. Umarım bizim mahalle için bu ders olur.

Bahsettiğiniz yapılacak olanları gözeten ikinci bir adım, öncesinde Zaman'ın geçmişte yaptıklarına dair, camianın canlarını yaktığını düşünenler için atacağı birinci adımı siz bekliyor musunuz?

Bekliyorum diyebilmem için somut bir şey olması lazım ama umuyorum. Ama bunu dışarıdan birilerinin camiaya dikte etmesi şık değil.

Bu soru size dikte ettirme olarak mı geliyor?

Söz meclisten dışarı, birileri bunu ısrarla söyleyince böyle geliyor.

Sizce cemaatin bugün yapması gereken ne?

“Paralelle mücadele” adına devlet nizamı tarumar ediliyor. En acı tarafı, AKP beş sene önce değil, beş ay önce yaptıklarını değiştiriyor, kazanımlarını yok ediyor. İnsan onuru kavramını öne alan insanların dayanışması lazım; siyasî, dinî, etnik aidiyetine bakılmaksızın. AKP'nin sokaktaki Kürt kardeşlerimi üzeceğini, bir defa daha hayal kırıklığına uğratacağını düşünüyorum. Kürt siyasî hareketi de bunun farkında ama öncelik örgütün talepleri ve onların kamuoyunda meşruiyet kazanması olduğu ve süreç de bunu temin ettiği için bugün iktidarın tasarruflarına yeteri kadar tepki vermiyorlar. Onların da bu dayanışma içinde yer almalarını isterim.

Selahattin Demirtaş bir açıklama yaptı ve “Oh olsun demiyoruz ama beş yılda 10 bin arkadaşımı yargıladınız. Özür bekliyoruz” dedi.

Kendisinin beyefendi tavrını takdir etmeme rağmen, Demirtaş başlarına gelenleri sadece camiadan biliyorsa, acırım. O yargı kadrolarının çok azının camiayla irtibatlı olduğunu düşünüyorum.

KCK'dan sadece cemaati sorumlu tutmak değil, ama yargı sürecini iktidar ve cemaat arasında bir iş bölümü olarak görmek ne kadar haksız?

Kesinlikle haksız bir bakış.

Oktay Ekşi: Ahmet Kaya nerede linç edilmiş, kendisine “yaratık” dediğim o yazıyı hak etti! 29.12.2014

Oktay Ekşi: Aptallığımdan aldatıldım

Fethullah Gülen cemaati bünyesindeki yayınlara da uzanan 14 Aralık operasyonu, mazi muhasebesini birbirine karşıt mahalleler açısından karşımıza getirdi. Zaman Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı, kimi haber ve yazılar gerekçe gösterilerek gözaltına alındığında, basın özgürlüğü elbette savunuldu, ama Zaman'da geçmişte mağdur edilen insanlar hakkında yapılan yayınlar da hatırlatıldı.

Gözaltına alınmadan önce, Dumanlı'yı Gülen cemaati medyasının amiral gemisi olan Zaman'da ziyaret ederek sürpriz yapan “son başyazar” Oktay Ekşi için de maziye seferler yapıldı, yapılıyor.

Oktay Ekşi, malûm, laik mahallenin en kalıcı, en simgesel figürlerinden.

On dokuzunda stajyer olarak Anadolu Ajansı'nda başladığı gazeteciliği bıraktığında, 78 yıllık ömrünün yaklaşık yarısını Hürriyet'in başyazarı olarak geçirmişti.

İstikrarına rağmen, Ekşi, ismi, tartışmalı yazılarla da anılan bir başyazar.

“Alçakları tanıyalım” sözleriyle askerın Şemdin Sakık'a atıfla servis ettiği kurgulanmış ifadeye dayanarak “PKK'dan para alan gazeteci, yazar ve iş adamları olduğunu” da yazdı, Meclis'e başörtülü geldiği için Merve Kavakçı'yı intihar bombacısına da benzetti. Lince rağmen, Magazin Gazetecileri Derneği gecesi için Ahmet Kaya'yı hedef alarak “Kardeşsen kardeşliğini bil” derken, bazı yazarları, köşesinde “liberal geçinen faşist” diye anarak “ulusal değerlere sahip çıkmamak”la suçladı.

En çok bu çıkışları nedeniyle olsa gerek, Ekşi, kimi zaman askeri ve hükümetleri eleştirse de, "rejimin teminatı" olarak görüldü. Diğer yandan Ekşi, gazeteciliği daha geniş bir paranteze yayarak Basın Konseyi ve Dünya Basın Konseyleri Birliği'nin kurucularından oldu. Ekşi'nin yalnız son üç yılda başkanı olmadığı Basın Konseyi, refleksleri yer yer devletinkilerle paralel bulunsa da, meslek ilkelerinin kabulü ve yaygınlaşması için Türkiye'nin basın tarihinde yer tutan örgütlenmelerden biri oldu.

Oktay Ekşi, serüvenini sadece gazetecilik çizgisi üzerinde izlediğimiz bir isim değil. Henüz 29 yaşındayken, 1961 Anayasası'nı hazırlamak için oluşturulan Kurucu Meclis'e girmek için "Basın Temsilcisi" oylamasına aday oldu ve Kurucu Meclis'in en genç üç üyesinden biri oldu. 1983'te Erdal İnönü'nün teklifiyle SODEP'in kurucu üyesi oldu. Aynı sene SODEP'ten ayrılan Ekşi, Güneş ve Milliyet gazetelerinde çalıştıktan sonra, 2010'da AKP yönetimine yönelik kullandığı "analarını satan zihniyet" ifadesini içeren yazısına kadar, Hürriyet gazetesi başyazarlığını sürdürdü. Ekşi, "yazısının sıkıntı yarattığını gördüğünü ve profesyonel bedel ödemek için hazır olduğunu" söylediği Aydın Doğan'ın "Beni rahatlatırsınız" demesi üzerine istifasını verdi ve iki ay sonra CHP'ye katıldı. 2011'e gelindiğinde, Ekşi, bu kez en yaşlı üye sıfatıyla Meclis'e geçici başkanlık yaptı.

Yazılarındaki üslûbun aksine yüz yüze ilişkilerde kaşlarını kolay çatmayan bir insan Oktay Ekşi. Kamuoyuna yansıtmasa da cemaatle teması 14 Aralık'tan öncesine dayanan Ekşi'ye, Fethullah Gülen ile tanışıklığını, Zaman için yaptıklarını Basın Konseyi Başkanı olarak Özgür Gündem için yapıp yapmadığını ve kendisinin "günah" listesi olarak andığı yazılarını sormak için kapısını çaldık. Zamanını ve sabrını esirgemeyen, ancak uzun mazisi nedeniyle soracak soruların bitmediği Ekşi'nin verdiği cevaplar şöyle:

Sizi Zaman gazetesine götüren ne oldu?

Beni hayrete düşüren, gitmemin niye bu kadar ilgi çektiği. 1988'de Basın Konseyi'ni kurduğumuzda ilan ettiğimiz temel ilkelerden biri, iletişim özgürlüğüne nerede, nasıl, kim tarafından müdahale edilirse edilsin, ona karşı çıkmaktı. Konsey olarak daha önce sahip çıkılmamış gazetecilere her fırsatta sahip çıktık. Galiba meslek dünyamız dâhil kamuoyu, bu geçmişi dikkate almıyor. Ben 23 sene bu konseyin başkanlığını yaptım.

Basın Konseyi Başkanı olarak "medya imamı" dediğiniz Ekrem Dumanlı'ya sahip çıkıyor olmanız insanları şaşırtmış olabilir mi?

O yazı, Basın Konseyi Başkanı olarak değil, Hürriyet'in başyazarı olarak yazdığım bir yazıydı. O tarihte Ekrem'in köşesinden vaaz veren tavrının böyle tanımlanması gerektiğine hâlâ inanıyorum. [Ekşi, 2009'da haber için Muhsin Yazıcıoğlu'nun helikopterinin düştüğü yere giden CHA muhabiri Lütfi Aykurt'un, dönüş yolunda asker tarafından helikoptere alınmaması olayına tepkiden bahsediyor.] Bunu söylememe rağmen, bugün Ekrem'in yanına gitmeme şaşırınlar duygularıyla bakıyor.

Zaman'a gitmeden, Kılıçdaroğlu'ndan onay aldınız mı?

Ne alakası var, hiç böyle bir şey olabilir mi?

Dönüşünüzde bu bir sıkıntıya yol açtı mı veya ziyaretiniz parti içinde tartışıldı mı?

Tartışılсын, terazi çok.

Ertesinde Fethullah Gülen ile telefon görüşmeniz oldu mu?

Aklıma bile gelmedi, onun da aklına gelmemiştir.

Dumanlı ve Hidayet Karaca'ya yapılanlar bir kenara konulduğunda, siz cemaatin faaliyetlerini meşru buluyor musunuz?

Meşru olup olmadığı yargının tartacağı bir şey. Gönül ister ki, bağımsız bir yargı olsun, ben de kararına inanayım. Ama bağımsız yargı dün de yoktu, bugün de yok.

Oktay Ekşi'nin cemaatin faaliyetlerini nasıl değerlendirdiğini merak ediyoruz.

Yayında, eğitimde iddialılar; devlet kadrolarına girme konusundaki istahlı faaliyetleri düşündürtecek türden. İsmailağa veya diğer cemaatlerden farklı olduklarını herkes gibi ben de görüyorum. Ama o faaliyetin meşruiyetten çıkıp çıkmadığını elimde veri olmadığı için bilemem.

Biz mi rast gelmedik yoksa siz mi Gülen cemaati hakkında köşenizde kalem oynatmadınız?

Yazdım ama bugünkü kadar aktüel hâle gelmediği için, ihtiyaç olduğu kadar yazmışımdır.

1997'den itibaren yazdıklarınıza baktığımızda, bir yazınız dışında, Gülen'e veya cemaatine değindiğinizi görmedik. 1999'da Gülen'in ünlü montaj kaseti yayımlandığında dahi...

Temmuzun ilk cumartesi günü, 1991'den beri kesintisiz olarak sürdürdüğümüz Mesudiye Kurultayı öncesinde, haziran sonlarında Mesudiye'ye giderim. Oradayken kaset çıkmış, haberim yoktu çünkü gittiğimde ne yazı yazarım ne gazete alırım.

Döndüğünüzde, kıyametin koptuğunu görmeyecek kadar da izole bir konumda değilsiniz.

Her şeyin aktüel bir değeri var. "On gündür Mesudiye'deydim, başa alıyorum" gibi bir başyazı olmaz. Ama çok sonra duydum ki o esnada yazmadığım için Gülen dünyasında lehime değerlendirmeler olmuş, duyunca hayret ettim. Siz bugün mesela kaset montaj diyorsunuz ama ben buna şahsen kani değilim.

Siz her ne kadar "Döndüğümde aktüel değildi" deseniz de Gülen'in yıllarca birlikte anılacağı ve çok konuşulacak kaset hakkında yazmamış olmanızın sebebi, Faruk Mercan'ın Gülen biyografisinde yer alan, "Ağustos, 1996'da Aysel Ekşi ile icap ettiğiniz Gülen'in akşam yemeği daveti" olabilir mi?

O zamanlar cemaatin eğitim seferberliği, gazetecileri gezdirme, GYV'nin Abant toplantıları gibi faaliyetleri söz konusuydu. Bunlar kapsamında "Fethullah Hocaefendi'nin

bir yemeği var, katılır mısınız" denilerek iki kez davet edildim ancak katılmadım. Üçüncüsünde, hem reddetmek kaba olacağı, hem Tufan Türeç'in "Abi, ben de gittim. Sen gazetecisin, onunla da yemek yersin, suçluyla da, devlet başkanıyla da" sözleri aklıma yatınca, hem de eşim gitmekte sakınca görmeyince gittik. Altunizade'de bir binaya, X-ray'den geçirilerek girdikten bir süre sonra, Hocaefendi geldi; Aysel elini uzatınca, Hoca tereddüt etti. Aysel, "65 yaşında bir kadını, elimi sıkmanızı yadırgadım" deyince, "Saygısızlıktan değil, yetiştiğimiz terbiye nedeniyle" karşılığı verdi. Sofrada Prof. İlder Turan, Mithat Bereket, Halit Refiğ ve eşleri de vardı. Yemek yedik, sonrasındaki sohbet de off the record'dı, sohbet ettik, ayrıldık.

Gazeteciler, sohbetlerin tamamını olmasa da katıldıkları özel yemekleri yazmaz mı?

Hürriyet'in başyazarı "Hocaefendi ile yemek yedim" diye kamuoyunun karşısına mı çıkar? Olur mu öyle şey! Beş gün önce Hidayet Karaca'ya gittim, kimsenin haberi oldu mu?

Yazsanız ne olurdu?

0, Hürriyet başyazarının karşısındakine fazla paye vermesi olur. Siz olsaydınız, yazar mıydınız?

Yazar olarak o yemeğe gidildiyse, görüşmenin kayda geçmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

Tufan da başkaları da yazmadı.

Gülen cemaati kadar etkili bir aktör hakkında kalem oynatmamak da "fazla paye vermemek" için miydi?

Bu tartışma 2012'de başladı, biliyorsunuz. Ben 2010'da ayrıldım.

Bu ittifakı, başta Zaman olmak üzere pek çok mecra dillendiriyordu.

O zamanki görüntü nedeniyle "Fethullah Hocaefendi'nin şu kadar ülkede okulu var, oh oh ne kadar iyi," "Şöyle Türkçe öğretiyorlar, oh oh" diyen biri olmam gerekiyordu ki yazayım.

Aksi bir tutum da söz konusu olamaz mıydı? Örneğin, sizce cemaat

“cumhuriyetin temel değeri” dediğiniz laikliğe karşı mı?

Bu grubun laik cemiyete sempatiyle yaklaşacağını düşünmüyorum ama buna dair elimde bir şey yok. Şu dakikaya kadar o konudaki boyutlarını ortaya çıkardıklarına kani değilim.

1997’de Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan’ın idamlarını anarken, şu cümleyi kuruyorsunuz: “Nurcular başta olmak üzere ‘laik cumhuriyet’e karşı eğilim sahipleri, özellikle Adnan Menderes’i yere göğe koyamadılar.”

On bin yazı yazdım, bunu hatırlayamadım ama ben her zaman anti-laik faaliyetlerin tehlike teşkil ettiğini yazdım.

Sizce, Gülen cemaati cumhuriyete bir tehdit mi?

Suçlamalara, iddianameye göre bana bir yer mi belirleyeceğiz? Ben gazeteci Ekrem Dumanlı’nın katılmadığım görüşlerini özgürce ifade edebilmesi için oraya gittim. Dumanlı’nın başka bir etkinliği var mı veya Hoca’yla bağı ona bir şeyler yaptırmış olabilir mi bilemem ama olduğunu da zannetmiyorum. Ben herkesin düşüncelerini serbestçe ifade etme hakkının yanında.

Özgür Gündem bombalandığında gazetenin ofisine gitmiş miydiniz?

Özgür Gündem o tarihte açık PKK propagandacısı bir yayın idi. Gidip de “Geçmiş olsun arkadaşlar” dediğimi hatırlamıyorum. Ama Basın Konseyi olarak ve yazar olarak çok ciddi tepki gösterdiğimi hatırlıyorum.

Bugünkü Özgür Gündem sizce “PKK propagandası” yapmıyor mu?

Bir yayın organı... Bilmiyorum, çünkü takip etmiyorum.

Bakış açınızdan yola çıkarak söyleyeceğiz; KCK Yürütme Konseyi Üyesi Mustafa Karasu bugün gazetenin yazarları arasında. O zaman ile bugün arasındaki fark ne?

O zaman TSK ile PKK arasında çok ciddi bir çatışma vardı. Bugün Türkiye ayrı bir konjonktürü yaşıyor; devlet onlarla müzakere yapıyor.

Devlet müzakere yapabildiği için mi fikriniz değişti?

Konjonktür değişti.

Prensibiniz, devletin bir adım arkasında mı konumlandı?

Belki müstakil değerlendirme size böyle düşündürüyor olabilir.

Bugün baktığınızda, “Keşke Zaman’a gittiğim gibi Özgür Gündem’e de gitseydim” diyor musunuz?

Hayır. Genci, çocuğu, kadını öldüren bir terör örgütü var, onun uzantıları var, onun sözcüsü olduğunu iddia eden ve bu yüzden bombalanan bir yer var. Bu noktada gazeteci Oktay Ekşi ne yapabilir? İfade özgürlüğüne şiddet kullanarak engel olunduysa buna tepki gösterebilir. Bunu da yapmışım. Gidip sarılıp birlikte gözyaşı dökme beklentisi var idiyse, o fazla olurdu.

Bir savunmasında kabul ettiği günlüklerinde yazdığına göre, komutana “28 Şubat benzeri durum, diyorsunuz ama bu kez atılacak adım sonuç alıcı olmalı. Süreye yayılınca görünen ortada” diyebilen Mustafa Balbay ve Tuncay Özkan için Silivri Cezaevi’ne gittiniz.

Balbay’ın anılarını siz okumuşsunuz. Mustafa’nın komutanlarla yakın ilişkide olduğu bilinmeyen bir şey değil ki. Uğur Mumcu da öyleydi. Beni ilgilendiren Balbay’ın ifade özgürlüğünün kısıtlanmış olması. Ahmet Şık, Nedim Şener, Barış Pehlivan, Barış Terkoğlu ve Soner Yalçın’ı da ziyaret ettim. Masum olduğuna inandığım kişilere insanî destek vermek düşüncesiyle paşalara da gittim. Madem incelediniz, değerlendirmenizin objektif olabilmesi için ekleyeyim. Ape denilen Musa Anter’in öldürülmeden önceki son yazısı, benim “ne kadar alçak olduğum”la ilgiliydi. Ama onun öldürülmesine sanıyorum en fazla tepki veren gazeteci ben oldum.

Tepki koydunuz ancak tepki koyarken, 21 Eylül 1992 tarihli yazınızda şunu söylemeyi ihmal etmediniz: “Her satırında kin dolu bir Kürt ırkçılığı gördüğüm...”

Doğrudur, öyleydi rahmetli. Yazmasa mıydım? Kendi dünyasında çok saygı görürdü ama acımasız bir dili vardı.

Böyle bir ülkede Anter'e "Kürt ırkçısı" demek, cinayeti meşrulaştırma zemini yaratmıyor mu?

Zannetmiyorum, o sizin değerlendirmeniz. O, düşüncelerini ifade ederken ne kadar özgür hissediyorsa, ben de o hakkı kullanarak yazmışım.

Ne kadar eşittiniz; sizin tabirinizle, öldürülen "cumhuriyet değerlerine sahip" gazetecilerle, öldürülen Kürt gazeteciler arasında, başta sayıca, ciddi bir fark yok mu?

Hasan Fehmi Bey'den başlayarak, 1909'dan itibaren öldürülen gazeteciler 100'ü bulur. Onların içinde 1992'de, gazetelere yansıdığı kadarıyla, 12 gazeteci öldürüldü. Hiç kimse onlarla meşgul olmazken, Turgut Kazan, ben ve Fikret İlkiz, Basın Konseyi olarak Güneydoğu'ya gittik; gazetecilerle, mağdurlarla görüştük. On iki gazeteciden dokuzunun JİTEM türü yapılanmalarca öldürüldüğü kanaatine vardık. Üçü hakkında netleşemediğimizi belirttik. Raporun objektif olması için Bölge Valisi Ünal Erkan'ın da düşüncesini alınca, "faşist Oktay" olduk. Hâlbuki ben Uluslararası Basın Enstitüsü'ne (IPI), New York'a yani Gazetecileri Koruma Komitesi'ne (CPJ) telefon ettim. Buraya inceleme için geldiler. Hem IPI hem CPJ tepkilerini koydular ve öldürmeler bitti. Bunu kimse görmedi.

Fotoğrafı eksik vermemek adına Kürt gazetecilerin öldürülmesi hakkında "Ama onlar militan" diyebilen Demirel'i köşenizde eleştirdiğinizi de ekleyelim. Ve Ferda Çetin'in Nûçe TV Yayın Koordinatörü'yken Tuğçe Tatari'ye söylediklerini aktaralım:

"Bombalama olayından çok kısa bir süre sonra Çiller'in İçişleri Bakanlığı'na, jandarmaya ve istihbarata yazdığı 'gizli belge' elimize geçti. Belgede 'Özgür Ülke gazetesinin bölücü yayınları hukukî yollarla etkisiz kılınması uzun zaman alıyor, hızlı bir şekilde bertaraf edilmesi' isteniyor. O belge elimize geçince Oktay Ekşi'ye gönderdim. O günlerde Basın Konseyi Başkanı'ydı. Baktım hiç ses çıkmıyor, başladım aramaya. En sonunda telefonuma çıktı. 'Belgeyi gördünüz mü' diye sordum

'Evet kardeşim, ne varmış o belgede' dedi. 'O belgeden çok kısa bir süre sonra gazetemiz bombalandı, biliyorsunuz' deyince 'Ben okudum, o belgede bombalayın yazmıyor' diye cevap verdi. Belge 27 Kasım tarihli, bizim gazete 3 Aralık'ta bombalandı.'

Benim için tamamen yeni şeylerden bahsediyorsunuz. Bu arkadaş bunu galiba sallamış.

Siz hatırlamıyor olabilir misiniz?

Kaç sene geçmiş, mümkün ama bu arkadaş rüyasını paylaşmış gibi geliyor. "O belgede bombalayın yazmıyor" demek yapıma aykırı. Muhtemelen Basın Konseyi olarak da ertesinde bildiri yayımlamışsınızdır.

Hakkınızdaki bu alıntı da Umur Talu'nun Ekim, 2012 tarihli bir yazısından:

"Şimdi Ekşi'nin (bu kez haklı olarak) iktidara vurduğu hususlar, yine Ekşi tarafından 'hapisteki gazeteci sıfatlı kişiler' vurgusuyla söylendi: Nisan 98'de (CPJ, hapiste 29 gazeteciyle Türkiye'yi birinci gösterince): 'Gerçekleri yansıtmıyor. Türkiye dünyada en fazla gazeteci hapseden ülke değil. Gazetecilik işlevi nedeniyle 11 kişi hapiste. Sadece Beşikçi fikirleri yüzünden. Diğer 10'u ceza hak ediyor ama hapis değil. 18'ininki ise gazetecilikle ilgisiz.' Ekşi'nin CPJ muhalefeti, 1998, 1999, 2000 raporlarını sansürle, şöyle sözlerle sürdürdü: '31 kişiden sadece biri hapiste gazeteci sayılabilir. Gerisi yasa dışı örgüte üyelik, yardım, yataklık iddia ya da hükümleri.'"

Talu'nun belirttiği gibi, "Onlar gazeteciler değil, terörist" diyen Erdoğan'ın söylemini görünce, "Geçmişte öyle yapmamalıydık" diyor musunuz?

Hayır, demiyorum. Bakın, 1997'de Hasan Cemal beni aradı, "CPJ'den bir heyet gelecek, Türkiye'deki hapisteki gazetecilere sahip çıkmak istiyorlar" dedi. Onlar yetkililerle görüşmek üzere geldiklerinde, ellerindeki 78 sayısının doğru olmadığını düşündüğümü kendilerine söyledim. Bu konu üzerinde Türkiye'deki meslek kuruluşları değil de CPJ'in rapor hazırlamasından rahatsızlık duydum. Nitekim sonraki yıllarda tek tek olayları inceleyerek kendim rapor hazırladım. CPJ heyetiyle Ankara'da Adalet Bakanı'nı, Başbakan'ı ve Cumhurbaşkanı'nı ziyaret ettik. Mesut Yılmaz bizi ciddiyetle

dinledi, sonra sözünü tuttu. Sorumlu yazı işleri müdür sıfatı taşıyanların affını sağlayacak yasa çıktı.

Rapor çalışmalarım 2006'ya kadar devam etti. Adalet bakanından içeride bulunan, kimliği gazeteci görünen kim varsa, dosyalarını yollamasını istedim. İçeridekilerin yakınlarına ve avukatlarına da, dosyaya dair bildiklerini paylaşmaları için çağrı yaptım. Ve dosyaları üç kategoriye ayırdım: 1- Olay açıkça gazetecilikle ilgili değil, 2- Gri alan: Gazetecilikle ilgili görünüyor, iddia suçlayıcı; örneğin muhabirin çekmecesinde belge çıkıyor. Bu bana göre normal, polise göre suç, 3- Gazeteci.

Raporu açıklarken de 1-Bu ilgi alanımızda değil, 2-Bunda resim net değil, 3- Gazeteci olarak ayırdık. Umur'un dediği doğrudur; CPJ'inkilerden düşük çıktı bizim sayılar. Benim dikkatimi çeken şu oldu: Bir gerçek ortaya çıksın diye iki ayımı verirken, medya, buna Hürriyet de dâhil, hiçbir gazete veya TV ilgi göstermedi. İlgisizliğin yanı sıra, bakanlığın verdiği son belgeler de eksik çıkınca, 2006'da bunu yapmayı bıraktım.

Örneğin, molotof atmayıp da gri alanda bıraktığınız gazeteciler neyle suçlanıyorlardı? Yayın içeriği de bu suçlamalara dâhilse, Oktay Ekşi olarak karşı çıktığınız fikirlerin sahiplerini de gri alanda bırakmış olabilir misiniz?

Alakası yok! Ape'yi anlattım. Açık bir örnek... İnsanların görüşlerine katılmayabilirim ama görüşlerini açıklama hakkını savunurum.

Ahmet Kaya'nın sahnede söyledikleri yüzünden linç edildiği gün, konuşma hakkını savunmadınız.

Ben Ahmet Kaya'nın konuşmasının içeriğini eleştirdim, konuşma hakkını değil.

İçeriğini eleştirirken söyledikleriniz şu oldu: "İnsanlar eğlenmeye gelmişken bu söylenir mi," "Amacı tahrik etmek..."

O yazı benim "büyük günahlarım"dan biridir.

Günah olarak görüyor musunuz yazınızı?

Hayır, hiç. Ahmet Kaya sonradan kahramanlaştırıldı. Kaya'nın o gün verdiği resim benim yazdıklarımı hak eden bir resim idi. Bundan dolayı da hiçbir üzüntüm veya pişmanlığım yok.

Musa Anter'e "Kürt ırkçısı" diyen siz, Ahmet Kaya için "insan olarak hiçbir 'artı'sı olmadığı fizyonomisinden akan bir tip," "yaratık," "türkücü olmasaydı bar fedaisi olurdu" deyince, neden "Türk ırkçısı" olmuyorsunuz?

O yazı çok eleştirilince, dönüp baktım. Ahmet Kaya'nın adı bile geçmiyor o yazıda.

Yazınızı böyle mi savunuyorsunuz?

Hayır, şunu söylüyorum: O yazıyı herkes Ahmet Kaya'ya yamadı. Ben de "değildir" demiyorum.

Ve?

Dediklerimde kararlı ve ısrarlıyım, Ahmet Kaya o yazıyı hak etmişti. O konjonktürde yapılanlara itiraz etmeyenler, birileri Ahmet Kaya'yı kahramanlaştırınca, o yazı Ekşi'yi lanetlemenin aracı hâline geldi. O zaman nerdeydiler?

Kimseyi savunur bir konumda değilim, size sorum şu: Musa Anter'e "Kürt ırkçısı" diyen siz, Ahmet Kaya için bu sözleri sarf ederken neden ırkçı sayılmıyorsunuz?

Tavrı oydu... Çok zaman oldu; şu anda neyi, neden söylediğimin bağlamını hatırlamıyorum.

"Tavrı" dediğiniz nedir? Kürtçe klibi yayınlayacak bir televizyon kanalı aradığını söylemesi mi? Size burada problemlen gelen ne?

Kürtçe klibi eleştirdiğimi söylüyorsanız, yanılıyorsunuz. Ben o yazıda tavrı eleştirmişim.

Kaya'yı "medeni" olmamakla, "aklının erip ermediği belli olmamak"la itham ediyorsunuz. Eleştirinin ötesine geçip aşağılamaya evrilebilecek tehlikeli kelimeleri, Hürriyet'in başyazarı olarak kullanıyorsunuz.

Size göre öyleymiş. Yazı yazma stilimi mi eleştiriyorsunuz?

Ahmet Kaya'nın bu düşüncelerini Magazin Gazetecileri Derneği'nin düzenlediği bir gecede söylemesi, sizce neden sorun?

O zaman yanlış bulmuşum. O bir şey söylemiş, ben de yanlış demişim. Bugün de söylediklerimi doğru buluyorum.

O yazıda "İkincisi 'hoş vakit geçirmek' için geldiklerini bile bile bu sözleri söylemenin oradaki insanları tahrik edip olay çıkarmaktan başka bir amacı olabilir mi" diyorsunuz. Ahmet Kaya'nın kendisini linç ettirdiğini mi savunuyorsunuz?

Hayır, öyle bir iddiam yok. Makaleyi beğenmeyebilirsiniz, haksızlık olarak da görebilirsiniz, buna saygım var. Ama "Bunu niye böyle dedin de böyle demedin" dediğinizde, anlamakta zorlanıyorum. Bunun daha iyisi olmaz mı, olabilir. "Beethoven daha iyi besteleyemez miydi," besteleyebilirdi. Ne yapalım, gerçek bu!

Şu an bir gazeteciyle konuşuyorum ve Akit'in yayın koordinatörüne Ermeniler için kullandığı ifadeleri sorduğum gibi, şimdi de size, sizin kullandığınız ifadeleri soruyorum. Özellikle Ahmet Kaya linç edilirken "Bu yaratık kardeş ise kardeşliğini bilmekle yükümlüdür" diyebildiğiniz için.

Nerede linç edilmiş Ahmet Kaya? Maalesef Paris'te vefat etti.

Magazin Gazetecileri Derneği'nde, sözlerinin ardından marş okunması, üstüne çatalların fırlatılması, sizce...

Orada olaylar yaşanmış, bitmiş. Ben yazdım diye o olaylar olmadı. Aksi olmuş gibi soruyorsunuz. Ben yaşananı önemli bir olay olarak görmüşüm ve sütunuma almışım. Olan bu. Şimdi gelip "O cümleyi neden öyle kurdunuz..."

Siz "Yaratık kardeşliğini bilmekle yükümlü" diyerek Ahmet Kaya'yı karşınıza alıp kendinizi onu yargılama pozisyonuna koyuyorsunuz, ötesine geçerek henüz dava sonuçlanmamışken Kaya'nın "PKK'ya para toplamak için konser verdiği" hükmünü veriyorsunuz.

Eldeki bilgi oymuş.

Açabilir misiniz?

Bilgi yazı işlerine geldiği zaman, o habere olgunlaşmış gözüyle bakarsınız. Muhabir elinden geleni yapmıştır,

istihbarat şefi habere bakmıştır ve redaktör gözden geçirmiştir. Gazetenin başyazarı bir habere dair özel olarak yazı işleri müdürüne şunu söyleyebilir: "Bunu gözüm tutmadı, üzerinde durulsa." Ama o haberin sağlığını tartışmaz, tartışırsa tüm o mekanizmaya saygısızlık olur. Hayatım boyunca bunu yapmadım, hiçbir haberime de böyle muamele yapılmasına razı olmadım. Ahmet Kaya hakkında da yazı işlerine gelmiş bilgiye dayanarak yazıyorum.

Yargı sonuçlanmadan, önünüze gelen bilginin mutlak olduğunu mu düşünüyorsunuz?

O bilgi mutlak değildir ama ona dayanmaya mecburum, gazeteci erişebildiği gerçeklerle kayıtlıdır.

Yazar, elinde olmayan bilgileri de düşünerek, olaya temkinle yaklaşmaz mı?

Bu, herhalde gazetecilik dünyamıza yeni gelmiş bir uygulama. Sizin kuşak bunu getirdiyse, mutluluk duyarım. Ama gazeteci nihai gerçeği ortaya çıkaran değildir, daha sonra çıkan bilgiler nedeniyle, o tarihte yazdıkları gerçeğe uygun çıkmayınca gazeteciği mahkûm edemezsin.

Ahmet Kaya'dan bağımsız olarak soracağız; köşenizde mesafe koymadan itham ettiğiniz bir kişi hakkında yanıldığınızı söylemek gazetecinin borcu değil mi?

Size şunu anlatayım. Mayıs, 1983'te Hürriyet başyazarlığından ayrılarak SODEP'in kurucuları arasına girdim. Washington muhabirimizin haberine dayanarak Büyükelçi Şükrü Elekdağ hakkında ağır eleştiriler içeren yazım hakkında bir süre sonra bir mektup geldi. Elekdağ, mektupta "Ben böyle bir şey yapmadım" diyordu. Dediklerine hak verdim ama artık sütunum yoktu. Başka bir gün, Alman bir vakfın organize ettiği bir sempozyuma katılmak için gittiğim Almanya'da, tanınmış hukuk hocaları Hüseyin Hatemi, "Bana çok büyük bir haksızlık yaptınız" dedi, "Beni terörist ilan ettiniz." Doğrusu neden söz ettiğini anlamadım. Dönünce verdiği tarihe baktım. Humeyni tarafından Türkiye'ye "adam öldürsün" diye gönderilenlerden birinin

ismi de meğer Hüseyin Hatemi'ymiş. Onu yazmışım ama bu yazı Hatemi Hoca'nın başına iş açmış. Fırsat bulunca, bunların ikisini denk getirerek "Bu işi yapıyoruz ama tüm iyi niyete rağmen hata yapabiliyoruz" dedim, bu iki örneği verdim ve özür diledim.

Önünüze gelen bilgiyi, devlet makamına geçmeden, süzgeçten ne kadar geçirdiğinizi sormadan önce, kısa aralıklarla geri adım attığınız birkaç örnek:

1- Ağustos, 1992 Şırnak Katliamı hakkında 20 Ağustos 92'de "Martta PKK bozguna uğratıldığından beri Şırnak Güneydoğu'nun en sakin ve huzurlu yerlerinden biri oldu. (...) Şırnak Emniyet Müdürü istediklerinde kahvede tavla oynayabildiklerini söyledi" diyorsunuz ve kamu görevlilerinden alıntıyla "PKK baskını intikam ve prestij baskını" dedikten sonra, "Devlet Şırnak'ta PKK'ya yeni bir ders daha vermeli" ifadesini kullanıyorsunuz. 24'ünde, gazetelerde katliama dair sorular çıkmaya başladıktan sonra, "500-1000 PKK'lı olduğunu söylemişsiniz, hani neredeler" diye soruyorsunuz.

Elime gelen bilgi o koşullarda inandırıcı geldiyse, ona dayalı yazabilirim.

Devlet size inandırıcı gelecek bilgi yaratamaz mı?

Olabilir, Irak'ta kitlesel imha silahlarını yokken var ettiler, devletlerin böyle marifetleri var.

Örneklere devam edeceğiz: 2- Ferda Balancar ve Alper Görmüş'ün yazılarından alıntıyla: Umut operasyonunun başlatılmasından (6 Mayıs 2000) 10 gün sonra kaleme aldığınız satırlar: "(...) O nedenle Ahmet Taner Kışlalı'nın kızları Altunay ile Dolunay'ın dünkü çağrılarını dikkate alınmalı -katiller Türkiye'ye teslim edilmez veya tarafsız bir mahkemede yargılanmalarına İran izin vermezse- bu konu bireysel sorumluluk bazında değil, İran devletinin sorumluluğu bazında değerlendirilmelidir." 10 Mayıs 2000 tarihli yazınızın başlığı ise "Bu Savcıyı Kim Tayin Etti?" Girişinde, Mumcu cinayetinin yine aydınlatılmadığını belirten bir cümle yer alıyor. 3- Andıç: Nisan, 1998'de "PKK'nın uşağı yazar ve gazeteciler var" dediğiniz ve "Sıra kulaklarından tutup adalete gönderilmelerine veya kamuoyuna teşhir edilmelerine geldi" sözleriyle bitirdiğiniz "Alçakları tanıyalım"

yazınız. Hedef gösterilen Cengiz Çandar, Mehmet Ali Birand'a yapılanlar ve Akın Birdal'a suikast girişiminden sonra, Şemdin Sakık o ifadesinin kurgu olduğunu söyleyince, özür dilediniz.

Keşke Aydın Bey'e söyleseydiniz, o kadar çalıştırmazdı beni. [Gülüyor.]

Siz bu yazdıklarınızı hata olarak görüyor musunuz?

Aslında sizin bana ne sorduğunuzu anlayamıyorum. Ama aradan yıllar geçtikten sonra bir yazımdan cımbızla aldığınız bir cümleyi soruyorsunuz. Ben de hatırlamıyorum. İnşallah siz de en az on bin yazı yazarsanız ve yazdıktan sonra karşınıza sizin gibi genç gazeteci gelir ve size 22 sene önce yazdığınız yazının a harfinin neden b olmadığını sorar. Hata ettiğim zaman bunu itiraf ettiğime örnek veriyorum, neden hatanızdan çabuk döndün, diyorsunuz. Dönmesem, neden hatanızdan dönmüyorsunuz sorusu çıkıyor!

Şekilden ziyade merakımız, benzer hatalarınıza rağmen kendinize "Dikkat" demek yerine, neden önünüze gelen bilgiye güvenmeye devam ettiğiniz.

Kusura bakmayın! Benim hayattan aldığım ders bu kadarmış. Şu an yaptığımız, sizi inciten bir sorgulama mı? Hayır, başta sorma hakkınıza saygı duyduğumu söyledim. Bakın, bu verdiğiniz örnekleri ben hata olarak kabul etmiyorum. Eğer yanlışımı iki gün sonra fark ettim ve yazdımsa, bence okuyucuya "İki gün önce şu değerlendirmeyi yaptım, o zaman böyle okudun ama belli ki aldanmışım, aldatılmışım" diyerek doğru bir iş yapmışım.

Sorgulamaya çalıştığımız "Aldatılmışım" diyerek geçtiğiniz edilgen pozisyon. Neden birileri sizi aldatabiliyor?

Aptallığımdan.

Estağfurullah.

Daha nasıl açıklayacağız ki, daha akıllı olsam aldatılmazdım. Ben o zaman gerçeği öğrenme adına bir şeyler yapmışım. Becermişim, becerememişim, yanlış insana sormuşum, doğru insana sormuşum, ama bir hata yapmışım. Sonra da

bir değerlendirme sonucu o yazı çıkmış. Hata olduğunu fark edince de bunu söylemişim. Şimdi, 20 sene sonra hangi lokantada, hangi yemeği yerken ağzınızın tadının böyle olduğunu soruyorsunuz. Sorunuzu dahi anlayamadım.

Kaynaklarınız genellikle devlet miydi?

Hayır. Ne alakası var? Sorunuz "Asker talimat verir, bunlar yazar," "postalcı" gibi iğrenç iddiaların uzantısı gibi geldi.

Devletin içine askeri de sokuyoruz ama daha fazlasını kapsıyor.

Hiçbir devlet babayıydı bana talimat verecek cesarete dahi sahip değil. Kimse bir tane örnek gösteremez! Örneğiniz varsa, okuyucunun önüne koyun.

"Talimat" köşeleri keskin bir ifade, ama biraz önce "Yanıtlanmışım,"

HaberTürk'te katıldığınız bir programda da 28 Şubat dönemi için

"Kullanılmışım" dediniz.

Aktüel dergisi bu ifadeyi "Biz maşa gibi kullanılabilen mahlûkatız" gibi yayımladığı için davalık oldu ve tazminata mahkûm oldu. Böyle bir şey mümkün değil. Gazeteci gerçeğe bağlılık esasına dayalı olarak elinden gelen her şeyi yapmalı. O sırada seni aldatan olabilir. Sana düşen, onu olabildiğince sığırına yaklaştırmaktır.

Elinizden geleni yaptığınız konusunda içiniz rahat mı?

Tabii. Hepsinde o itinayı gösterdiğimi düşünürüm, belli ilkeler içinde. İlkelerden kastım, "Muhabir arkadaşım görevini yapmıştır, haberi doğru bir şekilde masaya getirmiştir."

Andiç'ta, masaya haberi getiren muhabir miydi?

Yazı işlerine gelmiş haber, tekrar ediyorum, benim için doğrudur. "Doğru mu değil mi" diye sorgulama hakkına sahip değilim. Önüme, "Şemdin Sakık, ifadesinde gazeteciler, iş adamları PKK'ya yardım ediyor" diyen haber gelmiş. Bu haberin yanlış olabileceğine dair aramızda hiçbir konuşma geçmedi. Geçmesi için de sebep yok çünkü zaten belli ki resmî

kaynaktan -yani savcı, emniyet, hâkim, her neyse- gelebilir bu bilgi, yoksa gelemez. Ortada o dediğiniz türden isim yok, cisim yok, bir suçlama var, ben de diyorum ki "Bu alçakları tanıyalım."

Faili meçhuller işleyebileceğini köşenizde sorgularken, devletin resmî makamlarının verdiği bilgiye soru işaretiyle bakmadınız.

Hiçbir devlet temiz değil, bizimki dâhil. Ama samimiyetle söylüyorum; gelmiş bilgi, doğru olduğuna inandığım bir bilgiydi.

Gazetecilik deneyiminiz süresince devletten gelen bilgilere bakışınız nasıl evrildi?

Ben her zaman kuşku duyanlardan biriyim. Ama tekrar ediyorum, masaya gelmiş bilgi benim için doğrudur.

Devlet tufaya düşürmeye çalışırken, bu dediğiniz "bile bile lades" değil mi?

Benim aptallığıma verin. (Gülüyor.)

Bunu yineleyerek, top gelirken yana kaçmış olmuyor musunuz?

Size daha ne diyeyim? Elimdeki verilere dayanarak değerlendirme yapmışım. Hatalı değerlendirme dersanız, teşekkür ederim, hak verirsem özür dilerim.

Mehmet Barlas'ın bile kovulduğu bir medyada hiç kovulmamış olmayı siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Mehmet Barlas'ın meslek ve kişilik çizgisinde ne olduğunu takip etme gibi bir merakım olmadı.

Emin Çölaşan'ın Hürriyet'ten ayrılmasının ardından kaleme aldığınız 19

Ağustos 2007 tarihli yazınızdan: "(...) ne Emin Çölaşan'a, ne bana ne de başka bir yazara baskı yahut yönlendirme söz konusudur. Buna karşılık biz de 'ertesi gün kovulmayı' göze almadan yazı yazmayız. Profesyonel kalitemizi -o her ne ise- bu cesaret belli düzeyde tutar." En kovulmamış yazarlardan biri olarak...

Keşke kovulsaydın mı diyorsunuz? (Gülüyor.) Demek ki kovacak kadar yetenekli bulmamışlar beni. Bakın, ben, kendi hesabıma, işimi tüm meslek yaşamım boyunca samimiyetle ve doğru biçimde yaptığımı düşünüyorum.

İstifanız, saydığımız örneklerde değil, “analarını satan zihniyet” ifadenizin ardından geldi. Şu yorumu yapan birine ne dersiniz: “Hürriyet’teki işinizden, örneğin, Kürtlere dokununca değil ama iktidara dokununca olursunuz?”

Öyle bir değerlendirme yapan varsa yapsın, ben yapmam.

“Vay şerefsiz” başlığı atmanın, bir Kürt siyasetçiye atılan yumruğu “adaletin tokmağı” olarak yazmanın, sizce bedeli olmamalı mı?

Biri bu başlıktan rahatsız olursa, Basın Konseyi’ne gider, “Bence etik değil, şikâyetçiyim” der ve o merci bunu değerlendirir. Hak verilirse, “Kusur var, kınamak lazım” denilir.

Nuriye Akman’a 2011’de verdiğiniz söyleşide, CHP’nin seçim beyannamesiyle çok örtüştüğünüzü söylüyorsunuz. Avrupa Konseyi’nin imzaya açtığı Yerel Yönetimler Özerklik Şartnamesi hakkındaki çekincelerin kaldırılması maddesine katılıyor musunuz?

Bu beyanda beni rahatsız eden bir şey yok.

18 Ocak 2007’de DTP’ye yönelik şu ifadeleri kullanıyorsunuz: “Yerinden yönetim mi istiyorsunuz? O zaman, yerel yönetimlerin bu ülkeyi bölmeye değil, bütünlüğünü korumaya çalışacağını nasıl garanti ediyorsunuz? Sadece Türkiye devletinin değil, uluslararası camianın da ‘terör örgütü’ dediği PKK’ya mensup kişilere hizmet sunan belediye başkanlarına bir kere olsun ‘Yaptığınız yanlıştır’ dediniz mi ki, şimdi ipin ucu onlara teslim edilsin istiyorsunuz?” Özerkliğe yönelik bakışınız değişti mi?

Orada duyarlılığım belli, parçalanmayı önleyecek garanti veriyor musunuz, diyorum.

Garanti arayışınız sonlandı mı?

CHP’nin Türkiye’nin üniter devlet yapısını bölme politikası olduğuna ilişkin bir düşüncem olsa, orada bulunmam.

Ne istendiği değil, bunu kimin dillendirdiği mi önemli sizin için?

Öyle, DTP’nin mazarına bakıp kuşku duymuşum ki bunu söylüyorum. Avrupa Yerel Özerklik Şartı’nı CHP hayata geçirirse, bu Türkiye’nin üniter yapısını bozacak bir sonuç vermez. Bu güvене sahibim.

Oktay Ekşi’nin başörtüsüne bakışı yıllar içinde değişti mi?

Başörtüsü değil de türban meselesi. Bu, Türkiye’de bir ajitasyon aracı olarak kullanılmıyaydı, benim yazarlıktaki tavrım daha yumuşak olurdu. Üniversitelerde türbanın serbestçe kullanılmasını açıkça savunurdum.

TESEV’in 2010 tarihli “Başörtüsü Yasağı ve Ayrımcılık” raporunda, bir kadın sizin Necla Arat’la ikna odasına girdiğinizi söyledi. Bu doğru mu?

O garip, yalan söylediğini sonra kabul etti. Ben ne üniversiteye girdim, ne ikna odası gördüm. Ayrıca oradaki Necla Arat ismi de doğru değil, Nur Serter’le karıştırıyor. A’dan Z’ye yalan bu.

Siz ikna odalarına karşı mısınız?

Nur Serter’in açıklaması şöyle: “Benim, o çocukların eğitimden mahrum kalmamaları için mülakatım oldu.” İyi niyetli de olsa, bence hiç yapmasa daha iyi olurdu. Oktay Ekşi’nin “Alçakları tanıyalım” yazısı gibi, ikna odaları da ikide bir Nur Serter’in önüne çıktı. Bakın, türban meselesini 200 yıllık çağdaş Türkiye modeline karşıtlık aracı olarak kullandılar. Şimdi de devlet memurları arasında serbest bırakıldı, 18 yaş altındaki kesime belli bir giyim empoze ediliyor. Ben bunlara karşıyım.

Meclis’te başörtülü kadınların varlığı için ne düşünüyorsunuz?

Mesele yapmıyorum dersem, daha doğru olur.

“Merve olayı, devlete yönelik bireysel bir başkaldırı teşebbüsü ile kendi temel felsefesinden ve kimliğinden fedakârlık yapmamaya kararlı olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasındaki son raundu bekliyor. Merve kızımız, kiminle dans ettiğini o zaman öğrenecek” dediğiniz günlerden farklı mı düşünüyorsunuz yoksa aynı duygulara kapılarak mı bakıyorsunuz başörtülü vekillere?

Çağdaş Türkiye’ye karşıt bir mesaj verdiklerini düşünüyorum. Ama Merve Kavakçı’ya o günlerde duyduğum antipatiyle mi bakıyorum bugün diye sorarsanız, tabii öyle bakmıyorum.

Konjonktür değişince, elbet bakışlarınız da değişiyor, oraya demir atmıyoruz. Ama Merve olayında militan bir tavır vardı. Leyla Zana'ya da tepki gösterdim ben.

Söyleşiyi okudukça oluşabilecek, Kürtler ve din konularına yaklaşımınızın devletin bakışıyla örtüştüğü algısı...

Sizin HDP'ye yakın bir bakışınız mı var?

Soruları bir kategoriye mi sokmak istiyorsunuz?

Hayır, size özel bir soru sordum.

Cevap vermemeyi tercih ediyorum.

Buyrun sizi dinliyorum.

Bahsettiğimiz algıya karşı resmî söylem ile hangi noktalarda ayrıldığınızı söyler misiniz?

1920'lerden 2003'e kadarki dönem ile AKP dönemi söylemi 180 derece farklı. Hangisinden bahsediyorsunuz?

Ağırlıklı olarak ilk dönemi kastetsek de, 1915'e, yeri geldiğinde Kürtlere bakış gibi AKP'yi de zaman zaman kapsayan söylemden bahsediyoruz.

Her devlet gibi Türkiye'nin de kendi koruma içgüdüsünden kaynaklanan refleksleri vardır. Bunlar söz konusu olduğunda dün, bugün, muhtemelen yarın da aynı tür tepkilerle karşılaşacaksınız. Somut örnek vereyim; 1915 nisanında yaşanan olay, yani Ermeni aydınlarını bir gece evinden toplayıp götürerek infaz etmek bir devlet için son derece ayıp bir olaydır. Bunu savunan birisi değilim, yapanları sonuna kadar lanetleyelim. Ama olaylar bundan ibaret değil, 1894'ten itibaren devlete karşı çıkmış silahlı isyanlar da var. Benim şahsî kanaatim bunun bir mukatele, yani karşılıklı öldürme olduğu.

Turgut Özal'a, başbakanken çıktığımız Göcek Körfezi gezisinde, "Katılır mısınız" diyerek "Bu olay, Osmanlı döneminin olayı, neden biz savunmak mecburiyetinde kalıyoruz ve soykırım mı değil mi kavgası veriyoruz"

diye sordum. "Haklısınız" deyince, "Ben bunu size atfen yazabilirim" diye sordum, olumlu yanıt alınca da yazdım. İki gün geçmedi, Kenan Evren Özal'ı Köşk'e çağırdı ve Özal çıkışta benim yazdığım sözlerini kastederek "Bu da nereden çıktı, biz hükümet olarak böyle bir kanaate sahip değiliz. Biz 'soykırım yok' diyoruz" dedi.

Öteki meselelerde de kimseyle uyuşmak gibi bir derdim yok. Ama devletin önemini bilirim. Ne güzeldir Kanuni Sultan Süleyman'ın şu dizeleri:

"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi/ Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi."

Devletin olmadığı yerde, milletin neye döndüğünü Irak'ta görüyorsunuz.

O zaman "Kürtlerin de devleti olmalı" diyor musunuz?

Bunu talep etmek hakları. Bunun yeri var, yeri yok. Dünyada beş bin lisan konuşuluyor, hepsinin devlet olma şansı veya imkânı yok. Yine de bunu isteyenlere, bunu meşruiyet çizgisi içinde yapmaları şartıyla, saygı duyarım. Onu gerçekleştirme çabaları meşruiyet dışında bir çizgiye kayarsa, "Kusura bakma" diyenlerden biri olurum.

Nazlı Ilıcak: Aydın Doğan bugün basının tek teminatı. 16.02.2015

Nazlı Ilıcak: Yanlışını gördüğünde dönersin

Nazlı Ilıcak, Cemal Süreya'nın kayda düştüğü gibi, "ideolojisi bir yerde iyice kişisel" bir isim. Yaşama içgüdüsünün, beka kabiliyetinin adresi de, her dönem pozisyonu tartışılan bir isim olması da tam bu noktada gerekçelenir.

Dolayısıyla Ilıcak hakkında yazılan portreler, kalemi kimin tuttuğuna göre değişir. Ancak biyografisinin değişmezleri arasında, Notre Dame de Sion Fransız Lisesi yer alır. Lisesini, bugün Twitter mahlasında kullanacak kadar sahiplenen Ilıcak'ın yatılı okul hayatı, Demokrat Partili babası Muammer Çavuşoğlu'nun tutuklanıp Yassıada'ya gönderilmesiyle bitti. Ilıcak, mezuniyetinin ardından gittiği Lozan'da siyaset bilimi okuduktan iki yıl sonra, ailesinin ısrarı üzerine, Tercüman gazetesinin sahibi Kemal Ilıcak'la evlendi. "Aşk yoktu" dediği evliliği, Türkiye'nin siyaset sahnesine çıkmasını da sağladı ve Ilıcak, doktor tavsiyesi üzerine, babasının kaybının ardından girdiği depresyondan kurtulmak için Tercüman'da yazmaya başladı.

Nazlı Ilıcak, bu köşede "12 Eylül Türk milletinin meşru müdafaya geçtiği gündür" de dedi, yazıları nedeniyle gazetenin darbe yönetimi tarafından üç kez kapatılmasına da sebep oldu. Zincirbozan'da yasaklıyken Süleyman Demirel'in yanında da oldu, Tercüman'ın malî krizine çare olarak İLKSAN'ın (İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı) kendilerine ait arsayı yüksek meblağ ile satın aldığı ortaya çıktıktan sonra Demirel'in "Verdiysem, ben verdim" demesine vesile de. Ilıcak, dostluklarına rağmen, Tansu Çiller'in iktidarına destek vermezken, daha sonra Çiller'in faili meçhul ve yolsuzluk iddialarıyla dolu geçmişini gözden ırak tutup "Keşke bu olgun ve tecrübeli hâliyle siyasete girebilse" de dedi. Turgut Özal, muhalefeti nedeniyle kendisini uçağa almazken, Özal'ın halefi Mesut

Yılmaz'a bu geçmişe referansla yaptığı "Yağdanlığınız olayım" takılmasını hikâyesine ekledi.

28 Şubat döneminde Ilıcak, Fazilet Partisi'nden (FP) milletvekili oldu, başörtüsü krizi nedeniyle hafızalara kazınan yemin töreninde, DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit kürsüden "Bu hanıma haddini bildiriniz" derken, Merve Kavakçı'nın yanında durdu. 2000 yılında gazetelere "Şemdin Sakık'ın ifadesi" olarak servis edilen "para karşılığı PKK'ya destek veren gazeteciler listesi"nin askerin tertibi olduğunu ortaya çıkardı ve vakayı Türkiye'nin siyasî tarihine "Andıç skandalı" olarak geçirdi.

Ilıcak, Millî Görüş hareketinde kırılmalar yaşanırken, tercihini yenilikçilerden yana yaptı. Davetleriyle ön plana çıkan evini, bu kez Tayyip Erdoğan ile Abdullah Gül'ün gazetecilere kendilerini anlatmaları için açtı. AKP iktidara gelirken, İLKSAN skandalı ardından vefat eden Kemal Ilıcak'tan sonra evlendiği eşi, iş adamı Emin Şirin de AKP milletvekili oldu. Takvimler 2007'yi gösterdiğinde bu kez Ilıcak, AKP'den aday olmak istedi ancak talebi, Erdoğan vetosuna takıldı. Buna karşın, AKP'den desteğini çekmeyen Ilıcak, aynı yıl seçimden yaklaşık iki hafta sonra, o dönem TMSF'nin elinde olan Sabah gazetesinde yazmaya başladı. Ancak 17 Aralık 2014'te AKP'ye ilişkin yolsuzluk iddiaları ortaya çıktıktan bir gün sonra, Sabah gazetesi Ilıcak ile yollarını ayırdı. Gazeteden ayrıldıktan sonra bir yandan "İdare etmek pek becerebildiğim bir şey değil" dese de Ilıcak, köşesine "fazla müdahale olmadığını" da söylüyordu.

Ilıcak, Sabah'tan önce Doğan Grubu'ndakiler dâhil, pek çok gazetede yer bulan köşesini, bu kez "Birileri körü körüne düşmanlık yaparsa, ben de körü körüne savunurum" diyeceği Fethullah Gülen cemaatine yakın Bugün gazetesinde açtı. Yılların deneyimiyle AKP'ye yoğun destekten sert muhalefete geçen Ilıcak, geçen ay şaşkıncu bir çıkış yaparak HDP'ye oy vereceğini açıkladı.

Süreya'nın deyişiyle, "antikomünizmin Ajda Pekkan'ı'nın, oyunu Marksist bir gelenekten gelen Kürt siyasî hareketinin partisine vermesini de vesile ederek Nazlı Ilıcak'ın kapısını çaldık.

HDP kararı için "şaşırtıcı değil, konjonktürel" diyen Ilıcak'a, gündemin yanı sıra, milliyetçi ve muhafazakâr yaklaşımının ağır bastığı Kürt meselesine ilişkin yazıları ile Çiller ve 12 Eylül döneminde kaleme aldığı bazı ifadeleri de sorduk. Ilıcak'ın sorularımıza, gönderdiğimiz metni gözden geçirirken kimi bölümleri çıkararak son hâlini verdiği yanıtlar için buyrun.

HDP'ye oy verirken özerkliğe de oy veriyor olacak mısınız?

Oy verirken birinci hedefim barajın kaldırılması. Ayrıca, HDP barajın altında kaldığı takdirde, Türkiye'yi istikrarsızlaştıracak eylemler gibi olumsuz gelişmeler yaşanabilir. İkinci olarak, HDP'nin kendisini Türkiye partisi gibi hissetmesini hedefliyorum. Bu, özerkliğe veya onların programlarına oy vermek anlamına gelmiyor; konjonktürel olarak sırf bu amaçlarla HDP'ye oy vermeyi düşünüyorum.

Sizi yakından takip edenlerin aklına, kararınızın ardından şu yazılarınız da gelecektir: Türkiye için kararı uygulamanın ne kadar doğru olduğunu sorgulasanız da sarf ettiğiniz "Apo'yu idama mahkûmiyet, şehitlerin ve onların acılarını paylaşanların içine su serpti" veya daha sonra savunduğunuz için pişmanlık dile getirdiğiniz İbrahim Şahin hakkında söylediğiniz "Tam 10 yıl Doğu ve Güneydoğu'da PKK eşkıyasıyla çarpışmış bir kahraman" ifadeniz. Çizginiz açısından, bugünkü kararınız sizce de şaşkıncu mu?

Hayır, hiç şaşkıncu değil. Konjonktür olarak bakacaksınız. Benim şimdi de Öcalan'a sempati yok, o zaman da yoktu. Fakat dünya görüşüm açısından şöyle bir fark oldu; evvelen "Kürtçe ana dilde eğitim" veya "PKK'yla diyalog" denilince karşı çıkardım, bugünse bunların gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü terörü savaşarak yenemedik, şimdi barışarak yenebiliriz. Bununla birlikte, sınırda PKK'yla

mücadele eden ve şehit olmayı göze alan asker ve polisimizi o zaman da, şimdi de kahraman olarak görüyorum.

İbrahim Şahin isminin başka bir parantezde değerlendiriliyor olması gerekmez mi?

İbrahim Şahin bana PKK'ya karşı mücadele vermiş bir insan olarak tanıtıldı, ki bu mücadeleyi verdi de. Ama yanı sıra başka eylemleri de olmuş, ben bunları sonradan öğrendim. Şahin'i destekleyen bir iki yazım var, fakat geniş tabloyu görmek lazım. "İbrahim Şahin kadar başınıza taş düşsün" diye de yazmıştım ve şunu kastetmişim: "Peki kardeşim, nerede bunun MİT ayağı, nerede asker ayağı!" O sırada Susurluk Komisyonu, Veli Küçük'ü ifade vermeye çağırıyor ama Küçük gelmiyordu, komisyon MİT müsteşarlığı yapan Teoman Koman'ı çağırıyordu bile. O günlerde, 28 Şubat'ta yapılan tertibi unutmamak lazım: Susurluk'u protesto amacıyla "Aydınlık için bir dakika karanlık" eylemi düzenlenmiş, ama manipüle edilmek suretiyle REFAHYOL iktidarının aleyhine dönüştürülmüştü. Ben bu manipülasyona da o tarihte işaret ettim.

Ancak devlet adına şiddet yapıldığında, yorumlarınız genel olarak tartışma konusu oldu. Örneğin, Abdullah Çatlı hakkında Tansu Çiller "vatansever" dediğinde...

O dönem Çiller'i değil, REFAHYOL'u destekliyordum. Refah Partisi'nin (RP) Çiller'le koalisyon yapmasına ilk günden beri karşıydım. Çünkü mal varlığı üzerine bir soruşturma komisyonu kurulması için RP'nin de verdiği bir önerge vardı, ancak REFAHYOL kurulunca bu önergelerini geri aldılar, desteklerini çektiler. RP'nin Anavatan'la koalisyon yapmasını savunuyordum; lakin Mesut Yılmaz son anda koalisyondan geri adım attı. 28 Şubat'ta büyük haksızlıklar yapıldı. RP kapatıldı, başörtülü kızlar üniversitelerden atıldı. O dönem, ulusalcı, laik ve solcu kesimler, bunlarla hiç ilgilenmediler. Sadece Susurluk'a konsantre oldular ve "Aydınlık için bir dakika karanlık" eyleminin manipüle edilerek REFAHYOL karşıtı bir eyleme dönüşmesine göz yumdular. Susurluk unutuldu. Benim Tansu Çiller'le daha önceden yakın bir arkadaşlığım vardı

ama iktidara geldiğinde hiçbir ilişkim kalmadı. "Çatlı vatansever" sözünü desteklediğimi de hatırlamıyorum.

Elimizdeki size ait Çatlı alıntısı şu: "Çatlı'nın vatanını sevmediği iddia edilemez."

O cümlenin tam bağlamını bulmanız ve o yazının başını sonunu görmek lazım. Çünkü nüanslar olabilir. Devletin her zaman kullandığı adamlar vardır. Mesela, Türkiye, Ermeni terör örgütü ASALA operasyonlarına muhatapsa, Türkiye'nin diplomatları katlediliyorsa ve buna mukabelede bulunmak istenilmişse, Çatlı bu amaçla kullanılmışsa ve ben bu çerçevede bu yazıyı yazmışsam, doğru olabilir.

Sizce Çatlı çerçevesi bununla kapanabilir mi? Misal, Ankara Bahçelievler'de yedi üniversiteli gencin katledilmesinden, Abdi İpekçi'nin katili Mehmet Ali Ağca'yı askerî cezaevinden firarından sonra evinde saklayan, kaçırılmasında tayin edici rol oynayan bir isimden söz ediyoruz.

O dönem, solcuların gerçekleştirdiği çok büyük cinayetler de vardı. Hem ülkücüler hem de radikal solcular yasa dışı eylemlere kalkıştılar. Ama ben Çatlı için "Ne vatansever, onu baş tacı yapalım" demem. Yukarıda belirttiğim çizgi içinde vatanını sevdiğini belirtmiş olabilirim. Türkiye'de gerçekleşen faili meçhul cinayetleri tasvip etmek mümkün değil. Ama ben 1991'e kadar bu iddiaların doğru olabileceğini düşünmüyordum. Hatta "Kişileri öldürmek istiyorsa polis, niçin bu insanları gelip alsın" diye bir mantık yürütüyordum. Daha sonra, bunlar Türkiye'de kanıtlarıyla tartışılmaya başlandı. Meclis'te faili meçhuller hakkında bir komisyon kuruldu. Ben de o zaman bunları yazmaya başladım. Faili meçhul cinayetleri sorguladım.

Araştırmamızda, Tansu Çiller'in "Elimizde PKK'ya destek veren Kürt iş adamlarının listesi var" açıklamasından sonra, sizin eleştirel bir yazınıza denk gelmedik.

Tansu Çiller'in, "Elimizde PKK'ya destek veren Kürt iş adamlarının listesi var" cümlesini o açıklıkla telaffuz ettiğini hatırlamıyorum.

Çiller'in bu sözü sarf ettiği toplantı, ertesi gün, örneğin Tercüman'ın manşetindeydi.

Hangi Tercüman'ın? Kemal'in (Kemal Ilıcak) ölümünden sonra, ben Tercüman'dan ayrıldım, bir süre sonra da Tercüman kapatıldı. 1994 tarihinde ben Tercüman'da yoktum. Tercüman da o tarihte ya bin, ya iki bin satıyordu.

Bu örnekte, Tercüman'ı ulusal herhangi bir yayın olarak görün. Görmek isterseniz, Tercüman'ın o günkü nüshasının fotoğrafı var.

Gösterin. (Ilıcak, telefonda yer alan Tercüman'ın birinci sayfasına bakıyor ve başlığı sesli okuyor: Başbakan Tansu Çiller basın toplantısında açıkladı, "Teröriste kendi usûlüyle karşılık") Ben bunun 50 kişilik liste olduğunu nereden bileyim?

Haber metninde yazıyor.

(Ilıcak okuyor: "Bazı iş adamları ve sanat adamları örgüte para veriyorlar. Bunlar tek tek bizim bilgimiz dâhilinde. Kimi korkutularak, kimi de kendiliğinden bu desteği sağlıyor. Herkes bilsin ki kış aylarında bu işi belli bir ortama getireceğiz ve kökünden halledeceğiz. Eşkryanın yaptığı son 10 saldırının dokuzu güvenlik kuvvetlerine değil, halka yöneliktir. Halkımızı bu beladan kurtaracağız.) Ne ki bu? "50 kişilik liste var" demiyor. Sizin bana sorunuz çok başkaydi.

Alıntım şuydu: "Elimizde PKK'ya yardım eden Kürt iş adamlarının listesi var."

Sizce orada bunu demiyor mu?

Demiyor. (Ilıcak haber metninin ilk üç satırını yeniden okuyor.)

Ardından da bir operasyondan bahsediliyor.

"Herkes bilsin ki kış aylarında bu işi belli bir ortama getireceğiz ve kökünden halledeceğiz." Bundan "Adamları öldüreceğiz" anlamı mı çıkıyor? Belki dava açılacak, belki o kişilerle konuşacak, onları uyaracak... Bu küçük bir haber olarak, düşük tirajlı bir gazetede çıkmış. O cümlelerin ne anlama geldiği, çok daha sonra tartışmalarda aydınlandı.

Mesela, bütün gazeteciler bu konuda yazmış da, sadece ben mi yazmamışım? Gelin böyle bir kıyaslama yapalım.

Bu cümle sarf edildikten bir süre sonra, Behçet Cantürk, Savaş Buldan başta olmak üzere pek çok isim öldürüldü. Ancak siz AKP, Kasım 2002'de seçimi kazandıktan sonraki ilk yazınızı şöyle bitiriyorsunuz: "Yolsuzluk, arsızlık olmayan bir ANAP dönemi gelirse, Türkiye büyük mesafe alır."

Size bir gazeteci olarak bir ilke tavsiye edeyim. Bir alıntı yaptığınızda yazının tümünü getirmeniz lazım ki bunu daha iyi yorumlayayım. Şu anlamda o cümleyi kullanmış olabilirim: Özal, herkesi kucakladığını söylüyordu. Bu yüzden ANAP benzetmesini yapmış olabilirim.

Yolsuzlukları anarken Çiller'i cümleler dışında tutmanızın bir sebebi var mı?

AK Parti, DYP çizgisinde değil. Anavatan, solu sağı, her kesimi kucaklamak üzere yola çıktığı için, bu mukayeseyi yapmış olabilirim.

Bugünden geriye baktığınızda, Çiller ve ailesinin yolsuzlukla ilişkisini nasıl yorumluyorsunuz? Özer Çiller'i televizyon programınıza davet ettiğinizdeki zamandan daha farklı bir noktada mısınız?

Suna Hanım, çiftlik meselesi gibi konularda çok yazılarım oldu. Madem tetkik ettiniz, o yazılarımı da görmüş olmanız lazım. Ama şimdi "Tansu Çiller yolsuzluğa bulaştı, Özer Çiller bilmem ne yaptı" diyecek durumda değilim. İddialar ciddi ise, görev yapması gereken bir Meclis vardı. Onun yargılanması yoluna gidilmediğine göre...

Bugün 17-25 Aralık sürecinde yargılama yoluna gidilmediği gibi o gün de gidilmemiş olabilir mi?

2002'den sonra AK Parti iktidara geldi ve Mesut Yılmaz'ı Yüce Divan'a taşıdılar. Tansu Çiller parlamento dışında kalmıştı, hiçbir gücü yoktu. Onu Yüce Divan'a taşımadıklarına göre, demek o iddiaları yeterince ciddi bulmadılar. Bugün farklı. Çoğunluk AK Parti'de olduğu için iddiaların üzeri kapatılıyor. Şu anda Çiller hakkında hükmü verecek olan ben değilim.

Nazlı Ilıcak'ın gözünde "Yargı yoksa iddia zayıftır," doğru mu?

Hayır. "Tansu Çiller yolsuzluk yaptı mı diye bana sorulmaz" diyorum. Çünkü ben, iddiaları Çiller iktidardayken yazdım fakat gereği AK Parti tarafından yapılmadı. Ki ben Tayyip Erdoğan'ın ve AKP'nin, Tansu Çiller'i hiç sevmediğine inanıyorum.

Bu alıntı, 2009'da Helin Avşar'a verdiğiniz söyleşiden: "Hep inandım, Çiller yeniden siyasete dönse, hem bu hataları yapmayacak hem de başarılı olacaktır."

Tansu çok tecrübesiz olarak siyasete girdi, hiçbir ekibi yoktu ve bence çok büyük hatalar yaptı. Yolsuzluk iddiaları vardı ama bugünkülerle kıyaslanamayacak kadar küçük çaptaydı. Çiller, falanca ihalede, falanca kişiye, şu avantajı sağladı gibi bir duyumum yoktu. Suna Pelister çiftliği meselesini şimdi hatırlıyorum, bir çiftlik almışlar da, onun üzerine göstermişler de...

Memur çocuğu Tansu Çiller ve şoför çocuğu Özer Çiller, Özer Çiller'in genel müdürü olduğu İstanbul Bankası battıktan sonra, bir yalı sahibi oldu. Banka batmadan önce İstanbul Bankası'ndan, Çiller'in sahibi olduğu MARSAN Holding'e para aktarımı, MARSAN'ın devlete vergi ödememesi, mal varlığı bildiriminde gösterilmeyen ABD'deki gayrimenkuller... Özer Çiller'in TBMM Liderlerin Servetlerini Araştırma Komisyonu'nda, servetinin açıklayamadığı kısmı için "Kayınvalidemin çıkınında bulduk" demesi, Kuşadası'nda sonradan ortaya çıkan çiftlik için bir çalışanlarını göstererek "Suna Abla'nındı" gibi iddialarla izahlar...

Şimdi canım, ben Tansu Çiller değilim. Tekrar sana bir gazetecilik dersi vereyim. Çiller'i benim üzerimden yargılamam yanlış.

"Küçük çapta" sözlerinize karşılık, size listeyi okuyoruz.

AK Parti iktidara geldiğinde, bu iddiaların delillendirilemeyeceği düşünüldüğü için bunu Yüce Divan'a taşımamış. Şimdi, bana "Çiller hakkında ne düşünüyorsunuz" demen yanlış. Ama kanaatim şu: Çiller o dönem tecrübesizdi, bugün de merkez sağda bir lider boşluğu yaşanıyor ve

hiçbir alternatif yok. Çiller politikada kalsaydı, bugün tecrübesiyle bir alternatif olabilirdi. Adımlarını atarken daha özen gösterirdi. Ama bugün siyaseten aktif olmayan bir kişiyi konuşmamıza ne gerek var.

Konuşmak için kişinin aktif olmasına gerek yok. Ancak sorular Çiller'den öte, sizin Çiller'e yaklaşımınıza dair.

Çiller'e bugünkü bakış açım, ahbablık penceresinden. Hataları tecrübeye dönüşeceğiinden, asıl şimdi siyasete hizmet edebilirdi diye düşünüyorum.

Döneminde bu kadar faili meçhul barındıran bir ismin hangi tecrübesinden Türkiye'nin yeniden yararlanacağını düşünüyorsunuz?

Helin Avşar mülakatında sarf ettiğim bir cümleden yola çıkarak, Çiller'i karalamaya çalışmanızı doğru bulmuyorum. Ama benim görüşüm şu: Mesela Erdoğan çok büyük bir hata yaptı fakat kendisine bu icraatları silip, bandı geriye sarma imkânı verilseydi, edindiği tecrübeyle adımlarını çok daha dikkatli atardı. Sizin yaşınız genç ve daha az hata yaptınız, ama insanlar hatalarla tecrübe kazanır ve bunlarla daha iyi hizmet verebilir. "Siz şöyle demistiniz," "Şöyle yaptınız," "Ne düşünüyorsunuz" tipi gazetecilikten rahatsızlık duyduğumu ifade edeyim. Eğer aktüaliteyi konuşacaksak devam edin.

Yoksa "keselim" mi diyorsunuz?

Nazlı Ilıcak'ı değil, aktüaliteyi konuşacaksak devam edelim.

Gündemi konuşurken sizi de konuşmayı arzu ediyoruz.

Bakın, ben genç gazetecilere fırsat veriyorum. Benim için size mülakat vermek büyük bir fedakârlık, inanın çok yoğunum. Ama buyrun devam edin.

Ruşen Çakır'a geçen ay verdiğiniz söyleşide şöyle diyorsunuz: "Yolsuzluğun bu kadar yaygın olduğunu bilmiyordum. Baştan organize edilen havuzların kurulduğunun, medyaya bu kadar aşırı müdahale edildiği bir sistemin kurulduğunun farkında değildim." Bu cümleleri, devletle ekonomik ilişkileri

olan, Erdoğan'ın damadı Berat Albayrak'ın CEO'su olduğu Çalık Holding'in sahibi olduğu *Sabah* gazetesinde yazmış bir kişi olarak söylediniz. Medyadaki yapı sizin için o kadar fark edilmez miydi?

Tabii ki fark edilmezdi. Biz Ahmet Çalık gazeteyi satın aldı diye biliyoruz. Özal döneminden beri Çalık, maddî imkânı olan bir iş adamı. Bunun ötesinde, kendisinin para dâhil bütün ilişkilerini bilmeme imkân yok. Ne zaman ki adli bir soruşturmanın konusu olarak bu meselenin belgeleri ortaya çıktı, ben o zaman bunu idrak ettim. İlk gün "Erdoğan'ın ilgisi yok, herhalde bakanlar bu yolsuzluğu yaptı. Erdoğan o bakanları istifa ettirecek, arasına mesafe koyacak" diye düşündüm. Ama ondan sonra "Bana tuzak kuruldu" deyince, onun da ilişkili olabileceğini idrak ettim.

Yönetimdeki akrabalık ilişkisi, sizi rahatsız eden bir ilişki biçimi değil miydi?

Madem beni incelediniz, internete verdiğim bir söyleşide "Bir akrabanın CEO yapılması doğru değil" dediğimi de görmüşsünüzdür. Tabii ki o işin başında Albayraklar olmamalıydı. O zaman hatta Serhat Bey (Serhat Albayrak, Çalık Holding bünyesinde kurulan Turkuaz Medya Grubu'nun Başkanı) bana çok kızdı. Onun CEO olması, "Zaten Ahmet Çalık'ın müessesesinde çalışıyor, oradan kaydırıldı" diye izah edildi.

Medyaradar'dan Alev Gürsoy Cimin'e, "Sabah'taki köşenize fazla müdahale olmadığınızı" söylediniz. Müdahale hangi konularda oldu?

Gezi olaylarında bazen uyarılıyordum ama fazla müdahale olmuyordu. Başbakan'ın hataları, kızılı-erkekli çıkışı, laiklikle ilgili konularda birçok şeyi yazabildim. 2013'ten sonra, kısmen sansürlenmiş yazılarım olmuştur. En kategorik müdahale, hatta müdahaleden ötesi 17 Aralık sonrasında oldu, yazılarımı kestiler.

Hangi konularda sansüre gidiliyordu? Örneğin, Hasan Cemal'in *Milliyet*'le yollarını ayırması hakkında düşündüklerinizi yazabildiniz mi?

Yazı çıktı mı bilmiyorum, Hasan Cemal için düşüncelerimi Twitter'da mutlaka ifade etmişimdir. *Sabah*'ta kişilerin

işten atılması ile ilgili yazının yayımlanmasına, "Bizler de tasfiyeye gidebiliriz, onlar da bizi yazabilirler" düşüncesiyle izin vermemiş olabilirler. Ben her konuda yazdım ama o konuda üç yazı yazacaksam, bir yazı yazdım.

***Sabah*'ta uyarılma sistemi nasıl işliyordu?**

Yazı işlerinde, yazılardan sorumlu bir kişi vardı, adını şu an hatırlamıyorum, diyor ki "Bu yazı girebilir," "Şu biraz ağır olmuş." Bunlar bazen manasız da olabiliyordu. Yazının bir tarafı daha ağırken, daha hafif tarafı ona dokunuyordu. Doğrusu, ben bir mücadeleye girmedim. Onların uyarılarını kabullendim. Zira, gene de eleştirilerimi yapabiliyordum. Yazamaz noktaya gelmem, yolsuzluk olayında oldu. Gezi'den beri zaten beni çıkarmayı düşünüyorlardı, böyle duyular alıyordum. "Bize düşmanımızdan daha muhalifsin" diyorlardı. Çünkü *CNN Türk*'te program yaptığımız zaman, düşüncelerimi açıkça söylüyordum; bir sansür yoktu. Sanırım bana kızıyorlardı. Gezi'den önce de, örneğin Deniz Feneri zamanında eleştirilerimi dile getirdiğimde rahatsızlıklar olmuştur.

Erdoğan ile kişisel ilişkinizde, basına yaklaşım dillendirdiğiniz bir konu muydum?

Kişisel ilişkim 2002'den önceydi. İktidara geldikten sonra çok yakınında olduğum biri olmadı ama eskiden evime gelip gitmişliği var.

O dönem sizin gözünüzde nasıl bir Tayyip Erdoğan vardı?

Çok farklıydı. Ramazan günü bir iftira gitmiştik, bağdaş kurup yer sofrasına oturmuştu. Onun o fukara sofralarına oturması, telefonu açılırken çıktığını söylediği "Mağrur olma padişahım, senden büyük Allah var" yazısı beni çok olumlu etkilemişti. Belediyede bir ihale yapılacak, de ki metro ihalesinde yabancı şirket, yaptığı pazarlıkta 100 liraya indikten sonra bir daha pazarlığa oturuyor ve "Benim payım ne olacak" diyor. Cevap beş olunca, "O zaman 95 yapalım, ben pay filan istemiyorum"

dediğini bana anlatmıştı. Avrupa Birliği'ne yaklaşım, Büyük Ortadoğu Projesi... Bu projenin bölge ülkelerin demokratikleşmesine hizmet edeceğini düşünüyordum. Ama sonra demokratikleşme derken büyük facialar yaşandı o başka... (Necmettin)Erbakan "Batı kulübü" deyip sırtını dönerken, Gül ile Erdoğan, Batı'yı dost görüyorlardı.

Cengiz Çandar, *Mezopotamya Ekspresi* kitabında, evinizde Erdoğan ve Gül ile görüştüğünü, burada onlara ABD izlenimlerini anlattığını yazdı. Sizin eviniz böyle bir üs müydü?

Bu buluşmalar üç dört kez oldu. ABD izlenimlerinden ziyade, Erdoğan'ın kendisini izah etmesi içindi. Ömer Çelik o zaman danışmanıydı, birçok gazeteci ona sorular soruyordu, o da kendisini anlatıyordu, laiklik karşıtı olmadığını vs. söylüyordu.

Sizce Erdoğan o dönem mi doğru söylemiyordu, yoksa iktidardayken yaşadığı evrim mi kendisini bugüne getirdi?

Ben iktidarın onu dönüştürdüğünü düşünüyorum. O zamanlar kendisinin de karısının da görüntüsü çok samimiydi. Siyasal İslam'ın nüvesinde böyle bir takiye var mı yok mu, bilmiyorum ama bence bir evrim oldu ve yolsuzluk olayı dönüm noktasını teşkil etti.

Siz Abdullah Gül'ün bugünkü pozisyonunu nasıl açıklıyorsunuz?

Gül bence Erdoğan'ın liderliğinin gölgesinde kaldı. Şimdi de bir mücadeleye giremiyor.

Arkasına kitle desteği alamayacağını düşünüyor olabilir mi?

Öyle düşünüyor ama böyle mücadele edilmez. Kitle, siz mücadele ederken arkanıza gelir.

Geçen ay Parlamento Evi'nde Gül'ün de olduğu bir toplantıya katıldınız.

Sıradan bir buluşmaydı, söyledikleri müthiş hedefler içeren sözler değildi. Bugünün baskılı ortamı bence onu da bazı sözleri söylemekten caydırıyor. O da büyük bir baskı altında.

Somutlaştırabiliyor musunuz?

Hayır, tavrından yola çıkarak söylüyorum.

Dostum dediğiniz Hayrünnisa Gül, Abdullah Gül'ün yerinde olsa...

Hayrünnisa Gül karakterinde bir insan ortaya çıkardı, hep öyle düşünüyorum. Bence Abdullah Gül çok temkinli, Hayrünnisa Gül daha isyankâr.

Kendisiyle görüşüyor musunuz?

Cumhurbaşkanlığından ayrıldıktan sonra, bir kere Huber Köşkü'ne gittim. Evini dekore ettiği için çok fazla vakti yok, benim de öyle.

Sevilay Yükselir'in "Gül ailesi Huber Köşkü'nü lüzumsuz işgal ediyor" sözleri sizce ne kadar haklı?

Ben de eleştiriyorum, Gül'ün Huber Köşkü'ne gitmemesi lazımdı. Kısa sürede oradan ayrılacaklarını söylediği açıklamasından, durumdan onun da rahatsız olduğu belli. Hele siyasî bir projesi de var gibiyken...

Biraz önce çok temkinli olduğunu söylediniz.

Benimle paylaştığı bir şey yok ama Gül, köşesine çekilip oturmayacak veya uluslararası bir kuruluşta yer almayacak. Hakan Fidan'ın da aday olması "AK Parti içinde çatlak mı var" düşüncesini doğuruyor. Eğer AK Saray'a karşı rüştlarini ispatlamak isteyen AK Partililer varsa, Gül ismi bir cazibe merkezi olabilir.

Erdoğan'ın akıbeti sizce ne olacak?

Bence Erdoğan büyük bir şansı kaçırdı. Şimdi de seçimlerde siyasî olarak çoğunluğu kaybederse, yolsuzluk iddiaları Erdoğan'a ulaşır mı bilmiyorum, bunu davanın seyri gösterecek. Ama bu işlere kim bulaşmışsa yargılanacak. Şunu da unutmamak lazım; bir iddianın varlığı o kişileri suçlu kılmaz ama, bu iddianın mutlaka yargılanması gerekir. Mesela ben Selam Tevhid dosyası nedeniyle Hakan Fidan'a casus demiyorum. Ama şüphe varsa,

nasıl ben yargılanıyorsam, o da herkes gibi yargılanarak bunun hesabını vermek zorunda.

Çiller dışında herkes.

(Gülerek) Çiller düşmanı mısın sen, lafı getirip getirip “Çiller yargılanmalı mı” diyorsun. Neden “Süleyman Demirel yargılanmalı mı” demiyorsun da Çiller’i soruyorsun?

Demirel ile Çiller’in sicilleri arasındaki farkı siz de takdir edersiniz.

Şunu söylemek istiyorum, faili meçhul cinayetlerde Tansu Çiller’in doğrudan bir parmağı bulunursa, tabii ki yargılanmalı. Ama önce somut iddia lazım, dedikodularla olmaz.

Çiller, TBMM Darbeleri Araştırma Komisyonu’na verdiği ifadede, PKK’ya destek veren Kürt iş adamları listesi için “Böyle bir liste geldi önüme. Tahmin ediyorum ki İçişleri Bakanlığı’ndan geldi” dedi.

Düşün, Darbe Komisyonu bile bunu bir somut yargılamaya çevirmemişken, hükmünü ben niye vereyim? Bir insanın yargılanması o kadar kolay değil.

Erdoğan’dan esirgemediğinizi Çiller’den neden esirgiyorsunuz?

Aynı şey mi? Mevcut durumda çok ciddi evraklar var, diğer iddialar şüpheli. “Liste önüme kondu” dedikten sonra, “Öldürün talimatı verdim” mi diyor Çiller, hayır.

Okuduğunuz haberde bir operasyondan bahsedilmesi bir yana, size, aralarında belgeleri de olan yolsuzluk iddialarını da sıraladık.

Bunun yargılanması gerekmediğine hükmedilmiş ki koskoca Meclis, hiçbir gücü olmamasına rağmen Çiller’i yargı önüne taşımamış.

Sizce Türkiye’de yargılanması gereken herkes yargılandı, suçlular da cezalarını buldu mu?

Bugünkü dosyadaki kadar somut iddialar yok. Ama T24’te öyle bir dosya oluşturun, görelim ve diyelim ki, “Bak, mesele söylemden ibaret değil, yargının önü açılsın.”

Çiller’le hâlâ görüşüyor musunuz?

Tabii, Tansu’yla görüşüyorum.

Kendisi mevcut duruma nasıl bakıyor?

Siyaset görüşmüyoruz, torunlarımız var.

Biri Türkiye’nin ilk kadın Başbakan’ı, diğeri yılların köşe yazarı.

Niye siyaset konuşalım ki? O da herhalde kısmen muhalif düşüncelere sahiptir. Ama biz daha ziyade aile dostluğumuzu sürdürüyoruz. Dostluklar başka tabii. Ben böyle bir talimat vermemiş olduğuna inanmak isterim. Bir gün mutlaka hatıralarını yazacak ve mutlaka bu iddialara açıklık getirecektir.

Çiller’in size pişman olduğunu söylediği olaylar var mı?

Ben şunu görüyorum, o aslında iyi bir tahsil görmüş, çok akıllı bir insan. Ancak çok tecrübesiz olarak politikaya girdi, bu da Demirel’in büyük bir yanlışı oldu. Hüsamettin Cindoruk’un önünü kesmemesi lazımdı.

Dost olmasanız, Çiller’e bu kadar anlayışlı olur muydunuz?

Bu, arkadaşlıkla ilgili değil. Sıcak siyasetten uzaklaştığınızda, daha farklı yorumlar yapabiliyorsunuz. Mesela Turgut Özal’ı eleştirirken, verdiği vizyonu ihmal etmemek lazımdı. Ben yolsuzluk iddiaları, hukuksuzluklar ve medyaya müdahalesini eleştirirken, Özal’ın vizyonunu kaçırmışım.

Sizce AKP yönetimine dair bir yargılama söz konusu olduğunda, Erdoğan’ın Gülen cemaati için dile getirdiği “Ne istedilerse verdik” cümlesi de kapsama dâhil edilmeli mi?

Hayır. Orada denen, “Bilmem neyin açılışına gel,” “Olimpiyatlara gel” gibi şeylerdir. Ben cemaatin iktidarla para pul işleri olduğuna hiç inanmıyorum.

Makam?

Birtakım makamlara, birtakım insanların atanmasını isteyebilirler. Ama o insanların çoğunun liyakatları gereği

o makamlara geldiğine inanıyorum. Böyle ilişkiler olmuş olabilir. Bu, bir anlamda Mülkiyelilerin, Galatasaraylıların veya Alevilerin arasındaki dayanışma gibi... Bana arka çıktıklarını, bir yere gelmem için referans verdiklerini görmedim.

Bugün gazetesinde yazmanız buna yorulamaz mı?

Ben işten atıldım ve iyi yetişmiş bir gazeteciyim. Türkiye’de normal şartlar yaşanıyor olsa, 1- İşten atılmam, 2- Beni havada kaparlar. Bu bakımdan, Bugün’den teklif gelmesini doğal karşılıyorum.

Siz “Şu anda deseler ki bir askerî darbe olacak, insanların gönüllerinden ‘Ah keşke’ diye geçse bile, açıktan bu fikre angaje olamazlar” derken, *Zaman* Gazetesi Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı “Böyle giderse, bu son seçim olur” dedi. Cemaat içinde darbe ihtimali bir “umut”a dönüşmüş olabilir mi?

Bunu kimse yüksek sesle telaffuz etmiyor. Onlarla aramda da böyle bir konuşma hiç geçmedi. Darbe bence bugünkü ortamdan daha kötü. Ertuğrul Özkök sık sık ve doğru olarak söylüyor: “12 Eylül günü çok kişi sevindi çünkü Türkiye’de çok kan akıyordu.” Fakat darbe hangi gerekçeyle yapılırsa yapılsın, sonrası kötü oluyor. 27 Mayıs’ta da öyle oldu. Akli başında ve tecrübe sahibi kimsenin bir darbeye kurtulacağını düşündüğünü sanmıyorum. Er geç seçmenin oylarıyla iktidar değişimini sağlamamız mümkün olacak. Türkiye’de ilk defa faşizan bir yönetim kuruluyor.

Mevcut durumu tespit için seçtiğiniz kavram “faşizm” mi?

Faşist, otoriter, ne dersek diyelim. Halkın seçtiği hiçbir yönetim bu kadar baskıcı hâle dönüşmemiştir. Bir Demokrat Parti (DP) için bunu söylerler ama, DP’nin siyasî kadrosu bu kadar suskun değildi ve Adnan Menderes’ten hesap soruyorlardı.

1980 öncesi ve sonrası yazılarınızdan iki alıntı...

Buna tek bir cevabım var: Bunu burada müzakere etmeyeceğim. Bu tarz cümleleri, ben Balyoz harekâtı darbesinin hedefi

hâline gelip öldürülecek gazeteciler listesinde yer aldıktan sonra ortaya çıkardılar. 12 Eylül hakkında yazdığım kitapta bütün bu iddialara, tek tek makaleleri olarak, bütünü içinde ne anlama geldiğini anlatarak cevap veriyorum. Ayrıca 12 Eylül’de verdiğim mücadeleye şahitlik yapan birçok gazeteci var: “Sağcı olalım, solcu olalım, Ilıcak’ın 12 Eylül rejimini eleştiren yazılarından hapisanedeki o boğucu ortamda adeta nefes alırdık. Koğuşa gelen Tercüman’larda bazen Ilıcak’ın yazısının Askerî Cezaevi yönetimince makasla kesilerek sansürlendiğini görürdük, canımız sıkılırdı” diyen Taha Akyol; “Daha 12 Eylül sabahı, alacakaranlıkta, Ilıcakların yalısındaydık. Nazlı raflardan bazı kitapları indiriyor ve ‘12 Eylül’e karşı neler yazabileceğini’ söylüyordu. ‘Kırmızı çizgilerin yanına kadar uzanacak, teğet konumunda yazılarına’ o günden başlamıştı” diyen Güneri Cıvaoğlu; “Şu memlekette ‘Askere goygoyculuk yaptı/yapıyor’ denilecek son kişi Nazlı Ilıcak’tır” diyen Ahmet Hakan. Ben 12 Eylül’de defalarca yargılandım. Bir seferinde mahkûm oldum ve üç ay cezaevinde kaldım. O dönemki yazılarımdan dolayı Tercüman gazetesi üç kez kapatıldı ve yazıları gazeteye girmemeye başladı, büyük kavgalar oldu. Patronun karısı olmak bir şey ifade etmiyor, o yazıları gazeteye sokabilmek için, denge için cümleler koyuyordum. Aksi hâlde, hemen yargılanıyorsunuz, hemen gazeteyi kapatıyorlar ve sizin tüm bunlara itiraz hakkınız yok!

Dengelemeye çalışırken, şu cümleyi sarf etmek yerine gitmek bir seçenek olamaz mıydı...

Ben o yazılarımla birçok gönüle ferahlık veriyordum, cesaret aşıliyordum. Niye gideyim ki?

Örneğin, Mustafa Pehlivanoğlu ve Necdet Adalı idam edildiğinde şu cümleyi yazmamak için: “İşte 12 Eylül Türk milletinin meşru müdafaaya geçtiği gündür. İdamlar bu meşru müdafaanın neticesidir.”

12 Eylül öncesinde Adalet Partisi’ne “faşist iktidar” diyenler, darbe oldu, idamlar oldu, seslerini çıkarmadılar.

Ben o yazıda bu iki gence rahmet diledim. (Ilıcak'ın yazısının son bölümünden: "Hayatlarını dar ağacında kaybeden bu iki gence Allah rahmet eylesin. Yakınlarına, anne baba ve kardeşlerine Allah sabır versin. Bu iki gencin kanından şiddet tohumları değil, inşallah sevgi ve kardeşlik tohumları yeşersin.") Bu, maksadı aşan bir cümle olmuş diyebilirsiniz ama o gün, o büyük gazetelerde idamlara dair tık sesi çıkmadı, sokaklarda protesto yapılmadı. Bu kişileri tanıımıyordum bile ama idamlar beni infiale kaptırdığı için o cümleleri yazdım. Otuz beş sene önce de birçok kişi idama karşı değildi, Türkiye'de de, dünyada da. O yazının devamına bakarsanız meşru müdafaa derken ne kastettiğim de belli. Kaldı ki, o cümle şöyle: "İdamlar bu meşru müdafaa'nın elim neticesidir."

(Ilıcak'ın cümleden ne kastettiğini açıkladığı bölüm: "Vücudun kangren olmuş bölümlerinin kesilip atılması gibi, cemiyete rahatsızlık veren, toplumu çökertmeye çalışan unsurlar böylece zararsız hale sokulur. Bu benzetmeyi idamda öç alma duygusunun olmadığını belirtmek için yapıyorlar. Parmağı, kolu, bacağı kesilen kimse hayatta kaldığı için memnundur ama, kaybettiği uzuvlarını düşünüp de yanıp yakılmaz mı? Terörden yılan halk, suçluların en ağır şekilde cezalandırılmasını bekliyor ve istiyordu. Yalnız bu bekleyişte bir 'Oh oldu' gaddarlığı değil, sadece bir mecburiyetin idrak edilmesini görmek gerekir. Kitleler seneler içinde teröre düşman kesilmişler ve suçluların cezalandırılmasının zaruri olduğunu anlamışlardı. Öyleyse 'Oh oldu' değil 'Yazık oldu ama başka çare yoktu' demek en doğrusu.")

12 Eylül öncesinde, 17 Aralık 1978'den bir alıntı: "13 ilde sıkıyönetim yürürlüğe girdi. Huzura susamış milletimiz yürekten sesleniyor: Merhaba asker!"

Bunda bir şey yok ki, sıkıyönetimi destekliyorum. Bugün de çok yaygın şiddet eylemleri olursa, sıkıyönetimi destekleyebilirsiniz ama desteklemiyoruz çünkü gördük

ki olağanüstü hâlde bile faili meçhuller işleniyor ve üstü örtülüyor. Orada Kahramanmaraş katliamı olmuş, siz tabii yaşamadınız, bilmiyorsunuz, çok kan akmış, büyük bir olay ardından sıkıyönetimi kim ilan etti, Bülent Ecevit. Ben asayiş için, anayasada yeri olan bir sıkıyönetimi destekledim. Bu, darbeyi desteklediğim anlamına gelmez ama asker, sıkıyönetimi sonra bu şekilde kullandı. Sadece ben değil, iktidarıyla, muhalefetiyle herkes sıkıyönetimi desteklemişti.

Bu yazılar pişman olduğunuz yazılar listenizde yer almıyor, doğru mu?

Sıkıyönetimin askerî darbeye ilk adımı teşkil ettiğini gördükten sonra, sıkıyönetim ilanının yanlış olduğunu düşünüyorum, ama o gün bunu olumlu karşılamamı yanlış bulmuyorum.

Pişman olduğunuz yazılar neler?

Şimdi tek tek söyleyemem. Ama Susurluk meselesinde İbrahim Şahin'i bana yanlış tanıttılar. Gördüm, bir kere evine gittim, mütevazı şartlarda yaşayan, para pulla ilgisi olmadığı görüntüsü veren bir insandı. Ki dediğim gibi, o dönem Veli Küçük'ler gibi askerî kanadın da Susurluk dosyasının içine dâhil edilmesi gerektiğini yazdım. Şahin'in hesabı sorulurken, "Bravo! 'Veli Küçük de, MİT Müsteşarı Teoman Koman da bu meseleye dâhil edilsin' demişsin" diye bana yönelik eleştiri cümlelerini tamamlamak gerekir. Ama ilk başta İbrahim Şahin'in neler yaptığını sezememem ve onun birkaç yazıyla yanında olmam yanlıştı. Ama bugün çok abartılıyor, sanki İbrahim Şahin'le kanka olmuşum gibi...

Sarıyoruz, oğlunuz da bu fikirde olduğunu beyan etti.

Mehmet Ali, başkasının iddialarına dayanarak söylüyor, o zaman bunu değerlendirecek bir yaşta değildi. "O gün İbrahim Şahin'i, bugün cemaati destekliyorum, polislerle yapılan haksızlığa karşı çıkıyorum, dolayısıyla ben hep yanlış teşhis koyuyorum" gibi portre çizenler var. "Sen hangi müesseseye girdiysen batırdın, kocanı da batırdın"

diyenler de. Bu genelleme doğru değil. Şahin vakasında yasa dışı işleri görmemiş olabilirim. Ama bu, bugünkü polislerin haksızlığa uğramadığının delili sayılamaz. İbrahim Şahin meselesi, bir kapalı kutuydu. Polislerle ilgili çok somut iddialar ve yasal bir prosedür var.

Bilme imkânı sizce hakikaten yok muydu? Siz “Bana böyle tanıttılar” derken, İbrahim Şahin’e dair soru işaretlerini büyüten gazeteciler de olmadı mı?

Tabii vardı. Bir meslekte farklı görüşler olabilir. Ama o gazeteciler de Veli Küçük’ü, MİT Müsteşarı Teoman Koman’ı hiç yazmadılar, çünkü askerle iş birliği yapıyorlardı, gözleri onların yanlışlarına kapalıydı. İbrahim Şahin’le yakınlaşmamı sağlayan da biraz bu ortamdı.

Yarınlarda da “Cemaat tarafına fazla savrulmuşum” deme ihtimaliniz var mı?

Demem. Çünkü burada cemaat çok büyük haksızlığa uğruyor. Mesela 28 Şubat’ta da Refah Partisi’nin yanında yer aldım. Merve Kavakçı’nın da yanındaydım ama, bugün “fazla savrulmuşum” demiyorum çünkü çok doğru bir duruştu. 12 Eylül’de Demirel’i savundum, Zincirbozan’a gönderilmesine karşı çıktım. Yalnız Demirel değil, Deniz Baykal için de geçerli bu. Ecevit, 12 Eylül döneminden sonra demokrat tavrımdan dolayı bana teşekkür etti. Hatta “Bir Ağıt Söylev” şiirini el yazısıyla bana atıfta bulunarak hediye etti. Tayyip Erdoğan’ı da çok destekledim ama o gün. Başka liberaller de destekliyordu. Yanlışını gördüğünde, dönersin. Ben inandım Erdoğan’a, ama geçmişe bakıp samimi miydi diye şimdi şüpheleniyorum. Keşke ona bu kadar inanmasaydım.

Bu durum için, Yıldırım Oğur’un kendisi için kullandığı “kullanışlı aptallık” tarifini kullanır mısınız?

Hayır. Ben Erdoğan’ı politikalarını doğru bulduğum için destekledim, o politikaları farklılaştığında da desteğimi çektim. Ayrıca Erdoğan bizi kandırdı mı, kandırmadı mı, kendisi mi değişim geçirdi, İslamcılık mı böyle bir şey gerektiriyordu konularında emin değiliz. Yine de insan, ister istemez, sonucu görünce verdiği destekten pişmanlık duyuyor.

AKP konusunda radarlarını daha erken açan, örneğin Nuray Mert’e “müneccim” diyorsunuz.

Evet, 2007’de. O da “Nazlı, biraz da ben o gün için ileri bir şey söyledim. Aslında o günkü şartlar tam öyle değildi” diyor.

TMSF’nin elindeki Sabah ve ATV’nin iki kamu bankasından sağlanan 750 milyon dolar krediyle alınıyor olması, AKP’nin eksilerinden görülüyordu. Bu sizin için olağan bir gelişme miydi?

Bakın, ben “Bu gazetenin finansmanı nasıl sağlanıyor, bunlar nereden para temin ediyor”u bilmiyorum. Bu başka gazetelerde yazanlar için de geçerli; patronları haksız ihale mi alıyorlar, adamlar kayırılıyor mu, bilmiyoruz. Zaten o zaman yazacak gazete bulamayız.

Kaynağın kamu bankası olmasının sizde soru işareti yaratıp yaratmadığını merak ediyoruz.

O zaman şöyle düşündüm; Çalık, imkânı olan bir kişi ve sonuçta borçlu olmak, bedava para verildiği anlamına gelmiyor. Ayrıca bunun faizi de var. Belki de başka müteahhitlerden para aktarılarak kurulan havuz medyası, bu borç yükünü ödemeye vesile oldu, bilmiyorum. Ben o borcun kamu bankasından alınmasını önemsemedim, çünkü neticede borçtur. Çalık da bunu ödemekle yükümlüdür diye düşündüm. Çok da kafa yormadım.

Kendinize bu konuda dönüp baktığınızda, “Bilemezdim”den öteye geçip “Öngörememişim” diyor musunuz?

Herkes patronunu sorgulamaz ki. Neticede gazeteyi almış, patronum olmuş bir iş adamı, borcu kamu bankasından almış ama ödeyecek, tablo bu.

Aydın Doğan’ı sorgulamıştınız.

Aydın Doğan’ı sorgulamıştım, o benim patronum değildi.

Sadece başkalarının patronu mu eleştirilebilir?

Peki, siz kendi patronunuzu sorguluyor musunuz?

Bildiğim kadarıyla, ki epey bildiğimi düşünüyorum, bir problem yok.

Ben diyorum ki siz araştırın, onun da mutlaka açıklarını bulursunuz.

Kendisi kamu bankasından 750 milyon dolar kredi alıyor olsaydı, araştırma yapmadan önce, elde tartışılacak ciddi bir konu olurdu.

Bu paralar büyük hacimli iş yapan kişiler açısından önemli sayılmayabilir. Ayrıca Aydın Doğan'ı sorgularken biz, birbirimize karşı bir savaşın içindeydik.

Bugün Aydın Doğan'a, "Koca kâinatta bir nokta bile olmayan Aydın," eşine "takunyalı," "Haddini bilir, 'Ali topu tut, Ayşe sen tut'u aşan ve entelektüel birikim isteyen konulara pek girmezdi" dediğiniz o yazıyı yazar mıydınız?

Aydın Doğan'a bugün baktığınızda, aslında basın özgürlüğünün tek teminatı olarak görünüyor. Doğan Medyası hükümete muhalif seslere daha fazla yer veren bir medya olarak duruyor. HaberTürk'te de muhalif görüşler çıkabiliyor.

Bugün öyle bir yazı yazar mıydınız?

O zaman sadece benimle Aydın Doğan arasında değil, genel bir medya savaşı vardı. Bizim hakkımızda da mesnedi olmayan ifadeler kullanıldı. Tabii ki o yazıyı bugün yazmam, bu ifadeleri o savaş içinde değerlendirmek lazım. Özal dönemindeki medyayı anlattığım kitabımda, Uğur Mumcu'nun, Altan kardeşlerin ne kadar ağır yazılar yazdıklarını görürsünüz. Olayı sadece benim bağlamımda tartışmak doğru değil. O yazıları bugün onlara da sorun; sorarsanız, onlar da yazmazlar. Ama siz bana medya savaşları doğru savaşlar mıydı dersiniz, doğru değildi derim çünkü bundan medya zarar gördü.

Türkiye gazetesinde dahi "Paralel haberlerinden millet kusacak hâle geldi" yazıları çıkar, Bank Asya'ya yapılanlar cemaate karşı yapılan haksızlıklar hanesine alınırken, Nazlı Ilıcak, zihninde "Zaman gazetesinin de yayınları yanlış" benzeri parantezler de açılıyor mu?

Türkiye'de birileri o kadar körü körüne cemaat düşmanlığı yaparsa ben de körü körüne cemaati savunurum. Savrulmalar

zaten kutuplaşmadan kaynaklanıyor. "Tahşiye operasyonunu cemaat yaptı," "Cemaat terör örgütü" denirse, bir ev ateş almışsa, siz önce o ateşi söndürmeye çalışırsınız. Ben kendimi o pozisyonda görüyorum.

Zaman'ın "ÇYDD kızları fuhuşa sürüklüyor, PKK ile ilişkililer" yayınları, sizce "medya savaşları" dâhilinde mi?

Bana Zaman'dan sormayın, nasıl manşetler attıklarını bilmiyorum. Ama ÇYDD'deki bazı genç kızlar, genç subaylarla arkadaş yapılıyordu. Yalnız casusluk ve fuhuş operasyonu ayrı bir konu... Bu bahsettiğimiz fuhuş değil, denizcilerin kontrol altında tutulması için kızların erkeklerle arkadaşlık yapması, danslara, partilere gitmesi teşvik ediliyordu... ÇYDD'nin Kadıköy şubesinden buna ilişkin belgeler çıktı. Zaman da bu belgelerden söz etmiş olabilir. Ben de bunlardan söz ettim, doğruluklarına da inanıyorum. Ama artık bir vefat olayı olduğu için, bu konu hakkında fazla konuşmak istemiyorum. O dönem Ergenekon ve Balyozcular bu belgelere sahte demek için "Cemaatçi polisler bunu koydu," "Cemaatçi hâkimler bizi yargıladı" diyerek cemaati düşmanlaştırmıştı, şimdi aynı şeyi Erdoğan yapıyor.

Ergenekon sürecinde çıkan belgelerin doğru olduğuna inanıyorsanız, "dönemin mağdurları da olduğunu" neden söylüyorsunuz?

Çünkü Balyoz davasında, mesela bunların bir elebaşı var, bir belgede de "yararlanılacak subaylar" diye not almışlar. Şimdi sen "yararlanılacak subay" dediğin için o subay neden suçlu olsun? Mesela İlker Başbuğ'un siyasete müdahalesi oldu mu, oldu, ama ben onu hiç Ergenekon üyesi olarak görmedim. Veya Odatv davasının Ergenekon'a bağlanmaması gerekiyordu.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin eski rektörü Yücel Aşkın'a dair cemaat medyasında yapılan yayınlar, Erdoğan ile Remzi Gür arasında geçen "Sümeyye'ye 20-25 lazım" konuşmasının haberleştirilmemesi, cemaatin içinden olup itibar da edilen Hüseyin Gülerce'nin bugün dinleniyor olmaktan şüphelenmesi, Fuat Avni'nin bilgi akışına hâkim varlığı, Ali Fuat Yılmaz'ın

usûlsüz dinlemelere dair verilen kararlar için “İmza attım ama belgeleri tek tek kontrol etmem mümkün değil” sözü, Abdülkadir Selvi’nin cemaate “2004’ten önce kaç vekiliniz, bakanınız, valiniz vardı, 2004’ten sonra kaç tane” diye bir soru yöneltebilmesi gibi maddelerin yer aldığı bir liste, “körü körüne desteği” hafifletmenize neden olmuyor mu?

Hiç hafifletmez. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi olayı 2005’te oldu ve cemaat bağlamında tartışılmadı. Millî Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in Van Milletvekili olması, kardeşinin de Van’da görev yapması dolayısıyla, Aşkın’ın yaşadıkları “Çelik ailesinin bir komplosu” gibi takdim edildi ve hükümet ile irtibatlandırıldı. Öyle ki, bir toplantıda Mustafa Koç, “Yücel Aşkın’a reva görülen muameleyi içimize sindiremiyoruz” deyince, Erdoğan müthiş öfkelenmişti. Aşkın, herkesi fişleme, başörtülü kızlara zulmetme, askerle ilişki gibi tavırlar içindeydi.

Aşkın, iki ayrı davada yargılandı ve suçsuz bulundu. Zaman’ın yayınlarından kastımız, bu davalara ilişkin olanlarla sınırlı.

Fişlenmesi yargılanmamış olabilir, ama saydığım tavırlarından dolayı eleştirilmeye müsait bir insandı. Kendisine haksızlık yapılmış olabilir; bu, yargının konusu. Yalnız Aşkın’ın kasasından eşleri türbanlı olan öğretim üyelerinin listesinin çıktığını unutmayalım. Aşkın, dönemin YÖK Başkanı Kemal Gürüz’e gönderdiği bir raporda, eski Rektör Cengiz Andiç için “içki bağımlısı,” Prof. Abdülselam Uluçam için “Nurcu,” Prof. Hüseyin Karadağ için “İslamcılığı ve Kürt milliyetçiliğini taktik gereği kullanır,” “Eşi de taktik gereği başını açtı” bilgilerini vermişti. Bundan dolayı kendisine muhalefet edilebilir. Veya Ali Fuat Yılmaz, sadece “Hatalı dinlemelerde benim imzam var” demedi, “Binlerce istihbarî dinleme arasında bazı yanlışlar gözünden kaçmış olabilir” dediğini sanıyorum. Ayrıca istihbarî ve adli dinlemeler arasındaki farkı da ortaya koydu. İstihbarî dinlemelerde bazen isimlerin hemen anlaşılmadığını, suçla direkt bağlantıları olmayabileceğini de izah etti. Gazetelere yansıyan dinlemelerin çoğu usûlsüz de değildi. Mesela Selam Tevhid dosyasında, sonunda,

İstanbul Başsavcısı Hadi Salihoğlu da açıkladı; sadece 251 kişi dinlenmiş, diğerleri dinlemeye takılmış; yani dolaylı dinlemeler. Bir algı operasyonu yapılmaya çalışıldığını unutmamak gerek. Buna rağmen, de ki “Yılmaz yanlısı konuştun,” bunun cemaatle ilişkisini nasıl kuruyorsunuz?

Cemaate operasyon kapsamında polisler gözaltına alındığında adliye önünde oluşan cemaat grubu; Yıldırım Oğur’un, Her Taşın Altında The Cemaat mi Var? kitabınıza Yılmaz’ın kaynaklık ettiği iddiası; Nedim Şener’in, Dink cinayetinde Yılmaz ve cemaate dair iddiaları nedeniyle.

Bunların hepsi yanlış, eksik bilgiye veya kasta dayanıyor. Bir kere, Yıldırım Oğur’un iddiası tamamen mesnetsiz. O kitap nasıl yazıldı, benim asistanım Arzu Hanım’a sor. Ne büyük emek verdik. Sadece Ali Fuat Yılmaz’a yönelik iddiaları ben kendisine sordum. Kitabın bir bölümünde açıklamalarına yer verdim. Nedim Şener’in Yılmaz’a yönelik iddialarının cevapları, benim Her Taşın Altında The Cemaat mi Var? kitabımda yer alıyor. Ben şahsen Dink cinayetiyle, Yılmaz’ın hiçbir ilişkisinin olduğunu düşünmüyorum. Burada hedef saptırma var. Yılmaz’ın adı nasıl cemaatçi olarak çıktı? Onun da bilgisini vereyim; 2008 yılında Ergenekon operasyonunun en büyük dalgası gerçekleşir gerçekleşmez, Aydınlık’ta 50 kişilik bir liste yayımlandı ve Ali Fuat Yılmaz’ın adı da ilk defa “cemaatçi” olarak o listede yer aldı. Niye sadece Ali Fuat Yılmaz diyorsunuz da, o listede İstanbul İstihbarat Şube Müdürü Ahmet İlhan Güler de var demiyorsunuz? O listede, Güler de cemaatçi olarak anılmıştı, Hanefi Avcı’dan da daha önce yayımlanan bir listede “cemaatçi” olarak bahsedilmişti, Adil Serdar Saçan’a da örneğin “cemaatçi” denmişti. Rekabet olunca, insanlar kendilerine bir mensubiyet belirliyor ve rakibini bir başka mensubiyetle suçluyor. Sadece poliste değil, bürokrasinin her alanında rekabet sonucu, şucu bucu diye ithamlar çıkıyor. Fuat Yılmaz’ın “cemaatçi” olarak görülmesini bu şekilde değerlendiriyorum. Ben cemaatçi yapıyı tanıyorum; Ali Fuat Yılmaz daha fevri, daha kontrolsüz. Emniyet içinde cemaate yakın isimler mutlaka var. Erdoğan iktidara

gelince, bürokrasiye, kendi tabiriyle, “alnı secde görmüş kişileri” yerleştirdi. Onların önünü açarken, cemaate yakın kişilere de yol vermiş olabilir. Problem bu kişilerin cemaatten talimatla işlerini yapıp yapmadıkları.

Söylediklerinizden şunu mu anlamalıyız: Size göre cemaat kendisine karşı olanlara karşı kesinlikle devlet gücü kullanmadı.

Ben bir örnek göremiyorum. Bu usûlsüz dinlemelerin bir sebebi olmalı ama, ben dinlendiği söylenen insanların “Ben şunun şantajına uğradım” dediğine şahit olmadım. Yalnız şunu biliyorum, Fethullah Gülen kendini koruma gayesiyle istihbarata, bilgi almaya önem veriyor ve bürokraside birtakım bağlantıları, bilgi kaynakları var. Bunu reddetmiyorum. Ama bu haber akışı, kurulan ilişkiler vasıtasıyla herkese, örneğin muhabirlere de gidebilir veya Ukrayna’da tanıdığınız varsa, oradan bilgi alabilirsiniz. Fakat bugün iddia edilen, “Gülen’in elemanlarına talimat verip, cemaatçi polislerin ve yargının Erdoğan’a darbe yaptığı.” Ben bu iddiaya karşıyım. “Olmayan konuşmalar olmuş gösteriliyor,” “Paraları torbaya polis dolduruyor” veya “Selam Tevhid diye de bir örgüt yok” deniliyor. Bu iddialar doğru değil.

Bir kişi kendini korumak için bilgi topluyorsa, o bilgilerden yola çıkarak harekete de geçmez mi?

Tedbir şöyle olabilir: 1995’te Çiller’e gidip 28 Şubat’ın geleceğini haber vermek. Bunu Fethullah Gülen’in Çiller’e söylediği yazıldı. Ben de yazdım. Veya Erdoğan’a karşı suikast duyularını haber vermişler. İstihbarat merakı, Türkiye’de cemaatlere karşı süregelen tehditlerden, düşmanlaştırmalardan kaynaklanıyor. Gülen’in yolsuzluk operasyonundan haberi ve elinde böyle bir gücü olsa, kati suretle bunun gerçekleşmesine izin vermezdi diye düşünüyorum. Çünkü onun amacı “İslamofobik bir dünyada yaşıyoruz. Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerin geneli geri. Ben öyle Müslümanlar yetiştireyim ki hem lisan bilsinler hem terörden uzak dursunlar hem yabancılarla

ilişki kursunlar. Ve Müslümanlığın, Türklüğün imajını yükseltsinler.” Böyle düşünen biri, prensip itibariyle yakın gördüğü bir iktidarı neden al aşağı etmek istesin ve müthiş bir kavgaya girsin? Böyle bir kavga kendi amacına zarar vermez mi?

Söyleşiyi sonlandırmadan: Mesut Yılmaz’a “Yağdanlığınız olmak istiyorum” dediniz mi?

Özal’ın yandaş bir gazeteci grubu vardı, tabii bugünküne kıyasla çok kaliteliydi, Cengiz Çandar, Taha Akyol mesela bu gruptaydı. Ben hiçbirine yağdanlık demiyorum yanlış anlaşılmasın ama, Uğur Mumcu gibi Özal’a muhalif olanlar, Özal’ın yanındaki gazetecilere yağdanlık diyordu. Mesela Mehmet Barlas için “iri yağdanlık,” bilmem kime “minik yağdanlık” deniliyordu. Özal da muhalefet ettiğim için beni hiç uçağına almıyordu, gidilecek yerlere otobüslerle gidiyordum. Sonra Özal cumhurbaşkanı oldu, Mesut Yılmaz iktidara geldi ve birkaç gazeteciyle beni de uçağına aldı. Espri olsun diye ben de “Özal beni hiç uçağına almıyordu, siz beni uçağınıza alın, ben de sizin yağdanlığınız olayım” gibi bir cümle söyledim. Daha sonra Yalçın Doğan’la aramızda bir tartışma olduğunda, “Sen Mesut Yılmaz’a gittin, sizin yağdanlığınız olayım, dedin” diye yazdı. O zaman bu açıklamayı kendisine gönderdim ama galiba kullanmadı. Bir insan, birinin yağdanlığı olmak istese gidip herkesin içinde “Efendim, yağdanlığınız olayım” der mi? Ben bu cümleyi sırf Özal’ın yağdanlıklarına atıfta bulunmak için bir latife mahiyetinde sarf ettim.

Doğan Ertuğrul: Star'da Başbakan rahatsız olur diye Gül sansürlendi, Cem Yılmaz'a yasak tartışıldı.

05.05.2015

Doğan Ertuğrul: İktidar medyasında gazete yönetiminin hangi bakan veya başbakan yardımcısıyla yakın olduğu ayrıştırıcı

Star gazetesi, yayın hayatına 8 Mart 1999'da başladı. Uzan Grubu'nun sahibi olduğu gazete, Fatih Çekirge ve Yılmaz Özdil'e emanet edildikten yaklaşık üç yıl sonra, ailenin önde gelen üyesi Cem Uzan Genç Parti'yi kurdu. Ve süreç Türk basını için şaşırtıcı olmayan bir seyirde ilerledi.

2002 seçimleri yaklaşırken manşetlerini "İktidara 15 gün kaldı" benzeri başlıklar süsleyen Star'da, vazgeçilmez görşel kolları kıvrılmış beyaz gömleğiyle Cem Uzan oldu.

Star gazetesi zorlanmadan partinin yayın organına dönüşmüştü. Fakat Star'ın parti bülteni olması işe yaramadı. Genç Parti yüzde 7,24 oy oranı ile seçim barajına takıldı ve galibiyeti, önlerindeki iki genel seçimi daha birincilikle kazanacak Adalet ve Kalkınma Partisi aldı.

Seçimden bir sene sonra Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), Uzanlara ait Çukurova ve Kepez Elektrik'e el koyunca Star, Tayyip Erdoğan tarafından dava edilecek şu manşeti attı: "Gücün buna mı yetiyor kalles"

TMSF, 2004'te bu kez İmar Bankası'nın borçları nedeniyle Star gazetesi ve Star TV de dâhil olmak üzere, Uzanlara ait 219 şirkete el koydu.

Star, çok geçmeden Kıbrıslı bir Türk olan iş adamı Ali Özmen Safa tarafından Kanal24'ün isim hakkıyla birlikte TMSF'den satın alındı. 2007'de kalp krizi sonucu hayatını kaybedecek eski Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Hasan Doğan ile Ethem Sancak, Star Medya Yayıncılık A.ř.'ye ortak oldu. Başbakan için "Başbakan şu anda en

önemli idolüm. Adamın sevdalısıyım” diyen Sancak, yakın zaman sonra tek sahibi olacağı Star’ı alış hikâyesini şöyle anlatacaktı:

“Tayyip Bey köşeye sıkıştırılmıştı, parti kapatma davaları, 367 kararı vs. Basın tek sesli, onu boğmaya çalışıyor. Hasan Doğan’la ‘Onun için ne yapabiliriz’ diye konuştuk. Dedik ki, “Basın alanında tek sesliliği kıralım. (...) Star’ı büyüttük. Gazetenin yetmediğini anladık. İtibarsızlaşmış da bir gazeteydi. 24 televizyonunu kurduk. Ben tamamen ideallerim için, ona daha iyi hizmet edebilmek için girmiştim o işe.”

Böylece Star’ın aidiyeti Genç Parti’den alınıp AKP’ye verildi.

Bugün künyesinde “İmtiyaz sahibi” olarak eski AKP Erzincan Millietvekili Tevhit Karaya’nın yer aldığı Star’ın ortakları arasında, Rixos Otelleri’nin patronu ve 1.3 milyar dolara Haliçport ihalesini kazanacak olan Fettah Tamince ile Petkim’in sahibi Azeri devlet enerji şirketi Socar var.

Künyesinde yer alan isimler değişse de misyonu baki kalan Star’ın mutfağında neler olduğunu öğrenmek için eski Star Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Doğan Ertuğrul ile buluştuk. Ertuğrul, Alev Er’den sonra genel yayın yönetmenliğine gelen Mustafa Karaalioğlu’nun Star’ında yedi yıl mesai yaptı. Gazetede ki son dört yılını yazı işleri müdürü olarak geçiren Doğan Ertuğrul, mart ayında şu ifadelerin yer aldığı bir veda mesajıyla artık Yusuf Ziya Cömert’in yönettiği Star’dan istifa etti:

“Türkiye’nin yaşadığı bu cinnet hâlinde medya fazlasıyla nasibini almış, haber değeri taşımayan ve alqı yönetimi daha doğru ifadeyle kara propaganda amacı güden ‘haberler’ gazete ve televizyonların

rutini hâline gelmiştir. Bu nedenle yıllarca sahiplenerek görev yaptığım gazetemde benim açımdan sorumlu ve dengeli bir gazetecilik yapma imkânı kalmamıştır.”

Ayrılmak zorunda kaldıkları medya gruplarında yazılları yayımlanmamasına rağmen “Sansüre uğramadım” diyebilen gazetecilerin de var olduğu bir camiada, zülfüyâre de dokunarak Doğan Ertuğrul’a Star’dan ayrılmasına neden olan olaylara, “kara propaganda” dediği haberlerin neler olduğuna, Ergenekon davasını ele alırken Star’ın üslûbuna ve Gezi Parkı eylemleri sürecinde yazı işlerinde neler yaşadıklarına kadar pek çok soru yönelttik.

Doğan Ertuğrul’un anlattıkları, Star gazetesindeki Erdoğan barajının altında Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün de kaldığını, sansür tartışmasının Gezi Parkı protestolarına destek veren Cem Yılmaz’a kadar uzandığını da ortaya koyuyor.

Star’dan sonra serbest gazeteci olarak çalışmak üzere yerleşmeyi planladığı Lübnan’dan yaptığı kısa Türkiye ziyaretinde Ertuğrul’un, sorularımıza verdiği yanıtlar aşağıda. Türkiye’de medyanın nasıl bir dönemden geçtiğine içeriden anlatımlarla tanıklık etmek üzere, buyrun.

Türkiye basınında yerleşik gelenek “Bâbîâlî 40 odalı bir konak, bir odadan çıkar, diğerinden girersiniz” diye ifade edilirken, siz Star’dan ses getiren bir açıklamayla ayrıldınız. Taşan bardağınızı hangi damlalar doldurdu?

Keşke 40 odadan birinden çıkıp diğerine gitmek bugünkü piyasa şartları içerisinde mümkün olsa. Fakat bugün basının 40 odalı olduğu kanaatinde değilim. Biz ve ötekiler medyası var sadece; biz yani iktidar-havuz medyası ile iktidarın marjinalleştirmek istediği, Başbakan’ın “bunlar” diye nitelediği medya.

Benim bardağımı taşıran ilk damla Gezi’deki savrulma oldu: Söylemeyi gurur sayarım, Star’da çalışma arkadaşlarımla

şaka yollu "Etik abi" diye nitelediği gazeteciydim. Çünkü Ergenekon'dan AK Parti'nin kapatılma davasına kadar, gazetecilik ilkelerine uymadığını düşündüğüm her konuda, insanları mağdur edeceğimize inandığım her haberde itirazlarımı dile getirdim. Kopuşun başlangıcı da, benim de sahip çıktığım birçok ilkeyi savunan AK Parti iktidarının bu ilkeleri terk etmesi sonrasında iktidara yakın medyanın da aynı yolu izlemesi oldu. Bunun ilk büyük patlaması tereddütsüz Gezi'ydi. Çocuklarım da gitti, ben de gittim Gezi'ye. Şiddet uygulayan gruplardan sıradan, demokratik taleplerini dile getiren insanlara varana kadar herkesi görme fırsatı buldum. Bu nedenle, önce iktidarın sonra da iktidar medyasının Gezi'ye karşı tutumu çok rahatsızlık vericiydi benim için.

Gezi sürecinin en tartışılan haberlerinden "Kabataş'ta toplu taciz" röportajı yayımlandığında, Star'ın yazı işleri müdürüydünüz. Haberin yayımlanma sürecinde neler yaşandı?

O haberde kıran kırana bir itiraz süreci yaşadık. Öncesi ve sonrasında. Yazı işleri toplantısında bu hikâyenin inandırıcı olmadığını ve fantastik olduğunu söyleyerek karşı çıktım. Birçok editör arkadaşım da aynı yönde görüş belirtti. Israrla sadece başörtülü genç bir annenin ifadelerine dayanarak, hiçbir delil olmadan bu haberin yapılmasının doğru olmadığını anlattım. Fakat engel olamadım.

Siz karşı çıkarken, haberi savunanların kullandığı kelimeler ve sebepler nelerdi?

"Biz o kadına inanıyoruz. Bu Geziciler her şeyi yapar" önyargısı ve saplantısı her itirazı bastırdı. Gazete yönetimi haberin iktidar tarafından büyük bir kampanyaya dönüştürüleceğini gördü.

Bu itirazları seslendirmenin gazete içinde riskleri var mıydı?

Ben zaten itiraz eden bir insandım ve itirazlarım dikkate de alınırdı. Fakat son dönemde dikkate alınma oranı değişti.

Çünkü bir cinnet dönemi yaşıyor Türkiye. Öyle olunca, normalde daha ilkeli davrandığına inandığımız insanlar da bir şekilde savruluyorlar. Yakın zamanda, Kabataş görüntüleri ortaya çıktığında, yazı işleri toplantısında editör yazarak özür dilemeyi bile tartıştık ama Başbakan'ın tavrı netleşince yayımlamak mümkün olmadı...

Gezi sürecine dair kısa bir Star dökümü: Erdoğan'ın "iki ayaş" konuşmasını yapıyor, Star birinci sayfadan görmüyor. Erdoğan "Topçu Kışlası AVM olacak" derken Star, "AVM yok, bu ne şiddet" diyor. Erdoğan "Twitter başa bela," "Bir anne bana, kızının birinin kucağına oturmasını ister mi" derken, Star aynı konuşmayı "Geçmişteki tertiplerin tekrarı" gibi bir başlıkla vermeyi tercih ediyor. Star, Erdoğan'ı kendisinden de mi korumaya çalıştı?

Bir gazete Başbakan'ın "Çadırdı ne oluyor, bilmiyoruz" sözlerini dehşet verici bulup manşet yapabilir, bir başkası da "Allahım, keşke bu lafı etmeseydi, kargaşa çıkabilir" iyi niyetiyle geri planda tutabilir. Star dâhil havuz medyası, bunu iktidara yakınlık anlamında kullanıyorum, zaman zaman Erdoğan'ı, sizin ifadenizle, Erdoğan'dan korumak istedi. Bugün keşke daha çok yapılsaydı, diyorum çünkü Erdoğan'dan önce topluma karşı bir sorumluluğunuz var, ama o eşik çoktan aşıldı.

"Keşke daha çok yapılsaydı" dediniz; gazeteciliğin, başbakanları gerektiğinde kendilerinden de korumak gibi bir misyonu olabilir mi?

Tabii ki böyle bir misyonu olamaz. Koruma derken kastettiğim şey, Başbakan'ın son dönemde hiç dilinden düşürmediği, toplumsal çatışma riski barındıran sözlerinin ön plana çıkarılmaması. Yoksa, söz ettiğiniz o başlıkların doğruluğunu savunmuyorum. Başbakan'ın kışkırtıcı sözlerini öne çıkaran, deşifre eden gazeteler de kendi buldukları yer açısından doğrusunu yapıyor.

Başka korumalara dair örnekleriniz var mı?

Koruma çok doğru bir ifade olmasa da bu anlamda çok sayıda örnek var. Mesela Berkin Elvan'ın cenazesi. Başbakan'ın Berkin Elvan'ın annesini yuhalatmasını, "bilye" çıkışını

duyduğumda, kanım dondu. Yazı işleri toplantısında "Başbakan'ı biri uyarmalı" dedim. Tabii ki, haberi oradan görmedik. Mesela Reyhanlı'da "Sünni kardeşlerimiz öldü" açıklaması. Bunun gibi "Ön plana çıkarmayalım" dediğimiz çok haber oldu. Eski dönemlerinde daha da dengeliydi, makûldu gazete. Daha bir gazetecilik sorumluluğu ile hareket ediyordu.

Makûl olmak size problem olarak geri dönüyor muydu?

Evet. Çünkü Başbakan sadece Star'ı değil, çok açık bir şekilde hiç kimsenin pozisyonunu yeterli görmüyor. Birçok olayda oldu bu. "Bu çok sert, başlıktan vermeyelim" dediğimiz ifadeleri mesela Sabah'ın manşetinde görünce "Eyvah, Başbakan, 'Bak, gördünüz mü' diyecek" diye kendi aramızda esprisini yapıyorduk.

Nasıl bir yarış var Star ile Sabah arasında?

Yarış denemez buna. Çünkü Star, dediğim gibi, daha makûl bir çizgide duran bir gazeteydi, Sabah bu dönemde hiç öyle olmadı. Son birkaç ayda Sabah'ın performansına bakmak yeterli.

"Star"ı sizin gözünüzde Sabah ve Yeni Şafak'tan ayırtıran temel neden ne? Sizin orda olmanız mı, sahibi Tevhit Karakaya mı, yoksa Mustafa Karaalioğlu mu?

Benim ne kadar katkımda olduğunu, en azından, ben söyleyemem. Ama iktidara yakın medya grubu içerisinde, Mustafa Karaalioğlu günahıyla sevabıyla önemli bir kazançtır. İktidara çok yakın olan gazeteciler arasında kalitesi en yüksek olanlardandır. Star'ı daha itibarlı bir gazete yapmak için çok çaba gösterdi. Yakın zamana kadar Abdulbari Atwan'ın, Robert Fisk'in, daha öncesinde Sami Selçuk'un yazı yazdığı, küresel bir vizyon sunmaya çalışan bir gazeteydi Star. Evet, iktidara angaje olmanın etkisini üzerinde fazlasıyla hissediyordu ama yine de sıkı bir gazeteydi. Şu anki Star o Star bile değil.

Bu durumda, Karaalioğlu'nun, 30 Mart seçimleri öncesinde 24TV ekranındaki programda tek başına ağırladığı Başbakan'a, tapeler konusunda tek soru soramamasını, Başbakan'dan Hidayet Şefkatli Tuksal konusunda -tepkilerine de katılarak- talimat almasını, nasıl değerlendiriyorsunuz?

Başbakan'ı konuk eden gazetecilerin profiline bir bakın. Bir iki istisna dışında, aralarında gazeteci diyeceğiniz kaç kişi var? Ama Başbakan bundan hoşlanıyor. Başbakan'la televizyondaki mülakatta, Karaalioğlu Erdoğan'ın "Neden korkuyorsun? Korkma" ısrarına rağmen, Gülen cemaatine "örgüt" demedi mesela. Ama tabii ki o soruları sormamasının hiçbir izahı olamaz. Talimat konusuna hiç girmiyorum bile. Medya ortamımız maalesef bu.

İktidarın manevralarına dair tahmin ve analizler gazetede nasıl yapılıyordu? Erdoğan'ın bir konuşması mı, yoksa Ankara'dan açılan telefonlar mı yardımcı oluyor?

Aslında "Alo Fatih"lere hiç gerek yok. İktidar medyasında Başbakan'ın ya da iktidarın reflekslerini çok iyi bilen insanlar var. Star da bu anlamda ne yapacağını bilir, kafası serin, rahat bir gazetedir.

Nasıl bilir?

Star demek, Mustafa Karaalioğlu demektir. En azından, yayın yönetmeni Yusuf Ziya Cömert olana kadar. O, hem iktidarı yakından tanır, hem de Star'ın genetik kodlarını oluşturan isimdir. Yazı işleri de ne yapacağını, neyin iktidarı rahatsız edeceğini bilir. Bu konuda deyim yerindeyse bir ortak akıl vardır. Bu ortak akıl örneğin HaberTürk'te, Türkiye'de yok.

Sizce, Akit de Başbakan'ın 1915 açıklamasını "ortak akıl" yoksunluğundan mı vermedi?

Bu örnek "Başbakan söylüyor, iktidar gazeteleri yapıyor" kolaycılığının yanlışlığını aslında çok iyi gösteriyor. Son dönemde farkları çok azalmasına rağmen Yeni Şafak, Akit, Sabah ve Star'ın farkını göremezseniz, iktidar medyasının propaganda gücünü göremezsiniz. Akit'in çok açık bir

angajmanı var; tabanından, patron ve yazı işlerine 1915 açıklanmasından rahatsız oluyor. Star bundan rahatsızlık duymuyor. Ama bu açıklamayı Fethullah Gülen yapmış olsaydı, muhtemelen Sabah, Gülen'in Ermeniliğine dair bir kampanya başlatmış olurdu, tüm paralel yapının Ermeni lobisiyle iş birliği yapıp Türkiye'yi hedef aldığını yazardı. Star'sa Başbakan'ın bu söyleminin çoğalmasını gerektiğini bilir. Bu, iktidara yakın gazete ve televizyonların başındaki insanların ve yazı işlerinin sanıldığından daha önemli olduğunu göstermesi açısından iyi bir örnek.

Bu dört gazetenin patronajlarının neden olduğu farklar ne?

Meseleye sadece patronaj açısından bakmamak gerek. Bu gazetelerin yöneticileri var. Patronajdan bakarsak, mesela Yeni Şafak'ın patronunun kişisel bir ajandası var gibi görünüyor. Örneğin, Başbakan'ın destek vermesine rağmen, Mehmet Görmez Diyanet İşleri'ne gelmesin diye kampanya yaptı. Patron, muhtemelen Görmez'den bir nedenle hoşlanmıyor. Diğer gazetelerde asıl önemli olan, gazete yönetiminin iktidarın hangi bakanıyla, hangi başbakan yardımcısıyla ne tür bir yakınlık içinde olduğu... AK Parti'nin hangi kodlarına daha yakın, Yalçın Akdoğan'a mı, Bülent Arınç'a mı? Beşir Atalay'a mı, yoksa başka bir isme mi? Başka gazeteler hakkında konuşamam ama Star'daki durumu net olarak söyleyebilirim. Yiğit Bulut Star yazarı, eskiden televizyon kanalının da yöneticisiydi. Yalçın Akdoğan da Star'da yazıyor. Sık sık gazeteyi ziyaret ediyor. Durum böyleyken, "Alo Fatih"ler durumu karikatürize ediyor ve somutlaştırdığı için daha cazip geliyor herkese. Ama o telefonlar hiç olmasa bile durum vahim.

İktidara yakın gazetelerde; Star'da, Sabah'ta, Yeni Şafak'ta, Türkiye'de Başbakan'ın hoşlanmayacağı bir haber, bir dosya yayımlanabilir mi?

Yayımlanır, telefonla müdahaleden başlayarak neler olur?

Nerede ne yayımlandığına bağlı. Ama iktidara yakın hiçbir gazete yöneticisi için iyi bir gün olmayacağını söyleyebilirim.

YouTube'da yer alan kayıtlar arasında Erdoğan'ın Mustafa Karaalioğlu ile yaptığı görüşmeler de vardı. Bu kayıtlar Star'ın mutfağına nasıl yansıdı?

Karaalioğlu özgüveni yüksek, kendisiyle dalga geçebilen bir yöneticidir. "Alo Fatih"ler çıktığında, kahkaha atarak "Eyvah, bizimkiler çıkarsa ne olacak" demişti. Kasetinin çıktığı gün de esprili bir şekilde "Durum bu arkadaşlar, beni yormayın artık" mealinde bir şeyler söyleyip güldüğünü hatırlıyorum.

Gazeteciliğin geldiği noktanın faturasını sadece siyasete kesmemek adına; bir yandan Star'da yapılan gazeteciliği eleştirirken, bir yandan Mustafa Karaalioğlu'nu övgü dolu sıfatlarla anıyorsunuz. Bu ikisi yan yana nasıl geliyor?

Tabii ki sadece siyasete yüklenemez. Ama medyadaki bu savrulmanın nedeni iktidar. Yoksa, siyasi pozisyon alan bir gazete anlaşılabilir. Fakat gazeteciliğin kendi ilkeleri ve doğası var. Kendi ilkesine ve doğasına zarar vermeden, gazeteyi kara propaganda aracına çevirmeden de iktidara yakın olabilirsiniz. Bu anlamda büyük bir savrulama yaşandığı açık.

"Karaalioğlu iyi gazeteci, ama yapılan gazetecilik kötü" kısmını sorguluyoruz.

İyi gazetecilerin de hayırla anmadıkları dönemler olabilir. Üstelik kaçırdığınız şey, son dönemde yayın yönetmeninin Karaalioğlu olmaması.

Evet ancak medya grup başkanı.

Gazeteyi medya grup başkanı yapmıyor ama... Bazen umarım Karaalioğlu görür ve ondan döner, dediğim haberler oldu, ama bu, günlük akışın epeyce dışındaydı. Hatta kendisine de söyledim, keşke daha çok gazete katına çıksa diye ama yayın yönetmeni o değildi. Gülen'le ilgili ünlü ananas kampanyası sırasında tapeleri okuduktan sonra "Ya, burada gerçekten ananastan söz ediliyor. Hocaefendi bunları hak etmiyor" dediğine şahidim. Ama Kabataş'ta 70 çıplak erkek manşeti atılırken de Karaalioğlu sayfanın başındaydı. Tüm itirazlarımı orada da bir kez daha dile getirdim ama o

manşet çıktı. Hatta bu manşetle Gezi eylemlerinin hiçbir meşruiyeti kalmaz yorumları yapıldı.

Yusuf Ziya Cömert'e geçmeden; Karaalioğlu, "eski medyaya reklam verenleri yeni medyaya reklam vermeye" çağırırken isim de kullanmış, Koç ve Sabancı'ya seslenmişti. Mehmet Ocaktan da reklam verenleri "Silivri'ye çiçek atmak"la, Ergenekonculukla suçlamıştı. Sizce bunlar olağan mı?

Tabii ki değil. Mehmet Ocaktan'la aynı kategoride görmem ama Mustafa Karaalioğlu'nun son bir yılda yazdığı birçok yazının kendi meslekî kariyeri açısından doğru olmadığına inanıyorum. Ama medya grup başkanı olduğundan, Star'ı gazeteden öte şirket gibi de görüyor. Başka zamanda olsa o yazıların birçoğunu kendisinin de doğru bulmayacağından eminim.

Herhangi bir medya grup başkanı sizce Koç ve Sabancı'ya seslenerek böyle bir yazı yazabilir mi? Bu ne kadar bireysel, ne kadar arkasına hükümet gücünü alan bir çıkış?

Koç ve Sabancı'nın gücünü hiçbir medya grubunun karşısına alamaması da kabul edilebilir bir şey değil ama...

Karaalioğlu için Star bir şirkette, önemli olan da maaş mı?

Başarılı bir iş yapmak istiyor muhtemelen. Ama iktidara yakın bir medya kuruluşunun reklam ya da haber için bir köşeden gözdağı veren ifadeler kullanması kabul edilir bir şey değil.

Son dönemde, sizce gazetecilerin, özellikle medya elitlerinin siyasetle ilişkisinde kendilerine sağlanan imkânlar mı ağır basıyor, yoksa ideolojik pozisyonları mı?

Muhtemelen ikisi birden... AKP kendi ideolojisini yarattı; Akpartizm, Erdoğanizm de diyebiliriz buna. İş çevreleri göbek bağıyla iktidara bağlı; medya da, yargı da, bürokrasi de öyle. Tayyip Erdoğan'ın hayallerindeki Türkiye'nin özeti de bu zaten. İktidarın siyasî ve ekonomik avantajlarını ortak kullanmaya dayalı bir iktidar zümresi var şu an. Şu an medyada iktidara destek veren kalemlerin büyük bir kısmı Erdoğan iktidarının gerileme döneminde koro hâlinde ona

küfür edecek. Çünkü onunla hiçbir sempati bağı olmayan bir sürü insan peşinde dolanıyor.

Örnek verir misiniz?

Onlarca örnek var. Mesela Sevilay Yükselir'in, Rasim Ozan Kütahyalı'nın Tayyip Erdoğan'ın idealleriyle ne gibi bir ilişkisi olabilir?

Ahmet Taşgetiren?

Ahmet Taşgetiren büyük bir samimiyetle Tayyip Erdoğan'ın, İslam dünyasının lideri olduğuna inanıyor, sanıyorum. Ama ben Taşgetiren'in, Ahmet Turan Alkan'ın "Mene, tekeli, ufarsın" temalı yazısını okuyup "Başbakana suikast iması var" demesini, gözünü kan bürümek olarak görüyorum. Taşgetiren buna gerçekten inanıyorsa, akıl sağlığını kaybetti demektir, inanmıyorsa da o çok önemseydiği vicdanını...

Mehmet Barlas?

Tabii ki karşı tarafa geçecek.

Yusuf Ziya Cömert?

Gönülden seviyor ve destekliyor. Tayyip Erdoğan'ın yüzde 35'e düşmeyecek bir kemik kitlesi var arkasında. Mesela Yiğit Bulut'un Erdoğan'ın ideolojisiyle ne alakası olabilir? Ama Tayyip Erdoğan kendisine temennâ eden insan kadar hiçbir şeye değer vermiyor, buna ihtiyaç duyuyor.

Yusuf Ziya Cömert nasıl bir genel yayın yönetmeni?

Kişisel olarak Yusuf Bey'le hiçbir sorun yaşamamış olmamıza rağmen, gazetecilik anlayışı açısından tamamen farklı yerlerde duruyorduk. Tam bir misyon gazetecisi. Ben itirazlarımı her defasında dile getirdim. Mustafa Karaalioğlu, AK Parti'nin Yeni Türkiye vizyonuna uygun bir gazete yapmak istiyordu, Yusuf Bey iktidarın bugün tanımladığı ihtiyaca uygun olarak toplumu kamplaştıran bir gazete yapmayı gerekli görüyor.

Yusuf Ziya Cömert size herhangi bir telkinde bulundu mu?

İstifamdan sonra, eleştirel bakışım nedeniyle “Yerinde olsam o kadar dayanamazdım. Çok iyi dayandı” dediğinin şahitleri var.

Veda açıklamanızda “kara propaganda” nitelemesi yaptığınız haberler hangileri?

Gezi süreci ve özellikle 17 Aralık sonrası atılan onlarca manşet, maalesef hiçbir haber kriterine uymadan, propaganda amaçlı yayımlandı. Hiçbir gazeteci de hangi haberin kaynağının iktidar olduğunu görmekte artık zorlanmıyor. 17 Aralık soruşturmasına ve oradaki iddialara dair Sabah da, Yeni Şafak da, Star da, Akşam da tek bir satır yayımlamadı. İddiaların neler olduğuna dair bile bir haber yoktu. Ama Gezicilerin küresel terörle bağlantıları ve 17 Aralık’ın arkasında İsrail olduğu propagandalarına, hatta cemaatin dinî değerlerinin, Müslümanlığının sorgulanmasına kadar her şeyi okuduk iktidar medyasında.

Tapeleri yayımlama ihtimali yazı işlerinde gündem oldu mu?

Gazeteye girmeyeceği açıktı. Ergenekon, Balyoz’a destekleriyle bilinen ve hakkında suç isnadı bulunan bir sürü eski polis şefi, bürokrat ve siyasetçi, seçim sürecinde sırf Başbakan’la aynı pozisyonda yer aldıkları için Star’ın manşetinden inmemeye başladılar. Örneğin, Emin Aslan, Sabri Uzun, Hanefi Avcı... Oysa, onlarla ilgili suçlamalar gazetede geniş yer almıştı zamanında. Öyleyse, o zaman yaptığımız neydi, şimdiki ne?

“AKP politikası bana uygun olduğunda Star’da çalıştım, şimdi uygun olmadığı için devam edemiyorum” diyorsunuz. Gazeteciliğin siyasete bu kadar endeksli icra edilmesi, sizce sorunlu değil mi?

Öyle bir şey söyleyemiyorum. Demokrasiyi, insan haklarını, özgürlükleri ön plana çıkararak bir iktidarın vizyonuna gazetecilik sınırları içinde destek vermekte sakınca görmüyorum. Ama o iktidar tek adam dönemini çağrıştıran adımlar atıyor ve medya kayıtsız şartsız kendisine itaat

etsin istiyorsa, iş değişmiş, ortada bir siyasî vizyon da gazetecilik de kalmamış demektir.

Saydıklarınız, örneğin, dönemin Taraf gazetesinin de savunduğu ilkelerdi ve çok güçlü yayınlar yapılırken, siyasete angaje olan bir yol izlenmedi. Arada bir fark yok mu sizce?

Var tabii ki... Daha çok gazetecilik ve daha az gazetecilik farkı var. Star’ın o dönem yayın politikası Taraf’la uyumluydu. Star’ın Taraf’a karşı zaafı, iktidara olan yakınlığıydı. Bu ajandadan iktidar vazgeçse de Star vazgeçmemeliydi. Yanlış olan buydu.

Ethem Sancak’ın “Erdoğan’a, onun misyonuna daha iyi hizmet edebilmek için aldım” dediği bir gazeteden bahsediyoruz. Star tutarlı, siz tutarsız olabilir misiniz?

Ne Star’ı Ethem Sancak, ne Hürriyet’i Aydın Doğan, ne de Milliyet’i Erdoğan Demirören yapıyor. Gazeteleri patronlar değil, yazı işleri yapar. Star’ı da iktidarın ve patronunun ajandasını gözeterek gazeteciler yapıyor.

Başbakan’ın rahatsızlık duyduğu Hasan Cemal’le yolları ayırmaya kararlı bir Demirören örneği, bu dediğinizi çürütmüyor mu?

Hasan Cemal’i Başbakan’ın talimatıyla işten çıkarsa bile, gazeteyi Demirören yapmıyor. Ve hazindir ki o gazeteciler bazen talimata bile gerek kalmadan iktidara istediğini veriyor.

Star’da ceketini alıp çıkmaya hazır hâlde beklemesi gereken yazarlar var mı?

Bunu söylemem etik olmaz. Belki bir iki tane huzursuz yazar var, ama gazetenin, kimin ne yapacağına dair bir öngöründe bulunmam doğru olmaz.

Size “Vaziyeti geç anlamışsınız” diyenlere yanıtınız ne olur?

Şimdiye kadar diyen olmadı. Ama olursa, birkaç gün daha önce de olabilirdi, derim. Ama ne daha önce, ne de daha sonra. Ethem Sarısülük’ün cenazesi Star gazetesinin birinci sayfasına girdi örneğin. Gezi’de hayatını kaybedenlerin annelerinin buluşması Star gazetesinin birinci sayfasına

girdi. Bunlar benim açımdan riskti. Gezi süresince Star'da kalmanın doğru olduğuna inanmam için o annelerin fotoğraflarının Star'a çıkabilmesi bile yeter.

Risk neydi? Sözleşmenizin feshedilmesi mi?

İşten çıkarma sonucu olabilir miydi, bilemiyorum. "Star'ın çizgisine uymuyor, çıkar" diyebilirdilerdi. Aldığınız risk, kim olduğunuza bağlı olarak değişebilir. Ama dediğim gibi, Star gazetesi ne yapacağını bilir. O gazeteye neyin gidip, neyin gitmeyeceğini oradaki gazeteci arkadaşlar bilir. Büyük kaçaklar olmaz. Son bir yıl için en azından bunun tek sorumlusu bendim. Ben de o gazeteye hangi haberin gideceğini, hangi haberin gitmeyeceğini bilirim.

Anlatır mısınız, Star'a hangi haberler gider, hangileri gitmez?

Gezi eylemlerini destekleyen haberler Star'a gitmez. Açık. Muhalefet partililerin Başbakan'a yönelik sert eleştirileri görülmez. İç politikada da, dış politikada da o kadar çok ki bunlar. Star başından beri, iktidara paralel olarak Mısır'daki darbeye çok sert tepki gösterdi. Ama bir arkadaşımız Raşid Gannuşî'yle mülakat yaptı, Mısır İhvan'ından farklı olarak Tunus'ta farklı gruplarla nasıl uzlaşmaya vardıklarını anlatıyordu. Star'ın çizgisine çok uygun değildi, ama biz koyduk.

Kürt meselesine dair kırmızı çizgiler nerede çiziliyor Star'da?

Çözüm sürecini zarara uğratacağı düşünülen hiçbir haber Star gazetesine girmez. İki tane uzman çavuş kaçırıldı. Hangi gazetede gördünüz bu haberi? PKK'nın Güneydoğu'daki yol kontrolünü? Diğer gazetelerde de durum bu. Çözüm sürecinde Hasan Cemal'e ana akım medyada yazdırılmıyor ama kim yazıyor? Hayatında Güneydoğu'ya turist olarak bile gitmemiş bir sürü AK troll var medyada Kürt sorunu yazan...

Star'da Aleviliğe dair kırmızı çizgiler neler?

Star'ın yayın politikasını net olarak ayırabileceğimiz bir dönem oldu; referandum öncesi ve sonrası. Öncesinde

Alevilerin cemevleri sorununun önemli olduğu, bunun toplumun diğer kesimleri tarafından bilinmesi gerektiği konusunda çok iyi yayınlar yaptık. Daha sonra ise Gezi-Alevi eşleştirmesi iktidar tarafından ustalıkla kullanıldı, CHP Genel Başkanı'nın Aleviliği hakkında söylenenler maalesef tarihe geçti.

Eşcinsellik iktidara yakın gazetelere girebilecek bir tema mı?

Haberin ne olduğuna bağlı...

Örneğin, cinayet ya da onur yürüyüşleri.

Tek bir eşcinsel yürüyüşü bile girmemiştir. Ama bunu iktidarla ilişkilendirmemek, anlamak lazım. Sabah gazetesi, en özgürlükçü olduğu dönemde, "Burası bir aile gazetesidir" diye Zeki Müren haberi yapmadığı gibi, benzer durumdaki sanatçıların da haberini yapmıyordu. Star'ın okuyucu kitlesi de çok hoş karşılamaz böyle şeyleri.

Dolayısıyla, Bülent Ersoy da kolay kolay gazeteye giremez mi?

Bülent Ersoy Sabah'a girmezdi, ta ki Başbakan'ın sanatçılarla görüşmesinde Başbakan'la aynı karede gözüken kadar. Bütün mesele bu. Bunun bile meşruiyeti Sayın Başbakan üzerinden gerçekleşiyor. Mesela Cem Yılmaz Gezi'ye destek verdi diye "Star'a girmesin" dendi. Adı bile haber olan bir insandan bahsediyoruz! "Gezici" diye -ki bu söz Gezi'ye karşı çıkan iktidar yanlılarının zekâ düzeyini gösterir- böyle bir ismin gazeteye alınmaması mümkün mü?

Cem Yılmaz dâhil, Gezi'ye destek veren ünlüler Star'da yasaklı mı?

Bu isimlerin haberlerinin girilmesinden hoşnut olunmuyordu ama biz hepsini de girdik. Ben Berkin Elvan'ın cenaze fotoğrafının, Gezi Parkı olaylarındaki tutumundan dolayı Cem Yılmaz'ın gazeteye girmesinin hoşnut olunmadığı bir dönemde bunları gazeteye koymamız gerektiğini ve koyacağımızı söylemenin iyi bir şey olduğuna inanıyorum. Bunların bir anlamının kalmadığına inandığım bir dönemde de ayrıldım zaten.

Bunları söylerken bir yandan da özeleştiri mi veriyorsunuz?

Hayır. Verdiğim mücadeleden söz ediyorum.

Ayrılmanızla sonuçlanacak yolda, AKP'nin yön değişikliğini gözeterek haberleri iktidar eleğinden siz geçirmişsiniz.

Ben çalıştığım dönemde gazetecilik adına doğru olduğuna inandığım şeylerin devamı için mücadele verdim. Çekip gitmek mi, kalıp mücadele etmek mi? Bu kadar basit bir soru ve cevabı var. Bir şeyleri değiştirmek için mücadele edersiniz. Ben de yapılanlar bana uymadığında itiraz ettim, yapabileceklerimi yaptım, yapamayacaklarımı görünce ayrıldım. Seçimden sonra, bu cinnet döneminin geçeceğini düşünsem, devam etmeyi düşünebilirdim. İktidar ve iktidar medyası Gülen Hocaefendi'ye insaf ölçüleri dışında bir dil kullandı. Yine de seçimden sonra normalleşme olacağına inansam, farklı bir karar alabilirdim, Star'ın eski çizgisine dönmesini umarak... Ama Türkiye'nin ve Star'ın daha da sertleşeceğini gördüm. Star için doğru adam olmadığını, vicdanen ve meslekî anlamda rahat olmadığını söyledim ve ayrıldım.

Gezi Parkı veya daha önceki süreçlerde değil, Gülen cemaatine ve Fethullah Gülen'e dair söylenenler ardından Star'ı terk etmeniz, şu soruyu gündeme getiriyor: Gülen cemaati mensubu musunuz?

İstifa ettikten sonra Artı 1 TV'de Yavuz Oğhan, buna benzer bir soruyu "Gülen cemaatinin içinden misiniz" diyerek sormuştu. O gün "Gülen cemaatinin içinde olsaydım, içinde olurum" diye yanıt verdim. Evet, Zaman gazetesinde çalıştım ve ayrılalı 15 yıl kadar oldu. Ve bugün oradan ve başka yayın gruplarından pek çok arkadaşım var. Gezi Parkı süreci ve 17 Aralık süreçleri ise üst üste geldi. Kıyaslama olarak değil ama Gezi Parkı sürecinde Başbakan, "öteki" olarak gördüğü bir kesime şiddetli bir dil kullandı. 17 Aralık ertesinde ise "öteki" olarak değil, kendi türünden gördüğü bir kesimin insanlarını şeytanlaştırdı. Bu fark, Gezi sürecinde kullanılan dili meşru kılmaya da cinnetin geldiği boyutu gösteriyor. Ben de bu cinnetin geldiği bu seviye nedeniyle ayrıldım Star'dan.

Ergenekon sürecinde, İlhan Selçuk serbest bırakıldıktan sonra, Star şu manşetle çıktı: "Ergenekon'a müebbet yolu" Spot da şöyleydi: "İddianame 15 günde tamamlanacak çete üyeleri 'silahlı isyana teşvik'ten yargılanacak." Bu, sizin itiraz ettiğiniz bir başlık mıydı?

İlhan Selçuk beraat etmedi, serbest bırakıldı; ama bir kısım medya İlhan Selçuk ya da diğer Ergenekon sanıklarının serbest bırakılmasını beraat gibi sundu. Biz de "Beraat etmediler, bundan yargılanabilirler, sadece serbest bırakıldılar" diye verdik.

Spotta "çete üyeleri" diyorsunuz.

Çete üyeleri iddiası diyoruz. Ergenekon iddianamesine göre öyleydi, biz de onu verdik. Yoksa "iddia olunan, Ergenekon örgütüne mensup olduğu iddia edilen..." gibi saçma bir gazetecilik dili olabilir mi?

İddia olarak veya tırnak içinde verilmeyen bir ifadeden bahsediyoruz. Bu üslûpta bir sorun yok mu?

Olabilir ama "iddia olunan Ergenekon örgütü" gibi bir gazetecilik dili de olmaz. Ama iki yıldan fazla sürmüş bir süreçte benim de gözümde kaçmış olan ya da "doğru bulmuyorum ama..." dediğim ifadeler yer almış olabilir. Çok doğal bir şey bu. Fakat genel olarak gazetenin çizgisi böyle bir örgütün varlığını kabul ederek savcı ile daha sonra mahkemenin de paylaştığı kanaati savunmaktı.

Yazı işlerinde "Etik abi" olarak anılan size göre, dava henüz sonlanmamışken, İlhan Selçuk gibi haklarında yargının hüküm vermediği insanlara "çete üyesi" demek, haksızlık değil mi?

İlhan Selçuk'a ayrıca Star gazetesinde haksızlık edilmiş midir bilmiyorum ama bazı Ergenekon sanıkları hakkında Star gazetesinde, iddianamede ya da iktidar medyasında tabii ki haksızlık edilmiş olabilir. Net olarak söyleyeyim. Ben mesela Ahmet Şık'a ilişkin, isimden bağımsız, insanların kitap nedeniyle tutuklanmalarında yanlışlık olduğunu toplantılarda defalarca dile getirdim. Süreçte insanlara, yaptıklarının, suçlandıkları eylemlerin

yanı sıra, çok suçlama yakıştırdı. Hâlbuki darbeyle suçlanan bir insana aynı zamanda cinayetle suçlanıyor diyemeyiz. "Bu adam kötü, fazladan beş tane suçla daha suçlayalım" dememeliyiz. Hâlâ aynı şeye inanıyorum, aksi âdil değil.

Bugünden geriye baktığınızda, Star gazetesinde kimlerin günahını aldığınızı düşünüyorsunuz?

Son dönemde ve Gezi sürecinde birçok insanın günahını aldığımızı düşünüyorum. 17 Aralık sonrası koskoca bir camianın günahı alındı. Ergenekon sürecindeki suçlamalar dışında başka haberlerle anılan isimler oldu. Mesela Türkan Saylan'ın başörtüsüne karşı hoşnutsuzluğu çıktı basına, ki ne başörtüsünden ne AKP'den hoşnut olmak zorunda değil kimse. Böyle bir sürü insan ekleyebilirsiniz.

Özel hayatları deşifre eden insanlar oldu. Tartışmasını onlarca kez yapmışsızdır. Aslında bunu konuşmak bile anlamsız. Ben bunu siyasetçi olarak yaptığı asla kabul edilemez olan ve son derece ikiyüzlü olduğunu düşündüğüm Egemen Bağış'ın "Bakara makara"sı için de söyledim. Özel hayat, özel hayattır. Ergenekon iddianamesinde sanıklar arasındaki aşk ve gönül ilişkilerine de aynı tepkiyi verdim. Bu konuda vicdanım son derece rahat. Ama bunların hepsinin gazeteye girmemesine muvaffak olmuş muyumdur, hayır. Çünkü gazeteyi sadece yazı işleri müdürü yapmıyor.

Kapatmadan soralım; Başbakanlık'tan açılan telefonların yanı sıra Cumhurbaşkanlığı'ndan da çaldırılan gazete telefonları oldu mu?

Star gazetesi Başbakan'a o kadar yakın bir mesafede ki Cumhurbaşkanlığı'na yakın olamaz.

Cumhurbaşkanı'nın haberleri öteleniyor mu?

Çok olağanüstü bir durum yoksa, Cumhurbaşkanı'nın Başbakan'dan büyük verilmesi arzu edilmez. Hiyerarşi Sayın Başbakan'dan başlıyor. Üç yıl kadar önce Cumhurbaşkanı

ile yapılan bir mülakatın can alıcı kısımları, Başbakan rahatsız olabilir kaygısıyla gazeteye konmadı. Üstelik o mülakatta Sayın Cumhurbaşkanı 27 Nisan muhtırasına karşı bildirinin nasıl hazırlandığı konusunda, kamuoyunda pek bilinmeyen, çok önemli şeyler anlatıyordu. Ama o bölümler ayıklandı.

Not: Mustafa Karaalioğlu cevap hakkı için yaptığımız davete olumsuz cevap verdi.

Fatih Altaylı: Otuz kırk bin lira civarı maaş alıyorum; yarısı hayatımızın içine sıçılmasının karşılığı. 20-21.05.2015

Fatih Altaylı: Biz gazeteciler bağımsız olacağız, iktidarla savaşacağız diye medya patronlarına bedel ödetiyoruz

Türkiye’de medya deyip iki nokta üst üste koyduğunuzda, peş peşe sıralanacak kelimeler belli: Siyasî, bürokratik ve mevzuat kaynaklı baskılar, medya sahiplerinin medya dışındaki işleri gözetilerek kısıtlanan habercilik, sansür, otosansür...

Peki, medyanın, gazetecilerin kendilerinden de kaynaklanan sorunları yok mu? Medyanın durumunda gazetecilerin rolünü ihmal eden bir bilanço gerçekçi olabilir mi?

Ve sorgulayan bir meslek olarak gazetecilik, kendi icraatını sorgulayıp muhasebe yapmazsa itibar kazanabilir mi?

Medya söyleşileri, bu sorulardan da hareket ediyor.

Odağında, genel olarak yayın yönetmenleri, bazı köşe yazarları, TV programı sahiplerini ifade eden medya elitlerinin bulunduğu bu tartışma, son olarak işsiz bırakılan gazetecileri konu edinen Persona Non Grata adlı belgesel üzerinden yapıldı. Belgeselde konuşan bazı gazeteciler; Fatih Altaylı, Derya Sazak ve Aydın Doğan ile yan yana, “aynı mağduriyet” parantezine alınmalarına itiraz ettiler.

Bağımsız Gazetecilik Platformu P24’ün desteğiyle Tuluhan Tekelioğlu’nun çektiği belgesele yöneltilen eleştirilerin temelinde, gazetecilere baskı/işsiz bırakma sürecinde karar verici ve uygulayıcı konumunda bulunan yayın yönetmenleri ve medya sahiplerinin görüşlerinin, süreçteki rolleri sorgulanmadan belgesele yansıtılmasıyla yetinilmesi oldu.

Bu eleştirilerden hareketle Fatih Altaylı’nın kapısını çaldık. Aslında çalamadık, zira Altaylı, sorularımızı yazılı

olarak alıp yanıtlayabileceğini vurgulayınca, bu söyleşi e-mail üzerinden yapıldı.

Fatih Altaylı'nın serüveni, "medya eliti olup sınıf atlama" çizgisinde ilerleyen bir serüven değil. Altaylı, Van kökenli varlıklı bir ailenin çocuğu olarak Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra geçtiği Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirmeden, babasının sağladığı sermayeyle ticaret hayatına atılmış. Hakan Akpınar'ın Nasıl Gazeteci Oldular başlıklı kitabında, Altaylı, konfeksiyondan "çok iyi para" kazanırken gazeteciliğe geçme motivasyonunu şöyle anlatıyor:

"Alacaklı olduğum bir tekstilci ile yaptığım tartışmadan sonra karar verdim gazeteci olmaya. (...) Bu adam bana gelse, 'Kapıcınız ya da şoförünüz olmak istiyorum' dese almam. 'Fatih Bey, pabucunuzu boyayım' dese boyatmam. Ama ben bu adamla iş yapıyorum. Bu adama kredi veriyorum, alacak tahsil etmeye çalışıyorum. Ben Galatasaray'da okudum. Anam ağıladı. Ben bu yüzden mi Boğaziçi'nde okudum. Ben bu tür adamla konuşmak için mi İngilizce ve Fransızca öğrendim."

Haftalık kazancının o dönem "bir buçuk iki milyon" olduğunu söyleyen Fatih Altaylı, ekonomik değil ama sosyal sınıf yoluna revan olarak bol sıfırlı TL hesabıyla ayda 25 bin lira ücretle Hasan Cemal'in yönetimindeki Cumhuriyet'e spor servisinden başlayınca, gazeteden aldığı uyarı ortamdaki vaziyetini özetliyor: "Oğlum, bu arabalarla gelme buraya, ayıp oluyor!"

Altaylı, Cumhuriyet'in spor servisinden sonra, Ercan Arıklı'nın sahibi olduğu Söz gazetesine, Asil Nadir'in Güneş'inden de ismine popülerlik kazandıracak Best FM'in kurucuları arasına katıldı.

Sabah programında adeta kendi kendisinin sözünü kesercesine koşturan konuşması ve gazete okumalarına kattığı yorumlarla

ünlenirken, Altaylı'nın kariyerinde, başörtülü eylemcilere dair kullandığı "fahişe" ve benzeri hakaretleri ile Avukat Eren Keskin'e yönelik sarf ettiği "İlk gördüğüm yerde tacizde bulunmazsam namerdim" gibi ifadeleriyle yarattığı tartışmalar da hatırı sayılır bir yer tutuyor.

Best FM'den sonra, Hürriyet yazarlığı, Kanal D'de "Teke Tek" programı ve Kanal D Haber Genel Yayın Yönetmenliği yapan Fatih Altaylı, Doğan Medya Grubu'ndan sonra, Turgay Ciner'le çalışmaya başladı. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), 2007'de el koyana kadar, Sabah gazetesinin yayın yönetmenliğini yapan Fatih Altaylı, 2009'da yine Ciner'in patronu olacağı Habertürk gazetesini kurarak başına geçti. Hükümetin gazeteye döşediği hattın ucundaki Fatih Saraç'ın odağında bulunduğu "Alo Fatih" tapeleri sızdırıldıktan bir süre sonra yayın yönetmenliğini bırakan Altaylı'ya, sondan başlayarak sorduk. Serüveni uzun bir söyleşi gerektiren Fatih Altaylı'nın, Persona Non Grata belgeselinden geçmişine uzanan sorulara verdiği yanıtları okumak için buyrun.

Persona Non Grata belgeselindeki varlığınıza itirazlar hakkında yaptığınız açıklamada, Erdoğan'ı Gezi Parkı eylemleri sırasında ağırladığınız programı kastederek "O programda soru sormamış olsa idim, bunları bilmeyecektik" dediniz ve Erdoğan'ın verdiği manşetleri sıraladınız. Ancak o programdan akılda kalan şu sözünüz es geçildi:

"Medyayı da son süreçte olanları yeterince yansıtmamakla suçladılar. Biz ise Türkiye'de terör belası bitmek üzereyken, ekonomide işler iyi gidiyorken açıkçası tahrikkâr olmak istemedik. Bir partiyi savunma içgüdüsüyle değil, Türkiye'yi savunma içgüdüsüyle. Ama işin acayip tarafı, siz de bize kızdınız. Nerede hata yapıyoruz? Biz kimseye yaranamıyoruz."

Erdoğan size yanıt olarak, "Yaranan var, yaranamayan medya var" derken, sorunuzda anlamadığımız nokta şu oldu: Gazeteciliğin sizce neden birilerine yaranma gibi bir derdi olsun?

Güzel bir başlangıç yaptınız, belli ki epey bir hırpalanacağım. Hazal Hanım, niye bu cümlede kullanılan "yaranmak" sözünü, farklı bir vurgulama ile olumsuz

anlamıyla görmek istiyorsunuz? “Ne Musa’ya yaranabildik ne İsa’ya” lafını duyunca siz din değiştiren bir adam mı anlıyorsunuz? Benim oradaki kastım çok açık. Türkiye’de makuliyetin bittiğini ve ille de keskin bir şekilde taraf olmayanın kimse tarafından kabul görmediğini anlatmaya çalışıyorum. Türkiye’nin iyiye gitmesini, sorunlarını çözmesini isteme içgüdüsünün de kötü bir şey olduğunu düşünmüyorum. Türkiye’yi kim yönetirse yönetsin, ben Türkiye’nin daha yaşanabilir, insanların daha mutlu ve daha özgür kılan bir ülke olmasını istiyorum. Ayıp mı? Türkiye’nin bugün en büyük sorunu budur. Makuliyet diye bir şey kalmadı. Her şey olabilirsiniz. Yeter ki, makul olun.

“Ekonomide işler iyiye gidiyorken,” gazetecilik neden habercilikten ödün veren bir misyon yüklensin?

Habercilikten ödün verdiğimizizi kim söyledi? HaberTürk’ün ilk dönemindeki habercilik son derece başarılıdır. Sonrasında da diğer gazetelere oranla hiç de fena değildir. İstedikim gibi miydi? Hayır. Ama çabalıyorduk. Her şeye rağmen çabalıyorduk.

“Her şeye rağmen”den kastınızı açar mısınız?

Her şeye rağmen demek, her şeye rağmen demektir. Baskılara rağmen, yönetim kadememizdeki değişikliğe rağmen, siyasete rağmen.

***Persona Non Grata*’da, kızınızın Erdoğan’la programınızı beğendiğini, ancak eşinizin eleştirdiğini söylüyorsunuz. O program sırasında attığı “Tut ki içiyorum, sana ne” tweet’i nedeniyle “Eşinin yapamadığını yaptı” da denilen Hande Altaylı, sizi tam olarak neden, hangi sözlerle eleştirdi?**

Burayı biraz geniş anlatabilir miyim? Çünkü orada içime çok dokunan şeyler oldu. Hande program sırasında o tweet’i atıp, rakıyla fotoğrafını koyunca epey bir gürültü koptu. Altına yazılanları okudum, okurken de insanlığımdan utandım. Hande’yi tanımayan, bizi bilmeyen bir sürü edepsiz insan yorum yapmış. Kızana, küfredene bir şey demem. Ama Hande’ye bile saldırdılar. “Karı koca iyi polis, kötü polis oynuyor” dedi bazıları. Bunlar şerefsizlerdir. Hande içinden geleni yapar, o an

içinden o gelmiş ve yapmış. Hande’yi eleştirenlerden birisi bile, kocası benim pozisyonumdayken o tweet’i atabilir miydi? O lafı söyleyebilir miydi? O lafları edenler Hande’nin aydın namusunun milyarda birine sahip değildir.

Hande’nin neyi eleştirdiğine gelirsek, “Sorduğun her şey yerindeydi ve eksik bir şey bırakmadın, ama tavrın çok kötüydü. Utanç vericiydi. Daha sert olmalıydın. Daha sert savunmalıydın yaşam tarzımızı” dedi. Bunu çok tartıştık evde.

Eşinize hak veriyor musunuz; tavrınız utanç verici miydi?

Öyle algılanmışsa öyledir. Ben o programda sorulabilecek her şeyi sorduğumu düşünüyorum. Zaten bana “Şunu da sorsaydın” diyen pek yok. Erdoğan’la ilgili pek çok yeni şeyi, mesela vapurdan inenleri gözetlediğini, içki içen herkese alkolik gözüyle baktığını, içki içmenin AKP’ye oy verenler dışında herkesi alkolik ettiğini orada öğrendik, onu daha iyi tanıdık. Tavrım daha sert olabilir miydi? Olabilirdi. Ama bazen şartlardan bağımsız olamıyorsunuz. Erdoğan karşıma oturunca, ben zaten gerildim. Çünkü defalarca gördüğüm, program yaptığım adamdan çok farklıydı. Muazzam bir öfke içindeydi. O yüzden yumuşak bir üslup seçtim. Köprüden atlamak isteyen bir adamı atlamamaya ikna etmek için üzerine mi gidirsiniz, alttan mı alırsınız? Ben alttan aldım. Çünkü köprüden hepimizi atabilecek bir ruh hâlindeydi. İkna etmeye çalıştım. Tabii, bir de çevremiz var. Salonda 20 danışman, parti yöneticileri, kızı, arkamda sürekli sufle veren danışmanlar.

Bir başbakanı ikna etmek gazetecinin vazifesi midir?

Çok doğru. Ben gazeteciyim. O gün benim gördüğüm, daha doğrusu beni korkutan şeydi: Nefret dolu bir adam vardı karşımda. Tahrik etmek istemedim. Orada çok üzerine gidip, kamuoyu önünde zor duruma düşürürsem, çılgınca bir şeyler yapılmasından korktum. Açık söyleyeyim, orada sinirlenip Taksim’e bir operasyon emri vermesinden çekindim. Çünkü gördüğüm adam o noktadaydı. O gün Taksim’de bir olay

olsa, Allah korusun 40, 50 kişi ölse, yaralansa, tarih "Fatih Altaylı isimli gazetecinin tahrikleri sonucu Gezi olayları çığırından çıktı ve bilmem kaç kişi öldü" diye yazacaktı. Ve siz şimdi bana, tabii hâlâ varsam, "Fatih Bey, ucuz kahramanlık için Başbakan'ı tahrik edip onca ölümün sorumluluğunu üzerinizde hissederek nasıl uyuyabiliyorsunuz" diye soracaktınız.

Erdoğan'ın nefreti size nasıl yansıdı, kamera arkasında neler oldu?

Bir sürü şey oldu. Programın 20'nci dakikası falandı herhalde. Reklam arası verilmesi istendi. Oysa programa reklam alınmamıştı. "Reklam yok" dedim. Lütfullah Göktaş "Başbakan istiyor" diye bir yazı kaldırdı. Ben de reklam arası verdim. Başbakan hemen ayağa kalktı ve "Bu program burada biter" dedi. "Niye" dedim, "Biz bugün sizinle anlaşamayacağız. En basit tanımda bile anlaşamıyoruz. Sürdürmenin âlemi yok" dedi. Tanımdan kastı, alkolik meselesiydi. Bilgisayardan internete girdim, alkolik tanımını bulup okudum. Kızı da oradaydı. "Yanlış" dedi. Danışmanlar da araya girdi. Bunun üzerine Başbakan Erdoğan, "O hâlde dönüşte siz bu konuyu açın, ben de bir özür dileyeyim" dedi. Şaşırdım. Reklam arasından sonra "Eğer yanlış bir anlamaya sebebiyet verdimsem, özür dilemek durumunda olabilirim" dedi. Zaten çok sinirli gelmişti. Gergindi. Ben de ilk soru olarak "Şu kışla işini halka sorsak. Siz her şeyi anketlerle yaparsınız; bunun için de bir referandum yapılsa, iyi olmaz mıydı? Hâlâ geç kalmış sayılmayız" dedim. Büyük bir öfkeyle "Ecdadımın eserini ihya etmek için halka mı soracağım" dedi ve ben "Yandık" diye düşündüm içimden. Bana göre program aslında o cümleyle bitmişti.

Bize Erdoğan'la program yaparkenki ortamı biraz daha detaylı anlatabilir misiniz? Kızı ne yapıyor, danışmanlar nasıl sufler veriyor, reklam arasında nasıl diyaloglar oluşuyor, program bittiğinde vedalaşırken Erdoğan programa dair neler söylüyor?

0 gün ekstradan gergin bir durum vardı. Normalde bir iki danışman, basın danışmanı olur. Bazı konularda kâğıtlara

yazarak Başbakan'a hatırlatmalar yaparlar. 0 gün ise AKP İstanbul İl Başkanlığı'nda istediler programı. Büyük bir salondur. Onlarca danışman, kızı, parti yöneticileri, kalabalık bir grup vardı. Konuyla ilgili kim varsa benim arkamdan Başbakan'a bazı hatırlatmalar yapıyorlardı. Herkes çok gergindi. Benim gördüğüm kadarıyla, Başbakan'ın ekibi de Başbakan'ın bir yumuşama mesajı vereceğini düşünüyorlardı. Sert çıkınca, onlar da şaşırdılar. Bir danışman program bittikten sonra "Şimdi yandık" dedi.

Siz, *Persona Non Grata* belgeselinde varlığı ve sözleri tartışma konusu olan diğer isimler Derya Sazak ve Aydın Doğan'ı izlerken neler hissettiniz? "Hapishaneye girmediğim için özür dilerim" diyerek karşı çıktığınız "mağdur olanlar ve mağduriyetlere neden olanların eşleştirilmesi" itirazı aklınızdan hiç geçmedi mi?

Hazal Hanım, kimin elinde bir mağduriyetmetre var? Kim ne kadar mağdur, kim hesaplıyor? Aydın Doğan'ı suçluyorlar. Peki, Aydın Doğan mağdur değil mi? Milyarlarca ceza ödemedi mi? Bu yaşında bunca hakarete, hem de her iki taraftan maruz kalmadı mı? Bakın, Aydın Doğan'a bugün söven o gazeteciler var ya, yarın onların herhangi birine "Gel, Hürriyet'te yaz" dese Aydın Doğan, alayı koşa koşa gider. "Yayın yönetmeni ol Hürriyet'e" dese kırk takla atarlar. Derya Sazak'tan ise söz etmek istemiyorum. Sürekli olarak kovulduktan sonra konuşuyor. Son olarak Yurt gazetesine "şantajcı," "vergi kaçakçısı" dedi. Yahu, bir gün önce oradaydın, bir gün sonra mı şantaja başladılar? Ayıp. İstifa edip "Bunları yapıyorlardı, dayanamadım" dese, yerden göğe hak vereyim. Ama bütün bunlar kovulunca mı aklına geldi be Derya? Yapma. Diyeceğim şudur özetle: Mağduriyet tecavüz gibidir. "Mağdurum" diyorsan mağdursundur. Ama ben demem. Çünkü Türkiye'de mağduriyet de çok ucuzladı. Şimdi bakıyorum, İslamcılar mağduriyetten söz ediyorlar sürekli. Yahu, Türkiye 1960'tan sonra iki darbe gördü. Hangi İslamcıya dokunuldu? Solcu gençler idam edildi, idam edilmeyenin bir tarafına cop sokuldu, cinsel organına elektrik verildi, saçcı gençler idam edildi,

işkenceden geçirildi. Kürt gençleri öldürüldü, işkence gördü. Deniz Baykal, Bülent Ecevit, Süleyman Demirel, hepsi aylarca hapis yattılar. Hiçbiri "Mağdurum" demedi. Necmettin Erbakan bile demedi. İslamcılardan bunu yaşayan kim var? Üç ay bey gibi yarı açık cezaevi mağduriyet oluyor. Ama dedim ya "Mağdurum" diyorsan mağdursundur.

"Aydın Doğan 'Yayın yönetmeni ol Hürriyet'e' dese kırk takla atarlar" sözleriniz üzerine: Hürriyet'in başına geçmek size takla attırır mı?

Ben Hürriyet'te en güçlü adamlardan biri olarak görünürken ayrıldım. Ben hiçbir şey için takla atmadım. Kendimden eminim.

"Mağdurum" diyorsanız mağdur olmazsınız; mağdur, mağdur edilendir. Buna genel olarak katılmayabilirsiniz ancak medyada baskı ve sansürü icra edip muhabir ve yazarları işten çıkarırken, muhabirlerden onlarca kat fazla ücret alan genel yayın yönetmenleri için mağduriyet değil, "kullanım sürelerinin dolması" söz konusu oluyor. Misal bir yanda siz, bir yanda işten çıkardığınız Bekir Coşkun; bir yanda Derya Sazak, bir yanda Derya Sazak'ın "medya sermayesini sorgulama ve Başbakan'a yanıt ısrarı nedeniyle" köşesini kapattığını ilan ettiği Hasan Cemal; bir yanda Aydın Doğan, bir yanda Soma-Gezi belgesellerinin ardından CNN Türk'ten çıkarılan Rıdvan Akar, haberleri nedeniyle işten atılan Fatih Yağmur... Belgeselde haklı olarak eleştirilen de bu: Medya patronu ve genel yayın yönetmenlerinin, onlar tarafından işten atılan muhabirler ve yazarlarla aynı mağduriyet adresine konmaları, icraatlarının sorgulanmamasıydı. Bu, size hakkaniyet adına hiçbir şey ifade etmiyor mu? Misal Beykoz Konakları'nda çekilen bir mağduriyetle, Kurtuluş'ta kirasını bile ödemekte zorlandığınız, ısıtamadığınız bir evde işsiz oturarak geçirilen bir mağduriyet, o yoklukların ve yoksunluğun ortasından, aynı mağduriyet gibi görünebilir mi?

Bakın Hazal Hanım, ben mağduriyet edebiyatı yapmadığımı sürekli vurguluyorum. "Mağdurum" diye diye ortalarda gezmiyorum. Ben sadece mağdurum diyenleri anlamaya çalışıyorum. Ama sizin sözleriniz de yanlış bana göre. Mağdur olmak ille parayla, varlıkla ilgili bir şey midir? Sizin mantığınız, fahişelere tecavüzü suç görmeyen hukuk mantığı gibi. İstemediği bir şeyi yapmaya zorlanan kişi

mağdurdur. Bunun varlıkla, yoklukla, alınan maaşla ilgisi yoktur. Bekir Coşkun'un işten çıkarılması ise ayrı bir konu. Bekir Abi'yi işten ben çıkarmadım. Tam aksine çıkarılmaması için çok uzun mücadele ettim.

Ana akımda genel yayın yönetmenleri kendi hayatlarının yanı sıra işten attıkları, sansür ettikleri gazetecilerin, görmedikleri haberlerin de failidir. Sansürlenene, işten atılan bir muhabirin "kullanım süresi dolmuş" bir genel yayın yönetmeninin akibetinin faili olduğunu iddia edebilir misiniz?

İnşallah bir gün genel yayın yönetmeni olursunuz. Bunu Tanrı'dan diliyorum. Ben bir gün bile genel yayın yönetmeni olmak istemedim. Sabah'a geçerken Turgay Ciner'e "Asla genel yayın yönetmeni olmam" dedim. Altı ay sonra zoraki oldum. "Beş yıl yapar, bırakırım" dedim. Siz ne kadar gazeteciyseniz, bir genel yayın yönetmeni olarak ben de o kadar gazeteciyim. Bakın bakalım, geçmişimde ne haberler var. Bu milletin kaç lirasını kurtarmışım. Kaç haber yapmışım, kaç ödül almışım.

Mal mıyız biz de kullanım süremiz dolsun. Hata yaparız. Yanlış fikir söyleyebiliriz. Eleştiride dozu ve üslûbu kaçırabiliriz. Hatalı gazete yapabiliriz. Ama kullanılacak mallar değiliz. En azından ben değilim. Medyadaki herkes kadar suçluyuz. Medyadaki herkes de, bu toplumdaki herkes suçludur. Türkiye'de herkes kendine bakmaz, başkasını suçlar. Diyelim ki, en iyi medya İngiliz medyası. Bizim onun gibi olmamız isteniyorsa, Türk halkı da İngilizler gibi olsun. Türkiye'den bir Isaac Newton çıktı da, gazeteci mi çıkmadı mesela? Ki medya dünyanın her yerinde benzer suçlamalarla, sorunlarla boğuşuyor.

Siz Türkiye'deki medya sorununu nasıl formüle ediyorsunuz?

Aslında bu soruyu mülakatın son sorusu olarak sorsaydınız daha iyi olabilirdi. İşinize karışmak gibi oldu, kusura bakmayın. Bu konuda çok ayrıntılı konuşabiliriz ama kısaca şunu söylemek isterim: Bu gibi baskı rejimi dönemlerinde gazete sahiplerinin gazeteci olması lazım.

Sermaye gruplarının değil, bağımsız gazetecilerin gazete çıkarması lazım. Niyesini de siz sormadan söyleyeyim. Sermaye grupları baskıya açıktır. Hele hele Türkiye gibi yargının bağımsız olmadığı, ekonomide devletin ağırlığının hâlâ çok yüksek olduğu ülkelerde. Şimdi düşünün, adam iş adamı. Elli yılını verip bir grup kurmuş. Medyasıyla, başka işleriyle. Özellikle de başka işleriyle. Biz gazeteciler bağımsız olacağız, fikrimizi söyleyeceğiz, iktidarlarla savaşaacağız, özgür olacağız diyeceğiz ama bunun ceremesini patrona çektireceğiz. Bakın, Türkiye’de merkez medyadaki patronlar büyük bedeller ödediler. Aydın Doğan cezalar ödedi. Turgay Ciner daha ağır bedellere maruz bırakıldı. Elinden iki gazetesi, iki televizyonu alındı. O günlerde uluslararası piyasalarda 1,4 milyarlık değeri. Nükleer ihalesini kazanmıştı, iptal edildi. Ve aynı fiyattan Ruslara verildi. Son olarak Show TV alındı elinden. Aynı durumdaki ve benzer yargı kararlarına muhatap olmuş diğer televizyonlara veya gazetelere el koyulmazken. Biz özgür olacağız diye bu adamlara bedel ödetiyoruz. Oysa kendi gazetelerimiz olsa, şerefini de biz kazansak, bedelini de biz ödesek daha doğru olmaz mı?

“Özgür olacağız diye medya patronlarına bedel ödetiyoruz” yaklaşımınızı yadırgadım. Gerçekten öyle mi, yoksa medya dışında işleri olan patronlar medya da satın alarak gazeteciliği araçsallaştırmıyorlar mı? Diğer işleri için medya sahibi olarak siyasî-ekonomik baskıya aslında “yatırım” yapmış olmuyorlar mı? Medya sahiplerinin, gazetecilerin özgürlük arzusu nedeniyle mi bedel ödemediğini düşünüyorsunuz gerçekten?

De ki, araçsallaştırıyorlar. Ne demekse. Gazeteciler de oralarda çalışmasınlar o zaman.

Sizce “patronu kollama”nın sınırı ne?

Toplum menfaati. Hazal Hanım, benim kızdığım, ikiyüzlülükler aslında. Evine yarım kat çıkmak için, üç kuruşluk çıkarı için mahallî siyasetçinin önünde takla atanlar, başkalarını çok kolay suçluyorlar. Herkes kendi tavrına da bir bakmalı. Ben patronu kollamak için ne

yapmışım Allah aşkına! Benim yüzümden gazete sahibinin türlü sıkıntısı olmuş. Hedef yapılmış. İhale mi takip etmişim, siyasetçiden ricada mı bulunmuşum? Ben böyle bir şey asla yapmadığım gibi, Allah’ı var, gazetenin sahibinin de benden böyle bir talebi, bırakın talebi, böyle bir imâsı ya da beklentisi bile olmamış.

Neden sermaye grupları gazete sahibi olmamalı? Olduklarında neler oluyor, tecrübelerinizi paylaşırsanız, kıymetli olacak...

Sermaye gruplarının medya sahibi olmalarında, normal demokrasilerde büyük sorun yok aslında. Hukuk devleti var ise, güvenilir bir yargı var ise büyük sermaye de kâr amaçlı yayıncılık yapabilir. Ama Türkiye’de durum bu değil. Sermaye grupları, iyi niyetli olanları en azından, kendilerini kötü niyetli saldırılara karşı korumak için gazete sahibi olmak istiyorlar. Çünkü gazete sahibi bir ticarî rakip, gazete sahibi olmayan bir sermaye grubuna zarar verebiliyor. Büyük sermaye gruplarının medya sahibi olmalarının bir yandan avantajları da var. Daha rahat gazetecilik yapıyorsunuz. Ama normal zamanlarda. Baskı dönemlerinde ise sermaye grupları, gazetecilik faaliyetleri nedeniyle siyasî veya ekonomik baskıya maruz kalınca, gazetecilik yapılamaz oluyor. O zaman gazetecilerin bağımsız olabilmek için kendi gazetelerine sahip olmaya ihtiyaçları var.

Siyaset ve patronların medya dışı işlerinin yanı sıra, “medya elitleri” sizce medya sorununda nasıl bir yer kaplıyor?

Medya elitinden kastınız ne bilmiyorum, anlamıyorum. Beni de o elit dediğiniz kesime katıyorsanız, teşekkür ederim ama ben hiç öyle hissetmedim. Tam aksine, gazetecilerle pek alakam yoktur. Bu yüzden de beni tanımazlar ve sevmezler. Medya eliti diye kastettiğiniz, havalı cıvalı gazetecilerse, onların da tamamını aynı kefeye koyamazsınız. Bakın, son yıllarda sürekli hedefte iki adam var: Ertuğrul Özkök ve ben. Demek ki, biz olmasaydık Türkiye’de hiçbir sorun olmayacaktı. Bakın Hazal Hanım, benim medyada tek bir

misyonum var, kendime yüklediğim. Bu ülkeyi daha modern ve daha özgür görmek. Ben modernite yanlısıyım. Türkiye giderek moderniteden uzaklaşıyor. En büyük derdim bu. Baskı rejimi, şu rejimi, bu rejimi bir gün gider. Er veya geç. Ama moderniteden uzaklaşırsanız bir daha yakalaması çok uzun sürer.

Neden bir gazeteci için gazetecilikten daha önemli bir misyon olsun, gazetecilik şu veya bu misyon nedeniyle yeterince araçsallaştırılmadı mı, yeterince itibar kaybetmedi mi? “Siyasetçiler gazeteciliğe, gazeteciler siyasete yön vermeye çalışıyor, kimse kendi işini yapmıyor” gibi bir manzara çıkmıyor mu ortaya?

Bu ülkede yaşayan herkesin misyonu, bu ülkenin daha yaşanabilir, insanların daha mutlu olduğu bir ülke hâline gelmesine katkıda bulunmaktır. Evrensel olarak daha yaşanabilir bir dünya istemek ayıp mı?

Yirmi yıl *Hürriyet*'i yönetmiş, bu arada Ahmet Kaya için “Vay şerefsiz” gibi unutulmaz başlıklar atmış, 12 Eylül darbesini bile savunmuş Ertuğrul Özkök'ün eleştirilmesini neden yadırgıyorsunuz? Sonuçta hâlâ ana akımın en etkili gazetesinde yazıyor.

Ertuğrul'un avukatı değilim. 12 Eylül darbesini savunmuş dediğiniz adam 12 Eylül darbesi sonrası, darbe karşıtı *Arayış Dergisi*'nde Ecevit'le beraber yer almış bir adam. Ertuğrul'un o dönem yazdığı bir yazıdan ötürü derginin yazı işleri müdürü Nahit Duru hapis yattı. Ertuğrul Özkök o sırada üniversitede de çalıştığı için işinden olmasın diye Nahit Abi yazıyı üstlendi. O gün darbeyi alkışlayanlar bugün nerede, siz daha iyi bilirsiniz. Özkök 12 Eylül ile ilgili samimi hissiyatını yazıyor diye, siz onu darbeyi savunmakla suçluyorsunuz. Özkök'ün eleştirilmesine de karşı falan değilim. Sadece tek suçlu oymuş gibi yapılmasına kızıyorum. Âdil değil. Bakın Hazal Hanım, yayın yönetmeni olarak her yıl binlerce başlık atıyoruz. Kiminin arkasında durabiliriz, kiminin duramayız. Bazen konjonktür, bazen günün ruh hâli, bazen dönemin ruhu hatalar yaptırır.

Mesele de bu zaten. O “hatalar” hayatlara mal olabiliyor; nefreti, şiddeti meşrulaştırmaya, baskıyı rasyonalize etmeye yönelebiliyor. “İnsan”a karşı

devlet, siyaset, şiddet dilinin icrası olan o “hata”lardan zarar görenler nezdinde etkili bir telafi çabası, içten bir özür olmaması da, o hataları yapanların aslında “hata” yaptıklarını düşünmediklerini göstermiyor mu?

“Herkesin içinde bir peygamber uyur ve o peygamber uyanınca dünyaya daha çok kötülük gelir” diye bir söz var. Hata insancıldır. Tarih hatalarla doludur. O hataları kötülük için yapmayabilir insanlar. Ama sonuç kötü olabilir. İnsanlar hatalarıyla en büyük zararı kendine veriyor. Bilse, yapar mı?

***HaberTürk*'ün genel yayın yönetmeniyken aldığınız ücret ve varsa eklentileri ne kadardı, köşe yazarıyken ücretiniz ne kadar?**

Nedir bu maaş merakı, anlamadım gitti. Yıllardır mal beyanı veririz. Son yıllarda defalarca MASAK (Malî Suçları Araştırma Kurulu), Maliye inceledi. Her şeyimiz açık. Çok merak ediyorsanız söyleyeyim. Otuz kırk bin lira civarı bir maaş alıyorum. Televizyon, gazete yöneticiliği, yazarlık, her şey dâhil. Açık söyleyeyim, bunun yarısı yaptığımız işin karşılığıdır, yarısı da hayatımızın içine sığılmasının. Her gün, orada burada bir sürü kişinin haklı haksız eleştirisine, küfrüne maruz kalmamızın. Bakın, 20 yıldır ekrandayım, 30 yıldır gazeteciyim. On beş yıldır genel yayın yönetmenliği yapıyorum. Yirmi küsur yıldır köşe yazısı yazıyorum. Bu maaş çok görünebilir. Eşdeğerlerimin kazandıklarına bakın bir de. Bende şirket kredi kartı yoktur. Gazetemden “temsil giderleri” adı altında bir para almam. Evimin masraflarını gazete ödemez. Konumumuzdan ötürü gelen taleplerin yanı sıra, vicdanen yaptığımız yardımların parası da bu maaştan çıkar. Bizim gruba yönetici olarak gelen birisi maaşımı öğrenince “Bu mu? Biz bunun beş mislini falan alıyordunuz diye düşünürdük hep” dedi. Özel sektörde bizim çapımızda şirket yönetenler de bizden çok kazanırlar, kimse merak etmesin.

Eşdeğerleriniz ne kadar kazanıyor, neler elde ediyorlar?

Ne bileyim ben. Onlara sorun.

Genel yayın yönetmenleri patronlarla ücret pazarlığı yaparken “editorial bağımsızlık” da talep ediyorlar mı, edebiliyorlar mı? Siz Turgay Ciner'le ne

konusarak, nasıl bir anlaşma yaparak *Sabah*'ın ve *HaberTürk*'ün başına geçtiniz?

Bakın, bu işler biraz evlilik gibidir. Tabii ki, bunlar konuşuldu. Turgay Bey editoryal bağımsızlık konusunda ne kadar hassas olduğumu bildiği için baştan konuştuk. Zaten *HaberTürk*'ün yayın yönetmenliğini de istemedim ben. Başka isimler düşündük, hatta bazıları ile görüştük. Teklif yaptık. "Kim" diye sormayın, asla söylemem. Sonunda bana kaldı. Turgay Bey gazetenin içeriğine hiç karışmadı. Gazeteyi sabah evine geldiğinde gördü hep. İlk tartışmamız, Bekir Coşkun meselesinde oldu. Ben uzun süre durumu toparlamaya çalıştım. Sonunda doğrudan patron talimatıyla işine son verildi. "Niye istifa etmediniz" diyebilirsiniz. Edebilirdim, doğru. Ben bunu şuna benzetiyorum, Allah kimseye göstermesin, insanın bir çocuğu öldüğü zaman hayatı kararıyor. Yaşamak istemiyor ama diğer çocukları için yaşamak zorunda. Çok şükür ki, Bekir Abi sağ, esen ve hâlâ şahane bir biçimde başka bir gazetede yazıyor.

Turgay Ciner neden Bekir Coşkun'un işine son verdi?

Bunu da Turgay Bey'e sorun. Niye bana soruyorsunuz? Başkası adına konuşmam.

Medya elitlerinin, bazı haberlere karşı kayıtsızlıklarının, onlara sağlanan büyük imkânlarla satın alındığı görüşüne ne dersiniz?

Hangi büyük imkân! Bana öyle bir imkân sağlanmadı hiç. Bana ev hediye eden bir patronum olmadı. Oturduğum evi neredeyse 20 yıl önce aldım. Gerçek değeri üzerinden aldım. Vergisini öyle ödedim. Yarısını başka bir mal satarak ödedim, yarısı için banka kredisi aldım. Öyle acayip imkânlar falan talep etmedim. Patronlarla tekne seyahatleri yapmadım. Sahip olduğum imkânların büyük bölümüne çocukken de sahiptim. O zaman da eleştiriyorlardı. "Zengin, o yüzden rahat" diyorlardı. Şimdi de "Rahatını bozmamak için sesini çıkarmıyor" diyorsunuz. Ne yapayım? Öleyim mi? Benim anlamadığım şu: Etkili ve okunan yazar olmak suç oldu. Okunmasam, yazdıklarım etkili olmasa kimse bir şey

demeyecek. Kimler neler yazıyor, neler yapıyor, kimsenin ruhu duymuyor. Benim bunca iş yaparak kazandığımın misli misli fazlasını kazanıp adını bilmediğiniz adamlar var medyada. Onlara kimse bir şey demez. Okunmak kabahat mi hanımefendi? *Sabah*'ı yönettim 550 bin tiraja çıktı, BİAK'ta *Hürriyet*'i geçti. *HaberTürk*'ü çıkardım "Tutmaz" dediler, 400 bin tiraja çıktı altı ayda.

Ulusal gazetelerin açıkladığı tirajları son olarak Fuat Avni yalanladı. Yakın zamana kadar yöneticilik yaptığınız için soracağız; hangi gazete aslında ne kadar satıyor, tirajlar hangi yöntemlerle yüksek gösteriliyor?

Hakikaten çok acayipsiniz. Bu ülkede kimsede hafıza yok. Bakın, ben *HaberTürk*'ü kurar kurmaz ne yaptım. "Tirajlar denetlensin" diye yıllarca yazdım. Söyledim. *HaberTürk*'ün tirajını bağımsız denetime açtık ve açıkladık. Bizden başkası yaptırmadı. Sonunda biz de pes ettik ve vazgeçtik. Ben o dönemde "Bu tirajlar yalan" diye defalarca yazdım. Kimse tınmadı. Fuat Avni yazınca mı "Aaaa!" dediniz. Fuat Avni adındaki Twitter hesabının verdiği tirajlar üç aşağı beş yukarı doğru. Doğrusu, yöntemlere çok hâkim değilim. Dağıtım şirketleri daha iyi bilir o işleri. Ama pek çok gazetenin, ithal ettiği veya satın aldığı kâğıt miktarı, tirajının gerektirdiği kâğıdın 10'da biri kadar. Bazı gazeteler üniversitelerde, marketlerde, otobüslerde bedava dağıtılıyor. Ama bunlar yine de tiraj. Bazıları basmadığı gazeteyi tiraj diye yazıyor.

Medya yöneticiliğinde elde ettiği imkânları kaybetme kaygısı, gazeteciliği ne kadar öteliyor?

Vallahi, benim gazeteciliğimi imkânların kaybı korkusu öteleyemez. Ben gazeteciliğe başladığım günde de hemen hemen aynı standartta yaşıyordum. Gelişme olduysa, Türkiye'nin gelişmesine paralel olmuştur, o kadar. Gazeteciliğim ötelendiyse, başka kaygılarla ötelenmiştir. Daha doğrusu, öteletilmiştir. Medyada zor olan yöneticiliktir. Baskı dönemlerinde arada kalırsınız. Siyasetçiyle patronun, hatta siyasî baskı yokken de reklam veren ile reklam müdürünün.

Son dönemde yapmak isteyip de yapamadığınız, “öteletilen” haberler neler oldu mu? Olduysa, bunlar hangi haberlerdi?

Sildim hepsini kafamdan. Ama haberden çok, haberin bakış açısı ile ilgili talepler gelmiştir.

HaberTürk’ü kurarken transfer ettiğiniz isimleri muhalif yazıları nedeniyle birer birer gazeteden atmak zorunda kaldınız. Bekir Coşkun, Ece Temelkuran, Amberin Zaman... Coşkun, ANKA’ya “Altaylı, beni arayarak işime son verildiğini tebliğ etti. Altaylı, editörler ve HaberTürk’ün sahibinin işime son verilmemesi konusunda son derece çaba sarf ettiğini biliyorum. Ancak, baskı çok yoğundu, yapılacak bir şey yok. İlk bertaraf olan ben oldum. Bir ormanda yangın çıkarsa, o ormanda hiçbir canlı kalmaz, bütün canlılar yanar. Türkiye’de de bir orman yangını var. Bunu hep söyledim. Bu yangın devam ediyor, bu gidişle de ormandaki yangın gibi herkesi yakacak” açıklamasını yaptı. Siz de sanki bir talimatı yerine getirdiğiniz yolunda izlenim verdiniz. Bu isimleri nasıl bir sürecin, ne tür konuşmaların ve tepkilerin veya baskıların sonunda işten çıkardınız?

Eeee, ne diyeyim yani.

Transfer ettiğiniz bu isimleri korumayarak aslında işsiz bırakmış olduğunuzu düşündünüz mi?

Düşündüm tabii. Bu isimlerin bazıları zaten işsizdi belki ama sonuçta benim yanımdaydılar. Ben bu isimlerle nasıl bir gazetecilik yapmak istediğimi gösterdim. Ama yapamadım. Sonunda da bıraktım zaten. Sözümün eri bir adam olarak beş yıl dedim ve beş yılda bıraktım.

Açık sözlü, açık yürekli cevap arayan bir soru; HaberTürk’ü ne kadar siz, ne kadar “Alo Fatih” hatları, ne kadar patron yönetiyordu?

En başında sıfır müdahale ile ben yönettim. Bekir Bey’in çıkarılması dışında hiçbir müdahale görmedim. Başbakan’ın defalarca benim işten çıkarılmam için baskı yaptığını biliyorum. Bazıları tapelere yansıdı zaten. Sonrasında, (Fatih) Saraç geldi. Yönetici olarak. Patron vekili ve yönetim kurulu üyesi olarak. Saraç’a “Bırakın beni, gideyim. Sen de buraya kafana göre birini getir” dedim. Aslında Saraç’ın aklına yatıyordu ama Turgay Bey izin vermedi. Ama

Turgay Bey’in hakkını kimse yemesin. Herkes fellik fellik iktidara yakın yazar bulup işe almaya çalışırken, Yiğit Bulut’u işten çıkararak Turgay Ciner’dir. Bakın, sadece sermaye gruplarını suçluyorsunuz. Niye? Misyon gazeteleri var, oralarda tam bir fikir özgürlüğü var mı? Gazetenin sahibi olan kişinin, partinin, örgütün hoşlanmadığı bir şeyi o gazetelerde görebilir misiniz? Gazetelerin nasıl olacağına, o gazeteyi çıkaranlar karar verir. İster sermaye grubu olsun, ister başka bir grup. Ne bileyim, Özgür Gündem’de MHP politikalarını öven yazar barındırıyorlar mı? Kendimle ilgili şunu söyleyebilirim: 2011’in ortalarına kadar tüm sorumluluk benimdir. Saraç geldikten sonra sürekli bir tartışma içindeydik. Her gün karşılıklı veya telefonda tartışıyor, didişiyorduk. Hatta bir gün eşim “Başta sana acıyordum ‘Ne çektin bu Saraç’tan’ diye, ama o da senden çok çekiyor gördüğüm kadarıyla” dedi, bir telefon konuşmamızın sonrasınca. O meşhur Alo’lar var ya Saraç’la aramda geçen. Onlar kesilip biçilmeden, tamamıyla yayınlansa utanacağım hiçbir şey yoktur. Ne kadar mücadele ettiğimin belgesidir o konuşmalar ama tamamı yayınlanırsa...

Grup medyalarında genel yayın yönetmenleri hangi oranda o gazeteleri kendi iradeleriyle yönetebiliyor? Gazete yönetimini siyasî baskı, patron, yayın yönetmeni arasında hangi oranlarda bölüştürürsünüz?

Turgay Ciner’in gazetelerinde uzun süre çok rahat çalıştım. Patron ne kadar rahat bırakılırsa o da sizi o kadar rahat bırakır. HaberTürk’te 400 binli tirajlara çıktık. Ciner’in kendi ile ilgili, kendi işleri ile ilgili bir talebi hiç olmaz. Tam aksine, grubun diğer taraflarını çok ayrı tutar. Ama ona baskı başlayınca, o bize de yansımaya başladı.

Türk medyasının en üst yöneticileri, sayılabilecek onca hataya rağmen, neden kolay kolay işsiz kalmıyor? Pozisyonlarını güçlendiren sizce ne?

Başkalarının adına konuşma hakkına sahip değilim. Kendi adıma konuşabilirim. Benim pozisyonumu güçlendiren şey, okunan bir yazar olmam, iyi gazete yapıyor olmam. Etkili gazeteci olmam. Kimse okumasa, iyi gazete yapmasanız,

konuşulmazsanız, kimse size eleştirmez. Neler yapılıyor, neler yazılıyor, kimsenin haberi bile olmuyor. Tüm günahlar bana yükleniyor, bir de Ertuğrul Özkök'e mesela. Bizi eleştirenlerin bizim tepede olduğumuz zamanlarda yerimizde olmak için sağ kollarını vereceklerini biliyorum.

Ayrıca niye işsiz kalmayalım? Sabah gazetesine el koyulduğunda, iki yıl işsiz kaldım. Gelip kimse benimle röportaj yaptı mı? Bu kadar çok okunan, gazete yönetmeyi bilen adam nasıl işsiz kalır, dedi mi hiç kimse? Siz o zaman ne yapıyordunuz bilmiyorum ama kimse kapımızı çalmadı. Hâlâ Sabah'a el koyulmasından kimse bahsetmiyor. O milattır hâlbuki. Baskı döneminin başlangıç tarihidir. Hadi, onu ıskaladınız, Show TV'ye el koyuldu. Sözde mahkeme kararı. Aynı mahkeme kararı TMSF'nin sattığı başka yayın kuruluşları ve şirketler için de var. Onlar niye uygulanmadı? Mahkeme bize "Haklısınız" dedi. Hem ATV-Sabah el koymasında, hem de geçen hafta aldığı kararla Show TV'ye el koyulmasında. Niye onları yazmıyor kimse?

Sizce Nisan, 2007'de Sabah ve ATV'ye el koyulmasının arkasındaki siyasî sebep neydi? Hükümeti o dönem rahatsız eden sizce ne oldu?

Ben siyasetçiler tarafından güvenilir bulunan biri değilim. Aramız çok iyi gibi görünürken bile tak diye hoşlarına gitmeyecek haberi basarım. Sabah'ta ilk sıkıntı benim attırdığım bir başlıktan çıktı, hatırladığım kadarıyla. "Başbakan Başsavcı" diye bir başlık vardı.

Ahmet Şık ve Tuğçe Tatarı'nın itirazları ardından yaptığınız açıklamada, şu ifadeler de yer aldı: "Tüm medya yöneticilerinin 'yalan' söylediği ya da doğruya benzer şeyleri ancak kovulduktan sonra söylemeye cesaret edebildiği şeyleri bir gazetenin başındayken açık açık söyleyen tek yayın yönetmeniyim." Bu cümle, tapelerin ortaya çıkması ardından konuştuğunuz gerçeğini göz ardı etmiyor mu?

Ben daha önce de konuşuyordum. Tapeler ortaya çıkmadan üç gün önce bir MHP heyeti gelmişti gazeteye. Onlara bile anlatmıştım uzun uzun baskıları. CHP'lilere de. Konuştuğum

her yerde anlatıyordum. Başbakan'ın uçağında bile bu baskılarla alay ediyorduk hep birlikte.

Tecrübeleriniz önemli, nasıl baskılar oluyordu, açar mısınız? Kamuoyuna yansımayan baskı yöntemleri ve konuları neler?

Kimseye ayıp etmek istemem. Ama başka gruplarda medya grup başkanlarının genel yayın yönetmeni kimi yapalım diye Başbakan'a sorduklarını biliyorum. Aslında herkes biliyor. Bu kadarını söyleyeyim, yeter. Ama kendi adıma şunu söyleyebilirim: Saraç bazen arayıp "Başbakan şundan çok rahatsız, şuna çok bozulmuş" diyordu ve ben asla inanmıyordum. Saraç, Başbakan'ın adını kullanıyor diye düşünüyor, hatta bunu kendisine de söylüyordum. "Yahu, Başbakan'ın işi yok da bununla mı uğraşacak" diye. Tapeler çıkınca şaşırdım. Hakikaten uğraşıyormuş.

Baskılarla alay eden grupta, Star, Sabah gibi hükümetle dirsek teması güçlü olan gazetelerin yöneticileri de oluyor muydu? Onlar ne tür serzenişlere muhatap oluyorlar, biliyor musunuz?

Onların işi bizden de zor. Ne yapsalar yaranamıyorlar. İktidarın çıkarını iktidardan daha çok düşünüp, ona göre, önden hareket etmeleri lazım. İktidarın tepesinde oluşabilecek fikir değişikliklerini de öngörmeleri gerekiyor. Hatta liderlerinin ağızından çıkan yanlış şeyleri de düzeltip, "Olsa olsa şunu demek istemiştir" diye tevii etmeleri lazım. Yine de beceremiyorlar. Sürekli zılgıt yiyorlar, hatta işlerinden oluyorlar.

Siz iktidarın kırmızı çizgilerini nasıl tanımlarsınız?

Çok değil. Bir kırmızı çizgi var: Tayyip Erdoğan. Onun dışında her şey serbest ama her şey ondan sorulduğu için, her şey yasak. O severken, cemaati eleştirmeyeceksin mesela. Ama o sevmemeye başladıysa, cemaate dalacaksın. Ben ÖSYM'deki rezaletler için yazılar yazarken, bana kızıyorlardı. Biz "Sorular çalınıyor" derken suçluyduk, şimdi onlar "Paralel soruları çaldı" diye veryansın ediyor. Valiye, bakana, AKP'li belediyeye, genel müdüre, müsteşara,

kimseye bir şey diyemezsiniz. Çünkü hepsi onun bakanı, onun belediye başkanı, onun valisi, onun genel müdürü.

17-25 Aralık sürecinde çıkan ve *HaberTürk*'te yayımlanmadan önce kamuoyu anketinde oynama yapıldığına dair konuşmalar içeren kaydı, "Ben buna itiraz eden tarafım ama kayıтта bunun böyle anlaşılması istenmemiş ve değiştirmişler" diyerek kısmen yalanladınız. Devamında yaptığınız açıklamaların kısa derlemesi şöyle: "Tecavüze uğradım ve suçlu gösteriliyorum. Birileri benim gazeteciliğime tecavüz ediyor, benim gazeteciliğimi beceriyor ve ben suçlu oluyorum," "İstifa edeyim de medyanın başında sadece havuzcular mı olsun," "Ankette bir manipülasyon yapsaydım, özür dilemekle yetinmezdim, *HaberTürk*'ün kapatılmasını isterdim. İstemişler, yapmamışım. Kimden özür dileyeceğim," "Ben namuslu bir gazeteci olarak bugünlerin elverdiği oranda elimden geleni yaptım." Kayıtlarda somutlaşan medyanın hâlini sadece sizin hanenize yazmak gibi bir niyetimiz yok, ancak bu açıklamalarınız sizi her türlü gelişme ve sorumluluktan azade kılmıyor mu?

Kılmıyor. Tabii ki sorumluluklarımdan kaçmıyorum, kaçamam. Kaçmaya çalışsam da maşallah kaçırmayacaksınız zaten. Ben o anketle ilgili şunu söylüyorum: "Talep geldi ama asla oynamadık." Gazetecisiniz, bilirsiniz. Taleplerin sonu gelir mi? Sadece siyasetçiden değil, sosyetik beyden, hanımdan, playboy'dan, sanatçıdan, her yerden bir talep gelir. Haber yap veya yapma diye. Bize de gelir, muhabire de gelir. "He, he" der geçiştiririz genelde. O gün de öyle bir talep geldi. Siz yayınlanan ankete bakın gazetede. O günlerde açıklanmış diğer anketlere bakın. Arada bir fark varsa o zaman beni suçlayın.

Hazal Hanım, ben televizyona çıktım ve baskıları anlattım. Benden sonra Enis Berberoğlu çıktı. "Bize baskı falan yok" dedi. Enis'i aradım, "Ayıp ettin" dedim. Yanıtını söyleyemem. Yakışık almaz. Ama aynı Enis, şimdi CHP milletvekili adayı ve "Erdoğan Hürriyet'e sopayla girdi" diyor. Eeee, ne oldu! Sonra da "Bizde Alo Fatih yoktu" diyor. "Alo Fatih" yoktu belki ama "Alo Mehmet Ali," "Alo Enis," "Alo Yalçın" da yok muydu? Peki, o zaman nasıl sopayla girildi Hürriyet'e?

Adaşınız Fatih Saraç'la karıştırılarak hanenize yazılabilen "Alo Fatih" in kaynağı ne, nereden çıktı?

Sormayın. Adım "Alo Fatih" oldu. "Alo Fatih"i aslında bilen biliyor da bana "Alo" demek hoşlarına gidiyor. Kimsenin anlamadığı mesele şu: "Alo Fatih" dedikleri Fatih Saraç, dışarıdan biri değil. Ben bu gazetenin sahibi değilim. Sahibi belli. Bir gün bana Fatih Saraç'ı tanıştırdı ve "Bundan böyle gazeteyle ilgili patron vekili Fatih Saraç'tır" dedi. Yönetim Kurulu'nda başkan vekili olarak görev aldı. Ben AKP'nin atadığı biriyle, bir bakanla, bir vekille muhatap olmadım. Ben gazetenin yönetim kurulu üyesi olmuş, patronun yetki devrettiği biriyle muhatap oldum. Öyle olmasa, kendisiyle konuşmazdım bile. Bir tek siyasetçi çıksın desin ki "Ben Altaylı ile gazetenin içeriği ile ilgili konuştum." Yok öyle şey.

Turgay Ciner kendisiyle sizin aranızda Fatih Saraç'ı koyunca itiraz ettiniz mi, süreçte neler yaşandı?

Gereken sözü söylemişimdir. Ama sonuçta patron o.

Fatih Saraç'la nasıl muhatap oldunuz, Saraç haberlere nasıl bir üslûp ve rutin içinde müdahale ediyordu, size sormadan da ediyor muydu?

Son derece nezaketle. Saraç kibar adamdır. Hepimizden daha kibar. Onun da sıkıldığını, benden utandığını hissediyordum. Arada kalmıştı o da. Kendisine "Yayın yönetmeni koltuğuna otur ve doğrudan sen yap; ben de kurtulayım, sen de" demişimdir defaten. Kelime dağarcığım Saraç'ın hiç bilmediği veya kullanmadığı kelimelerle dolu olduğu için onun da bayağı sıkıldığını tahmin ediyorum.

Fatih Saraç'ın Erdoğan tarafından azarlandığı sağlık haberinden sonra, köşenizde AKP'ye sağlık konusunda haksızlık ettiğinizi yazdınız, gazetenin manşetine de Sağlık Bakanlığı'nı öven bir haber yerleştirdiniz. Bu icraat size nasıl hissettirdi?

O haberin başlığı gerçekten kastını aşıyordu. Bu gazetede tam gün yasasını, üniversitelere yapılanları eleştiren

onlarca yazı çıktı. Benim programlarım oldu. Ama tek bir olaydan yola çıkarak tüm sağlık sisteminin çok kötü olduğunu söylemek doğru değildi. Onu yazdım. Çünkü arkadaşlarımı kurtarmak istiyordum. Üç kişiyi işinden etmektense, benim doğru olduğuna inandığım bir yazı yazmak yeğdir.

Tapelerde yer alan ve hükümetle aranızda gerginliğe neden olduktan sonra bazı gazetecilerin işten çıkarılmasıyla sonuçlanan sağlık haberine dair, Alev Gürsoy Cimin, size şunu sordu: “Haberi yapan o isim aslında Ceyda Erenoğlu. Yani baldızınız. Ancak o haber sebebiyle üç gazeteci işten çıkarılırken bunların arasında haberi bizzat yapan baldız yok; neden?” Verdiğiniz yanıt: “Ne yapayım, ‘Baldızımı da kovun’ diye talimat mı verseydim” oldu. Yanıtınızın nepotizmden herhangi bir farkı var mı? Gözünüzde bir çalışan, akrabanızdan neden daha az değerli?

Bu arkadaşlar işten çıkarılırken benim verdiğim mücadeleyi bir tek gazetenin patronu bilir. Çok uğraştım. Evet, Ceyda’yı çıkarmadılar. Belki benim baldızım olduğu için. Bunu da sordum. “Başlığın sorumluluğu muhabirde değil, editördedir” dendi. Ben de şöyle sorayım; Ceyda’yı çıkarıp diğer birini tutsalardı, gidip “Baldızımı çıkardınız, onu da çıkarın” mı demeliydim?

Tüm bunlar olurken, neden istifa etmediniz?

Yanıt vermeden önce ben de şunu sorayım; “Kim etti?” Ama merak etmeyin, ben etmeye çalıştım, hem de birden çok. Ben istifa edince, Turgay Bey, “Bu yola beraber çıktık” dedi ve gazeteyi kapatmaya karar verdi. 320 gazeteci ve bir o kadar destek birimlerinde çalışan arkadaşın çıkışlarını verecekti. Döndüm. Daha sonra uzlaşarak bıraktım. Turgay Bey, “Yazılarına devam etmen koşuluyla” dedi. Çünkü ne kadar üzüldüğümü, ne kadar yıprandığımı o da görüyordu.

Evet, Türkiye’de kimse istifa etmiyor. Ama bir yandan başlık nedeniyle editörün işten çıkarıldığını söyleyen siz, diğer yandan başlık nedeniyle işten çıkarılan genel yayın yönetmeni gördünüz mü? “Vay şerefsiz” başlığı yüzünden işten çıkarılan bir yayın yönetmeni olmadı, ama Özkök’e gösterilen tepkileri eleştirirken tutarsızlığa düştüğünüzü düşünüyor musunuz? İktidarı

kızdıracak başlık hatası yaparsa editör atılır, genel yayın yönetmeni durumu idare eder gibi bir vaziyet yok mu? Yangında ilk kurtarılanların muhabirler ve editörler olduğunu iddia edebilir misiniz?

Ben de bunu aynen böyle Turgay Bey’e sordum. “Herkesin kendi pozisyonuna oranla bir hata yapma deposu vardır” dedi. Tam böyle demedi de meali budur herhalde.

Kim hakkında yanlış yaptığınız da önemli medyada, değil mi? Misal, Yılmaz Özdil, Ahmet Türk’ün yumruklanmasını savunduğu zaman değil, Erdoğan’ı kızdıracak bir yazı kaleme aldığı editöryal süzgece takılıyor. Veya Oktay Ekşi, Ahmet Kaya’ya “yaratık” diye hakaret ettiğinde değil, iktidar konusunda kantarın topuzunu kaçırdığında, köşesi kapatılıyor. Böyle bir medya, toplum gözünde itibar kazanabilir mi?

Bu ülkede dağ bırakılmış, fare ile uğraşılıyor, derdim buna karşılık. Peki, milyar dolarlık yolsuzluklar ayyuka çıkmışken, sözde hassas olunan “Bakara makara” meseleleri ortalıkta dolanırken, bir siyasî anlayış itibarını koruyor, hatta artırıyor “Siz neyle uğraşıyorsunuz” derim.

Persona Non Grata açıklamanızdan bir alıntı: “Köşesini aylardır kapatmış bir gazeteci olarak asla mağdur edebiyatı yapmadım.” Bugün siyaset yazmamanız sizin tercihiniz mi? Ruşen Çakır’ın son dönemde yazmıyor olması aynı sebepten mi kaynaklanıyor?

Eğer özgürce yazamayacaksam, yazmamayı tercih etmek de benim hakkım. Ben özgürce yazacağım diye de başkasına, başkalarına bedel ödetmem. Ruşen’in niye yazmadığını bilmiyorum. Ayrıca bilsem de söylemek benim vazifem değil. Ama bugün gazeteyi hâlâ ben yönetiyor olsaydım ve Ruşen yazmıyor olsaydı, “Ruşen Çakır’a da yazdırmıyor şerefsiz” diyecekti herkes.

“Eğer özgürce yazamayacaksam, yazmamayı tercih etmek de benim hakkım. Ben özgürce yazacağım diye de başkalarına bedel ödetmem” sözleriniz üzerine: O zaman neden hâlâ istihdam ediliyorsunuz?

Bilmem. Yanlış adrese soruyorsunuz.

Hem sizi hem medyanın bugününü anlamak adına geçmişten yola çıkarak sırasıyla soracağız. İlk olarak Ruhdan Uzun’un İletişim Etiği kitabından uzun bir alıntı:

“Hıncal Uluç’un Antalya’daki bir otelin kral dairesinde ağırılanmasının ardından yazdığı yazıyı eleştiren Fatih Altaylı’ya 8 Şubat 2005 tarihli *Sabah*’taki köşesinde verdiği yanıt iyi bir örnek oluşturmaktadır:

“Hani birinci sınıf koltuklarda Monte Carlo’ya uçmuştuk seninle... Kentin değil, dünyanın en büyük, en ünlü, en de luxe otelinde ağırılanmıştık. Hani sen, muhalif medyanın dillerine düşen Gucci pabuçlarını bu otelin alışveriş merkezinden almıştın... Ben yalnızdım... Senin yanında Sevgili Hande, yani eşin de vardı... Sana o sabah bütün gün kullanman için, daha dünya üzerinde kimsenin görmediği son model bir Ferrari verdiler...

“Gecesi 3 bin dolarlık oda değil, 500 bin dolarlık Ferrari... Türkiye’de 2 tane satıldı bugüne dek... Onu kullanarak tanımadın mı? Döndüğünde tonla yazı yazmadın mı? (...) O gezide biz kimin davetlisi idik? Zeytinoğlu Holding’in... Yani batık Eskişehir Bankası’nın sahibi Zeytinoğlu ailesi... Batık banka sahibinin daveti ile Monte Carlo/ Ferrari eşli davetinin faturası sence kaç bin dolardı Sevgili Fatih! Yani kursağından geçen hortumcu parasının?

“Gazetecilerin reklam amaçlı gezi davetlerini kabul etmeleri eleştirilmeye başlanınca, *Sabah* yönetimi, 2006 Temmuz ayında, haber değeri varsa tüm masrafları gazete tarafından karşılanarak geziye muhabir gönderilmesi, aksi durumda gezilere yazar ve muhabirlerin katılmamaları yönünde bir karar aldığını duyurdu.”

Sizce bu harcamaların Türkiye’de gazeteciliğe nasıl bir etkisi oldu?

Hıncal Uluç için bir psikiyatri profesörünün cümlesini kullanacağım. Şöyle demişti: “Obsesif kişilikler en fazla en yakınlarına kötü davranırlar.” Hıncal Abi de böyledir. Gelelim, anlattığı olaya. Ben 20 yıldan daha uzun süredir Ferrari’nin deneme sürüşlerini yapıyorum. Genelde Modena’da. Kötü bir otelde kalırız, fabrika pistinde sürüş yaparız. 0 yıl ilk kez Ferrari havalı cıvalı bir tanıtım yapmaya kalkıştı. Beni de davet ettiler. Mehmet Zeytinoğlu arkadaşım. “Gelemem. Hande ile tatile gideceğiz” dedim. Çok ısrar etti.

Yalvar yakar Hande’yi de ikna edip gittik. Hande’nin uçak biletini ben aldım. Bize özel bir şey değildi. Dünyadan gelen tüm gazeteciler aynı otelde kaldı. Ben öyle gezilere falan çok katılan bir gazeteci asla olmadım. Bilen bilir. O olay sırasında Zeytinoğlu Holding henüz bankasını batırmamıştı. Bakın, ben Erol Aksoy’un televizyonunda program yapıyordum. Bankasına el koyuldu. Hemen kendisine gittim, “Erol Bey, artık bu programı yapmayayım. Bankanıza el koyuldu. Burada program yaparsam doğru olmaz” dedim. Var mı bunu yapan başka gazeteci? Erol Bey de benim yerime Mehmet Barlas’a yaptırdı programı. Ben Tuluhan Tekelioğlu ile yapıyordum yanlış hatırlamıyorsam, Mehmet Barlas, Deniz Akkaya ile yaptı.

***Sabah* gazetesinde gazetecilerin bedava ağırılanmasını yasaklama kararını kim aldı?**

O karar bana ait.

Medya yöneticileri ve muhabirlerin, kısaca gazetecilerin, gerekçesi ne olursa olsun, bedava şirket gezilerinde ağırılanması da sizce gazeteciliği çürütenler arasında mı?

Ben doğru bulmuyorum. Elbette, ilgili muhabirin istigal alanı ile ilgili olarak bazı toplantılarda, bazı organizasyonlarda bulunması lazım. Ve eğer buraya girmesine gazeteci olarak imkân yok ise ve ancak davetle girebiliyorsa katılabilir ama bakın, bazı gazeteciler evlerinden ve gazeteden çok, seyahatte vakit geçiriyorlar. Bu hem meslekî olarak yanlış hem de gazetenin malî yapısı açısından yanlış.

Adam gazeteye ilan vereceğine bir muhabiri veya yazarı iki üç bin liraya ağırlayıp ilandan daha etkili bir yazı yazdırıyor. Bu da olabilir ama açıkça olmak, gazetenin bundan gelir elde etmesi ve bunun bu yöntemle yapıldığının bilinmesi şartıyla. Yani bir firma reklamverendir, gazeteye para kazandırıyor ve bir yandan da böyle bir şey için gazetenin uzman muhabirine davet yapıyordur, olur. Ama

gazete bunun böyle olduğunu açıklamak durumunda olmalı. Gazetecilerin ve ünlü insanların bu tür kullanımı sosyal medya ile daha da yaygınlaşıyor ve yaygınlaşacak. Bunun etiği henüz tam oluşmadı.

Türkiye'deki basın mensuplarına önemli bir ayna tutan MedyaKronik'in kapatılmasında adı geçen isimsiniz. Bilgi Üniversitesi'ne ve sahibine yönelik Hürriyet'teki yazılarınızın ardından MedyaKronik kapatıldı. O yazıları MedyaKronik'in kapatılmasını amaçlayarak mı yazdınız? Bu, arzu etmediğiniz bir sonsa, buna karşı ne kadar kalem oynattınız?

Baskıya maruz kalsam da suçlu benim, baskı yapmakla suçlanan da benim. Benim zorumla kapadıysa, Bilgi Üniversitesi'ni suçlayın. Benim öyle bir niyetim yoktu.

Geri dönüp baktığınızda, Yeni Şafak'a dair "şeriatçı basın" tanımlamanızı, Oktay Ekşi'nin notundan yola çıkarak Bilgi Üniversitesi'ne başörtülü öğrencilerin alınmasına karşı çıkışınızı bugün nasıl değerlendiriyorsunuz, sizi bu raddede bir sivrilige götüren sizce ne oldu?

Bakın, bunlar algıdır. 28 Şubat döneminde YÖK'ün uygulamalarına merkez medyada karşı çıkan bir ben vardım. "Aynı fikirdeki erkekler okula rahatça girerken, aynı fikirdeki kadınlar başlarına örtü takmak zorunda diye okula alınmıyor, bu hiç adil değil" diye yazan benim. İmam hatiplerin önünü keseceğiz diye saçma sapan bir katsayı sistemini getiren YÖK'ü eleştiren, dönemin YÖK Başkanı Kemal Bey'le (Gürüz) sayısız kere davalık olan benim.

Peki, o döneme baktığınızda "Yanlış yaptım" dediğiniz hiçbir şey olmadı mı?

Otuz yıllık meslek hayatımda, kim bilir daha ne yanlışlar yapmışımdır. Gazeteciyiz diye hatadan azade miyiz? Yahu, insan biriyle evleniyor, çocuk yapıyor, sonra yanlış yaptığını görüp boşanıyor. Bilerek mi yapıyor bu hatayı? O an doğru geliyor. Demin de dedim ya, dönemin ruhu, o günkü hâliniz, iç dış etkileyiciler.

Haziran, 2013'teki programda başörtülü kadınların memuriyeti gündeme geldiğinde, Erdoğan'a şunları söylediniz: "Birbirimizi kılıklarımızla

yargılamamız lazım." Başörtüsü takan eylemci kadınlara yönelik kullandığınız "Bundan böyle kılık kıyafet kanununa aykırı olarak dolaşanları kolundan tuttuğum gibi karakola götüreceğim," "kevaşe," "fahişe," "şu kadar para versen soyunurlar" gibi ifadeler, bir daha Fatih Altaylı'nın kullanmayacağı ifadeler mi? AKP dönemi sizi nasıl dönüştürdü?

Çok ayıp, çok! Depremden sonra "İyi oldu" diyenlere yönelik dedim o cümleyi ve TBMM Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu'na ifade verirken de arkasında durdum lafımın. Kıvırmadan, kırıtmadan. Yakın arkadaşım, Sakarya'da kaldığı otelin altında kalıp ölmüş, birisi "İyi oldu, hak ettiniz" diyor. Kızdım ve söyledim. Size başka bir şey anlatayım. 2004 yılının temmuz ayı. Başbakan Erdoğan'la program yapacağız. Beylerbeyi Sarayı'nda, programdan önce bir ricada bulundu. "Fatih Bey, başörtüsü meselesine girmeyelim. Çözemiyoruz meseleyi" dedi. Bir program öncesi sorulacaklarla ilgili ilk ve son ricasıdır, onu da söyleyeyim. Ben ne yaptım? İlk soru olarak bunu sordum. Kızardı, bozuldu ama yanıt verdi. Reklam arasında da "Hani sormayacaktınız" dedi. "Aklıma düşürdünüz" dedim.

Bugün "Dini yoldan çıkardınız şerefsizler," "Bunları odunla döveceksin," "Köpek sürüsü," "Subayların çıkışları az bile," "Bunlara balans ayarı lazım" tabirlerini kullansanız, başınıza ne gelir?

Dini yoldan çıkardıkları konusunda haklı çıktım ama bazı konularda da haksız çıkabilir insan. Yanlış söylemiş olabilirim. Yanlış tutum takınmış olabilirim. Siz hayatınızda hep doğru mu yaptınız?

Bir parantez: Hangi gazetecilerin karşısına çıkacağını dikkatle seçen ve söylenenleri unutmamakla da nam salan Erdoğan, sizce bu geçmişi artık umursamadığı için mi sizinle "Teke Tek"e çıktı? Aranızda hiç bu konuya dair bir sohbet geçti mi?

Başbakan Erdoğan'la bizim hep inişli çıkışlı bir ilişkimiz oldu. Bunu Başbakan'ın en yakın danışmanlarından, "sırdaşı" diye bilinen biri şöyle ifade etti: "Seninle olan durumunu biz çözemedik. Çok kızıyor, aforoz ediyor, sonra yine gezilere çağırıyor. Bir tek seninle böyle bir şey oluyor"

dedi. Erdoğan'a asla yalakalık yapmadım. Her zaman bir gazeteci ne sorması gerekiyorsa onu sordum. Bir başbakana asla saygısızlık da yapmadım. 2002-2007 arası çok sorun yaşamadık. 2007'de bana kızmaya başladı ufak ufak. Sonra aforoz etti. Üç yıl falan hiç karşılaşmadık. Sonra 2011 gibi yeniden gezilere çağırırdı. Sonra yine bir aforoz etti. Sonra yine çağırırdı. Seyahatlerdeki basın görüşmelerinde en ikircikli soruları hep ben sordum. Bunu o geziye katılan tüm gazeteciler söyleyecektir. Hatta bir gün [Sabah Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni] Erdal Şafak, Başbakan'ın sevmeyeceği bir soru sordu. Sonra tüm gazeteciler "Erdal Abi, kafana saksı mı düştü" dedi. "Yok ya, bu sefer Fatih'in yerine ben hedef olayım diye sordum" dedi. Güldük. Gezi sırasındaki o meşhur programa da ben davet etmedim. Talep ondan geldi. Niyesini bilmiyorum. Belki kendi cenahından birine değil de, karşı cenahından birine çıkmak istemiştir, daha iyi olur, daha etkili olur diye içinden geçirmiştir. Bilmiyorum, ona veya Lütfullah Göktaş'a sormak lazım. Bir de şunu düşünsenize; belki de kızsız da, hatta nefret etse de bana bir saygısı olabilir. Bir tek gün gazetecilik dışında bir talebi olmamış, doğru bildiğini yüzüne karşı söylemiş, dürüst bulunduğu birine.

1- Hayata Dönüş operasyonu hakkındaki 20 Aralık 2000 tarihli yazınızdan:

"Devlet belki de yıllar önce yapması gerekeni yaptı. Cezaevlerine girdi. (...) Cezaevinde boş yere can veren ve alçakça can alan militanlar bilsin ki yanlarında halk desteği yok. (...) Halk devletin yaptığı işi bir kez daha benimsiyor."

2- Yıldırım Türker'in "Altaylı geliyor" başlıklı yazısında alıntılıdığı ifadeleriniz:

"Dünyayı tanıyan, daha iyi eğitilmiş ve muhtemelen daha akıllı olan, çocuklarına iyi eğitim verme imkânına sahip olanlar. Biz bunları duya duya çocuk sayımızı kısıtladık. 2'ye 1 çoğaldığımız için sayımız artmadı... Oysa...kendi köyünden bile fazla uzaklaşmamış olanlar. Eğitimsizler, muhtemelen daha az akıllı olanlar, dünyayı tanımayanlar, çocuklarına doğru düzgün eğitim verme imkânından yoksun olanlar bu propagandayı duymadılar... Biz giderek azalıyoruz, onlar giderek çoğalıyor."

Bununla mücadelenin yolu çok çocuk yapmaktır. Bizim gibilerin çok çocuk yapmasıdır."

Bu ifadeleri bugün başkasından okusanız, faşizan eğilimler algılar mıydınız?

İlk söylediğiniz, o operasyonlar bir faciaya dönüşmeden önce söylenmiş cümlelerdir. Sonrası kabul edilebilir değil ve sonra onu da yazdım. Cezaevleri örgüt evi olmaz, devlet var ise. Ama devlet canlarını, kendine emanet edilmiş insanları kendi basiretsizliğini örtmek için öldürmez. Sözleri, cümleleri bağlamından koparıp alıntılırsanız ve sonrasını söylemeden buraya koyarsanız, farklı anlamlar çıkar. Diğerine gelince; çevrenizde böyle düşünmeyen kaç kişi var? Siz bunları söylemediniz mi hiç veya yakınlarınızdan duymadınız mı? Hâlâ aynı fikirdeyim. Söyleyenin hangi niyetle söylediğini bilmesem, algılayabilirdim. Haksızsınız diyemeyeceğim.

Misal, "andıç" vakasında Şemdin Sakık'ın ağızdan ifade uydurup gazetelere servis eden bir devlet tecrübesine de sahip gazetecilerin, üstelik sizin kıdeminizde bir gazetecinin, kanlı olduğu her belirtisinde kendisini ilan eden bir cezaevi operasyonunda, henüz yeterli bilgi almadan "Devlet geç bile kaldı" diye yazması büyük bir meslekî hata değil mi? Operasyonda öldürülenlerin yakınlarından veya sakat bırakılanlardan özür dilemek ihtimaller arasında değil mi?

O andıçta adı geçen gazeteci kim peki? O andıçta Şemdin Sakık'a zorla benim adım söylettirilmek istenmiş. Adam sorgucudan daha şerefli olduğu için söylemediği hâlde sorguyu yapan benim adımla zikrettiği için DGM'de ben yargılandım, başkası değil. Ama ben mağdur edebiyatı yapmadığım için kimse anmadı bunu.

Bu tecrübeyi şahsen de yaşamış biri olarak Hayata Dönüş operasyonu için yeterli bilgi almadan "Devlet geç bile kaldı" diye yazabiliyorsunuz, neden?

Cezaevlerinde kendini devlete emanet etmiş mahkûmların, birilerinin baskısı altına girmesine karşı olduğum için. Gerçi sonunda devlet kendine emanet edilmiş yaşamları söndürdü ama bunun böyle olacağını, devletin böylesine bir saçmalık, böylesine bir ayıp, böylesine bir rezillik yapacağını tahmin bile edemezdim.

21 Mart 2013'teki köşenizden:

“Türkiye’de bazı liberal yazarlar yıllarca devletin Abdullah Öcalan’ı muhatap alması gerektiğini, silahla bu işin çözülemeyeceğini, demokrasi ve özgürlük gerektiğini yazdılar. Şimdi Türkiye onların yıllarca söylediğini yapmaya başlayınca bu liberaller ani bir dönüşle bunun yapılmaması gerektiğini söyler oldular. Belli ki, samimi değillermiş. ‘Türkiye nasılsa bunu yapmaz’ diyerek yazıyorlarmış. Türkiye yapınca bu liberallerin eksenini kaydı. Bu eksen kayması, projenin millî olmasından kaynaklanıyor olmalı. Çünkü bu arkadaşlar millî değil.”

Sizce gazetecinin millîsi veya gayrimillîsi mi var? Bunun sınırlarını siz nasıl çizersunuz?

Var mı yok mu, bilmem. Ama ben Türkiye’nin daha iyi, huzurlu, barış içinde, halkıyla barışık, halkına güvenen ve güven veren bir devlet anlayışına sahip olmasını isterdim. Savaş olmasın isterim, çatışma olmasın isterim. Öcalan’ı ilk muhatap alanlardan biriyim. Gidip röportaj yaptım. Ama o bile battı herkese. Öcalan’la 1997’de röportaj yaptım. Kanal yayınlamadı. Benden iki gün sonra İhlas Haber Ajansı da yaptı. O da yayınlanmadı galiba. Ama kimse İhlas Haber Ajansı’na bir şey demezken, ben röportaj yaptım diye eleştiriliyorum. Öcalan o gün röportajda ne söylediye, mahkemede de aynısını söyledi ve beni de tanık olarak gösterdi. Mahkeme heyeti kabul etmedi.

Mehmet Ali Birand Kürt olduğunu uzun süre, İlhan Selçuk da annesinin Ermeni olduğunu hiç söyleyemedi. Sizce, Türk medyasında gazetecileri kimliklerini saklamaya iten ne? Siz Kürt olsaydınız Birand’ın yolunu mu izlerdiniz?

Olasılık üzerine yorum yapamam. Ne bileyim ne yapardım. Zaten düşünecek çok şeyim var, bir de “Kürt olsaydım, Ermeni olsaydım ne yapardım” diye düşünmeyeyim şimdi.

Erdoğan, medya temsilcileriyle yemeğinde, Kandil’de röportajlar yaptı diye bir televizyon yöneticisinin sözleri üzerine Hasan Cemal’i ün peşinde koşmakla itham etti ve karşı çıkan tek isim Yasemin Çongar oldu. Öcalan’la söyleşi yapmış siz neden o gün itiraz etmediniz?

Etmedim mi? Masada “Yiğit, otur saçmalama” diyen benim. Sonrasında da Yiğit Bulut’a çok ağır sözler söyledim. Hatta yazdım ki o zaman bu çatı altında çalışıyordu.

Bu konuşma nedeniyle “Başbakan’a kırıldım” yazması üzerine Hasan Cemal’e, “Başbakan’a kırılma hakkımız yok. Yoksa onlar da bize kırılır. Siyasetçiler işini, biz işimizi yaparız” mealinde bir yazı yazdınız. Son cümlelentin benzerini yazdıktan sonra *Milliyet*’le yolu ayrılan Cemal, ne ilk ne de son oldu. Sizce gazetecilerin dayanışarak bu süreçleri engelleme ihtimali var mıydı? Yoksa önlerindeki engeller neydi?

Hasan Abi benim dostumdur. Evet, biz kırılmayız. Geçen gün bir gazeteci kardeşim CHP’nin mitinge götürme teklifine “Size kırgınım” diye ret yanıtı vermiş. Duyunca kendisine aradım, “Kırılabiliriz ama işimiz bu. İşimizi yapmak zorundayız. Abi nasihati” dedim. Dayanışma meselesine gelince. Bana her şeyi söyleyin ama bunu söylemeyin. Bakın, bu mülakat boyunca beni suçluyorsunuz. Savcı edasıyla. Ama savcı dediğiniz, sanık lehine olan delilleri de toplamakla yükümlüdür. Siz bunu niye yapmıyorsunuz? 28 Şubat sürecinde Sabah gazetesi Mehmet Ali Birand ve Cengiz Çandar’ın işine son verdi. Türk medyasında bir tek ben, her ikisine de çağrı yaparak, “Benim köşemin bir bölümünü size veriyorum. Burada yazabilirsiniz” dedim. Çandar teşekkür etti ama yazmadı. Birand ise uzun süre benim köşeme yazı yolladı, ben de koydum. Sonra Aydın Bey, “Yeter, uzatma” dedi. Birand’ı, Posta’ya aldı. Bunları söylemezsiniz çünkü bunlar sizin kafanızdaki Fatih Altaylı imajıyla ya da yaratmak istenilen Fatih Altaylı imajıyla uyumsuz da ondan. Dayanışma meselesine ise daha önce değindim. Benim gazeteme el koyuldu. Tek bir kişi yazmadı, gazetecilik örgütleri ses çıkarmadı.

Devlet, “Dinç Bilgin ile gizli anlaşma” gerekçesiyle *Sabah* ve *ATV*’ye el koyarken başbakan, Erdoğan’dı. Ve Erdoğan bugün *HaberTürk*, o gün *Sabah-ATV* grubunun sahibi olan Turgay Ciner’in tesislerini açan, ona gönülden teşekkür eden, birlikte dostluk pozları veren, nihayet medya grubuna “Alo Fatih” hattını kurduran biri. Biraz da bu işler o beklenen sesleri çıkarmıyor olabilir mi?

Bunun benimle ne alakası var? Niye bana soruyorsunuz? Kennedy suikastını veya 12 Eylül darbesinin niye nasıl yapıldığını da bana mı soracaksınız?

Sonuçta ses çıkarılmamasından yakındığınız manzarada bu görüntüler de var. Kastınızı anlamıyorum. Kusura bakmayın.

18 Mart 2002 tarihinde *Radyo D'*de yayınlanan “Bâbîâli Yokuşu” adlı programda, Avrupa’da yaptığı bir konuşma nedeniyle avukat Eren Keskin hakkında, “Türkiye’ye döner dönmez ona cinsel tacizde bulunmazsam namerdim” dediniz. 3 Ağustos 2005 tarihli *Sabah*’taki köşesinde, *Vatan* başyazarı Güngör Mengi’nin eşi *Vatan* yazarı Ruhat Mengi’yi imâ ederek “Baş yazarla yatmakla yazar olunmaz,” son olarak *Akşam*’da yazan Gülay Göktürk’e “O ordu sizin bacak aranızı koruyor” dediniz. Siz, bu listeyi oluşturan Fatih Altaylı’yla bugün barışık mısınız?

Eren Keskin yurt dışında Türk askerlerini Güneydoğu’da tecavüzcülükle suçlamıştı. Oysa o güne kadar bu yönde açılmış tek dava yoktu. Ben de buna kızdım ve söyledim. Yargılandım. Mahkûm oldum. Ayıp etmişim. Bacak arası meselesine gelince. Ben de size şunu sorayım o hâlde. Her gün gazetelerde niye onlarca IŞİD’in cariyeleri haberi çıkıyor? Niye köle yapılan, tecavüz edilen, alınıp satılan kadınların haberi çıkıyor? Veya Bosna’da, diğer tarafın askerleri tarafından tecavüze uğrayan, hamile kalan, istemedikleri çocukları doğuran kadınların haberleri... Savaşın mağduru kadınlardır. Ben bunu söyledim. Herkes anlamak istediğini anladı.

Neyi koruduğundan emin misiniz? O ordu 12 Eylül’de her şeyiyle, copuyla, nefret iştahıyla, olanca erkekliğiyle bu ülkenin insanlarına, kadınlarına, erkeklerine tecavüz de etmedi mi?

Halkına düşmanlaşmış bir ordudan söz etmiyorum ben. Halkını koruyan bir ordudan söz ediyorum. Hadi, çok meraklıysanız, 12 Eylül’ü tartışalım biraz. Gerçi, siz daha çok beni tartıştırmaktan yanasınız ama hazır Evren de yeni ölmüşken, 12 Eylül’le ilgili içimi dökeyim. Bakın, ben Evren’in cenazesinde bu ülke için çok acı acı güldüm. Niye biliyor musunuz? Evren eğer isteseydi, cumhurbaşkanı olarak ölürdü ve bu ülkede kimse gıkını çıkarmazdı. Yazılanlara çizilenlere bakınca zannedersiniz ki, darbe olduktan sonra bu millet demokrasi diye ayaklanmış da darbecileri yollamış. Yahu, adamlar kendileri çekildiler. İki yıl sonra iyi kötü bir anayasa yazdırdılar, tek dönem cumhurbaşkanlığı koydular o anayasaya ve gittiler. Halk sokağa dökülüp de özgürlük

ve demokrasi mi istedi de darbeciler gitti? Gitmeseler, hâlâ onlar yönetiyor olurdu bu ülkeyi. Benim kızdığım işte bu ikiyüzlülük. Elbette demokrasi için mücadele eden bir kesim olurdu, zaten vardı ama bugün Evren’i lanetleyenlerin bazıları, hatta büyük çoğunluğu o demokrasi arayanları lanetlerdi daha çok. Neyse bu başka bir mevzu. Uzatmayayım.

Diğer ifadelerinizi neden es geçtiniz?

Neyi es geçtim? Daldan dala atlıyoruz, unutuyorum. Haa, Ruhat Mengi’yi. O konuda davalık olduk da ondan. Bir daha davalık olmayalım diye. Peki, eski manken Ruhat Mengi, gazetenin başyazarı Güngör Mengi ile evlenmeseydi, o dönem *Sabah*, sonra da *Vatan* gazetesinde köşe yazarı olur muydu? Olsa olsa moda yazarı falan olurdu.

Türkiye medyasının erkek egemenliği sizce nelere mal oldu ve oluyor?

Maliyetleri cinsiyetlere bağlamam.

Bu yazdıklarınız nedeniyle herhangi bir işinizin son bulmaması sizce de sorunlu mu?

Arayın patronumu kovsunlar, çok mutlu olacaksınız.

Bülent Ecevit’e siyaseti üzerinden sarf ettiğiniz “Vay be hâlâ sertleşebiliyormuş,” Kasım 2000’de “Yakalanmış Apo’nun davası olmaz,” Haziran 2005’te “Serdar Turgut bana sallamış, burnumun uzayacağını anlatmış. Turgut’un uzmanlık alanı başka organ üzerindedir. O alana sahip çıksın” ifadeleri için sizin tanımınız ne: 1-Maçoluk, 2-Samimiyet, 3-Hata?

Yahu, amma ciddisiniz. Hiç mi gülmeyelim, hiç mi espri yapmayalım? Başka espriler de yapmışımdır, sizin aklınızda bunlar kalmış. Kötü espri diyebilirsiniz, komik bulmadım diyebilirsiniz.

Sorumuz gülmekten öte, neye güdüldüğüyle ilgili. Sizce Türkiye’de yüzleşilmesi gerekenler arasında erkeklik ve bu erkekliği inşa edenler de yok mu?

Bunların erkek veya kadın olmakla ne ilgisi var? Bayağı bulabilirsiniz, kötü espri dersiniz, saçma dersiniz. Kötü espri yapmakla suçlanacaksam, âmennâ. Siz gülmeyin.

KaosGL'den Erkan Altay'a, "Turgay Ciner'in odasına etekle girebilecek olsam Türkiye'de çok şey değişmiş olurdu" dedikten sonra, Onur Yürüyüşü'ne katılıp katılmayacağınız sorusu üzerine "Katılmak lazım tabii. Bu kadar eleştirilere maruz kalırken yeni bir yakıştırmaya maruz kalmak istemem" dediniz. "Etekli Fatih" veya benzer takma adlardan çekiniyor olmanız neden, homofobi olabilir mi?

Yuh artık. Gerçekten iyi niyetinizden şüphe etmeye başladım. Yok, yok şüphem yok. İyi niyetli değilsiniz. Ben KaosGL'ye uzun uzun mülakat veriyorum, siz beni homofobik yaptınız. Ayıp artık. Var mı bir tane benim gibi? Daha bir iki ay önce KaosGL'ye kapak olup olmamakla ilgili bir tartışması vardı birilerinin. Onlar bunu tartışmadan yıllar önce ben KaosGL'ye mülakat vermişim. Hem de hiç düşünmeden. Bana göre KaosGL ile sizin, yani I24'ün arasında hiçbir fark yoktur. Homofobik olmakla suçlanacak son insanım herhalde. Ben çevremi cinsel tercihlerine göre, cinsiyetlerine göre oluşturmam. Gay, heteroseksüel pek çok arkadaşım vardır. Yürüyüşe katılmamamın nedeni sizsiniz. Çünkü o zaman da bana bugün onu sorardınız: "Gay misiniz?" Ben buna cevap vermekten utanmam ama hâlâ böyle bir soru soruluyor olmasından utanırım. Bakın bunu yazdım, daha önce ben Başbakan'la mülakata giderken, 12 yaşındaki kızım bana "Başbakan'a gay evliliklere ne zaman izin verecekler diye sorsana" dedi. Siz bu ailenin bir ferdine, o kızın babasına homofobik diyecek kadar anti-Fatih Altaylı olmuştunuz. Çok üzüldüm. Cinsiyet meselesini bu kadar kafaya takmayın bence.

Cengiz Semercioğlu'nun derlemesinden:

"Kanal D yönetimi olarak uzun uzun düşündük, eledik, tarttık. Sonunda Mehmet Ali Birand üzerinde mutabık kaldı. Birand'la önce ben görüştüm ve teklifimizi ilettim." (Fatih Altaylı, 20 Mayıs, Hürriyet)

"Haberin daha ağırlıklı olması için Mehmet Ali Yalçındağ, Ertuğrul Özkök ve ben, Mehmet Ali Birand'a öneride bulunduk. Birand'ın iyi bir ekran yüzü var. Halka da sempatik geliyor." (Fatih Altaylı, 19 Mayıs, Medyatava)

"Mehmet Ali Birand'ın Kanal D Haber'de umulduğu kadar başarılı olamayacağını, adı gündeme ilk geldiği zaman söylemişim. Ancak Arzuhan Yalçındağ ve Ertuğrul Özkök 'Olur' demişlerdi. (...) Bence Kanal D Mehmet Ali Birand'a uzun süre dayanamaz." (Fatih Altaylı, 8 Eylül, Sabah)

Tayyip Erdoğan'a ilişkin yazılarınızdan bir derleme:

"Erdoğan bugün, dün olduğundan daha güçlü. Dün olduğundan daha karizmatik. Üstüne üstlük bir de mağdur. Erdoğan'ın yasaklı olması Erdoğan'ı zayıflatmıyor, tam aksine güçlendiriyor. Beş yıl sonra, yani yasakları bitince Türkiye'nin en güçlü siyasî figürüdür Tayyip Erdoğan. (...) Erdoğan bir sürü acemi rakibin arasında. Yıpranmamış. Tertemiz ve mağdur. (29 Temmuz 1999)

"Tayyip Erdoğan da 'huzur arayan' Türk siyasetine uymuyor. Yakışmıyor. Sadece 'kirli' geçmişiyile değil, 'yetersizlikleriyle' de yakışmıyor. (...) Ben AKP'nin 'Tayyip ısrarı'nı da anlamıyorum. Bilgisi zayıf, deneyimi eksik, eğitimi yetersiz, yabancı dil bilmez bir adam. Polemikçilik, demagogluk lider olmaya yetiyorsa amenna. 21'inci yüzyılın dünyasında dünya siyasetinde var olmak isteyen bir Türkiye'nin önderi olacak adam değil çok belli." (26 Nisan 2002)

"Ben, komünistken liberal olan gördüm. Liberalken sosyalist olan gördüm. Sosyalistken, oportünist olan gördüm. Hepsiyken Makyavelist olan gördüm. ama Tayyip Erdoğan gibisini görmedim. Ne oldu, iki kere ABD'ye gitti, iktidarın kokusunu aldı 'dinsiz' mi oldu? 'Referansı' artık İslam değil mi? Artık dünyada 'hak düzeni' istemiyor mu? Ve tabii eğer bütün bunlardan 'döndüyse'... Bu kadar radikal bir 'dönek'e, bu millet nasıl güvenecek? Bir daha ne zaman ve nereye döneceğini kim bilecek?" (18 Nisan 2002)

"Siz bizim için gurur kaynağımızsınız" (Haziran, 2013)

Yukarıdaki iki derleme eşliğinde gördüğümüz, tek konu ve birden fazla Fatih Altaylı. Elbette fikirler değişebilir ve gelişebilir ancak dönüşümün şiddeti ve sıklığı nedeniyle soracağız; medyadaki beka kabiliyetinizi bu fikir değişimleri de mi sağlıyor?

Teker teker gidelim.

1- "Birand adı üzerinde mutabık kalındı."

Aynen öyle. Ben eleştirilerimi söyledim. Benim adayım daha çok Cüneyt Özdemir idi. Daha genç, yakışıklı. Daha az yıpranmış diye düşünüyordum. Arzuhan Hanım "Çok genç" dedi. Haklıydı belki. Nitekim Birand başta çok sıkıntı çekti. Çok düşük ratingler aldı. Birand, ATV'ye el koyulmasından sonra ratinglerde yükseldi. Mutabık kalındı derken, "Ben istedim" demedim. Ben çekincelerimi söyledim ama karar tek bana ait değil.

2- "Bugün Erdoğan dün olduğundan daha güçlü. Beş yıl sonra yasakları bitince Türkiye'nin en güçlü siyasî figür olacaktır Erdoğan."

Tamam. Nesi yanlış bunun? Bunun için niye eleştiriyorsunuz anlamadım. Bu yazıyı 1999'da yazmışım. Erdoğan'ın hapse girdiği gün. Yani herkesin "Siyasî hayatı bitti" dediği gün, Hürriyet'in "Muhtar bile olamaz" başlığı attığı için eleştirildiği gün. Ben bunu o manşetle çıkan Hürriyet'te yazmışım. Yalakalık mı bu? Hapse giren ve muhtar bile olamayacağına inanılan birine yalakalık mı yapıyorum? Ne faydam olacak bundan! Hanımefendi, bunun adı dünyanın her yerinde siyasî öngörüdür ve haklı çıktığımı 16 yıl sonra görüyorsunuz. Eleştirmeniz değil, tebrik etmeniz lazım.

3- "Tayyip Erdoğan huzur arayan Türk siyasetine yakışmıyor. Polemikçilik, demagoqluk lider olmaya yetiyorsa amenna ama 21'inci yüzyılda dünya siyasetinde var olmak isteyen bir Türkiye'nin önderi olacak adam değil!"

Eee, ne var bunda! Siz benim 2002'de yazdığım bu yazı hakkında ne düşünüyorsunuz? Haklı mıymışım, haksız mıymışım? Ya da okur karar versin. 2002'de söylediklerim doğru mu çıktı, yanlış mı çıktı diye. Sonrasında, evet, destek verdim. Ben gazeteciyim. Uyarımı yaparım, bildiğimi

söylerim ama sandıktan çıkana saygı duyarım. Ben seçimden önce uyardım. 1999'da hapse girerken lider olacak, gelecek, demişim. 2002'de lider olmuş, geliyor. İktidarın en güçlü adayı. Yalakalık yapacak olsam böyle mi yazarım, iktidarın en güçlü adayına, hatta tek adayına. Halk benim yazdığımı değil, ona itibar etmiş ve seçmiş. Ben de sandığa saygı gösteririm. Seçilmiş kendi mantığım içinde zaman tanırım. Nitekim başta çok iyi işler yaptı. AB politikaları, içerideki durum iyiydi. Sonra değişti. Seçildikten sonra da körü körüne eleştirmeye devam mı etmeliydim? O zaman da "Halka saygısız" olurum. Sonra da yanlışlarını eleştirmeye başladım. Bakın, yaptığınız derlemedeki unsurlar bile Fatih Altaylı hakkında yaratılmak istenen imajla çelişiyor. Hapse giren, siyasî hayatı bitti denilen adama "İleride başbakan olur" diyor. Başbakanlığın en güçlü adayını yetersizlikle suçluyor. Yalaka olsam hapse girene sallarsa, iktidarın en güçlü adayına övgü düzerdim.

Maaşımı sordunuz ama oyumu kime vereceğimi sormadınız, hayret. Bugünü, Türk siyasetinin nereye gittiğini falan konuşmadık hiç ama doğru ya, bu bir Fatih Altaylı yargılamasıydı. İddianame dışına çıkamazdık. İsterseniz ben de soruşturmanın genişletilmesi talebinde bulunayım. Bir dahaki celsede de benim iyi taraflarımı konuşalım. Varsa tabii. Bir de ilgileniyorsanız, bugünün ve yarının siyasetini. İsterseniz tabii...

Oyunuzu hangi partiye vereceksiniz?

Bu kez oyumu kazma olarak kullanmayı düşünüyorum. Baraja bir kazma da ben vuracağım, yıkılır yıkılmaz bilemem. Ama en azından tarafım belli olsun. O baraj yıkılmalı. Kenan Evren öldü, barajı ayakta, YÖK'ü ayakta. Evren'in cenazesine katılmayacaklarmış. Evren'in fikirlerine, sistemine katılmışsınız, cenazesine katılmanız ne olur!

Avni Özgürel: Ajan olsam söylerdim. 30.05.2015

Avni Özgürel: MİT TIR'ları haberi ben dâhil herkese geldi, yazmadım

“Neden devletin İslamcısı olmadım?”

Ali Bulaç, 6 Temmuz 2015'te bu başlık altında kaleme aldığı yazıda, 1970'li yıllarda kendisine ajanlık teklif edildiğini yazdı. İslamcı hareketten başka kişilere de bu teklifin gittiğini ve olumlu yanıt verenlerin olduğunu söyleyen Bulaç'ın yazısıyla bir kez daha ateşlenen “ajanlık” tartışması, diğer mahallelere de sıçrayarak devam etti.

HDP'nin İslamcı milletvekillerinden Altan Tan Kürt siyasetinin içinde de ajanlar olduğunu söylerken, Ankara gazeteciliği yıllarının ardından Hürriyet Daily News Genel Yayın Yönetmenliği'ni üstlenen Murat Yetkin “Derin devletin soldaki ajanlarını merak eden yok mu” diye sordu. Yetkin'den hareketle yazan Perihan Mağden'in “Sahiden yok mu aramızdaki ajanları merak eden” dediği T24'teki yazısı tartışmanın son demlerine rast geldi ve bir sonraki ateşlemeye kadar konu yine rafa kaldırıldı.

Rafa kaldırma hızı, gündeme gelen kimi meseleleri hak ettiği ayrıntılarla tartışmadan tüketme alışkanlığına bağlanabilir. Ancak ajanlık, derinleşmesi zor bir konu. Zira, genel çıkarımlar, mırıldanmalar ve niyet bildirimlerini aşmak ancak herkesin erişimine açık olmayan bilgilere vâkıf olunca mümkün.

Konu ajanlık olunca, gazetecilik de beşinci kol faaliyeti olarak yürürlüğe giriyor. Gazetecilik, ajan veya bir şekilde kullanılan/yararlanılan “gazeteciler”le de itibarsızlaşıyor. Gazeteciliğin karanlık yollarında derin parmak izleri bulunan bu grup, manipülasyon/ dezenformasyonun semalarında neden, nasıl, ne karşılığında dolaşüyor? Cevap, sadece, hak etmediği şeyleri de elde etme iştahıyla sınırlı olabilir mi?

Ajanlığın medya dünyasında nasıl işlediğini öğrenmek için, çok sayıdaki söyleşisinde bu bilgiye vâkıf olduğunu imâ eden ve Murat Yetkin'in "Derin devletin sol unsurları da, sağ unsurları da var, yani o sağcı, ben solcuyum, o Kürtçü diye bir ayırım yok" sözlerinden alıntı yaparak işaret ettiği gazeteci Avni Özgürel'in kapısını çaldık.

İstihbarat birimleri gazetecilerle nasıl ilişki kuruyor? Hangi gazetecilerle iletişime geçeceklerini nasıl tespit ediyorlar? MİT, emniyet ve askerinin istihbarat birimlerinin gazetecilerle temasındaki yöntemler ve farklılıklar ne? Devşirilen gazetecilerden neler talep ediliyor?

"Devlete bağlılığın ajanlığı gerektirmeyecek kadar gazeteciliğin önünde olduğu" yorumunu da içeren "ajan gazeteci" tartışmasına dair bu soruların yanıtlarını aradığımız Avni Özgürel, milliyetçi/ülkücü hareketten gelen bir isim. Abdullah Öcalan'ı, 1960'larda, kendisinin de gittiğini ve Millî İstihbarat Teşkilatı'na (MİT) ait olduğunu söylediği Fikir Ajansı'nda gördüğünü açıklayan Özgürel, mesleğe Ulus gazetesinde çalışarak başladı. Milliyet, Akşam, Yeni İstanbul, Ayrıntılı Haber ve Sabah'ın yanı sıra Alparslan Türkeş'in isteğiyle çıkardığı Yeni Sözcü ve Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal'ın sahip olduğu Turkuaz dergisinin de aralarında bulunduğu pek çok yayında çalışan Özgürel'in gazetecilik mazisinde en çok yer edinen gazetelerin başında Radikal yer aldı.

Yayımlanmış kitapları arasında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İktidar Oyunu (Etkileşim, 2009), Ayrıllıkçı Hareketler (Altın, 2006), Cumhuriyet ve Din (Ufuk, 2003) ve İşaret Taşları da (Timaş, 2001) bulunan Özgürel, ayrıca, pek çok belgesel filmin yanı sıra Zincirbozan (2007) ve Büyük Oyun (2010) adlı sinema filmlerinin senaryo yazarlığını yaptı. 7 Şubat 2012, MİT krizini konu alan Darbe filmi yakında vizyona girecek olan Avni Özgürel, birleşikbasın.com haber sitesinin de sahibi.

Akil İnsanlar Heyeti üyesi de olan Özgürel, "ajan gazeteci" iddialarında adı anılan bir isim. Hatırlattığımızda, Özgürel iddiayı yalanlıyor. Ve "Ajan olsaydınız söyleyebilir miydiniz" sorusuna şu yanıtı veriyor: "Tabii canım. Ama o zaman bu mesleği yapmazdım."

Gazetecilerin istihbarat birimleriyle ilişkisi olabileceğini söyleyen Özgürel'e göre, sorunlu olan "örtülü ilişki." "Bu mesleği ilerde hatırat yazmak için yapmıyorum" dese de bildiğini ileri sürüp içeriğini paylaşmadığı pek çok bilgi arasında "ajan gazeteciler" in de isimleri olan Özgürel, Cumhuriyet gazetesinin 29 Mayıs 2015'te "İşte Erdoğan'ın yok dediği silahlar" başlığıyla duyurduğu MİT TIR'ları haberinin yayından önce kendisine de geldiğini şöyle açıklıyor: "Cumhuriyet'in son TIR yayını; bu yayının içeriği tek bir DVD'dir. Bu DVD hepimize geldi. Bana da geldi, Hürriyet'e, Milliyet'e, Taraf'a, başka gazetelere, gazetecilere de gitti. Bir tek Cumhuriyet yayımladı." DVD'nin emniyet istihbaratında yapılmış bir çekirdekten sızdırıldığını savunan Avni Özgürel'in sorularımıza verdiği yanıtlar şöyle:

Sınırdaki hareketliliğe giden yolda yaşanan Diyarbakır, Suruç gibi patlamalar için sarf edilen "Devletin parmağı var" görüşüne siz ne dersiniz?

Sözünü ettiğiniz olaylarda parmağı olanlar eskisi gibi saklanmıyor. "Biz yaptık" diyorlar. Ya açıklama yaparak ya reddetmeyerek. Türkiye'de derin devlet yapılanması öylesine darbe yedi, ağır toplarını öylesine kaybetti ki toparlanmak için ümidini PKK'ya, DHKP-C'ye, IŞİD'e v.s. bağlamış durumda. Türkiye'yi bu noktaya getiren sürecin arka planına bakmak lazım. Üç yıl kadar önce ABD, "Biz bu IŞİD'i devirelim" dedi. Hatta Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Clinton'la "Üç ayda Esad'ı devireceğiz" dediler. Suriye gibi daktilo kullanmak için polisten izin alınması gereken bir yerde bir devlet başkanı üç ayda nasıl götürülür? Orada iktidara karşı mücadele edecek unsurlar dışarıdan gelecek unsurlardır. ABD "Buraya adam yığın" dedi ancak bir süre sonra "Esad'ın

yıkılması kararı doğru mu” düşüncesiyle “Durun” dedi. Bölge itibariyle uzayan fren mesafesi sürecinde, Türkiye hem kendi iç kamuoyunda hem dışarda IŞİD’le iş birliği ve TIR’la silah göndermekle suçlandı. 17-25 Aralık, cumhurbaşkanlığı seçimi, Selahattin Demirtaş’ın beklenmedik popülaritesiyle geçti. Ve bu, Türkiye siyasetini alt üst etti. Başka olaylar da var ama ben bu tür olaylarda bizim devletin parmağı olduğuna inanmıyorum. Türkiye samimiyetle çözüm sürecine inandı. Gündelik siyaset gerektirdiği için Erdoğan “Kürt sorunu yoktur” diyor ama nihayetinde “Baldıran zehri içtim” diyen o değil miydi? Türkiye çözüm sürecini içselleştirdi. Geri dönemeyecek kadar ileri çıktık.

“Türkiye’nin bu tür olaylarda parmağı yok” diyerek 17-25 Aralık sürecinde çıkan tapeler arasında yer alan Hakan Fidan’ın “Suriye’ye dört adam yollarım, Türkiye’ye sekiz füze attırırım” sözlerini yok mu sayıyorsunuz?

Hakan Fidan, “Biz gidelim oraya da şunu yapalım” demiyor, “İş kavga, hır çıkarmaksa bahane üretmek kolay” demek istiyor. Türkiye o kumpasların içine girmedi. Zaten Türkiye IŞİD’le koyun koyuna bir süreç yaşamış olsa bugün önüne birtakım tape ve tutanaklar dökülürdü. Ancak çok ciddi suçlamalara maruz kaldı Türkiye. Burada dayanak olabilecek tek şey var: Türkiye “IŞİD tehdidi yeter ki iç tehdit hâline gelmesin” dedi. DHKP-C, PKK’yla zaten kavga ediyorsun, bir de IŞİD’le kavga Türkiye’nin arzu etmediği bir şeydi. Gözden kaçan bir şey de var; PKK ile IŞİD, Türkiye’de hesaplaşmaya başladı.

İhya-Der cinayeti mi kastınız?

O da var; Adana da, İstanbul da...

Sizin gibi derin devletle ilgilenen bir ismin, detaylara hâkim olmadan

“Türkiye’nin hiçbir dahli yoktur” demesi devleti topyekûn aklamıyor mu?

Hayır, ben devleti topyekûn aklamam. Bu olaylarda bir dahli yok ama bizim devletin geçmişte kurduğu çok karanlık ilişkiler var. Bunların bir kısmını ben yazdım, çizdim. Bugün KCK davası benzeri kışkırtmaların emniyet içerisinden yapıldığını düşünüyorum. Aynı şey MİT’in içinde de olabilir

ama bu, kurumsal bir karar değil. Ankara’nın yorulduğunu düşünüyorum, o kadar.

Asker tarafından gündeme sokulan “psikolojik harekât” terimi varken, siz hangi gazetelere hangi filtrelerle bakıyorsunuz? *Sabah*’ın “PYD, IŞİD’den daha tehlikeli” manşetini okuduğunuzda, sizin eleğinizden ne geçiyor?

Ben öyle görmüyorum. Türkiye’nin Irak ve Suriye’nin kuzeyi de dâhil bütün bölgede Kürtlerle müşterek bir gelecek planlaması gerektiğini düşünüyorum. Erdoğan’ın bağımsızlığı kabullenişine dair bir şey duymamışken, Barzani’nin söylemi hatırlatıldığında geçenlerde “Irak’ın iç meselesi” dedi. Türkiye bazı şeyleri zamanla kabulleniyor. Gazetelerdeki haberlere de böyle bakarım. Haberciliğin günlük yaklaşımı, yani perakende yanılgımı çekmiyor.

Kastımız, istihbarata kulak veren/verdirilen gazetecilerin “yarattığı” yönlendirici haberler.

İstihbaratla demeyelim. Devlet dediğimiz yapı kompartımanlar hâlinindedir. Benim size aktardığım düşüncüyü savunanlar da vardır; MİT’in istihbarattan sorumlu eski müsteşar yardımcısı Cevat Öneş gibi düşünen, “Kürtler azıttı” diye bakan da. Sizin hangi kompartımana odaklandığınıza bağlı olarak devletin bakışı da değişir.

17-25 Aralık sürecinde sızan bir tape de Bilal Erdoğan, Tayyip Erdoğan’a *Sabah* ve *Takvim*’in manşetlerini söyledikten sonra, “MİT’ten malzeme bekliyorlar” diyor. Sizce burada gazetecilik açısından ciddi bir problem yok mu?

Bizde devlet her zaman için kendi sözüne kulak veren basını önemsemiştir. Örneğin, *Cumhuriyet*’in son TIR yayını; bu yayının içeriği tek bir DVD’dir. Bu DVD hepimize geldi.

Size geldi mi?

Bana da geldi, başka gazetelere, gazetecilere de gitti.

Hangilerine?

Hürriyet’e, *Milliyet*’e, gitmediği gazete yok. Bir tek *Cumhuriyet* yayımladı.

Siz neden yayımlamadınız?

0 kadar ki, haber formatında hazırlanmıştı metinler! Ben bunu kendime yedirmem. Nasıl cümleler kullanacağıma bile müdahale etmiş adam!

Size kim, nasıl ulaştırdı bu DVD'yi?

Öteden beri birtakım tapeler gelir. Bunların kaynağını söylemeyeyim ama emniyet içindeki istihbaratta yapılanmış bir çekirdek var. Bu çekirdek bu servisi yaptı. Ben buna itibar etmem.

DVD'nin gönderileceği gazetecileri istihbarat birimleri nasıl tespit ediyor?

Önemsenen gazetecileri bilirsiniz. Bunun gibi. İkna etmeyi arzu ettikleri ve iletecekleri haberi yayımlayabilecek, efendim internet sitesi olan, köşesi olan, televizyona çıkan biri hedefdir. "Bu insanı enforme etmeliyiz" denir.

Bu nitelikleri taşıyan pek çok gazeteci var, birimlerin bir gazeteciyi önemsemesine neden olan diğer kriterler neler? Neden örneğin size geldi de, başka bir gazeteciye gitmedi?

Durduğunuz pozisyonla da alakalı. Ben mesela AKP hükümetine muhalefet eden bir yazar değilim. Yayımlayacağım için değil, ama bana da gönderiyorlar, beni bilgilendirme ihtiyacı duydukları için. AKP ile kavgalı, Erdoğan ile mücadele eden bir gazeteyseniz, örneğin Taraf'ın yayımlamamasına şaşırırdım.

DVD, Taraf'a da gitti mi?

Tabii canım, gitmeyen yok. Bilmiyorum, ama muhtemelen size bile gelmiştir. Yollayanların "mutlaka yayımlanması" yönünde arzuları olduklarını biliyorum. Benim zaten bir gazetem yok, yazmıyorum da. Ama istesem söyleyebilirdim.

T24'e gelmediğini ekleyerek devam edelim; konjonktür nedeniyle de mi DVD'nin varlığını söylemediniz, yazmadınız? Örneğin Özden Örnek günlükleri size gelse yayımlar mıydınız, yoksa o zaman da "Oyuna gelmeyeyim" der miydiniz?

0 yayını her zaman olumludum. Müthiş bir şeydi. Biliyorsunuz, o günlüklerin bir kısmı yayımlandı, bir kısmı için "Köye

götürdüm, yaktım" dendi. Gerekçesini sorduğumda da "Özel hayata ilişkindi" dendi. Ben o olayların tamamına inanıyorum. İnandığım için de Ergenekon ve Balyoz davaları hakkında yazarken tereddüt etmedim. Orada o paralel yapının birtakım kasetler, DVD'ler, aralara bir şeyler sokuşturduğuna hiçbir itirazım yok, bunlar olmuştur. Ama Türkiye'de o grupların darbe hevesiyle harekete geçtiklerini düşünüyorum.

Siz Taraf'ın başında olsanız Balyoz belgelerini yayımlar mıydınız?

Hiç şüphesiz.

MİT TIR'larında sizce farklı olan ne; yoksa Star yazarı Cem Küçük gibi "Türk devleti Esad'ı devirmek için atom bombası bile gönderse bir yazar bu planı ifşa edemez" diye mi düşünüyorsunuz?

0 ne yazmış bilmiyorum, ama şunu söyleyeyim: Gerek Türkiye'de gerek yurt dışında birçok operasyonu takip ettim. Pek çok devletin istihbarat örgütü operasyon yapar. Türkiye'nin de yapmasını yadırgamam. Yeter ki savaş kışkırtıcılığı olmasın. Benim Suriye Türkmenleri arasında tanıdıklarım var. Rejim Türkmenlerin üstüne gelmediği için ticaretle uğraşmışlardı. Bu nedenle bugün kendileri için mücadele verebilecek durumda değiller. Onlara silah gönderilmesini hiç yadırgamam. Oyuncak mı göndereceğiz savaş bölgesine?

Nasıl ve kime gönderildiği önemli değil mi?

Ben soruşturduğumda Suriye'den Türkmen arkadaşlarım "Evet, biz Türkiye'den silah alıyoruz" dediler. Nusra'ya da gitmiş midir bilmiyorum ama bu önemli. Ayrıca ben şimdi bir telefon açsam böyle bir operasyon yapılır mı? Dünyanın hiçbir yerinde eşi benzeri olmayan bir şey Türkiye'de yapıldı.

"Paralel yapı" iddialarından bağımsız soracağız; böyle bir silah sevkiyatına ilişkin belge gelse yayımlar mıydınız?

0 yayınların esas mantığı silahın Türkmenlere değil, IŞİD'e gittiği üzerine.

Türkmen gruplardan “Bize silah gelmedi” diyenler de oldu.

Hiç öyle bir grup yok.

Sizece buna ilişkin haberler uydurma mı?

Tamamen uydurma. Oradaki sekiz önemli Türkmen grubun liderini tanırım, irtibatım var. Birisinin de bana “Ankara’dan destek görmüyoruz” demesi lazım. Sekizi de yetersiz demekle birlikte “Destek alıyoruz” diyor. Yayınlarda İŞİD’e destek verildiği, bunun da Erdoğan’ın tercihlerinden kaynaklandığı algısı yaratıldı. Erdoğan dâhil hiçbir siyasetçi böyle bir tercihte bulunamaz çünkü korkar. Bu silahları gönderenler mutlaka yazılı emirle gönderir. Geçmişte, bir başbakana “Öcalan’ı hedef alan bir operasyon yapacağız, operasyon emrini siz vermiş olun” denildi ve imza da atıldı.

Tansu Çiller’den mi bahsediyorsunuz?

Operasyona katılanlar listesi yarın öbür gün madalya vereceğin adamlar. Listede kim var, bilmezsin ki. “Yeşil diye bir adam var, başımıza bela bu” dediğinde, “İmzaladınız, görev verdiniz” diyorlar. İstihbarat örgütleri kendilerini korurlar, daima başbakanları böylesi tuzakların kenarına çekerler. Onun için siyasetçiler bu tür emirleri imzalamaz. İstihbarat örgütü de böyle bir inisiyatif kullanmaz. Ama öbürü, yani Türkmenleri desteklenmesi MGK kararıdır.

İstihbaratın bu girişimde gazetecilerle iletişimine dair verdiğiniz his, daha gevşek bir temas. İstihbarat birimleri “Elemanım” diye baktığı bir gazeteciyle nasıl ilişki kuruyor?

İkisi birbirinden farklı.

Kaç çeşit yöntem/ilişki var?

Türkiye’de istihbarat örgütü ile birlikte çalışan gazeteci vardır. Eğer iş ajanlık seviyesindeyse, bu, meslekî bakımdan tamamen kepezeldir.

Ajanlık eşittir para karşılığı düzenli eleman olmak mı demek?

İster paralı ister parasız. Bazı gazeteciler hâlâ çocuksudur, ajan olmak hoşlarına gider. “Gizli görev” heyecanı... Onun dışında MİT’ten bilgi almak, analiz yapan her gazeteci için arzu edilecek bir şeydir. Önemli bir bilgiyi yazmak noktasına gelmişsem, MİT’ten teyidini isteyebilirim. MİT’in basın müşavirleri benim her zaman tanıdığım insanlar olmuştur. Birlikte çalıştığım biri, MİT’te basın müşaviri olarak çalışmaya başlayınca çok şaşırılmıştım, sezmemiştim çünkü.

Hayri Birler mi kastettiğiniz?

Mesela o. Ben MİT’le ilgili, kimin MİT personelinin borsada para kaybettiği, mafyöz unsurlarla nasıl iç içe yaşadıkları gibi önemli bilgiler de yazdım. Bunlarda mesela MİT’ten teyidini alırım, teyit etmeseler de yalanlamayabilirler.

MİT’in her teyidine güven, her suskunluğuna doğruluk atfetmek...

Benim kendi doğrularım var. Seçtiğim kişiyi de daha önceki ilişkilerimde tartmışımdır zaten. Yoksa “beni kullanıyor mu”yu hissetmemek mümkün mü? Siz de bu mesleği yapıyorsunuz, birisinin sizi aracı kılıp kılmadığını zaman içinde öğrenirsiniz. Kullanılmışsanız bile bir defa kullanılırsınız, sonra ilişkiyi koparırsınız.

Sizin geçmişinizde “Kullanılmışım” dediğiniz bir vaka oldu mu?

MİT benim hakkımda 12 Eylül’de çok olumsuz raporlar düzenlediği ve onlarla hep çatışageldiğim için yıldızımız barışmadı. Şimdi, zaman zaman eleştirseler de doğru söylediğimi görüyorlar. Ben Akil İnsanlar Heyeti’yle Kılıçdaroğlu’na da gittim. Benim için önemli olan ülkenin çıkarlarıdır. Bunu sağlayan Kılıçdaroğlu ise bundan memnuniyet duyarım.

Sizin için önemli olan gazetecilik değil, ülkenin çıkarları mı?

Akil İnsanlar Heyeti çerçevesi gazetecilik dışı bir iş. Bu teklifi kabul etmemin tek gerekçesi, barışın tesis edilmesine inancım.

Ajanlık ve teyit için başvuru arasında gazeteciler ile MİT, emniyet veya asker arasında kurulan ilişki biçimleri neler? Örneğin “dost kuvvet” gibi bir kategori de var mı?

Millî Güvenlik Akademisi diye bir akademi vardır. Harp Akademileri'nin içindeki bu akademiden mezun gazeteciler de vardır. Oradan mezuniyet sizin bürokraside bir yerlere gelmenizi kolaylaştırır. Özellikle kamunun etkin olduğu mecralarda...

Böyle bir CV, medya patronunun önüne geldiğinde ne olur?

Öyle bir medya patronuysa herhalde önemser.

Nasıl bir medya patronuysa?

Ne bileyim, çok devletçiyse mesela.

Bu güvenlik akademilerinden mezun ünlü gazeteciler var mı?

Var.

Bu da Avni Özgürel'in “Biliyorum ama söylemem” dediği bilgilerden mi?

[Gülüyor] Genelkurmay'ın da Halkla İlişkiler Dairesi var. Ve orayla yakın temasta olan gazeteciler var. Gizli kapaklı olmadıkları sürece bunları anlayabilirim. Bir iş gizli kapaklıysa bunu kabullenemem. Örtülüyse bir ilişki sorunludur.

İstihbarat birimleriyle hangi gazeteciler sizce açık açık, hangileri örtülü iş yapıyor?

Bu kendinize olan güveninizle alakalı. Bu mesleğe ne kadar önem veriyorsunuz? Biri bana bugüne kadar “Senin dediğin gibi olmadı” demedi, bir tek yazıma böyle bir itiraz gelmedi.

Söylediğiniz ve çıkmayanlar listesinde “Türkiye 2012'de barışa kavuşacak,” “En geç 2013'te demokratik bir anayasa çıkacak” iddialarınız da var.

Ben “İtiraz gelmedi” dedim, “Söylediklerim gerçekleşti” demedim. Birtakım görüşmeler yapıyorum, HDP'lilerle de, Kandil'le de, devletin insanlarıyla da, MİT'le de, Erdoğan'la

da. Çıkan izlenim: “Bu iş iyi gidiyor, biter.” Ama Habur yaşandığı vakit, AKP panik oldu ve derhal geri adım attı. Ben bunun bir medya operasyonu olduğunu anlatmaya çalıştım. Bunu beklemiyordum.

Bugün o sözlerinizi fazla iddialı buluyor musunuz?

Fazla iddialı. Ama hiç pişman değilim. Elimdeki deliller onu söylettiriyordu.

Gazetecinin bir borcu da nüansı tutturabilmek değil mi?

Onu tutturabilmek, ama ben kâhin değilim canım. Erken seçime gidiyoruz diyorum. Selahattin Demirtaş, “Koalisyon olmasa bile AKP'ye dışarıdan destek olmaya evet” derse, Kılıçdaroğlu çıkıp “AKP'yle anlaştık, çarşamba günü açıklıyoruz” dese ne diyebilirim? Benim görevim o günün koşullarında neyin olacağını ya da neyin olmayacağını okuyucuya söylemek. Ya tutmazsa insanlara ne derim, diye düşünmem. Bu mesleği ilerde hatırat yazmak için yapmıyorum. “Ben demiştim” cakasına meraklı tiplerden de değilim. Var böyleleri; iki laflarından biri, “Ben demiştim, yazmıştım...” Çıkar göster desen yok, söylediğinin zıddı pek çok beyanı, yazısı var.

Kaleminize yansıyan ve yansıyamayanlara geçmeden soralım; Habur'da olduğunu söylediğiniz “medya operasyonu” nasıl gerçekleşti?

Genelkurmay'dan, genel sekreterlikten filan neyse birileri telefon ediyor, “Bu ne rezillik, gördünüz mü” diyor.

Kime açıldı o telefonlar; medya patronlarına mı, Ankara bürolarına mı?

Hem Ankara bürosuna hem İstanbul'daki yayın yönetmenine. Gazetelerin bir tanesinin üstünde “Türkiye, Türklerindir” yazıyor.

Sizin de vaktiyle çalıştığınız Doğan Medya Grubu'nun en büyük gazetesinde.

Sadece Doğan Grubu'nda değil, Sabah'ta da geçmişte ne manşetler atıldı. Bunlar kamuoyunu birden başka bir noktaya

götürüyor. Hatırlayın, Ahmet Kaya ile ilgili bir laf, ama şimdi herkes pişman! Adam Türkiye'den gitti, kalp krizinden öldü, şimdi "pardon" diyoruz.

**30 Kasım 2011 tarihli "Medyanın katı, sıvı, gaz hâlleri!" yazınızda şunu yazdınız: "Dünün burnundan kıl aldırmayan, başbakanları ayağına getiren, bakan tayin eden, hükümet kuran, hükümet yıkan kuvvetine ne oldu? (...)
Şarap uzmanlığından umre yarenliğine, spermden iç çamaşırı markasına Said Nursi'den Fethullah Hoca muhabbetine, oradan Ahmet Kaya'nın mezarına savrulan, her savruluşunda çaresizliğini, paniğini sergileyen ar damarı çatlamışlıktan bahsediyorum. Neyse ki sonu geldi bu oyunun."**

Ne yazık ki sonu gelmemiş, hazret hâlâ yazıyor. Tutmayan öngörülerimden biri daha. Bazılarının gücünü tam tartamamışım demek... "İnsan yirmi yıl bir patronla çalışınca onun sırlarına da vâkıf olur" diyen adamla lades tutuşmayacaksın. Sırlar önemli.

Siz de bu medya grubunda yazardınız.

Çalışmış olmak, onun bütün yöneticilerine kefil olmak değil ki.

Elbette, ancak yayın yönetmeninin hükümet kurup yıktığını söylüyorsunuz.

Evet.

Sizce bunlar Aydın Doğan'a rağmen gerçekleşebilecek şeyler mi?

Elbette ilişkisi vardır ama sadece ondan ibaret değil. Bazen Aydın Doğan genel yayın müdürünün dediğini yapar, Dinç Bilgin de yapar. İki medya grubunun bakanlar kurulunda kontenjanının olduğu bir dönemi yaşadık. Karabasan gibi bir dönemdi. Gazeteci, gazeteci gibi olmalı ve başka bir şeyi olmamalı. Özkök'ün "Ben bu grubun CEO'suyum" diye bir açıklaması olmuştu. Buna gazeteci denir mi? Benim ölçülerim başka, Hasan Cemal'e yapılanı da doğru bulmam, başkasına da. Nitekim Hasan'ı programıma davet ettim ve sordum: "İşten atılmanı Tayyip Erdoğan mı istedi?" Hayır dedi, "En küçük bir günahı bile yok." Ama sonra T24'te "Evet, Erdoğan yaptı" dedi.

Erdoğan'ın hakkında "Batsın böyle gazetecilik" dediği Cemal'in "Erdoğan'ın en küçük bir günahı bile yok" dediğine dair şüphemiz var. Sizce Özkök, Aydın Doğan'a rağmen hareket etmiyorsa, yapılanlar Aydın Doğan'ın işine mi geliyordu?

Herhalde; size de bedavadan banka verseler, bonus... Bunlar oldu. Şimdi AKP ile Doğan Grubu'nun arası açıldı. Eğer birtakım taleplere Erdoğan ayak uydursaydı, canciğer kuzu sarması devam edebilirdi.

Bilal Çetin'in 28 Şubat dizisi üzerine şunu söylediniz: "TGRT konusunu kaleme alırken bu kuruluşun patronuna çalıştırması istenen gazetecilerin isim listesinin de verildiğini yazsaymış. Bunlardan biri patronunun çaresizliğinden yararlanarak 15 bin dolar maaş ve Boğaz'da bir villa alması üzerine dönemin bir generali 'Yahu ne güzelmiş böyle bir medya işi, biz de emekli olunca böyle bir kapı bulalım' dedi." Bahsettiğiniz gazeteci kim?

Enver (Ören) Bey, Allah rahmet eylesin, çok kötü köşeye sıkıştırıldı. Düşünün hem gazeteniz hem televizyonunuz hem holdinginiz elden gidiyor. "Bir tek kurtulma koşulunuz var, size bir yayın müdürü tayin edeceğiz, o ne derse ona evet diyeceksiniz" diyorlar. Ali Baransel'i böylece genel yayın müdürü yaptılar. Hiç Türkiye gazetesi ile uyuşacak bir insan değil, ama TGRT her gün haber bülteninden önce ve sonra "Ali Baransel'den özlü sözler" diye vecizeler yayımlardı. Şimdi Enver Bey'e acımaz da ne yaparsınız? Bana yazarlık teklif etmişlerdi önce, "Hayır" dediğimde Enver Bey, "Peki, ne yapayım" diye sordu. Ben de "Kapat abi" dedim.

Erdoğan, Milliyet ve Vatan gazetelerini satın aldıktan sonra, Erdoğan Demirören'in kendisine yayın grubunun başına kimi getirmesini sorduğunu ve Akif Beki yanıtını verdiğini söyledi. Acıma duygunuz bu noktada da harekete geçiyor mu?

Mesleğim adına acıyorum tabii. Demirören'i tanımıyorum. Medya sektörüne yabancı bir insan. Erdoğan medyayla ilişkileri bakımından çok eleştiriliyor. Ama hangi lider gazetelerin kendisinden övgüyle söz etmelerini istemez ki? Demirel aramadı mı? Ecevit? Özal? Aramamazlık

etmezler. Kendileri eleştirildikleri vakit kızarlar da. Patronlar bunun karşısında duramıyorsa eleştirilmesi gereken kim? Ben bu konuda hiçbir şekilde de Erdoğan'a kızmam. Karşılığında ihale veriyorsa sadece o noktada kusurlu bulurum. Yoksa siz ricacı olarak başbakanın kapısına gitmişseniz, zaten bu işi baştan kaybetmişsiniz demektir. Reza Zarrab hadisesinde de bence en masum adam o.

Neden?

Adam iş adamı, işini yaptırmak istiyor. Bundan para alan bizim bakanlar.

Buna karşın, A Haber'de 29 Aralık 2014'te şunu söylediniz: "Zaten dört bakan kendisinin masum olduğunu söylüyor ve delil gösteriyorlarsa ortada şaşılacak ve büyütülecek bir şey yok."

Şaşırmadım ama büyütülecek bir şey yok değil. "Ben suçluyum" demelerini mi bekliyorduk?

Devamında da "İster Yüce Divan'a destek ister gerek yok kararı çıksın, hiç fark etmez, Meclis Genel Kurulu'na gelecek bu karar. Herkesin içini ferahlatacak bir karar çıkacak, bundan yana şüpheniz olmasın" dediniz.

Ahmet Davutoğlu'nun eğilimini biliyorum. Davutoğlu, dört bakanı çağırırdı ve "Siz isteyin, Yüce Divan'a gidelim" dedi. Dört bakanının dördü de karşı çıktı. Davutoğlu oy vermemek için yurt dışına gitti. Bilgi sahibi değilim ama Davutoğlu da, vekâlet verdiği Yalçın Akdoğan da Yüce Divan'a gitsinler diye oy vermişlerdir.

Dört bakan arasında "Yüce Divan'dan korkmuyorum" diyen Erdoğan Bayraktar'ı ayrıştırmak lazım. Ancak Davutoğlu'na iyimser bakışınıza rağmen AKP, oylamada Yüce Divan'a karşı organize davrandı.

Beklediğim gibi çıkmadı. Dün gitmediler ama bu kişiler yargı önüne bir şekilde gidecekler. Siz alıntılılamadınız, ama ben bu insanların "AKP'nin yakasından düşmesi gerektiğini" de söyledim. Bence hiç kimse o oyları inanarak vermedi.

Sizce Erdoğan, Yüce Divan'ı istiyor muydu?

Evet. Ama cumhurbaşkanlığı seçimi, şu bu filan, öyle bir sarmalın içine girdi ki... Erdoğan'ı ürküten, birbirini tetikleyen şeyler oldu zannediyorum. Bu insanlar AKP grup toplantılarına katılabildiler mi, ben ona bakıyorum.

Ahmet Sever, Abdullah Gül sayesinde Egemen Bağış'ın Erdoğan'ın yeni kabinesine alınmadığını yazarken, bu söyledikleriniz "AKP'ye muhalefet eden bir gazeteci değilim" diyen Avni Özgürel'in iyimser yaklaşımı mı?

Kimseye kefil olmam ben. Erdoğan'ın da buna ihtiyacı yok. Ama Erdoğan'ın bu konuda toplumsal algıya itibar etmesi gerekirdi.

"AKP'ye muhalefet etmeyen bir gazeteciyim" ne demek?

"Muhalefet etmeyen" demedim, neden etmeyeyim! AKP'ye çok eleştiri de yapıyorum. Ama genel olarak MHP'ye oy veren bir insan olarak AKP'yi şunun için tuttum; çok önemseyemediğim çözüm süreci için hiçbir siyasetçide görmediğim bir kararlılık vardı. Arada hatalar yapabilir ama ben ana çizgiye bakarım. Türkiye'de bu işi kim götürebilir diye baktığımda hâlâ Tayyip Erdoğan'ı görüyorum. Ben MHP'ye de gidip konferans verdim. Siyasî meseleden daha büyük bir kültür meselesi olduğunu söylüyorum. Kürtçe "Seni seviyorum" nasıl denir, bilmiyoruz. İngilizcesini, Fransızcasını, Almancasını biliyoruz ama 11 asır birlikte yaşadığımız halkın dilinde "Seni seviyorum" lafının nasıl söylendiğini bilmememiz önemli değil. Değilse, hiçbir şey konuşmaya değmez.

Erdoğan'ın Çin ve Endonezya gezisine çıkarken çözüm sürecinin HDP/ PKK ile sürdürülemeyeceğini duyuran, bazı HDP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını talep eden açıklamasından sonra da böyle mi düşünüyorsunuz?

Ben hâlâ şu kanaatimi muhafaza ediyorum: Barış olacak... Olacak olmasına ama Türkiye zaman kaybediyor. Ücalan'ın bu noktada çok kararlı olduğuna inanıyorum. Ona kalsa,

önümüzdeki hafta biter bu iş, PKK da Öcalan'a direnemez. Türkiye'ye silah bıraktığına dair belgeyi verir. Biz beş yıl kaybettik.

İstihbarat birimlerinin gazeteci devşirirken kullandığı araç ne, para mı?

İki türlü. MİT veya emniyet istihbaratı para vermez, zannetmiyorum. Para alan birisini biliyorum. Ne kadar para aldığını merak etmişim.

Ne kadar alıyormuş?

Kendisine sormadım, MİT'ten aldığım teyide göre, bugünün ölçüleriyle üç-beş bin bir şey.

MİT'e çalışan bir gazetecinin aldığı maaş üç-beş bin lira arası mı?

Bin lira filandır.

Üç-beş bin diyordunuz?

Öyle de olabilir, bilmiyorum, ne kadarsa. Ama öyle muazzam paralar değil. O seviyede paraları belki yabancı kişilere verebilirler.

Dolayısıyla sizce temel motivasyon "devletin bekası" iddiası mı?

Hayır, o bir kamufraj. Temel motivasyon, sizin o kimlikle sağladığınız zırh.

Deşifre edemezken, bunun zırhını nasıl kullanabilir bir ajan?

Bazen deşifre de edebilirsiniz, isterseniz. Bunu nerede yaptığınızla da alakalı. Telefonla arayıp biz polisiz diyor ve insanları dolandırabiliyorlar da gerçek istihbarat personeli menfaat sağlamayı kafaya koyarsa neler yapabilir düşünün. Bu kişilere baktığınızda çocuksu bir heyecan duyduklarını da görürsünüz, James Bond olmak istiyorlar.

Sizce sebep karakter zaafı mı?

Başka ne olacak?

Video kaydı ile şantaj olamaz mı?

Daha genç yaştaki erkek arkadaşların olabilir. Bir kızın ilgisini çekmek için atraksiyonlar yapmasına benzer bir hâl.

MİT, asker, emniyet sizce "potansiyeller" listesi çıkarırken isimleri nasıl tespit ediyor?

Emniyetinkinde tabii daha fazla kullanım kapasitesi var. Sadece istihbarat için değil ama Oğün Samastlar da var. Gazetecilik açısından baktığınızda, söyleşinin başında birtakım CD'lerin gönderildiğini söyledim. Her gönderdiğiniz ajan olmaz, ama bazıları var ki onlarla sağlam irtibatınız olması lazım. Ki yayımlanmasını istediğiniz şey yayımlanmıyorsa onun yaptırımını olmalı.

Nedir yaptırım?

O ilişki deşifre edilebilir.

"Ajan" gazeteciler ile kurumlar arasında "zorunluluk" doğuranlar ne: para ihtiyacı mı, aile mi, takip sonucu elde edilenler mi?

Bazı şeyler var, onları örnek vererek anlatmam doğru olmaz. Bir şeyi yapmak zorunda kalırsınız, yapmamanın bedelini göze alamadığınız için. Kamuoyunda tam tersi, çok demokrat, aydın bir imajınız varsa... Bir bakarsın, çok cesaretli bir çıkış olarak görürsünüz ya da "Hayret niye böyle ters bir şey yaptı ki" dersiniz. O, kendine göre rasyonalize eder. Ben bazen onu tanıdığım için onun yönlendirmenin eseri olduğunu görürüm. Yönlendirme olmasa bile, yanılarak öyle gördüğüm de olmuştur.

Sizce istihbarat, devşirilen gazetecilerin ne yapmasını istiyor?

"Köpürtün" deniyor, o kadar. Kötü resimler, dehşet tabloları, kara haber... İnsanların moralini bozuyorsun. "İşte Yeni Türkiye" başlığı altında bir fotoğraf, nasıl denk gelmişse Beyoğlu'nda tüm kadınlar başörtülü, tüm adamlar da sakallı. İstesene bir araya getiremezsin.

"Köpürtün"ün yanı sıra Şırnak katliamlarını PKK'nın yaptığını, Uğur Mumcu cinayetinin arkasında İran olduğunu söyleyerek gerçeği örtbas etme veya yönlendirme gibi yöntemler de mevcut mu sizce?

Hiç şüphenez olmasın, var. Eskiden Öcalan silahlı unsurları hudut dışına çıkarma kararı alınca, "Bin-iki bin kişi kalsın, lazım olur" diyen general oldu!

Ancak bahsettiğiniz, medyadaki “O yapmadı, bu yaptı”cılık için arkada bir devlet desteği gerekiyor. Bugün...

Devletin içindeki bir odağın. İstihbaratçı olarak tanıdığın Ahmet Bey’se, senin için istihbarattan anladığın Ahmet Bey oluyor. Ve sen Ahmet Bey’in hangi kompartımanın içinde olduğunu bilemezsin.

Söyleşinin başında operasyonlara dair medyaya “yönlendirici” arama yapıldığını düşünmediğinizi söylediniz. Ancak kompartımanlardan bağımsız, bugün “O yaptı” diyebilecek ve bunu destekleyecek en azından göz doyurucu haber üretimini yapabilecek olan AKP iktidarına yakın olan gazeteler değil mi?

Şöyle bak; önemli olan gazetenin kamuoyu oluşturma kabiliyetidir. Bir gazete manşetten haber verir ve bu etki uyandırmaz ama filanca gazete tek sütun haber koyar, o, insanlarda ve siyasette etki uyandırır.

Bu sızmanın arzulanacağı gazeteler sizce hangileri?

Bugün için söylemiyorum, ama Mehmet Y. Yılmaz, İsmet Berkan döneminde Radikal’de olabildiğince hatası az bir yayıncılık anlayışı vardı. Orada çıkan tek sütun bir haber önemliydi. Yansımalarını öfke ve taltif olarak da görüyorduk.

Derin devletin yönlendirmesi için eski çalıştığınız kurumun sütunlarını işaret ediyorsunuz, doğru mu?

Hayır. Aynı şeyi karşıt bir yayında, diyelim ki Yeni Şafak’ta, Sabah’ta da görebilirsiniz. Önemli olan hangisinin inandırıcı olduğudur. Toplumu Hürriyet’in haberi motive ediyor diye düşünüyorsanız, o önemlidir.

Takvim’in manşetlerini gördüğünüzde aklınızdan geçenler ne; “çiğ” buluyor musunuz?

Okuduğum ve bakmadığım gazeteler var. Bakmadıklarım hakkında hükümde bulunmak istemem.

Sabah baktıklarınızdan mı?

Tabii.

Sizce patronu kim?

Bilmiyorum. Ben gazeteye bakıyorum, patronu kim diye bakmam. Kendi çalıştığım kurumunkini biliyordum, o kadar. Fazla da ilgilenmiyorum ama bir müteahhit grup, değil mi? Sabah, Milliyet, Cumhuriyet, Hürriyet, Radikal; alışkanlığım olduğu için onlara bakıyorum.

Sizce Dinç Bilgin, Mehmet Barlas’a neden 25 bin dolar maaş veriyordu?

Az veriyormuş.

Öyle mi düşünüyorsunuz?

Gazeteciliğe başladığım dönemde resmen açtım ben. Abdi İpekçi’nin döneminde Milliyet’te staj için İstanbul’a geldim. Sultanahmet’te gece bekçiliği anlaşması yaptığım bir eczanenin deposunda kaldım. Ama bugün belgesellerden, dizi filmlerden kazandığım parayla, 25 sene önce ineklerin otladığı burayı aldım. Bence bu gazetecilik açısından üst bir standart. Gazeteciliğe başladığım dönemde gazetecilerin böyle lüksleri yoktu. Bugün gazetelerin köşe yazarlarının bir kısmı zengin insanlardır.

Her dönem belli bir pozisyonu koruyan Mehmet Barlas’ın ayrı bir yeri yok mu?

Barlas’a haksızlık olur, sadece o değil. “Bana bir yelkenli tekne alır mısınız” diyen daha genç, tecrübesiz, medya yöneticisi olmuş meslektaşlarımız var.

Derya Sazak’tan mı bahsediyorsunuz?

Mesela Derya. Herkesin bir standardı var, bu bir alışkanlık hâline getirildi.

Bakış açımızdaki fark bunun normalleşmesi noktasında.

Eğer gazeteciliğinizi yapmak için yüksek bir ücret istiyorsanız, buna benim söyleyecek bir lafım olamaz. Çok yüksek ücretlerle çalışan gazeteciler dünyanın her tarafında var. Dolayısıyla buna hiçbir itirazım yok.

Sizce gazetecilerin meslekleri için aldıkları yüksek maaşlar, yeri geldiğinde tam da gazetecilik yapmamak için razı oldukları fiyatlara dönüşüyor mu?

Ne söylediğinizi anlıyorum ama bu tamamen sizin tiynetinizle alakalı. Bir şeyi yazmak için de yazmamak için de alabilirsiniz. Ben mesela uzun süredir yazmıyorum. Yazsam birileri gücenecek, ki gücendirdim de. Ama bir şeye de faydası olmuyor. Kimsenin yüzü kızarmıyor maşallah. Ben belgesel yapıyorum. Ve bunun için rica ederim. Çünkü ben Türkiye'nin yakın tarihini önemsiyorum. "Bakış açımı beğenmeyebilirsiniz. Ama ben bunu yapmak istiyorum," "TRT'yi arayın, bana para versin" diyorum.

Bu konuşmayı siyasîlerle mi yapıyorsunuz?

Siyasîlerle demiyorum. İş dünyasıyla da, mesela Digitürk'le yapıyorum.

TMSF yönetimindeki Digitürk'le mi?

O zaman TMSF'de değildi, Karamehmet'indi. Ben bunu mesleğimin de bir gereği diye görüyorum. Bazı şeyleri yazarak anlatabilirim. TRT'de portreler galerisi diye bir şey yazdım, 90 bölüm. İlk defa Türkiye radyo, televizyonlarında Mustafa Suphi, Mehmet Ali Aybar, Hikmet Kıvılcımlı gibi soldaki aydınlardan tutun da sağın kenarda kalmış Nurettin Topçu ve Sabri Ülgener'in, hepsinin portrelerini yazdım. Mustafa Suphi için "büyük vatansever" diye yazdım. IRI yayınlamamak için kaç denetimden geçirdi. "Solcularla ilgili niye böyle yazıyorsun" dediklerinde, "Senelerdir ben bu adamlara delikanlılığımda küfür ettim, bir özür borcum var" dedim. Bu yeter mi bilmem ama kendi yapabileceğim bu kadar. Şimdi, bunun için destek isterim. TRT'nin genel müdürü ister CHP'li ister AKP'li olsun.

Darbe filmi için siyasîlerden destek istediniz mi?

Hayır. Olsaydı filmde Erdoğan'ı gösterirdim. Ayın 31'i gibi vizyona girecek.

Mahpeyker Kösem Sultan belgeselinizin teşekkür listesinde Egemen Bağış ve Hayati Yazıcı isimlerinin yer alma sebebi ne?

İstanbul Kültür Başkenti projesinden destek almıştım. Onun yönetim kurulunun hepsine teşekkür ettim. Özel olarak onlara teşekkür etmiş değilim.

"Ajan gazeteci" iddiaları arasında adı en sık zikredilen isimlerden biri de sizinki oldu.

Neden biliyor musun? Ben iyi bir gazeteciyim. Sezgilerim de iyi. Hepsinde isabet kaydedemiyorum tabii ama isabet ettirdiklerim de çok. Böyle olunca, "Bu nereden bilir bunları, mutlaka MİT" diyorlar. Türkiye'de biraz doğru tahliller yaptığınızda insanlar farklı değerlendirebilirler. Bunlar geçmişte bana sorulduğunda sadece gülümsedim.

Ajan olsaydınız söyleyebilir miydiniz?

Tabii canım. Ama o zaman bu mesleği yapmazdım.

Yapanlar var.

Yapan var ama ben gazetecilik mesleğine leke getirecek hiçbir şey yapmam. Kitap, senaryo yazarım. Polis muhabiriydim, ondan dolayı İz Peşinde adlı bir dizinin senaryosunu yazdım. Hayatımı yazarak kazanacağım, başka türlü yapamam. Bir şey olsam onu söylerim. Ama söylerken bu mesleğin dışında bir insan olarak söylerim. Mesela, müteahhit Avni Bey olarak söylerim.

"Müteahhit Avni Bey" bile olsanız ajan olduğunuzu söylemeniz ne kadar mümkün?

Söyleyebiliyorsam öyle söylerim. Ama gazetecilik öyle bir meslek değil.

Gazeteciliği lekelediğini düşünerek çizgiyi böyle çiziyorsanız "beş altı ajan gazeteci biliyorum" ifadenize neden olan kişileri niçin paylaşmıyorsunuz?

Beş altı kişi değil bir kere, daha fazla. "Şunu söyledin, bunu söylemedin"e dönüşür.

“Ajan gazeteciler” ne kadarlık bir hacim kaplıyor sizce?

Epey var. Kimisi polisle, kimi MİT’le, kimi askerle çalışıyordu. İyi gazete okuruysan zaten anlarsın.

Nasıl?

Benim yaşıma gelince anlıyorsun, “Bu oradan gelmiş” diye.

Siz, örneğin, Cem Küçük’ü okurken “ajan” hissine kapılıyor musunuz?

Ben çok fazla öyle bakmıyorum. Çok gazete okuyan bir insan da değilim. Sen merak ediyorsun galiba, ama ben şu gazeteci ne yazmış diye de çok merak etmiyorum.

Hangi gazetelerde sizce “ajan gazeteciler”in ağırlıkları daha fazla?

Ağırlıklı olarak alakası yok bu konunun. Gazetede işgal ettiğiniz konuyla alakalı. Bir kişisinizdir ama gazetenin bütününe etkilersiniz. Geçmişte çok tartışılan isimlerin bir kısmı doğrudur esasında.

Fatih Altaylı mı kastınız?

Bilmiyorum. Onun için de yazıldı, çizildi.

Mehmet Eymür, MİT tarihli biri için olağan dışına çıkarak “Altaylı siyah kalem olarak anılırdı” da dedi. Potansiyel ajan gazeteciler için güven zedeleyici olacak bu çıkışla Eymür ne demiş oldu?

Böyle bir ilişkiye girmişseniz, MİT’e, emniyete kadrolu olarak çalışıyorsanız, günün birinde bu ilişkinin deşifre edileceğini de göze almalısınız zaten. Birisi istediklerini yapmadığınızda veya hoşuna gitmeyen bir şey yaptığınızda sizi deşifre eder.

MİT’ten biri çıkıp “Avni Özgürel bizim mor kalemimizdi” dese?

Bir şey çıkarıp göstermesi lazım. Benim için öyle bir şey diyemezler.

Neden?

Böyle bir ilişkim olmadı çünkü. Tam tersi, raporları var benimle ilgili. 12 Eylül’de ben cezaevindeyken askerî

mahkeme MİT’ten hakkımda bilgi talep etti. Ve gelen raporda benim ülkücü, 12 Eylül’den sonra dışarıda başsız kalan MHP’yi yeniden örgütlemeye çalışan biri olduğum yazıldı. Şimdi önemli bir konumdaki bir meslek büyüğümüz, abimiz de hakkımda çıkardığım haftalık gazete Yeni Sözcü’nün isminden yola çıkarak “Faşizmin yeni sözcüsüdür” deyince, cümbür cemaat bir durumumuz oldu. MHP’ye hiçbir zaman kayıtlı olmadım ama yakındım. Çok eleştiriler de yazdım MHP’yle ilgili. Ama MHP’li bilindim. Sorulduğunda tekzip etmedim.

Bir parantez: Ülkücü hareketin 1980 darbesi öncesinde devlet ile paralel hareket ediyor olmasının akla getirdiği şu cümleye ne kadar katılırsınız: “Devlet için soldansa ülkücüler arasından ajan devşirmek daha kolay?”

Yanlıştır. İsim vermeyeceğim ama sol örgütlerin liderlerinin içinde istihbarata çalışan vardır. 12 Eylül gecesi Türkiye’yi son uçakla iki kişi terk etti. Birisi Abdullah Çatlı, sol örgüt lideri olan diğerinin adını vermeyim. Aynı istihbarat birini Bahçelievler Katliamı’nda yedi İşçi Partilinin öldürülmesinde, öbürünü başka şeylerde kullanıyor. Bir ülkücü Avrupa’da başı derde girse kimi arar sizce?

Daha önce dile getirdiğiniz bu iddiada adını geçirdiğiniz isim Sarp Kuray’dı.

Avrupa Ülkü Ocakları Başkanı varken, onu arar. Ama onu aramıyor. Ben hatta bazılarına “Beni mahkemeye ver de istihbarata çalıştığınızı orada açıklayayım” dedim. Vermediler.

Bir gazeteci olarak, bunun için mahkemeye çıkmanıza gerek var mı?

Hayır. Ama aksini iddia eden birisi olursa... Mehmet Eymür’e de söyledim, “Böyle şeyler olmadı diyorsanız, orada göstereyim.” İnanmasam zaten yazmam bunları.

Bir sol örgütün tüm karar komitesinin emniyet tarafından belirlendiğini ileri sürdünüz. Hangi örgüt bu?

Bir örgütün bütün karar merkez komitesinden bir kişi bile dışarıdan değil. Bunların tayinlerini yapan da Susurluk hadisesinde hayatını kaybeden bir polis şefi.

Bir gazeteci için çok ciddi bir bilgi bu söylediğiniz. Can güvenliği nedeniyle mi örgütün ismini söylemiyorsunuz?

Yok canım, neden korkacağım!

Haber değeri mi görmüyorsunuz?

Haber değeri olmaz olur mu? İsimleri de bilirim ben, bunların tutanakları da var. Benim İktidar Oyunu diye bir kitabım var. 1980'e kadar olan süreci o kitapta yazdım. 80'den sonrakini daha yazmadım. Yazdığım da bildiğimin çok azını yazdım. Ama gazetecilik böyle güzel de bir meslek. Bilmek güzel şeydir. Süleyman Demirel anlatırdı, Ecevit'in anlattıkları var.

"Bu mesleği ilerde hatırat yazmak için yapmıyorum" diyen sizin için bunlar yazılması gereken şeyler değil mi?

Yazacağız bunları, yazıyoruz da. Dipnotlar yazıyordum Radikal'de, kimse okumazdı, sonradan okuduklarında "A, böyle bir şey varmış" derlerdi.

2011'de Aksiyon'dan Cemal A. Kalyoncu'ya Marmaris'te Kenan Evren'le görüştüğünüzü söylediniz. Bu görüşme de yazmadıklarınız arasında mı?

Tabii, anlattığı çok şey var bana.

Söleşinin başında "Problemlili olan gizli görüşmeler" dediniz. Bunlar da o kapsama girmiyor mu?

Kenan Evren'le görüşmem gizli değil. Altı saatlik dramatik bir belgesel olan Zincirbozan'ı yazarken Kenan Evren'le görüştüm. Çok özeli de dâhil konuştuk. Bir kısmını da yayınladım.

Çok özeli dâhil derken kastınız eşinin Ermeni olduğu iddiaları mı?

Birçok şeyi konuştuk. Gözlerinin yaşadığı birçok şey oldu. Bunların bir kısmını Zincirbozan'da yaptım, bir kısmı sadece bende.

Kürtlere dair Evren'in pişmanlığı var mıydı?

Vardı. Belki unuttunuz; Evren son dönemde "Türkiye federasyon kurmalı" dedi.

Erdal Eren?

O bir yürek ağrısı.

Evren için de yürek ağrısı mıydı?

Hiç şüphesiz. Herkesin bir olaya dair duygu dünyasının arkasında bir fotoğraf olabilir. Evren'in de duygu dünyasının arkasında Erdal Eren vardı.

İktidarın sesi olmakla son dönemde artan eleştirilere konu olan TRT, herkesin projesine onay vermiyor. TRT'nin size desteğini ajanlık kategorisi altında değerlendirenlere ne dersiniz?

Gülerim. Bana ne onay vermiş?

Siz TRT'ye onlarca bölümlük belgesel yaptığınızı söylediniz.

Ben iyi bir gazeteciyim.

Türkiye'de her şey liyakatle ilerlemiyor.

Kalemim de iyidir, Türkçem de. Güzel yazarım.

Herkese eşit yaklaşılmadığı için soruyoruz.

Olabilir. Sabri Ülgener'i biliyor musun? Sorbonne'da da adına kürsü olan, Weber sosyolojisini Doğu'ya taşıyan ve burada olmasa da çok önemsenen bir insan. Talebeleri Selim İleri'den Murat Belge'ye birçok insanla söyleştik. Hepsinin söylediği "Olağanüstü bir insan, biz farkına varmadık." Ben böyle bir kişiyi tanıtan belgeseli yapmak için baskı da yaparım, araya siyasetçi de koyarım. Bundan yüksünmem.

Öcalan, 30 Ekim 2006'da Özgür Gündem'de çıkan avukatlarıyla görüşmesinde "Babası asker kökenli, değerli düşünceleri var" diyor. Rızgar'de Rucan Keleş, Öcalan'ın MİT'le irtibatlı olduğu iddianıza rağmen hakkınızda bunları söylediğini hatırlatarak "Bu iddialar yüzünden Kürt yurtseverler canından oldu" ifadesini kullandı. Ülkücü hareketten gelip Öcalan tarafından övülmeye uzanan sicilinizin, ajanlık olarak yorumlaması sizce şaşırtıcı mı?

Nasıl görürler, bilmem ki?

Siz, sizi okusanız ne derdiniz?

Adam doğruyu söylüyorsa doğruyu söylüyor, yanlışsa da yanlıştır. Ben Öcalan'ı nasıl tanıdığımı yazdım. Kendisi de teyit etti. 93'te Şam'a gittiğimde de evinde kaldım, röportaj yaptım. Gazeteci olarak ne yapabilirim ki! Ama Öcalan'ın neyi istediğini anladım.

Ne istiyor?

Öcalan "bebek katili," "terörist başı" diye anılarak ölmek istemiyor. Türkiye nezdinde de kabul görmek istiyor. Savaşın bir tarafına öncülük etmiş olmanın, barışın da bir tarafına öncülük etmek sorumluluğu verdiği kanaatinde. Bundan dolayı kınamalı mıyız? Ben "doğrusu bu" diyorum, barış yapılacaksa onunla yapılmalı.

İzleme Heyeti için size teklif geldi mi; bir telefon mesela?

Yok. Olsa da olur, onu da yadırgamam. Kim öncülük ederse ben orada varım.

Habur'da medya operasyonu oldu derken, bugün askerden veya başka bir güvenlik kurumundan medyaya telefonlar açılmadığını nereden biliyorsunuz?

Şöyle telefonlar açılıyordur: "Suriye'ye üç uçak gitti, siz yedi uçak yazmışsınız."

Siz bugün atılan senkronize başlıkları nasıl açıklıyorsunuz?

Onlar ideolojik başlıklar.

"Derin devlet değil, gönül birliği hâkim" mi diyorsunuz?

İzan üzerine. Bazı gazeteciler "Biz böyle başlık atarsak Genelkurmay kızar" der. Göze alırlarsa atarlar.

Şu an Erdoğan'ın kızgınlığı daha mı ön planda?

Gibi. Ben Genelkurmay'ın bu mânâda ön safta olduğunu zannetmiyorum. Türkiye'de derin devlet dün var idi, bugün sesi çok çıkmıyor olmakla birlikte muhtemelen bugün de vardır. Eğer siyaset zayıflarsa... Benim en korktuğum budur.

Süleyman Demirel'in "Derin devlet askerdir" sözleri üzerine, Kenan Evren "Derin devlet biziz" demişti. Siyaset zayıflarsa baş göstereceğini imâ ettiğiniz derin devlet sizce asker mi?

Gerçeği göstermek istemiyorlar. Derin devlet dediğimiz içerisinde iş adamları, gazeteciler, askerler, akademisyenler, yargıçlar var. Asker icracıdır. Askeri harekete geçiren mekanizma daima farklıdır.

Bu noktada "dış güçler"e işaret ettiğiniz 2003 tarihli Neşe Düzel söyleşisinde Türkiye'deki derin devlet için "Son beş senedir sıkıntıda, istediği eylemleri yapamıyor" demiştiniz. Bugün sizce durum ne?

Bugün paralel yapıdan dolayı devlet içinde bir kırılma yaşanıyor. 7 Şubat krizinde, Hakan Fidan mesai saatinin bitmesine 15 dakika kala ifadeye çağrıldı. İstanbul'da MİT Bölge Başkanı ile savcıyı görüşürmüş olmanıza, savcının "Devlet iyi ki de bu Oslo'yu yaptı, vallahi içim ferahladı" gibi güven veren sözlerine rağmen yapılan bu çağrı, Erdoğan'a iletiliyor. Havaalanına gideceğini söyleyince Fidan'a, "Havaalanına git, benim makam arabama geç, MİT binasına git ve benden haber gelmeden çıkma" diyor. Fidan ifade vermeye gitmeyince, İstanbul Terörle Mücadele İstanbul'daki MİT binasını kuşatıyor, Afet (Güneş) Hanım'ı filan teslim almak istiyorlar. Fidan, İstanbul'daki MİT personelini "Herkes silahını alsın, gelsin" diyerek binaya çağırıyor ve binaya girmeye kalkan olursa vurulması emrini veriyor. Bugün bu kopuş aynı derinlikte değil, ama hâlâ var. Dolayısıyla bugün tuzakları kim kuruyor, içinde derin devlet mi, asker mi, polis mi var'ı ayırt edemeyebiliriz. At izi it izine karıştı tabiri vardır ya... Şu anda talihsizlik ortalıkta geçici hükümetin olması. Ama siyaset bundan sonra zayıflarsa derin devletin başını gösterdiğini görürüz.

Darbe ihtimali sizce var mı?

Darbe değil de hâkim olma mücadelesi. Türkiye'deki mücadelenin esası kontrol etmektir. Medyanın mücadelesi de budur.

Sizin zihninizdeki derin devlet yapılanmasındaki kurumsal hiyerarşi ne?

Ben "Ejder" diye bir yazı yazdım. Orada tarif ettiğim insan sivil bir kişidir. Kendisinin de biraz ayağına basıldığı için başbakanken Erdoğan'la gitti görüştü. Bu çarkın tepesinde sivil bir kişi var. Yurt Bank'ın sahibi Ali Avni Balkaner diye bir adamın ifadesi vardı.

Derin devlet için isim vermeden 18 aileyi işaret ettiği ifadesi mi?

Adam anlatacak, hâkim "Kim bunlar" demiyor!

Benzer eleştiriyi Balkaner'i dinleyen TBMM Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu'na da yaptınız. Ancak "Ejder" gibi bir ismi bilip yazmamak gazetecilikle çelişki değil mi?

Bunu kanıtlamak çok zor. Ben etkisini biliyorum, iş dünyasında da etkili.

İş adamı mı?

İş dünyasında etkili, siyaset çevrelerinde de. Herkesin telkinlerine kulak verdiği bir kişi. Bütün bağlantılarıyla askeri de, şunu da bunu da etkileyebilir. Tabiatıyla dış bağlantıları da var.

Bunun komplo teorisinden farkı ne?

Farkı şu: "İsteddiği vakit darbe yaptırır" diye bir şey olmaz. Bir askerî müdahalenin yüzde 70-80 koşulları olur, geri kalan eksikliğini bunlar tamamlar. Bütün darbelerin arkasında bir gazete vardır.

Sizin bugün derin devletin ritmini tuttuğunuz bir gazete var mı?

Heveslisi var. Erdoğan'ı biri devirmeye çalışsa, destekçisi çok çıkabilir.

Erdoğan'ı eleştirenleri de içine alan büyük bir çuval açmıyor musunuz?

Tek ölçüm bu değil. Ama hevesli çok çıkar. Talat Aydemir hadisesinin arkasında tartışmasız Erol Simavi vardı. Önce gazeteniz olacak, ondan sonra darbe yapacaksınız.

Oslo tutanakları hakkında da "İçeriği biliyorum ama söylemem" demiştiniz.

Neden?

Biliyor ve söylemiyor değilim. O bantlardan ibaret değildi tutanaklar. O metinlerin yayımlanmasının tek sebebi var: "Biz bunu da, daha ötesini de biliyoruz" gözdağını vermek. Nitekim Deniz Baykal olayı. Kasetlerin isimlerinde "bir" ve "iki" vardı.

Üçüncü bir kaset mi var sizce?

Bu üç de var, dört de var, demektir. Deniz Bey, herhalde farkındadır bunun ve bildiği için de "Pensilvanya'dan böyle bir şey yok" demek ihtiyacını hissetti. Bazı şeyler yayınlanır istenilen sonuç sağlanır, bazı şeyler yayınlanmaz ve sağlanır.

Sizden iki alıntı:

18 Şubat 2012: "Son hadiseyi değerlendirirken kanımca önemsenmesi gereken asıl husus, kimin Fethullah Gülen'e yakın olduğu, kimin hangi 'cemaate' bağlı olduğu değil, emniyet teşkilatının özellikle son on senede kazandığı stratejik güvenlik, siyasî ve sosyal analiz kabiliyetidir. (...) 'Fethullahçılık gayretiyile' değil, bütün bunların neticesi olarak 'keskinleşen sirke küpe zarar verdi!'"

13 Ekim 2010: "Tanıdığım Fethullah Gülen'in yapabileceği şeyler yanında yapamayacağı şeyler olduğunu biliyorum. İsterse kendisine/ savunduğu düşünceye şiddetle muhalif olduğunu bildiği bir kişiyle alakalı olsun, onun tuzak kuracak, kurduracak; söz konusu kişi hakkında kamuoyunda olumsuz kanaate dayanak teşkil edecek sahte belge üretecek, insanların özel hayatını izletip kayıt altına aldırarak ve sonra bunları itibarsızlaştırma ya da şantaj aracı olarak kullanacak bir insan olduğuna inanmam."

Yanıldınız mı yoksa sözlerinizin arkasında mısınız?

Kendisini ona nispet eden bir emniyet teşkilatı bunu yaptı.

Sizce takipçileri, Gülen'e rağmen mi hareket etti?

"Ona rağmen" demeyeyim. Önemli bir kişinin kızının otel banyosundaki görüntülerini çekmişler. Bunun için oradan

bir talimat verildiğine inanmam. Ama emniyet içerisinde bir grubun neler yapabileceğinin ölçüsünü, tanıdığım ve polislik dışında bir kaygısı olmayan Hanefi Avcı'nın içine çekildiği tuzak ve yaşadıklarından biliyorum. Kendilerine çok güzel bir şemsiye bulmuşlar, o da Fethullah Gülen.

“Gülen'in iradesi dışında hareketler” teziniz, kastettiğiniz ekiplere dair Gülen'in Zaman gazetesi aracılığıyla verdiği düzenli destek mesajlarıyla gelişmiyor mu?

Çelişmiyor, şimdi ben sizin yöneticiniz olarak size emir verdiğimde sen gidip yanı sıra başka işler de yapıyorsun. Ben bütün bunların sorumlusu olarak kendimi görmez miyim?

Bir seferlik vuruştan bahsetmiyoruz.

Sürekli oluyor. Terör örgütlerini konuşuyoruz, Öcalan da bir şey için emir veriyordur ama üç ve dört için vermiyordur. Geçmişte bir dergide, bir tarih profesörü “Terör mücadelesi zor bir iştir, kaynak bulmak zordur. Diğer devletler ne yapıyorsa biz de öyle yapmalıyız. Avrupalılar uyuşturucuya düşkün, görsek de görmesek de bu, bizden gidiyor. Niye mafyaya bırakalım ki” diye yazdı. Biliyoruz ki uyuşturucu Van'dan Edirne Kapıkule'ye kadar jandarma eskortuyla gitti.

“Biliyoruz” derken kastınız ne; haberlere çıktı mı?

Çıktı mı bilmiyorum, çok fazla takip etmedim. Ama jandarma nezaretinde uyuşturucu taşındı Türkiye'de.

Avni Bey, tam da söyleşi boyunca takıldığımız nokta bu: “Biliyorum ama söylemem,” “Yazmadım” dedikleriniz ciddi hadiseler.

Söylemem demiyorum, adamların haklarında dava açılmış.

“Önceliğim gazetecilik” diyen birinden bunu duyuyor olmayı sorguluyoruz.

Yazıyoruz da bunları zaman zaman. İsim vereyim ama yazma. (Avni Özgürel bir isim zikrediyor.) Herkes de biliyordu.

Ergenekon davasında tahliye edilmiş bir isimden bahsediyorsunuz.

“Önceliğim gazetecilik” diyen Avni Özgürel'in imzasıyla bu haberi yayına sokmaması çelişki değil mi?

Ben sana, genç bir meslektaşına bilesin diye söylüyorum.

Gazetecilik bilgiyi kitlelere iletmek değil mi?

Yarın öbür gün, günün birinde “Avni Bey böyle dedi” diye belki yazarsın. Ben de yanlış anlamış derim. Sen bu dergiyi bul.

Bu dergiyi hâlihazırda bulmuş kıdemli bir gazeteci ile konuşuyorum.

Ben okuduğum vakit “Ulan ne oluyoruz” dedim ama sonradan bakıyorum ki olaylar da buna uygun geliyor. O paralarla şirketler kuruldu.

Siz neyi yazıp, neyi yazmayacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?

Radikal'deki yazılarımın altına dipnotlar yazdığımı söyledim. Bunların çoğunu ben yazdım, bazılarında isim de vererek. Sözünü ettiğimiz kişilerin bir kısmı beni mahkemeye verdi, bir kısmı tehdit etti. Ben mahkemeye verenlerden memnun oldum ama duruşmaya gelmediler. Keşke devam etselerdi. Bunların içinde Çevik Bir Paşa filan da var. Ben hiçbir şeyi saklamam, okumasını bilen anlar. 17 Ağustos depreminde hangi orgeneralin şantaj yaptığını... Ben yazarım, bir süre sonra Fehmi Koru'nun dikkatini çeker, sonra başka biri atıf yapar.

Faruk Köse: Erdoğan Kabataş tacizi için yarı özür dilemeli. 25-26.06.2015

Faruk Köse: *Akit*'in seçimde parti bülteninden farkı yoktu; muhafazakâr medya Kuran'a aykırı davrandı

Faruk Köse, Yeni Akit gazetesi yazarlarından. Şeriatın yanı sıra ve hilafetin ihya edilmesini istediğini köşesinde sık sık dile getiriyor. Dolayısıyla AKP'ye eleştirileri de İslamcı bir perspektiften hareket ediyor.

AKP oylarının 7 Haziran'da neden düştüğüne, AKP'nin 13 yıldaki evrimine, muhafazakâr medyanın iktidarla sınavına İslamcı camiadan bir ismin gözünden bakmak için Faruk Köse ile buluştuk. Köse, partiye yönelik eleştirilerini "Onlar anlar" diyerek iktisatlı bir lisanla sınırlarken, otosansür uyguladığını ve "gazeteye yollamadığı bir klasör yazı olduğunu" söylüyor.

Tayyip Erdoğan'da diktatörleşme eğilimi görmediğini ama AKP'de devletçi bir otoriterleşme olduğunu söyleyen Köse, otosansürün gerekçesini şu ifadelerle açıklıyor: "Güvenli bir ortamda olduğumu düşünmüyorum çünkü birçok kişi attıkları tweet nedeniyle bile mahkemeye çıkarılabiliyor."

Faruk Köse, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. 1990 yılında Mülkiye'den mezun olduktan bir süre sonra Avrupa ve Asya'da çeşitli ülkelerde bulunan Köse, Türkiye'ye dönüşünde "devlette çalışmamak"la da sınırladığı seçenekler arasında yayın mecrasında karar kıldı. Ve Madve Yayınevi'nde editörlük yaptı. Aynı zamanda, kuruluşundan itibaren Akit gazetesinde, bazen ismiyle bazen müstear isimle yazan ve söyleşiler yapan Köse, 2011'den itibaren Akit'te tekrar gerçek ismiyle yazmaya başladı. Cahiliyyenin Değişmeyen Yüzü, İslam İnkılabında Metod, İnanç Devleti, Bir İdeal Devlet Teorisi, Biz Kardeşiz, Kesintisiz Cinayeti ve Ortadoğu'da İslamcı Siyasetin Rolmodeli: İhvan-ı Müslimin adlı kitaplarda imzası bulunan Faruk Köse, Türkiye'de "Helal Gıda Standartları"nın oluşturulması için 2005'te, iki dönem

başkanlığını yapacağı Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Denetleme ve Sertifikalandırma Derneği'ni kurdu.

Akit yazarları içinde özgün bir yere sahip Köse, "AKP döneminde AKP tabanında nelerin değiştiğini" sorduğumuzda, "İslamî duygular son derece zayıfladı" yanıtını veriyor ve ekliyor:

"Örneğin CHP iktidarda olsaydı, bizlere bu kadar hak vermeyebilirdi ama Müslümanların hayatında da bu kadar yozlaşma olmazdı. AKP'yle birlikte bizim kitle bir rehavete kapıldı."

Faruk Köse, bu söyleşide "darbe girişimi" olarak nitelediği Gezi Parkı eylemleri sürecinde, Kabataş'ta toplu taciz iddialarının ispatlanmadığını hatırlatarak yönelttiğimiz soru üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan için şöyle bir özür parantezi açıyor:

"Erdoğan özür dilemeli ama, 'Beni yanılttılar' tarzında. Sonuçta bizzat gidip görmüş değil. Kendisine güvendiği kadrolar tarafından getirilen bilgi olmadan öyle bir açıklama yapmazdı herhalde. Bu yüzden, özürden ziyade, 'Beni yanılttılar' türünden bir yarı özür gibi olabilir... Eğer bu bilgiler yanlışsa özür dilemesi daha faziletli olur."

Faruk Köse'nin sorularımıza cevapları şöyle:

Şeriatın gelmesini, hilafetin ihya edilmesini savunan bir isim olarak, sizce AKP'nin oyları neden düştü?

AKP'nin oylarını kaybetmesinin birçok sebebi var ama asıl sebepler endişelerdi. Bunlardan üçü öne çıkıyor. Birincisi çözüm süreci. İnsanlar, çözüm sürecindeki hatalar nedeniyle korktu ve "bölünüyor muyuz" endişesine kapıldı. Çözüm isteyen, ama PKK'ya alan kazandırılmasını, bölgenin fiilen PKK'nın egemenliğine terk edilmesini

eleştiren İslamî kesimden pek çok kişi, bu yüzden AKP'ye oy vermekte tereddüt yaşadı.

Problem sizce İmralı ile görüşülmesi mi?

Hayır. Şahsen ben, kan duracaksa Apo'nun serbest kalmasına bile taraftarım. Daha büyük belaları savuşturmak için, insanlar bazı sıkıntılara katlanır. Asıl endişe, Güneydoğu'da tüm dağlarıyla, köyleriyle, mezralarıyla kırsal alan, kamu binaları dışında ilçeler, geceleri de il merkezleri tamamen PKK'nın kontrolüne bırakıldı. En azından toplumda böyle bir algı oluştu. Bu da insanları korkuttu.

AKP'nin seçimi kaybetmesinin bir diğer önemli nedeni, Kırmızı Kitap'a "devlete paralel bütün yapılanmalar" yazılması. Böylece tüm cemaatler, daha önceki tanımsız "irtica" kavramında olduğu gibi, hedef hâline getirildi. İnsanlar, iktidara kendileri gibi düşünmeyen bir grup geldiğinde bu ifadenin, "irtica" gibi kendilerine karşı kullanılacağını düşündü.

Sizce Gülen cemaati ile çatışma değil, gelecek senaryoları mı İslamî çevrede soru işaretleri uyandırdı?

Tabii ki. Bir cemaatle mücadele etmek için yapılan tanımlama, bütün cemaatleri suçlu hanesine yazdırabilecek nitelikte. Oyların düşüşündeki üçüncü önemli sebep de, başkanlık sisteminin doğru izah edilemeyişi. Ben bu sisteme tarafım ama sistem insanlara doğru anlatılamadı ve İslamî çevreler içinde önemli bir kitle, "Başımıza diktatör mü gelecek" diye korktu. Bu, "Erdoğan başımıza diktatör mü olacak" değil, "Bir diktatörlük sistemi mi gelecek" korkusuydu. Çünkü şahısların inisiyatifine bırakılan sistemler, kötü niyetli şahıslar geldiğinde zulme dönüşebilir.

İslamî çevreler, aralarında "Diktatörlük yoluna çoktan girdik" diye düşünenlerin ciddi bir kesimi oluşturduğu laik çevrelerin endişelerini ne kadar dert edindi?

Ben bu endişelerin doğru olmadığını düşünüyorum. Özellikle laik çevrelerin hangi hakları kısıtlanıyor, yaşam tarzlarına hangi müdahaleler yapılıyor ki? Bu, aslında yıllardır

ezdikleri İslamî kesimin haklarına kavuşmasına hazmedememe durumudur.

Sorumuz bir fikrin doğruluğundan ziyade, farklı kesimlerin birbirini ne kadar önemseydiğine ilişkindi. Yine de Akıt internet yasasına karşı çıkanları “pornocu” olarak itham ederken, siz “Yargı diktatörlüğü getirir,” Twitter’ın kapatılmasını “üçüncü sınıf oligarşik diktatörlüklerde görülebilecek bir sansür” olarak nitelediniz. Bu ifadeler sizin de benzer endişelere sahip olduğunuz izlenimi veriyor.

Doğrudur, bu tür yasakları doğru bulmuyorum. İnsanların fikirlerini özgürce ifade edebilmelerinden yanayım ve fikir özgürlüğünün kısıtlanması beni bozar. Ancak, şu anda iktidarın potansiyel olarak ona ulaşma gücü yok. Bakın, Erdoğan hakkında her şey yazılıyor, çiziliyor. “Bu adam diktatördür, tek sözüyle gazetecileri işten arttırıyor” diyorlar ama ben başından beri eleştirilerimi yazdım ve bana bir kelime tepki gelmedi. Telefonlar geldi ama “İşin aslı bu” diyen telefonlardı. Bizim camiada ağırlığı fazla olan biri de değilim, tek telefonla beni gazeteden edebilirdi, ama Erdoğan veya başkası bunu yapmadı. Böyle diktatör mü olur?

Bir varsayım: Sizce Erdoğan veya çevresinden işten çıkarılmanız yolunda bir telefon gelse, Hasan Karakaya veya gazete patronajı buna karşı çıkar mı, çıkmaz mı?

Daha alt seviyelerde gelen tepkilerde patronajın bunu kâle almadığını biliyorum. Ancak tepki daha üstten gelirse, ne yaparlar bilemiyorum. Sanırım bir muhasebe yaparlar; beni tutmak mı gazete için daha faydalı, atmak mı? Burada hangisi ağır basarsa, onu yaparlar diye düşünüyorum. Ama hakkaniyeti korumaya gayret edeceklerini düşünüyorum.

“Bana tepki gelmedi, böyle diktatör mü olur” deseniz de Erdoğan, bir mitinginde bir gazeteciye hedef alarak “Batsın böyle gazetecilik” veya başka bir gazeteci için “Soyadı Mert ama o namert” demedi mi?

Bunları diyebilir, normaldir. Eleştiri hakkını kullanamaz mı? Bir siyasî, bazı gazetecilerin gazeteciliklerini eleştirebilir.

Bu sözlere AKP yöneticilerinin telefonları eşlik etti. Derya Sazak, Yalçın Akdoğan tarafından arandığını söylerken Erdoğan, Bahçeli’nin Gezi sürecinde Abdullah Gül’ü göreve çağıran ifadelerinin altyazıdan kaldırılması için HaberTürk’ü aradı. Bunları yok mu sayıyorsunuz?

Lokal bazı durumlar olmuş olabilir. O günkü hassas ve kritik zeminde, tepkisellikle doğan durumlar olabilir ama genel bir diktatörlük politikası olduğunu düşünmüyorum.

Sizin için ne “lokal,” ne “genel”?

Gezi süreci kritik bir kalkışmaydı, hatta deprem diliyle konuşacak olursak, sekiz şiddetindeydi. Bu aşamada “Neden bu işe körükle gidiyorsunuz” tarzında bir tepkisellik gösterilmiş olabilir. Bazı geçmişten gelen hatıra dayalı talepler olabilir bunlar. Yani genel bir müdahale değil de, vaka bazlı bir müdahale olması, genel politika olarak basına baskı anlamına gelmez. Mesela Sözcü her istediğini yazıyor. Erdoğan diktatör olsa ne kadarını yazabilirdi?

Yazılarınızda geçen “Hükümeti devirmeye çalışmak haktır” ifadenize rağmen, bu iddiaya sahip olduğu hükümet tarafından ileri sürülen Gezi Parkı eylemleri sizin için neden “darbe”?

Gezi’yi dış destekli gördüğüm için ona darbe diyorum. Ama insanların hükümetleri devirme hakkı olmalıdır. İnsanlar, devlet düzenini değiştirmek için paralel, yatay, dikey, nasıl gerekiyorsa örgütlenebilmeliler. Mesela, ben İslam devletini kurmak istiyorsam, bunu kurabilecek nitelikte Müslümanların yapılanması, kadrolarını yetiştirmesi lazım. Bu da tam anlamıyla paralel devlet yapısını kurmak demek. Bakınız, İhvan, Mısır’da kurumlara egemen olamadığı için devrildi. O yüzden, “paralel” tartışmasına stratejik olarak katılmıyorum.

Gezi sürecinde mealen şunu yazdınız: “Namusuna, dinine dil uzatıldığında dindar Müslümanları hiçbir güç yerinde tutamaz. Bugün meydanlarda terör estirenler kaçacak delik bulamaz. PKK solda sıfır kalır. Polis asayişini sağlamalı.” Birkaç ay geçtikten sonra polise verilecek yetkileri eleştirecek siz, neden polis şiddetini göreve çağırdınız?

Ben polis şiddetini çağırmadım. Polisin asayişini sağlaması gerektiğini yazdım. Çünkü asayişini sağlamak polisin görevi. Ama

polisi göreve çağırırken, ona diktatörce yetkiler verilsin, üstümü istediği gibi arasın, kafasına göre istediği insanı içeri alsın demiyorum. Bu ikisini karıştırmayalım. Eğer asayiş polisi sağlamaz da iş karşıt kitlelere kalırsa, işte, yazıda dediğim o durumlar olabilirdi. Bunun olmaması için, polisi vazifeye çağırdım. Ama usturuplu olarak. Gezi Parkı eylemlerine ilk başta ben de destek veriyordum, ağaçların kesilmesine karşı çıkılıyordu çünkü. Fakat Gezi, başlangıçtaki masum hâlimden çıkarılıp, dış mihrakların, uluslararası güçlerin “Bu hükümeti nasıl hizaya getiririz” sorusuna yanıt noktasına getirildi. Elbette hükümeti yıkmak, tabii ki meşru mücadele yollarıyla olursa, insanların hakkı olmalı, ama kendi iç bünyesinde olmalı, birilerinin piyonu, taşeronu, projesi olarak değil.

Vaktiyle Erdoğan’a da destek veren Guardian’ın veya CNN’in Gezi Parkı eylemlerinde, şiddet gören eylemcileri desteklemesi mi sorun?

O kadar basit değil. Onun arka planında İsrail’e kadar uzanan sistemler var.

“İsrail desteği alan Geziciler” demek için bir dayanağınız var mı?

İlk baştaki çevreci gruba destek verdiğimi söylüyorum. Oraya da gittim, oturdum, arkadaşlarıma da anlattım, desteğe çağırdım; hatta onlarla da birbirimize girdik. Ama bu çevreci grubun eylemlerine, sonra marjinal, militan gruplar da katıldı. Mesela Levent Kırca’nın İstanbul’u ele geçirdik naralarını unutmuş olamazsınız. Daha nice veriler var. Toplumsal bir gerilim yaşandı. Hükümete karşı ve hükümetin yanında olan iki grup oluştu ve çatışma noktasına gelindi. Yani fiilen yaşanan bir çatışma sahnesi vardı. Çatışmayı değil, asayiş tercih ettim.

Sizce, toplumsal gerilimin müsebbibi kimdi?

Müsebbibi kim olursa olsun, bu çatışmanın önlenmesi için polisin asayiş sağlaması gerektiğini söylüyorum. Ayrıca İslamî kesime ve hatta İslamî değerlere saldırılar olmaya başladı. O esnada, “Kitleleri provoke ederseniz, İslamî

kesimi cihat havasına büründürürseniz, öyle bir kaos oluşur ki önünü kimse alamaz” dedim. Bu durumda, asayiş ben sağlamayacağım herhalde, polis sağlayacak. Bunu istemenin nesi yanlış?

Sekizi sivil, 10 kişi ölünce polis asayiş sağlamış oldu mu sizce?

Keşke o 10 kişi ölmeseydi. Eğer insanlar ölmeden bir birim zaman yerine, daha uzun zamanda çözülebilecekse, daha yavaş davranmak gerekecekse, bu daha iyi olurdu. Ama polis asayiş sağlamasaydı çok daha fazla kişi ölecekti. Oraya doğru gidiyordu.

Toplumsal gerilimde rol oynayanlardan biri Dolmabahçe Camii’nde içki içildiği iddiası oldu. Siz bir yazınızda “İç savaşa kalkışıp camiye işgal edecek, içki içecek, ayakkabılarıyla insanların secde ettiği halıyı kirleteceksin, ama bu yanına kalacak öyle mi...”

Vaziyet buydu. Kitleler buna bilenyordu, ben de dile getirdim. Hem, camiye ayakkabılarıyla girmediler mi?

AKP kurucusu Fatma Bostan Ünsal’dan alıntıyla: “İnsanlar can derdiyken caminin halısı gitse ne olur?”

Benim davamı gütmeyen kimse, hatta benim mescidime, davama karşı söz eden kimse, benim mescidimi de amaçları için kullanamaz.

Faruk Köse’yi tanımak için soracağız; bir kişiye kafası kanarken “Camimden, mescidimden, halımdan uzak dur” mu diyorsunuz? Sizce halı, candan daha mı değerli?

Öyle şey olur mu? Birinci öncelik insan hayatıdır. Buradaki durumun farkı, fiilî çatışma ortamı. İnsanlarda “camiye ayakkabıyla girdiler, içki içtiler, Başbakanlık ofisini basacaklardı, o insanlar camiye üs olarak kullandılar” algısı oluştu. Üstelik de camiye, İslam’a karşı insanlardı bunlar, kitlelerin algısı böyleydi. “Hem kökü dışarda bir hareket olacaksın, hem de inançsız kişiler olarak gelip benim camimde bunu yapacaksın. İstersen geber git, bana ne” diyen bir kitle oluşmaya

başlamıştı. Hem, camiye sadece yaralılar girmede. Caminin her noktası dolup taştı. Ben de asayiş sağlanmazsa, bunun önünün alınamayacağını yazdım.

Yazınızda bir iddiayı veya insanların algısını aktarıyorsunuz gibi bir nüans yoktu.

Öyle anlaşılıyorsa yanlış ifade etmişim. Niyetim o değildi. Ancak yaralılar dışındakilerin camiye öyle ayakkabılarla girmesini ve o hâli tasvip etmediğimi de belirtmeliyim.

Sizce Dolmabahçe’de içki içildiği kanıtlanabildi mi?

Bu hususta bazı resimler var tabii ki, ama kesin bir ispat yok gibi.

Siz Kabataş tacizi iddiasını neden yazmadınız?

İlk duyduğum anda, çelişkili şeyler gördüm ve bekleyeyim dedim. Dolmabahçe’de ayakkabı, kola kutuları vb. fotoğraflar vardı ama Kabataş’ta yoktu. İşin aslı da bir türlü ortaya çıkmadı. Haberi ilk yapanlar bile pişmanlık ifade etmeye başlayınca, kendi kendime, “Allah seni korudu, iyi ki yazmamışsın” dedim. İşin sonunda mahcup olmak da vardı.

Sizce bu olayları gerçek gibi zikreden Erdoğan bugün özür dilemeli mi?

Dilemeli ama, “Beni yanılttılar” tarzında. Sonuçta bizzat gidip görmüş değil. Kendisine güvendiği kadrolar tarafından getirilen bilgi olmadan öyle bir açıklama yapmazdı herhalde. Bu yüzden, özürden ziyade, “Beni yanılttılar” türünden bir yarı özür gibi olabilir. Ancak, zihniyetime göre, eğer bu bilgiler yanlışsa özür dilemesi daha faziletli olur. Üstelik toplumda böyle bir özür prim de yapar. İnsanlar, hatalarından geri adım atanları severler.

“Hâl tasviri” yazınızda geçen bir ifade: “Ölçüsüz dengeleri korumaya çalışmaktan ne yazacağımı bilemiyorum.” Siz neyin dengesini korumaya çalışıyorsunuz?

Ölçülü dengeleri...

Size “İkinip sıkılmaktan ne yazacağımı bilemiyorum” dedirten baskının kaynağı ne?

Bu tip bir yazım oldu. Ve tamamen deyimlerden oluşturdum. Birçok kişiye göre aleni yazıyor olsam da sıkıntı yaşıyorum. İnsanların değer yargıları bozuldu ve tarafgirleşti. Kendinden gördüğünün hatalarını da, karşısında gördüğünün doğrularını da yok sayar hâle geldi. Bu durumda, hakkaniyet gereği hatalara işaret ettiğinizde, şiddetli tepkilerle, karalamalarla karşılaşabiliyorsunuz. Bu da insanı ıkınıp sakındırıyor.

Sıkıntınızın sebebi ne, tepki nerelerden geliyor?

Yönetim bazında olmasa da gazete içinden gelenler, okuyucudan, değişik kurumlardan, bireysel olarak gelenler var. Ulusal bir gazetede yazdığım için herkes için ulaşılır olmam gerektiğini düşünüyorum, bu yüzden arayan herkes telefonumu alabilir. Gerçi bir tek size vermemişler ama, benim telefonum herkese açık. İnsanlar da arıyor ve çok sert tepkiler gösterebiliyor.

“Gazete içinden gelen tepkiler var” derken kastınız ne?

Yazarlardan, personelden...

Aralarında “telkin”de bulunanlar var mı?

Hayır. Ben telkinle, hatır gönülle yazı yazmam. İçime sinmeyen bir yazıyı okuyucuya sunmam.

Köşenizde yazmadıklarınız var mı?

Yazıp da son anda göndermediğim yazılardan oluşan koca bir klasörüm var.

O klasörde hacim kaplayan konu başlıkları ne?

O klasör şimdilik bende kalsın. Ama özellikle farklı İslamî gruplar, Müslümanların önünde olan bazı şahsiyetler ya da hükümetin söz ve bazı icraatı hakkında kendi kendimi sansürlüyorum. Çünkü, 1- Kaş yapayım derken göz çıkarmış olur muyum endişesi nedeniyle göndermiyorum. 2- Bunu

yazdığım da başıma ne gelir diye düşünüyorum. Güvenli bir ortamda olduğumu düşünmüyorum çünkü.

Hukukî mi, fiziksel güvenlik mi kaygı duyduğunuz?

Hukukî. Çünkü birçok kişi attıkları tweet nedeniyle bile mahkemeye çıkarılabiliyor. Ülkemizde kişilerin hukuk güvenliğinin, hak ve özgürlük garantisinin olmadığını düşünüyorum.

Bu sizi şaşırtıyor olmalı, çünkü bir yazınızın başlığı şuydu: “Tweet atan hapse mi girecekmiş, hadi canım!”

(Gülüyor)Bana bu garip geliyor. Bir insan eleştiriden korkuyorsa, hataları çok demektir.

Bahsettiğiniz endişeyi AKP karşıtları daha çok taşıırken, siz tam olarak neden endişeleniyorsunuz? Sizin için harekete geçecek savcının motivasyonu sizce ne olur?

Bilemem savcılar neyi düşünür, hangi motivasyonla hareket eder. Ama, siyasî kararlarla hukuk adamları görevlerinden olabiliyorlar. Hukuk adamları görevlerinden olsun, olmasın konusu değil bahsettiğim. Böyle bir durumda hukuk adamları, kendilerini görevde tutacağına inandığı tasarruflara yönelebilir. O yüzden kendimi güvende hissetmediğim için otosansür uyguluyorum. O ikınıp sıkılma odur.

Şunu netleştirebilir misiniz: Bir yandan “Laiklerin diktatörlük endişelerine katılmıyorum” derken, diğer yandan tweet’leri nedeniyle yargılananlar örneğini vererek otosansür uyguladığınızı söylüyorsunuz. Burada bir çelişki yok mu?

Net olan şey şu: Ülkemizde, seçimle iktidara gelmiş kadroların diktatörlüğü falan yok. Ama onun kadar net olan bir başka şey de, uzun süre iktidarda kalmış bir kadro var ve bu kadro, devletin pek çok mekanizmasında etkili olmuş durumda. Bu kadroya yaranma eğiliminde olanları da eklediğimizde, ciddi sıkıntıların yaşandığı bir gerçek. Ciddi hatalar yapılıyor, ancak yerleşmiş bir diktatörlük yok. İşte, seçimde iktidar gitti.

“Diktatörlük yok ama ciddi sıkıntılar olduğu bir gerçek” sözlerinizden yola çıkarak; AKP'deki eğilimi “dikatorleşme” değil ama “otoriterleşme” olarak tanımlar mısınız?

Evet, bir otoriterleşme var. Eskiden daha geniş bir kadroyla istişare hâlinde yürütülen işlerin, şimdi daha dar ve genellikle söyleneni onaylayıp icra etmeye meyyal bir kadroyla yapıldığına dair güçlü izlenimler var. Ancak bu otoriter görünüm, AKP’yi başka yapılara egemen kılmak şeklinde değil de, devletle özdeşleşmiş bir şekilde, devletçi bir refleksle oluyor. Yani devletçi bir yaklaşımla, devlete, devletin mevcut yapısına sahip çıkma ve o yapıyı güçlü biçimde ayakta tutma endişesiyle geline bir otoriterleşme. Oysa mevcut devlet mekanizması, rejim, sistem deyin isterseniz, bu, AKP’yi destekleyen ana tabanın düne kadar değiştirmek istediği bir şeydi. AKP iktidar olup devletin içerisine yerleşince, düne kadar değiştirilmek istenen rejimi sıkı sıkıya sahiplenir oldu. Sahip olduğu bu konumu kaptırmamak için de sistemi ayakta tutma refleksiyi, yani devlet refleksiyi, bazı şeyleri hukuk toleransı ile değil de otoriter eğilimlerle yapmaya yöneldi. En azından algılara yerleşen görüntü bu oldu. Hepsini olmasa da bazı işlerin otoriter bir tarzda yürütülmesi, insanlarda diktatörlük endişeleri oluşturmuş olabilir.

Sıkıntılardan biri olan yolsuzluk, ahlaksızlıkla ilişkilendirerek yazdığınız ancak isim vermediğiniz, somutlaştırmadığınız bir başlık. Otosansürünüze tabi olan konular arasında 17-25 Aralık yolsuzluk iddiaları da var mı?

Evet, var. O konuları yazmıyorum. Çünkü meselenin aslını bilmiyorum. Tarafların birbirleri hakkındaki suçlamalarına da katılmıyorum. Yani yolsuzluk vardır diyene yoktur diyemem, yoktur diyene de vardır diyemem. Çünkü konuya dair elimde bir belge falan yok ki. Ee, o zaman ortada durmak daha mantıklı değil mi? Bu yüzden, hakikatini bilmediğim bir hususta, bir tarafın hatırı için, diğer tarafı suçlamaya varacak bir yaklaşımdan kaçınıyorum.

Buna rağmen neden “Bakara-makara” veya “Alo Fatih” tapesini yazdınız?

E, yani duyarsız da değilim konuya. Çünkü Egemen Bağış, Bakara tapesini, ancak çok tepki topladıktan sonra, oldukça geç inkâr

etti. Bu da iddiaların üzerine gitmeyi gerektirecek bir karinedir. Ama "Alo Fatih" tapesini yazdığımı hatırlamıyorum. Yazmadım galiba.

700 bin TL'lik hediye kol saati de Zafer Çağlayan'ın belgelerle yalanlayabildiği, faturasını gösterebildiği bir iddia olmadı.

İstediği kadar faturası olsun, bir bakanın 700 bin liralık bir saat takıyor olmasını ben doğru bulmuyorum. Rüşvet mi bilemem, ama milyonlarca insan asgari ücretle sürünürken, sen bunu yapamazsın kardeşim! Ayrıca, yolsuzluk iddialarıyla ilgili sürecin yargıyla tamamlanması gerekirken, Meclis'te oylamayla kapatılmasını da doğru bulmuyorum.

Sizce Yüce Divan'ın yolu neden kapatıldı?

Siyasiler ne düşündü bilemem.

İddialar doğru olmasa sizce kapı kapatılır mıydı?

Acaba öyle miydi, yoksa kadrolar şöyle mi düşündü: 1- "İddialar doğrudur, ama biz bakanlarımızı harcamayız." 2- "İddialar doğrudur, başkalarına da dokunuyordur, o zaman iş büyür." 3- "Bu AKP'yi yıpratma üzerine kurulan algı operasyonudur, ben bu kulvara girersem başkasının gündemiyle hareket etmiş olurum." Bu üç bakış açısından biri olabilir ama ben hangisi bilmiyorum. Fakat makul olan, bu iddiaların yargıda aklanmasıydı.

Saydıklarımızın yanı sıra, kupon arsalar, rant hesapları, takım elbiseye yerleştirilen paralar ve en önemlisi Bilal Erdoğan ile Tayyip Erdoğan arasında geçtiği ileri sürülen ve içinde "Sıfırlamadık babacığım, bir 30 milyon avro daha var" geçen kayıtlar çıktı.

O konuda şunu söyleyeyim; benim bilgisayarla aram iyidir ve başarılı bir montajla neler yapılabileceğini biliyorum.

Sizce kayıtlar montaj mı?

Bunların teknik olarak mümkün olduğunu söylüyorum. Ama diyelim ki tapeler gerçek olmuş olsun, ben Erdoğan'ın göz göre göre yolsuzluğa bulaştığına, para çaldığına inanmıyorum.

Bir amaçla meşrulaştırmış olabilir mi sizce?

"Sıfırlayacağım" kaydının doğru olduğunu varsayalım. Hangi derneğe, vakfa giderseniz gidin, başış paralarının bazılarını kayda geçirmezler. Yedikleri için değil, vergi ödememek, gerektiğinde vakıf için rahat harcama yapabilmek için. Ortada TÜRGEV denilen bir vakıf var ve ona başışlar yapılmış olabilir. Normalde yapılamaz ama, diyelim ki başbakanın evine baskın yapıldığında, para çalındığı iddialarının havada uçtuğu bir zeminde, varsa bu paraları nasıl izah edecekti? Böyle bir şey olabilir.

ÇYDD'ye başışlar "ticarî faaliyet" sayılarak iki milyon lirayı bulan para cezası kesilirken, Erdoğan'ın çocuklarının vakfında bunların yapılabilir olması sizce normal mi?

Belki sonra kayda alınmıştır, benim aklıma başka bir seçenek gelmiyor. Ama ilkesel olarak diyebilirim ki, ne olursa olsun ispatlanmış bir yolsuzluk varsa, değil Erdoğan, gözümün bebeği bile olsa üstüne gidilmeli diye düşünüyorum.

Ahmet Sever Abdullah Gül ile 12 Yıl kitabında, Erdoğan'ın Egemen Başış'a yeni kabinede yer vermek istediğini, ancak bunu Gül'ün engellediğini yazıyor. "Erdoğan, peki sen neden bu kişiye sahip çıkıyorsun" diye yazmak aklınızdan geçer mi?

Burada da ne olduğunu bilmiyorum, bu bir iddia. Doğruysa sorarım tabii ki. Hakkında yolsuzluk iddiası olan bir kişi ısrarla kabineye sokulmak isteniyorsa, bunu sormak herkesin hakkıdır, öyle değil mi? Eğer gerçekten böyle bir durum varsa, tabii ki Erdoğan'ın meseleyi kamuoyuna açıklaması icap eder. Kişisel görüşüm, hakkında şaibe bulunanları bırakın kabineye, Meclis'e almaya, hatta partinin etkili kadrolarında tutmaya bile taraftar değilim.

Ama siz bunları köşenizde sormak yerine, bu iddiaları tamamen es geçiyorsunuz.

Yok, aslında es geçmek falan değil de... Az önce demiştim ya; ıkınıp sıkılmaktan, kendime otosansür uygulamaktan bir hâl oldum diye. Yani, herkesin çok açık yazdığımı söylemesine

rağmen, o kadar da rahat değilim. İstediğimi istediğim gibi yazamayacaksam, hiç yazmamayı tercih ediyorum.

“Otosansür yapıyorum,” “yazmıyorum” deyince iş bitiyor mu?

İş bitse de bitmese de, vaziyet bu. Benim açımdan, yazıya dökme anlamında bitiyor işte. İç âlemimde fırtınalar da kopsa, yapacak bir şey yok. Elimde kat’î bilgi ve belge olmadan neyi yazayım? Sadece bu da değil. Bugün ortam öyle gerilmiş, insanlar öyle amigo tarzı tarafgir olmuşlar ki, kimse hakikatleri görmek de duymak da istemiyor. Sen söyleyince de düşman gözleriyle bakılıyor. Neticede içinde bulunduğun toplumdaki kopuk olamıyorsun. Toplum bir hususta algılarını kapatmışsa, sadece algılarını açacak küçük dokunuşlar yapıp duyarlılıklarını geliştirmeye çalışmanın ötesinde, esaslı bir vuruş yapman mümkün olmuyor. Dışlanıyorsun. Suçlanıyorsun. Haklı olduğun bir hususta bile haksız muamelesi görebiliyorsun. Her zaman bu kadar baskıyı göze alman mümkün olamayabiliyor. Çareyi, otosansür yapmakta buluyorsun. Günü geldiğinde, algılar müsait olduğunda konuşmak üzere biriktiriyorsun.

“Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır” diye bir hadis de var; “yazmamayı tercih ederek” inancınızın günah saydığı bir suskunluğu da tercih etmiş olmuyor musunuz?

Oooo, iyi yerden yakaladınız. Ben size daha ötesini söyleyeyim; inancımıza göre, “En büyük cihad, zalim bir yönetime karşı hakkı söylemektir.” Bunları biliyorum zaten ve tevil edecek falan da değilim. Ancak, sustuğum falan da yok. Hakkı her zaman söylüyorum da, fayda etmeyecekse, fayda edecek hâlde ambalajlamadan söylemiyorum. Sadece bodoslama girmiyorum. Her diyeceğimi bir çırpıda söylemiyorum. Yani, bir yazıda mesela 10 şey söylemem gerekiyorsa, eğer söylediğimde faydadan ziyade zarar getireceğine inanıyorsam, ikisini, üçünü, beşini söylüyorum. Kalanını başka yazılarda, başka vesilelerle ifade ediyorum. Yani otosansür uyguluyor olmam, 1-, hakkında kesin bilgi sahibi olmadığım hususlarda nötr kalmak şeklinde; 2-, söyleyeceğimi tek seferde değil de, zamana yayarak, değişik

yazılar içine serpiştirerek, aleni bir durum olduğunda onu referans göstererek söyleme şeklinde oluyor. Çünkü “her doğruyu her yerde söylemek” de doğru olmayabiliyor. Bu arada, bu sözün hadis değil, bir kelâm-ı kibar olduğuna dair bizim kaynaklarımızda rivayetler vardır. Yani bu söz hadis değil, Peygamber Efendimiz’e ait olduğuna dair bir bilgi yok.

Yolsuzluk iddiaları ve paraya karşı tutumu AKP’nin tabanı ile ilişkisini nasıl etkiledi?

Ben “AKP içinde, bürokraside yolsuzluk yoktur” demiyorum. Mutlaka vardır. Ama ben şu insan, şunu yapmıştır diyemem. AKP, parayla ilişkisinin topluma yansımış olduğu şeklini berraklaştıramadığı için de oy kaybetmiş olabilir. Tabanın, parasal konularda kuşkuluları olduğu bir gerçek. Ne oranda bilemem ama bu, partiden kopuşlara neden olmuştur.

AK Saray, Diyanet konularındaki savunma tabana nasıl yansıdı?

Bence Saray konusunda eleştirenler yanlış yapıyor, “AK Saray” gibi bir sarayın olmasının bir mahsuru yok. Güvenliğiyle, ekonomik ve savunma merkezleriyle iletişim kurabilme donanımıyla böyle bir yönetim binasının kurulması normal. Yanlış olan şey şatafatti, israftı. Mesela o mermerler İtalya’dan getirilmek zorunda değildi. Eleştirenler, sarayı sanki Erdoğan kendisine yapmış gibi sundu, hâlbuki Erdoğan da bir fani, görev süresi bitince o saraya başkası oturacak. Saray ise kalacak.

KONDA Genel Müdürü Bekir Ağırır’ın T24’e verdiği söyleşide dile getirdiği “AK Saray’dan çok, saray savunulurken kullanılan dilin tabanı rahatsız ettiği” sözlerine katılır mısınız?

Olabilir. En rahatsız edici taraf buydu. Saray, sanki ülkenin en önemli meselesi halledilmiş ve olmazsa olmazlar arasındaymış gibi savunuldu. Yoksa, mesela Ankara Mimarlar Odası’nın tuvalet taşı benzetmesi gibi eleştirilere ben katılmıyorum. Bunu diyen adamın akli nasıl çalışıyor bilmiyorum, ben baktığımda öyle bir şey görmüyorum. Diyanet konusunda da, iadeye rağmen zırhlı Mercedes sunulması iyi bir görüntü vermedi. Bunun menfi getirileri zaman içinde daha net görülecek.

Bir yazınızda geçen “İslam’ı ekmek kapısı olarak gören Müslümanlar” ifadesini kimler için sarf ettiniz?

İslam üzerinden nemalanan pek çok insan var. Adam mesela İslamî motifler üzerinden bir cemaat, bir şirket, bir klik oluşturuyor ve insanların emeği üzerinden nemalanıyor, zenginliğine zenginlik katıyor. Siyasetçisi de böyle, iş adamı da, cemaat/tarikat önderi de. Hepsi demiyorum, bu örnekler azımsanmayacak kadar çok, onu söylüyorum.

Zenginleşme kısmını açar mısınız; bu kişiler cemaati veya fabrikası üzerinden mi kazanç sağlıyor?

Var bunlar, kendilerini biliyorlar. Mensuplarını kendi işlerinde sözüm ona “gönüllü” çalıştıran tarikat görüntülü iş adamları da var.

Bunlar hangi tarikatlar, söyler misiniz?

Söyleyebilirim ama hemen davalar gelir. Davadan korkmuyorum ama attığım taşın ürktüğüm kurbağaya değmesi lazım. Böyle bir kesim var, bunu bilin, yeter.

AKP iktidarında AKP’ye oy verenlerin parayla ilişkisi sizce nasıl değişti?

AKP döneminde İslamî duyarlılıklar son derece zayıfladı. Bu planlı bir strateji değil, yani AKP bilinçli bir şekilde bunu yapmadı ama öyle bir ortam oluştu ki İslamî duyarlılıklar hem inanç hem ibadet hem yaşantı açısından bozuldu. Mesela başörtüsü serbest kaldı ama tesettür ortadan kalktı. Öyle bir tür gelişti, başı kapalı, ama affedersiniz, kıcı açık ahlaksızlar türedi. Bence tamamen açık olan bir kişi bu tür kişilerden daha saygındır.

“Başını göstermek haram da kıcını göstermek haram değil mi” içerikli yazılarınız nedeniyle de soracağız; bu eleştirinin erkekler hanesine neler yazıyorsunuz?

O yazıların konusu kadın tesettürü olduğu için erkeğe değinmedik. Ancak elbette tesettür erkekler için de geçerlidir.

Evet ancak erkekler kadınlara nasıl giyinmeleri ve davranmaları gerektiğini söylerken, erkeklerin erkeklere ilişkin kalem oynattığına tanık olmuyoruz.

Burada kadın-erkek yarıştırmasına girmenin manası yok. Ama kadınların tesettürünün daha çok tartışılmasının nedeni,

kapatmaları gereken daha çok vücut bölgesi olması. Bir de, neden erkekler kadınlara nasıl giyinmeleri gerektiğini söylemesinler ki? Dinin emirlerini söylemede erkekler ve kadınlar birbirleri üzerine âmirdir. Kuran böyle söylüyor.

Sadece kıyafetle kısıtlamadığınızda, Müslüman erkeklerdeki dönüşüm için ne dersiniz?

Evet, bakın işte söylüyorum, bu hususta erkeklerimiz hiç iyi sınav vermedi. Biraz zenginleşseler o güne kadar kendilerine hizmet eden kadınlarını bırakıp sekreterleriyle evlenen holding patronları olduğunu biliyoruz.

Bu kişiler çoğalıyor mu?

Bir zamanlar çok fazlaydı, şimdi ne kadarlar bilmiyorum. Ya da eşi üç dört çocuk doğurup büyütmüş, vücudu değişmiş, eşlerini bırakıp mankenle evlenen erkeklerimiz oldu. Bunlar tasvip edilebilir şeyler değil. Ahlakî anlamda kadınıyla, erkeğiyle yozlaşma oldu. Sosyal münasebetlerinde İslam’ın tesettür esaslarına uygun bir dil ve tutum olarak değerlerinden vazgeçtiler.

Netleştirmek adına: Sizce 13 yıl boyunca AKP yerine iktidarda başka bir parti olsa, ileri sürdüğünüz bu ahlakî yozlaşma yaşanır mıydı?

Genelde yaşanırdı, ama İslamî kesim içinde yaşanmazdı.

“Plansız” olduğu notunuzu es geçmeden soracağız; AKP’nin bu sürece nasıl bir katkısı oldu sizce?

Örneğin, CHP iktidarda olsaydı, bizlere bu kadar hak vermeyebilirdi ama Müslümanların hayatında da bu kadar yozlaşma olmazdı. AKP’yle birlikte bizim kitle şöyle bir rehavete kapıldı: “Biz AKP’yi iktidara getirdik, her şeyi onlar halletsin.” İnsanlar kimliklerine sahip çıkmak için karşı çıkabilecekleri bir şey bulamadı, çünkü karşılarında kendilerinden gördükleri insanlar vardı. Bunların [AKP’nin] halledemedikleri de, halledilmiş hanesine yazıldı. Algılar değişti. Gerçi Erdoğan “İslamî bir parti değiliz” ifadesini sık sık kullandı, insanları kandırmadı aslında. Ama toplum kendini kandırdı. Zamanla parti de bu söyleminden vazgeçti.

Sizce AKP zamanla İslamcılaştı mı?

Daha çok “Bizi İslamî referans olarak almayın” söyleminden, bu söylemi hiç kullanmama tarzında bir yaklaşıma geçti.

Sizce AKP tabanındaki rehavet, parayla desteklendi mi?

AKP tabanında rehavet oluşturacak bir para saçılımı yaşanmadı. Genel olarak, enflasyonun düşürülmesi ve ekonomik göstergelerin iyileşmesi gibi bir yansıma oldu. Ancak tabanda değil de, belirli bir sınıf, AKP döneminde paranın tadını aldı.

“AKP kendi orta sınıfını yarattı” tezi sizce gerçek dışı mı?

AKP döneminde, AKP’yi destekleyen bir kapitalist zümre oluşmuş olabilir tabii ki.

Yusuf El Kardavi’nin başında olduğu birliğin, katılmadığınız bir fetvası üzerine “İlim sahibi olup susanlar, en az bu fetvayı verenler kadar sorumlu değiller mi” diyen siz, Hayrettin Karaman’ın “Yolsuzluk hırsızlık değildir” fetvasını okuduğunuzda ne düşündünüz?

Hayrettin Karaman’ın İslamî yaşantıya dair bazı değerlendirmelerine katılmıyorum. Ama bahsettiğiniz yazının başlığını gördüğümde “Allah Allah” desem de yazıyı okuduğumda bir yanlışlık olmadığını düşündüm. Yolsuzluğun meşru olduğunu savunmuyor Hayrettin Hoca, yolsuzluk ve hırsızlığın yerlerinin farklı olduğunu, aynı suçlar olmadığını söylüyor. Mesela, hırsıza katil, içki içene zina etti diyemezsiniz. Yolsuzluk da hırsızlık değil, başka bir suçtur. Onu söylüyor.

Yolsuzluk, devlet kurumunda yapılan hırsızlık değil mi? Karaman o yazılarında “Yolsuzluk, hırsızlıktan kötüdür” mü diyor?

Hayrettin Karaman o yazılarında “Yolsuzluk tasvip edilebilir veya suç değildir, demiyoruz. Başka bir suçtur diyoruz” dedi.

Sizce yolsuzluk, hırsızlıktan daha ağır bir suç mu, değil mi?

Durumlara göre değişir. İslam’a göre, örneğin, her hırsızın eli kesilmez. Yani hırsızlık da kendi içinde derecelidir. Bu bakımdan, bazı yolsuzlar, hırsızlardan daha şiddetli cezalandırılabilir.

Karaman’ın yazısında vermediği şu nüansı sorguluyoruz: Kamu gücünün kullanıldığı bir hırsızlık, hırsızlıktan daha büyük bir suç değil mi?

Hırsız, cezasını çekince mesele biter. Ancak, kamu gücüne dayalı kazanımlar bu bakımdan daha veballî bir iştir, daha şiddetli bir durumdur. Mesela rüşvet, kamu gücüne dayalı bir suçtur ve İslam’da, rüşvet alan çok şiddetli bir şekilde tanımlanır. Mesela ayetle yasaklanan rüşvet hakkında, Peygamberimiz, “Rüşvet alan da veren de cehennemdedir” buyuruyor. Kul hakkı, Allah’ın affetmeyeceği tek suçtur. Helalleşme olmadan tevbe bile kurtarmaz.

“İslamcı entelektüeller bürokrat oldular” eleştirisinin bir devamı olarak: Ulema geleneği için sarf edilen “Sultanın sarayından, zenginin sofrasından uzak durun” düsturuna, mesela Hayrettin Karaman ne kadar riayet etti? Karaman’ın AKP’yi eleştirirken elini tutmasını siz neye bağlıyorsunuz?

Hayrettin Hoca hakkında çok şey söylemek istemiyorum. Sadece şu kadarını söyleyeyim; bu hususta iyi bir örnek sergilemedi.

Karaman’ın AKP’ye oy vermeyenleri “ırgat” olarak nitelendirmesi sizce doğru mu?

O son derece kötü bir açıklama. Bir ilim adamına yakışmıyor.

Yılmaz Özdil’in AKP’lilere yönelik kullandığı “bidon kafalılar,” Bekir Coşkun’un dile getirdiği “göbeğini kaşıyan adam” tabirlerinden sizce bunun herhangi bir farkı var mı?

İkisi de yanlış. Hem yanlış hem de çirkin ifadeler. Bekir Coşkun’a yakışabilir, ama Hayrettin Hoca kendini bu duruma düşürmemeliydi.

Sizce bu bir kibir örneği mi?

Bu bir bozulma, dejenerasyon. Hayrettin Hoca adına üzüldüm. Sonuçta kime olursa olsun, insanlar güvendiklerine oy verir. Bu tür politik tarafgirlikler sağlıklı sonuçlar vermiyor. Mesela, muhafazakâr medyada “Bak, paralelciler bilmem kimi destekledi” diye haberler çıkıyor. E, sen adamı itiyorsun, sonra sana oy vermedi diye kızılıyorsun. Onu öteliyorsan sıkıştığın zaman da o kesimin desteğini beklemiyor olman lazım.

“Sabrın sonu selamet, kibrin sonu hezimet, ders almazsan hatandan, daha büyük felaket” tweet’iniz ve “Kibre kapılarak eleştiri kabul etmez tutumlardan vazgeçin” ifadenizdeki kibir sahipleri kim?

Şahıs ismi vermeyeceğim kesinlikle. Ama AKP içinde üst yönetimdeki bazı şahıslar, belki kurumsal duruşu belirleyenler de olabilir aralarında, kimsenin sözüne itibar etmemeye başladılar. Söylenilen her eleştiriye düşmanlık olarak algıladılar. Size “Dikkat edin, kafanıza saksı düşecek, öleceksiniz” desem, siz bu cümleden saksı kısmını çıkarırsanız ne kadar yanlış olur, değil mi? AKP’de yetkin konumda olan pek çokları bunu yaptı, eleştiriye kulak tıkadılar; bir de eleştireni, dostça uyarını yaftaladılar. Eğer milletin bu tutuma karşı verdiği mesajı almazlarsa, AKP’nin bir sonraki seçimde alacağı maksimum oy yüzde 30’dur.

Sizce Abdullah Gül partinin başına gelse kibir ve eleştiriye tahammülsüzlük aynı seviyede olur muydu?

Kibir kişilerle ilgili değil, bazı kişilerin kibre kapılmasının kurumsal olarak böyle bir duruma dönüşmesi şeklinde oluştu. Tarihte tüm çöküşler böyle başlar. Parti, iç ayıklamayı yapmazsa, Gül’ün de yapabileceği bir şey yok.

Erdoğan’ın portresini siz nasıl çizersiniz?

Ben o konuya girmek istemiyorum.

Neden?

Girmek istemiyorum.

Sebebini anlamaya çalışıyorum.

Sebebi olması gerekmiyor.

İki ay önce yapar mıydınız; iki ay sonra yapar mısınız?

Belki. Ama bugün bunu yapmayı doğru bulmuyorum.

Neden?

Stratejik bir duruşum var çünkü. Bu duruşta böyle bir soruya cevap verme yok.

Yazılarında AKP’ye “yamama kadrolar yerine doğrucu Davutlardan oluşan bir kadro” öneren Faruk Köse’nin, şimdi “stratejik duruşum var” demesini anlamadık.

O yazımda da isim vermedim; stratejik, ilkesel yazdım. Ben, kişileri veya kurumları eleştirmem; mesela Kılıçdaroğlu’nu veya CHP’yi değil, onların yanlış icraatını eleştiririm. Bugün bir Erdoğan portresi yaptığımda, bu portreyi benim frekansında olanların bile doğru değerlendirmeyeceğini düşünüyorum. Mesela hekimlerin önceliği, hastaya zarar vermemek, sonra tedaviye geçmektir. Benim de önceliklerim var.

Faruk Bey, bir yazarla değil cumhurbaşkanının bir danışmanı ile konuşuyormuşuz izlenimi veriyorsunuz. Bir yazar olarak sizin “strateji” yapmanız ne kadar doğru?

Siz benden cumhurbaşkanının portresini istiyorsunuz. Herhangi bir icraatını konuşabiliriz, herhangi bir sözü veya tutumu hakkında söz edebilirim, ama portre olmaz.

Siz mitingde Erdoğan’ın elinde Kuran-ı Kerim’i görünce ne hissettiniz?

Sevindim. Ben olaya farklı bakıyorum. Öyle bir cumhuriyet dönemi yaşadık ki, bırakın mitingi, kendi evinde Elifba cüzünü bile buldurmak ölüm cezasını gerektirebiliyordu. Böyle bir ülkede, devletin tepesindeki ismin, miting alanına Kuran’la çıkmasını önemli bir kazanım olarak görüyorum. Erdoğan’ın niyetini bilemem, ama gelinen noktayı önemsiyorum.

Siz “Bırakın mitingi” deseniz de tam da seçim sürecinde Kuran’ın kullanılması, onu araçsallaştırmak anlamına geliyor mu?

Ben öyle görmüyorum. Bir cumhurbaşkanı, İslam’ı hayattan silip atan bir ülkede Kuran-ı Kerim olgusunu kitlelerin kafasına yerleştiriyor. Bu çok önemli. Ben buğüne değil, gelecekte nelere yol açacağına bakıyorum. Bir de, Müslüman, hayatının her alanında Kur’an’ı referans almalı. Bunu araçsallaştırmak olarak değil de, anayasalaştırmak olarak yönlendirebiliriz.

“Mitingde Kuran-ı Kerim şeriat için bir adım, o yüzden kabul edilebilir” mi diyorsunuz?

Erdoğan’ın niyeti nedir bilemem, ama evet, konuya öyle bakıyorum. Erdoğan’ın bu tutumunu, topluma dayatılan bir kalıbın kırılmasına hizmet ettiği için önemsiyorum ve destekliyorum.

Hilafetin ihya edilmesini isteyen siz, Erdoğan örneğın “Ben halifeyim” diye çıksa sizin için problem olmayacak mı?

Hayır, o kadar değil. Hilafetin ihyası tamam da, halife olacak kişi başka bir mesele.

Sizce hilafet ihya olursa, halife kim olacak?

Bu son derece yanlış bir soru. İslam’da halifenin seçimiyle ilgili gerekli şartlar vardır. Doğru soru, “Halife hangi nitelikleri taşımalıdır” sorusudur.

Niteliklerinize uygun gördüğünüz bir isim yok mu?

Bunlar benim niteliklerim değil. İslam’a göre halife olacak kişide aranacak nitelikler neyse, o nitelikleri taşıyan biri halife olmalı. Nitelik itibarıyla Ahmet Davutoğlu veya Tayyip Erdoğan, Deniz Baykal, Devlet Bahçeli, Kemal Kılıçdaroğlu, Abdullah Gül vb. halife olamaz.

Siyasîler mi olamaz?

Bir kere, her şeyden önce İslamî ilimler bakımından âlim olacaksınız, idarecilik vasıfları taşıyacaksınız. Halife, İslam’a göre hüküm verebilecek nitelikte olmalı.

Sizce bu niteliklere en yakın isim Diyanet İşleri Başkanı mı?

Hayır. İdareciliği ve dünya siyasetini bilen, toplumu tanıyan gerçek bir İslam âlimi olabilir.

Kuran-ı Kerim’i mitingde kullanmasına tamam dediğiniz Erdoğan’ın halifeliğine hayır diyorsunuz. Çizgiyi nereye çekiyorsunuz?

Kuran-ı Kerim’in miting meydanında kullanılmış olmasının devamının getirilmesi lazım. Eğer devamı getirilmezse, işte bu bir araçsallaştırma olur. Eğer devam edilirse, o zaman “Senin referans aldığın Kuran’da bak ne yazıyor, sen ne yapıyorsun” diyebilecek insanlar. Kitleler artık uyanıyor, aptal değiller. Çizgi, Kuran’ı hayatına bütünüyle yansıtıp yansıtmadığı noktasından çekilir. Halkın oylarının çok olması, halife olmayı hak edecek bir gerekçe olamaz. Nitekim oy dediğin konjonktürel bir şeydir. HDP’nin gerçek oyunun yüzde

13 olduğuna inanmıyorsunuz herhalde. Aynı şekilde, birçok insan alternatifi olmadığı için bugün AKP’ye oy verdi. Bu yüzde 40’ın içinde emanet oylar var.

Sizce kimin emaneti onlar?

Alternatifsizlerin. Birçok kişi için oy verecek başka parti yok.

Birçok uzman AKP’nin AB’ye yakın durduğu “fabrika ayarları”na dönerse oylarında artış olacağını savunurken, siz Kuran-ı Kerim’e yakınlaştıkça oyların artacağını mı düşünüyorsunuz?

Ben hayata bakışımı AKP’nin alacağı oyla belirlemiyorum. Benim için öncelikli olan, Kuran’ın hayata ne kadar âmir olduğu ve bunun sağlanması. Ayrıca, AKP hakkında sizin referans kaynağınız yanlış. AB, AKP’nin ilk yıllarında dayandığı bir şey değildi ki.

“Kopenhag kriterleri Ankara kriterleri olacak” sözü Erdoğan’ın değil mi?

O dönem Kemalist, katı bir yapı vardı. Bu yapıyı kırmak için uluslararası destek gerekiyordu. AKP, AB’yi destek noktası olarak kullandı, ona taraf değildi. AKP’ye oy gelmesini sağlayan şey, AB ile olan dirsek teması değildi. Halka yansıyan icraatıydı. Mesela sağlıktan tutun da enflasyona, temel hak ve hürriyetlere kadar uzanan icraat.

Temel hak ve hürriyetlerin önemli kısmı AB’ye uyum yasalarıyla verilmedi mi?

Elbette. Çünkü başka türlü, laik-Kemalist katı yapıyı kırmanın yolu yoktu. Ancak, şimdi bu kazanımlardan geri dönüşe neden olacakmış gibi duran torba yasaları ben çok sakıncalı buluyorum. Bunlar hem insan olarak hem de özelde Müslüman olarak ayağımıza dolaşacak düzenlemeler. Biz asıl bunu tartışmalı ve çözüme kavuşturmalıyız. AK Parti, kendisi kazandırdığı hak ve özgürlükleri kendisi iptal edecek düzenlemeler getirmişken, biz bunları bırakıp, mesela Abdullah Gül başa gelsin mi tartışmaları yaparsak, çok basitleşiriz.

Şunları yazan sizdiniz: “İddia ediyorum, başkanlığı Gül ve Erdoğan birlikte tesis edecek. Cumhurbaşkanlığı seçimi ardından Gül, AKP Başkanı olur. O başbakan olana kadar ikisinin de anlaşabileceği bir kişi vekâlet eder. Boşa atmıyorum,

1- Erdoğan'ın politik kararlılığı, 2- AKP kadrosunun sadakati nedeniyle bunları söylüyorum.”

Evet, bunları ben yazdım, o hava sonradan dağıldı, kadrolar değişti. Ama bugünlerde yeniden aynı kulvara yönelme eğilimleri görüyorum.

Sizi boşa çıkaran, Erdoğan sonrası AKP'ye kimin geleceğinin belirlendiği kongreyi Gül'ün görev süresi dolmadan bir gün önce yaparak sadakatte çatlak yaratan Erdoğan mı oldu?

Hayır. Bir gün sonra da Erdoğan göreve gelecekti ve kitle partisi olduğu için koruması gereken dengeler vardı. Partiyi, dağılmadan, bir arada tutacak şekilde bırakmayı tercih etti ve bu doğru bir stratejiydi.

Detaylara “titizliğiniz” Erdoğan olunca mı ortaya çıkıyor?

Hayır. Bir gün siyasette uzun bir süre. Ben kongre tarihinin Gül'e karşı seçildiğini düşünmüyorum. Çünkü Gül partinin başına geçse bile başbakan olamazdı ki. Milletvekili değildi çünkü. Bu durumda partide iki başlılık olmaz mıydı? Erdoğan'ın güçlü liderliği sonrasında böyle bir iki başlılık, partiyi dağıtabilirdi.

AKP'nin geri kazanmasını söylediğiniz “küskün dava arkadaşları” arasında Gül de var mı?

Tabii ki var. Cumhurbaşkanlığını bıraktıktan sonra doğrudan “Sen bizim kurucumuz, ilk başbakan, ilk cumhurbaşkanımızsın. Partide istediğin makama buyur” denseydi, “Ben illâ şu makamı istiyorum” demezdi. Ama ona doğrudan konulan tavırdan sonra Gül kırıldı ve tavrını aday olmayarak gösterdi. Aday olsaydı, oluşan sinerjiyle AKP, en az yüzde iki oy fazla alırdı.

AKP için yazdığınız Acil Eylem Planı'nda “Erdoğan'ın AKP'nin işlerine müdahale ediyor görüntüsünden kurtulması gerektiğini” yazdınız. Sizce Erdoğan, AKP'nin oylarını düşürdü mü?

Ben AKP'nin oylarını kaybetmesinin bir sebebinin Sayın Erdoğan'ın sahaya inmesi olduğunu düşünüyorum. Ama sebep Erdoğan'a tepki değil. İnsanlar, Erdoğan sahaya çıkınca

AKP'nin mevcut kadroları, Davutoğlu yetersiz mi diye tereddüde düştü. “Erdoğan, onlara güvenmiyor” izlenimi doğdu.

Sizce güvenseydi sahaya iner miydi?

Ben olayı öyle değerlendirmiyorum. Partiden uzaklaşan, üç dönemini dolduranlarla bile bir aradayız görüntüsü vermek için indiğini düşünüyorum. Ama önemli olan benim ne düşündüğüm değil, insanların bunu nasıl algıladığı. Erdoğan'ın tarzı da yanlış yansıdı ve menfî olarak bu sandığa yansıdı. Sahaya inmeseydi durum daha iyi olabilirdi. İnmemeliydi.

Halkın seçtiği bir cumhurbaşkanı olmasa da Ahmet Necdet Sezer veya seçilseydi Ekmeleddin İhsanoğlu, sahaya inip CHP'ye oy istese “iyi niyet” arıyor olur muydunuz?

İyi niyet olsun olmasın, Erdoğan da olsa bir cumhurbaşkanının bir partiye oy istemek amacıyla sahaya inmesini tasvip etmiyorum. Bu kadroya olan güvenini başka şekilde gösterebilirdi.

AKP'nin kadrolarının sorunu sizce ne?

2002'de parti kurulurkenki kuşatıcı ruha sahip kadronun çoğu tasfiye edilerek, partiye, hem de etkin ve yetkin konumlara, İslamî kesimlerin duyarlılığını hissetmeyen pek çok insan alındı. Bunlar yönlendirici kademelere yükseltildi. Bu da tabanda tepkiyle karşılandı.

Sadece teşkilât mı, medya ayağı için de aynı şeyi söyler misiniz?

Hem teşkilât içi, hem medyanın dâhil olduğu bir menfî değişim bu. Partinin vitrinine, bizim kitlenin tasvip etmeyeceği insanlar sokuldu. Benim haklarım çiğnendiğinde o hakları iade etmek için gereken neyse onu yapacak eforu sarf etmeyecek kişiler bunlar. AKP hâlâ birinci parti ama sandık sonuçları toplumun verdiği bir uyarıydı. Ama bunu anlamazlarsa, anlamak yetmez, gereğini yaparak yamama kadroları ayıkamazsa, AKP, ANAP gibi çözülmeye gider.

“Yamama kadro” için yazılarınızda “menfaatçi yalaka takımı” gibi tabirler de kullanıyorsunuz. Kim bunlar?

İlkeleri önemseydiğim için isimleri paylaşmayacağım. Aksi özel bir sohbete girer. Ama bunlar bellidir, parti yönetimi de, teşkilâtlar da, taban da, basın da bunları biliyor.

Bülent Arınç, bir tartışma esnasında “yeni yetme” diyerek Yalçın Akdoğan’ı göstermişti. Daha sonra Akif Beki “yanaşma” diyerek Ethem Sancak’ı, Abdülkadir Selvi Sancak’ın yanı sıra Yiğit Bulut’u işaret etti ve Cem Küçük’ün Selvi’ye “Aydın Doğan’ın maaşlı elemanı,” Elif Çakır’ın Selvi’yi eleştirenlere “mermici” dediği bir tartışma yaşandı. Bu isimler kendi iradeleriyle bu seviyede tartışılabilirken, siz neden bunları konuşmanın “özel sohbet” olduğunu düşünüyorsunuz?

Ben öyle düşünüyorum. Kamuoyunda kişileri tartışmaktan ziyade, ilkeleri konuşmak ve partinin, iç bünyede kişileri ayıklaması gerektiğini söylüyorum. Ancak, bahsettiğiniz isimlerden mesela Yiğit Bulut hakkında birkaç kelam edebilirim.

Bulut neden bir istisna?

Parti yönetiminde değil.

Çoğu değil. Ayrıca Bulut, Erdoğan’ın başdanışmanı.

Cumhurbaşkanı herkese danışabilir. Ama Yiğit Bulut’un tamamen menfaat üzerinden hareket ettiğini düşünüyorum. Menfaatperestlikle bir yerlere geldi. Daha önce Tayyip Erdoğan’ı çok sert eleştiren bir kimse “Bugün ondan başka insan göremiyorum” diyor ve buna makûl gerekçe getirmiyorsa, bütün olumsuzluklara olumlu kılıf çizmeye çalışıyorsa, bu etik değildir. Kaypaklığı sevmiyorum. İnsanlar elbette değişebilir ama ben Yiğit Bulut’ta fikrî bir değişiklik görmüyorum. Tepkim, fikrî değil de menfaat üzere değişimlere.

Bunlar bir yana, 13 yıllık iktidar uzun bir süre ve AKP bir kitle partisi. Pek çok şahıs ve kesim partiye dâhil oldu, partiyle iletişime geçti. Türkiye ortalamasına göre bu uzun süre içinde her türlü pisliği yapan insanlar da partiyle temasa geçmiş ve iş yapmış olacaktır. Bu normal.

Normal derken?

İnsanın olduğu yerde her türlü şey olur, o nedenle söylüyorum. Yani hata yapılması, bozulmalar falan, hepsi insanî hâller ve bu nedenle normal, yani olağan şeyler. Normal olmayan, bu insanların kilit noktalara doğru yükseliyor olması ve hataların düzeltilmemesi.

O kilidi açan, hakkında konuşmayı reddettiğiniz Erdoğan değil mi?

Öyle mi, yoksa başka bir şey mi var? Cumhurbaşkanı kilide müdahale edebilirdi ama o duruma nasıl bakıyor bilmiyorum. Ama ister Erdoğan ister Gül ister Davutoğlu, kim yapmış olursa olsun bu yanlış. AKP’deki evrimleşme de, cumhuriyetin destan yazan, ülkeyi düşünen, insanların inanç değerlerine uygun Birinci Meclis’i ve bu Meclis’i diskalifiye eden İkinci Meclis’i gibi. AKP’nin İkinci Meclis’inde, bir öncekilerin yerine getirilen kişilerde titiz davranılmadı. Sonuçta, kuruluş ruhundan uzaklaşan bir parti çıktı ortaya.

Sizce AKP’nin birinci/ikinci Meclis ayrımı ne zaman gerçekleşti?

Seçimden seçime, 2007 seçiminden sonra birinci dönemdeki kadro önemli ölçüde tasfiye edildi. AKP, menfaatçileri ayıklayamazsa, bir sonraki seçimde yüzde 30’lara geriler.

“Tam olarak kimi ayıklamamızı istiyor Faruk Köse” diye soran bir AKP’liye ne dersiniz?

Kimi kastettiğimi onlar çok iyi bilirler. Özel sohbetlerde bunu söyleyebilirim.

“Ama geri kalanların anlamasına gerek yok” mu?

Kitleler değişimi zaten algılar ve hisseder. Önemli olan, teşkilât bunu düzeltsin. Davutoğlu, “Bir iç muhasebe yapacağız” dedi. Bunu bekliyoruz.

Aksini söyleme şansı var mıydı?

Aksini söyleyemezdi ama bunu da söyleyebilirdi. Hiç böyle bir sıkıntı yokmuş gibi davranabilirdi. Bu nedenle avans veriyoruz. Bu yapılmazsa, zamanı geldiğinde kimlerin tasfiye edilmesi gerektiğini de isim isim açıklarız.

Sizce Davutoğlu bu süreçte AKP'nin başında kalacak mı?

Davutoğlu'nun AKP ve Türkiye için bir şans olduğunu düşünüyorum. Ancak bir şartla, Davutoğlu kendi hâline bırakılırsa.

Muhafazakâr mahallenin gazetecileri sizce iktidarla nasıl bir sınav verdiler?

"Muhafazakâr medya" kelimesini kabul etmesem de, kastınızı anladığım için söyleyeyim, çok kötü bir sınav verdik biz. Kişisel olarak iyi bir sınav verdiğimi düşünüyorum ama genel olarak, sizin muhafazakâr basın dediğiniz basında olduğu gibi, sevdiğimiz tarafı öyle bir tutuyoruz ki hiçbir yanlışını görmüyoruz, gördüğümüzü de gündeme getirmiyoruz. Toplum da böyle yönlendiriyoruz. Muhalif olduğumuz kesim için de sanki hiçbir doğruları yokmuş gibi bir intiba oluşturuyoruz. Bu son derece çirkin. Meclis'te muhalefetin verdiği her önerge yanlış olabilir mi? Ama iktidar hepsini reddediyor, sonra alıyor birini, kendisi öneriyor, sonra ne oluyor: "Ben yaptım." Muhalefet de aynı şekilde. İktidarın getirdiği her şeye karşı çıkıyor. İslamî veya muhafazakâr basın da o sırada "İktidarın her yaptığı doğru" diyor. Hayır efendim, yanlışları da vardı ve bu doğaldı. Doğal olmayan, yanlışla yanlış deyip düzeltilmemesiydi.

Yanlışları söylememekten övgüde abartıya varan birkaç kişi: "Erdoğan'ı tanıyana kadar iki erkek arasındaki ilahî aşka inanmazdım" diyen Ethem Sancak, "Sünnetullah'a uygun olan başkanlık sistemidir" diyen Halime Kökçe, "Bal gibisiniz, çok başarılısınız" diyen Mehmet Barlas... Sizce bu isimleri ve daha fazlasını taraftarlıktan da öte holiganlığa götüren ne?

Bunlar çok kötü örnekler. Bunlar ilkesizce hareket eden AKP amigoları maalesef.

Sizce bu kişilerin menfaati tam olarak ne: para mı, statü mü, iktidar mı?

Bilmiyorum. Bu maddî menfaat olabilir, konum, ün menfaati veya siyasî menfaat olabilir. Ama bunun içinde kesinlikle menfaat var. Başka türlü bir insan bu kadar yalakalaşamaz.

"Havuz medyası" vakası varken, sizce bu menfaatin para ile mesafeli olması mümkün mü?

Yapılan eleştirilerden biri de bu. AKP'nin doğrularını söylediğimde "Sen de mi şimdi havuzdan nemalanıyorsun," çok affedersiniz "Sen de mi yalamaya başladın" diyorlar. Eleştirdiğimde ise, "Yemini mi kıstılar" diyorlar. Bunları son derece çirkin görüyorum ve anlamakta zorlanıyorum. Açıkçası, bireysel olarak ben herhangi bir menfaat görmüş değilim. Zaten temel ilkem şudur: Asla kalemimi satmam, menfaat için yazmam. Hakkaniyet esas ilkedir. İlkesel yazarım, yazdıklarımda ihtiyat payı bırakmayı ihmal etmem.

Sizin maaşınız ne kadar?

Böyle şeylere girmeyelim. Ben herhangi bir menfaat görmedim. Başkaları ne kazanıyor bilemem. Ya da kazanıyor mu? Bilmediğim bir alanda insanları itham edemem. Ancak, mesela yalakalıktan başka bir şey olmayan "Anam babam sana feda olsun" sözlerini bir hocaya sordum, şeriata göre bir mahsuru yok dedi. Ama bu ifade, sahabenin Peygamber Efendimiz için kullandığı bir ifadedir. Bunu alıp Erdoğan ya da başka birine yamarsan, bu densizliktir.

Ethem Sancak'ın Erdoğan'a aşkı, sizce ihaleler aksayınca da devam eder mi? Veya Mehmet Barlas Sabah başyazarlığını kaybetse, Erdoğan'a "bal" der mi? Bu ilişkilerde paranın yeri sizce tartışılabilir mi?

Vardır diyebilmem için bilmem lazım. Ancak tahmin ediyorum ki, bu kişiler konumlarını kaybetse bu söylemlerini de terk ederler. Ancak ilkesellik gereği, hakkında kesin bilgi sahibi olmadığım hususlarda kesin laflar etmemeyi tercih ediyorum. Zaten, mesela bu yüzden ben ne partinin cemaat hakkındaki, ne cemaatin parti hakkındaki düşüncelerini savunuyorum. Tarafsız kalmayı yeğliyorum. Elimde somut delil yok çünkü.

Gülen cemaatine "terör örgütü" denilmesine yol açan, hükümetin sarf ettiği iddiaları ya da hükümete yakın medyada yazılanları, siz, "delil" olarak görmüyor musunuz?

Hayır. Öyle görseydim, ben de aynı şeyleri yazardım. Bana inandırıcı gelmiyor. Bunun bir iktidar çatışmasının geldiği nihai hâl olduğunu düşünüyorum ve akıntıya kapılmak istemiyorum.

Muhafazakâr medya sizi hayal kırıklığına mı uğrattı?

Hayal kırıklığından da öte. Bu olmamalıydı. Bizim Müslümanlar olarak omurga sahibi olmamız lazım. AKP'nin bazı hataları varsa, bu hataların en büyük sebebi bu medyanın yalaka durumudur. AKP'nin hatalarını yok sayan, her yaptığını yücelten, böylece hatalarını düzeltme gereğini hissetmesine mâni olan bu medyayı tarif edecek kelime bulamıyorum.

Bir yazınızda yer alan “Bizden diye yanlışlara göz yummak Kuran ahlakına uygun mu” sorunuzdan yola çıkarak soracağınız: Sizce muhafazakâr medya Kuran ahlakına aykırı mı davrandı?

Evet. Kelimenin tam anlamıyla, muhafazakâr medya kendini isnat etmiş olduğu Kuran'ın ahlakına aykırı davrandı.

Tam olarak hangi noktalarda?

Bütün noktalarını sayıp dökerek hâlde değilim. Ama savunduğu ekolün doğrularını da yanlışlarını da söylemelilerdi; ilkeli duruş budur. Kuran, müminlerin birbirlerine iyiliğini emreder, kötülüğünü yasaklar. Biz AKP'nin her şeyini iyi, muhalefetin her şeyini kötü hanesine yazdık. Muhafazakâr medya bu tutumunu düzeltmedikçe, açıkça “yanlış yazdık” diye manşetler atmadıkça, Kuran ahlakını temsil ettiğini söyleyemez.

Akit de “özür dilemesi gereken yayınlar” listenizde var mı? Sizce gazeteniz yakın gelecekte özür dilemesi gereken hatalar yapıyor mu?

Şu şu diye bir örnek veremeyeceğim ama bence, evet, Akit'in de özür dilemesi gereken yayınları olabilir. Vardır da. Günü geldiğinde herkes hatasını anlayacak da, bu, iş işten geçmeden olmalı.

Siz bugün hükümete yakın medyayı okuduğunuzda, haberlerin doğruluğuna güveniyor musunuz?

Maalesef hayır. Sadece haber metinlerinin içeriği değil, sunum tarzı da ayrıca önemli. Öyle bir sunum yapılabiliyor ki,

insanlar bambaşka algılara kapılabiliyor. Başlıkta, spotta yazanı haber metninde bulamıyorsunuz mesela. Sadece manşet ve spotları okuyanlar, metni okumazlarsa, yanlış kanaat sahibi olabiliyorlar.

“Hataları vardır” dediğiniz Akit'in de attığı manşetin muhabiri olmayabiliyor. Akit'in bir yayın kurulu var. Bütün haberler oraya geliyor, kurul toplanıyor ve manşete orada karar veriliyor. O yüzden muhabir adı kullanılmıyor.

Aklımızdaki, 2003'te Akit'ten ayrılan Saadet Partisi Basın Danışmanı Halis Mutlu imzasıyla 23 Mayıs 2015'te atılan “2000 hâkimle karanlık plan” manşeti.

Onu sorduğumda aynı isimde başka biri olduğunu söylediler. Bunu gazetede de açıkladılar zaten.

Özellikle seçim döneminde, Akit'te AKP övülürken, diğer partiler eleştirildi veya itham edildi. Sizce bu dönem Akit'in parti bülteninden bir farkı var mıydı?

Samimiyetle söyleyeyim; parti bülteninden bir farkı yoktu. Ama niye öyle olduğu ayrı bir konu. Başka nasıl bir alternatif olabilirdi ki? Bu gazetenin patronajı, yakın olduğu bir partiyi karar aşamasında kendi hâline mi bırakacaktı, yoksa “ikazlarıma sonra devam ederim” mi diyecekti? Patronaj bu yönü tercih etmiş olabilir. Ben bireysel olarak bu yönü tercih etmedim, yayın yönetmeni olsaydım da böyle yapmazdım. Ama bu yöndeki tercihe de bir şey diyemem.

Ama parti bülteni olarak gördüğünüz bir gazetede yazmakta sorun görmüyorsunuz.

Hayır, görmüyorum. Laik-Kemalist devlet düzenini, rejimi de benimsemiyorum, ama bu sistem içinde yaşıyorum. Önemli olan, bireysel duruşumun ne olduğu. Yazdığım birçok yazıda çok sayıda okuyucudan “Gazetem başka, sen başka şey söylüyorsun” şikâyeti alıyorum. “Defol git” diyenler oluyor. Ama [Akit'in sahibi ve İcra Kurulu Başkanı] Mustafa Karahasanoğlu, bu konu açıldığında “Sen bir şeyi hak olarak görüyorsan, yazmanda benim için sıkıntı yok” diyor.

Hükümete yakın bazı gazetelerin ya sahibi belli değil, ya da sahipleri kamu ihaleleri ile haşır neşir. Akit'in sahibi Karahasanoğlu'nun yayın dışında işleri var mı?

Mustafa Karahasanoğlu Millî Gazete'nin yayın yönetmenliğini yapmıştı. O süreçte gazetenin tirajı ilk kez 100 bini aşmıştı. Millî Gazete sonrası uzun yıllar nalburluk yaptı, bir boya firmasının bölge bayisiydi. Merkezi Aksaray'daki nalbur dükkânında Cuma dergisini çıkardı. Dergi, gazete olabilecek tiraja geldiğinde gazete çıkarmaya karar verdi.

Nalbur işleri hâlâ devam ediyor mu?

Gazeteden sonra o işleri tasfiye etti. Karahasanoğlu, gazeteyi borçla kurdu. Hatta hatırlıyorum da, "Cebimde personelin üç aylık maaşı hazır, eğer yürütemezsem, kendilerine iş bulana kadar üç ay geçinebilirler" demişti. Yine, örneğin hakkında yolsuzluk haberleri yaptıkları Emlak Bankası'nın, yayını kesmesi şartıyla 5 milyarlık reklam teklifini, bankalardan reklam almayı kabul etmediği için reddetmişti. Oysa o parayı alsaydı o günden borcu kalmaz, üstelik tesis sahibi olabilirdi.

Bankalardan veya hakkında yolsuzluk haberi yaptıkları bir bankadan reklam almayı kabul etmeyen Karahasanoğlu, gazetesinde bazı haberlerin kaynaksız veya belgesiz yayımlanmasını dert ediniyor mu?

Yayın Kurulu'na girmediğim için o konuda ne diyor bilmiyorum. Ama zaman zaman özel görüşmelerimizde yayınlarla ilgili rahatsızlıkları olduğunu söyler ve vebal almaktan son derece rahatsız olduğunu ifade ettiği olur.

Erdoğan'ın uçak kadrosundan kendisini eleştirenler elenirken siz, daimî davetli olmayı kabul eder miydiniz?

Özel geziler farklı şeyler, Erdoğan yanına kimi alırsa alır, bunu eleştirmek doğru değil. Ama umuma açık toplantılarda akreditasyonu ben yanlış buluyorum. Darbecilerin akreditasyonu uygulamasından biz çok mustarip olduk. "Çağırılmazlarsa çağırmasınlar" desek de, bunu ilkesel olarak yanlış buluyorduk. Bugün aynının yapılmasını nasıl kabul

edebiliriz ki? Şahsen ben, akreditasyon uygulanan bir basın toplantısına katılmam.

Uçakta yer olmasına rağmen bazı kurum ve isimlerin kabul görmemesi, Hasan Karakaya'yı sizce neden engellemiyor?

Dediğim gibi, özel gezilerle basın toplantılarını ayrı görüyorum. Hasan Abi'nin durumuna karar verecek olan da ben değilim, onu kendisine sormanız lazım.

Bir başbakan veya cumhurbaşkanının gezisi ne kadar "özel" olabilir?

Sonuçta Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık'ın uçaklarıyla, devlet imkânlarıyla, devlet/ülke adına bir yere gidiyorsunuz. Uçakta yasaklı isim/yayın kurumu uygulamakla Başbakanlık'ta, Cumhurbaşkanlığı'nda, Genelkurmay Başkanlığı'nda basın toplantılarında uygulamak arasında ne gibi bir fark olabilir?

Siz öyle görmeyebilirsiniz, ama ben fark görüyorum. İkisi farklı şey. Devletin uçağı zaten gidiyor, içindeki yolcu sayısının çok da önemi yok. Ama o devlet yetkilisi, uçağına herkesi almak zorundaymış gibi bir şey yok. Çünkü nihayetinde kendi gezisi ve kamuoyuna sadece kendi mesajlarını iletteceğini düşündüğü kişileri yanına almasında bence sakınca yok. Ama genel bir basın toplantısı böyle değil. Orada yerli-yabancı, sağdan-soldan, destekçi-köstekçi, her türlü basın mensubu olmalı.

Cumhurbaşkanlığı uçaklarının müdavimlerinin Erdoğan'ı kızdıracabilecek hiçbir soru sormamalarının davetli listesine ilişkin temel kriter olduğu görüşüne katılır mısınız?

Ben temel kriterin bu olduğunu düşünmüyorum. Bence Erdoğan'ın kriterinden çok, böyle bir kriteri katılan basın mensupları kendi kendilerine uyguluyor olabilirler. Zaten Erdoğan'ı lider olarak benimsemiş ve dediği her şeyi halka ulaştırmanın, menfiyata dair herhangi bir konuya da girmemenin daha iyi bir tutum olacağını düşünüyor olabilirler. Bilemiyorum, öyle bir ortamda bulunmadığım için ne desem tahminden öteye geçmez. Ancak kişisel görüşüm, eğer Erdoğan'a dost iseler, onu kızdırmayalımdan ziyade, daha

iyi olması için aksayan tarafları kendisine ulaştırılalım duyarlılığını taşımaları yerinde olurdu.

Muhafazakâr medya adına dile getirdiğiniz “medyanın yalaka durumu,” o uçaklara davet edilme gerekçeleriyle, o uçaklarda icra edilen “gazetecilik”le inşa edilmiyor mu? Bir yanda gazetecilerden hiçbir sorgulama ve eleştiri istemeyen iktidar, diğer yanda bu duruma itaat eden bir medya yok mu?

Maalesef tarih boyunca iktidarın, gücün kanatları altında bulunmayı, güce yakın durmayı kendileri için daha faydalı gören insanlar çıkabiliyor. Bu da, “özgür basın” ilkesinden uzaklaşılmasına yol açıyor. Basın mensupları, sorumluluk bilinciyle eksileri de artıları da gündeme getirerek iyi yanların gelişmesine, kötü yanların düzeltilmesine hizmet edeceğine, tam aksi bir tutum sergileyebiliyor. Bunu, politik mücadelede taraf olduğu güce olumsuz etki edecek bir alan bırakmama adına da yapıyor olabilirler, menfaat sağlama adına da... Ben daha çok menfaat olduğunu düşünüyorum. Hangi türdendir bilemem, ama menfaati için özgür gazetecilik yapmayanların sayısı çok fazla. Hâl böyle olunca, bir siyasetçi, kamuoyuna kendi mesajını ileticek, kendi propagandasını yapacak kişileri yanına almakta bir sakınca görmüyorsa, bunlar için siyasetçiyi suçlamak doğru değil. Politik arenada mevzi kazanmak için bunu her siyasetçi yapar zaten. Sorun, basın mensuplarının, işlerinin önemini unutmuş olmasındadır diye düşünüyorum.

Siz seçim sonuçları için “iyi ki böyle çıktı” diyor musunuz?

Hem diyorum hem demiyorum. Çünkü, hayır bildiğimizde şer, şer bildiğimizde hayır olabilir. Bu sonuçlar iyiliğe de neden olabilir. Bu sonuç, AKP'nin silkinip kendine gelmesine sebep olabilir. Bu açıdan sonuç iyi olabilir.

Söyleşiyi sonlandırmadan önce size sormak istediğimiz, birlikte yaşamının koşullarına ilişkin: AKP iktidarının özellikle son döneminde içki içenlere yönelik söylemlerin yanı sıra hamilelik testinin aileye bildiri kararı, “şiddetle cezalandırılmalı” dediğiniz kürtaj ve “kızlı erkekli evler” tartışmasında Erdoğan'dan farklı düşünmediğinizi biliyoruz. Laiklik adına,

cumhuriyetin farklı dönemlerinde yapılanları unutmadan soracağız, kimin hayatını kime dayattığı ayrıştırılabilir mi? Sizce AKP birlikte yaşama konusunda dindar olmayanlara nasıl bir güvence verdi?

Cumhuriyet döneminde halkın ne düşündüğüne, inançlarına hiç bakılmazken, AKP döneminde laiklere yapılan bir dayatma gösterin bana. Dileyen dilediği gibi yaşamıyor mu? AKP döneminde domuz eti kasaplık et statüsüne alındı, içki tüketimi arttı, genelev sayısı arttı. İslam'ın tasvip etmediği faiz hâlâ var. Laik yaşantı yaşayanlara bu dönemde hangi İslamî ilke fiilen veya yasal olarak dayatıldı? Aksine Müslümanlara dayatma oldu, dejenere bir hayat armağan edildi!

Evde kiminle oturduğunuzun bir başbakan tarafından sorgulanması sizce bir dayatma örneği değil mi?

Başbakan üç çocuk meselesini gündeme getirince de eleştirildi. Peki, neden gündeme getirdi? Nüfus artışına dair negatif veriler nedeniyle. Toplumsal olarak yaşlanıyoruz yani. Kızlı erkekli mevzuunda da benzer bir düşünce var. Nikâhsız yaşama toplumsal bozulmayı hızlandıracakken, bence bir başbakanın bunu gündeme getirmesi son derece isabetli.

Bu görüşün Müslümanların hayatına müdahale edenlerden farkı ne?

Siz kızlı erkekli, nikâhsız birlikte yaşasınlar mı diyorsunuz?

Sizi ilgilendirir mi, diyorum.

Bir kitleyi böyle nikâhsız ve toplumun genel ahlakına uymayan bir yaşantıya yönlendirmek sağlıklı nesiller açısından doğru değil. Aile ortamı olması lazım. Bu konuda Erdoğan'ı destekliyorum.

Çünkü hemfikirsiniz. Hemfikir olmayanlara ne sunduğunuzu merak ediyoruz. Köse'nin gözünde, “inançsızlar yapınca yanlış, inançlılar yapınca doğru”ysa, sizin gibi düşünmeyenler, birlikte yaşama konusunda size neden güvensin?

Bu kişiler toplumsal ölçekte ne kadarlık bir kesime tekabül ediyor? Bunlar tamamen marjinal. Onlar esas alınarak bir

toplumsal düzen oluşturulamaz. Mesela homoseksüellerle ilgili bir düzenleme yapabilirsiniz, ancak onların yaşantı tarzını kitlelere yansıtabilecek, genel gözlenebilir ve normal karşılanabilir bir tarza getirecek bir değişimi esas alarak toplumsal yapıyı biçimlendiremezsiniz. Toplumun kimlik ve kişilik değerlerine, toplumu toplum yapan esaslara aykırı durumları kontrol altında tutmak devletin en önemli vazifelerindendir. Başka bir açıdan baktığımızda, AKP İstanbul Milletvekili Metin Külünk'ün söylediği "günah işleme özgürlüğü" temelinde doğru, böyle bir şey var, ahirette günahını işleyen cezasını da çeker, ama insanın, günahıyla etrafını, toplumsal yapıyı bozma hakkı olamaz.

Devletin görevi toplumun bütün değerlerini korumak olabilir mi? Araştırmalara göre, "toplumsal değerler"imiz arasında "Ermeni komşu, Alevi damat istememek" de var. Burada devletin görevi bu "değeri" korumak mı, yoksa nefret duygusuna karşı önlemler almak mı olmalı?

Devletin asıl görevi de zaten toplumun bütün değerlerini korumak, toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Benim kanaatimce, asıl olan devlet organizasyonu değil, toplumdur. Toplum bilinci ve birlikteliği varsa, o toplum devlet olmadan da hayatiyetini sürdürebilir. İşte, Yahudi toplumu; bin yıl devletsiz kaldılar ama atlattıkları badirelere rağmen varlıklarını sürdürdüler. Yani toplum, varlığını sürdürmek için devlete muhtaç değil. Ancak, toplum olmadan devlet olmuyor. Devletin baş kurucu unsuru toplum ve devlet, kendini kuran topluma hizmet etmekle, o toplumu toplum yapan değerlerin korunmasıyla mükellef. Bu yüzden, devletin, toplumun inanç, kimlik ve kişilik değerlerine uygun olarak yapılandırılması lazım. Böyle olunca, elbette devletin en önemli görevi, toplumu toplum yapan, başka toplumlara göre ayırt edici özelliklerini ve değerlerini korumak olmalı. Bizim toplumumuzun ana karakterini İslamîlik belirler. Örfdür, gelenektir, kültürdür, bunlar da İslamîlikle biçimlenmiştir. Bu biçim içinde, toplumun ahlakî değerlerine uygun olmayan bir yaşam biçimi geliştirilmeye çalışılıyorsa, ben bunu, toplumu bozma projesi olarak görürüm. O dediğiniz Ermeni komşu, Alevi damat istememek, toplumsal değer değil,

toplum içindeki bazı kesimlerin tercihleri olabilir ve bunun konumuzla hiçbir alakası yoktur.

Pew adlı bir şirketin yaptığı, ne kadar doğru olduğu sorgulanabilir bir araştırmaya göre, şeriat isteyenler de Türkiye'de yüzde 12 civarında. Bu durumda siz de marjinal değil misiniz?

Şu anda öyle denebilir. Ama şeriat potansiyelinde olanlar toplumun çok büyük bir kısmı. O insanlar şeriatın ne olduğunu bilseler isteyecekler. Bu marjinal kısmın nasıl bir potansiyeli var? Bizim toplumda kaç anne-baba, kızlarının başka erkeklerle aynı evde kalmasına onay verir?

Var olanı bile değil, potansiyeli yarıştıyorsunuz.

Kesinlikle kesimleri yarıştırmıyorum. Toplumsal onay bu değil. Ben başörtülü olduğu hâlde tesettür şartlarına uymayanı eleştirirken, nikâhsız birlikte yaşamayı onaylayamam.

Onaylamıyorsunuz, ama karışır mısınız?

Karışırım tabii. Toplumsal yapının böyle bir çirkefliğe evrimleşmesini asla istemem. İtiraz edenlere de şunu sorarım: Siz, kendi kızınızın böyle, kız-erkek karışık yaşanan bir ev ortamında yaşamasını ister misiniz?

Yanıtlarınız üzerine "İslamcılarla birlikte yaşamak adına güvenceniz bir dayanak bulamıyorum" diyen birine ne dersiniz?

Öyle düşünüyorsa, doğrudur derim. Yani ahlakî yozlaşmaya izin verir gibi bir güvence vermek zaten İslam'a da İslamcılara da uygun değildir. Ben yetkili olsam, toplumda bu tür bir yaşam tarzına müsaade etmem. Ama sizi şaşırtacak bir şey söyleyeyim: şeriat isteyen biri olarak, bugün şeriatın bu toplumda uygulanmasını istemem. Çünkü toplum neyle muhatap olduğunu bilmiyor. Şeriatı tanımıyor. Önce topluma şeriatı anlatmak, tanıtmak lazım. Ve toplumu değiştirmeden, üzerinde uygulayacağınız sistemin adı baskı olur.

Son soru: Bir zamanlar Erdoğan'ın da farklı şekilde dile getirdiği şu görüşe katılıyor musunuz: demokrasi, demokrasiyi yok edecek şeriat düzeni için bir araç mıdır?

Evet, sonuna kadar katılıyorum. Ben, şeriatçı biri olarak zaten demokrasi denen şeyi kabullenmiş değilim. Hatta demokrasiyi, tarihin gelmiş geçmiş en şedit diktatörlüğü olarak görüyorum. İnsanlar kendi kendilerini yönettiklerini sanıyorlar, ama hayır, öyle değil. Yani demokrasi, insanların algılarının istismarı ve kandırılması üzerine bina edilmiş olmasıdır. Halk hiçbir zaman kendini yönetecekleri seçiyor değil. Mesela, kimlerin milletvekili olacağına halk mı karar veriyor? Siyasî parti liderleri bazı isimler belirliyor, halk partilere oy veriyor ve seçilmiş isimlerden, listenin başından itibaren şu kadar sayıda kişi Meclis'e gidiyor. Peki, halk, "Bu isimlerin hiçbirini beğenmiyorum, ben falan kişiyi seçeceğim" diyebiliyor mu? Diyemiyor. Demokrasinin halka verdiği tek şey, seçilmiş adaylar arasından tercihte bulunmak. Yani kendi kendini avutmak.

Demokrasi beşiğine yatırılan halk uyurken, esas sistemin ipini elinde tutanlar kendi işlerine bakıyorlar. Bir diğer husus şu ve ben buna çok önem veriyorum: Eğer halk, gerçekten kendini kimin yöneteceğini seçebilirse, bunun belki bir anlamı olabilir. Ancak bunun yanında, aynı halk bir de hangi rejime veya sisteme göre yönetileceğini de seçebilmeli. Halkın, dilediği takdirde rejimi değiştirme yetkisi de olmalı. Bugün demokrasilerin hangisinde bu var? Anayasal ve yasal bir rejim çerçeve ediliyor ve bütün politik faaliyetler o rejim çerçevesinde dönüp duruyor. Halk da demokrasi var deyip dört yılda bir sandığa girmekle kendi kendini yönettiğini zannediyor. Bu bahsi çok uzatmayayım. Size demokrasi konusunda en çarpıcı açıklamayı, tarihin gördüğü en kanlı diktatörlerden Stalin'in bir sözünü vererek yapayım. Stalin diyor ki: "İnsanların seçimlerin yapılmış olduğunu bilmesi yeterlidir. Oy verenler hiçbir şeye karar vermezler." Eğer Erdoğan başta söylediği bu tutumunu sürdürüyorsa, sonuna kadar

destekçisiyim. Demokrasinin değiştirilmesi ve insanların, uykudan kaldırılması, rüyadan gerçeğe uyandırılması lazım.

Not: Faruk Köse, söyleşinin yayınlanmasının ardından T24'e şu yazılı açıklamayı gönderdi:

"Kabataş olayları ile ilgili konuşurken, bir ara soru şöyle bir biçime dönüştü: 'Eğer Erdoğan'ın Kabataş olayıyla ilgili söyledikleri yanlış ise, özür dilemesi gerekir mi?' Yani bu mânâda bir biçimi aldı soru; benim cevap vermeme tetikleyen hâli buydu. Bu, şunun gibidir: 'Kişi hasta olursa tedavi olması gerekir mi' ya da 'Acıkan biri yemek yemeli mi?' Aynen onun gibi, 'Eğer Erdoğan hata etmişse özür dilemeli mi' tarzına dönüşen bir suale verilecek en makul cevap, hâliyle, 'dilemeli' olurdu. Ancak ben burada bile 'ihtiyatlı' davranarak, 'Eğer hatalıysa tabii ki özür dilemeli, ancak bu, özürden ziyade, yarı özür denebilecek yanılığın beyanı şeklinde olmalı' anlamında bir cevap verdim.

"Zaten söyleşinin metnine bakarsanız, özetlemeye rağmen bu, açıkça görülüyor. Ancak sunum böyle olmadı. Sanki ben, 'Erdoğan mutlaka özür dilemeli' demişim gibi sunuldu. Hatta bazı siteler işi abartıp, 'Akit yazarı Faruk köse, Kabataş iddiasıyla ilgili olarak Erdoğan'ı özür dilemeye çağırdı' şeklinde sundular. Oysa söyleşinin hiçbir yerinde, Erdoğan'a yaptığım bir özür çağrısı falan yoktu. Yani ben, 'Kabataş iddiasından dolayı Erdoğan özür dilesin' diye bir şey söylemedim. Söylediğim, 'Eğer iddiası yanlışsa, yanılığın beyanı şeklinde yarı özür dilemesi daha faziletli bir davranış olur' şeklindeydi."

Murat Belge: Türkiye’de kitle kıyımı veya toplama kampı olmaz diyemiyorum.

18.11.2015

Murat Belge: Sivil olan her şeyi askerî olacak her şeye tercih ederim

Prof. Murat Belge; edebiyatı da, siyaseti de, arabeski de, mimariyi de, Kürt meselesini de menziline tutan bir entelektüel. “Bırak bu entel dantel ayakları” lisanında dile gelen alışkanlıklarla birçok birikimin yalnızlaştırıldığı Türkiye’de, hayatını okuma yazma üstüne kurmuş sayılı isimden biri.

Belge’nin kısaca özetlenebilecek bir geçmişi yok. Tuba Çandar’ın nehir söyleşiler arasında da özel bir yere sahip Murat Belge/Bir Hayat... kitabı, Belge’yi tanımak için en iyi kaynak. Bu kaynağın ufku üzerine en iyi ipuçlarından birini ise Ferhat Kentel, Doğu Batı dergisinde yayımlanan “Murat Belge; Özne Aydın” başlıklı makalesinde veriyor:

“Murat Belge’nin sahip olduğu referanslara uzun uzun değinmeye gerek yok. Aileden gelen kültürel birikim, bu zengin burjuva kültürünün içine doğmak; önce ‘liberal,’ daha sonra ‘sosyalist’ eğilimler; herkesin bir kamp bulduğu (ya da sessiz kaldığı) 70’lerde bile sol harekete hem mesafeli durmak, hem de alabildiğine içinde olmak; hem Joyce’u, hem de Ahmet Hamdi Tanpınar’ı anlamaya çalışmak gibi özetlenebilir bu referansların kaynağı. En azından, Murat Belge’nin referanslarının çokluğunun, sonuçta kişiliğinin ‘çoğulluğuna’ kalkış noktası sağladığı söylenebilir.”

Murat Belge’nin, başta kurucularından olduğu Birikim dergisinin çevresi olmak üzere, takip edeni çok, ama kendisinden hazzetmeyi de çok. Sol camiadan İslamî kesime kadar pek çok isim için Belge’nin duruşu tartışılır; ancak Belge’ye yapılan eleştirilerin dayandığı birikim de bu tartışmadan muaf değil.

Belge, son olarak, kayyum atanmadan önceki Bugün gazetesinin yönelttiği “2010 referandumunda ‘evet’ diyenler kandırıldı

mı” sorusuna verdiği, “Bence evet. Zaten bütün bu olanlar bir kandırmaca hâline geldi sonunda. Ben de doğrusu kendimi kandırılmış hissediyorum” yanıtı ile anılıyor. Söyleşinin yankısı ardından, Belge Taraf’taki köşesinde “kandırılmak” kelimesine açıklık getirirken şu ifadeleri kullandı:

“Ortada bir ‘kanma/kandırılma’ durumundan çok, Tayyip Erdoğan komutasında AKP’nin aniden ve çarpıcı bir biçimde yön değiştirmesi olgusu var.”

AKP’nin ne kadar “aniden ve çarpıcı bir biçimde” değiştiğini sorgulamanın yanı sıra seçim sonuçları, hükümet-cemaat kavgası ve ihtimalleri konuşmak üzere Belge’nin kapısını çaldık. Soru ve yanıtlarla Belge’nin AKP’ye destek vermektense 1 Kasım seçimi ertesinde Adolf Hitler Almanya’sına gönderme yapmasına uzanan sürece dair düşüncelerini ve Türkiye’nin yakın geleceğinde olabileceklere dair öngörülerini de içeren söyleşi için buyrun.

“Türkiye, hayal edilen ülke olmamakta böylesine direnerek ne kadar çok sayıda aydınını, insanı hayal kırıklığı içinde uğurladı.” Çetin Altan ardından yazdığınız bu cümleden yola çıkarak soracağız; sizce “hayal ettiğim ülke” diyerek ayrılacak kuşak hangisi olacak?

Benim kuşağım da öyle olacak. Bizden önceki kuşaklar, zaten çoğu öldü gitti. Ruhi Su kanserdi ve Aydınlar Dilekçesi’nden ötürü Selimiye’ye ifade vermeye gittiğimde o da karısıyla birlikte geliyordu, içim sızlamıştı. Fazla bir ömrü kalmamıştı ve merdivenlerden çıkıyordu sıkıyönetim savcısına ifade vermek üzere... Bazen bu böyle pat diye suratına çarpıyor. Çetin Altan’ın o sözü söylediğini bilmiyordum, o da çarptı. Bizim için de böyle olacak. Benim birçok yaşıtım öldü bile başka bir halt görmeden.

Bu ülke için on yıllardır emek harcayan Murat Belge’nin ülke için hayali neydi, bugün hayali ne?

Ben tabii genç yaşımda sosyalist idim ve o tarihlerde çok muhtemel değildi ama kendi hayatım içinde sosyalistleşme

aşaması görmem de büsbütün ihtimal dışı değildi. Daha sonraki yıllarımda, sosyalizmin kendisinin kolay olmadığını gördüğüm için, “Sosyalist bir Türkiye herhalde göremem” dedim. Ama en azından daha bir demokratikleşmiş ülke görebilirim diye düşünüyordum.

Benim Türkiye’yle, halkla ilgili daha iyimser diyebileceğim düşüncelerim vardır. Sonuçta biz Akdenizli bir toplumuz. Bu Akdeniz’i de severim ben. Batı’nın standartları olmayıversin ama daha sevecen, daha sıcak, biraz daha tembel, keyfine düşkün olsak iyi olacak şeylerdi. Batı’nın çok çalışkanlığına bayılmam. İnsan dediğin biraz da tembel olur. Rejimiyle bilmem nesiyle demokratik bir toplum olsa; dinini, milliyetini birilerinin üzerinde hegemonya kurmanın aracı hâline getirmekten vazgeçen, halkını da rahat bırakan bir toplum olsa, bunun çok meziyetleri olacağına, ille sosyalizme varması da şart değil, inanıyorum. Ama olmuyor işte, bırakmıyorlar.

Ne zamandır bu hayalinizin gerçekleşmeyeceğini düşünüyorsunuz?

En son AKP’nin iktidar olmasıyla birlikte, en azından daha önceki Kemalist, hegemonik bir iktidar blokunun artık sonuna geldiğini düşündüm. Ama bunun bu kadar kısa zamanda bir plebisiter diktatörlük biçimine dönüşmesini beklemiyordum. Bir dizi hayal kırıklığının sonuncusu bu oldu.

2 Kasım’da “Türkiye istediği rejimi seçti” dedikten sonra plebisiter diktatörlüğün bir adım ötesine geçerek Hitler’in adını anmadan “1933, 6 Mart’ında uyanmak gibi” dediniz. Sizce seçmen neye oy vermiş oldu?

Şimdi yaygın olarak kullanılan istikrar gibi kelimeler. Bu çok da yanıltıcı değil çünkü hazirandan kasıma ne oldu; kasten istikrar bozuldu ve korku atmosferi yaratıldı. Ve AKP’nin yüzde kaçta düşen oyu, neredeyse yüzde 50’yi buldu. Haziranda oyu neden düşmüştü AKP’nin; keyfî yönetim, hukuk devletini çiğnemek, kuvvetler ayrılığını çiğnemek, doğrudan demokrasinin işleyişine zıt giden, yolsuzluğu örtmek gibi uygulamalar... Sonra ortalık kızışınca o insanlar yine AKP’ye

oy verdiler. Sevimli bir şey değil, demokrasiden bu kadar kolay vazgeçebilmek, “Yeter ki canım sıkılmasın” gibi bir şey... O zaman demokrasiye varamazsın. Demokrasi, gökten düşen üç elma gibi bir şey değil.

2007 seçimi sonrası şu sözler köşenizden: “Bu toplum seçim yapabilme imkânı bulunduğu hep doğru seçimi yaptı. 1950, 73, 83 ve şimdi. Toplumlar uzun vadede yanılmazlar.” Toplumlar mı yanılabilir, yoksa Murat Belge seçim sonucunu beğenmediğinde fikrini mi değiştiriyor?

Toplumlar her zaman yanılabilir ama uzun vadede yanılmaz. Abraham Lincoln’ün “Halkın bir kısmını her zaman kandırabilirsin, halkın bütünü bir zaman kandırabilirsin, hepsini her zaman kandıramazsın” lafı doğrudur. Burada da bir kandırma durumu bence var.

Sizce AKP, seçmenin yüzde 49,5’ini kandırıyor mu?

Bence, evet.

“Kandırma” sözünüzü açar mısınız?

Lincoln’ün sözü üzerine “kandırma” derken, “İnsanlar anlamıyor da yanlışlıkla oy veriyorlar” demiyorum. Yüzde 49’un büyük bir kısmı AKP’nin yaptıklarını onaylıyor. Bu da halkımız açısından övücü bir durum değil. Yolsuzluklar için söylenen “çalışıyorlar ama çalışıyorlar”ın doğru bir görüş olduğu kanısında değilim, böyle bir felsefe yapamam.

“1 Kasım’da canları ve evlerine giren gelirleri tehdit altına girince AKP’ye oy veren seçmen, 2007’de de e-muhtıraya karşı oldukları için değil, ekonomik saiklerle oy vermişti. Murat Belge seçim kritiğini siyaset üzerinden yaparak yanılıyor” diyen birine yanıtınız ne olur?

Birinde siyasî, diğerinde ekonomik oy veriyor diyerek net bir şekilde ayıramayız. Şöyle bir analizle konuyu “tavuk mu yumurta mı” meselesi olmaktan çıkarabiliriz: Türkiye hızlı denebilecek bir dönüşüm süreci geçiriyor ve bu kentleşme süreci hazırlıksız cereyan ediyor. 80 milyona yakın bir toplum bu. Bunun bir milyon gibi crème de la crème tabakası dünyada herhangi bir yerde iş bulur, kaliteli bir adam

olarak çalışır. Bunun içinde bir süreden beri kentli hayatı özümsemiş insan var. Brezilyalı ekonomist Edmar Bacha’nın 1974’te bulunduğu bir laf var; Belindia/Belçika-Hindistan. Burada da bir sürü Belçikalı var, ama daha fazla sayıda Hindistan paryası var. Bunlar köylü değiller. Köylü muhafazakârdır ve istikrar unsurudur çünkü yarın ne yapacağı bellidir. Bu kesim köyden kalkmış, kente gelmiş, serseri mayın gibi dolaşiyor. Bugün tamirci, yarın bakkal çırağı, öbür gün garson, sonra bilmem ne mafyasının adamı insanlar var. Bunlar bir yekûn tutuyor Türkiye’de ve siyasî çalkalanmalarda, vapurda herkes bir tarafa koşunca vapurun o yöne eğilmesi gibi, etki eden bir unsur. Bu, genç ve 12 Eylül döneminden sonra hayata katılmaya başlamışları artan bir kesim. Siyasî bilinci kazıma operasyonlarının sonucu ortaya çıkmış insanlar.

Şöyle düşün: Bir seçim oluyor, Ecevit birinci parti, MHP ikinci parti. Çok başarılı değiller, bir seçim daha oluyor ve Ecevit yüzde 1’e düşüyor. Ama bu sefer birinci parti Refah çıkıyor. Oradan oraya çok kolaylıkla gidebilen, Genç Parti gibi ne idüğü belirsiz bir şeye yüzde 7 oranında oy verebilen bir seçmen var. Tek parti devrini, Menderes devrini de görmüş insanlar artık öldüler ve yerine de 12 Eylül terbiyesi almış insanlar geldi.

Demokratik talepleri öncelermeyen ama saiklerinin ne olduğu belli olmayan bir kitle resmi de çizdiğiniz için; bu “12 Eylül terbiyesi alanlar,” AKP’ye sizce “korcu” dışında neden oy verdi?

Bunun içinde bir demokrasi var. “Türkiye’de sınıf yok” denir, bazı bakımlardan doğrudur bu. Batı’daki gibi sınıflar burada yok ama “O yukarıda, ben aşağıda” sınıfı vardır ve bunu herkes hissedir. Dolayısıyla bazı özelliklerini tespit etmeye çalıştığım o kalabalık, aslında ast konumda. O ast konumunu AKP değiştirebiliyor. “Bak, şimdi biz geldik iktidara” denebiliyor. Ortada demokrasiye bağlayabileceğimiz bir şey var. Ama bu Türkiye’de daha genel olan, “Benim için demokrasi” zihniyeti daha ağır basıyor. “Onun için de demokrasi lazım” aşamasına gelinmedi.

Türkiye'nin Belçikalıları geldi mi?

Ne üst ne ast geldi; onlar da gelmedi.

1 Kasım'ı "demokrasinin maliyeti" olarak da mı okuyorsunuz?

Olabilir. Buna ben her zaman görecelikler içinde razıyım.

Göreceliklerden kastınız, asker-darbe mi?

Evet. Darbe olacağına böyle kendi aramızda, dersler çıkararak, öğrenerek yürüyelim. Bunu her zaman tercih ederim. Şimdi bu iktidar, başlayacak icraatına, o icraatın içindeki birçokları kitleler için mutluluk verecek işler olmayacak. O zaman "Bu adamlara ben bilmem ne diye oy verdim, bak şimdi böyle oldu" demek bir ders çıkarma. Bunların olacağını düşünüyorum.

Murat Belge sivil diktatörlüğü askerî darbeye tercih eder mi?

Genelleme yaparsak, sivil olan her şeyi askerî olacak her şeye tercih ederim. Ama bu yorum, bir genelleme düzeyinde. Çünkü bir sivil dikta olur ki 10 askerî dikta yı aratır, böyle şeyler de mümkün. Yani, aralarında tercih yapılacak şeyler değil, hepsi birbirinden beter.

Tüba Çandar, nehir söyleşi kitabınızda '82 referandumunu sonuçlarından sonra Cumhuriyet gazetesinden bozguna uğramış hâlde çıktığınızı hatırlattığınızda, şunu diyorsunuz: "Topluma inancını kaybediyor insan böyle durumlarda."

1 Kasım'dan sonra 1933'ü hatırlatırken yine benzer bir ruh hâli çiziyorsunuz. Derslerin çıkarıldığı iyimser senaryonuz karşısında, derslerin çıkarılmadığı bir Türkiye ihtimalinizde neler yaşanabilir?

Bu ihtimal de büsbütün yok denemez. Pratikte yapılan tek adamlığın hukukta karşılığı olmadığı için "Hukuku çiğniyorsun" diyoruz. Bunu daha kanunî hâle getirebilir. Gene birtakım yarı kanunî veya büsbütün kanunsuz şeyler yapabilir. İnsanların bunu yapmak için illâ ki Mein Kampf'ı [Adolf Hitler'in Kavgam kitabı] okuması gerekmiyor. Okumadan da orada olan bazı şeylere sezgiyle ulaşıyorsun. Osmanlı Ocakları, örneğin, SA'nın [Nazilerin paramiliter grubu Sturmabteilung/Fırtına Bölüğü] alaturkası, ona dönüşme

ihtimali yüksek. Bu gibi şeyler bir araya gelebilir ve baya korkunç bir rejime gider.

Bu kişi demiş ki "Ben bu Kürt meselesini barış yoluyla çözeceğim, bunu taahhüt ediyorum" ve "Bunun için kolumu keserim" edebiyatı yapmış. İyi kötü başlayan süreç, o sürecin gidişatı hakkında birçok eleştiride bulunabiliriz ama "Sürecin kendisi kötüdür, bu meseleye barış denmez" diyemeyiz. Bu koşullarda seçime giriyor, HDP de malûm kararı verip barajı geçince, bizim arkadaş 60-70 milletvekilinden yoksun kalıyor. Bu durumda "Tekrar seçim yaparım, onları baraj altına atıp, milletvekillerini geri alırım" diyor. Onları baraj altına atacağın ortamda barış buharlaştı. Demek ki sen iktidarını devam ettirmek için kendi başlattığın barışın dibine dinamit koyup yok edebiliyorsun. Bunu yapabilen bir adamın, bundan sonraki dört yılda neler yapabileceğini hayal etmek zor.

AKP cenahından yükselen "Masayı biz devirmedik, çözüm sürecinde bomba döşediler, polisleri yatağında kafalarından vurdular" benzeri açıklamalara hiç itibar etmiyor musunuz?

Hiç itibar etmiyor değilim, bence PKK vahim bir siyaset izledi. Ama PKK bunları yapmasaydı da AKP ortamı germek üzere yola çıkmıştı. PKK'nın ortamı yaratmak değil, AKP'nin olmasını istediği şeye bu kadar canı gönülden yardımcı olmasını eleştiriyorum. "Barış istiyoruz, provokasyonlara gelmiyoruz" diyebilirlerdi, demediler.

Kürt siyasetinden gelebilecek "PKK savaşa çekildi" yorumuna yanıtınız ne olur?

PKK da kukla oynatır gibi her şeye hâkim değil. Bütün köy yakmalar sonucunda Türkiye'deki bahsettiğimiz sağıksız şehirleşme, Güneydoğu'da çok daha beter biçimde oldu, oluyor. Oradaki, 12-13 yaşından başlatmak gereken, gençliğe, PKK'nın da uzun boylu söz geçirebileceğini düşünmüyorum. Ucu bucağı belli olmayan bir isyan hâletirûhiyesi içindeler. Çok haklı ve anlaşılır nedenlerle ama uzun boylu bir rasyonalitesi de yok. Polisi vurmak gibi eylemler ne kadar PKK'nın talimatıyla yapılan eylemlerdir, bunu bilmenin çok imkânı yok. Hangisi

ilkte hatırlamıyorum ama Rus asıllı bir devrimci Victor Serge veya George Orwell'in kullandığı bir "Balinanın karnındaydık" deyimini vardır; "Yaşadığımız buydu, ufuk yoktu. Ama olduğumuz hâlde de duracak değildik, dövüşmemiz lazımdı. Bu dövüşün sonunda kazanacağımız bir şey yoktu ama zaten bir şey kazanmak için dövüşüyorduk." Oraya gittiğim zaman, insanların bu ruh hâline çok yakın olduğunu düşünüyorum. Hakkârî'de, şurada burada taş atan çocuklarla karşılaştım ben. Onlardan olmayıp, üniversite öğrencisi olup taş atmayan ama aynı ruh hâlini paylaşanları da gördüm. Bunu durdurmanın anahtarı da PKK'da değil.

Sizce hâlâ anahtar Erdoğan'da mı?

Tabii, gidip o çocuklarla konuşamaz ama politikalarını değiştirecek, değiştirdiğini de hissettirecek başarabilir bunu.

Aksi hâlde nasıl bir istikbal görüyorsunuz bölge için?

Bu konuştuğumuz her şey irrasyoneliteye dayanıyor. Buraya varır demek de çok zor. Ama iyi bir yere gitmiyor.

Seçmenin demokrasi arayışı ile sandığa gidip gitmediğini sorgulayan siz, "Ben bu halkın sivil diktatörlüğe karşı çıkacağını varsayırım" fikrinizi muhafaza ediyormusunuz? Yanıtınız evetse, burada yatan tezadı nasıl açıklarsınız?

"Diktatörlük sonuç olarak topluma zarar verir" verisinden yola çıkıyorum.

"Sonuç olarak, bize zarar verdi" denilebilir, ancak yol üstünde?

Yol üstünde pekâlâ destekçilerini bulur. Alkışlanır da. Zarar verme işini de yerine getirebilir. Ama uzun vadede zararları fark etmeye, kendinde görmeye başlar. İnsan bencil varlık, bu bir olgu.

Sözlerinizi Almanların diktatörlüğün kötülüğünü bencillikleriyle fark ederek değil, müttefiklerin bombardımanı sonucu güçleri ellerinden alınca da gördükleri bilgisiyle dinlediğimizde, Türkiye'de halkın diktatörlük yolunda bir emniyet supabı niteliği olmaz mı sizce?

Karşı çıkanlar yok değil, toplumun yarısı zaten karşı. Ama bu yarının içinde MHP de var, Kemalist diktatörlükten yana olan da

var. Sonuçta Tayyip Erdoğan'ı mutlu edecek oyu veren yarısının içinde de sivil diktatörlük istemeyecek, Erdoğan'ın talep ettiği türden bir başkanlık sistemine baştan muhalif olan bir sürü insan var. Bu MHP'li, o CHP'li gibi çizgilerle bölünmüş ama fiilen, son tahlilde, adını kendisi demokrasi olarak koyar koymaz o başka, ama nesnel gözle baktığında, "Bunlar demokrasi istiyor," "Bunlar demokrasi olmayan şeyler" diye bir bölünme var toplumda.

Siz seçim sonuçlarını böyle mi okuyorsunuz?

Tabii. Ama "AKP'ye oy veren herkes diktatörlükten yana," "AKP'ye vermeyenler demokrasiden yana" demek çok yanlış bir değerlendirme olur.

Geldiğimizde, "İyi değilim" diyerek seçim sonuçlarına işaret eden sizin içinizi rahatlatacak toplum kesimleri kimler?

Benim öyle bir ruh hâli içinde olmamın geçerli sebepleri var. Ben dinin, Müslümanlık meselesinin solun önüne bir engel olarak çıkarılmasından, solun da bu böyle olması gerekirmiş gibi davranmasından yıllardır rahatsızım. Bunu aşma ihtimali belirmişken, tamamen ters bir yere geldik. Diyelim ki, yarın yine bir seçim oldu, Erdoğan'ın temsil ettiği ve onda cisimleşen kötülükler yok olmayacak. Şimdi atılan tohumların kim bilir kaç sene sonuçlarını çekeceğiz. İŞİD bir yana, Türkler ve Kürtler ne yapacaklar bütün bu olanlardan sonra? Beraber yaşama perspektifi kalıyor mu?

Pehlevi'den Humeyni'ye geçiş dönemindeki İran'la kıyaslayarak, Türkiye'deki Eczacıbaşı, Sabancı, Koç gibi ailelerin "toplumla müthiş bağları olduğunu" söylemiş ve ardından "Bu, toplum diktatörlüğe dur der" demiştiniz. Koza İpek grubuna kayyum atandıktan 48 saat sonra açıklama yapabilen TÜSİAD'la birlikte düşündüğünüzde, sizce diktatörlüğe dur diyebilecek bir burjuvazi var mı?

İran'la kıyaslanamayacak şekilde var bence.

Seçimlerden yola çıkarak halkta "camı kırılmasın diye demokrasiyi öteleyebilen" bir eğilimi sorgularken, Murat Belge'nin bu soruya yanıtı "sosyalistim" dediği için de önemli, patronlar neden halkın aksini yapsın?

Türkiye'de kapitalizmin kuruluş tarihi sürecinde belirleyici konumda devlet oturduğu için, devletin yetiştirdiği bir

burjuvazi vardı. Ve bu burjuvazi devletin yaptıklarına itiraz etmiyordu, edemedi de. Devletin yaptıkları darbeler biçimini aldığıında da bu burjuvaziden ciddi bir tepki görmedik. Ama şimdi artık burjuvazi devletin arka bahçesinde yetiştirdiği çiçek olmaktan çıktı. Ama ilk doğduğu koşulların değerlerine bağlı hâlâ.

Türkiye’de siyasî iktidarlar kendi burjuvazilerini de yetiştiriyor. Koç, Eczacıbaşı dâhil ilk çekirdek kadro, ardından Sabancı dâhil daha bir DP zamanının burjuvazisi, sonra Özal’la gelenler ve şimdi gelenler var. Şimdi gelenler, muhafazakâr tercihi olan adamlar ama Avrupa’yla filan işleri var, dolayısıyla Avrupa düşmanı bir Müslümanlık davaları yok. Ve bu kesim artık ciddi bir omurga, kendi içinde eklemli parçaları var. Bunun İran tipi molla rejimlerine sempatiyle bakan kesimleri olsa da bütünüyle bu tür şeylere muhalif olduğu kanısındayım. Kayyum atamasına iki gün sonra itiraz etmek de bir politik jesttir ama politikaya hem bu jestlerle hem de uzun vadeli, toprak altından giden davranışlarla bakmak lazım.

Haklısınız ancak günün sonunda burjuva, kârına bakmaz ve seçmen gibi “istikrar” demez mi?

Bakarlar tabii kârlarına ama kârları da bunlarla iç içe. Ekonomi ile politikayı o kadar birbirlerinden ayıramıyoruz. Kendilerine bir hayat biçimi, menzil koymuşlar, bambaşka bir şey oluyorsa bunu istemeyeceklerdir ve ellerinden geleni yapacaklardır.

2010’da, Doğan Medya’ya vergi cezasını askerî vesayetle mücadele edilirken teferruat olarak gördüğünüzü söyleyen siz, geçen ay içinde “Aydın Doğan’ın Erdoğan’dan emir alarak gazete yapacağını sanmıyorum” dediniz. Bu iki alıntınızı Aydın Doğan görse ve “Bana yapıldığında teferruat denirken, şimdi mücadele eden neden ben olayım” dese, haksız mı olur?

Haklı olabilir. Ama yine aynı şey; askerî vesayetin geriletilmesi atmosferi içinde, Aydın Doğan’ın ağır silahı olan Hürriyet gazetesi, Ertuğrul Özkök komutasında vesayet

rejimine karşı mücadeleyi baltalamakla meşguldü. Buradan baktığımda, vergi cezasını ayrıntı olarak görüyorum ve Aydın Doğan’ın o sırada görmekte olduğu işleve de çok sempatiyle bakmıyorum. Erdoğan’ın yaptığını da bir tür savunma refleksi olarak yorumlamak mümkün. Şimdi kayyumlarla görüyoruz ki bu, genel bir tavır ve boyutlar, vergi cezasından kendi yarattığı bir terör örgütüne destek iddiasıyla el koymaya büyüyor.

Özkök, 1 Kasım gecesi yaptığı “17-25 Aralık’ın üzerine çizgi çekelim” teklifini “Bu da uzlaşma” diyerek açıklasa?

Bu da düşünülebilir, zaten ne olacak sonucunda? Birbirimizi astığımız, kestiğimiz bir çözüm istemiyoruz herhalde. Karşılıklı olarak “Ben şunu yapmamalıydım, şunu da şöyle yapalım” gibi şeyler olacak. Ama karşıdaki adam buna hazır mı şu anda?

Özkök’ün çıkışında iyi niyet okuyabiliyor musunuz?

Spekülasyon yapmayayım. Birtakım insanlar bir şeyleri samimiyetle mi söylüyorlar bilemem.

Samimiyetten ziyade, teklifin içeriği nedeniyle soruyoruz.

Benim hatırladığım, “Bu seçim sonuçları halkın böyle şeylere önem vermediğini gösteriyor” anlamına gelen bir şeyler söyledi. “Halk vermiyorsa, ben de vermemeye razıyım” demiş oldu. Bu da savunulabilir ama bunun karşıtı da savunulabilir.

Siz “İkinci Cumhuriyet” terimini ne kadar geçerli buluyorsunuz? Cumhuriyeti 1920’lerde inşa edenlerle bugün kuranlar arasında nasıl fark ve benzerlikler görüyorsunuz, iki dönemin de kazanım ve eksileriyle yanıtlar mısınız?

İkinci Cumhuriyet’i ben çok kullanmadım. Bu tabiri Çetin Altan yazdı, Mehmet Altan kullandı ama bunu ilk kullanan Halk Partili bir adamdır, 27 Mayıs’ı anlatmak için kullanmıştır. Aradaki kopuş, toplumun dizginleri eline almasıyla olur. ABC dogmalarıyla bizi yönetenler gitsin, EFG dogmalarıyla yönetenler gelsin. Bu uzun boylu bir şey

yaratmasa da önemli bir şey yaratıyor. “Cumhuriyet Bayramı geliyor, bir balo yapalım” diyenlerin iktidarı kalmıyor, “Kurban Bayramı geliyor, ne yapalım” diyenlerinki geliyor. İnsanların gündelik hayatına yansıyan değişimler oluyor ama bir diktatörlük biçiminden bir başkasına geçiş oluyor. Benim istediğim de bu değil. Habire Batı demokrasileri diyoruz, orada insanlar dizginleri kendi ellerine almışlar. Peki, ne yapmışlar alıp? Hemen bırakmışlar. ABD’de seçim oluyor, yüzde 57 gibi bir katılım oluyor. Bütün Avrupa ülkelerinde katılım düşük çünkü insanlara güven gelmiş, “Burası bir demokrasi, nasıl olsa çok da kötü bir şey yapamazlar” gibi bir kanıksama, kendi elinde olan imkânı kullanmama var. Bu da bir paradoks. Biz de oraya mı gelelim? Benim idealim bu da değil. Ama şu durumdaysa onu tercih ederim.

“Bir diktatörlükten diğerine geçiş” özetinizden önce, AKP iktidarını desteklerken temelde şunu dediniz: “Askerî vesayet varken buna karşı destek atabileceğim başka bir alternatifim yok.” Bugün “Askerî vesayetin kaldırılması, demokrasi için yeterli değilmiş” mi diyorsunuz?

Değil tabii.

2010 referandumu, Murat Belge’nin AKP tarihinde de yer etti. O zaman sarf ettiğiniz “Kandırıldığım filan yok, kimden ne bekleyeceğimi çok iyi biliyorum” diyen siz, son olarak *Bugün* gazetesinden Hüseyin Keleş’e verdiğiniz söyleşide “Kandırılmış hissediyorum” dediniz. Sözlerinizi “AKP çizgisini terk edince ona göre tavır aldım. AKP’nin aniden ve çarpıcı biçimde yön değiştirme olgusu var. Bir şaşkınlık varsa bu herkesi içeriyor” diyerek açıkladınız. Tüm bu sözlerde esas takıldığımız nokta, “AKP’nin aniden ve çarpıcı biçimde yön değişikliği” sözleriniz oldu. Bu, gerçeği ne kadar kapsayan bir tespit?

Erdoğan birtakım sinyaller vermişti. Retrospektif bakmak diye bir şey var. Sen bir durum tespiti yapıyorsun, geçmişte bunun emareleri neydi diye baktığında, hangi olay olursa olsun bir şeyler bulursun. Ama bunlar o dönüşün aniliğini yok saymıyor. İnsanlar kendisiyle çelişiyormuş gibi görebilir ama sanmıyorum çeliştiğimi. Gezi’yle bu ortaya çıktı. Birçok insanın gözünde Erdoğan, Gezi’den sonra başka

bir adam oldu. Ama Gezi olmasaydı, yine bunun olacağı kanısındayım.

Sebepe?

Sebepe, Erdoğan’ın kendine güven aşamasına gelmesi.

“Yetmez ama evet” diyerek öne çıkan siz dâhil bir kesim, pozisyonlarını şöyle savundu: “Biz niyete değil, söylenene bakıyoruz.” Ama bu noktada şu icraata ne kadar bakıldı: 2005’te hâkim onayı aramadan dinleme yasası çıkarılıyor, 2006’da yürürlüğe giren Terörle Mücadele Kanunu değişikliğiyle terörün tanımı genişletiliyor, güvenlik görevlilerinin yargıda daha da kayırılmasının önü açılıyor, basına ceza artırılıyor; 2007 Doğan Medya’ya görülmemiş bir vergi cezası kesiliyor; “O kurşun bize sıkıldı” denilen Hrant Dink cinayeti ertesinde Celalettin Cerrah, -şu an tutuklu bulunan- Ali Fuat Yılmaz, Ramazan Akyürek gibi kamu görevlileri korunuyor ya da terfi ettiriliyor... Bunlar Gezi’deki fotoğrafı görene kadar, gidişata “hayır” demek için ciddi emareler değil mi?

Bana göre öyle. Bunun cevabını da ben çok veremem. Sanırım buna katılacak insan sayısı çok. Ben “Kandırılmak” yazımda Obama örneği verdim, Avrupa Birliği ileri gelenlerinin de aynı şaşkınlığa sahip olduğunu düşünüyorum. Oradan kiminle konuşsam bunu söylüyorlar. Onların gözlemlerine daha çok önem veriyorum çünkü burada herkes bir taraf olarak konuşuyor. Dışarıdan bakan daha nesnel bakar diye düşünüyorum.

Dışarıdan ama ne kadar derin bir bakış bu?

Derinlemesine olmayabilir. Ama ayrıntıları görmemeleri o kadar önemli değil. Buradakilerin davranışları o adamlara izlenim vermeye yetiyordu.

Tam bu noktada şu görüşü dile getirecekler var: “Liberallerin AKP’ye desteği sandıkta karşılık bulmamış olabilir ama Batı’daki algıyı pozitif çeviren liberallerin de duruşu oldu.” Bu ne kadar ihtimal dışı?

Bir miktar olabilir. Ama bir örnek vereyim: Sosyalist Enternasyonal’den isimlerini vermeyeceğim birileri geldi ve “Halk Partisi’ni çıkarmayı düşünüyoruz Enternasyonal’den”

dediler, CHP, Deniz Baykal'ıyla, cunta çağrılarını yapmakla meşgulken. Ben de "Oluyorsa böyle bir şey, çıkarın" dedim. "Ayrıca AKP'yi davet etmeyi de düşünüyoruz" dediler. Ona ben "Yok" dedim ama Sosyalist Enternasyonal, şaka değil. Demek ki onlar da çok şaşırıyorlar, ne oldu böyle diye.

Sosyalist Enternasyonal, profilini muhafazakâr demokratlıkla çizen AKP'yi neden davet etmeyi düşündü?

Söylediklerine göre, Türkiye'yle bütün ilişkinin kopmaması için.

"Aydın" kavramı, isminin önünde kullanılanlar, bugün öngörüsüzlükle de itham ediliyor ve "AKP aniden değişti" demenin, ithamı sağlamaştıran bir yanı da var.

Sizce aydınlardan beklenen gerçek dışı mı?

Burada ciddi bir tarih nasıl olur, toplum nedir diye bir teorik konuya girmek gerekiyor. "Gittiniz, anayasa değişikliğine evet dediniz" diyen kesim, aslında "Bu adamlardan hayır gelmez" diyor.

Bugün hâlâ o tavrınızı eleştirenleri "Bu adamlardan hayır gelmez" diyenlerle mi sınırlı görüyorsunuz?

Bunların çoğu, öyle. Kemalistlerin fikri, bu adamlar ağızlarıyla kuş tutsalar değişmeyecekti. Bu bir essentialismdir [özcülük]. Temel mesele de bu, essentialism mi, her şeyin koşullara bağlı olarak değişebileceği mi? Ben her şeyin değişebileceği, bu durumda da değişmesi gerektiği görüşünü benimseyenlerdenim. O zaman da adam "Ben anayasada şunu, şunu yapacağım" diyorsa ve ben de o şeylere bakıp mevcuttan daha iyi şeyler görüyorsam, "Git, bunları yap" derim.

2010 anayasa değişikliklerine baktığınızda, siz darbelerle hesaplaşma imkânı sağlayacağına inandığınız geçici 15. maddenin kaldırılmasını "iyi şeyler" kategorisinde görürseniz de, aynı metne bakarak şunları görenler de oldu: Cumhurbaşkanının yetkilerinin artırılması; Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) cumhurbaşkanlığı tarafından atanan üyelerin sayısının artırılması; grev yasaklarının büyük ölçüde korunması; müfettişlerin, hâkim ve savcılarının hakkında soruşturma başlatılmasının bakan iznine bağlanması; 2007'de

Ergun Özbudun'un başında olduğu ekibin hazırladığı anayasa taslağının üzerinden atlayarak adalet bakanının HSYK başında kalmasına bu kez referandum onayı da alarak devam etmesi...

Ben o kadar tekniği bilemiyorum, şu an çok da aklımda değil ama hayat biraz nebula, yani biraz her şey flu. O yaşadığımız günlerde, evet, onunla ilgili bir şey yapılmıyor ama yine de Ergun Özbudun'a gidilmiş ve Serap'la (Prof. Serap Yazıcı) vs. oturmuşlar, anayasa taslağı yapmışlar. Şimdiki noktaya o gün varmadığımız için, cumhurbaşkanının şu kadar kişiyi seçiyor olmasıyla ne kastediliyor, bu nasıl kullanılacak'ı o günlerde göremiyorsun. Bu bej, o yeşil ama kırmızı ışıkta onların rengi hep kırmızı tonuna çalıyor. Sarı ışığı açınca o tonlar değişiyor. Hayat biraz böyle bir şey. AYM'ye atamalar nasıl yapılır konusunda: Bizim bürokrasinin felsefesi başından beri kooptasyondan gider. Yani, orada bir ocak vardır, ocak kendi devamına kendi karar verir, dışarıdan adama karıştırmaz. Bu en başta orduda böyledir, geri kalan bürokrasi de ordu modeli ve idealiyle kendini yeniden üretmeye bakar. Buna siyasetin müdahale etmesi gerekir; sadece kooptasyonla olmaz, "Adamlar aranan dengeyi kuruyorlar" diye bakıyorsun genel ufuk içinde. Ama sonra adam alıp başını gidiyor. Belki Erdoğan da o zaman "Şimdi böyle yapalım, yarın da inşallah ben şöyle yaparım" diye düşünmüyordur.

Yine de örneğin, HSYK'nın başında bakanın, yani yargının içinde yürütmenin duruyor olmasının ışıkla değişmeyecek belirgin bir niteliği var.

Evet, onun var.

2010'da "evet" demeyip "İslamcılardan hayır gelmez, diyenler" kategorisine de sığmayan Kürt siyaseti için şunu dediniz: "BDP gibi bir partinin parti kapatmayı zorlaştıran bir anayasa değişikliğini boykot etmesi karşısında ben de ne diyeceğimi bilemiyorum." Selahattin Demirtaş ise boykot kararını 2010'da mealen şöyle açıklıyordu: "Evren'in 'tek devlet, tek millet, tek bayrak' sözlerini Erdoğan tekrarlar, geçici 15. maddenin kaldırılmasıyla mı darbeye hesaplaşılacak? 'Benim yargım' oluşturulurken 'ülke demokratikleştiriliyor' denmesin, haksızca yargılanıp telefonları dinlemeye

**başlayınca görecekler. Bu sivil anayasa yolunda bir oyalamadır, kanmıyoruz.”
Bugünden bakınca, kandırma/kandırılma denkleminden çıkıp “BDP, boykot
derken haklıymış, ‘yetmez ama evet’ derken biz yanılmışız” der misiniz?**

Daha spesifik şeylere girmek ve hassas bir şekilde tartmak lazım, ama belleğim o kadar keskin değil. Fakat boykotçu siyaset benim onaylamadığım bir şeydir.

Eylem olarak mı?

Genel olarak. Hakikaten yapacak başka bir şey olmayan olaylarda yapılabilir ama bunu her olayda benimsemek bana yanlış gelir. Helsinki'nin (Helsinki Yurttaşlar Derneği) bir toplantısında telefon çaldı ve Halk Partili bir bakan arayıp “Eğitimle ilgili bilmem ne komisyonu kuracağız, siz de üye verin” dedi, tamam dedik. O komisyondan hayır çıkacağı için değil. Akil İnsanlar Heyeti'nde de aynı, daha başlangıçta tanımını yanlış bulmuştum ama biri çağırırsa giderim. İşin doğru yürümesi için elimden geleni yaparım ama bakarım ki bunun imkânı yok, “Hadi, bana eyvallah” derim ve çıkıp söylerim neden olmadığını. Baştan boykot ettiğim zaman bunu deme hakkım olmaz.

**“İslamcıdan hayır gelmez” diyenlerin çıkış noktası hayli sorunlu, evet, ancak
“Referandumda ‘hayır’ demenin, ‘hayır’ oylarının sayısını yükseltmiş olmanın,
Ergenekon mücadelesi veren kesimin işine yaradığı, durumun nesnel olarak
böyle olduğu, bu sonucu verdiği kanısındaım” kestirmeniz de sorunlu değil mi?
Niye?**

**Geçen zamanda olanlar “BDP mi doğru yapmıştı” sorusunun meşruiyetini
arttırırken, siz, “hayır” diyen veya “evet” demeyenleri Ergenekoncuların
dümenine su taşımakla itham ettiğiniz için.**

Bu zaten Türkiye'nin kuruluşundan beri gelen çelişkisi, o rejim ve bu rejim: Elitistler, Jakobenler ve şimdiki plebisiter diktatörler; Menderesler de aynı şey içinde anılabilir. Bu çatışmanın, o gün aldığı biçimlerden biriydi. Bu adamlara hayır diyen demek, “Bu adamları iktidardan uzaklaştırın, bu davalar da sona ersin, sen sağ ben selamet” demekti.

Genellemeci bir okuma değil mi bu yaptığınızı?

Genellemeden siyaset üstüne konuşamazsın. Evet veya hayır diyeceksin, şu kadar milyon adam, her birinin kafasından ne geçtiğini bilemezsin.

**Elbette, ama oylanan bir metin de var. Yazılanlara hayır demeyi seçmiş
insanları da Ergenekonculara destek sağlamakla suçlayarak o kutuplaşmayı
yeniden üreten bir yerde durmuyor musunuz?**

Bana göre olmuyorum.

**Bir başbakanın herhangi bir dava için “Savcısıyım” demesi, sanık
sandalyesinde asker oturunca kabul edilir oldu. Darbe girişimleri
yargılanırken, “teferruat” olarak da görülen hukukî mağduriyetlere karşı
çıkmiş olsanız, bir şeyler farklı olabilir miydi?**

Hayatım boyunca bu zihniyetle mücadele etmiş bir adamım. İlk defa bu zihniyet ciddi bir şekilde mahkemeye çıktı, tutuklandı vs. Erdoğan'ın o zaman bunu söylemesi, kararlılık gösteren bir laf. “Hâkimiyim, savcısıyım” sözlerini sözlük anlamıyla almak gerekmiyor. Ben bütün iddianameleri okuyan bir adam değilim, herkes ne kadar izliyorsa ben de o kadar. Ama ben de görmeye başladım ki birtakım tuhaf şeyler oluyor. En azından onun farkına vardığımdan itibaren, hatta ondan önce bu konuda yazmayı kestim. Çünkü adamlar mahkemeye çıkarılmış yargılanırken, “Sizi gidi hainler” diye bağırarak hoş bir şey değil. “Bu adamlar masumdur” diye bir genelleme yapacak hâlim yok. Birileri bir şeyler yaptılar bu memlekette ve yargılanmaları da gerekir. Ama bu adamlar mıydı filan derken bu işler iyice karışmaya başladı.

Sizin tarafınızda işler ne zaman karışmaya başladı?

İlker Başbuğ içeri alındı, Başbuğ'un genelkurmay başkanlığı zamanında yaptıklarından dolayı kendisine bir sempati duyuyordum. Ama Türkiye'nin genelkurmay başkanının terör gibi laflarla oraya alınması tuhafıma gitti. Ondan da biraz önce kestim yazmayı ama tam hatırlamıyorum. Ayrıca Balyoz'da, Çetin Doğan'ın tatbikatına, askerlikte o adam katılmazsa suçken oraya geldi diye verilen cezalar tuhaftı.

Siz “Zihniyet yargılanıyordu” derken, dediğiniz gibi, aslında yüzlerce insan da yargılanıyordu. “Binlerce sayfayı bulan iddianameleri tüm dosyalarıyla okusaydı Murat Belge” noktasında değiliz, ancak “Zihniyet yargılanıyor” cümlesi, iddianamelerle haşır neşir olanların ortaya çıkardığı detayları, mağdurların sesini bastırırken “Herkesin bildiği kadar biliyorduk” demekte bir problem yok mu? Bu fotoğrafa bakıp “Kemalizm düşmanlığınız kullanılmış olabilir mi” çıkarımı yapan birine ne dersiniz?

Bunlar denebilir. Ama benim de dediğim: Bu memleketin başına bela olmuş bir vesayet alışkanlığı var. Ortadan kaldırılması mücadelesine girilmiş. Bunun içinde yanlışlar da yapılır. Büyük toplumsal mücadelelerde yapılan her şey doğrudur, gereklidir diyemezsin. İspanyol İç Savaşı olurken, arkadaşım Ronald Fraser bunun sözlü tarihini yapmıştı; cumhuriyetçi gerillalar bir grup adam yakalıyorlar. Bunlardan birini kurşuna diziyorlar çünkü orada bir köylü ısrar ediyor bunu öldürelim diye. Onun da gerekçesi, kendilerine çok eziyet etmiş bir toprak beyleri varmış, onun oğluna benziyormuş. Onun o olmadığını biliyor ama benzediği için öldürelim diyor. Sınıf mücadelesi dediğinde, bütün bu acayip şeyler girer işin içine.

“Hukukun üstünlüğü” derken girer mi?

Hayır, girmez. Ama onu da hukukçunun demesi lazım, benim değil. Benim sözüme, düşüncesine güvendiğim insanlar iddianameleri okudular. Dedikleri “Bunlar çok aptalca yazılmış şeyler, bu adamları mahkûm edecek kıyamet kadar şey var ama bunlar saçma sapan şeyler çıkarmışlar.” Ben de onlara bakarak tavır aldım.

Erdoğan, 2010 referandumu için “Nasıl çırpınmışlardı” diyerek cemaati gösterdi. Bu beyandan yola çıkarak “Cemaat tarafından da kandırıldık” diye düşünür müsünüz?

Hükümet ile cemaat arasında kavga dersaneler kapanacak diye patladığında ve ertesinde 17-25 Aralık yolsuzlukları çıktığında, ben cemaat hakkında söyleyeceğim nihai şeyi yazdım: “Bunları biliyordunuz, ama sizin dershanenize dokunuluncaya kadar bunlarla yaşadınız. Şimdi size karşı

tavır alınınca bunları açıklıyorsunuz. Doğrusu siz de iyi bir imtihan vermediniz.”

Bir parantez: Takipçileri tarafından, Pensilvanya’da dört duvar arasında münzevi bir hayat içinde resmedilen Fethullah Gülen’in yerinde olsaydınız, “Kaybedeceğim ne var ki” diyerek Türkiye’ye gelmez miydiniz?

Buna cevap vermek için Gülen olmak lazım. Ben olsam gelirdim diyebilirim ama niçin gelmediğini o iyi biliyordur herhalde.

Diyelim ki sonu cezaevi?

Bunlar tabii mesele değil, böyle bir davaya girdikten sonra. Ama daha önce, zaten patırtılar yokken gitmişti Gülen.

Evet, “Cezaevi mesele değil” derken aklınızdaki eşik “öldürülmek” mi?

Evet, tabii...

2010 referandumu için rejim kavgası tarifi de yaparken, Cumhuriyet Bayramı resepsiyonunda Erdoğan’ın askere gösterdiği ekstra özen, Doğu Perinçek’in AKP’ye selam gönderdiği başyazısı, Cem Küçük’ün yargıda Atatürkçülerin değerine ve Atatürk karşıtlığının modasının geçmiş olmasına dair sözleriyle inşa edilen yeni lisanı ve askerle flörtü nasıl okuyorsunuz?

Gayet açık bir şekilde var bu. Tek tek aynı örnekleri veremem ama sezgilerim içerisinde adam bu adımı attı. Şimdi askerlerle arasını düzeltmeye bakıyor.

AKP iktidarında sizce bugün askerin nasıl bir rolü var?

Erdoğan’ın öyle bir manevra içinde olduğunu görüyorum ama asker de buna aynı şekilde cevap veriyor kanısında değilim. Asker cumhuriyetin başından beri belli bir ideolojiyle yetişmiş, içine kapalı bir camia. İki gün içinde zihniyetleri değişecek diye bir şey beklenemez. Ama özellikle uluslararası konjonktürde darbe yapmak çok güç bir hâle geldiği için AKP’ye darbe yapamadılar. Öyle olunca süngü düştü. Türkiye’de alışageldiğimiz güçlü, dediğini yaptıracak bir ordu yok. Onlar da Büyükkanlıların yaptığı

gibi, Allah'ın her günü demec patlatmıyorlar. Ama bu, hükümete bayıldıkları, tercihlerine katıldıkları anlamına gelmiyor bence. Her zaman Türk ordusunun müdahale etme potansiyeli vardır, ama imkânları yok. Dolayısıyla bu başlayan aşk, tek taraflı aşk gibi geliyor. Ama onun tek tarafı da tartışılır. Çünkü Erdoğan'ın gerçek bir aşkla değil, pragmatik yaklaştığını düşünüyorum. Ama "Hadi barışalım"ın Erdoğan'dan geldiği belli. Çünkü geri kalana karşı, orduyu yanına almak, kendini güvende hissetmek istiyor.

Buna karşın, siz askerî bir darbe riskini hâlâ görüyor musunuz?

Menderes'e yapılan darbenin gerekçeleri olarak sayılmış olanlar, bugün sayılabileceklerin yanında çok küçük bir yekûn tutar. Ama uluslararası konjonktür, darbe yapılmasını teşvik etmiyor. O da değişebilir, o zaman da bilinmez.

Türkiye'nin temel problemi olarak askeri gören size göre, askerinin gözünden AKP'nin hangi politikası kabul edilemez?

"Modern hayat tarzı" deneni İslamî hayat tarzına döndürmeye yönelik uygulamaları, yılbaşı paketinden içkiyi çıkarmak gibi.

Sizce bir yandan da hükümetle "PKK ile mücadelede" ortaklaşırken, asker, sepetteki içkiyi hâlâ aynı şekilde kafasına takar mı?

Takar. Şimdi başörtülü hâkimler de gittikçe yaygınlaşmaya başlayacak. Bunlardan mutlu olduklarını sanmıyorum.

Neşe Düzel'in 2008'de size yönelttiği "Türban kamuda hizmet verenler cephesinde serbest bırakılırsa, sonuç sizce ne olur" sorusunu şöyle yanıtlamıştınız: "Toplumdaki bireylerin büyük çoğunluğunun siyasî olgunluk düzeyi çok aşağılarda olduğu için bin türlü sorun çıkarırlar. O özgürlüğü alan adamlar, o özgürlükle ne yapacaklarını bilmezler. Birçoğu türban takmayanlara hemen baskı yaparlar. Öbür kesimin de hangi rasyonaliteyle davranacaklarını bilemeyiz. Onlar da rasyonel değiller. Birbirlerini vururlar, öldürürler." Bugün hâlâ insanların bu sebeple cinayete yöneleceğini düşünüyor musunuz?

O ihtimal var; aradaki geleneksel, tarihî düşmanlıkları dürtükleyerek... İç savaş demeye dilim varmıyor çünkü benim

içinde olduğum kısım çok küçük sayıca. Onun için Endonezya tipi kitle kıyımı Türkiye'de olmaz diyecek durumda hissetmiyorum kendimi. Bunlar yakın ihtimaller, "Yarın böyle olacak" diyeceğim şeyler değil ama "Katiyen böyle olmaz" filan diyebilecek bir garanti de görmüyorum. Yenikapı mitinginden sonra bir yerlere saldırmaları filan olmayacak şeyler değil.

Siz türbanlı bir hâkim karşısına çıksanız ne olur?

Benim şimdiye kadar savunageldiğim düşünce, türban gibi şeylerin biçimsel olduğu. Türbanı olmayıp son derece vicdansız bir hâkim de çıkabilir, tersi de olabilir. Benim tanıdığım başörtülü birçok insan var. Üniversitede ders verdiğim için bildiğim öğrencilerim veya döviz bürosunda, eczanede tanıştığım kişiler... Türbanı gördüğümde "Eyvah yandım" demem gerekmiyor ama o ihtimal de var; türbansızla da var.

2010'da Selin Ongun'a verdiğiniz söyleşide, "Türbanlı hâkim benim için sorun" diyen sizin için sorun kalktı mı?

Sorun kalktı diyemem. Kutuplaşma devam ettikçe de daha da fazla sorunlaşma potansiyeli taşıyor. Çünkü insanlar yavaş yavaş "Karşımdaki Murat Belge'dir, Ahmet Belgesiz'dir" filan diye düşünmekten çıkıp bizden-onlardan ayrışmasına itiliyorlar.

Aralarında kıyım ihtimalinden de bahsettiğiniz, Belindia'nın iki kesiminin birlikte yaşamaya devam etmesi için 1970'lerdeki uzlaşma-diyalog çabanız, bugün ne kadar başvurulabilir bir ihtimal, yoksa yeni bir öneriniz olur mu?

Biz konuşurken toplum da hareket hâlinde. Sabahattin Ali'nin incelediğim bir hikâyesinde köye de gelen asfalt bir yol yapıyorlar ama asfalt bozulmasını diye köylülerin arabalarının yoldan geçmesini yasaklıyorlar. Belindia'nın çok çarpıcı bir örneği. Bugün böyle bir şey mümkün olmaz. O anlamda dönüşümden geçiliyor. Diyalog her zaman olması gereken bir şey ama herhalde tek çare değil. Bu adamlarla iyi zamanımızda Beşiktaş pazarından geçerken adamın biri

dükkânından fırlayıp Murat Abi diye tezahürat yapabiliyor. O adamla oturur konuşursun. Ama bugün tanıdığında kafana bilmem ne atacak.

Ülkenin bölünme ihtimali genel olarak Türkler ve Kürtler üzerinden konuşuldu. Bunun gerçekleştiğini varsaydıysanız, beyaz ve muhafazakâr Türkler sizce bir arada yaşamaya devam edebilir mi, yoksa “Bölünme olursa, sadece etnik kimlik üzerinden olmaz” der misiniz?

Derim. Bu kutuplaştırma politikaları devam ederse, bu iki kesimin aynı ülkede yaşamaları çok zor.

Ne kadar gerçeklik payı verdiğiniz bir ihtimal bu?

Bütün bu kötü ihtimaller bir ağırlık kazandılar.

Siz hiç ülkeyi terk etmeyi düşündünüz mü? Gidenlere bugün nasıl bakarsınız?

Zaman zaman düşünmüşümdür. Ama düşünüp sonunda da yapmadım şimdiye kadar.

Gitme düşünceleriniz Türkiye'nin hangi siyasî dalgalanmalarına denk geldi?

Bir tarihlerde ülkücülerle solcular arasında her Allah'ın günü çatışma vardı. Mesela sokak kapısının arkasına kol demiri yaptırdığımızı hatırlıyorum, Sevinç Özgüneş'i evine gelip öldürmüşlerdi. Evde iki de çocuk var. O tarihlerde gitsek mi diye düşündüydüm. 12 Eylül döneminde hem öyle teklifler aldım, hem benim de aklımdan geçti. Biri kalkıp gidiyorsa, bunun için sebepleri vardır ve “Vay, ne ayıp” diyemem.

Birisi bana sorsa, “Hayatında yatırım yaptın mı” diye, biraz mecazi olarak yaptığım bir yatırım varsa Türkiye'ye dir, başka bir şeye değil. Burayı terk etmeyi de ciddi bir şekilde düşünmememin nedeni de budur herhalde. Burası kadar yakından tanıdığım, bildiğim, dolayısıyla yaşadığım bir yer yok. Ama bu tür ahlakî vecibeler şeklinde düşünmemeyi tercih ederim.

Söylediklerinize göre, bu dönem de gitmeyi düşünmüyorsunuz?

Düşünmüyorum. Ama çok da abartmayayım, gidebilirim de. Gittiğim zaman da nereye gidiyorsam mutlaka onların da

sorunları vardır. Bu sefer onlara angaje olacağımıdır. “Vatanımdan uzakta” edebiyatından da kaçınıyorum.

Gitme veya kalma kararınıza neden olacak kriter ne?

Yapacak bir şey olduğunu tahayyül edebildiğim zaman gitmem.

“Erdoğan'ın siyasette uzun ömürlü olacağını zannetmiyorum. Erdoğan uzun ömürlü olursa Türkiye olmayacak” cümlelerinden yola çıkarak; Erdoğan sizce siyasette ömürlü olursa ne olur?

Erdoğan siyasette veya herhangi bir şekilde uzun ömürlü olmasın diye bir temennim yok. “Bu zihniyetiyle” eklemesi yapmak lazım. Bu zihniyetiyle daha uzun yıllar başımızda olacaksa, Türkiye'de demokrasi olmayacak demektir. Ama demokrasi olmamanın da kendine göre dereceleri ve biçimleri var. Toplama kampı da olabilir, başka bir şey de olabilir. Bunların ihtimali de yok denemez. Daha önce de söylemiştim; dikta deyince yapılacak şeyler sınırlı.

Şu an Murat Belge rastgele konuşmuyor ve Türkiye'nin geleceğinde toplama kampı ihtimali mi görüyor?

“Ben bu memleketi böyle yöneteceğim” diye bir iddiayla geliyorsun ve öyle yönetmenin kurumları direnişle karşılaştıkça, sen daha güçlüysen dozunu artırırısın. “Bunun sonucu Auschwitz olacaktır” demiyorum. Ama hakikaten bin kişiyi toplayıp bir yere, ona benzer cezaevleri yaparlar. Yaparlarsa da “A, bu da mı oldu” demem.

Aklınızda, olası kamplara konulacak bin kişinin ortak bir özelliği var mı?

Tayyip Erdoğan'ı kişi olarak rahatsız eden insanlar olacaktır. Şu kadar cemaatçi, bu kadar bilmem neci filan...

Liberaller?

Kotalar olabilir. Toplama kampının kendisi, biraz abartılmış, olacaklar içinde uzak, gayrimuhtemel olabilir, ama tarihte görüldü. Almanya ve çeşitli yerlerde oldu.

Etyen Mahçupyan: Ergenekon, KCK ve cemaat tartışmaları sürecinde daha mesafeli olmalıydım... 28-29.03.2016

Akşam'la yolları ayrılan Etyen Mahçupyan: Din özgürlük alanları açıyor

Bazı yolların başı, yolun sonunda mı anlaşılıyor?

Türkiye'nin askerî vesayet mazisiyle yüzleşmesi yolunda yarattığı umut, rövanşizmin hukuku ötelemesiyle heba edilen Ergenekon ve Balyoz davaları... AKP'nin yola koyulduğu yer ile otoriteryanizm tartışmalarına neden olan vardığı nokta arasındaki mesafe... Fethullah Gülen cemaatine ilişkin tartışmalar... Nihayet medyanın, gazetecilerin, yazarların, aydınların süreç içindeki tavırları nedeniyle güncel bir soru bu. Her kesimde samimi bir muhasebe gerektiren, her kesimde cevap arayan bir soru.

Uzun bir süredir her kesimde cevabını aradığımız soruların bu seferki muhatabı Etyen Mahçupyan'dı.

On bir kez oyunu AKP'ye verdiğini açıklayan, muhafazakâr kesimi odağına alarak Türkiye'de zamana yayılmış bir "halk ihtilali" yaşandığını savunan Mahçupyan'ın Akşam'daki köşesi kısa bir süre önce kapatıldı.

İktidara yakın medyada köşelerinden olan gazeteci ve yazarlar listesi, kapsama alanına Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun danışmanlığını da yapmış Mahçupyan'ı da alırken, bugünü yaratan geçmişi konuşmak üzere buluştuk.

1950'de Katolik Ermeni bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'da dünyaya gelen Mahçupyan, bugün Türkiye'deki fırsat eşitliği bağlamında "yüzleşmesi gereken bir imtiyaz" olarak da gördüğü Robert Kolej'de okudu. Öğrenimini Boğaziçi Üniversitesi'nin kimya, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin iktisat bölümlerinde sürdüren Mahçupyan, bir süre yaptığı akademisyenliğin ardından, 1996'da vedalaşacağı ticaret dünyasında 16 yıl mesai yaptı. İş adamı Cem Boyner'in liderliğini yaptığı Yeni Demokrasi Hareketi'ne katılan,

1997'de Radikal'de köşe yazmaya başlayan Etyen Mahçupyan, 2001'den itibaren Zaman gazetesinde yazmaya başladı. 2007'de, Hrant Dink'in öldürülmesinin ardından Agos'un yayın yönetmenliğini üstlendi. 2008'de Taraf'ta da yazmaya başlayan Mahçupyan'ın Zaman'daki köşesi 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmaları ortaya çıktıktan bir süre sonra kapandı. Ardından Ethem Sancak'ın sahibi olduğu Akşam'da yazmaya başlayan Mahçupyan, Başbakan Davutoğlu'nun resmî olarak yaklaşık dört ay danışmanlığını yaptı. Bu süreçte yazılarına devam eden Mahçupyan'ın Akşam'daki köşesi, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Yiğit Bulut'un kendisini işaret etmesinden kısa bir süre sonra, şubat ayında kapatıldı.

Bugün, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'a yakın gazetelerden çıkarılan/ayrılan Mustafa Karaalioğlu, Yusuf Ziya Cömert, Mehmet Ocaktan, Hakan Albayrak gibi isimlerin de yazar ve yöneticileri arasında olduğu Karar'da yazan Mahçupyan, Türkiye'de liberal aydınların sembol isimlerinden biri olarak anılmakla birlikte kendisini "demokrat" ifadesiyle niteliyor.

Mahçupyan'ın sorularımıza yanıtları şöyle:

Sizce bugün Türkiye'de hüküm süren rejimi hangi kavram daha iyi yansıtıyor: Demokrat, otoriter, liberal, otokrat...

Bu tür kavramların tek başına açıklayıcı olduğunu sanmıyorum. Kendine has bir tarihe, siyasî kültüre sahip bir ülke burası. Bu ülkede mağdurlar, baskı uygulayan faillerden çok daha farklı zihniyetlere sahip olmayabiliyorlar. O yüzden de olumlu ve olumsuz olaylar birlikte oluyor. Bu, son 10-15 senede daha dikkat çekici biçimde oldu. Çevredeki iki parti, Kürtler ve AK Parti merkeze doğru geldi. Bu iki hareketin Türkiye'de demokratikleştirici bir unsur olduğu çok açık. Bir siyaset alanı açıldı ve buradan yeni bir adalet, ahlak, eşitlik anlayışı üredi. Ama bunları yaptıkları için bu insanlar demokrat olmadılar, kültürlerinin getirdiği zihniyetlere sahipler. Ben AK

Parti'nin ataerkil, HDP'nin otoriter olduğunu düşünüyorum. Fakat bu, olumlu etkilerini göz ardı etmemizi gerektirmiyor. AK Parti'nin şu anda kurduğu düzen de birden fazla zihniyetin iç içe geçtiği bir amalgam. AK Parti, bakışının ürünü olan bir rejimi kurmaktansa var olan rejime tepkilerle kendini yeniden üretti. Bu da ister istemez otoriterliğin ağır bastığı bir dönem yaşamamıza neden oluyor. Çünkü Türkiye 80-90 yıllık bir Kemalizmden geliyor ve onun gidip birdenbire demokrat bir rejimin başlaması zaten mümkün değil. Kabuğun kırılması nesiller içindeki değişimle oluyor. AK Parti ve HDP'nin tabanındaki yeni nesillerin kendi normlarını geliştirerek siyasete ağırlık koymasıyla ancak ileride bir gün demokrat bakışın egemen olma ihtimali var.

Sizce AKP bugün eski rejimle hangi noktalarda örtüşüyor, hangilerinde ayrışıyor?

Bence en önemlisi, araçsallaştırma. Siz bir ilkeyle yola çıkıyorsunuz, eğer bir baskı görmüyorsanız o ilkeyle devam ediyorsunuz. Ama bu çok uzun bir yol olmuyor. Çünkü sistem ya da çevre size genellikle geçmiş kültürün içinden üretilen bir tepkide bulunuyor. Bu da epeyce otoriter ve bel altından vuran bir yaklaşım olabiliyor. O zaman refleks yine bir araçsallaştırmayla cevap verme oluyor. AK Parti kolaylıkla başkasının oyununu oynamayı kabullenen bir parti oldu. Türkiye'de, kavga ne kadar egemense demokratlıktan uzaklaşma da o kadar doğal.

"AKP'nin her gayrimeşru hareketi, olağanüstü hâle çevirme fırsatı olarak da gören bir partiye dönüştüğünü" de söyleyen bir yazar olarak, sizce AKP, kavgaya kapılan bir partiden ziyade kavga arayan bir parti de olmadı mı?

AK Parti bir tehdit algıladığı zaman, hele bu algı tabanına yayıldığında, kendini korumak üzere bir zırh üretiyor. Ve bunu araçsal bir mantıkla hızlı, kolay ve etkin bir biçimde yapma yoluna gidiyor. Türkiye gibi bir ülkede bunu yaptığınızda hukuk ne anlama geliyor belli olmaktan çıkıyor. O kavga ortamı geldiğinde, demokrat davranabilse çığır açıcı

bir iş yapmış olur, ama AK Parti de o noktaya geldiğinde ayakta kalma güdüsüyle davranıyor. Ve bu güdü, tabandan da destek aldığı anda meşru hâle geliyor. O zaman otoriterliğin meşrulaştığı bir dünyada yaşamaya başlıyorsunuz.

Toplumun önemli kısmının sorun görmemesi “otoriterliğin meşrulaşması”na neden olabilir mi?

Tarihte bir sürü örneği var bunun. Özellikle dış tehdit, içeride otoriterliği meşrulaştırır.

Örnek verir misiniz?

Şu anda IŞİD saldırıları sonrasında “Avrupa otoriterleşiyor mu, demokratlaşıyor mu” diye sorduğunuzda, tabii ki otoriterleşiyor. Peki, bu meşru mu, değil mi? Meşru. Çünkü toplum “bunun böyle olması gerektiğini” söylemeye başlıyor.

Avrupa örneğinizdeki IŞİD tehdidine karşı genel güvenlik önlemlerinin artırılmasıyla Türkiye’de kastedilen otoriterleşme arasında fark yok mu?

Fark var çünkü siyasî kültür ve tarihleri farklı. Her toplum kendi siyasî tarihinin içinden bu otoriterleşmeyi üretiyor.

Siz 2014’te “Bence AK Parti otoriter olmadı, baştan beri zihniyet olarak otoriter. Ama demokratikleşme adımları atıyor. Tabandan umutluyum, otoriter bir Erdoğan kendi tabanını bile yönetemez” derken, muhalefetin “otoriterleşme” eleştirilerini şöyle tanımladınız: “Sadece yüzeysel bir manipülasyon gayretini ifade eden bir suçlama.” Sizin söylediğinizi muhalefet söyleyince neden “yüzeysel manipülasyon” oldu?

AK Parti’ye “Sen otoriterleştin” demek yarım bir cümle ve hiçbir etkisi yok. “Sen niçin otoriterleştin”i söylemeniz lazım; “Tamam, bir miktar haklısın belki ama bu böyle olmaz” demeniz lazım.

Neden bir parti veya kimse sizinle aynı pozisyonda durup AKP’ye “Bir miktar da olsa haklısın” demek zorunda?

Muhalefet, yönetenlerin farklı bir şey yapmasını, örneğin daha demokrat olmasını istiyor. Bunun için eleştiriyi AK

Parti’nin duyacağı, dinleyeceği türde yöneltmemiz lazım. Bu da AK Parti’nin yaşamakta olduğu durumu âdil bir biçimde ortaya koymakla oluyor. 17-25 Aralık’ın ne demek olduğunu söylemeden, sanki o hiç yokmuş gibi davranarak “AK Parti hukuka müdahale ediyor” dersanız buna AK Parti tabanı güler. “17-25 Aralık diye bir şey var, ama sen böyle davranmak zorunda değilsin” dersanız, bunu dinleyecek çok insan bulursunuz. Türkiye’deki muhalefet AK Parti’ye bakarken bu âdil çizgi üzerinden davranmadı.

İktidar denilen şey neden sizin gözünüzde ikna edilmesi gereken bir yapıya dönüşüyor da demokratik hak ve talepleri göz önünde bulundurmamla yükümlü bir yapı olmuyor?

Çünkü o yönetiyor, yüzde 50 oy alıyor ve toplumun yarısı sizin gibi düşünmüyor. Siz diğer yarısında ve parçalı hâldesiniz. Son yüzyıla baktığınızda, AK Parti tabanının ve tercihlerinin, siyasî çizgisinin bir haklılığı olduğunu görüyorsunuz. AK Parti’yi eleştirenlerin önce özeleştiri sürecinden geçmeleri, “Biz 80-90 sene ne yaptık” sorusuna cevap vermeleri lazım, ancak sonra AK Parti tabanının onları dinleme olasılığı olacak. Doksan senenin özeleştirisini bir yana, son 15 yıla dair bir yüzleşme de yapılmıyor. “AKP yargıya müdahale ediyor” diyor. Peki, Türkiye’de yargı ne? Bir siyasî, ideolojik aktör. Yargı Türkiye’de hiçbir zaman hakem olamamış bir aktör. Yargının bu ideolojik niteliğini birinci cümle olarak koymadan AK Parti’yi eleştiremezsiniz. Ancak bunu koyduktan sonra AK Parti’ye farklı davranmasını önerebilirsiniz.

Laik kesimden bakarken bugüne niçin gelindiği konusunda objektif olalım, normatif tarafa geldiğimizde ise ne düşünüyorsak söyleyelim ve de ilkesel muhalefet yapalım. O noktada AK Parti’yi eleştirmek, AK Parti’ye de Türkiye’ye de iyilik olur. Ama eğer yaşananların nedenleriyle ilgili kaypak davranırsak, hem söylediğimiz İslamî kesimin kulağına gitmiyor, hem de AK Parti bunu bir düşmanlık olarak algılıyor ve bunu böyle anlatıyor. Buradan giderek

de kendi araçsallaştırma mekaniğine meşruiyet kazandırıyor. Ve bu ortam oportünistleri ortaya çıkarıyor. Çünkü olanların çok derinliğe ihtiyacı yok, onlar mesela sadece reisçi davranarak siyasete tutunabiliyorlar.

Yoksa söylediğiniz ideal bir durum. Keşke bütün liderler demokrat olsa, her kesimin taleplerine cevap vermeye çalışsa filan. Ama böyle bir şey dünyada yok ve niye olsun zaten? Bunlar siyasetçi, kendi tabanlarının siyasetini yapmak üzere oraya geliyorlar. Siz AK Parti'ye eleştirinizin işlevsel olmasını istiyorsanız, bunun tek yolu AK Parti tabanının o eleştiriye katılmasını sağlamak. Laik kesim karşısından demokratlık bekleyebilir, ama İslamî kesim de 80 sene bekledi. Eğer tarihsel bir teraziye koyacaksa, AK Parti'nin adaletsizlik yapabileceği daha uzun yıllar çıkabilir karşımıza.

Mevzuda tek ölçü mağduriyetse, Kürtler ne yapsın?

0 yüzden Kürtlere hak veriyoruz. Tavrı demokratlıkla hiçbir ilgisi olmayan PKK'nın, HDP'nin siyasetinin sempati bulmasının tek nedeni geçmiş mağduriyettir.

AKP'ye ve tabanına hitap etmek adına özenle kurduğunuz cümlelere karşın laiklere, azınlıklara dair ifadeleriniz hakaret olarak da algılanacak kadar sert. Bu, sizin açınızdan çelişkili değil mi?

Hayır, çünkü ben oradan geliyorum. Ben kendime karşı sertim, ötekine karşı değil. Demokratlık biraz da budur.

Siz "Demokratlık biraz da budur" derken, bu kesimlerin artık sizi içlerinden çıkmış biri gibi görmemesine ne diyorsunuz?

Fark etmez, kültürel olarak ben oradayım. Onlar ideolojik veya siyasî olarak beni kendilerinden sayar saymaz, önemli değil. Ben oradan geliyorum ve hangi imtiyazlardan isteyerek veya istemeyerek yararlandığımızı biliyorum. Ve bugün bunu yok sayarak siyaset üretilmesini ahlaksızca buluyorum. O hakaretimiz gelen sözlerde esas olarak kullandığım "aptal" kelimesidir. Bence doğru da. Laik kesim değiştirmek istediği

AK Parti'ye karşı 15 senedir kendince muhalefet yapıyor, peki ne kazandı? Demek ki yaptığı şey yanlıştı.

Laik kesim sizce bir bütün mü?

Aydın kesim için söylüyorum.

Laik aydınlar içinde AKP'ye verdikleri destek için eleştirilenler, "yetmez ama evet" tercihleriyle etiketlenmiş olan ciddi bir kesim de var. Siz bir genelleme yapmıyor musunuz?

Her kesim heterojendir. Bunu dediğiniz anda eğer argümanınız bitiyorsa, ki biter, o zaman da çok bir anlamı olmaz. Tek tek herkesi kendi farklılıkları içinde analiz edecek hâlimiz yok. Medyada genelleme yapmayıp "bazı" kelimesini kullanarak cümleler kurma alışkanlığı var. O zaman tabii kimse üstüne alınmıyor. Bu da gayri ahlakî bir şey. Genelleme yapılsın ve insanlar onun içinden kendilerine baksınlar. Kendilerini aklayabiliyorlarsa sorun yok. Ama aklayamıyorlarsa o zaman genellemeye karşı çıkarak bir pozisyon almasınlar.

Laik kesim şunu bekleyebilir; "AK Parti bir gün duvara çarpar ve asker tekrar gelir." Bence laik kesimin bazı insanları yenilgi psikolojisiyle bu noktaya doğru da geliyor. Ama bu yenilgi psikolojisinin sebebi bizim siyaset yapma aczimizdir. Şu an laik kesim kendi söyleyip kendi duyuyor ve daha da içe kapanan bir siyaset izleniyor. Birbirlerine benzemeyen hayat tarzları barındıran bu toplumu bir arada yaşatacak normal usullerle, demokratik mekanizmayı sürdürecektir bir uzlaşmaya ihtiyaç var. Bunun kavgayla olması mümkün değil.

İktidarı elinde tutan kesim bir dönem TÜSİAD'ı, bir dönem cemaati "vatan haini," HDP milletvekillerini "terörist," bazı yazar ve akademisyenleri "eli kalem tutan teröristler" ilan ederken, bahsettiğiniz uzlaşma için öneriniz ne kadar yeterli?

"Vatan haini" söylemi İslamî duyarlılığı olan kesimde büyük çapta onaylanmıyor. Tersten gidelim, eğer siz Türkiye'yi daha demokratik bir noktaya götürmek istiyorsanız, elinizde çok

önemli bir avantaj var; iktidar partisinin tabanının bile önemli bir bölümü, belki yarısı bu tür kutuplaşmalardan hazzetmiyor. Bu nedenle de Türkiye'nin demokratikleşmesi aslında çok kolay. Muhalefet AK Parti tabanıyla samimi ilişki kurabildiği zaman bu olabilir. Samimi ilişkiye kendine açık yüreklilikle bakmayı gerektiriyor. Ben Robert Kolej'de okudum, benimle birlikte o sene sınava bin kişi girmişti ve sadece 100 kişi alıyorlardı. Şu anda muhtemelen sınava 100 bin kişi giriyor. Eğer Türkiye'nin demokratikleşmesi normal seyirde gitseydi ve o sınava bin değil, 30 bin kişi girseydi, ben belki de Robert Kolej'de okumayacaktım. Ben kendi yeteneklerimle oraya girdiğimi düşünebilirim, ama aslında ben büyük bir imtiyaz kullandım. Bununla yüzleşmem gerekiyor.

Bu, iş dünyasına geldiğiniz zaman mukayesesiz bir durum. Birlikmiş bir hakkaniyetsizlik üzerinden bu noktaya gelindi. Bu duyarlılık hâlâ İslamî kesimin ana duygusuna işaret ediyor. Bugün İç Anadolu'ya, Doğu Anadolu'ya gidip AK Parti tabanından insanlarla görüşün, CHP ile koalisyondan tedirgin olan milyonlarca insanla karşılaşıyorsunuz. "İyi bir CHP olsa oy verebilirim" diyen bir AKP'li seçmen kitlesi de var, ama iyi bir CHP olmadığından insanlar yabancılaşmayı aşamıyor ve mesafeli bakıyor. Eğer bir hiyerarşi varsa, bu olumsuz durumun genel sorumluluğu tabii ki güçlüdür. Ama bunu değiştirecek olan zayıftır. Çünkü güçlü zaten orada ve yönetiyor.

Vaktiyle AKP'ye destek de veren isimlerden Murat Belge, Oya Baydar, Aydın Engin ve Baskın Oran'ın da imzacıları arasında olduğu ve çatışma ortamında tatil yapan TBMM'yi çalışmaya çağıran bildiriye, barış ve çatışma için Erdoğan'a işaret ettiği için "ahlaksız, ideolojik ahmaklık ve yapısal aptallık"la eleştirdiniz. Bu ifadeler 1) başlı başına aşırı, 2) arkasına iktidarı da alan bir aşırılık değil mi?

Bunun iktidarla ilgili olduğunu hiç sanmıyorum, bu benim değerlendirmem. Bir Türkiye var, Türkiye'de bir İslamî kesim, İslamî kesimin içinde bir AK Parti, AK Parti'nin

içinde bir Tayyip Erdoğan var ve siz bir bildiride bütün bu olanların sadece ve sadece Erdoğan'ın kişisel kariyeri nedeniyle yaşandığını ve bunun artık anlaşılmalı olduğunu söylüyorsunuz. Bir araya geliniyor, üzerine düşünülüyor, bir metin yazılıyor, bundan çıkan Türkiye bu! Bana bu en basitiyle yüzeysel ve gülünç görünüyor.

Sizin açınızdan, benzer noktadan yola çıkarak Erdoğan'ın Barış İçin Akademisyen Girişimi adı altında çıkan bildiriye imzalayan 1128 kişiyi "karanlık," "aydın müsveddeleri," "hain" ilan etmesi de kabul edilebilir mi?

Hayır, kabul edilemez. Çünkü bu arkadaşların, aydınların yaptığı Erdoğan'ın ne yapacağını bağlamıyor. Ayrı sorumlulukları olan kişiler. Aydınların yaptığı şey saçma ise "saçma" demek zorunda, Erdoğan'ın tepkisi haksız, gayri âdil ve de araçsallaştırıcı ise onun da söylenmesi lazım.

Burada Erdoğan da olsa "Siz söyleyince oluyor da ben söyleyince mi olmuyor Etyen Bey" dese, ne dersiniz?

Erdoğan da çıkıp bu "Çok saçma ve aptalca" diyebilirdi, kimse de bir şey demezdi. Ama savcılarını "göreve" çağırdığı zaman başka bir şey oluyor. Ayrıca o bir cumhurbaşkanı, yapabileceklerinin konumu gereği bir sınırı var. Entelektüel sınır içerisinde durduğunuzda söylenen bir kanaattir. Ama yaptırımcı bir mantıkla giderseniz ve elinizde güç varsa o zaman kabul edilemez alana girer.

Sizce Erdoğan'ın gücünü kullanmasının önündeki frenler ne kadar sağlam? Yarınlarda Erdoğan'ın onaylayamayacağınız neler yapabileceğini düşünüyorsunuz?

Bunun kişisel kaprisler veyahut eğilimlerle açıklanabilir olduğunu sanmıyorum. Bu, siyasal ortamın yarattığı gereklerle alakalı bir şey. Böyle üç dört bildiri olur önemli olmaz, derken birinde öyle koşullar vardır ki daha önce hiçbir şey yapılmazken o anda bu bildiri başka bir anlam ifade eder. Bir bağlama oturduğunda bu tür şeyler oluyor. Erdoğan sonuç olarak bir misyonun taşıyıcısı. Kendi kafasında tanımladığı şekliyle o misyonun zedelenmeden

ilerlemesi için ne gerekiyorsa yapmaya çalışıyor. Ve bu da koşullara göre değişiyor. Suriye savaşı çıktığında farklı nüanslar kazanıyor, Avrupa Birliği'ne yakın veya uzak olduğumuz zaman farklı oluyor.

Sizce Erdoğan'ın misyonu ne?

Çeperin merkeze taşınması ve merkezin yeniden çevrenin değer yargıları ve kültürü üzerinden inşası.

Sizden alıntıyla bir parantez: "AK Parti kendisini İslamî hayatı mümkün kılmakla sorumlu hissedebilir ve bu kanalları açma gayreti içinde olabilir. Ancak İslamî hayatın nasıl olacağı konusu toplumun doğrudan çoğulcu yapısı içinde şekilleniyor, AK Parti de buna uyuyor." Kürtaj çıkışıyla örneklediğiniz "İslamî hayat gayreti" sizce Erdoğan'ın misyonu kapsamında mı?

Muhtemelen her ideoloji sahibi insanın kafasında o ideolojinin ürettiği bir doğru dünya vardır. Erdoğan'ın da ideolojisi İslamiyet'le bağlantılı... Dolayısıyla onun da İslamiyet'ten neşet eden bir tahayyülü kaçınılmaz olarak var. Bu 15 yılda o tahayyül gerçekleşmediyse, geri adımlar atıldıysa, demek ki bu "deneme" çabasının ardında bu bir öğrenme sürecidir.

Siz yarınlarda tercihlerini otoriterlik yolunda kullanacak bir AKP mi görüyorsunuz?

AK Parti bir siyasî parti ve bir siyasî partiye her yönüyle kefil olunamaz. Ama ben şunu görüyorum; AK Parti iktidar olmak istiyorsa yüzde 45-50 oy olması lazım ve bu homojen bir kitle değil. Bu yüzde 45-50'nin üçte ikisini Erdoğan veya AK Parti belki bir modelle motive edebilir ama geri kalan üçte biri edemez. Çünkü bu kesim her seferinde AK Parti'ye yeniden bakıyor ve ona göre, evet veya hayır diyor. Dolayısıyla AK Parti otoriterleşebilir, ama otoriterleşirse iktidarını kaybeder.

Üçte birlik AKP kitesinden kastınız ne, kim onlar?

Çekirdek aile, daha eğitilmiş, daha kentli, daha sosyal, daha global, normları gelişmiş insanlardan bahsediyoruz.

Demokrasinin ne olduğunu bilen, mukayese yapan insanlar. Çok büyük kısmı esas gelirini eğitime harcıyor ve çocuklara yatırım yapıyor.

Bu insanlar nesneliğe yönelmelerine rağmen otoriterleşen bir AK Parti'ye oy verirler mi? Dış veya iç, ontolojik bir tehdit varsa, evet. 17-25 Aralık, Gezi'nin sonraki hâli böyle dönemler. İnsanlar AK Parti'yi eleştirebilirler, ama AK Parti'nin yok olmasını istemezler. PKK gibi biraz. Bölgedeki insanlarla konuştuğunuzda, AK Partili Kürtler dâhil, şunu söylüyorlar; "Bu PKK'ya şu anda evet demek mümkün değil ama o kadar kolay yok olsun diyemem." Var olsun ve farklı davransın istiyorlar.

Erdoğan'ın önündeki en büyük engel sizce AKP tabanı mı?

Tabii, yazdım da birkaç defa: Eğer otoriterleşirse önce kendi tabanını yönetemez.

Bunu yazdıktan sonra, 2015'te şunu da demiştiniz: "Bugün Erdoğan karizması geçmişe nazaran çok daha fazla. Otoriterlikten hoşlanmayan bu tabanda daha makbul, prestijli ve karizmatik biri hâline geldi."

Bu tehditler ve yalnızlaşma yüzünden. Bu yalnızlaşmanın bir öznel, bir nesnel yönü var. Nesnel yönü, gerçekten yalnızlaştırılmak istenmesi. Sırf yurt dışındaki basının yazdığı makalelere bakın, âdil değil. Erdoğan'la ilgili cihatçı, İŞİD'ci olduğu gibi yazılanlar saçma sapan, ahlaksızca. Bu, Erdoğan'ın yaptığı her şeyi yok edip birdenbire bir meleğe de çevirmiyor. Erdoğan otoriter yöntemler kullanıyor fakat oradan hareketle yapılan Erdoğan analizi gayri âdil bir analiz. Ve halk bu analizi görüyor. Bir tehdit algısı uyanıyor ve yanlış bulunduğu eylemlerine rağmen Erdoğan'a sahip çıkıyor.

Sizce Erdoğan'ın keyfilik gibi bir problemi yok mu?

Türkiye'de her liderde olduğu gibi onda da var.

Herhangi bir lider değil, sizin "yeni ve kalıcı gerçekliğin sesi" dediğiniz Erdoğan'a dair görüşünüzü merak ediyoruz.

Şu anda önümüzdeki dönemin biçimlenmesi açısından en fazla ağırlığı olan ve bu ağırlığını siyasî dile, karara çevirmeye

çalışan kişi. Bunu yaparken de kurumsal olarak gidebilirse öyle gitmeye çalışıyor, aksi hâlde daha müdahaleci, kendisini öne çıkartan, ne istediğini doğrudan söyleyen, empoze eden bir tavır izliyor. Dolayısıyla buna eğer keyfilik bağlamı içinden bakacaksak, tabii ki öyle.

“Bir siyasî partiye kefil olunamaz” demenize rağmen bir kesimin zihninde çoktan AKP’ye kefil olmuş durumdasınız.

O zaman tersten bakalım, onlara bütünüyle kefil olabiliyorsam niye daha önce çalıştığım gazetede tutulmadım? Niye bazı televizyon programlarına çağrılmama durumuna geldim?

Hangi programlara çağrılmıyorsunuz?

Bunu söylemem. Ama Akşam gazetesinden ayrılırken yazdığım yazı AK Parti’nin kefil olunamaz kısmıyla ilgiliydi. Tabii ki AK Parti’nin kefil olunabilir bir kısmı da var. Sonuçta 15 sene içerisinde çok fazla doğru iş yaptı ve doğru yaptıkları yanlışlarından çok daha fazla olan bir parti oldu.

Doğruları sıklıkla köşenizde dile getirdiğiniz ve 11 kez AKP’ye oy verdiğiniz için söylediğiniz için soracağız; sizin gözünüzden AKP’nin bugün kefil olunamaz nitelikleri ne?

Kefil olunamaz bir niteliği, belirli bir seviyeyi tutturma hassasiyetinin az olması, son dönemlerde gittikçe daha fazla oportünist kişilerin içine girmesine izin veren bir yapıya doğru evrilmesi.

Kastınız danışmanlar mı?

Sadece danışmanlar değil. Eğer herhangi bir siyasî parti içinde oportünizmin bir karşılığı olmaya başlarsa her türlü iş adamı, milletvekili, teşkilât mensubu, danışman, medya mensubu oraya girer.

AKP içinde oportünist olduğunu düşündüğünüz kişilerin oranı ne?

Çok yüksek bir oranları yok, ama çok acul, sesi yüksek çıkan, kendini öne atan, kendisini lider için aslanın ağızına atmaya hazır bir tarz bu.

Örneğin, “Ben ölmeden Erdoğan’a kimse dokunamaz” diyen Yiğit Bulut, “Erdoğan’a kastedenlerin canı alınır” diyen Fatih Tezcan tarzı mı?

Bu tür ortamlarda, kalitesine güvenenlerle kalitesizliğinin farkında olan ve ancak aşırı gayretle yükselebilecek insanlar birbirlerinden ayrılır. Kendine güvenenler bir anlamda keşfedilmeyi, kullanılmayı bekler. Onların sesini duymuyoruz, ama bunlar hâlâ çoğunlukta. Ama bir azınlığın sesini duyuyoruz çünkü onlar kendilerini satmaya çalışıyor ve AK Parti adına konuşuyorlar. Muhalefet de onları AK Parti olarak değerlendiriyor.

Sizce bunda baş yetkililer olarak Erdoğan ve Davutoğlu’nun sorumluluğu yok mu?

Kesinlikle var. Çünkü nasıl herhangi bir şirkette oportünist bir zihniyet hâkim olmaya doğru gittiği zaman, şirket sahibini, genel müdürünü sorumlu tutmak zorundaysak, burada da böyle.

Sizce Erdoğan ve Davutoğlu’nun, oportünist dediğiniz danışmanlara, milletvekillerine ve medya mensuplarına göz yummalarının, daha doğru ifadeyle yol açmalarının sebebi ne?

Kurumsallaşamama. AK Parti, 15 seneden sonra hâlâ kurumsallaşma yolunda ciddi adım atabilmiş bir parti olarak gözüküyor. Kurumlar olmadığı zaman var olan durumu kendi lehine kullanmak üzere davranan insanları davet eden boşluklar oluşuyor. Sosyo-psikolojide de genel bir gözlemdir; ataerkil yapılanmalarda oportünist bireylerin hızlı yükselme ihtimalleri diğer kültüre göre çok daha fazla.

Davutoğlu’nun basına da yansıyan çabası da olduğu için ayrıştırarak soracağız; Gül, Babacan veya Arınç’a tahammül edemeyen bir Erdoğan portresi varken, bahsettiğiniz oportünistlerin çıkması özellikle Erdoğan’ın zaafı olabilir mi?

Burada bence kültürün getirdiği bir zaaf var. Bunun yanı sıra, siyasetin getirdiği zorunluluklar ve bireysel tercihler var. Öte yandan şunu da söyleyeyim; Gül, Arınç vs. de kurum değil, kişiler. Bu insanların yan yana gelip konuşmasıyla kurumsallaşma olmuyor.

Kastımız birlikte verdikleri fotoğrafın daha bütünlüklü olması.

İsimleri kenara koyarak şöyle demek lazım; AK Parti'nin ilk yola çıktığında önündeki şanslardan birisi eğer Türkiye'yi dönüştürmek idiyse, bunun kalıcı olması Türkiye'deki siyasî kültürü dönüştürmekle mümkündür. Ama bu önce kendini dönüştürmenle mümkün. Bu da o kurumsallaşmayla bağlantılı. Herkesin sınırını bilmesi, o sınırlar dâhilinde belirli kod, ilke ve usuller üzerinden karar mekanizmalarının üretilmesi lazım.

AKP'ye dair en önemsedığı artılardan biri olarak vesayet rejiminin geri çekilmesini gören siz, AKP, Ergenekon ve Balyoz davalarını Gülen cemaatini işareti etmek suretiyle "millî orduya kumpas" diye tanımlayarak tamamen aksi istikamette bir manevra yaptığında neler düşündünüz?

Önce bunu büyük çerçeveye oturtalım, çeperden gelen AK Parti sadece sandığa dayalı olan bir parti. Onun dışında bir desteği yok ve sürekli yüzde 45-50 almak zorunda. Geldiğinizde bürokraside hiçbir adamınız yok, ordunun zaten nasıl davrandığı belli, iktidara gelir gelmez toplantılar başlamış. Ve Meclis içinde anlaşma niyetinde olmayan bir muhalefet var. Sizin dışınızda ülkede üç tane ana güç var: PKK, asker, cemaat. Bunların üçünü birden karşınıza alırsanız ayakta kalamazsınız. Muhakkak birisiyle bir şekilde antant kalmanız lazım. Dolayısıyla, cemaatle olan bir dönem var, çözüm süreci var ve ardından cemaatle kavga, PKK'ya karşı savaş olduğu için

Askere ve milliyetçiliğe karşı çıkmış, Ergenekon ve Balyoz davalarını sert ifadelerle savunmuş bir isim olarak sizin "kumpas" manevrasını nasıl gördüğünüzü merak ediyoruz. Örneğin, "11 kez sandıkta size oy vermeme sebep olan bu değildi" dediniz mi?

AK Parti'nin niçin böyle davrandığının rasyonelitesini söyledim, ama bu, tasvip ettiğim anlamına gelmiyor. Ben o davaların önemli çapta doğru davalar olduğunu, orada gerçekten suç işlenmiş olduğunu düşünüyorum.

AKP'nin bu tercihi, idealinizdeki Türkiye'ye nasıl bir zarar verdi?

Doğal olarak hukukun hâkim olacağı bir düzeni erteledi. Araçsal siyasî amaçlarla daha fazla yürünmesini meşru kıldı.

Türkiye'nin kurumsallaşmasını da dolayısıyla ertelemiş oldu. O yüzden de Türkiye'nin lehine bir şey olmadı.

"Asker potansiyel müdahale yeteneğini koruyor" diyen size göre, AKP aslında darbe sayfasının da kapanmamasına yol açtı mı?

O, AK Parti'nin bu anlamda yaptıklarıyla bağlantılı bir şey değil, onu çok aşan bir durum. AK Parti tökezlediği, dünya konjonktürü uygun olduğu ve içeride belli bir özne koalisyonu olduğu takdirde, Türkiye gibi ülkelerde her zaman yarı veya tam askerî müdahaleler mümkündür.

Siz de "kandırılmış" hissedenlerden misiniz?

Hayır çünkü ben zaten öyle bakmıyorum. Hükümet bana bir söz vermedi. Hükümet bir özne ve ben onu anlamaya çalışıyorum, hangi kriterlerle yol aldığını çözümlenmeye çalışıyorum.

Bir yandan da sandıkta oy veriyorsunuz.

Evet, sonunda mukayese ediyorum. Var olanlarla... Türkiye'nin geleceğine bakıyorum ve şu soruyu soruyorum: Türkiye'yi geleceğe kim taşıyabilir, bir sonraki adımda kim daha çok doğru yapabilir ve demokratlaşma hangi sosyal kesim üzerinden olacak?

Askerle yan yana duran bir yapıyı tasvip etmeniz ne kadar mümkün?

Daha önce de cemaatle iş birliği aynı şeydi. Sistem AK Parti'nin kendi başına bu dönüşümü normal bir hükümet gibi yaşayabilmesine izin vermedi. Bu durumda AK Parti'ye de âdil davranmak zorundasınız. CHP doğru düzgün davransaydı da AK Parti reddetseydi, dediğiniz doğru olurdu, o zaman AK Parti'yi eleştirirdim. Orduyla, cemaatle olan temasını kabul etmezdim. Ama yalnızlaştırılmış, çevreden gelmiş ve bürokraside, devlette herhangi bir tutamağı olmayan bir partinin birileriyle iş birliği yapmasını anlamak durumundasınız.

On dört yıl boyunca iktidar olmuş bir partinin yalnız olduğunu, bunun da sorumlusunun muhalefette olan, buna rağmen örneğin koalisyon sürecinde

çaba gösteren taraf olan CHP olduğunu söylüyorsunuz. Bu çelişkiyi siz nasıl açıklıyorsunuz?

Koalisyon süreci her taraf için üç aylık bir parantez. AK Parti iktidara geldiğinde arkasında sadece sandık varken, HDP'nin arkasında PKK, CHP'nin arkasında ordu, MHP'nin arkasında geçmişten gelen koca bir devlet bürokrasisi var. Bugün bir devlet kurumuna gidin, ne kadar milliyetçi, ne kadar İslamî olduğunu ölçün. Milliyetçidir. Bugün Türkiye'nin hiçbir kurumu İslamî terimiyle adlandırabilir durumda değil. Ve bunun getirdiği müthiş bir direnç var. Siyasetin en üst noktasındaki insanların çıkarttığı kararların birkaç ay sonra hiçbir şekilde uygulanmamış olduğunu gördüm. Türkiye dışarıdan görüldüğü gibi, hele Erdoğan figürü üzerinden okunduğu gibi, iktidarın bütün dizginlerini elinde tuttuğu bir yer değil.

Sizce AKP bugün de muktedir değil mi?

Böyle olmadığından ötürü AKP daha fazla içe kapanıyor, tırnaklarını daha fazla çıkartabiliyor, hatta kurumsallaşmayı engelleyici olabiliyor. Bir kanun çıkartıyor, beş ay sonra tam tersini yapabiliyor. Bu ileri geri adımlar siyasî ortama göre pozisyon almayla ilgili ve bunun iyi bir şey olmadığı çok belli. Ama bunun niçin olduğu ayrı bir şey. Koalisyon sürecinde iki taraf siyasî bir satranç oynadı. Muhalefet tarafından bakmaya çalışayım; çok tehlikeli bir parti var, diyorsunuz. Türkiye faşizme gidiyor, diyorsunuz. Bu partinin başında her şeyi kontrol etmeye çalışan bir kişi var, bu kişi başbakanı önemsizleştiriyor, diyorsunuz. Önünüze bir koalisyon imkânı geliyor ve "Bunu cumhurbaşkanı engelleyecek" diyorsunuz.

Sizce bu sebeple mi koalisyon yolu kapandı?

Siyaseten bunu kıracak olan hamleyi yapmıyorsunuz; "Süresi önemli değil, ben koalisyona giriyorum" demiyorsunuz. Bu tür bir hamle CHP'ye hiçbir şey kaybettirecek değildi. Şunu görmemiz lazım: AK Parti kendi içinde büyük bir siyaset dünyası, büyük bir fenomen. Siyasetin dinamiği giderek AK

Parti'nin içine taşınıyor ve oradaki güç dengeleri siyaseti belirliyor.

Koalisyon görüşmeleri yapılırken sizden bir alıntı: "Çok net bir koalisyon protokolü yapılır, kamuoyuna sunulur ve herhangi bir taraf anlaşmayı bozduğu an koalisyonun biteceği söylenir. Bunu bozacak taraf AKP olmayacağına göre, girilecek seçimde siyasî bedeli CHP ödeyecektir." CHP'ye dair kehanetinizin kaynağı ne?

Burada AK Partililere şunu anlatmaya çalıştım: "CHP'yle herhangi bir iş birliği kısa da, uzun da olsa bir sıfır noktası sağlayacak, AK Parti'yi ve Türkiye'yi yönetilebilir hâle getirecek."

Genel olarak "Laik kesimden çıktığım için onlara sesleniyorum" diyen siz, bu yazınızda AKP'ye mi seslendiniz?

Okuyucu sağduyulu bir okuyucudur Türkiye'de. Hangi yazının kime ne dediği bellidir, ona göre okur. Benim okuyucum, ne klasik laik ne klasik İslamcı. Bu ikisinin arasında gezinen ve epeyce düşünmeye çalışan bir kitleden bahsediyoruz.

Her yazar okurunu ayrı sever.

Benim gibi bir sürü insan var ve bunları öyle okuyorlar. Beraber düşünme yazıları bunlar.

Sizin ve benzerleriniz dışındaki yazarların okurları düşünmeyen, dar bakış açılı kişiler mi?

Bazı yazarlara baktığımda, psikolojik tatmin için okunan çok fazla köşe yazısı olduğunu düşünüyorum. Her sabah alınan bir doz gibi. Sizin pencereden haykırmak istediğiniz şeyleri söyleyen yazıları okuyup rahatlıyorsunuz ve aynı şeyleri yapmaya devam ediyorsunuz. Bu yazarlar laik kesimi apolitize ediyor. İslamî kesimin içinde de insanları bloke eden yazılar yazanlar var.

İki taraftan da yazar örnekleri verir misiniz?

İsim vermem, neden vereyim? Herhangi bir gazeteyi alıp karıştırdığında orada gözüküyorlar.

Ergenekon davası sürecine dönerek köşenizden uzun iki alıntı yapacağız:

“Ergenekon darbe girişimi, kendisini destekleyen bir sivil toplum ayağı da yaratmış, ya da zaten ideolojik olarak buna yatkın olan örgütleri mobilize etmişti. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği de bunlardan biri... Saylan’ın kendisi doğrudan işin parçası olmamış olabilir ama muhtemelen gözaltına alınanlar arasında ‘işin içinde’ olanlar da var ve Saylan da o örgütün başı...”

“Laik yazarlar Türkan Saylan’ı kayırma konusunda içgüdüsel bütünleşme yaşıyor. (...) Türkan Saylan her yaptığını ideolojik olarak anlamlandıran ve militanca yapan biri. (...) O kendi iradesiyle ve hasta olmasına rağmen bu örgütün başında olmayı tercih ediyor ve yönetim kadrosunu da denetliyor. Bu gerçeklere rağmen Saylan güzellemesi yapmak isteniyorsa, Kemalizm ve modernizm güzellemesine de yanaşmaktan başka çıkış yolu yok. Nitekim Saylan da evinin aranmasından iki gün sonra şöyle demektedir: ‘Ülkemizi sattırmayız, böldürmeyiz. Her devrimin bir karşı devrimi vardır. Devrimimizi korumak zorundayız.’ Bu bir itiraf... Saylan ideolojik açıdan Ergenekon’un parçası olduğunu bundan daha iyi söyleyemezdi.”

2010’da, Saylan öldükten 19 ay sonra, Ergenekon kapsamında gözaltına alınan 13 ÇYDD yöneticisi hakkında dava açılmasına yer olmadığına karar verildiğini, hard diske “Türkan Abla” dosyasının sonradan eklendiğini hatırlatalım; bu haberlerden yola çıkarak Sabah dâhil “Saylan hakkında gerçekler ortaya çıkıyor” başlığı atarken, siz nasıl bir muhasebe yaptınız?

Ben hiçbir zaman hiçbir şekilde Türkan Saylan’ın kriminal açıdan suçlu olduğunu, hüküm giymesini gerektiğini söyleyemiyordum, söylediklerim ideolojik. Mahkemenin kararı, o kişinin ideolojik olarak yaptıklarını ortadan kaldırmıyor. Türkan Saylan’ın kendisiyle ilgili söylediklerini okudunuz. “Bu ülke bizim” diyen bir laik figürden bahsediyoruz. Türkan Saylan savunusu yapan insanlar da aslında bunu savunuyorlar. Kimse çıkıp da şu örgütün bir yerine ilişmiş şu insanın suçlu olup olmadığını tartışmadı. Suçlu olsa ne olur, olmasa ne olur? Buradaki tartışma kimin ne kadar kriminal olduğu değil, laik kesimin kendi motifleri üzerinden kurduğu algıyla bu ülkeyi tanımlama çabasıdır. Bu kabul edilebilir bir şey değil.

Siz ideolojik eleştiri yaptığınızı söylerken, bu insanın evine operasyon yapıyordu.

Ben onların hiçbirisini onaylamadım, Ahmet Şık, Nedim Şener olayı gibi. Onlara yapılan şeylerin yanlış olduğu çok net. Ama onlara hukuken yanlış yapıldığı için, bu kişiler siyaseten aklanmış olmuyorlar.

375 gün tutuklu kalan ve beraat eden Şık ve Şener’in siyaseten yaptıkları şey sizinle aynı pozisyonda olmamak.

Biz ideolojik bir tartışma yapıyoruz. O da beni siyaseten aklamasın, bunun bir maliyeti yok.

Şöyle bir maliyeti var; onlar suçlanıyor ve bu nedenle cezaevinde, siz dışarıdasınız ve suçlamaların çıkış noktasından yazılar yazıyorsunuz. Sizin yanınızda savcı dururken, dönemin başbakanı “Ben bu davanın savcısıyım” derken ve o kişiler cezaevindeyken, bu nasıl bir ideolojik tartışma oluyor?

Erdoğan’ın bunu demesinin doğru olmadığını söyleyelim; “Ben bu davanın savcısıyım” diyemez. [Deniz] Baykal da çıkıp “Ben de avukatıyım” demişti. Kalite birbirinden çok farklılaşmıyor. Bu insanların mağduriyetleri fikir tartışmasını etkilemesi gereken bir faktördür, diyorsanız olabilir. Ben o fikirde değilim. Aydın dünyasında herkesin mağduriyetleri var, birçoğumuz seslendirmiyoruz bile bunları. Ama mağduriyetlerimizden hareketle fikir tartışmasını belirleyemezsiniz. Fikir tartışması, fikir tartışmasıdır. Fikir tartışması belirli pozisyonlarıyla, bunun gerekçeleriyle ve mantıkla, ahlakla ilgilidir. Yoksa “Bana yanlış yapıldı, dolayısıyla benim fikrim doğrudur” diyemezsiniz.

“Mağdur oldukları için doğrular” demeden, biri cezaevinde, biri *Taraf* gazetesindeki köşesinde “Çorbadaki kıl”ı yazan iki insanın tartışabilme imkânını sorguluyoruz.

Çorbadaki kıl nedir? Siz bir şey yapmışsınız, “bir araştırmacı gazetecilik,” bunların nasıl yapıldığını, çok da gazetecilik olmadığını biliyoruz. Ve siz hapishaneye girerken, mesela Hrant Dink adını kullanıyorsunuz. Bence çorbadaki kıl budur. Siz bunu yapamazsınız. Orada ağızınızı

bu konuda kapamanız lazım. Beni değil, bambaşka insanları da isteyebilirsiniz, ama eğer benim gibi insanların yanınızda durmasını istiyorsanız onun imâ ettiği etik bir çizgi var.

Etyen Bey, bir insan cezaevine neden ağzını kapayıp girsin?

Ağzını açtığın zaman söylediğin şey tamamen refleksle çıkmış olan şey değildir. Bir aydınının ağzını açtığı zaman söylediği her şeyin sorumluluğu var ve bunu taşımak zorunda.

“Dokunan yanar” ifadesi bugün size problemli geliyor mu?

“Dokunan yanar” lafı abartılmış ve kendini öne çıkaran bir laf. “Dokunan yanar” değil, bazı dokunanlar, bazen yanar. Burada kendinizi bir tür “martyr,” yaşayan şehit hâline getirmek var. Ben bu davranışların çığ olduğunu düşünüyorum. Bu arkadaşlara yapılmış olan şeylerin haksızlık olduğunu, kabul edilebilir olmadığını baştan beri söyledim. Hapse atılmaları saçma sapandı. Ama o sırada yapılan, bu iki kişinin veya Türkan Saylan’ın tartışılması değildi. Oradan hareketle aydın dünyası içindeki bir tartışmaydı. Esas olay hâlâ laik kesimin, kendi içinde kendisiyle barışık hâle gelememesine yol açan bir tartışma. Ben laik kesimden gelen birisi olarak, belki gereğinden fazla hassas davranıyorum, olayı gereğinden fazla hissediyorum. Ama açıkçası gıcık kapıyorum. Laik kesimin içindeki insanların daha serinkanlı, sağduyulu, âdil, mesafe alarak, daha geniş bakışla bakmalarını ve ne söyleyeceklerse öyle söylemelerini istiyorum.

Yıl 2013’e geldiğinde ise şunu söylediniz: “Balyoz ve Ergenekon davalarında hukuksuzluk olduğuna dair çok sayıda şikâyet oldu ve o yönde bir algı oluştu. Hükümet yanlıları ise değerlendirmeyi vesayetçi sistemin savunuculuğuna indirgediler ve ulusalci siyaseti veri aldığımızda muhtemelen önemli oranda da haklıydılar. Ama söz konusu davalarda gerçekten de ‘hukuksuzluk’ yaşandı. Bunlardan biri, kısaca ifade etmek gerekirse âdil yargılanma hakkını rencide eden cinstendi.”

O zaman da bunları yazdım, bu nüansı oraya koydum, bu yeni bir şey değil.

Gözümüzden kaçmış olabilir, ancak bahsettiğiniz nüanslara rast gelmedik. Bununla birlikte, Etyen Mahçupyan’ın süreçte ağırlıklı olarak bahsettiği...

Evet, başka bir şeyden bahsediyorum. Bir yazar, bazı okuyucularının değer sistemine uygun kriterler üzerinden yazmak zorunda değil. Her yazarın kendi değer sisteminden türemiş kriterleri var. Sizin bir mağduriyetiniz var ve bence de bu bir mağduriyet. Ben bunu allayıp pullayıp yazabilirim, ama bence önemli olan mağduriyet değil, o mağduriyetin suiistimal edilip edilmediği. Benim için hep bu daha önemli oldu. AK Partililerin mağduriyeti konusunda da bunu düşünüyorum. AK Partililer de mağdurdular, Kürtler de mağdur. Önemli olan mağduriyetinize nasıl yaklaştığınız. Mesafe alabildiğiniz zaman onu demokratik bir düzenle kaldırma şansınız var. Suiistimal etmeye başlarsanız, bu şu demektir: Siz de gücü ele geçirdiğinizde aynı şeyi yapacaksınız. Çünkü suiistimal gayri âdil bir durum, bir araçsallaştırma. Türkiye’nin problemi zaten bu. Saylan, Şık, başlarına ne gelmiş olursa olsun, siyaset yaptılar o noktada. Siyaseti kendi durumlarını suiistimal ederek yaptılar. Beni o noktada aydın olarak onların yaptığı ilgilendiriyor. Ermenilerin aydınlarına da ben böyle bakıyorum. Ermenilere soykırım yapıldı diye Ermeni aydınların yaptığı her şey haklı mı bulunacak? Onların bir sorumluluğu var, bunun gereğini yapmadıklarında bizzat Ermenilere zarar veriyorlar. Aynı şey.

“Mağduriyeti değil, suiistimali önemsiyorum” diyerek eleştirmeyi tercih ettiklerinizin, AKP iktidarı döneminde yaşanan bu haksızlıklarla örtüştüğünü, dolayısıyla pozisyonunuzun AKP için kullanışlı olduğunu düşünür müsünüz?

Ben bir tane insanım. Şunu veya bunu söylememle Türkiye’nin çok etkilenmesi ya da AK Parti’nin olduğundan başka bir noktaya gitme ihtimali yok. Hitap ettiğim insanlar her taraftan ve yazar, onlarla konuşan bir kişidir. Ben o noktada neyi önemsemişimi söylemeye çalıştım. Şunu da söyleyeyim; Hrant’ın adı geçmeseydi belki onu da yazmazdım, belki bunun arkasında duygusal bir taraf da var. Çünkü o dönem herkesin Hrant’çı olduğu, Hrant’ın suiistimal edildiği, insanların yeterince ahlakî olamadığı bir dönemdi.

Bu düşüncenizi temel alarak yazdığınız “Hrant’ın parazitleri” yazınızdan: “Özgürlük mücadelesinin eksenini AK Parti karşıtlığı olarak kurgulanırken, devlet de Ergenekon davalarının itibarsızlaştırılması sayesinde ihya edilmeye çalışılıyor.” AKP, davalar için “millî orduya kumpas” manevrası yaptığı noktada, gözünüzde davayı itibarsızlaştıran AKP oldu mu?

Asıl itibarsızlaştıran mahkemelerin kendisi oldu. O noktadan sonra siyasî olarak bunu araçsallaştıran da iktidardı. Niçin böyle yaptığını biraz önce konuştuk.

“Hukuken bu insanlara yapılan yanlış, ama siyaseten aklanmadılar” diyen siz, tüm sürecin ardından iki konu arasında kurduğunuz dengeye dair “Çok iyi yaptım, içim rahat” diyor musunuz?

Hiçbir zaman “Çok iyi yaptım, hiç açık vermedim” demem, çünkü bunu fazla irdelemeye de çalışmam. Ben bir sonraki yazıyı düşünüyorum.

Kendinizi geriye dönük sorgulamaz mısınız?

Bu tür bir sorgulama esasta epeyce kibirli bir sorgulama. Benim türümde bir kibir değil. Sanki benim hep doğru yapmam lazımmış gibi. Sonuçta ben bir insanım, aklım var, duygularım var.

Geriye dönüp “Yanlış yaptım mı acaba” demek sizce neden kibir? Laik kesimi özeleştiriyeye çağırırken, sizin kendinizi geçmişe dönük sorgulamadığınızı söylemeniz tuhaf değil mi?

Şunu söyleyebilirsiniz, bazı noktalarda daha mesafeli olmak gerekirdi.

Örneğin?

Bütün bu bilgiye dayalı davalar. Hukukî alan bizim önümüze konan paketle sınırlı, bu hep böyle oldu ve böyle de olacak. Bunun çok daha ötesinde içeriden gerçek bilgiye ulaşma yeteneğine sahip değiliz.

Fazla hızlı ve sıcak davrandığınızı mı düşünüyorsunuz?

Evet, herkes öyle davranıyor. Herkes öyle davrandığı için siz de mecbur oluyorsunuz önümüze konan o paketle ilgili bir şey söylemeye ve insanlar siyasî, ideolojik tutum aldığı ölçüde

siz de tutum alıyorsunuz. Böylece ortak yanlışın içine doğru gidebiliyorsunuz.

Geçmişe dönseniz farklı ne yapardınız?

Siyasî tartışmada çok başka bir şey söyleyeceğimi sanmıyorum ama o yazıları yeniden yazsam daha nüanslı yazardım. Aralara şüphe cümlesi koyardım.

Somutlaştırır mısınız?

Ergenekon, KCK, cemaat meselesi. KCK meselesi örneğin çok ilginç bir olaydı; ilk başta önümüze KCK’nın anayasası geliyor. Bunun elle tutulur bir tarafı yok. İdeolojik olarak bir kere zaten itiraz ediyorsunuz. Ondan sonra tutuklamalar geliyor, bilgi eksikliğinizi var, ne yapmışlar bilmiyorsunuz. Ve hâlâ ortada yapılan işi bir miktar onaylayan bir şey söylüyorsunuz. Ama sonra iddianame geliyor, tam tersini söylüyorsunuz. Ben öyle yaptım. Ancak onu okuduğunuz zaman anlayabiliyorsunuz durumun vahametini. Şu anda Erdem Gül-Can Dündar olayı mesela... Yaptıklarına ilkesel olarak karşı çıkabilirsiniz, öyle de yaptık. Diyorsunuz ki “Bu çok eski bir haber.” Tamam, içi çok kötü, kötü bir gazetecilik olabilir, haberde İŞİD olmadığı hâlde manşete İŞİD çekilmiş. Bu ahlaklı bir gazetecilik değil... [Cumhuriyet’in yargılamaya konu olan MİT TIR’ları haberlerinde manşete İŞİD çekilmedi, silahların rotası olarak “Suriye’deki iç savaşa gidiyordu” ifadeleri kullanıldı.]

Ali Bayramoğlu, örneğin MİT TIR’ları için “Ben de yayımlardım” dedi.

İş elinize gelen şeyi yayımlamamak değil, nasıl yayımladığınızı önemli. Bunlar bir tarafa, iddianameyi görüyorsunuz ve hiçbir inandırıcı kanıt ihtimali yok. O noktadan sonra artık bunu siyaseten savunmanız mümkün değil. Ama şu vardı; bu davada bilgiye çok daha hızlı ulaştık. Ya da bilgisizlik olduğuna...

Bunun bir nedeni, Ergenekon hâkimlerinden Köksal Şengün’ün bile okumadan kabul ettiğini söylediği bir iddianamenin kabarıklığıydı. Fakat aydınlar, köşe yazarları, hukukçular mesai harcamadan konuşmayı tercih ettiler.

Doğru, o yüzden ben yazılarımda hukukî alanın içine girmiyorum.

Tam da bunu söyleyerek kendinizi sorumluluktan kurtaran bir alan yaratmıyor musunuz? Mevzu hukukî süreçten, “Ama ben ideolojiyi yazıyordum” diyorsunuz.

Ama o tarafı da var.

Askerî vesayete karşı çıkmak, Hilmi Özkök’ün kendisinden muhtıra vermesinin talep edildiğini söylediği bir vakada bunu da içeren bir sürecin davaya konu olması elbette gerekli ancak insanlar hukukî ihmallerle yargılanırken, “Ben ideolojiyi tartışıyordum” demek ne kadar doğru? İdeoloji, hukukun önüne geçmiş olmadı mı?

Hukukî davanın kendi çerçevesi içinde olan bitene ulaşmamız çok mümkün değil. Bu ayrıca bir çaba gerektiriyor. Ve mesele o dava çerçevesinde kalmıyor. Dava siyaseten anlamlandırılıyor ve ideolojik olarak kullanılıyor.

Bunu yaparak, misal Zekeriya Öz’ün, yoluna ispatlama çabası göstermediği iddialarla devam etmesi için alan da açmış oldunuz mu?

Tabii, doğru. İstemediğim bir sonucun ortaya çıkması anlamında bir faktör orada var tabii ki. Zekeriya Öz bir şey yaptığında onu sadece hukuken birileri ele alıp bir şey söyleseydi o zaman ben bunu izleyecektim muhtemelen. Ama bunu siyaseten kullanmaya başladıkları zaman, iş daha geniş bir bağlama oturuyor. Çünkü o zaman da tam bilmediğiniz bir hukukî çerçeveyi aslında aklamaya çalışıyorsunuz. Bir de şu var; bir köşe yazarı kendi ilgilendiği ve hoşlandığı alanlarda yazıyor. Yüzlerce köşe yazarı var ve hiçbir okuyucu tek bir köşe yazarı okumuyor.

Ana gündem bu davalar olduğu ve tarihî nitelik taşıdığı için, hukuksuzlukları eleştirenler “Ergenekoncularla iş tutmak”la da suçlanabildiler. Sizin başvurduğunuz tabirle sorarsak, o dönemki nüans eksikliğiniz de sizce davaları “sulandırmaya” neden oldu mu?

Olayın ortaya çıkmasıyla beraber, yeterince bilgisi olmayan insanların yaptığı bir siyasî tartışmaya araç olduğunu düşünüyorum. Bilgiye sahip olana kadar da gerçek pozisyonlarımızı o dava bağlamında aramamış olduk. Birbirimize karşı pozisyon aldık. Bu da aslında çok yıpratıcı ve boşa giden bir süreçti.

“Aydın ve yazarlar birbiriyle tartışmış oldu” mu diyorsunuz?

Aramızdaki kadim tartışmanın ilave bir aracı gibi telakki ettik. Bu da çok övünülecek, matah bir şey değil. Bu çok açık. Ama Batı’da olup Türkiye’de olmayan bir şey var; bunlar ciddi özel gazetecilik marifeti gerektiriyor. Olayın ne olduğunu anlamamızı sağlayacak olan bir gazetecilikten yoksunuz biz. O zaman da içinde ne olduğunu bilmediğimiz bir paketin işlevlerini tartışıyoruz. Burada da insanlar siyasî konularına göre pozisyon aldılar. Herkes gibi ben de öyle yaptım.

Geleceğe “süreçte aldığım ders” deyip nasıl bir not bırakırsınız?

İnsanlara “Herhangi bir hukukî davanın içeriğini, mantığını ve iddianamesini yeterince görmeden bu tür tartışmalara girmeyin” demek olur herhalde.

Siz Ahmet Davutoğlu’nun danışmanlığını yaptığınızda, nasıl bir “danışmanlar dünyası” gördünüz?

Ben çok kısa bir süre danışman oldum. Türkiye’de danışmanlık müessesesi de oturmuş değil. Kendi başına çalışır bir çark yok orada. Dolayısıyla zaman zaman konuya göre, bir araya gelmeler oluyor.

Siz hangi konularda bir araya geldiniz?

Ben örneğin Alevilerle ilgili olan paketin hazırlanma sürecinde bir dizi toplantıya katıldım. Başka bir sürü alanda yapılanlara da katılmamışımdır. Bu bir takdir meselesi. Siyasetin gerekliliği neyi icap ettiriyorsa orada oluyorsunuz. Sistem böyle çalışıyor.

Cumhurbaşkanı danışmanlarının da toplantılara katıldığı oluyor muydu?

Hayır, ben Başbakanlık’taydım. Ama istenirse herhangi bir toplantıya herkesi davet edebilirsiniz.

Davutoğlu isminin arkasına iki nokta üst üste koysak, yapacağınız tarif ne olur?

Davutoğlu siyasetçi olmadığı hâlde siyaseti kucağında bulan ve çok zor bir dönemde buna hızla adapte olmak zorunda

kalan, birçok yeteneğiyle bu gerekliliğin karşılığını verebilen ama bazı yönleriyle de hâlâ öğrenme sürecinde olan birisi.

Davutoğlu'nun bugün hangi yönleri sizce yetersiz?

Siyasetçi toplumla daha sıcak ilişkiler üzerinden kendisini tanımlayan bir kişi. Davutoğlu öyle bir yapıya sahip değil. O bir entelektüel ve o dünyanın sınırları içerisinde kendini tanımlayıp oradan hareketle kendi dışına çıkan, el uzatan bir kişi. Bu bizim siyasî kültürümüzde çok rastlanılan bir figür ortaya çıkarmıyor, Türkiye'nin siyasî kültürü daha çok Demirelvari siyasetçileri ortaya çıkarıyor; beş sene sonra karşılaştığında adamın adını hatırlayan, herkesin elini sıkan, öpen, bütün gününü onların şivesiyle sokaklarda geçirebilen, halk adamı diye tabir edilen insanlarla bugünlere gelmiş olan bir dünya. Aslında Tayyip (Erdoğan) Bey de, Ahmet Bey de bunu kendi kişilikleriyle aştılar. Tayyip Bey çok uzun zamandır çıkmayan bir lider figürü oldu. Kitleleri dalga gibi aşan bir etkiye, büyük makro kitleye konuşma yeteneğine sahip. Dolayısıyla da bir sürükleyiciliğe sahip... Buna karşılık Ahmet Davutoğlu ise ayakları yere basan, adım adım yürüyen, inşa eden, gerçekçi, akılcı bir siyasetçi figürü izliyor. Ve zaten iyi yapabileceği şey de o. İlginç olan şu ki, Türkiye'nin ihtiyacı olan şey de o. Bugün Davutoğlu başbakan olduysa bu tamamen kaderin cilvesi olarak olmadı.

"İnşa süreci için özenle seçildiğini, ancak bazı gruplardan direnç olduğunu" köşenizde yazmıştınız. Sormak istediğimiz, Cerattepe ve Can Dündar/Erdem Gül'ün yargılanması sürecinde de somutlaşan Davutoğlu-Erdoğan arasındaki geriliminin sizdeki yansıması.

Burada iki farklı insan var. Temel misyona ilişkin uzun vadeli bakışlarında bir farklılık olduğunu düşünmüyorum, ama bunun nasıl yapılacağı, nasıl yapılması gerektiği konusuna gelindiği zaman, her iki insanın arasında olduğu gibi burada da farklar var. Siyaset bu farkları birlikte oturup çözümlenmekten geçiyor. Burada AK Parti'nin

dışarıya verdiği imaj açısından çok başarılı bir tablo çizmediğini düşünüyorum. Kamuoyu bu iki insanın tam olarak anlamadığını düşünüyor. Bu normal, ama siyaset anlaşarak yürümelerini gerektiriyor. Ancak ortaya çıkan boşluklardan hareketle söylenen "Kendisi iyi ama çevresi kötü" diye bir laf vardır, burada hakikaten iyi olmayan bir çevre var. Bu boş bir laf değil. Böyle bir çevre varsa, sorumluluk tepedeki kişidedir. O zaman da önümüzdeki döneme ilişkin temel bir problematiğin ortada durduğunu gösteriyor. AK Partililer önce AK Parti nasıl bir şey olacak diye konuşmak zorundalar. Türkiye'yi yönetmek istiyorsa, AK Parti önce kendisi üzerine düşünmek ve kendisini yeniden inşa etmek zorunda. Yeni Türkiye lafı artık çok gündemde değil çünkü yeni Türkiye yeni bir AK Parti'ye muhtaç. AK Parti kendisini masaya yatıramadıkça ve kurumsallaşma üretmedikçe yeni Türkiye yaratması çok zor ve akıntılara kapılarak tepkilerle gitmek zorunda kalacağı çok açık.

AKP'nin yüzleşmesi gerekenler arasına, 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmasında yer alan iddiaları da koyuyor musunuz? *Hürriyet*'te Cansu Çamlıbel Aralık 2014'te size yolsuzlukları sorduğunda, darbe tehlikesinin hâlâ geçmediğini savunarak şunu demiştiniz: "Bu üç seçim büyük bir viraj. Benim vatandaş olarak 'Artık AK Parti'nin hakikaten bir şeyler yapması lazım' diye hissedeceğim an 2015 seçiminin sonrasındır." Bu alanda hiç adım atılmadığını da düşünürseniz, bugün siz ne diyorsunuz?

Yolsuzlukla ilgili dosyalar Yüce Divan'a gitme noktasına geldiği zaman da bunun yapılabileceğini düşünüyordum. Ama o dönem yapılırsa bunun AK Parti için riski olup olmadığını bilmiyoruz. Eğer o eşik geçilseydi, hakikaten AK Parti rahatlamış olacaktı. Çünkü o bir kambur ve son rakamlar için yeni bir saha çalışması yapmak lazım ama AK Partililerin en az yüzde 50'si yolsuzluğun varlığına inanıyordu.

Davutoğlu ve Erdoğan, Yüce Divan oylaması sürecinde sizce nasıl ayrıştı?

Davutoğlu kendi rızalarıyla Yüce Divan'a gitmeleri için çıkış yaptı ve bu da oluyordu. Tam bu olurken, Erdoğan,

bunun ne getirip ne götüreceğinin belli olmadığı ve şu anda bu riskin alınmaması gerektiği yönünde bir ağırlık koydu. Ve yavaş yavaş bütün fikirler ona doğru kaydı.

Davutoğlu, sizce Erdoğan'a karşı iradesini koyamayan bir lider mi?

Gerçekçi olalım, Davutoğlu muhtemel başbakanlar listesinde çok aşağılarda olduğu söylenen birisiydi. Davutoğlu'nu başbakanlığa getiren kişi Erdoğan'dır. Onu ikna etmeye çalışmış olan pek çok insan da olabilir tabii.

17-25 Aralık yolsuzluk iddialarıyla yüzleşmeme, Yüce Divan oylaması sizce Davutoğlu için bir yara mı?

Davutoğlu ilkelerle yürümek isteyen birisi. Kişisel olarak sırtında kambur taşımadığı ölçüde, AK Parti'nin de kambursuz yürümesini isteyen bir kişi. Önüne ilkesel mesele geldiğinde, Davutoğlu'nun o ilke yönünde pozisyon alacağını öngörebiliriz. Orada da öyle yaptı; "Madem böyle ithamlar var, AK Parti niye bunu taşıсын" dedi.

Tapelerdeki konuşmalar nedeniyle de zemini olan bir iddia: Erdoğan'ın Yüce Divan oylamasındaki tercihi sürecin kendisine de değme ihtimalinden kaynaklanıyor olabilir mi?

Kamuoyunda konuşulan bir şey siyaseten göz ardı edilemez. Ne kadar gerçektir ayrı ama Erdoğan'a değme meselesi, Yüce Divan'ın da siyasî kaygıyla davranma ihtimalini öne çıkarttı ve AK Partililerin önemli kesimi bu ihtimali gerçekçi buldu, o zaman da bundan caydı.

Bunlar olurken siz, "Yolsuzluklar var ama 90 yıldır var" dediniz. Her dönem bir başbakan "Babacım, 30 milyon Euro daha var" cümleleriyle anılıyormuş gibi bir algı yaratmıyor mu bu söyleminiz?

Otuz milyon filan değil, ondan çok daha büyük miktarlar hukukî olan veya olmayan yollardan paylaşıldı. 80'lerde iki üç bin dolar kişi başına düşen millî gelir, bütün dünyada 20 yıl içinde üç dört misli sıçrama yaşarken, Türkiye'de aynı yerde saydı. AK Parti'nin iki senede düzelttiği bir bütçe, şans faktörüyle açıklanabilir bir şey değil. AK Parti

eğer gelip iki üç sene içinde yüzde 86 olan faiz ödemesini yüzde 15'e çekebiliyorsa, insanüstü yaratıklar olduğu için değildi. Ve bu 20-25 sene yapılmamış. Bu, o miktarın gayrimeşru şekilde paylaşılması demek. Dolayısıyla bu milyonların çok ötesinde rakamlardan bahsediyoruz.

Bu notunuza rağmen, "Yolsuzluk 90 yıldır var" söyleminiz, 30 milyon Euro, ayakkabı kutuları, bakan evinde para sayma makinaları, çikolata alışverişini rasyonalize eden/normalleştiren bir söylem değil mi?

Hayır. Bu çikolata, ayakkabı kutularının onaylanma ihtimali yok. Bunu İslamî duyarlılığı olan insanların da kabul etme ihtimali yok. Bunun üzerine gidilmesini istiyoruz, ama bunun üzerine gidilmesinin suiistimal de edilmemesini istiyoruz. Buna İslamî duyarlılığı olan insanların da ikna edilmesi gerekiyor ki bu açığa çıksın ve temizlensin. Bunun için âdil davranmamız lazım. "Evet, 90 sene yürüyen bir yozlaşma, yolsuzluk meselesi var bu cumhuriyetin. Çok paralar çarçur edildi. AK Parti bunu gerçekten de sistem olarak düzeltti. Ama şu anda yapılan kabul edilemez." Bu tür bir bağlamın içine oturttuğunuzda, bu insanlara bir güven verme ve bu yolu aşma şansınız var. Aksi hâlde, bu insanların çekingenliğini aşma şansınız yok.

Dışarıdan bakanların çok zor anladıkları bir şey var: AK Partililer hâlâ çok tedirgin. "15 senedir yönetiyorlar, her dedikleri oluyor, çok güçlü bir liderleri var" gibi bir ruh hâli yok. Sahaya indiğinizde, AK Parti tabanıyla konuştuğunuzda korku, tedirginlik, endişe had safhada. Bu tarihsel bir olgu... Örneğin, bir AK Parti toplantısında; ilkesel olarak bir tutum alınıyor, dışarıdan gözlemci olarak hayalimin ötesinde demokratça bir tutumla başlanıyor ve bir karar veriliyor. Birisi "Acaba bu atacağımız adımın şöyle bir riski var mı" diyor ve o noktadan sonra insanlar o riski konuşmaya başlıyorlar ve o risk gözlerinde o kadar büyüyor ki o reformdan vazgeçiyorlar. Bu, AK Parti'nin ruh hâlini anlatan bir prototip toplantı.

Protesto eylemlerinde şiddet, yasama sürecindeki torba yasalar, Güneydoğu'daki bazı ilçelerin dümdüz edilmesi, TİB-MİT-HSYK kanunları, Erdoğan'ın televizyon ekranlarından ilan ettiği "vatan hainleri" ile birlikte düşündüğünüzde, tedirginlik sizce hoyratlığa dönüşüyor mu?

Sözünü ettiğim tedirginlik, tedirginliğe verilen cevabı aklamıyor. Tedirginlik tabanda. Tabandaki tedirginliğe hitap edebildiği ölçüde AK Parti'nin otoriterleşmesi kabul görebiliyor. Ama bu tedirginliğe hitap edemediği zaman, İslamî kesim otoriterliği kabul etmeyecektir.

"Faşizm dediğimiz zaman bir gücün temerküz etmesi, hukukun zapt edilmesi biçiminde bir ayağı olduğu gibi sosyolojik bir ayağı da var. Buna göre devletin bunu yapmasının nedeni toplumun geleceği açısından doğru ve gerekli olduğu inancıdır. Bunun arkasında da psikolojik bir horlanmışlık vardır. Bu horlanmışlığı devlet ne kadar paylaşırsa ve bunu kullanarak nasıl bir güç üretebilirse toplumu o kadar kendine çekebiliyor. Böylece faşizm kimliksel olarak dışarıya karşı bir uyanışı da ima ediyor. Dışa karşı olan bu kimliksel uyanışın içe karşı da tezahürleri var. İçeride de bu ideolojiye yakın olanlarla uzak olanları kendiliğinden birbirinden ayırıyor ve uzak olanları otomatikman iç düşman haline getiriyor."

Bir Demokratın Gündemi adlı kitabınızda yaptığınız bu faşizm tanımını eşittir AKP politikası olarak okuyabilecek kişilere, "Alakası yok, tamamen haksız bir benzetme" yanıtı mı verirsiniz?

Alakası yok değil, biraz önce konuştuğumuz gibi, AK Parti'nin otoriterleşme eğilimi var. Ama Türkiye'de şimdiye kadar niçin faşizm olmadı? 12 Eylül oldu ve biz olana faşizm dedik, ama faşizmin aslında ne olduğunu Avrupa'dan biliyoruz. Faşizmi halksız yapamazsınız. Halkın otoriter eğiliminin güçlü olmasını gerektiren bir durum bu, ama bizim halk ataerkil. Türkiye'de ataerkillik, içi dinî ideolojiyle doldurulmuş bir zihniyet. Ve din de, laik kesimin pek anlamadığı şekilde, özgürlük alanları açan bir şey. Çünkü kimse gerçekten Allah'ın ne istediğini bilmiyor, dolayısıyla kimse

"Ben bunu biliyorum" diye bir şeyi bir noktadan sonra bastıramaz. Ataerkillik kendi iç dünyasında demokratlığı üretemeyebilir, ama otoriterliğe de cevaz vermeyen kendi iç korumalarına sahip.

Dini kullanarak farklılıklara baskı kurmayı yok mu sayıyorsunuz?

Bunun için din kullanılabilir, ama Türkiye'de dinle insanları kitlesel milislere çeviremezsiniz. İslamî kesimde bütün 70-80-90'lı yıllarda neden sadece çok ufak bir İBDA-C çıktı ve o İBDA-C de sonradan milliyetçi hâle geldi? Bu insanlar neden silahlanmadı, eğer bir marifetse neden milisleşmediler? Faşizmler halkın bir şekilde kendisini ordulaştırmasıyla da bağlantılı bir olay. O inisiyatifin halkın içinden çıkması, bunu anlamlı bulması ve üniformalılılaşması demek. Ve din buna izin veren bir şey değil. Çok basit bir örnek verelim: AK Parti, Haziran seçimlerinde Güneydoğu'da birçok yerde oy kaybetti. Seçimden önce Erdoğan'ın Kuran'la kürsüye çıkması Kürtler için kabul edilebilir bir şey değildi. Avrupa'da şu an saha çalışması yapıyorum ve AK Partili insanlar orada bana hâlâ bu örneği anlatıyorlar. Öyle bir ideoloji var ki kimseye ait değil. Böyle bir ideolojide salt kaba kuvvetle ne kadar otoriterleşebilirsiniz?

Mahçupyan'a göre, "Türkiye faşizm olmaz, ama otoriterleşme artabilir" mi?

Kendi sınırını aşarak farklı kurumlara müdahale, otoriterleşmeyi ifade eder. Bu da çoğu zaman başka otoriterleşmelere tepkidir. Başka türlü de davranabilirler, ama her siyasetçi kolay yolu seçer. Ve taban da sizin yanlış yolunuzu bir şekilde "eyvallah" diye karşılıyorsa, o kolay yoldan gitmeye devam edersiniz.

"On birinci kez tereddütsüz oyum AKP'ye" diyen siz, bu yaşananlar ardından 12'nci kez oyunuzu, yine tereddütsüz AKP'ye verecek misiniz?

AK Parti, İslamî duyarlılığı olan kesimi temsil ettiği, taşıdığı oranda anlamlı olan bir parti. Bunu da hâlâ yapıyor. Dolayısıyla da Türkiye'nin sosyolojik olarak

değişiminin İslamî kesimden tetikleneceğini düşündüğüm için de bu parti önemini koruyor. Bu parti kendi içinde homojen de değil, AK Parti sadece Tayyip Erdoğan da değil, ondan fazlası. İsteddiği kadar güçlü lider olsun, AK Parti sosyolojik olarak ondan fazlası. O yüzden de ben AK Parti'yi desteklemeye devam ediyorum. Ama bunu yaparken de AK Parti'nin içindeki sorunları, bu sorunların bazılarının da Erdoğan'dan beslendiğini veya onunla ilişkili olduğunu da görmezden gelme niyetinde değilim. Ama tek suçlunun o olmadığını bilmekte de yarar var. "Erdoğan ne isterse AK Parti onu yapıyor" varsayımı çok doğru değil.

AKP içinde Erdoğan'a direnç gösterilen hangi başlıklar var sizce?

İçeride ikna edilmesi, yanına çekilmesi, dengeler kurulması gereken çok sayıda iç aktör var.

Kimler bunlar, önem sıralaması yaparak paylaşır mısınız?

Sosyolojik olarak bakalım, AK Parti 10-15 dinî cemaatin temsilcisini kendi içinde tutan bir parti. Birbiriyle bağlantısı olmayan çeşitli iş dünyası grupları var, siyasetçi olarak Millî Görüş tarafı var, merkez sağ tarafı var, milliyetçi tarafı, Kürtleri var. Ve bütün bu aktörler arasında dengeler var. Hiçbirisini kaçırmak veya kendisine potansiyel muhalefet yapmak istemiyor. Dışa karşı söylem farklı bir şey, içeride daha ince ayarlı işlerin olduğunu öngörmemiz lazım.

Türkiye toplumunun temel dinamiği olarak koyduğunuz İslamî kesimin, eleştirdiğiniz Türk milliyetçiliğiyle iç içe geçmiş olması ne kadar gündeminizde? Askerle yan yana fotoğraf veren AKP'nin Kürt meselesindeki güvenlikçi tutumu ve Gülen cemaatini terörist ilan etmesi, sizce resmî ideolojinin ne kadar arzu etmediği tavırlar?

Birdenbire eski devlet dediğimiz şeyden çok farklı davranma niteliğine sahip olamaz bence. Bürokrasinin kendi mantığı var, onunla iş yapıyorsanız, örneğin STK olarak, o zaman AK Parti'nin çok uzağında başka bir devlet buluyorsunuz karşınızda. Ve bu, milliyetçi, azınlıklara alan açmaya

niyeti olmayan, cinsiyetçi bir devlet. Bu birdenbire değiştirilebilir bir yapı da değil.

AKP bu nitelikleri değiştirmeye sizce ne kadar meraklı?

AK Parti içinde bunu değiştirmeye çok meraklı olanlar var, hiç meraklı olmayanlar var. Türkiye'de Müslümanlık, milliyetçilikle de çok iç içe geçmiş olan bir akım. O yüzden de AK Parti tabanının en az yarısının daha klasik merkez sağ, milliyetçi-muhafazakâr bir blok olduğunu görmek lazım, onların dışında birbirinden kopmuş ama iç içe geçmiş bir başka ağ olduğunu da.

Siz "halk ihtilali" tezinizi "kopuk ama iç içe geçmiş" diyerek tarif ettiğiniz bu kesimden yola çıkarak mı yapıyorsunuz?

Aynen öyle, onlar AK Parti tabanında sadece yüzde 1'di, şimdi yüzde 15 oldular. Ve trend bu. Türkiye'ye bir nesil daha verdiğimizde, burası yüzde 25'e gelecek. İki nesil sonra zaten AK Parti böyle bir AK Parti olamayacak. İstese de istemese de, daha demokrat bir parti olacak. Eğer Türkiye'yi yönetmek istiyorlarsa muhtemelen diğer partiler de böyle olmak isteyecekler. Şu anda herhangi bir şeye entelektüel yatırım yapmak gerekiyorsa, ben bu yeni oluşmakta olan, bir anlamda melezliğin de önünü açan yeni nesli tercih ediyorum. Dindar geçmişleri olmasına rağmen, hem dindar hem de dindar olmayan çocukları beraberce bulundurabilen aileler var. Veya laik kesimin marjında yavaş yavaş dinle tanışan, onu kendi kültürü içinde yeniden yorumlayıp arayan yeni bir tipoloji var. Ben bu yeni insanların geleceğin küresel ortamında çok daha fazla ayakta kalabilecek, dünyayla konuşabilen bir prototip olduğunu düşünüyorum.

Sizce bu yeni insanlar, bugünden feyz alıp "Affedersin Ermeni" der mi?

Demeyecekler. Şu anda dendiğinde de rahatsız oluyorlar.

Erdoğan "Affedersiniz Ermeni diyorlar" dedikten üç gün sonra, 8 Ağustos'ta 5NİK'da "Hepimizin paylaştığı bir çiğlik, ama bunun ağzından

çıkmasını artık durdurabilmemiz gerekiyor. Başbakan bununla ilgili bir şey söylemedi” dediniz. Ardından, 26 Ağustos 2015’te Akşam’da “Erdoğan’ın ne için affedersiniz dediğini görmek için zekâya ihtiyaç yoktu” ifadesini kullandınız. Sizce Erdoğan ne için “affedersin” dedi; makul gerekçesi varsa siz neden 5N1K’da “çiğlik” dediniz?

İki olay var; biri Erdoğan’ın somut olarak o cümleyi nasıl kurduğu. “Affedersiniz Ermeni” kelimelerinin arasında iki kelime daha var, “çok kötü atıflarla” demek istiyor. O çok kötü atıflara “affedersiniz” demiş oluyor. Dolayısıyla o lafından hareketle Erdoğan yargılamasının çok ahlakî olmadığını düşünüyorum.

“Çok kötü atıflar” dediğiniz?

“Ermeni dölü” meselesi. Cinsiyetçi bir tarafa vurgu yapıyor. Ben bir siyasetçinin bir lafını evirip çevirip kullanmaya karşıyım. Ama ilkesel olarak da şunu söylüyorum, o siyasetçi dikkatli olmalı ve bunu kullanmamalı.

Şunu da söylemişsiniz: “Erdoğan’ın bazı sözlerini gaf olarak görmemiz, siyasî bilgisizliğimizden de kaynaklanıyor.” Gafların, siyasî bilinçle yapıldığını ve belli mesaj taşıdığını düşünen siz...

Siyasetçinin sorumluluğu var; bir tane gaf yapabilir ama ikinciyi yapamaz. Yaptığı takdirde siyasetçi sorumluluğuyla onu taşımak zorunda kalır.

Erdoğan daha önce de “100 bin Ermeni’yi sınır dışı ederiz” demişti.

Eğer Erdoğan’ın özgürlükten yana hâlisâne bir duruşu varsa, çok daha dikkatli olması gerektiğini düşünüyorum. Yapmıyorsa, bunu İslamî duyarlılığa sahip insanların gözünde de taşır.

İslamî kesimin bu sözleri sizin kadar umursayacaklarından emin misiniz?

Benim kadar umursamaları çok mümkün değil. Ama benden bile çok umursayan insanlarla karşılaşıyorum. Çünkü eğer bilinç düzeyleri başka bir noktaya gelmişse ve hayata daha demokrat bakıyorlarsa, insanlar kendi yaptıkları

haksızlıklardan daha çok etkilenirler. Demokratça bakmak laiklerin tekelinde değil. İslamî kesimde de demokratça bakan ve kendi yaptıkları haksızlıkları, başkalarının kendilerine yaptıkları haksızlıklardan daha fazla önemseyebilen insanlar var.

“Bir Ermeni olarak kendimi daha ziyade Osmanlı hissediyorum” sözleriniz üzerine, Hayko Cepkin, Erdoğan’ın sözlerini hatırlatarak “Mahçupyan için sarf etmiş olabilir” dedi. Bugün Ermenilik artık taşımak istemediğiniz bir kimlik mi?

Bende Ermeni toplumu adına konuşan insanların verdiği bir rahatsızlık var. Yüzeysel, araçsal bakma, ilkeli görünmenin ardındaki kaypaklık... Bazı insanlar böyleler. Her toplumda böyle insanlar var. Bu tür insanların konuştuklarında “Ermeni olarak konuşuyor” olarak algılanmalarından rahatsızım. Ama şunu da söyleyeyim; benim için millî kimlik esas olarak çok anlamlı bir kimlik değil zaten, kültür önemli.

Siz “Kaypaklık yapıyorlar” derken, “Hepiniz Ermeni, hepiniz piçsiniz” pankartlı mitingde poz veren bir bakanı, “Ermeni” dendiği için hakaret davası açan bir belediye başkanını barındıran ve “Affedersiniz Ermeni diyorlar” diyen bir lidere sahip AKP’de danışmanlık yapmanızın rahatsızlık vermesi ne kadar şaşırtıcı?

Çok devasa bir yapıya bakıyorsunuz, siyasî ve sosyoloji kısmı olan. Siz kötü örnekleri seçiyorsunuz. Kötü örnekleri seçerseniz, zaten hiçbir şey yapmayın. Ben iyi örneklerle bakıyorum. Ve umudun giderek artmakta olan iyi örneklerde olduğunu düşünüyorum, kötülerin de kendiliğinden veya sürtüşme içinde iyiler sayesinde elimine olacağını düşünüyorum. Olmayacaksa zaten niye uğraşalım ki?

Hrant Dink katledildiğinde, “Babam ‘Bu Türkler değişmez’ derdi. Hrant’la biz bu telkinlerin üzerinde durmazdık. Babamın çoktan öğrenmiş olduğunu bilecek yaşta değilmişiz. Hrant için bugün sokaklarda biriken insanlara bakınca ‘İşte benim Türklerim’ desem de sonunda diğer Türkün çıkıp

damga vurduğunu nasıl gözdardı edebilirim? Bugün artık esas mesele soykırım değil, bu iki Türkün arasındaki mesele.” Fikriniz mi değişti, yoksa bir taraftaki Türkler, öteki Türkleri değiştirebildi mi?

Bu değişim nesiller isteyen bir şey. Ama şimdi şöyle bakalım; AK Parti'nin öncesiyle bugün arasında bakalım: Ermeni kimliği ne kadar dışarı vurulabiliyor, soykırım meselesi ne kadar konuşulabiliyor, tarihe ne kadar açık yüreklilikle bakabiliyoruz, Doğu'ya gittiğinizde insanlar size nasıl bakıyor, orada olanları size göstermeye ne kadar hevesliler? Tüm bu soruların cevapları olumlu. Yeterli bulmayabiliriz tabii ama Türkiye bu açıdan olumlu bir yere gitti.

Siz soykırım açıklaması yaptığınızda, Davutoğlu böyle bir şeyin olmadığını açıkladı. Hatta daha sonra yaş haddinden kaynaklandığını açıkladığınız danışmanlığınızın sonlanması, bu açıklamaya yoruldu.

Siyasetçilerin söylemek zorunda olduğunu düşündükleri cümleler olabilir. Bu tür bir meselede muhatabım siyasetçiler değil. Bu tür değişimler tabanda gerçekten düşünerek, gönüllere girerek oluyor. Bu noktada Türkiye olumlu bir noktaya doğru gidiyor.

Hayko Bağdat “Artık bizim mahalleye yazmıyorsun Etyen Abi. Seni okuyanlar aynı zamanda Akıt okuru. Bizleri analiz edeceğine öncelikli olarak yeni müşterilerinin davranış biçimini analiz etmende ‘hayatî’ önem var” demişti.

Ne anlama geliyor bu?

Sanıyoruz kasti, fiziksel şiddet ve nefreti arttırma ihtimali.

“Akıt okurları” da bir nefret söylemi. Böyle bir genelleme, kategori olabilir mi? Sen Akıt okurlarının kim olduğunu biliyor musun? Bunun, bu tür bir dilin, çok kolaycı, çok yüzeysel, çok eforik bir dil olduğunu düşünüyorum.

Akıt tarihinde, gazetenin hedef gösterdiği bazı insanların öldürülmesi

Bağdat'ın aklından geçenlerden biri olabilir.

Akıt okurlarından bahsediyor, Akıt'ten bahsetseydi sorun yoktu.

Sizin tavrınızı kibirli bulanlara ne dersiniz?

Bir miktar kibirli olabilirim. Her insanın kibrinin öne çıktığı alan ve durumlar vardır. Bazı alanlarda hiçbir şekilde kibirli olmayan bir insan kendisi için kritik olan konularda öyle davranabilir. Ben kendine aydın diyen insanların dünyasında kibrin iyi bir şey olduğunu da düşünüyorum. Herkesin kendisini ortaya koymasını teşvik eden de bir özellik olarak görüyorum.

Gezi Parkı sürecinde Taksim Dayanışması'na “ergen,” “çoğu Ermeni aydın”a “palyaço” diyerek Etyen Mahçupyan da uzlaşması gereken bir laik kesim mi yaratıyor?

Bu tür şeyleri söylediğim zaman belirli bir istiap haddi dolmuştur. Birinci günden böyle bir şey söylemem; belirli bir birikim, stratejik davranış kalıbı, suiistimal biçimi ortaya çıkıyor, bir doyum noktasına geliyor ve o noktada müdahale edilmesi gerekiyor. Çok daha önceden küçük tartışmalarla buraya gelmeden yapılabilir bunlar. Ama sonuçta haftada belirli sayıda yazıyorsunuz. Ayrıca en önemli mesele de muhtemelen o konu olmuyor. Öte yandan şu da var; ben öyle bir şekilde söylemek istiyorum ki buradan kaçış olmasın. Beni beğenmeyebilir insanlar, çok önemseydiğim bir şey değil bu. Ama o konu yokmuş gibi davranılsın istemiyorum.

O yüzden “palyaço” demek sizce uygun mu?

Gerçekten palyaço gibi davrandıklarını düşündüğüm için söylüyorum. Ama öyle düşünmeme rağmen söylemeyebilirim de. Bunun tercihini yapıyorum.

Son süreçte işten çıkarılsanız da Akşam'da köşe sahibi olmanız, Davutoğlu'nun danışmanı olmanız gibi imkânlar içinden bunu yapmanızda sizce hiçbir sıkıntı yok mu?

En imkânlı insanlardan biri değilim. Benden çok daha geniş ya da çok daha az imkânlara sahip olanlar da var.

İşsiz olanlar da var.

Tabii... Bir yere tutunuyorsunuz ve kendi yağınızla kavruluyorsunuz. Ne kadarsa o kadar. Sonuçta hiçbir zaman “Büyük bir gazetede yazmayı hak ediyorum ama bana o verilmiyor” demiş bir insan değilim. Beni işten attığı için Ethem Sancak’a en ufak bir kınama sözü söylemedim. Hatta oradan ayrılırken tazminat da almadım, karşılıklı sözleşmeyi feshettik. Beni işe alırken hangi kaygılarla almışsa, çıkartırken de aynı kaygılarla çıkartmıştır.

Türkiye’deki medyada insanlar aldıkları maaşları söylemezler, ancak Erdoğan’a âşık olduğunu ilan etmiş Sancak’ın gazetesinde ödenen maaşların da ne olduğu bir bilinmez. Dolayısıyla sorsak; Akşam’da maaşınız ne kadardı?

Rakam söylemek istemem, sonuçta diğer insanların maaşlarıyla ilgili spekülasyon olur. Ama medya açısından ilginç olabilir; o zaman gazeteyle bir paket anlaşma yapmıştım.

Nedir paket anlaşma?

Gazeteye yazı yazma, televizyon programı yapma ve gerekiyorsa gazete işlerine danışmanlık. Sonunda danışmanlık müessesesi çalışmadı, televizyon programımız yayından kaldırıldı ve tekrar konmadı, sadece gazeteyle yazar oldum. Paket anlaşmasıyla başladığım için yazılarım için normalden fazla almış oldum. Ama bu tamamen gazetenin tercihiyle olan bir şeydi. Sadece yazılar için gidersek, Zaman’da aldığımdan farklı değildi...

Zaman’da ne alıyordunuz?

Niye o kadar meraklısınız, anlamadım.

Türkiye’de maaşların neden söylenmediğini anlamadığımdan.

Söylenmemesinin tek nedeni var; orada şu anda çalışmakta olan diğer insanlar. Ama şunu söyleyeyim; birkaç tane kategori var, bir tanesi üç beş bin lira

içinde alanlar, 8-10 bin lira içinde alanlar, ben bu ikinci gruptayım, bir de 13-15’in üzerinde alanlar. Ankara’da iş takibi yaparak 30-40 bin lira alan insanlar da vardı, belki hâlâ vardır. Ama sıradan köşe yazarın insanlarının üç kategoride olduğunu görüyoruz. Daha köklü müesseselerde çalışıp orada duayen hâline gelmiş insanların üst baremde olduğunu, yeni işe girmiş ve haftada bir iki yazan insanların ilk baremde olduğunu düşünmek mümkün. Benim gibi bir süre sonra köşe yazarı olarak kabul edilmiş olan ve çok geniş olmasa da iş teklifi alma potansiyeli taşıyan insanlar da bu ortadaki baremde.

“Ankara’da iş tutan gazeteciler vardı” derken, iktidara yakın medyadan mı bahsediyorsunuz?

Medyanın köklü bir müessesesi o da, iki taraftan da var.

Eski alışverişlere dair hâlâ bilinmeyen pek çok detay muhtemelen olsa da, söylediğinizde yeni olan, AKP’ye yakın bazı gazetecilerin de “iş takibi” yaptıkları.

Oralarda o tür bir kategori benim gördüğüm kadarıyla yok. Yandaş denilen medyanın partinin çeşitli kanatlarıyla organiğe yakın bir bağı var. O yüzden de çok maharetli gazetecilere ihtiyacınız yok.

“Son süreçte benim gazetem de bir ‘taraf’ oldu ve diğerleri gibi siyasî işlevini öne çıkardı. Medya Türkiye’de ne yaşandığı ve niçin böyle olduğu sorularının peşinden gitmektense, propagandist bir gerçeklik tablosu çizmeyi tercih etti. Bugün bu eğilim yükselmeye ve hastalıklı bir yapı üretmeye devam ediyor.” Bu cümleleri yazarak ayrıldığınız Zaman’dan Akşam’a geçtiniz. Akşam’ı tercih sebebiniz “daha az propaganda yapması” mıydı?

Akşam hiç de bu tür bir misyonla ortaya çıkmış bir gazete değildi.

Nasıl; Sancak, Erdoğan’a destek olmak için medyaya girdiğini açıklamıştı.

Zaman içinde belirli bir noktaya geldi. Akşam’ın yapmak istediği, gazetecilikle ilgili olarak çok daha idealist bir tablo çiziliyordu. Nitekim Gülay (Göktürk) da bu sebeple

oraya alındı. Ama sonra o noktadan uzaklaşıldı. Bu, satış rakamlarına da yansdı. Bir şekilde gazetenin iç yapısına, insanî malzemesine de yansdı. Ama bu patronaj açısından bir siyasî tercihti.

Sizin Akşam'da rahatsız olduğunuz manşetler neydi?

Gazetenin tüm tavrının çok apolojetik olduğunu söyleyebilirim.

Siz yayın yönetmeni olsaydınız, öyle bir gazete çıkarır mıydınız?

Herhalde bir günden fazla durma ihtimalim yok. Zaten bana öyle bir teklifin gelmesi mümkün değil.

Şu sebeple de soruyoruz: Bir yazarın bir gazetede yazmasının kriterleri ne? İnsanları, kurumları hedef gösteren bir gazetede yazan biri aynı zamanda kendine "Aydınım" demeyi sürdürebilir mi?

Biz hayatını yazı yazarak kazanan insanlarız. Mesela size bir sanayi firması iş teklif etti, ancak sanayi firmasının bir vergi kaçakçılığı da yaptığını biliyorsunuz. Ama önünüzde başka firma yoksa firmanın genel ahlakî, siyasî duruşundan bağımsız bir birey olarak orada çalışıyorsunuz. Ben köşe yazarlarına yöneltilen bazı soruların gerçekçi olmayacak kadar normatif bir algıya sahip olduğunu düşünüyorum; köşe yazarları istedikleri gazeteleri seçebiliyorlarmış gibi... Sonuçta bir işveren var, o size teklif ederse pazarlık ediyorsunuz, anlaşabiliyorsanız yazıyorsunuz.

Hedef de göstererek propaganda yapabilen bir yayında "demokrat bir yazar" olmakla vergi kaçakçısı bir iş yerinde geçinmek için çalışmak arasındaki fark nedeniyle soruyoruz; siz örneğin Akit'te yazar mısınız?

Hiçbir yerde yazamıyorsanız ve yaşamak için sadece bu işi yapabiliyorsanız ve sadece size Akit bir teklifte bulunmuşsa bu teklifi kabul edenleri anlarım.

Siz?

Ben yazmam. Bazı gazetelerde yazmama şansına başkalarından daha fazla sahip olabilirim.

Sizce, Akit ile Akşam nerede ayrışıyor?

Bir gazeteye giriyorsunuz ve siz oradayken adım adım bir değişim oluyor. Bu bir gazeteye yeni girmek gibi değil. Şimdi Akit'e yeni bir yayın yönetmeni gelse ve "Ben bu gazeteyi değiştireceğim, daha demokratik bir zemine oturtacağım" dese, o noktadan sonra bana bir teklifte bulursa, o zaman farklı bakarım.

Buna rağmen "Kripto Ermeni" başlığıyla çıksa?

O zaman muhtemelen başka bir iş yeri olabilir mi diye bakarım, bulamazsam da belirli bir boşluğu kabul ederim, ayrılırım.

Akşam insanları hedef gösterirken, iç düşmanlar yaratırken neden bu adımı atmadınız?

Bu, tek taraflı olan bir şey değil, iki tarafta da buna benzer bir gazetecilik var. Siz de bir noktadan sonra rahatsızlık duyuyorsunuz, benden başkaları da rahatsızlık duydu ve görüşmeler oldu.

Bu süreçte Ethem Sancak'la görüştünüz mü?

Ben şahsen görüşmedim, başka insanlar görüşmeye devam etti. İyiden kötüye birdenbire bıçak darbesiyle geçilmedi. Bu süreç içerisinde kendinize bir zaman koyuyorsunuz. Bu doğal olarak hayatınızla bağlantılı oluyor. Mantıklı bir noktada bunu kesmek gerektiğini düşünmeye, gazeteye gitmemeye, sadece dışarıdan yazı göndermeye başlıyorsunuz. Gazetenin televizyonu varsa, zaten sizi davet etmiyor. Dolayısıyla sizi kullanmayan, sizi istemediğini söyleyen bir yapıda çalışıyorsunuz. Kamuoyuna "siyaset" sözü vermiş birisi olmadığımı göre kendi bireysel hayatımın içinde bir geçiş noktası belirliyorum. Ama bunun da birkaç sene sürmeyeceği belli.

Akşam'ın yayımlamadığı yazınızdan: "Göktürk'ün kıymetini anlamayanların dışarıdan aldıkları talimatla gazeteyi yazarlarına yönelik

bir tetikçiye dönüştürecek bir noktaya sürüklemesi yeterince uyarıcı olmalı.” “Dışarıdan talimat” derken kastınız kimdi?

Bu çok açık... Cumhurbaşkanının bir başdanışmanı televizyonda yaptığı bir konuşmada adımı, sıfat olarak kullanarak hedef gösterdi. Ve *Akşam*'ın şu an yayın yönetmeni olan kişi “Mesaj alınmıştır” diye tweet çekti.

Sizce Yiğit Bulut, ilgili konuşmayı inisiyatif olarak yapabilecek biri mi?

Olabilir de, olmayabilir de. Oradaki denge ve boşluklara bağlı.

Danışman dünyasını bildiğiniz için, tahmininiz hangi yönde?

Boşluğun çok olduğu bir dünya. Siz inisiyatif almazsınız, ama inisiyatif almaya meraklı danışmanlara alan açarsınız. Rıza, emrivaki, engelleyememe... Bir sürü şey olabilir, bunları bilemiyoruz. Nasıl olduğunu bunu bizzat yaşayanlar bir gün anlatırlarsa öğreniriz.

2012'deki söyleşimizde, Mehmet Altan'ın *Star*'dan çıkarıldığını hatırlattığımızda şu yanıtı vermiştiniz: “Kusura bakmayın ama son derece özgür bir alan var. Örneğin Mehmet, kaç gündür *Sözcü* gazetesinde manşet oluyor. Kim olursanız olun, sözü kullanmaya hazır bir yer var. İnsanların, kendi blogları var. Ayrıca bu insanlar tanınmış insanlarsa, bu sözün bir yere gitmeme ihtimali yok.” Bugün hâlâ aynı düşüncede misiniz?

Teknik imkânlar bize hâlâ özgür ortam sunuyor. Ama para kazanma dürtüsüyle de bakıyorsanız, köşe yazarı diye kimseye insanlar köşe vermek zorunda değil.

Değil, ancak şimdiye kadar köşe verilmiş insanların 17-25 Aralık sürecinde çıkan tapelere de yansıyan siyasî baskıyla işten çıkarılmaları var. Patronaj ve köşe yazarı kalitesi denklemiyle sınırlamadığınızda, “Hâlâ çok özgür bir ortam var” diyor musunuz? Sizi de işten çıkaranlar listesine katmış medyanın bugünü için “Hiçbirimiz masum değiliz,” “Bugünleri biz de var ettik” aklınızdan geçen cümleler mi?

İrili ufaklı şekilde, hiçbirimizin zaten masum olmadığını düşünüyorum. Siyasetin medyaya müdahalesi

demokratik düzenin inşası açısından son derece önemli bir handikap bugün. Bir büyük siyasî kavga var ve bu siyasî kavganın içinde aktörleşmek isteyen medyacılar da var. Bu, masum olmayan bir dünya, gazeteciler de masum değil. Ben şu modelin doğru olmadığını düşünüyorum: “Bir siyaset ya da güç ağı var ve birtakım köşe yazarlarının işten çıkarılmasına yol açıyor.” O köşe yazarlarının orada kalma ve yazma hakları varmış gibi. Öyle bir şey yok aslında. O köşe yazarları da hasbelkader yazıyorlar ve işlerini kaybediyorlar. Sistemin bütünü sakat... Ben de işveren olsam istediğime yazdırmak isterim.

Ethem Sancak istediğine yazdırabiliyor mu sizce?

Esas problem siyasetle medyanın iç içe geçmesi hâlinin ürettiği durum ve sonuçlar. Şu veya bu insana yansımaları değil. Kimseyi işten atmasalar da problem... Bunda gazetecilerin kendisi de sorumlu, ama gazeteciler sorunlu zaten. Gazeteciler kendini çok fazla siyasetçi sanıyor.

Siz *Akşam*'dan çıkarıldıktan, sonra Markar Esayan'ın *Yeni Şafak*'tan bu gazeteye geçtiğini öğrenince ne düşündünüz?

Çok uygun olduğunu düşündüm.

Neden?

Sonuçta burada bir cephe savaşı veriliyor ve bazı arkadaşlar bu savaşın neferi olmak istiyorlar. Bu onların tercihi. Yaptığımız AK Parti analizinin de sonucu olarak ortaya çıkan böyle bir durum var.

AKP' içinde rol alanları kalitelerine güvenerek kullanılmayı bekleyen insanlar ve kavga için kullanışlılar diye ikiye ayırdığınız için; sizce Esayan “kavga için kullanışlı” isimlerden mi?

Medyadaki insanların hepsine kavga için kullanışlı olma fırsatı veriliyor, öyle olmaya da bir miktar teşvik edilebiliyorlar.

Bu teklifi kabul edip etmemek sizce neye bağlı?

Kişinin kendisiyle ilgili bir mesele, bir tercih. Bu tercih insanların gözünde yapıldığı için, kamuoyu tarafından olumlu veya olumsuz bir değerlendirilmesi de olacaktır. Bu kişi de bunu taşıyacaktır.

Bu teklife “evet” demenin arkasındaki motivasyon sizce ne?

O grubun içinde kalmak ya da hakikaten söylediğine inanıyor olmak.

Sizi şimdiye kadar Markar Esayan’la yan yana düşünen insanlara, ayırıştırmak için ne dersiniz?

Kimin aynı kefeye koyacağı, kimin ayırıştıracacağı belli değildir ve bu zaman içerisinde değişir. İnsanların hangi kriterle baktığına bağlı; “O da AK Partili, o da” diyebilir biri, başkası “Hayır, o bilmem kimin, bu bilmem kimin adamı” der vesaire... Bunlar algı.

Akşam’dan çıkarılana kadar sizin AKP cenahında bir gerilim yaşadığınıza tanık olmadığımız için; siz gazeteden çıkarılınca mı Esayan’la ayırışmış oldunuz?

Yazdıklarım şu anda kendisini AK Partili gören ve cansiperane yazılar yazan arkadaşların yazılarından farklı, ayırışma bu zaten. Ben de yazdıklarım dışında bir şey değilim. Yazılar ne kadar farklıysa arka plandaki tutumların da farklılığı hakkında bir spekülasyon yapabiliriz, ama o kadar.

Peki, şimdi AKP’yi eleştirenlere ve karşıtlarına “Etyen Mahçupyan’a bile tahammül edemiyorlar” dedirtiren ne? 2016’da nasıl bir ayırışma oldu?

Şu anda AK Parti doğrularıyla yanlışlarıyla yürüyen bir iktidar partisi. Doğruları, yanlışlarından fazla olduğu sürece yanlışlarının kabul edilebilir olduğunu düşünmek ve alternatifsiz olduğunu gördüğünüzde bunu kabul etmek mümkün. Böyle bir durumda AK Partililer yelpazesinde geniş bir konsensüs olabiliyor. Ama 2016’yla beraber ortaya çıkan yeni durum, mahkûm olunan yanlışlar

olmamasına rağmen, bazı yanlışların çok zorlandığı izlenimi olması.

Başkanlık gibi mi?

Belirli bir tür başkanlık çizgisinin zorlanması, seviyenin düşmesi ve bazı işlerin gereği tam olarak yapılmadan kotarılmak istendiği izlenimi...

Örneğin?

AK Parti’nin nasıl bir başkanlık istediğinin en azından ilkesel bazda çok daha önceden belirlenmiş olması gerekiyordu.

Başkanlığı ademi merkeziletle birlikte düşünmeye dair yazınız nedeniyle; Kürt meselesine dair bir ayırışmanız da var mı?

Ayırıştık demek de zor çünkü AK Parti’nin ne diyeceğini bilmiyoruz. Ama bu tür tutumlar AK Parti’ye destek veren geniş yelpazede çatlaklar oluşturuyor. Bunun her partide olması gerekiyor tabii ama bazı insanlar “Her hâlükârda ve ne olursa olsun AK Parti haklıdır” noktasına kayıyorlar. Benim şahsen o arkadaşlarla yan yana durmam çok mümkün değil, hangi parti olursa olsun. Çünkü bu bir maç değil, ölüm kalım savaşı değil. Bu, Türkiye’yi yönetme ve geleceğe taşıma meselesi.

Kırılma noktalarından Ergenekon ve Balyoz davasında, Gezi Parkı eylemlerinde, 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmalarında, AKP tarafında bir fotoğraf verdiğiniz için; bugünün sizin için farkı tam olarak ne?

Çok açık bir fark var: o zaman AK Parti’nin karşısında onu ontolojik olarak (varlığını) zorlayan güçler vardı. Bir AK Partili olarak, şu anda öyle bir güç yokken yanlışlarını kabul etmek istemiyorum. Şu anda o derecede bir tehdit olmadığı için tehdit varmış gibi davranılmasının AK Parti’ye zarar verdiğini düşünüyorum.

Erdoğan’a göre, Gülen cemaati tehdidi var.

Var ama hukuken ve siyaseten gerekenler belirli bir noktaya kadar yapıldı. Hâlâ o tehdit bürokraside mevcut, ama artık teknik yöntemlerle çözümlenebilir bir şey.

Eski bir *Zaman* yazarı olarak yanıtınız önemli olacak: Sizce Gülen cemaati bir terör örgütü mü?

Kriminal ya da yarı kriminal, yargıyı ve emniyeti kullanarak üretilmiş olan dosyalar var. Bu dosyalarla bir sürü suçsuz insanın suçlanmasına yönelik bir çaba var. Tahşiyeciler, İzmir'deki casusluk ve Tevhid-Selam dosyaları neredeyse yoktan var edilmiş. Bunlar gündeme geldiğinde *Zaman*'daki editoryal ve muhabir kadrosunun bile şaşkınlıkla karşıladığına şahit oldum. Onlar bile bilmiyorlardı. Dolayısıyla cemaati kendi içinde ayırmamız lazım.

Sizce *Zaman*'a kayyum atanmasına gerek var mıydı?

Zaman'ın finansal işlerinin nasıl yürüdüğü ayrı mesele, ama *Zaman*'da çalışan insanların suçlanması çok doğru olmayabilir. *Zaman*'da çalışan insanların belki sadece yüzde biri bu işlerin farkındaydı. Diğerleri işlerini yapıyorlardı.

Suçlanıyor olsa siz de o paranteze girip *Zaman* yazarı olarak terör örgütünden maaş almış...

Bunu da diyebilirsiniz. 17 Aralık sonrasında gazeteye gittiğimde şunun defalarca tartışıldığına şahit oldum: "Geleceği tam olarak bilmemiz mümkün değil, ama yüzde 100 bildiğimiz bir şey var; mart seçimlerinden sonra Erdoğan yok." Bir gazetenin bir siyasî partinin liderinin yüzde 100 olmayacağını kesin bir şekilde kendi içinde konuştuğu bir dünyaydı bu. Masum bir dünya değildi.

***Zaman*'daki geçmişinize dair bir pişmanlığınız var mı?**

Akşam'daki süreç orada da oldu. Editoryal çizginin tersine, düşündüğümü yazmaya devam ettim, bir süre sonra da onlar beni çıkardılar.

***Akşam*'dan ayrıldıktan sonra *egoistokur*'da yayımlanan "Bizde asıl yalan beyan esastır" başlıklı yazınızda aklımıza ilk gelen şu oldu: Mahçupyan homofobik miydi?**

İroni bizim çok hoşlandığımız bir şey değil...

İroniden ziyade, eleştirinizi dile getirmek için toplumun her kesiminin nefret duygusuyla yaklaştığı eşcinselliği kullanmanız...

"Uygunsuz ilişki"nin cinsellikle ilgisi olduğunu düşünen bir okuyucu var. Ancak orada sadece "uygunsuz ilişki" diyor.

Öncesinde de cinselliğe işaret eden "Arkasına adam alacak insan mı" gibi ifadeleriniz var.

"Arkasında kim var" dediğin zaman bunun cinsellikle ilgili olduğunu düşünmeye de çok hazır olan bir okuyucu var.

Siz kesinlikle bunu imâ etmediğinizi mi söylüyorsunuz?

Hayır, düşünmedim değil. Tabii ki böyle anlaşılabilceğini de bilerek yüzümden müstehzi bir ifadeyle yazdım. Bunun öyle anlaşılması okuyucuyla ilgili. Ve orada okuyucuyla da bir şey paylaşmış oluyorsun. Okuyucu kendini çekip yazarın homofobik olduğunu söylediği zaman ben gülümsemeye devam ediyorum.

Birilerini kötülemek için Türkiye'deki karşılığı belli olan "uygunsuz ilişki," "arkasına adam almak" ifadelerini kullandığınızda, sizce okuyucu, bu örnekte ben mi homofobik oluyorum?

Bu bir durum... Bu ifadelerin böyle anlaşılmasına müsaidesiz. Sonuçta bu bir ironik yazı ve de görmezlikten gelinmemesini istediğim bir yazı, o kadar basit. Türkiye'de maalesef görmezlikten gelinmemesini istediğiniz bir yazı yazmak istiyorsanız, biraz kışkırtıcı olmanız lazım. Beni en çok rahatsız eden şey, herkesin gözü önünde olan ve herkesin görmezden geldiği bir durumun varlığıydı; seviyesizlik meselesi. O kişinin rahat bir biçimde, televizyonlarda benimle ilgili hakaret davası açarsam yüklü tazminat alabileceğim kadar güçlü ifadeler kullanabilmesi ve buna hiç kimsenin bir şey söylememesiydi. Dolayısıyla şunu söyleyebilirim, eğer bu homofobikse, başım gözüm üstüne.

Yanlıştır anlaşılmasın; eşcinselleri savunmak için bu eleştiriyi yapıyoruz.

Birçok eşcinsel bu yazıların çok önemli olduğunu da söyledi. Burada daha rahat olunması lazım, öyle bir cümleyle olan bir şey değil bu işler.

Nefret bir cümleyle de, bir kelimeyle de olabilen bir şey. Aksi istikametten kullanılan Hrant Dink'inki de bir cümleydi.

Bundan çok yaralanan birisi varsa, ondan özür dileyebilirim. Nasıl ki ben o kelimededen o kadar yaralandım işte, Hrant'ın kullanılmasından... Ama genel olarak kitlesel bir anlam vererek, ideolojik yorum üretilecekse bu ancak istismarı davet ediyor benim açımdan.

Davutoğlu'nun size söylenenlere karşı çıkmasını ister miydiniz? En azından kamuoyu önünde herhangi bir yorumda bulunmaması sizi incitti mi?

İnsanî açıdan bakıldığında tabii ki böyle bir soru akla geliyor. En azından nasıl davranılacağını merak ediyorsunuz. Sadece Başbakan'ın değil, başka bir dizi insanın da nasıl davranacağını merak ediyorsunuz. Öte yandan kamuoyu önünde bir yorumun, hele sahiplenmenin o kişiler için ne kadar zor olduğunu da biliyorsunuz. Dolayısıyla gerçekçi bir bakışla, böyle bir gelişme beklemiyorsunuz. Olsaydı, doğrusu şaşırırdım. Ama hoş bir sürpriz olurdu...

“Sızma” gibi ifadelerin yer aldığı Yiğit Bulut konuşmasındaki “küresel cep beslemesi” de umursadığınız ve yazınızda cevap verdiğiniz bir başlık oldu. Bu suçlamaları önemsedığınızı düşünerek soracağım: T24'ün yayın yönetmeni Doğan Akın'ın Ali Bayramoğlu'na yönelik yazısına dair kaleme aldığınız yazıda geçen “Akın kendi sitesini finanse edenlerin o parayı nasıl kazandığını biliyordur” dediniz. Bunu açar mısınız, T24'ü sizce kim finanse ediyor?

Sonuçta bu alana girildiği zaman insanların, müesseselerin hiçbirinin çok masum olmama ihtimali çok kuvvetli.

“Muhtemel,” “kuvvetli,” “olasılık” bir şey, hüküm vermek başka.

Şimdi böyle bir konuda konuşmaya istekli olamam. Ama o kurumlar kendilerini biliyorlar. O kurumların nasıl kurulduğunu, o sırada kimlerin içinde olduğunu, nerelere girilip ne konuşulduğunu vs. medya dünyasındaki

insanlar biliyorlar. Bu gereksiz bir olay. Bu gereksiz olaya girildiği zaman insanların kendisini de düşünmesi gerekiyor. Tüm finansörlerinizin süttten çıkmış ak kaşık olduğunu düşünmüyorsanız eğer, bu konulara girmemeniz lazım.

Türkiye'de “finanse edilmek,” “finansörü olmak” karşılıksız para almak demek, bunu yaptığını ileri sürdüğünüz T24'ün sizce finansörleri kim?

Çok çeşitli kaynakları olabilir. T24 kendinden memnunsa, kendini bu anlamda sınavdan geçmiş pirüpak görüyorsa o da gözüm başım üstüne.

Bulut'un para ilişkilerine dair iddiasını umursamış ve buna cevap yazmış biri olarak, sizin T24'e dair iddianızın kaynağını soruyorum.

Ben durup dururken yazmadım onu. Durup dururken yazı yazan Doğan Akın.

Kastım, iddianızın içeriği.

O cümleyi tekrar okuyalım.

“Doğan Akın kendi sitesini finanse edenlerin o parayı nasıl kazandığını biliyordur.”

Bu kadar. Sizin bilip söylemediğiniz bir şeyi benim söylememi istemeniz çok doğru değil. Ben sadece bildiğinizi söylüyorum.

Benim bildiğimi?

Sitenin. Çünkü bu, Doğan Akın'ın yazdığına bir cevap. Doğan Akın'ın yazdıklarına, imâ ettiklerine bir bakın. Ben de ona diyorum ki, “Sen de seni finanse edenlerin nasıl para kazandığını biliyorsundur.” “Ben biliyorum ve hiçbir şekilde gocunacak hiçbir şeyim yoktur” diyorsa, onu yazsaydı.

“Gizlimiz de, kayıt dışı paramız da yok” diyerek o ayki geliri yazdı.

O zaman bu sizi ikna edici bir cevapsa, sorun yok. Ben o tartışmaya devam etmedim, “Sen yalan söylüyorsun” demedim.

Ancak bir iddiada bulundunuz.

İddiada bulunmuyorum, "Nasıl para kazandığını biliyordur" diyorum. Ve bu bir cevap... Bana göre Doğan Akın bu cümleyi hak ediyor, o cümleyi de bunun için yazıyorum. Bunu, yazısının bunu hak eden kısmıyla birleştirip konuşmak gerekiyor. Yoksa, ben burada bir iddia öne sürmüyorum. Ben Doğan Akın'ın söylediği bir şeyden ötürü böyle bir cümleyi hak ettiğini düşündüğüm için söylüyorum.

Anlamıyorum, netleştirir misiniz?

Netleştirmek için Doğan Akın'ın yazısını basmanız ve bunu da oraya koymanız lazım.

Olur. [Kastedilen, Doğan Akın'ın T24'te yayınlanan "Hansel ve Gretel ve Ali Bayramoğlu" başlıklı yazısıdır.]

Ama siz şunu söylüyorsunuz, Doğan Akın cevap vermiş, herkes zaten müsterih, memnun, tamam.

Biraz daha ötesini söyledim: T24'ün finansörü olduğunu söylüyorsunuz, sizce kim bizim finansörümüz diye soruyorum.

T24 para kazanan bir yer mi?

Kıt kanaat, evet. Kendi parasıyla geçinen bir kurum.

Kimseden, dışarıdan hiç para almıyor mu? Hiçbir zaman almadı mı?

Gördüğüm ve Doğan Akın'ın benimle paylaştığı bilgilere göre, evet.

Kuruluşunda da hiçbir zaman almadı?

Evet.

Siz bunu yazarsanız, tartışma daha detaylandırılabilir. Kuruluşundan itibaren eğer para aldıysa, ben de diyorum ki o aldığı grup ya da kişi nasıl para kazandı, biliyordur. Çünkü onun yazdığı yazıda böyle bir şey vardı. O yazı bel altı, neredeyse gayri ahlakî bir yazı. Doğan Akın o ilk yazıyı niçin yazdığını yazsın.

Doğan Akın'a sordum, burada da yayımlanmak üzere verdiği cevabı paylaşıyorum: "T24 ne kurulurken, ne de daha sonra hiçbir yerden para almadı. Bunu hem yazdım, hem konuşmalarımda açıkladım ve Bayramoğlu'yla tartıştığım sıradaki T24'ün gelirini duyurdum. T24'ün bütün malî kayıtlarının Mahcupyan'a açık olduğunu da burada duyuruyor, bu şeffaflığı taahhüt ediyorum. Ve kendisinden öne sürdüğü iddiayı ispat etmesini, edemiyorsa özür dilemesini bekliyorum."

Bu epeyce ilginç bir durum... Çünkü T24 kurulurken site için finansman arayışı içinde olan ve bunu gerçekleştirdiklerini anlatan insanlar vardı. Öyle tek seferlik bir laf olarak da geçmedi. Ama meğerse böyle bir şey yokmuş, T24 hiçbir yerden resmî ya da gayriresmî tek kuruş almamış... Herhalde medya dünyasını sevindirecek bir haber olarak telakki edebiliriz bunu. Öte yandan özür dilemeyi gerektiren durum da kendiliğinden ortadan kalkmış oluyor. Çünkü bırakalım finansörün niteliğini, ortada finansör bile yokmuş! Ama yine de kimin hangi hassasiyete sahip olabileceğini öngörme hakkını kendimizde bulmalıyız... En iyisi, ben o cümlemi geri alayım ve sizi sektörle baş başa bırakayım.

Cengiz Çandar: Siyasî İslam'ın otokrasiye evrimini göremedik.

11-12.04.2016

Cengiz Çandar: Doğan Grubu secdeye geçmeden yere kapaklandı

Kırk yıllık gazeteci Cengiz Çandar, geçen hafta Doğan Grubu'nun kapatma kararı aldığı radikal.com.tr'de yayımlanan son köşe yazısında şu ifadeleri kullandı:

"Bu 'veda yazısı' ile birlikte, 40 yıllık aktif gazetecilik hayatım da noktalanmış oluyor."

Kırk yıl önce, 1976'da, 40 yıla yaklaşan hapis cezası talebiyle yargılanırken kaçtığı Türkiye'ye ayla geri dönen Çandar, gazeteciliğe Vatan gazetesinde başladı. Dış haberler servisinden girdiği gazetecilikte meslektaşlarından ayrışmasını sağlayan en önemli unsurların başında Türkiye dışındayken edindiği tecrübeler yer aldı.

Söz konusu "zorunlu tecrübe"ye yol açarsa 12 Mart 1971 askerî darbesi oldu. 1969-70 döneminde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) Öğrenci Derneği Başkanı olarak girdiği askerî "sakıncalılar" listesindeki yeri, Doğu Perinçek'in çevresinde yoğunlaşan Aydınlık grubuna ait Proleter Devrimci Aydınlık dergisinin yazı işleri müdürüken yargılamaya döndü. Bunun üzerine Türkiye'yi terk eden Çandar, Filistin Kurtuluş Örgütü hareketine katıldı.

Bu süreçte Lübnan ve Suriye'de iki yıl yaşayan Cengiz Çandar, Türkiye'ye döndükten sonra Türk medyasında Orta Doğu'yu sahadan da bilerek yazan önde gelen isim oldu. Vatan'dan sonra sırasıyla Türk Haberler Ajansı, Hasan Cemal'in yönetimindeki Cumhuriyet, Hürriyet ve Güneş'te yazan Çandar, daha sonra o dönem Dinç Bilgin'e ait olan Sabah'ta yazmaya başladı. Aynı Sabah gazetesi, 1998'de yakalanan PKK'lı Şemdin Sakık'ın, asker eliyle yapılan eklemelerle servis edilen kurgulanmış ifadesini haberleştirerek yazarı Çandar dâhil birçok ismi manşetinden "PKK'dan para almak"la suçladı. 2000 yılında TSK, andıcı üstü kapalı bir şekilde

kabul ettiğinde Sabah tavrını değiştirmedi. Ve yazarı Çandar'ı, kaleme aldığı "zafer yazısı"nda "Genelkurmay'a hakaret ettiği" gerekçesiyle yayımlamadıklarını belirterek köşesinden ihbar etti. Sekiz yıl sonra ise Çandar, kendisini andıçlayan Genelkurmay Karargâhı'na Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un davetiyle Kürt sorununa dair düşüncelerini aktarmak üzere gidecekti.

Andıçlandıktan bir yıl sonra, 1999-2000 yılları arasında Washington'daki Wilson Center ve U.S. Institute of Peace adlı araştırma ve düşünce kuruluşlarında çalışan Çandar, o dönem Doğan Medya Grubu bünyesinde çıkan Milliyet ve Radikal'in yayın yönetmenlerinin taleplerine rağmen Aydın Doğan'ın vetosuna takılınca, Yeni Şafak'ta yazmaya başladı. 28 Şubat'ta pek çok ismin çatısı altında bulunduğu Yeni Şafak için "Bugün yazmam" diyen Çandar, 2006'da Doğan Grubu'nun yeni gazetesi Referans'ta başyazar olarak yazmaya başladı.

İki yıl sonra Radikal'e geçen ve yazıları Hürriyet'in internet sitesinde de yayınlanan Cengiz Çandar'ın 2011'de TESEV için kaleme aldığı Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır? raporu Kürt meselesinin çözümüne dair referans gösterilen sayılı metinlerden biri oldu. Rapor yazma sürecinde dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın da aralarında olduğu pek çok üst düzey yetkili ile görüşen Çandar, "PKK terör örgütü üyesi olduğu" iddiasıyla 2013-2016 yılları arasında soruşturulduğunu ve dinlendiğini kendisine geçen ay içinde gelen savcılık tebligatıyla öğrendi.

Evet, bir gazetecinin biyografisini, haberlerinden çok, başına ördüğü tezatlarla da yazdıran bir ülke Türkiye. İçinde, Filistin hareketinin lideri Yaser Arafat, Irak'ın Saddam sonrası ilk Cumhurbaşkanı Celal Talabani, sekizinci Cumhurbaşkanı Turgut Özal'la yakın ilişkiler de barındıran Cengiz Çandar'ın biyografisiyse bir söyleşi girişinde özetlenemeyecek kadar dolu. Uzun versiyonu

için otobiyografisi üzerinden Orta Doğu tarihine de giriş yapmayı sağlayan 630 sayfalık Mezopotamya Ekspresi'ne işaret ederek, sözü burada noktalayalım. Aktif gazeteciliğe nokta koyduğunu açıklayan Cengiz Çandar'ın, tartışılan tavırlarına yönelik sorulara ilişkin cevaplarını da içeren söyleşi için buyrun.

Kapatılan radikal.com.tr'deki son köşenizden: "Bu 'veda yazısı' ile birlikte, 40 yıllık aktif gazetecilik hayatım da noktalanmış oluyor." Cengiz Çandar, gazeteciliği bıraktı mı?

Bir anlamda, evet. O veda yazısı, Radikal'deki diğer veda yazılarıyla birlikte ertesi gün yayımlanmak düşüncesiyle yaklaşık 10 gün önce yazıldı. Bekletilince hiç yayımlanmayacak zannediyordum, yayını bana da sürpriz oldu. Ama o cümleye gerekçe sağlayan unsur devam ediyor. "Kırk yıllık gazetecilik hayatımı noktalıyorum" cümlesinin dramatik olduğunun yazarken farkındaydım, ama aylardır düşündüğüm bir durumun gerçekleştiği duygusuna vardım. Çünkü Radikal'in ömrünün uzun olmayacağının farkındaydım. O noktalandığı gün Türk medyasının genel durumunun beni kabul edecek hâlde olmadığını da görüyordum. "Hayatımı yazarak kazanan bir gazeteci olarak Radikal adındaki iş yerim kapandı ve filanca yerde mesleğime devam edeceğim" gibi bir durum yok.

Radikal kapandıktan sonra size hiçbir yerden teklif gelmedi ve yazmayı düşüneneğiniz bir yer yok mu?

Hayır, yok. İkincisi, zaten, Radikal'in kapatılmasının sebeplerinden birinin benim orada yazmamla ilgili olduğu hissiyatındayım. Bu, yarı enformasyon, yarı duyumla doğrulandı.

Bunun kaynağı ne?

Benim yazılarımdan ötürü, Ankara'daki iktidar çevrelerinden büyük rahatsızlık ifade edildiği kulağıma geliyordu. Radikal'in veda yemeğinde de birkaç kişiden bunu duyunca bu hissiyatım güçlendi.

Ankara'nın rahatsızlıklarının Doğan Grubu'ndaki adresi kimdi,

Aydın Doğan mı?

Patronaja ve yayın yönetimine kim getirilmişse onlara iletiliyordu. Onlar da birkaç kişiye söylüyordu. Bu da, Türkiye'de çok yaygın olan fısıltı gazetesi gibi kapalı rejim dönemlerinde çok işlerliği olan mekanizmalar aracılığıyla benim kulağıma kadar geliyordu. Yani, "özel bir rahatsızlık unsuru olduğum" kulağıma geliyordu. Ama bunu somut olarak kanıtlayamasam da İngilizce bir laf vardır, well-founded rumors diye, altı sağlam söylentiler, onların gerçek olduğunu bilirsiniz.

Ayrıca Radikal'in iki yıl önce dijitalle geçmesi de "Basının bundan sonraki adresi dijitaldir, kâğıt ortadan kalkacak" gibi modernist, bir anlamda devrimci bir hamleyle yapılmadı. Bir geri adımdı. Onda da ekonomik sebepler, gerekçe olarak gösterildi.

Sizce Radikal'in basınının durdurulması siyasî bir geri adım mıydı?

Evet.

O zaman sebep neydi sizce?

Aynıydı.

Siz miydiniz?

Hayır. Mevcut iktidarın Doğan Medya'yla sorunu hep vardı. Doğan Medya o sorunu aşmak için kendince birtakım yöntemler uyguluyor, fedakârlıklar yapıyor. Doğru, Radikal kâr etmiyordu, ama çıktığı günden itibaren hiçbir zaman kâr etmemişti ki...

Susurluk skandalı ortaya çıktığında, Mehmet Y. Yılmaz'ın yönetimindeyken

Radikal kâr etmişti.

Evet, ama o pek kısa bir dönem. Zaten o dönemdeki performansıyla Türk basınında yer etti. Fakat Radikal türü gazeteler zaten pek kâr etmezler. Onlar bir anlamda, onu çıkaran çevrenin itibar organı gibidir. Doğan Medya'nın,

Hürriyet, Posta ve Kanal D'den başka kâr eden kurumu yok. Zaten Türk medyasının hiçbir organında kâr eden bir yapı yok. Ama saydıklarım Radikal'i arkalayıp ayakta tutabiliyordu. Bir itibar organı olduğu için de, kârı olmasa da Radikal dijitalle geçmeden ayakta tutulabilirdi. Ama belli fedakârlıklar gereği iktidara bir mesaj verildi: "Biz geri çekiliyoruz. Senin bize ilişkin rahatsızlıklarının idrakindeyiz. Biz de karşılığında jestte bulunuyoruz." En son gelinen noktada da zaten o kadar az insan kalmıştı ki Radikal'de, ekonomik zarardan söz edilebilecek durum yoktu.

Siz 1 Kasım seçiminden kısa bir süre sonra "İç politikaya dair değil, dünya odaklı yazmaya başlayacağım" demişken, gazetenin kapatılmasının başlıca sebebinin neden siz olduğunuzu düşünüyorsunuz?

Onu günlük Türkiye siyasetinin 1 Kasım sonrası vıdı vıdı konularıyla uğraşmayacağımı söylemek için yazmıştım. 1 Kasım seçim sonucuyla, seçimlere kadar içinde benim de didiştığım alanda yenilgiye uğradık. Kabul edeceksin, yenildik. Bu olmamış gibi davranmanın bir mânâsı yoktu. Daha önce 2011-2012, özellikle 2013-2014'ten sonra ve 2015 boyunca yazdığımız, kafamızda ürettiğimiz hemen her şey denize akan dereler gibi 2015 seçimine doğru akıyordu. Çabalarımızın, kendi açımızdan 7 Haziran'da çok sevindirici bir sonuçla noktalandığını sandık. Gelgelelim, arkasına birkaç yılı alan ve sonraki yılları belirleyecek olan süreç, 7 Haziran'da değil, 1 Kasım'da noktalandı. O noktadan itibaren son üç dört yıldır yapmakta olduğum işleri, aynı şekilde yapmaya devam etmemin, bence, bir mânâsı kalmamıştı; yazıların muhatabı da, zemini de yoktu. Beni çok cezbeden, hayatımın büyük bölümünde efor sarf ettiğim konular vardı, var: Orta Doğu, Kürt meselesi, Suriye, Filistin, ABD ve Avrupa ile ilişkiler, Rusya... Bunlar makro dengeleri ilgilendiren konular ve bir sürü soyutlamaya müsait, bir geçmiş muhasebesine de alan açabilecek kulvarlar. Benim asıl uzmanlık alanlarım ise bu konuları kapsıyordu. Bu nedenlerle de Türkiye'yi daha büyük bir fotoğrafın içinde ele almak, uluslararası dengeler ve Suriye odağı üzerinden

yazmaya çalıştım. Ne kadar becerdim tartışılır, ama kastettiğim oydu.

“Yenildik” sözünüze dair bir parantez: Politikacılarla yan yana ve karşı karşıya gelmek bir gazetecinin değil, siyasetçinin derdi değil mi?

Hayır, gazetecilerin de derdidir. Siyaset ve siyasetçilerle gazetecilik kadar iç içe geçen bir meslek grubu yoktur. Gazeteciler de her zaman siyasetçilerle ya iç içe ya da karşı karşıya olmuşlardır. Ben ayrıca yaşım ve yaşam tarzım itibariyle, 68 kuşağının bir siyasî aktivisti olarak hayata başladım. Gazetecilik benim daha sonra ismimi toplumda bilinir hâle getiren meslekî alanım oldu. Yaser Arafat, Filistin sorununu tarih sahnesine sokmuş, Filistin davasının cisimleşmiş sembolüydü, bir kavramdı. Onun en yakın Türk dostu bendim. Celal Talabani, Irak'ın Saddam sonrası ilk cumhurbaşkanı ve Kürt cumhurbaşkanı. Ta 1973 yılından beri tanışıyoruz. Gazeteciliğe başlamamdan daha önce. Onun en yakın Türk dostu da benim. Bu isimlerle ilişkilerim gazetecilik dışında kuruldu, ama benim gazeteciliğime yararlı oldular. Öte yandan, ben Turgut Özal'ın gazetecisi miydim? Hayır, başbakanlığı döneminde onun yanında yer almadım. Cumhurbaşkanlığı döneminde ise, ki mutlak iktidar gücünü büyük ölçüde yitirdiği bir dönemiydi, onunla Kürt meselesinin üstesinden nasıl geliriz, saldırı ve kuşatma altındaki Bosna-Hersek için neler yapabiliriz; bunları konuşurduk biz. Ve bunların hiçbirini gazeteciliğimde haber malzemesi olarak kullanmadım. Yani, kıdemli ve iyi bir gazeteci olmakla birlikte, benim konumuma dış dünyada public intellectual diye tanımlanan bir sıfat, daha uygun düşer.

Parantezi kapatarak devam edelim; iç politika yazmama kararınıza Doğan Medya'nın bir müdahalesinin sebebiyet verdiği düşüncesi tamamen haksız mı?

Öyle bir şey yok.

Sizce iktidar, iç politika yazmama kararınızı “Cengiz Çandar jesti” olarak okumadı mı?

Hayır. Jest filan değil, bu kararım, tam tersine Türkiye'nin yakın geleceğine dair bir hayal kırıklığı ve umutsuzluk deklarasyonuydu.

Sizin niyetinizden bağımsız, *Radikal*'in iktidara rahatsızlık vermesinin temel sebeplerinden biri Çandar'sa ve Çandar “Ben artık iç politika yazmayacağım” diyorsa, bu, iktidarın rahatsızlığını da törpüleyecek bir hamle, jest olmaz mı?

Sanmıyorum. Ne ben Doğan Medya bünyesinde böyle bir diyalogun tarafı oldum, ne Doğan Medya bunu bu şekilde iktidara yansıtarak kendini sağlama alabilecek bir hâldeydi, ne de iktidar sahipleri ve onların en tepesindeki kişi böyle bir vaatten tatmin olacak yapıda. “Ya hep ya hiç” üzerinden sıfır toplamlı bir zihniyetle yaklaşan bir iktidar mekanizması var. Dolayısıyla hasım olarak tespit ettiği adresin ortadan kalkmasını istiyor. Böyle bir kişi, bir yazarın iç politika yazmamasıyla tatmin olmaz.

Ama Aydın Doğan'ın ciddi sıkıntıları var, temmuz ayında önemli bir dava onu bekliyor. Türkiye'de hukukun üstünlüğü kavramının bir hayli aşındığı bir dönemde o davadan haklı olarak kaygılanıyor. Öyle bakınca, Doğan Medya adındaki gemi, yüklerini ne kadar boşaltırsa belki buzdağına çarpmadan limana yaklaşır diye düşünüyor.

Kastettiğiniz POAŞ davası mı?

Tabii. Çünkü *Radikal*'in kapatılmasını ekonomik olarak gerektiren bir durum bütün yayın hayatı boyunca bir kez bile olmadı. Bu gerekçe bu dönemde gündeme getiriliyorsa, üzerinde düşünmek gerek. Bu, POAŞ davasıyla ilgili ya da iktidarın Aydın Doğan ve Doğan Medya'ya yönelik genel tavrının doğurduğu defansif tepkilerle ilgili bir uygulama.

Peki, sizce “gemiden yükleri boşaltma” beyhude bir çaba mı? Erdoğan’ın, Doğan Medya’yı ne yaparsa yapsın “ortadan kaldıracığını” mı düşünüyorsunuz?

Doğan Medya’nın dik durmasının, kendi selameti için daha iyi olacağını düşünüyordum.

Doğan Medya, sizce AKP’nin 13 yılı aşan iktidar döneminde hangi noktalarda hata yaptı?

Tüm AKP dönemini ele alırsak, en önemli hatası savrulma; gazetecilik dışına çıkıp siyaset mühendisliğiyle ilgilenme dönemleri.

Ertuğrul Özkök dönemini mi kastediyorsunuz?

“411 el kaosa kalktı” manşeti, Cumhurbaşkanlığı seçiminde 367 şartı konusunda oynadığı rol ve birçok başka olayla, kendisine alerjisi bulunan yeni iktidar sahiplerinin olumsuz duygularını konsolide etti, güçlendirdi. Ve adı konmamış bir kan davasına dönüştürdü. Ondan sonra da üzerine maliye müfettişlerinin gönderilmesi, vergi incelemesi gibi kabul edilemeyecek yöntemlere başvuruldu.

“Kan davasını Doğan Grubu başlattı” mı diyorsunuz?

Hayır, karşılıklı oldu. Bu krizde dik durması ve kendini koruyabilmesi için gerçek anlamda gazeteciliğe dönmesi bence daha uygun olurdu. Ama öyle yapmadı. Boyun eğdi, geriledi, taviz vererek belayı defetmenin mümkün olabileceğini düşündü. Bana kalırsa, bu, iktidarın en tepesindeki kişi için büyük bir zaaf gösterisiydi. Bu zaaf da daha fazla hamleyi üzerine çekecek şekilde davetiye çıkarıyormuş gibi algılandı. Bu süreç bugün devam ediyor.

İki sene önce verdiğim bir söyleşide “Medya alanında neredeyse herkes secdede, benim içinde bulunduğum grup ise rükûda” demiştim. Bugün geldiğimiz noktada benim birkaç gün öncesine kadar içinde bulunmuş olduğum grup rükûdan secdeye de geçmedi, yere kapaklandı.

Doğan Grubu’nun sizce “yere kapaklanması”nın sebebi sadece malî işleri mi?

Karşı karşıya gelinen tehditler, en azından Aydın Doğan’ın kendisi açısından ve bazı aile mensupları açısından varoluşsal bir konu. Onları anlayışla karşılamıyor değilim.

Bu örnekte varoluşsal ne demek?

POAŞ’la ilgili suçlamalardan dolayı tutuklama yoluna gidilirse ya da başka ağır malî cezalar getirilirse, grup nasıl yaşar? Psikolojik olarak da büyük bir gerginlik konusu. Onları anlamaya çalışıyorum. Demin söylediklerim bir tespitti yoksa iktidarın bu tür baskılarına maruz kalan bir gruba eleştiri yöneltmeyi ahlakî bulmuyorum. Çünkü geçmişte ne hatalar yapılmış olursa olsun, esas kaçırıp mağduru suçlayamam. Bu denklemin mağdur tarafı Doğan Grubu’dur.

Burada şöyle ilginç bir durum var: hem herhangi bir ahlak, basın etiği, dürüst gazetecilik ölçülerince kabul edilemeyecek örnekler her gün iktidar kaynaklı olarak sahneleniyor ve hem de Doğan Medya, bu durumların baş müsebbibi olan iktidarın hedefindeki odak durumunda. Önümüzde Zaman örneği var. Zaman gazetesi cemaatin miydi, Fethullah Gülen’e bağlı mıydı? Evet. Zaman yayın politikasında kabul edilemeyecek birçok günah işledi mi? Evet. Peki, “Fethullah terör örgütü” gibi bir gerekçeyle, Türkiye-AB zirvesine 48 saat kala biber gazlarıyla gazete binasına girilmesi ve kayyum atanarak Zaman’a el konulması gibi bir kepezelik olabilir mi? Basın özgürlüğünün tümüyle ayaklar altına alınması ve adeta imha edilmesinin en çirkin çarpıcı örneklerinden biri değil miydi bu? O da evet!

Hürriyet, birinci sayfasında Türkiye’nin siyasî tarihine geçen Zaman binası önünde başörtülü kadınlara müdahale fotoğraflarını paylaşmadı.

Bu, tuhaf, çelişkili bir durum. Aynısı yarın Doğan Medya’nın da başına gelebilir. Kaldı ki, Hürriyet binası

iki kez saldırıya uğradı. Saldırganlar adeta taltif edildi. Biri bakan yardımcısı yapıldı.

Doğan Medya'ya kayyum atanabileceğini mi düşünüyorsunuz?

Her şey olabilir. Ethem Sancak medyasının veya Yeni Şafak'ın böyle bir sorunu yok, ama Doğan Medya'nın olabilir. Faşizan gidişattan kasıt zaten bu tür durumların baş göstermesidir.

Aydın Doğan veya kızları sizce hapse girmekten endişeleniyor mu?

Hukukçu değilim. Dosyayı da incelemedim. Ama hukukun çiğnendiği böyle bir dönemde, bu tür endişeler olabilir.

Siz son süreçte Aydın Doğan veya kızlarıyla görüştünüz mü?

Aydın Doğan'ı görmeyeli en azından bir sene olmuştur. Tüm görüşme sayım da bir elin parmaklarını geçmez. Ben çalıştığım iş yerlerinde patronlarla sık görüşen bir gazeteci olmadım.

Ayrılma sürecinizde size bu seviyeden bir açıklama yapılmadı mı?

Radikal'in kapatıldığının Twitter üzerinden duyulması ve Ümit Kıvanç'ın alaycı yazısına konu olmasının ertesi günü, Vuslat Doğan Sabancı beni arayıp, "Radikal'in maalesef kapatıldığını bildirmek istediğini, markayı ayakta tutmak için çok gayret ettiklerini, ama olmadığını" söyledi. Ben de kendisine aradığı için teşekkür ettim.

Bize söylediğiniz düşünce ve ihtimalleri onunla paylaşmadınız mı?

Hayır, kısa bir konuşmadı. Gazetenin ekonomik nedenlerle kapatıldığına ikna olmadığımı imâ ettim. Kendisine ve ailesine iyilikler diledim.

Sizce gazetecilik dışında işleri olan bir sermaye grubunda bağımsız gazetecilik yapılabileceğini iddia etmek gerçek dışı değil mi? Demokrasi, medyaya siyasî baskı olmadan işleseydi de malî ilişkiler bağımsız gazeteciliği imkânsız kılmıyor mu?

İşaret ettiğiniz nedenden ötürü bağımsız gazetecilik pek yapılamıyor zaten. Gazetecilik dışında işleri olan

sermaye grupları, bu işlerini gazete ve televizyon sahipliği sayesinde büyüttüler. Bu cins malî ilişkiler sarmalı da döndü geldi, bağımsız gazetecilik yapılabilmesi imkânlarını vurdu. Ama, "Demokrasi, medyaya siyasî baskı olmadan işleseydi" diye bir varsayımdan da hareket edemeyiz. Çünkü, sözünü ettiğiniz ilişkiler, demokrasiyi de işletilemez bir hâle sokuyor. Medya patronajı, siyasî iktidarı her vakit kollamak zorunda kalıyor. Görece olarak istediğini yapabilen, yazabilen bir adam olmam, bir çeşit istisnâî durum; genel kuralı ortadan kaldırmıyor. Çalıştığım 1990'lardaki Sabah ve Doğan gibi büyük gruplardaki varoluşumu uzmanlık alanımdaki performansım ile sağladım. Biraz da o nedenle dokunulmazlığım oldu.

Radikal'de yazarken hiç baskı hissetmediniz mi?

"Bazı konulara bazı sözcüklerle değinmenin gereği yoktur"u kendiniz düşünürsünüz. Ama onun dışında "Bu yazıyı koyma, şunu çek, şurayı değiştir, o konuya girme" gibi şeyler olmadı. Olamazdı. Beni istihdam eden birisi, beni ben olduğum için istihdam ediyor. Böyle bir diyalogun muhatabı olmayacağımı ve olamayacağımı biliyor demektir. Ama bir yanıyla bu güçlü konum, içinde yer aldığım kurumların beni korumamasını, daha doğru bir deyişle barındırmamasını da beraberinde getirdi. Radikal kapanıyor, değil mi? Ben tam da, demin söylediğim gerekçelerle, basın dünyasında meslekî tecrübesiyle, performansıyla üçüncü şahısların yakıştırmasıyla ağır toplardan biri sayılıyorum. Hürriyet'in sayfalarını çevirin baştan sona, o kadar yazar arasında zaten grup bünyesinde olan, Hürriyet'in internet sitesinde yazıları zaten yer alan bir köşe yazarı olarak, yerim olamaz mı? Olamıyorsa demek ki bu grup beni korumak, barındırmak istemiyor.

Koruma, kollanmama parantezine, telefonlarınızın dinlendiğini öğrendiğimiz yazınıza Hürriyet'in birinci sayfasında yer verilmemesini de koyuyor musunuz?

Hayır. Hürriyet'in birinci sayfası, hatta iç sayfaları epey zamandır öyle değişikliklere uğradı ki... Haber tercihleri, başlıklar, fotoğraflar, seçilen sözcükler... Mevcut iktidarın

canını sıkabileceği, dolayısıyla Doğan Grubu'nun patronajına zarar verebileceği hissedilen hiçbir konuya girmiyorlar. Bu arada, şunu da belirteyim: Orta Doğu'da tarihinin en önemli olayları cereyan ederken, bu ülkede adı "Orta Doğu uzmanı"na çıkmış biri olarak son üç senedir herhangi bir ana akım televizyon kanalından, tek bir davet dahi almadım. Kendi yaptığım televizyon programları zaten durdurulmuştu. AKP iktidarının üzerine çarpı koyduğu bir kişi olarak kendi grubumun televizyonları da benden uzak durdu. Dolayısıyla, "Medya bu konuya niye gerekli ilgiyi göstermedi" sorusu beni pek şaşırtmıyor açıkçası. Zaten bahsettiğim sebeplerle Doğan Medya'dan beklentim hiçbir zaman olmadı.

Peki, bugün "Doğan medyadan gazetecilik nâmına yarınlarda bir şey beklemeyin" der misiniz?

Her gün zaten kendilerinden neyin beklenip neyin beklenmeyeceğini ortaya koyuyorlar. 2016 yılı itibariyle Radikal gazetesini kapattıktan sonra, Yeni Şafak Ankara Temsilcisi Abdülkadir Selvi'yi "usta gazeteci" olarak Hürriyet'e alıyorsanız, zaten kendinizden ne bekleneceğine ya da beklenmeyeceğine dair bir şey demiş oluyorsunuz.

Siyaset kısmına birazdan gelmek üzere, medyanın bugününe gazetecilerin katkısını sizin gözünüzden öğrenmek için Doğan Medya'dan güncel birkaç örnekle soracağız: Ahmet Hakan "HDP'liler canlı bomba olup patlatsın kendilerini" dedi; Hürriyet yazı işleri Hakan'a saldıranların AKP üyesi olduğu bilgisini birinci sayfasından paylaşmadı; Ertuğrul Özkök, 1 Kasım seçiminin hızlı yorumunu "17-25 Aralık üzerine çizgi çekmek istiyorum" diyerek yaptıktan sonra, Fatih Çekirge Can Dündar-Erdem Gül'ün tutuklanmasına neden olan MİT TIR'ları haberlerini yayımlayıp yayımlamayacağı sorusu üzerine "Devlet düşmanı mıyız" dedi. Güneydoğu'da bazı bölgeler dümdüz edilirken İsmet Berkan, Sur'a gidip zırhlı araç içerisinde poz verdi. Sizce gazeteciler bunu kendilerine neden yapıyorlar?

Demin konuştuğumuz bağlamda bakarsak, bunun cevabı kendiliğinden ortaya çıkıyor zaten. Bu, isimleri geçenlerin söz konusu davranışları, kurumun o gün için uygun gördüğü siyasî yaklaşımdan kaynaklanıyor. Bu yüzden onlar her zaman

kurumsal korumayı ve güvenceyi üzerlerinde hissediyorlar. Bu parasal olabilir, iş güvencesi olabilir, kendilerince bir statü alanı olabilir. Neyse ne...

Sizce bu dönem Doğan Medya'daki gazeteci elitlerinin de Aydın Doğan'a jest yapma dönemi mi?

(Cengiz Çandar bir süre yanıt vermeyince devam ediyoruz.)

Siz Doğan Medya'dan örnek olarak verdiğimiz yazıları, demeçleri okuduğunuzda ne hissediyorsunuz?

Bazı yazıları okuduğumda, "Bu hâllere de düşülür mü" gibilerinden bir duygu geliyor tabii...

Hangi yazılardan bahsediyorsunuz?

Bir süredir Ahmet Hakan'ın herkese ayar veren, her şeye yüksekte bakan bazı yazılarını, Ertuğrul Özkök'ün kimi yazılarını tebessümle okuyorum. İsmet Berkan'ın o Diyarbakır performansını ise buruk bir tebessümle izledim.

İsmet Berkan'a buruk tebessümünüzün nedeni Radikal'deki mesainiz mi?

Bu insanların birçoğuyla uzun yıllara dayanan hukukum var. İsmet mesela Radikal'e girmem için olağanüstü gayret göstermişti. Ona gayet sevecen duygular beslerim. Onunla yıllar öncesinde Cumhuriyet'te birlikte çalıştık. Annesi 16 yaşında bir çocukken İsmet'i getirip Cumhuriyet gazetesine emanet ettiğinde ben gece sekreterliği yapıyordum, o da spor servisinde geceleri kalıyordu. Aramızda yıllar ötesinin hukuku var.

Örneğin, Berkan zırhlı araca binmeden önce de tacizi belgeleyen Kabataş görüntülerini izlediğini söyledi ve öyle görüntülerin olmamasının ortaya çıkması üzerine "Hıyarlığım" dedi ve sözünü kendisinden de esirgemeyerek özeleştiri yaptı. Ancak itibar kaybının elle tutulur bir yansıması olmadı. Medya elitlerinin leke tutmamasını siz nasıl açıklıyorsunuz?

Nasıl tutmamasını?

Başka örneklerle soralım; 28 Şubat Türkiye'sinde andıcın Sabah gazetesindeki icracılarından olan Erdal Şafak'ın bugün AKP Türkiye'sinde de Sabah gazetesinin

yayın yönetmeni olması, andıç dönemi Sabah'ın yayın yönetmeni Zafer Mutlu'nun Aydın Doğan'a en yakın isimlerden biri olması... Sizce hatalarına rağmen bu isimlerin üzerinde güneş neden batmıyor?

Ben 28 Şubat'ta bir gazeteci olarak o günlerden itibaren zaten medyaya özel bir bağlılık duymayan, kendi geleceğimin ve bir gün olacaksa ülkenin aydınlık geleceğinin mevcut medya üzerinden gerçekleşmeyeceğini çok net olarak gören bir noktada durdum. Sevgili arkadaşım rahmetli Mehmet Ali Birand'la bu ortak duygumuzu sık sık paylaşırdık... "Aktif gazetecilik hayatıma noktayı koydum" dediğimin ertesi günü, sürekli olarak, bana arkamda bırakmak istediğim bir alanla ilgili sorular soruyor, bunlara cevap vermemi istiyorsunuz.

Sorma sebebimiz, sizi saydığımız isimlerle karşı karşıya getirmek değil. "28 Şubat'tan sonra Türk medyasına aidiyetim bitti" dediğiniz için de aldığınız mesafeye güvenerek Türk medyasını bugüne taşıyan sebeplerin neler olabileceğini öğrenmek için soruyoruz.

Ama bu konuları sadece Doğan Medya üzerinden tartışmayı yanıltıcı buluyorum. Türkiye'nin medya ile asıl büyük derdi, havuz medyası denilen alandakiler. Gazetecilik mesleğini meslek olmaktan çıkararak, sürekli yalan haber üreten, yorumu karakter katline çeviren; ne muhabir, ne yazar, ne yorumcu olarak, bunca yıldır adını bile duymadığımız onlarca kişi türedi gazete köşelerinde ve televizyon ekranlarında. Paradan, maddî imkânlardan söz ediyorsanız, asıl hak edilmemiş büyük meblağlar ile mesleğin katli işini icra edenler böyleleri ve bu sorulara cevap ararken böylelerinin mevzilendiği yerlere bakılmalı. Havuz medyasının basın-yayın alanına hükmettiği bir dönemdeyiz. Böylesine askerî dönemlerde bile rastlanmadı. Bana gelince, evet, 28 Şubat'taki andıç hadisesinden sonra Türk medyasına olan inancımı kaybetmiştim. Ama fizikî ve fiilî olarak da medyanın içindeydim. Bu, paradoksal bir durum yaratıyor. Hem beklentiniz yok hem birtakım insanların yaptıkları sizi şaşırtmıyor, hem o insanlarla her gün birlikte mesai yapıyorsunuz, hem de şaşırmayacağınızı kendinize tekrarlasanız da hayal kırıklıkları yaşamaya

devam ediyorsunuz. Bütün bunlar çok karmaşık ve yıpratıcı durumlardı zaten. Sonra 2013'teki Gezi olayları yaşandı. Basın bundan sonra iktidarın baskısıyla giderek tarihinin en karanlık dönemine gömüldü. Gazeteler el değiştirdi. Gazetelerin başına yeni patronlar getirildi. Kayyum kelimesi basın hayatına girdi. Sayısız meslektaşımız işten atıldı. Hapse düşmek dâhil çok ağır bedeller ödediler. Binlercesi mahkemelerde süründürülüyor. Yani Türkiye'de adını hak edecek şekilde faaliyet yürütebilen, profesyonel bir meslek olarak basından söz etmek mümkün değil artık. Bu nedenle "Aktif gazetecilik hayatım noktalandı" demek beni çok rahatsız etmiyor. Adeta ağır bir hastalıktan çıkmışım ve nekahet evresine geçecekmişim gibi hissediyorum. Veremden harap olmuşsunuz da içiniz acırken sanatoryumda denize karşı temiz hava çekecekmişim gibi...

Nekahet evresini nerede, nasıl geçirmeyi planlıyorsunuz?

İngiltere'deki Oxford Üniversitesi'nin The Middle East Centre'ı (Orta Doğu Merkezi) orada araştırmacı uzman olarak çalışmam ve kitap yazmam için beni davet etti. İbrahim Tatlıses'in "Urfa'da Oxford vardı da biz mi gitmedik" sözünün aksine, ben de diyorum ki "Türkiye'de medyada çalışma imkânı vardı da biz mi kullanmadık? O yüzden Oxford'a gidiyorum!" Şaka bir yana, konunun ciddi tarafı şu: Bu ülkede, özellikle Orta Doğu konusunda önde gelen uzmanlardan biri olarak bilinmemi rağmen, 2016 yılında Türk medyası beni değerlendirme ihtiyacı duymazken, ülkede bunun zemini yokken, kariyerime ve bilgime değer veren Oxford'dan böyle bir teklif gelirse, ben de memnuniyetle kabul ederim. İkincisi, Stockholm Üniversitesi'nde benzer bir enstitüde, öğretim görevlisi olarak da işlev göreceğim bir davet söz konusu. Her iki daveti de değerlendiriyorum.

Türkiye'de bir yayın kuruluşundan teklif gelirse?

Bu, varsayımsal bir soru. Öyle bir yayın organı yok. Kırk yıllık gazeteciyim. Tekrar edeyim. Bugün bu ülkede benim için profesyonel olarak mesleğimi icra edebilme imkânı yok.

Mesele yazı yazıp yazmamak değil. Arada yazarım da tabii. Ama bugünkü durum itibariyle hayatımı kazanmak için yeni bir hayat fazına geçmem icap ediyor.

Cengiz Bey, Doğan Medya’da aldığınız maaş ne kadardı?

Böyle şeyler konuşulmaz.

Neden?

Konuşulmaz da onun için. Bu, kurumla kişi arasındaki bir meselesidir. Ve bundan bahsetmemek bu işin töresidir.

Daha önce söyleşi yaptığımız Fatih Altaylı ve Etyen Mahçupyan maaşlarına dair en azından bir aralık paylaşmışlardı. Bu isimler sizce töreye karşı mı geldi?

Bu onların bileceği iş, ama bu mesleğin yazılı olmayan kuralları vardır.

Çok yüksek bir miktar aldığınız için mi paylaşmıyorsunuz?

Ne münasebet! Kıdem ve statü olarak muadillerimle kıyasladığımda benim aldığım çok düşüktür.

Sizinle gazetecilik etiği üzerine konuşurken bilenlerin aklına şu soru gelebilir:

“Cengiz Çandar, Turan Yavuz’la konuşmasını izinsiz kaydedip haber olarak gazetesinden servis edildiğinde çok mu etik davranmıştı?”

Çok ayıp bir şey yapmıştım. Hayatımda sayıları çok olmayan büyük pişmanlıklarımın başında gelir. Yalnız o olay, bilindiği ve sağda solda yazılıp çizilmiş olduğu gibi de değildir. Ben de “Hayır, öyle olmadı, böyle oldu” diye yollara düşmedim. Ama, Turan’a ölümünden önce uzun bir mektup yazıp, bilmediği şeyleri anlattım. Vefatından sonra da, televizyoncu arkadaşımız eşi Ayda Yavuz’la konuştum, “Mektubu aldı mı” diye sordum. “Okudu” dedi, “Senin hakkında kötü duyguları yoktu” diye aktardı. Zaten, benim ona yazdığım mektup, bir tür helalleşme ihtiyacıydı. Ona mektupta, o kıyamet kopartan ve benim itibarımın çok yaralanmasına yol açan yazıyı benim yazmadığımı, olayın nasıl cereyan ettiğini anlatmıştım.

Nasıl Gazeteci Oldular kitabı için Hakan Akpınar’a aktardığınıza göre, görüşmeyi kayda alıp o dönem Sabah’ın yöneticisi olan Zafer Mutlu’ya teslim ettiniz. Ertesi gün sizin yazmadığınız, ancak imzanızla ve kayıta olmayan ifadelerle haber olarak sürmanşetten verildiğinde de “Ben yazmadım” demediniz.

Kayda Zafer Mutlu’nun isteğiyle aldım. Zafer Mutlu’ya kaydı verirken de “Senin istediğin bir şey yok” dedim çünkü Turan Yavuz’dan “Bunu Aydın Doğan’ın talimatıyla yaptım” lafını duymayı istiyordu. “Turan öyle bir şey söylemedi” dedim. Kaydedilen görüşmeyi, bambaşka bir hâle sokup benim imzamla yazdılar. O hâliyle yayımlanıp kıyamet koptuğunda benim çıkıp yapacağım bir şey vardı: “Bu yazıyı ben yazmadım” demek. Bütün meslek hayatımda imzam altında bana ait olmadan yayımlanmış tek yazıdır o. Bunu ertesi gün ilan edebilirdim, ama Sabah ve Doğan medya grupları arasında “ansiklopedi savaşları” adı verilen büyük rekabet vardı. Her ikisi de promosyon olarak okurlarına ansiklopedi veriyordu. Aralarındaki savaş oradan çıkmıştı. Verilen ansiklopediler sahte mi, değil mi diye. İki medya grubu arasında kan gövdeyi götürüyordu. Bunu açıklasaydım, o zaman Aydın Doğan grubu diyecekti ki “Gördünüz mü bütün sahtekârlıkları ortaya çıktı, biz zaten böyle diyorduk.” Ama o savaşta bu konuda haksız olan taraf Doğan Grubu’ydü. Sabah’ın verdiği ansiklopedilerin sahte olduğunu ileri sürüyorlardı. Oysa bu iddia doğru değildi. Bütün bunları, Doğan Medya’da işe başlarken Aydın Doğan’a da ifade ettim. İki büyük medya grubu arasındaki o şiddetli ansiklopedi savaşında haksız tarafı, Doğan Grubu olarak görmüş olduğumu ve Doğan Medya’da işe başlayacağım gün, aradan 13 yıl geçtikten sonra bu görüşümün değişmemiş olduğunu dürüstlikle ve açıklıkla kendisine söyledim.

Kim haklı olursa olsun, buradaki en büyük ayıp genç yaşta hayatını kaybeden Turan Yavuz’a yapılan değil mi?

Bireysel bir durum değildi, iki büyük medya grubu arasında kan gövdeyi götürüyordu ve Turan haksız olan tarafta yer almıştı. Ben, bence, haklı olan tarafta. Turan Yavuz, Sabah’ın

verdiği ansiklopedilerin gerçek olmadığını anlattığı reklam filmlerinde rol alıyordu. Milliyet'in Washington Temsilcisi sıfatının sağlayabileceği inandırıcılık unsurunu bir Amerikan ansiklopedisinin merkez binasından yapılan çekimlerde kullanıma sokmuştu. Oysa, ben, Sabah ile ansiklopedi şirketi arasındaki sözleşmenin orijinalini görmüştüm. Doğan Grubu'nun iddiası ve yürüttüğü kampanya doğru değildi. Bununla birlikte, ben, Turan'a faul yapmış oldum. Ne olursa olsun, yapmamam lazımdı.

Ve şimdi olsa, yapılanı açıklayarak Turan Yavuz'un onurunu korumayı, medya imparatorluklarının kavgasına uymaya tercih eder miydiniz?

Turan'ın onuru zedelenmedi ki. Tersine, o olaydan zarar gören ben oldum. Dolayısıyla, konunun Turan Yavuz'un onurunu korumak ile ilgili bir yanı zaten yoktu. Ama, benim tongaya bastırılmış olduğumu, yazmadığım bir yazının üzerine imzam atılarak ansiklopedi savaşında kullanılmış olduğumuzu yazabilirdim. Doğru olan buydu. Ama konunun bir başka boyutu daha vardı: Savaş hâlindeki iki medya grubundan haksız olanın, arkasına bu doğruyu alarak, haklı olana karşı ölümcül bir darbe vurmasına yol açmış olacaktım. Haksız tarafa cephaneye sağlamış olacaktım. O da doğru değildi. Hayatın insanı karşı karşıya bıraktığı ve belki de doğru cevabının asla bulunamayacağı, olamayacağı ikilemlerden biriydi.

Sizin dinlenmenizi de içeren dosyayı okuduğumuzda, talep belgeleri ile kararların altında imzası olan emniyet ve yargı mensuplarının bugün "FETÖ/ Paralel Devlet Yapılanması" kapsamındaki davalarda yargılandığını gördük. Sizin bu dinlemelere ilişkin adresiniz net mi, "Evet, bizi cemaat dinlemiş" diyor musunuz?

Cemaati gördüm, evet. Gerçi bunlar da kalkıp "Biz cemaatteniz" demiyorlar, somut ispat zorluğu var. Ama çok kuvvetli kanaat hâlinde bu kişiler cemaat mensubu. Fakat bu 2014 yılında başlayan bir hadise ve 2016'ya kadar devam etmiş. 17-25 Aralık'tan sonra yargıda ve güvenlik bürokrasisinde ciddi bir temizlik yapıldıktan sonra, 2016'da

"Bunu yapan hâlâ cemaat" denilebilir mi? Evet, cemaat başladı ve devletimiz de bunu bir güzel devraldı. İlgili dosyada ana dinleme 2013'te yapılıyor, sonraki yıllarda 2013'e kıyasla dinleme kararı çıkartılmıyor. Ve yeni savcı, dosyayı kapatma yoluna gidiyor. Sizin de kapsamında dinlendiğiniz esas soruşturma ise ayrı bir dosya ve detayları gizlilik gerekçesiyle bilinmiyor. Bu durumda cemaati mi suçlayayım?

"Cemaati suçlayın" demiyoruz, sadece önemli bazı detayları paylaşıyoruz. Sizce DPI soruşturması kapsamındaki telefon dinlemeleri, e-mail izlemeleri ve fizikî takipler ne amaçla yapıldı?

O dönemde cemaat ile hükümet arasında MİT ile PKK üzerinden yürütülen görüşmeler nedeniyle bir akut ihtilaf vardı. MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın kellesini almaya yöneldiği varsayımıyla okunan MİT mensuplarının soruşturulması, Oslo sürecini hedef alınması. Giderek bunun Erdoğan'a yöneleceği izlenimi yersiz değildi. Bir iç iktidar mücadelesi vardı devlet içinde. Bu dinleme olayı da o çerçevede içinde görülmeli. Çünkü sonradan fark ettiğim kadarıyla, bazı DPI unsurları, Oslo sürecinde yer almış kişiler. Bu hâlâ DPI içinde deklare edilmiş bir şey değil, sonradan fark ettiğimin de altını çiziyim. Bu nedenle, ilgili dinleme işinin içine, cemaat bağlantılı olduğu ileri sürülen güvenlikçiler ve yargı mensupları girmiş diye algılıyorum. DPI, iktidar mücadelesinin zeminini teşkil eden durumda yakaladıkları bir halka.

2012'de T24'e verdiğiniz söyleşide cemaate dair ikili okuma yaptığınızı söylemiş ve bir tarafta "Fethullah Gülen dâhil dostlarınız olduğunu," diğer yanda ise "yargı ve güvenlik bürokrasisi içinde etki belirtilerinden rahatsız olduğunuzu" belirtmiştiniz. Fikriniz değişti mi? "DPI üzerinden Oslo'yla Fidan'ın kellesini alma amaçlı bir operasyon" olarak kurduğunuz güncel fotoğraftan yola çıkıp AKP'nin cemaate karşı mücadelesini haklı buluyor musunuz?

O dönemde MİT'e yönelik soruşturmaya enerjik ve kategorik bir şekilde karşı çıkmıştım. Gene aynı kanaattiyim.

Erdoğan'ın bu konuya ilişkin olarak aldığı tavrın esas olarak doğru olduğu kanısındayım. Çünkü siz istihbarat örgütü üyeleri tarafından gizli yürüyen bir süreci tutuklama hedefli olarak soruşturuyorsunuz! Güney Afrika'da mesela Mandela daha hapisteyken beyaz yönetim, Afrika Ulusal Konseyi ANC ile ilk görüşmeleri istihbarat örgütü üzerinden gizli yapıyor. Keza İngiliz hükümeti, IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu) ile, İngiliz istihbarat örgütü aracılığıyla ta 1970'lerin başında temas kuruyor. Bu yüzden, İngiltere'de kimse ortaya çıkıp "Vay, sen teröristlerle bunu nasıl yaparsın" diye MI6'ı darmadağın etmeye kalkmadı. Devleti devlet yapan birtakım özellikler vardır, bu da onlardan biridir. Daha sonra Erdoğan iktidarına karşı tavır aldığım için, "Orada yanılmışım ben, o konuda şimdi cemaati haklı görüyorum" demiyorum. Ama burada yürütme adına da bir büyük zaaf var. Bu tür temaslar için hiçbir hukukî altyapının bulunmaması ve hazırlanmamış olması.

Bu arada şunu da söylemeliyim: Ben "Gülen'i şahsen tanıyorum" dedim, ama söz konusu bütün bu süreçlerde Gülen'in doğrudan şahsî rolü var mı, varsa ne kadar var, hiç bilmiyorum; hiçbir fikrim yok. Ama, polis ve yargı içinde geniş bir alan kaplayan ve Gülen cemaatine mensup oldukları iddia edilenler çok büyük yanlışlar yaptılar. En büyük yanlışları, Ergenekon metaforuyla ifadelendirilmiş bir darbeci geleneğini, kendi işledikleri günahlardan dolayı, adeta aklamaları oldu.

Can Dündar'a 2008 tarihli Ergenekon davasının hukukî sınırları aştığı temalı yazısı nedeniyle şunu demiştiniz: "Darbe Günlüklerini ve Ergenekon soruşturmasını, 'safсата' ve 'şehir efsanesi' diye damgalayarak demokrat olunmaz. Yakın tarihimizin en ciddi gelişmesi olan 'Ergenekon soruşturması'nı küçültmeye kalkıp 'Heryerekon' gibisinden zevzek başlıklarla salya-sümük yazılar kaleme alarak, demokrasi mücadelesi verilmez." Bugün "Cemaat günahlarıyla Türkiye'nin darbeci geleneğini adeta akladı" diyen Çandar, 2008'de yazdığı yazıya, verdiği tepkiye bugün katılıyor mu?

Ben ve benim gibi bazı insanlar, o dönemde Can Dündar'ın bu konularda gösterdiği duyarlılığı ya hiç göstermedik ya da yeterince göstermedik, göstermeliydik.

Neden göstermediniz?

Ona gireriz şimdi, ama o gün Can Dündar ve birçok insan da bizim bu askerî darbecilik kültürü ve geleneği konusundaki duyarlılığımızı ya hiç göstermediler ya da yeterince göstermediler. Can, bulunduğu yerden biraz daha, bizlerin bulunduğu tarafa doğru gelmeliydi, ben de bulunduğum yerden biraz daha Can'ın bulunduğu yere doğru yol almalıydım. Doğru yer, ikimizin ortasıydı.

Sadece sizin başınıza gelenler bile Türkiye'deki hukuk sisteminin hataya meylini gösterirken, tecrübeniz neden bu davalarda ihtimalleri es geçti? "Türkiye'nin asker zihniyeti yargılanıyordu" diyerek sanık sandalyesinde oturanları görmemeniz nasıl mümkün oldu?

Görmemek diye bir şey yok, kurunun yanında, neredeyse kuruların adedi kadar yaşların da yanma hâli var. Toplumda hâlihazırda var olan kutuplaşma o dönem öyle bir formatlandı ki sanki Türkiye'de bir askerî darbe geleneği yokmuş, o sıralarda da öyle girişimler bulunmuyormuş gibi sunuluyor. 2000'li yılların başından itibaren Türkiye'nin, özellikle, demokrasi çıpasını atmak için Avrupa Birliği'ne yönelmesi için çalışan, Kürt sorununu çözmek için uğraşan, Kıbrıs sorununun üstesinden gelme çabasını gösteren insanları ezmeye, susturmaya çalışan mekanizmalar işletildi. Bu insanlara gelişigüzel vatan haini damgası vurdular. Bütün bu kötülükleri yapanlar ve arkalarında bulunanlar, sanki masummuş gibi sunulmak istendi. Bu ortam ve oluşturulmuş bu kutuplaşma, beni ve birtakım insanları daha da gerdi ve bazı şeyleri görmememize, hata yapmamıza yol açtı.

Ama şunu hep söylüyorum, "Ergenekon yoktu" lafına inanmıyorum. Adı Ergenekon muydu, değil miydi ayrı bir konu, ama Türkiye'de darbeci geleneğin olmadığı ve 2000'li yılların başlarında harekete geçmek için çaba göstermediği söylenebilir mi? 60 yılında darbe olmuş, 71'de mağdurlarından olduğum bir askerî müdahale olmuş, 1980'de hâlâ sonuçları tümüyle ortadan kaldırılamamış en ağır darbe

olmuş, 1997’de birinci derece mağdurlarından biri olduğum postmodern darbe olmuş; sonraki yıllarda ise bütün bu darbe geçmişinin üzerinden yeni iktidar yapısına büyük alerji duyan bir kesim olduğu biliniyor. Ve, bunlar yine bir hareketlenme içindeler. Üstelik, defterler, notlar şeklinde bir sürü de iz bırakıyorlar... Sanki bütün bunlar yok da, tersine gayet masum bir durum varken, bir sürü masum insana karşı çok haksız bir uygulamaya geçiliyor, biz de bu haksız uygulamaya destek veriyor, eşlik ediyoruz! Bu fotoğraf doğru mu şimdi? Verilen, verilmek istenen fotoğraf bu. Baştan aşağıya yanlış bir fotoğraftı. Bu ülkenin pekâlâ darbeci bir geleneği vardı, 2000’lerin ilk yıllarında yine darbe arayışları var ve bunun kanıtları da var. Bizlerin söyledikleri, savunduğu afaki fikirler değildi ki. Geçmiş tecrübeye dayanıyor. Dört darbe geçirmişiz!

Ancak bu bilgi, davanın hukukî kanıtı değildi?

Doğru. Ama darbe girişimlerinin izleri, ipuçları vardı; o dönemin ana akım medyasında “Genç subaylar tedirgin” gibisinden manşetler atılabiliyordu... Hukukî kanıtlar elde edilebilirdi.

Durduğumuz yeri netleştirmek adına söyleyeceğim; “Ergenekon veya Balyoz davaları uydurmadır” çizgisinde konuşmuyoruz. Nihayet, dönemin Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök, mahkemede, komuta kademesindeki isimlerin “kendisinden hükümete muhtıra vermesini istediklerini” açıkladı. Örneğin, Dani Rodrik ve Pınar Doğan’ın niteliğini sorguladığı “deliller”le ilgilenmeme, gazetelerde, köşelerde davanın aleyhine bilgilere yer verilmemesine varan körlüğü soruyoruz.

Orada haklısınız. Ben kendi payıma söyleyeyim, Dani Rodrik’ten bir iki kere görüşme talebi geldi, görüşmedim ben.

Pişman mısınız?

Görüşmediğime, evet.

O zaman neden görüşmek istememiştiniz?

Az önce sözünü etmiş olduğum kutuplaşmanın getirdiği gerilim beni bloke etti. Etmemeliydi. Bir de şu var: Ben

Dani Rodrik’in iddialarına inanmadım, “Hadi canım, artık bu kadarı da olmaz” dedim, çünkü o iddialara karşı iddialar da vardı. Fakat şunu da söyleyeyim: Dani Rodrik’in o iddiaları ortaya atmasından çok kısa bir süre sonra Balyoz konusunda hiçbir şey yazmamaya başladım. Kafam karışmaya, midem bulanmaya başlamıştı çünkü. Zaman içinde benim anlamam ve bilmem mümkün olmayan bir sürü teknik ayrıntıya girildi, Gölcük’teki döşemelerin altından bilmem ne çıkıyor, copy-paste yapıldı filan deniyordu. İş, istihbaratçı teknikleri kullanılan, karşılıklı bir propaganda savaşı hâline dönüşmeye başlamıştı. Bu da benim işim değildi, o alanlara girip, ateşli yazılar yazamam. Uzak durdum. Sonrasında, Ergenekon ve Balyoz mahkeme kararlarına katılmadığıma dair yazılar yazdım. Ama Ergenekon davasının tümünü gayrimeşru kılacak bir çabaya destek veriyor görüntüsü de vermek istemedim. Davaların yürütülüş tarzının değil, ama var oluşunun, yani usûlün belirleyici büyük önemini bilmekle birlikte, usûlün değil ama bu davalara ilişkin esasın meşru olduğu kanaatindeyim. Hâlâ da o kanaatteyim. İşin ucunda Kemal Kerinçsizler, Veli Küçükler vardı; biz arkadaşımızı, Hrant Dink’i kaybetmiştik. Hrant’ın ölümüne giden süreçte yer alan kişiler Ergenekon soruşturmasında birtakım sağlam argümanlarla cezaevine gönderildiği vakit, “Yok, böyle şey olur mu, bunlar tertemiz masum adamlar” mı diyecektik.

Dani Rodrik’e gelince... İnsanî açıdan baktığınızda, kayınpederi için çok saygıdeğer bir çaba gösteriyordu. Fakat Dani Rodrik, Harvard Üniversitesi’nin saygın bir akademisyeni. Bugüne kadar Türkiye’deki askerî girişimler hakkında da ağızını açıp bir cümle söylemiş birisi de değil, o sıralarda onunla görüşme düşüncesine soğuk davranmaya biraz da onun bu sicili beni itti.

Belli bir sicil mi görmek istediniz?

Evet, ona rağmen gene de görüşmeliydim ve görüşmemiş olmamı doğru bulmuyorum ve savunmuyorum.

Rodrik ve Doğan, seslerini duyuramadıkları o dönem T24'e verdikleri söyleşide "Türkiye'deki askerî darbe ve vesayet geleneğini eleştirmiş, babalarının tartışılan konuşmalarını demokratik kriterler açısından tasvip etmenin mümkün olmadığını vurgulamış, ancak öne sürülen suçlamaların dayanaktan yoksun olduğuna" işaret etmişlerdi. Aradığınız durumu, kayıtlarda mevcut olduğunu hatırlatsak?

Bunu yapmış olmaları iyi bir şey, ama Türkiye'de askerî müdahalelere karşı duruş ve demokrasi mücadelesinin 1980'lere ve öncesine uzanan bir sicili var. Kamusal alanda isimleri bilinen hepimiz, Türkiye'nin son çeyrek yüzyılının ve hatta daha da gerisinin resmigeçidinde yaptıklarımız ve yapmadıklarımızla görüldük. Bu isimler, bu alandaki varoluşlarıyla bilinmiyorlar ve hatırlanmıyorlar. Tek bir T24 söyleşisi, kimseyi, yer almamış oldukları bir konuma yerleştirmemeli.

Peki, davaya bir şekilde taraf olmuşken, "Sonra teknik detaylar işin içine girdi, o benim işim değildi" demeye ne kadar hakkınız var? Gazeteci olarak yapmanız gereken, mide bulantınıza rağmen, belki onun da işaretiyle detayları öğrenmek değil miydi?

Hayır. Niye böyle olsun? Gazetecilik, o meslek alanına giren her konunun ayrıntısıyla ilgilenilmesi gereken bir şey değil ki. Buna mecbur biri değilim ki. Benim asıl alanım, uluslararası politika, Orta Doğu vs. gibi konular. Türkiye'nin yakın tarihindeki askerî darbelerin mağdurlarından biri ve ülkem için demokratik rejimin yerleşmesinden yana birisi olarak, askerî darbe geleneğine ve girişimlerine karşı olma bağlamında, Ergenekon ve Balyoz gibi davalarla ilgilendim ve askerî darbe girişimlerine ilişkin adli sürecin başlamasını doğru ve meşru buldum. Ama sürecin her teknik ayrıntısıyla ilgilenecek bir konumda ve bilgide değildim. Adliye muhabiri de değildim. O nedenle, meslekî anlamda ve bağlamda, bana yönelik bazı taleplerin bir zemini yok.

Ergenekon ve Balyoz davaları sürecinde "Günahını almışız" dedikleriniz arasında kimler var? Örneğin İlhan Selçuk?

İlhan Selçuk'u 18-19 yaşından beri tanırım, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenci derneği başkanırken düzenlediğim Ho Chi

Minh'i anma töreninde bizzat getirdiğim kişiydi İlhan Abi. Sonra Cumhuriyet gazetesinde çalıştım, aram her zaman iyi oldu. Gazeteden ayrılışım da hiçbir dahli yoktu. İdeolojik olarak aynı yerde değildik, İlhan Abi hep darbeciydi zaten. Ama onun bir sabaha karşı gözaltına alınmasını savunmadım. Hatta o dönemin Başbakanı Erdoğan'la Can Paker'in evinde AKP'yi kapatma davası sırasında bir grup insan bir araya gelmiştik. İlhan Selçuk yeni serbest bırakılmıştı. Bir ara Erdoğan'ın yanına oturdum ve "İlhan Selçuk gibi 80 yaşında bir adamı niçin gözaltına aldınız? Eğer 48 saat sonra serbest bırakacak idiyse, bunu yapmayacaktınız. Çünkü İlhan Selçuk gibi bir ismi, ki ayrıca 80 yaşında bir isimden bahsediyoruz, o kadar sağlam kanıtlarınız olması lazım ki, bunlar ortaya konulduğu vakit, hiç kimsenin bir şey söyleyebilmesi mümkün olmasın. Aksi hâlde, İlhan Selçuk'a dokunamazsınız. İlhan Selçuk'a yönelik böyle bir uygulamanın altında, sadece siz altında kalmazsınız, Türkiye'deki demokrasi ve özgürlük yanlısı, bizlerin de içinde bulunduğu bütün güçlerin üstüne çöker çatı. Bunu niye yaptınız" dedim.

Yanıtı ne oldu?

Birtakım izahlarda bulundu, polisin elinde bir liste varmış. Yapılmasını planladığı bilmem kaçınıcı dalgada gözaltına alınacaklar listesinde İlhan Selçuk'un da adı varmış. "Türkiye'de polis nasıl çalışıyor bilmiyor musunuz" filan dedi, eleştirel, şikâyetçi bir tarzda. Tekrar edeyim: İlhan Abi ile hiçbir düzeyde kişisel bir sorun yaşamadık. Ayrı yerlerde durduk, ama bu farklılığımız, geçmişten gelen hukukumuzu ortadan kaldırmadı.

Bir başka parantez: Ev buluşmalarında veya başka görüşmelerinizde, Erdoğan sizden hiç darbe teşebbüsü davaları sürecinde veya öncesinde siyaseten bir destek talebinde bulundu mu?

Hayır. Hiçbir vakit böyle bir şey olmadı. Ayrıca "ev buluşmaları ve başka görüşmeler" diye bir şey yok. O sözünü ettiğim görüşme, Erdoğan'ın iktidara gelmesinden

bu yana, bir evde bir arada bulunduğumuz tek görüşmedir. Başbakanlık makam odasında da, 2003 yılında bir Irak seyahatinden döndüğüm sırada, benim isteğim üzerine, tek bir kez görüştük. Onda da baş başa değildik. 2003 ile son kez yüz yüze görüştüğümüz 2011 arasındaki sürede tek bir kez bile baş başa görüşmedik. Yani, ulusalcı çevrelerden yayılan rivayetler doğru değil. Hiçbir vakit, kimilerinin sandığı kadar yakın ilişkimiz olmadı.

Siyasî kimliğinizi “özgürlükçü demokrat” olarak tarif etseniz de kamuoyundaki algı nedeniyle sizi de “liberal” şemsiyesi altına koyarak soracağız: sizce liberal cenah Ergenekon ve Balyoz davaları süreci için özeleştiri vermeli mi? Bu süreçteki tavrı nedeniyle, sizce liberallerin itibarı yara aldı mı?

“Liberal kesim” diye imâ edilenlerin kimler olduğunu biliyoruz zaten, fazla ayrıntıya girip zaman kaybetmenin manası yok.

Okuyucular için kimlerden bahsettiğinizi öğrenmek iyi olacaktır.

Benim de dâhil olduğum Murat Belge'den Hasan Cemal'e, Altanlara uzanan bir kesim. Hatta, dünya çapındaki romancılarımız, Nobel sahibi Orhan Pamuk'tan Elif Şafak'a, Türkiye'nin en önemli anayasa hukukçusu Prof. Ergun Özbudun'dan, AİHM'deki eski yargıç Rıza Türmen'e kadar uzatılabilecek geniş bir yelpaze bu.

“Liberal” listenize Ali Bayramoğlu ile Etyen Mahçupyan'ı da katıyor musunuz?

Hayır, onlar şu anda Türkiye'deki iktidar konfigürasyonunun içindeler. Liberal kesim dediğiniz, bugün Türkiye'deki iktidarın faşizan bir gidişe damga vurduğunda mutabık. Sözüne ettiğiniz isimler, bu kadar net bir ayırım çizgisinde iktidar yanında bir seçim yaptılar. Liberal kesimin aralarında geniş bir mutabakat ile “faşizan eğilimli” gördüğü bu iktidarın geniş alanında yer almayı seçtiler. Dolayısıyla, sözüne ettiğiniz isimlerden, Ergenekon ve Balyoz gibi davalara dair özeleştiri talep etmek gereksiz. Sorunuzdaki “liberal” olarak kastettiğiniz insanların, Ergenekon ve Balyoz'a karşı olmaları doğaldı ve doğrudu.

Kendinize dair yaptığınız eleştirilerin, liberallerin geneline de hâkim olduğu düşüncesiyle sorumluluğumuzu tekrarlayalım.

“Davalar sürecinde hatalar yapıldı mı, birçok insan bundan mağdur oldu mu ve bu mağduriyetlere ilişkin liberal kesimdekilerin duyarsız görüntüsü var mı ve bunun giderilmesi gerekiyor mu” dersiniz, evet derim. Ama bizler, disiplinli bir siyasî parti ve iç içe geçmiş, birbirinin üstünü örten insanlar kümesi değiliz. Bir bireyler topluluğuyuz. Homojenite ifade etmiyoruz. Bu heterojen toplulukta kendi payıma söyleyeyim; ben Balyoz'un darbe planı olduğu kanısındayım. İstanbul'da 1. Ordu'ya kim komuta ediyor idiyse [Balyoz davasının 1 numaralı sanığı Çetin Doğan] bu niyetleri taşıdığına dair kuvvetli kanaatim var. Ama Balyoz davasında o sırada kim 1. Ordu'da görev yapmışsa, içeri gitti; o günlerde 1. Ordu'da değil de örneğin 3. Ordu'da görevlendirilmiş olsa kurtulacak olanlar, adeta bir “tayin yeri şanssızlığı”na uğramış oldukları için alındı. Böyle darbecilik olmaz. Balyoz'u gerek Yunan gerek Arjantinli darbecilerin yargılanmasıyla kıyasladığınızda, hem sanık adedi hem verilen cezalar açısından, Balyoz kararlarında utanç verici, inandırıcı olmayan bir durum var. Tekrar “liberaller” konusuna dönersek, “liberaller” diye adlandırılanların, Türkiye'de demokrasi ve özgürlüğün AB kriterleri üzerinden şekillenmesini savunan insanlar olarak askerî vesayete karşı çıkmaları bir anlamda ideolojik yükümlülükleriydi. Askerî vesayeti sürdürmenin ipuçlarını Ergenekon ve Balyoz'da gördükleri anda bu konuda ön almaları, o tür girişimlere karşı çıkmaları gerekiyordu. Ama adli süreçler içindeki haksızlıklar konusunda kendilerinden beklenildiği duyarlılığı göstermedikleri doğru...

Davaya dair başlangıç niyetiyle sonuç arasındaki mesafenin haksızlıklara göz yumarak da büyüdüğünü düşünüyor musunuz?

Evet. Yeterli duyarlılıkları koymalıydık. “Pişman mısın” dersin, evet. Daha uyanık davranmalıydık. Ama, bir yandan, Ergenekon ve Balyoz da vardı. Tümöyle fabrikasyon davalar değillerdi. Ergenekoncular ve Balyozcuların adli süreçte

temizlenmiş olması, Türkiye’de darbeciliğin hiç olmadığını göstermiyor, tersine, Türkiye tekrar darbeye açık bir ortama sokuldu.

Klasik anlamda bir askerî darbe riski sizce var mı?

“Hayır, yoktur” diye kestirip atılamaz. Artık “Olmaz, bitmiştir” diyebileceğimiz bir durum yok. Ve bunun, yani Türkiye’nin klasik anlamda bir askerî darbe riskine açık bırakılmasının tuğlalarını bugünkü iktidar döşedi. Yaptığı en büyük kötülüklerden biri bu: Paralel devlete karşı savaşıyoruz diye yeni kurduğu ittifakla Türkiye’nin önünü darbeye açmış oldu.

Hürriyet’te Deniz Zeyrek imzasıyla çıkan “askerin seçimden sonra AKP’nin hükümet kurma yetkisi almadan ilettiği taleplere çekinceyle yaklaşması” haberleri, Genelkurmay’ın darbe söylentilerine karşı yaptığı “Demokrasiye bağlıyız” açıklaması sizce süreçte TSK’nın siyasetle ilişkisine dair yeni bir tutuma işaret etmiyor mu?

Güneydoğu’da bir sürü yerde yıkımlar var, bu AKP’nin mi yoksa başka bir odağın politikası mı bilmiyorum.

“Başka odak” derken kastınız ne?

Bugüne kadar bu ülkenin güvenlik politikalarının karar mercii neresi ise orası. Erdoğan izlenen politikanın sözcüsü. İyi bir hatip olarak işin hitabet kısmını hallediyor, ama karar kısmı ona mı ait emin değilim.

Parantezi kapatıp, hep yapılagelen tartışmalar ışığında, “süreçte Taraf gazetesi” deyip iki nokta üst üste koysak?

İki üç kişi hariç Taraf gazetesinin mensuplarının tümüne yakınının bugün nerelerde olduğuna bakılırsa, Taraf gazetesinin devlet içindeki amansız bir iktidar mücadelesinde bir araç olarak kullanılmış olduğunu söylemek mümkün. O dönemki Taraf Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Altan, Yayın Yönetmeni Yardımcısı Yasemin Çongar ve [Taraf’ın daha sonra yayın yönetmenliğini devralan söyleşicisi] Neşe Düzeli çıkarın, Taraf gazetesine yön verenler nerede?

Aksam’da, Türkiye’de, Yeni Şafak’ta, Serbestiyet’te... 20-25 tane isim sayın Taraf’a kimliğini veren. Bunların arasındaki Emre Uslu Amerika’da, Mehmet Baransu hapiste. Ahmet Altan Haber’da, Yasemin Çongar P24’te, Neşe ortada yok, hakkında bir sürü dava açılmış vaziyette. Onun dışında Taraf’a kimliğini veren 20-25 ismin ezici çoğunluğu, şu anda AKP trolleri denen kesimin yürütme kurulu gibi çalışıyor. Türkiye’deki seviyesizliğin, lümpenliğin, cehalet ve zorbalık kokteylinden üreyen her türlü zalim davranışın sözcüleri hâлиндeler. Hepsi de Taraf’taydı bunların. Hepsinin de bir başka ortak özelliği, korkunç bir Gülen cemaati düşmanı olmaları.

Dolayısıyla siz şimdiye kadar cemaatle ilişkili olduğu iddia edilen eski Taraf’ın devletle ilişkili olduğunu mu savunuyorsunuz?

Güvenlik bürokrasisinin Taraf’ın içinde güçlü bir şekilde yer almış olduğunu seziyorum.

Sizce bu durumda Altan, Çongar ve Düzeli “kullanılmış” mı oldu?

Hayır. Onlar için bu kelimeyi kullanamam. Bu kelimeyi onlara yakıştırmam. Ama ciddi bir faka basma durumu var. Devlet Türkiye’de en önemli güç odağıdır, hepimiz faka basabilirdik ve zaman zaman da devlet tarafından faka bastırılmışızdır. Dolayısıyla, Ahmet Altan ve Yasemin Çongar’ı, benim gibilerin de pekâlâ olabileceği gibi, faka bastırılmış olarak izah etmek daha hakkaniyetli olacak.

Zaman’a el koyma görüntülerini paylaştığınız “Demokrasi tabutuna faşizm çivisi” yazınızdan: “İlerde Türkiye’nin tarihini yazacak olanlar, faşizmin başlangıç tarihi üzerinde anlaşamayabilirler. Ama nasıl yerleştiğine ilişkin bir görüş ayrılığı olmaz. Çünkü onu yazmak gerekmiyor. Bu konudaki görüntüler yeterli.” Geriye dönüp baktığınızda, tehlike çanlarınızın çalmış olması gerektiğini düşündüğünüz kritik eşikler hangileri? Sizce liberaller hangi kırılma noktalarını kaçırdı?

Tarih dediğiniz ileriden geriye bakılarak yazılan bir şeydir ve iyi, hatta doğru tarih yazmak zor bir iştir. Çünkü yaşadığınız dönemler ile üzerine yazdığınız dönemlerin

değer hükümleri farklıdır. Bu söylediğim noktadan hareket ederek baktığımız takdirde, siyasî İslam-AKP ve Türkiye’de faşizanlaşma eğiliminin başlangıcına ilişkin farklılıklar var. Eğer bunun “milat”ı aranıyorsa, ben bu “milat” konusunda zorlanıyorum. Kimisine göre 2010 anayasa referandumunu, kimisine göre 2008, yani kapatma davasının AKP’nin kapatılmadan, Tayyip Erdoğan’ın siyasî yasaklı durumuna düşmeden sonuçlanmasının yol açtığı “artık kazandık” duygusu... Kimisi daha da geri götürerek 2007 ve AKP’nin yüzde 47 ile iktidar olmasını, kimisi ise 2011’de yüzde 50 ile iktidar olmasını gösteriyor. Benim için kırılma noktası, AKP iktidarı ve Erdoğan’la aramdaki sanal köprülerin geri döndürülemez biçimde atılması, 2013 Gezi olayları olmuştur.

Diğer mimlere kıyasla geç bir tarih.

Aramızda artan bir mesafe, açılan bir makas 2011’den itibaren vardı.

Neden?

Seçimin hemen sonrasında, Silvan’ın ardından Kürt sorununa ilişkin olarak askerî yöntemlere öncelik veren tavır yüzünden. O olay üzerine benimsenen çizgi ve söylem, bana AKP iktidarının, bizlerin arzuladığından tam tersi bir yöne doğru yol alacağına işaretini verdi. 2011 seçimlerindeki yüzde 50’lik muazzam sonuç, iki apayrı şekilde kullanılabilirdi. Türkiye’nin demokratikleşme ivmesini güçlendirmek, yeni ve demokratik bir anayasa yapmak, en önemlisi güçlü bir halk desteğini Kürt sorununu nihai olarak çözmek için değerlendirmek. Varlığı sonradan öğrenilmiş olan Oslo sürecini de düşünürseniz, 2011 seçimi Kürt sorununun çözümü için son derece güçlü bir yetki yenilenmesiydi. Ama Silvan pususu bahanesiyle savaş başlatıldı! Silahlı çatışmayı bitirmeye çalışırken, Silvan benzeri durumlar olur. Ama çözümde kararlıysanız, bunları aşarsınız. Öyle olmadı. 2011 seçimleri, AKP iktidarını, daha doğrusu Tayyip Erdoğan’ı, “Çok güçlendim, bundan sonra

istediğimi yaparım” şeklinde giderek keyfileşen bir yönetim biçimine yönlendirdi. Seçimden bir ay sonra, Silvan’la birlikte askerî yöntemlere sapılınca, “Bunlar keyfi yönetime gidecekler” endişesi bende oluştu.

Bu vesileyle şunu da söyleyeyim: AKP’nin anti-demokratik eğilimlerine hiçbir zaman açık kart vermedik. Karşı çıktık. 2006’da da Terörle Mücadele Yasası değiştirildiği zaman şiddetli itirazlarda bulunuyordum. Cemil Çiçek “Hele bir çıksın, uygulamada sakıncalarını görürsek düzeltiriz” derken, benim de aralarında olduğum bir grup insan “Bu iş böyle olmaz. Türkiye’de bir yasa çıktı mı kolay değiştiremezsin, yaz boz yapmayın” diyordu. Ama benim Erdoğan’la bozuşmam 2010’da “100 bin Ermeni göçmeni göndeririz” demesiyle oldu. “Ermeni” ve “tehcir” sözcükleri 21’inci yüzyılda asla ve hele bir Türk siyaset adamı tarafından bir araya getirilemeyecek sözcüklerdir. Erdoğan’ın bu sözlerini eleştirdiğim yazı üzerine, bana ilişkin olarak “Sen kimin avukatısın” diye AKP Parti Grubu’nun önünde kükremişti. Bunun üzerine, Ahmet Altan’ın da ona yönelik olarak Taraf’ta “Sen kimsin!” diye ağır bir yazı kaleme aldığını hatırlıyorum.

2010’da “yetmez ama evet” derken de iktidarı kayıtsız şartsız desteklemiyorduk. “Yetmez, ama HSYK’nın yapısının değişmesi, Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru hakkının tanınması gibi hususları onaylıyoruz” dedik. “Yetmez ama evet” üzerinden bana ve benim gibilere takınılan saldırgan tutumdan zerrece etkilenmiyorum ve onların hiçbir haklılığı yok. Yine de Erdoğan’a dair, benim için köprülerin adeta onarılamayacak şekilde atılması tarihi Gezi’dir.

Siz 2010 referandumundaki tutumunuz için “Saldırgan tutumların hiçbir haklılığı yok” derken, Adalet Ağaoğlu “Evet dediğim için pişmanım, enayilik yaptım” ifadesini kullandı.

“Osman Can’ın meğerse hesabı milletvekili olmakmış, ona kandık” diyor. Adalet Hanım o kadar tertemiz bir insandır

ki yüreğinin en dibinden olanca saflığıyla o sözü kullandığına eminim.

Murat Belge de referandum nedeniyle “kandırılmış hissettiğini” söyledi.

Murat’ın onu bir metafor olarak kullandığını sanıyorum. Bana gelince, “kandırıldık” lafını hiçbir vakit kullanmadım çünkü kandırılmadık.

2010 referandumunda “yetmez ama evet” demiş olmanıza dair içiniz tamamen rahat mı yoksa “acaba”larınız var mı?

2010’da yapılan anayasa değişiklikleri, Venedik Komisyonu’ndan onaylıydı. Venedik Komisyonu, Avrupa Konseyi’nin hukuk danışma kurulu gibi çalışan bir kurul ve o kurulun üyesi Ergun Özbudun’du. Dönemin Adalet Bakanı Sadullah Ergin, Venedik Komisyonu’na görüşmeye gittiği zaman, “Türkiye’den ilk defa bir Adalet Bakanı Komisyon’a geldi” diyerek Türkiye’nin hukuk alanında kendileriyle iş birliğinden duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdi. Ve yapılan bütün anayasa değişikliği, taslak hâlindeki öneriler komisyonla koordine bir şekilde yapıldı. Yani, rahatsız olmamı gerektiren ve “acabalar” a yol açacak bir durum söz konusu değil.

Ancak taslaktan referandumda sunulan maddelere giden süreçte cumhurbaşkanının yetkilerinin artırılması, adalet bakanının HSYK Başkanı olduğu mevcut düzenin korunması gibi çok temel maddelerle taslağın aksi istikamete gidildi.

Bunlar esasa ilişkin konular değil; adalet bakanının HSYK’ya başkanlık etmesine, cumhurbaşkanına şu şu yetkilerin verilmesine karşı da argümanlar vardı. Hatta referandumdan sonra Adalet Bakanı Ergin, benim de aralarında bulunduğum bir grup insanla teşekkür görüşmesi yapmıştı.

Desteginizle de kazandıkları için teşekkür etmesi normal, değil mi? Sonuçta istedikleri için ivme kazandırdınız.

O öyle algılamış. Gayet iyi hatırlıyorum, o toplantıda, HSYK’nın kompozisyonuna ilişkin olarak cemaatin ağır

bastığı ve burada bir sakatlık olduğu konusunda eleştiriler geldi. Ahmet İnel ciddi eleştiriler yöneltmişti. Bakan da “Ne yapalım, seçim yaptık, öyle çıktı” dedi. HSYK’da o sonuç çıktıktan sonra, benim de dilimde “Burada ideal bir durum çıkmadı” diye kötü bir tat oluştu. Fakat bir önceki anayasa değişikliklerine yol açan HSYK yapısına oranla gene bir ilerleme olduğu kanısındaydım. İlhan Cihaner olayıyla simgelenen bir kriz vardı, Türkiye’de yüzde 47 ile seçimden çıkmış bir siyasi parti hükümetteyken, beş altı ay sonra kapatma davası açılıyordu. Dolayısıyla geriye dönüp bakınca, o anayasa referandumunda “yetmez ama evet”le yanlış yaptığımızı düşünmüyorum. Eksikti, evet ve “yetmez” bu demekti zaten. “Yetmez ise hayır,” siyasette maksimalist bir tavidir ve o tavrı doğru ve geçerli bulmuyorum.

Okuyucular için tekrarlayacağım, “Esasa ilişkin değil” dedikleriniz: cumhurbaşkanının yetkilerinin artırılması, adalet bakanının HSYK Başkanı olarak 12 Eylül anayasasındaki mevcudiyetinin korunması ve artı, AYM’ye cumhurbaşkanının daha fazla üye ataması... Bunlar bir yana, siz “boykot” diyen Kürt hareketini de “statükocu” olmakla eleştirdiniz.

Hayır, ilk kim kullandı hatırlamıyorum ama ben o dönem “yararsız doğrular” gibi bir kavram kullanıyordum. Hatta bu tanımlamayı müştereken yaptığımız, o dönemdeki Diyarbakır Baro Başkanı olan Sezgin Tanrıkulu ve Mithat Sancar’la birlikte “yetmez ama evet”e karşı çıkan bazılarına yönelik olarak “Siz birtakım doğruları söylüyorsunuz, ama o doğrular o andaki somut duruma cevap değil. Yararsız doğruları savunuyorsunuz” diyorduk. Mesela, “Bu AKP’de İslamcılar var, İslamcılık Türkiye’nin çok önemli sorunlarını çözemez” diyenler vardı. Doğru mu, doğru. Ama bu, şu anda yüz yüze bulunduğum somut gündem maddesine ne cevap getiriyor? Hiç. “Hayır” diyenler ya da boykot yapanlar, itirazı mümkün olmayan doğruları söylüyorlardı. Ama o doğrular “hayır” oyu verilmesine gerekçe olacak güçte doğruları ifade etmiyordu. Kaldı ki, bazı şeyleri de arka plandan biliyordum. Kürt siyasi

hareketinin lider figürü Öcalan'ın kanaatleri bu yönde değildi, bazı kanallardan ona direnç gelince pozisyon değiştirip "boykot" dedi.

Öcalan'ın "evet"çi olduğunu, ama Kandil'in bunu değiştirdiğini mi söylüyorsunuz?

Kandil, Öcalan'a direndi. Öcalan da her zaman iç dengelerini hesaplayan bir adam; caydı. Gelen dirençleri hesaba katarak, "hayır" demedi de, işi boykota çevirdi.

Mezopotamya Ekspresi kitabınızda AKP'nin Kürt siyasetine ilişkin 2011'den önce bir mim koyuyorsunuz; 2005'te Erdoğan'ın özel sohbetinizde size "Diyarbakır'da 'Kürt sorunu' dememeliydim" dediğinde şunu düşündüğünüzü söylüyorsunuz: "Erdoğan'a Özal kadar bel bağlamamak gerek."

Erdoğan, hiçbir zaman donanımlı bir adam değildi.

1994'te Bosna dayanışma gecesinde tanıştığınızdan beri bu düşüncede misiniz?

Hiçbir zaman donanımlı birisi olarak görmedim. Fakat, bir yandan da, içgüdüsel olarak son derece güçlü, müthiş bir siyaset ustası. Bana sorarsanız, Kemal Atatürk'ten beri Türkiye'nin gördüğü en büyük siyaset ustası. Bu bir övgü veya sövgü değil, bir melekenin teslimi. Çok ciddiye alınması gereken, şapka çıkartılacak, zaten kendisinin de şapkasından pek çok tavşan çıkarttığına tanık olduğumuz müthiş bir siyasetçi. Donanımsızlığını bu yeteneğiyle kapatan, aynı zamanda son derece pragmatik, bu konuda neredeyse sınır tanımayan yanlarının farkındayım. Benim için Erdoğan ne Kürt meselesinde "öyle" dediği, ne de "öyle değil, böyle" dediği zaman esas alınması gereken biriydi. Bir gün öyle der, bir gün böyle der vs. Öyle izlenmesi gereken bir insan.

Yüzde 50 aldıktan sonra, demokratikleşmenin tahkim edilebilmesi için, yüzde 50'yi arkasına almış olan kişinin bir demokrasi donanımına sahip olması gerekiyordu. Gerçi, 2011'den sonra başka bir yöne gitmekte olduğunu kaygıyla

izlemeye başlamıştım, ama asıl 2013'teki Gezi olaylarında aldığı tavır benim için olayı bitirdi. Çünkü Erdoğan'ın zalim olabileceğini gördüm. Gezi benim gözümde, iktidarın zulüm yapmayı kolaylıkla benimseyebileceğini ortaya koyduğu nokta oldu. Kendi halkına, genç insanlarına karşı zalim olabilme hâlini gördüm orada. Oysa, Gezi'dekiler bizim çocuklarımız idi, bundan 30-40 yıl önceki bendim. Zalim siyasetçiler, aynı zamanda çok başarılı siyasetçiler olabilirler. Ama bu başarı kriteri, benim ona sempati duymamı getirmez. Hayır! 70 yaşına doğru yol alan ve mazisini belleğinde canlı tutan biri olarak zalim bir iktidar figürüyle işim olmaz. Biter. Gezi, bu iktidarın ayarlarının bozulmasının, artık her toplantı ve gösterinin acımasız biçimde, bol miktarda biber gazıyla ve giderek kurşunla ezilip bastırılmaya başlanmasının "miladı" oldu.

"Gezi bir sonuçtu, öncesi vardı. Örnekleri, 1 Mayıs'ta işçilere ve destekçilerine, 2006'da Diyarbakır'da Kürtlere, 29 Ekim'de Kemalistlere yaşatılmıştı" dense?

Türkiye'de baskı ve zulüm daha önce hiç olmamıştı demiyorum. Başka bir şey anlatmaya çalışıyorum. Ben Erdoğan'ı daha önce zalim bir adam olarak hiç düşünmemiştim. Zalim olabileceğini, bunu uygulayabileceğini ve bundan sonra da böyle davranacağını Gezi'de gördüm. Kimisi de diyor ki "Uyan da balığa çıkalım, zaten öyleydi!" Ben bu öngörü sahibi ve olağanüstü sezgileri veya bilgileri olan kişilere hayranlık duyuyorum sadece! Bizim göremediğimiz ne varsa, 20 sene öncesinden biliyorlarmış! Koyu laikçiler "Bu adamın hep kendi gündemi vardı, taktikçiydi, sen göremedin" diyorlar. Ben siyasete, siyasî gelişmelere ve siyasî aktörlere, yani şahıslara böyle bakmıyorum. Siyaset, görülebilen, görülemeyen bin bir farklı toplumsal dinamiğin hareket hâlinde bulunduğu, ama sonuç itibarıyla bir insan eylemidir. İnsanların davranışları, zamana, şartlara, duruma, döneme göre değişir, etkilenir. Öyle, sabit ve durağan bir zihniyetle ne tarih yazılır ne siyaset anlaşılabilir. Koyu laikçi gözüyle Erdoğan ve AKP'ye bakıldığında, İngilizce

tabiriyle, onlara göre her şey premeditated, önceden tasarlanmış.

Bunları söyleyenleri siz “iflah olmaz Erdoğan karşıtları” veya başkaları İslamcı, hatta İslam karşıtları olarak kodlayabilir, ama 2001 tarihli bir *Hürriyet* nüshasında bir habere rast geldik: Erdoğan’a, geçmişte söylediklerine ve demokrasiye bakışına dair sürekli soru sorulması problem ediliyor ve bu hâl size ve Hasan Cemal’e danışılıyor. Cemal “Tayyip’in geçmişi kurcalanmayacak mı? Bakın, Erdoğan Türkiye’yi yönetmeye talip. Böyle bir siyaset adamının mazisi kurcalanır, varsa eski defterleri de açılır. Bundan rahatsızlık niye” derken, siz, muhtemelen yakın zaman önce yaşadıklarınızın da etkisiyle şunları söylüyorsunuz:

“Yakın gelecekte etkili olacağı anlaşılan bir siyasî hareketin ilgi çekmesi doğal. Doğal olmayan, Erdoğan’a ve bu harekete yönelik olarak yükselen ve buram buram provokasyon ve eğer provokasyon değilse, ahmaklık kokan ‘karalama kampanyası.’ Erdoğan ve bu hareket ile ‘şeriat devleti’ kavramlarını yan yana getirerek sinsi bir kampanyayı besliyorlar. Tayyip Erdoğan bu zırvalara ‘lütfen açık ve net cevap’ vermeliymiş! Cevabından tatmin olup bir daha ağzınızı mı açmayacaksınız yoksa ‘takiye’ etiketini mi yapıştıracaksınız? Siz kimsiniz? İpiniz kimin elinde? Yoksa, ‘psikolojik savaş’ın askerleri misiniz?”

Velev ki Erdoğan’a dair soruları soranlar birilerinin adamları, o yanıtları merak eden kitleler de varken, sizin tavrınızda bir aşırılık yok mu?

Bu itiraz doğru bir itiraz. Benim cevabım, doğru bir hususa işaret etmekle birlikte, sonunda sorduğum o polemik sorularıyla itirazı gidermeye yarayacak türden değil. Ben, tepkisel bir cevap vermişim. Ama farklı bir cevabın da, Erdoğan’a ilişkin önyargılı bakış açısını değiştireceğinden kuşkuluyum.

Balyoz ve Ergenekon davaları sürecinde ayyuka çıkan kutuplaşma sürecinde sizin de katkınız olduğunu düşünüyor musunuz?

Bazen kendime karşı öylesine birikmiş ve yaygın bir öfkeye tanık oluyorum ki, cidden şaşırıyorum. O kadar ki, bu sorduğunuz benim de aklımdan geçiyor. Ama yok. Bunu kabul etmiyorum. Kutuplaşmaya katkı, başka bir anlam ifade ediyor.

Sizin gözünüzde liberallerin içinde nasıl bir ayrım oluştu?

“Liberaller” diye ifade edilen kesim bakımından bir ayrılma olduğu kanısında değilim. Kaç tane isim sayacaksınız?

Mahçupyan ve Bayramoğlu dışında aklımıza isim gelmese de, Murat Belge’nin tabiriyle, liberaller bir avuç kişiden oluştuğu için iki isim de olsa önemli değil mi?

O kadar küçük bir kesim içinde bu kadar az sayıda isimden bahsediyorsak zaten kafa yormaya değmez. Etki açısından bakıyorsanız, Ali Bayramoğlu, Etyen Mahçupyan’ın bugün liberal olarak etiketlenmiyor olması büyük bir kayba yol açmadı. Liberal düşünce en önemli beyinlerini yitirmedi. Liberaller çok ciddi bir güç kaybetti tabii ki, ama onlar ayrıldı diye değil. Ne Türkiye’de ne dünyada liberallerin şu anda çok fazla karşılık bulabilecekleri bir fotoğraf var. 2003-2005 yıllarında bin bir hakaret yiyerek, neredeyse can güvenliğimizi tehlikeye atarak savunduğumuz Avrupa Birliği’nin (AB) şu hâline baksanız! Bana bugün “AB’ye girelim” deseler, “Nereye; bir dakika, düşünelim” derim.

AKP’li Aziz Babuşçu, 2013’te liberallere yönelik olarak “10 yıllık iktidar dönemimizde bizimle paydaş olanlar gelecek 10 yılda paydaşımız olmayacak” demişti. Ama siz, liberallerin son dönemdeki geri plana çekilişini AKP’nin tavrı ile sınırlamadan, liberallerin dünyadaki yerinin değişimiyle de bakıyorsunuz?

AB içinde son dönemdeki ivmeye, yani Macaristan’a, Polonya’ya bakın; Çin’e, Rusya’ya bakın; hatta ve hatta Donald Trump’ın yükselişinin hayretle izlendiği ABD’ye bakın. Genel, küresel ve dönemsel bir olgudan söz ediyorum. Konuya bu bağlamda yaklaştığım vakit, Türkiye’de özgür düşünce ortamının içinde bulunduğu durum, liberal ortam vs. gibi konuları bir AKP İl Başkanı ya da bir iki etkisizleşmiş isim üzerinden okumak çok anlamlı gelmiyor. Dünyanın ve Türkiye’nin, şu tarih döneminde liberallere dönüp, “Bize müsaade” deyip en azından bir süreliğine başka bir gezegene geçmiş olmalarıyla bir ilgisi var.

Bayramoğlu ve Mahçupyan’ın çabalarının bir tanımı da olabilecek melezleşme, farklı mahallelerle kaynaşma sizce önemli değil mi?

Ne kaynaşmasından söz ediyorsunuz! AKP’nin bugün üzerinde yerleşik bulunduğu toplumsal kesimler ya da fikrî ortam

bunlardan etkileniyor mu? Etyen Mahçupyan ya da Ali Bayramoğlu'ndan çok etkilenen AKP teşkilâtları mı var, halk kesimleri mi var? AKP iktidar çevreleri açısından bu isimleri şu dönemde değerli kılan en önemli özellikleri, bizim aramızda yer almıyor olmaları. Yani AKP'nin zorbalığına ve zulmüne ve faşizme gidişine karşı çıkmıyor olmaları.

Turgut Özal'a danışmanlık yaparken, sizin için "Eski Maocu neyi, ne kadar etkileyecek" denseydi?

Denmedi. Denemezdi de. Benim o dönemde hangi konuda, nerede durduğum biliniyordu. Benim danışmanlık yapmamı Turgut Özal'ın kendisi bana teklif etti. Dolayısıyla, rahmetli Özal, neyi etkileyebileceğimi düşündüyse, o etkiyi yapabilmem için beni yanına davet etti.

Bir köşe yazarının tabanı ne kadar etkileyebildiği tartışılır, ancak Özal örneğinizdeki gibi siyasîlerin kulaklarının duymaya ne kadar açık olduğu, örneğin Erdoğan veya Davutoğlu'nun ilgili isimlerin fikirlerini kayda değer bulması da bir etki alanı değil mi?

Bakın, entelijansiyanın, aydınların bu sıfatları taşımasına ilişkin birtakım genelgeçer ölçüler var. Türkiye'de bugün fikir ortamı boğuluyor, insanlar tutuklanıyor, yargı baskısı altına giriyor, birçoğu işini kaybediyor, televizyonlar ambargo uygulamaya başlıyor. Bir McCarthyist hava esmeye başlamış durumda. Bütün dünya, Türkiye'de düşünce özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün, basın özgürlüğünün ayaklar altına alındığında hemfikir ve buna karşı giderek artan oranlarda sesini yükseltiyor. Ülkenin bir bölümü yerle bir ediliyor. Olağan dışı durumlar yaşanıyor. Ve sizinle aynı kabile mensubu gibi görülen bir-iki adamı, bu kaygı verici tablonun simgesi sayılan "devlet büyükleri"nin uçağında görmeye alıştık. Bu pozisyonu temsil eden, fikir ortamını boğazlayan, insanları oksijensiz bırakan, aydınları konuşamaz hâle getiren, işsiz, parasız bırakan, insanlara zulmeden mekanizmanın çarklarını işleten

adamların arzuhalcisi gibi, ellerinde kâğıt kalem, uçaktalar. Büyük bir insan kitlesine karartılan ekranlar onlar için sonuna kadar açık.

Mahçupyan'ın Akşam'daki köşesine son verildiğini ve T24'e verdiği söyleşide bazı televizyon kanallarından da bir süredir davet almadığını söylediğini okuyucu için not düşelim. Siz bu isimleri "suç ortağı" olarak mı görüyorsunuz?

Üzerlerinde fazla konuşmayı anlamlı ve gerekli bulmuyorum. Fotoğraf ortada.

Ali Bayramoğlu, Mezopotamya Ekspresi kitabınızın tanıtımında olan sayılı davetlinizden biriydi. Dolayısıyla bir dostunuz hakkında da bunu söylüyorsunuz.

Tabii, bu kişilerle uzun yıllar yakın arkadaşlık yaptık. "Dost değildik, yakın arkadaş olmadık" demiyorum. Siyasetin, insan ilişkileri bakımından hüzün verici yanları da var. Şayet dostluklarınız, siyasî zemin üzerinde inşa olmuşsa, daha başka ve çok daha kalıcı ve olması zorunlu insanî temellere dayandırılmamışsa, dayanıklı olmayabiliyorlar. Bu da işin hazin tarafı. Hayatınız allak bullak edilirken ve hatta can güvenliğinizi tehlike altında hissederken, yakın dostlarınızı yakınınızda bulursunuz. Bizler, bazı eski dostlarımızı, bize husumet besleyenlerin yanında yer aldıkları uçak fotoğraflarında ve televizyon ekranlarında görür olduk.

İki ismin eleştirildiklerinde söyledikleri de mealen şu: "Biz sizin yapmadığınızı yapmaya, AKP tabanına da odaklanarak sosyolojik, daha bütünlüklü ve derinlikli gündem-AKP analizi yapmaya çalışıyoruz, iktidarı desteklediğimiz kadar eleştiriyoruz da."

Ben çok net bir şey söylüyorum: Türkiye adım adım faşizme gidiyor; üzerinde faşizm yazan merdivenin basamaklarını çıkıyor ve bir hayli de yol aldı. Bunun göstergeleri de var: bir kişi işini kaybediyor, iki kişi gazetecilik yaptıkları için casusluktan yargılanıyor, üç kişi ambargo

görüyor, dört kişi hapse atılıyor, önüne gelen hakaret yiyor, kişilik katline maruz bırakılıyor. Bütün bunlar olduğu sırada liberal denilen entelektüeller arasında iki üç kişi, Hazal Özvarış'ın bana söylediği anlamda, meğerse çok daha derin bir sistem eleştirisi yapıyormuş. Ne güzel. Gerçi bugüne kadar fark edememişiz ama olsun. Hazal Özvarış'a bu konuda gözümü açmış olduğu için teşekkür borçluyum.

“Türkiye adım adım faşizme gidiyor” ifadenize karşı, “Faşizm ordulaşmış bir halk gerektirir, bugün ne kitlesel bir milisleşme var, ne de bunun zemini” diyecek birine ne dersiniz?

Öyle bir şey yoksa Osmanlı Ocakları denemesi nedir?

Sizce “faşizme gidiş”te yeterli bir veri mi?

Troller nedir? [Nazi Almanya'sının Propagandadan Sorumlu Bakanı] Goebbels'in propaganda timlerine troller kadar benzeyen hiçbir şey yok Türkiye'de. Futbol seyircileri içine sokulan 1453 damgalılar nedir? Paramiliter örgütlenme eğilimleri nedir? Bunların hepsi faşizmin ayak sesleri.

Sizin yakın gelecek için Türkiye öngörüleriniz ne?

Faşizme ve iç savaşa gidiyor, diyorum ve bir şey daha diyorum, miras aldığımız Türkiye'yi bundan beş on sene sonra bulamama ihtimalimiz var. Bundan sonra ne olacak bilemiyorum. Böyle bir bölgesel ve uluslararası konjonktürde faşizm ve iç savaş tehlikesinin eşliğinde dolaşıyoruz ve maazallah adımımızı da oraya doğru atarsak beş on sene sonra nerede oluruz bilemeyiz. Ülkenin geleceğine ilişkin çok endişeliyim ve Erdoğan'a ilişkin en büyük rahatsızlığım da onun direksiyonda olduğu bir arabada bu istikamette gidiyor olmak.

Sizce kaçınılması mümkün olmayan bir durum mu söz konusu?

Kürt meselesinin çözülmesi, bundan iki üç sene önce konuştuğumuzdaki bağlamını kaybetti. Sadece Türkiye'nin Kürt meselesi yok, bölgenin var. Son bir iki ay içinde devlet

yöneticilerimizin en fazla telaffuz ettiği sözcükler, PYD-YPG. PKK'dan daha fazla telaffuz ediyorlar, ABD'ye laf anlatmaya çalışıyor.

Dolayısıyla “Beş on sene sonrası felaket olabilir” kaçınılmaz olarak da gördüğünüz bir akıbet mi?

Kaçınılmaz demeyelim.. Ama olağanüstü derecede kaygılıyım.

Gündeme dair pek çok kaygınızı paylaşan Hasan Cemal ve Murat Belge'nin bugünden geriye bakarak yaptıkları muhasebe özetle şu oldu: “Ben değişmedim, Erdoğan değişti.” Siz bu görüşü paylaşıyor musunuz?

Hasan'ın onu niye öyle söylediğini anlayabiliyorum; “Ben bundan beş on yıl önceki temel pozisyonlarımı değiştirmedim” diyor. Ben de o açıdan “kandırıldık” lafına itiraz ediyorum. Gerçi, Murat'ın “kandırıldık” a ilişkin yorumu da sözcüğün yalınlığından daha nüanslı idi. Biz kandırılmadık, bizim belli pozisyonlarımız vardı. O pozisyonlarımız Erdoğan ve AKP ile kesiştiği zaman beraber yürüdük. Biz Erdoğan'ı desteklemiyorduk, bir projeyi destekliyorduk; “Türkiye demokratik bir ülke olsun,” “Türkiye'de askerî vesayet olmasın,” “Türkiye'deki darbe zemini kalksın” diyorduk. Dolayısıyla, ne değiştik ne kandırıldık. Bir dönem birlikte yürüyor gözüktüğümüz bazı insanlar ile bir yol ayrımında, yollarımız ayrıldı. “Ben değişmedim, o değişmedi”den ziyade, bir dönem -uzun bir geçmişi de zaten yoktu- bir arada -birlikte de değil, bir arada- yürünmüş yollar ayrıldı. Böylesi, daha doğru ve gerçek bir tanımlama bence.

Ancak 2009'daki bir konuşması sonrası şu sözleriniz de var: “Erdoğan'ın iflah olmaz karşıtı olmayanlar bilir, Erdoğan bir gönül adamı. (...) Tüm başbakanları, cumhurbaşkanlarını silip geçti.” Bu projeden ziyade, Erdoğan'ı da destekleyen bir pozisyon değil mi?

Benim yazdığım her şeyde o sıradaki düşüncem ve duygularım vardır. Bir sonraki adımın hesabıyla yazı yazmam. O konuşmayı da hatırlıyorum, müthiş duygulanmıştım, fevkalâde bir konuşmaydı ve ilkti. Başbakan sıfatını taşıyan hiç

kimse buna benzer bir konuşmayı yapmamıştı. Bu gözlemimi ve duygularımı da yazıya döktüm. Şimdi aldanmış mı oluyorsun? Hayır. Hakikaten öyle bir konuşmayı daha önce kimse yapmadı. Peki, bugün ne? Onu o izah etsin, ben neden aldanmış olayım! Benim aldanmış olmamdan çok daha önemlisi, onun kendisine aldanmış olması, onun kendisini aldatmış olması.

Elbette tutku içeren bir yazı okumak, yavan bir gazetecilik metninden daha ilginç ancak, Erdoğan karşıtı veya yanlısı olsun, bir yazar beş sene sonrası için de yazmaya borçlu değil mi?

Ben de onu diyorum, beş sene sonrayı hesap ederek yazı yazmıyorum. O ânı niye ve nasıl algıladığımın bilinciyle yazıyorum. İleriden bakıldığında şöyle bir dönemmiş denilebilir, sonra başka bir şey olduğunda arada neler olduğunu analiz edersin. Yoksa, yanılmaz papa gibi ne yazıyorsam bundan 40 sene sonra "Bak, adam ne demiş" dedirtecek yazıyı nasıl yazar insan? Öyle yazı yazmak bu kadar değişken bir dünyada, değişken bir bölge ve ülkede mümkün değil zaten. Nostradamusluk bizim işimiz değil, olmamalı.

İleride arşivlerde yer alacak yazılara bakanlar, o yazının içinde yazıldığı maddî ortam ve ruh hâli üzerine ipucu elde etmiş olur. Bizlerin, özellikle de benim, yazılarım arasında ilerde geçerliliğini yitirmiş onlarca yazı var. Ama, "Bravo, nasıl da görmüş ilerisini" dedirtecek binlercesini de bulabilirsiniz. Örneğin, dersine iyi çalışmış bir röportajcı, Türkiye'de Sovyetler Birliği'nin dağılışına, Soğuk Savaş'ın sona ereceğine ilişkin öngöründe bulunan tek aydın ve gazeteci olduğumu bilecektir.

Sorguladığımız kehanet yazılarının tutturulması değil, Erdoğan veya başka bir lidere verilen aşırı destek.

Şunu söylemem lazım: Erdoğan'ın liderlik yetenekleri, kapasitesi, karizması, tarihî önemi bence tartışma dışı. Tekrar ediyorum, yaman, usta bir siyaset adamı ve lider figürü. Ama bunu görmek, onu desteklemek anlamına gelmiyor,

tam tersine tam da bu özellikleriyle ülkeyi felakete götürmesi demek. Ve karşı duruyorum buna, karşı durunca da ezip geçiyor. Ama "Niye bu adamı 2002-2012 arası böyle görmedin" diye eleştiriyorsanız... Mevcut iktidar ve Erdoğan'a, birçok insanla paylaştığımız, ülkemiz ve halkımız için yararlı olacağını düşündüğüm projemize yani özgür, demokratik ve çoğulcu bir Türkiye'ye doğru yol alabilirliği ihtimallerine binaen, yol aldıklarını gördüğüm noktalarda destek oldum. Ama, o, önünde farklı tercihler varken, çeşitli nedenlerden dolayı başka bir yola girdi ve sonra da ipler koptu. Toplumların tarihî değişimi içinde beraber yürüyorsunuz, sonra yollar ayrılıyor, bazen ayrılan yollar tekrar bir yerlerde buluşabiliyor. Şu an için, ilerde buluşamayacakmışız algısına sahip olduğum bir ayrılık söz konusu. Geri dönüşünü imkânsız kılacak bir uzaklığa savrulmuş ve hızla yol alıyormuş gibi görünüyor. [Cengiz Çandar'la vedalaşmadan önce söyleşiye dair aklına takılan bir şey olup olmadığını sordüğümüzde, "Biz değil, Erdoğan değişti" cümlesine neden katılmadığına dair eklemeler yapıyor, kayıt cihazını açıyoruz.]

"Bu değişim meselesi Erdoğan için geçerli olduğu kadar, bizim için de geçerli. Hiçbir şey statik değil. İnsanlar, toplumlar değişiyor; iç ve dış nedenlerle ortaya çıkan tercihler sonucunda siyasî karar sahipleri bir yola, siz başka bir yola girebiliyorsunuz. Bizde "Türkiye'nin demokratikleşmesi amacı doğrultusunda tarihi ilerletebiliriz" algısı oluştuğu anda, AKP'yi destekledik. Ve bir noktadan sonra da yollar ayrıldı. Bunu söylemişim. Ama bunun ötesinde, bizim kendimize ilişkin olarak değerlendirmemiz gereken başka bir husus daha var. Eğer biz siyasî İslam ve o çerçevede AKP, Türkiye'nin toplumsal ve tarihî özellikleri konusunda daha farklı, sağlam, oturaklı bir algıya ve değerlendirmeye sahip olsaydık, o zaman AKP'ye karşı daha mesafeli olabilirdik. Açtığımız avans, verdiğimiz kredi daha farklı olabilirdi. Dolayısıyla Ergenekon ve Balyoz gibi süreçler konusunda da daha duyarlı olabilirdik.

Şu anda Türkiye'deki faşizan gidişte, siyasî İslam'ın ve Türkiye'deki İslamcı hareketin DNA'sının önemli payı var. Siyasî İslam ve Türkiye'deki yansıması hakkında daha bilgili olursa, laikçilerin siğ eleştirel yaklaşımından farklı, sağlam çözümler yapılmış olsa, bugünkü durum daha farklı olabilirdi.

Laik bir isimden ziyade, Filistin'de gördükleri ardından İslam'ı ve İslamî camiayı hayatının içine alan sizin bunu söylüyor olmanızın ayrıca bir önemi var. Dolayısıyla yanıtınız kıymetli olacak, sizinle toplum arasına ne girdi?

Türk İslamcılığı ve siyasî İslam'ın demokrasiyle bağdaşabilirliği konusunda benim de fazla iyimser bir bakış açısı geliştirdiğimi söyleyebilirim. Ama bunun benimle toplum arasına bir şeyin girmiş olmasıyla bir ilişkisi yok.

Bunun, İslamcı hareketin DNA'sını belirleyen toplumla ilişkisi yoksa, neyle var?

Önce, şu Filistin'de gördüklerim konusuna değineyim: Benim Filistin tecrübemde, 1900'lü yılların son çeyreğinde, hatta Yasir Arafat'ın 2004 yılında ölümüne kadar geçen dönemde siyasî İslam'ın Filistin halkının mücadelesinde fazla bir rolü bulunmuyordu. Yani, Filistin İslamcılığını temsil eden Hamas bu dönemin büyük bölümünde ortada yoktu. Dolayısıyla, siyasî İslam'a ilişkin bugünkü değerlendirmemin o günkü değerlendirmemden farklı olması anlaşılır bir şeydir.

İfademizin kaynağı 2012'de T24'e verdiğiniz söyleşide kullandığınız şu ifadeler: "Filistin halkının içinde yaşadığım dönemde, insanların Müslüman olmasıyla devrimci olmaları arasında hiçbir çelişki olmadığını gördüm. Ve, İslam'ı daha iyi, daha derinlemesine bilmek zorunda olduğuma hükmettim." Ama İslamcılığı ayrıştırarak odağına Türkiye'yi koyduğunuzda, eksik yorumladığınızı düşündüğünüz noktalar ne?

Türkiye'deki siyasî İslam'ın Erdoğan otokrasisine evrilebilme özelliğini göremedik, görmeliydik. Eğer demokrasi ve otoriter rejim konularında, Batı entelijansiyası kadar sağlam kavrayışlarımız ve

tecrübelerimiz olsaydı bunu görebilirdik. Ayrıca, geniş bir perspektife sahip olarak olayları değerlendirme alışkanlığı, Türkiye'de Erdoğan'ın otoriterleşmeye savrulmasının, uluslararası trendler üzerinden de okunabilmesini mümkün kılardı. Yani Erdoğan'ın bir anlamda küresel bir trendin Türkiye izdüşümü olduğunu bize gösterebilirdi.

Çin'in bugün başkanı olan Xi Jinping ülke tarihinde görülmeyen otokratik bir eğilim yansıtıyor; "Mao'yu solladı" ya da "Çin Mao'dan bu yana böyle şey görmedi" deniyor. Hindistan'a bakıyorsunuz, başbakanı İslam karşıtı Hindu milliyetçiliğinin en çarpıcı isimlerinden olan ve büyük bir seçim zaferiyle iktidara gelen Narendra Modi otoriterleşme eğilimleri gösteriyor. Çin ile Hindistan nüfusunun toplamı dünya nüfusunun yarısı neredeyse. Avrupa Birliği içinde de benzer otoriterleşme trendi söz konusu. Viktor Orbán Macaristan'da rakipsiz başbakan, onun benzeri eski Polonya Başbakanı Jaroslaw Kaczynski ülkesinde perde arkasında iktidar sahibi. Onun "Kanun ve Adalet Partisi" de büyük bir seçim zaferiyle Polonya'da iktidara geldi. Modi, Orbán, Kaczynski "dinci," milliyetçi, otoriter eğilimli tipler. Yakın çevremizde de benzer görüntüler var. Suriye'de Beşşar Esad. Arap Baharı'ndan askerî vesayet ülkesi olmaya yol almış Mısır'da Abdülfettah Sisi. Hemen kuzeyimizde, Rusya'da bir milliyetçi otokrat Vladimir Putin "Büyük Güç Rusya'yı canlandırmak istiyor. Bizdeki Osmanlıcılığın Rus versiyonu yani. Dolayısıyla, Erdoğan'ın çizdiği portre "Zeitgeist"a, yani "zamanın ruhu"na uygun.

Biz Türk entelijansiyası olarak 2000'li yıllardan sonra dünyada başlayan bu trendi görüp, "Bunun bizim ülkemizdeki yansıması ne olabilir? Bunun ideolojik dayanakları ne olabilir" diye sorsaydık, belki o zaman siyasî İslam ve milliyetçilik arasındaki karşılıklı etkileşim ve akışkanlığı yakalayabilirdik. Ama biz konulara yüzeysel ve güncel siyaset üzerinden eğildik.

Dolayısıyla, sadece aydın kimliği kapsamında değil, gazeteci olarak da mı eksik davrandınız?

Burada bir tespitte bulunmak istiyorum. Bu ülkenin fikir hayatını, birkaç istisna dışında, genel olarak gazeteciler şekillendiriyor, akademik dünya değil. Eğer bir ülkenin fikir akımlarının bayrak taşıyıcısı köşe yazarları olursa, bu ülkenin entelektüelleri yüzeysellikten kurtulamaz. Çünkü gazetecilik özü itibarıyla yüzeysel bir iştir, günlük yaşanır. Gazeteci "bugün ne oldu"nun haberini verir, köşe yazarının "niye oldu," "bu iş nereye gider"i yazması beklenir. En analitik yazıları dahi yazsanız, sıcak gündemi takip etmek zorundasınızdır, ondan kopamazsınız. Bir ülkede entelijansiyayı, esas olarak gazetecilerin oluşturması eksiklik yaratır. Bizde durum, tam da budur.

Bugünkü düşünceleriniz olsa, neyi farklı yapardınız? Sorumuzun yanıtı çok geniş bir zaman dilimini kapsıyor olabilir, ancak insanların özellikle merak edecekleri şu olacak: Çandar'ın geriye dönme şansı olsa AKP'ye yine aynı desteği verir miydi? Ve sizce liberal cenahın desteği olmasaydı AKP bugünkü kadar güçlenebilir miydi?

Ben 10 yıla yakın süre, üniversitelerde Modern Orta Doğu Tarihi dersi verdim. İlk dersim hep, tarih metodolojisi üzerineydi. Tarihin "şöyle olsaydı, ne olurdu" ile asla ilgilenmediğini, "olmuş olan"ın hikâyesi ve yorumu olduğunu anlatırdım. Her sınavda da mutlaka buna ilişkin puan değeri yüksek bir soru sorardım. Dolayısıyla, bu sorunuza duymak istediğiniz gibi cevap vermek, benden sıfır alırdı. Bir kez daha tekrar edeyim: Biz AKP'ye geçmişte destek vermişsek, belirli nedenlerle, o dönemin şartları içindeki o AKP'ye vermişizdir. Bu AKP'ye vermezdik. Bu AKP'ye vermiyoruz da zaten. Bütün sıkıntılara göğüs gererek, Türkiye'nin faşizme sürüklenmesine karşı koymaya çalışıyoruz. Bundan 10 yıl sonra, "Gelinen bu duruma bakarak, Türkiye'nin faşizme sürüklenmesine karşı koymaya çalışmış olmanızı doğru buluyor musunuz" diye bir soru soramayın diye... Bu uzun ama 40 yıllık meslek hayatımın son birkaç yılına odaklanmış söyleyişi noktalarken, beni tanımadan, meslek

kariyerimi doğru dürüst bilmeden iftiralar savurmayı, çamur atmayı, ileri geri konuşmayı, hatta kişilik katli yapmayı kendinde hak görenlere karşı söylenmesi gereken bir çift sözüm olmalı. Bunu en iyi şekilde, birkaç gün önce Ahmet Hakan ifade etti. Kendi yazı geleneğine bağlı kalarak, ondan alıntılıyorum:

"Rahmetli babam İran İslam Devrimi'ni, onun Tahran'dan aktardığı ateşli gözlemlerini okuyarak takip etmişti. Her dönemde öne çıkmış bir gazetecidir: 28 Şubat'ta dik durmuştur. Başına açılan bin türlü belaya rağmen Kürt sorunu konusundaki duruşundan milim taviz vermemiştir. Filistin sorununu gündeme o taşımıştır. Ortadoğu'yu hepimize o öğretmiştir. Vefasızlık bu değilse... Nedir Allah aşkına!"

Hidayet Şefkatli Tuksal: Ahmet Altan suçluysa, o davalara sahip çıkan siyasîler niye dışarıda geziyor?

03.10.2016

Hidayet Şefkatli Tuksal: En çok haksızlığa liberaller uğradı, Ali Bulaç yalnız bırakıldı, muhafazakâr mahalle ikiye ayrıldı

“Silivri’deki yerleşke, en son teknolojik donanım, azami güvenlik, engelli hükümlüler için oluşturulan odaları ve 11 bin 16 kişilik kapasitesiyle dikkat çekiyor. Modern ve hijyenik koşulların tam olarak sağlandığı mutfağı ve günde 30 bin ekmek çıkarabilecek kapasitedeki ekmek fırını, çamaşırhanesi, bulaşıkhanesi olan yerleşkede, açık görüş yerlerinde çocuklar için oyun parkları da bulunuyor.” Anadolu Ajansı’nın Mart 2008’de “Avrupa’nın en büyüğü” diyerek yukarıdaki ifadelerle servis ettiği haber, Silivri Cezaevi’ne ilişkin. Giriş çıkışların göz taraması ile yapılacağına duyurulduğu habere göre, inşaatı yakın zamanda tamamlandıktan sonra Silivri’ye transfer edilen mahkûmlar “Avrupa standartlarındaki” bu cezaevinde kaldıkları için “şanslı” olduklarını söylüyorlar: “Burada insanın evinde bile bulamadığı sosyal yaşam için her şey var. Sunulan, lüks yaşamın üstünde bir yaşam tarzı.”

Aradan geçen sekiz yıl, ajansın haberinin doğruluğu hakkında içeriden bilgi verebilecek binlerce insan yarattı. İçeriye girmeyenlerden kimi Silivri Cezaevi mahreçli kitapları okudu, kimi davaları izlemek için sayıları artan minibüslere veya 303B numaralı otobüslere bindi, kimi bir gazetecinin başka bir gazeteciye yatağını ısıtabilmesi için damacanaya ılık su doldurmasını tavsiye etmesine tanık oldu. Sekiz yılda çok şey değişti, ama Silivri Cezaevi’nin Türkiye’nin siyasî gelişmelerinin aynası olma statüsü değişmedi. Adalet zar attı; Silivri mağdur da gördü, iktidardan kopardığı ısırtıklarla o mağduriyetlerin sebebi olmuş bir kısım muktedir de.

Ergenekon, Balyoz, KCK ve şike davaları, iktidarın tarifiyle “FETÖ kumpası”nın ürünlerine dönüşürken, eski Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ’dan Cumhuriyet’in müteveffa yazarı

İlhan Selçuk'a, Prof. Büşra Ersanlı'dan Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım'a, gazeteci Ahmet Şık'tan Emekli Orgeneral Hasan Işsız'a uzanan "Silivri'de yargılanan ve/veya tutuklu yatanlar" listesi, yerini yenisine bıraktı. 15 Temmuz darbe girişimi ertesinde, bugün Ali Bulaç, Ahmet ve Mehmet Altan, Şahin Alpay, Ahmet Turan Alkan Silivri Cezaevi'nde tutuklu. Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi'nde yatanlar arasında ise Nazlı Ilıcak ve Nuriye Akman ile Özgür Gündem davasından Necmiye Alpay ve Aslı Erdoğan da bulunuyor.

Listedeki isimler ve suçlamalar farklı ancak Silivri Cezaevi'nin yanı sıra dünden bugüne değişmeyen başka manzaralar da var: telaş, korku hak ihlalleri ve ihlallere ilişkin suskunluk. Konuşmanın olası tehlikelerinden öte izahının da zor olduğu bu dönemi nasıl izlediğini öğrenmek için Mardin Artuklu Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nde öğretim üyeliği yapan Yrd. Doç. Hidayet Şefkatli Tuksal'ın kapısını çaldık. Zira vicdan sicilini zaman ayarlı suskunluklarla doldurmayan Tuksal, içinden geçtiğimiz dönemin muhafazakâr dünyada yol açtığı kırılmaları da aktarabilecek sayılı isimden biri.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra imam hatip okullarında öğretmenlik yapan Tuksal, 1990'larda hazırladığı doktorasını Kadın Karşısı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri başlığıyla kitaplaştırdı. Başkent Kadın Platformu gibi sivil siyaset alanlarında ciddi bir mesai harcadı, kadın haklarını savunduğu için bazı dindar çevrelerde eleştirildi. Tuksal, gazete yazarı olarak görüşlerini önce Star gazetesinde, ardından Ahmet Altan'ın yayın yönetmenliği döneminde Taraf'ta paylaştı. Son dönemde yazıları serbestiyet.com sitesinde yayımlanan Hidayet Şefkatli Tuksal, gönderdiğimiz yazılı sorularda, söz, tutuklama gerekçesi olarak Taraf'taki yayınları da öne sürülen Altan'a gelince, şunu not düşüyor:

"Birileri sormaz mı, eğer Ahmet Altan suçluysa, o davalara siyaseten büyük bir coşkuyla sahip çıkan siyasetçiler neden dışarıda geziyor? Böyle bir suçlamanın eninde sonunda o süreçte siyasi sorumluluğu elinde tutanlara uzanabileceğini düşünemiyorlar mı? Gerçekten aklım almıyor."

Tuksal, muhafazakâr mahallenin bölündüğünü, dostlukların son bulduğunu vurgularken, tutuklanan İslamcı yazar Ali Bulaç'ın yalnız bırakıldığını belirtiyor, diğer yandan başlangıçta AKP'ye destek veren liberallerin en çok haksızlığa uğrayan grup olduğunu anlatıyor.

Söyleşiye Fethullah Gülen cemaatinin kendi gözünden biyografisini yazarak başlayan Tuksal'ın yanıtları için buyrun.

Fethullah Gülen cemaatini, filizlendiği 1970'lerden itibaren siz nasıl izlediniz? Yapı, Hidayet Şefkatli Tuksal'ın gözünde on yıllar içinde hangi çıkışlarıyla, nasıl şekillendi?

1970'lerde çocuktum, etrafımda bu yapıyla ilgili herhangi bir belirti yoktu. 1980'de ilahiyata başladığımda cemaatten öğrenciler vardı, sessiz kendi hâllerinde insanlardı ama bizi en kızdıran özellikleri başörtüsü yasaklarına karşı protestolara katılmamaları, derslere girip çıkmalarıydı. 90'lardan itibaren okullar, dershaneler, sağlık kurumları ile belirginleşmeye başladılar. Ben hiç içlerinde olmadım, ama arkadaşlarım vardı, cemaate bağlılıkları çok güçlüydü, cemaat adeta bütün hayatlarının merkezinde yer alıyordu.

O zamanlar, daha çok cemaatin insan devşirme siyaseti dikkatimi çekiyordu. Öğrencilikten itibaren el attıkları genç talebelerin önce aileleriyle aralarına saygılı bir mesafe koymalarını sağlıyorlardı. Çocuklar ailelerine karşı çok saygılıydılar ancak cemaatin hiyerarşisi içindeydiler, ailelerin çocukları üzerinde herhangi bir salâhiyeti kalmıyordu. Çocuğun geleceğine, mesleğine vs. cemaat karar veriyordu. Bir de hiçbir şeyi tartışmamaları,

adeta görünmez, fark edilmez olmayı bir davranış tarzı olarak benimsemeleri dikkat çekiyordu. Üniversitelerde, bürokraside, her yerde böyle sessiz sedasız, hiçbir şeye karışmayan tipler olarak görüyorduk cemaat mensuplarını. Bunu bir tür kişiliksizlik olarak algılıyorduk. Cemaat şemsiyesi altında kendi kişiliğini kaybetme, cemaatin bir robotu hâline gelme... Ama onlar bunu bir tür adanmışlık olarak görüyorlardı ve cemaat olmanın bunu gerektirdiğini savunuyorlardı.

28 Şubat sürecinde Fethullah Gülen'in tavırları Millî Görüş camiasını rahatsız etse de cemaate karşı genel bir husumet oluşmadı, zaten o süreçte ordudan atılan askerler nedeniyle cemaat de bir tür mağdur konumundaydı. Ayrıca 90'lı yıllarda cemaatin hem yurt içi hem de yurt dışındaki eğitim, ticaret ve siyasî lobi çalışmaları pek çok kesimden takdir topluyordu.

2000'li yıllar ise cemaatin AK Parti ile atağa geçtiği yıllar oldu; demokratikleşme, askerî vesayetin geriletilmesi, sivil toplumun güçlendirilmesi gibi konularda, Türkiye'de farklı kesimlerden gelen akademisyenleri, yazarları, politikacıları, sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren Abant toplantıları herkesin hatırında. Kalabalık iş adamları, milletvekilleri ile yurt dışı seyahatleri, dinlerarası diyalog çalışmaları, seçimlerde AK Parti'ye verilen destek, medyada etkili kurumların ortaya çıkması vs. gibi pek çok faaliyetle cemaat büyük bir başarı hikâyesini temsil ediyordu. Ancak hikâyenin bu görünen kısmının altında yatan paralel örgütlenme ağlarının etkileri o kadar görünür değildi, bu da kamuoyunda cemaatin zararsız bir hizmet cemaati olarak kabulünü kolaylaştırıyordu. Düşünün, bir yandan emniyetteki adamlarınız Hrant Dink cinayetinin içinde olacak, bir yandan da çok önemli bir adamınız cinayetten sonra kurulan Hrant Dink Vakfı'na çok yakın bir pozisyonda görünecek... [Tuksal, Dink Vakfı Danışma Kurulu üyelerinden,

ağustos ayında vefat eden Cemal Uşşak'ı kastediyor] Ahmet Şık, Nedim Şener ve Hanefi Avcı'nın yazdıkları ve bunun sonucunda başlarına gelenler aslında bu ağlar hakkında ipuçları sunmaya başlamıştı. Ancak o sıralarda Ergenekon ve Balyoz davalarının yarattığı atmosfer, bu ipuçlarının ıskalanmasıyla ya da bilerek ihmal edilmesiyle sonuçlandı. Daha sonra kaset skandallarında da aynı ihmal yaşandı diye düşünüyorum. Cemaatin bir şekilde müdâhil olduğu düşünülen daha pek çok olay yaşandığı hâlde yeterince ciddiye alınmadığı ve etkili bir karşı koyuş politikası oluşturulmadığı için, önce 17-25 Aralık süreci, sonra da 15 Temmuz darbe girişimleri ile -cumhurbaşkanının çeşitli vesilelerle ifade ettiği gibi- hiç ihtimal verilmeyen kanlı bir finalle bu günlere geldik.

Gülen'in vaazlarını öne çıkaran hangi özellikleriydi? Nur cemaati içinde Gülen cemaatini ayıran ne oldu? Diğer cemaatlerden hangi noktalarda farklılıklar gösterdi?

Ben Gülen'in vaazlarını özel olarak takip etmedim ama o zamanlar kasetler hâlinde yayılıyordu. Hadis söyleşileri şeklinde takdim edilen bir setten bazılarını dinlemiştim, hadiste doktora yaptığım için. Geleneksel bir tutumu vardı, bir otorite yetkinliği içinde konuşuyordu, kaynaklara hâkim görünüyordu. Bence bu görüntü, onun hem cemaat içindeki hem de diğer dindar insanlar arasındaki itibarını artıran bir şeydi. Yani şöyle söyleyeyim: Resmen ilkokul mezunu bir vaiz olsa da, bilgi dağarcığı açısından medreseli bir âlim formatına sahipti. Hatta vaazlarında Batılı felsefecilere de atıfta bulunduğu için, Doğu'yu ve Batı'yı meczetmiş bir âlim görüntüsündeydi.

Grup olarak yayımladıkları dergilerde -Nurculuğa paralel bir tutumla- bilimsel verilerden hareketle "iman hakikatlerini anlatma" gibi bir misyonu yerine getirmeye çalışıyorlardı. Sızıntı dergisi, bugün adından istihza ile söz edilse de, o günlerde dindar insanlardaki büyük bir

ezikliğe çare sunuyordu: Din bilime karşı değildi, bilim de zaten insanı Allah'a götürüyordu.

Gülen cemaatini diğer Nurcu gruplardan ayıran iki önemli faktör görüyorum. Biri Gülen grubunun devlete ilişkin tutumu, diğeri de buna bağlı olarak Risale-i Nur tedrisatının ötesinde plan ve projelerinin olmasıydı.

Genel olarak Nurcular, Risale-i Nur tedrisatını, Batılılaşma dayatmasıyla kendi öz kimliğinden koparılmış insanları mevcut sistemin yozlaştırıcı ve yabancılaştırıcı etkilerinden kurtarmak, imanla beraber Doğulu Müslüman kimliğine geri döndürmek için temel bir yöntem olarak görüyorlardı. Hatta Zehracılar gibi Kürt Nurcular, bunu Doğulu Müslüman Kürt kimliğinin inşası için bir yöntem olarak görüyorlardı. Bu da hemen her zaman devletin kurucu ideolojisine ve devleti temsil eden güçlere karşı doğal bir muhalefeti ana zemin hâline getiriyordu.

İşte, Gülen cemaatiyle diğer Nurcuları ayıran temel özellik, Gülen'in açıkça "devlet" kurumuna sahip çıkmasıyla ortaya çıkan duruş farklılığı oldu bence. Gülen hem antikomünist dernekler kurduğu günlerde, hem de daha sonra, devletin kurucu elit kadrosuna -mesela Atatürk'e-muhalif (hatta belki de düşman) olmakla birlikte, bu kadroyla devlet kurumunu ayrıştırıp, devlete sahip çıkan söylemleriyle diğer Nurculardan farklılaştı. Bu da yine yurdum insanının başka bir ezikliğine hitap eden, başka bir yarasına merhem olan bir politika oldu. Yıllar yılı devleti bir heyula gibi görerek ondan ürken, çekinen insanlar, bu heyulayla başa çıkma yöntemi olarak, sessiz ve derinden yöntemlerle onu ele geçirme fikrine oldukça sıcak baktılar. Gülen cemaatinin halk arasında diğer Nurculara göre daha fazla taraftar bulmasında, devlete düşmanlık etme yerine devleti kendi insanlarıyla yeniden oluşturma idealinin önemli payı olduğunu düşünüyorum.

Şubat, 2015'teki söyleşimizde "O zamanlar kimse cemaat aleyhine açıkça konuşmaya cesaret edemiyordu. İlginç bir korku duvarı vardı. Bir TV kanalı yöneticisi kendisinin cemaat hakkında asla konuşmadığını bir itiraf olarak söylemişti" demiştiniz. 15 Temmuz'a gelene kadar cemaate dair konuşulmayanlar sizce neler oldu? Sizce bu konuşmama hâli hangi makamlara kadar çıktı, ne derece yaygındı? Suskunluğun sebebi ve sonuçları sizce neler oldu?

Şimdi o yöneticinin her gün konuştuğunu söyleyerek lafıma başlayayım. Bir de suskunluk asıl 17-25 Aralık itibarıyla taraflar arasındaki kavganın alenileşmesiyle delindi diye düşünüyorum, 15 Temmuz öncesinde bozuldu yani. AK Parti iktidarıyla birlikte her kurumda pek çok yönetici kadroya kavuşan Gülen cemaatinin, kadrolaşmaları her kurumdan özellikle diğer dindar insanları uzaklaştırdıkları bilinen, ama bir iki istisna dışında yazılıp çizilmeyen bir şeydi. Her şey gizli kapaklı olduğu için insanlar -ne olduğunu ve nasıl olduğunu tam olarak anlamasalar da- bu grubun büyük bir etki kabiliyetine sahip olduğunu hissediyorlardı. En kritik zamanlarda ortaya çıkan kasetler bence bütün bürokratlar ya da siyasetçiler için önemli bir gözdağıydı mesela. Başka yöntemlerle de bürokratlara, siyasetçilere, iş adamlarına enselerinde olduklarını, kendileriyle iyi geçinmek mecburiyetinde bulduklarını sezdiriyorlardı. Makamlarını, işlerini korumak isteyen kişilerin cemaati karşılıklarına almaları cesaret edilemez bir durumdu. Bir de gizli yapılanma olduğu için, gerçek kudretleri tahmin edilemiyordu, bu yüzden daha büyük bir korku hâkimdi. Hatta AK Parti içinde hoşnutsuzluklar ve engellemeler başladığında (cemaatin milletvekili adaylarının elenmesi gibi) bir yerlerden şöyle sözler yayıldığı benim kulağıma kadar geldi: "Elimizde öyle belgeler var ki, istediğimiz anda işlerini bitiririz." Bu önemsenmeyecek bir tehdit değildi, nitekim Erdoğan'ın dershaneleri kapatma bahanesiyle cemaati harekete geçirdiği ve elini açmaya zorladığı söylendi. Yani, suskunluk siyaseti Gülen cemaatinin siyasî tasarruflarının ve hâkimiyet kurma mücadelesinin net olarak ortaya çıkmasını engelliyordu sonuç olarak.

15 Temmuz darbe girişiminde sizi şaşırtanlar neler oldu? Gelişmeleri izlerken sizin kafanızı kurcalayan soru işaretleri nelerdi? “15 Temmuz darbe teşebbüsü faili” deyip iki nokta üst üste koyulduğunda verilen “FETÖ” yanıtı sizi ne kadar tatmin ediyor, etmediği noktalar hangileri? Darbe girişimi, 17-25 Aralık öncesindeki hareket tarzlarını “maceralara girişmeyen” olarak tanımladığınız Gülen cemaati profiline sizce ne kadar uyuyor? Uyuşmazlığı siz nasıl açıklıyorsunuz?

15 Temmuz'da Ankara'daydım ve o korkunç geceyi orada yaşadım. Gülen hareketinden her türlü siyasî komployu beklemekle birlikte, böyle bir darbe girişimini beklemiyordum doğrusu. Hesaplarını halkın korkup evine kapanması, Erdoğan ve ekibinin kolayca enterne edilmesi ve bu başarıldıktan sonra, ülkedeki Erdoğan karşıtlarından oluşan bir siyasî koalisyonla yola devam edilmesi üzerine kurmuş olduklarını düşünüyorum. Buna Batı da asla hayır demezdi ne yazık ki, bundan da eminim. Bu yüzden darbe teşebbüsünün faili oldukları konusunda bir kuşum yok. Ama destekçileri konusunun yeterince ortaya çıkmadığını düşünüyorum. Kimler destek verdi bu olaya, tam olarak bilmiyoruz. Ortalıkta ABD başta olmak üzere, pek çok isim, pek çok iddia var, tam kanıtlanmış bir şey yok henüz. Gülen cemaati mensuplarının pek çoğunun da böyle bir darbeyi beklediklerini ya da onayladıklarını düşünmüyorum. Daha önceki söyleşimizde, Gülen grubunu politik anlamda dengeleri gözeten ve gücünün yetmeyeceği “maceralara girişmeyen” bir grup olarak tanımlamıştım. Meğerse maceralara girişecek bir güçleri varmış, bundan haberim yoktu.

Nurculuk üzerine de çalışan Prof. Şerif Mardin'in 2011'de Neşe Düzel'e söylediği “Gülen organizasyonunun hakiki içeriğini bilmiyoruz” ifadesinin üzerinden yaklaşık beş sene geçti. Sizce bugün organizasyonun içi ve hedefleri artık malûm mu?

Tam olarak malûm olduğunu söyleyemem ama pek çok şey ortaya çıktı en azından.

“FETÖ” suçlaması kapsamında yüzlerce insan tutuklanır, binlercesi işinden olurken, Gülen cemaatine yönelik “Ne istedilerse verdik” ifadesini kullanan

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın en azından tanık olarak dinlenmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Siz Gülen cemaatinin iç yapısı, AKP iktidarıyla ilişkisi ve 15 Temmuz'da olanlar hakkında kimleri dinlemek isterdiniz?

Valla, ben herkesi dinlemek isterim de, şu sıralar kimsenin bu konularda konuşmaya cesaret edebileceğini sanmıyorum.

15 Temmuz'dan sonra Serbestiyet'te çıkan ikinci yazınızda “Şablonlarına uymayan insanları sistem dışına ittiler. Cemaatler de buna karşı sisteme sızarak dâhil olmaya çalıştılar” diyerek “büyük günah sahipleri” olarak “Jakoben-seküler elitler”i işaret ettiniz. Bugün hâlâ bu kesimin temsilcileri olarak kimleri, hangi grupları görüyorsunuz?

İsim isim saymayayım ama hâlâ dindar insanlardan “dinciler/gericiler” tanımlamalarıyla bahseden bütün siyasî ve entelektüel grupları, bahsettiğim Jakoben-seküler elitler olarak görüyorum.

Bu tezde AKP'ye ilk döneminde destek veren, 2010 referandumunda yetmez ama evet dedikleri için bugün de yapılanların sorumlusu olarak gösterilebilen, bir kısmı tutuklanan “liberaller”i nereye koyuyorsunuz? Pek çok konuda ayrışan ulusalcı, sol ve muhafazakâr mahallelerin en çok liberalleri hedefe koymakta ortaklaştıkları fikrine katılır mısınız?

Liberaller maalesef bu ülkede ne İsa'ya ne de Musa'ya yaranabilen, en çok okkanın altına giden, en çok haksızlığa uğrayan grup oldu diye düşünüyorum. AK Parti liberallere cephe aldığında Erdoğan'ı kızdıran çok sert eleştiriler yöneltmişim, hâlâ aynı görüşteyim. AK Parti liberalleri kaybetmekle en büyük kötülüğü kendisine yaptı maalesef.

Sizin de yazdığınız dönemde Taraf'ı yöneten Ahmet Altan'ın o dönemdeki yayınları gerekçe gösterilerek FETÖ üyeliği ve darbecilik suçlamasıyla tutuklandığını öğrendiğinizde ne düşündünüz?

FETÖ üyeliği ve darbecilik iddialarının Ahmet Altan için asla düşünülemeyecek suçlamalar olduğunu düşünüyorum. Birileri sormaz mı, eğer Ahmet Altan suçluysa, o davalara siyaseten büyük bir coşkuyla sahip çıkan siyasetçiler neden dışarıda geziyor? Böyle bir suçlamanın eninde sonunda o süreçte siyasî sorumluluğu elinde tutanlara uzanabileceğini

düşünemiyorlar mı? Gerçekten aklım almıyor. Ben Taraf ekibine açılan davaların, siyasetçilere açılacak davalara altlık teşkil ettiğini düşünüyorum. Onlar da düşünseler iyi ederler.

Hukukî haksızlıkların, şafak baskınları ve uzun tutuklulukların da damgasını vurduğu Ergenekon ve Balyoz davaları sürecinde derslerin alınmadığını ve bugün benzerlerinin tekrarlandığını düşünüyor musunuz? Sizce Türkan Saylan'a sabah baskınına karşı birleşmeyen Türkiye'de bugün de hepsi tutuklanan Aslı Erdoğanlara, Necmiye Alpaylara, Ali Bulaçlara, Ahmet Altanlara sahip çıkılmazsa ne olur?

Hukuk adaleti sağlamak için bir araç olmalıdır; insanları henüz suçları ispatlanmadan cezalandıran bir araç olarak kullanılması yanlıştır. Bütün bahsettiğiniz tutuklamalarda, eğer bir iddia varsa, tutuksuz yargılamayla da davalar sürdürülebilir, bu kadar meşhur insanların şişme botla Yunanistan'a kaçacak hâlleri yok herhalde. Ancak, darbe girişiminden sonra aşırı bir hassasiyet oluştu, özellikle yargıda kimse şüpheli sıfatıyla önüne gelenleri korurmuş gibi bir pozisyona düşmek istemiyor, bu da şu sıralar tanık olduğumuz tutuklamalara yol açıyor diye düşünüyorum. Aslında OHAL'in bu şekilde icra edilmesi, siyaseten hükümeti de zor duruma düşüren bir durum. Hem yurt içinde, hem de Batı kamuoyunda hükümetin otoriterliğe savrulduğu, hukuku baskı altına aldığı iddialarını destekleyen manzaraların yaşanmasını getiriyor bu tutuklamalar. Sahip çıkma meselesine gelince, yargıdaki hassasiyet burada da söz konusu bence, insanlar yapılanları onaylamasalar da, sahip çıkmaya çekiniyorlar. Dolayısıyla, bu insanlara sahip çıkılmazsa ne olur sorusundan çok, sahip çıkılırsa ne olur, başıma ne gelir endişesi daha ağır basıyor maalesef.

Kürtlerin, liberallerin, memurların, akademisyenlerin, gazetecilerin birçoğu işsizlik ve cezaevi çizgisindeyken, toplumsal mutabakatı yakalama ihtimali sizce ne kadar gerçekçi?

İşsizlik ve cezaevi çizgisinde olanlar bize çok kalabalık gelse de, genel nüfusa oranladığınızda düşük bir oran

teşkil ediyor, bu yüzden hükümet toplumsal mutabakat konusunda bu oranı dert etmiyor. Bir başka açıdan bakıldığında ise, sorunuzda bahsettiğiniz gruplardan önemli bir kısmı hükümete karşı yeminli muhalif durumunda. Bu da, bu gruplarla hükümet ve taraftarları arasında bir toplumsal mutabakat arayışını engelleyen olumsuz bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Ancak gene de hiç belli olmaz, siyasî iklim çeşitli vesilelerle yumuşamaya başlarsa, yeni ihtimaller ortaya çıkabilir.

Türkiye'de demokratlık "kimliklere bakma" gibi bir hastalıkla malûl mü? Bütün siyasî çizgiler arasındaki en büyük koalisyonun "kendine demokratlık" olduğu görüşüne ne dersiniz? "Bir arada yaşamak için, devlet kimin eline geçerse diğerini yok saymasın istiyorsak, Türkan Saylan da bizim Ali Bulaç da" denilmesi gerektiğine inanıyor musunuz?

Bu kadar büyük bir genelleme yapamam, her kesimde gerçekten demokrat olan insanlar da var, kendine demokrat olanlar da... Ancak kendine demokrat olanlar, her kesimde çoğunluğu oluşturuyor maalesef. Türkan Saylan ve Ali Bulaç da aslında kendine demokratlara iyi birer örnek sayılabilir. Buna rağmen gerçek demokratlar, ikisini de "bizim" diyebilecek kadar sahiplenmeseler de, onlara karşı hukuk dışına çıkacak bir uygulamaya sıcak bakamazlar.

Ali Bulaç'ın, mesela "Başörtülü aday yoksa oy da yok" kampanyanız sırasındaki tavrına eleştirilerinizi tahmin ederek soruyoruz, darbe girişiminden sorumlu tutularak tutuklanmış bir Ali Bulaç size neler düşündürüyor? Nuray Mert'in "Bir zamanlar İslamcıların en sevgili abisiydi" dediği Bulaç, sizce bugün İslamcı camia tarafından yalnız bırakılıyor mu?

Evet, Ali Bulaç'ın yalnız bırakıldığını düşünüyorum çünkü şu sıralar başka en sevgili ağabeyler revaçta. Bütün Türkiye'ye ve İslamcı camiaya akıl veren Ali Bulaç'ın, cemaatle hükümet arasındaki kavgada yanlış taraf seçmesini ve kendi başına gelebilecekleri öngörememiş olmasını da kaderin bir cilvesi olarak görüyorum. Ancak ben Ali Bulaç'ın ya da Ahmet Turan Alkan'ın, hatta çok hararetli bir taraftar görüntüsü çizse de Nazlı Ilıcak'ın, böyle

bir darbe girişimine destek verebileceğini hiçbir zaman düşünmedim, düşünmem.

Gözlemlerinizi merak ediyoruz; diğer cemaatler bugün Gülen cemaatinin yaptıklarını ve üyelerine olanları nasıl izliyorlar? Daha önce “AKP içinde temsil edilen üç etkili cemaat görüyorum: Menzil, Topbaşlar ve Gülen” dediğiniz için soracağız; bugün Menzil ve Topbaşlar ne kadar etkin? Parti içinde etkin olmaya çalışan dinî gruplar var mı, yoksa diğer cemaatler “siyasete mesafeli olma” şeridinin arkasına mı geçtiler?

Ne kadar etkin olduklarını tam olarak bilmem mümkün değil, ancak daha önceki dönemlerde siyasete gizli saklı müdahil olmak durumunda olan dinî grupların, AK Parti iktidarıyla birlikte daha açık bir şekilde siyasetle ilişkilendiğini görüyoruz. Merhum Ecevit ya da Demirel, Özal, Çiller, Yılmaz gibi pek çok siyasetçi, dinî gruplarla ilişkilendi, onların desteğini almaya çalıştı ve bunun karşılığında da onlara çeşitli kadrolar verildi. Yani bu ilk defa AK Parti hükümetiyle başlamış bir şey değil. Ama en büyük koalisyon bu dönemde gerçekleşmiş gibi görünüyor.

Yaşananlar muhafazakâr mahallede nasıl kırılmalara neden oldu? Sizin “cadı avı” olarak tanımladığınız kurumlardaki tasfiyelere itirazları duyulmayan bu kesimde nasıl, hangi ruh hâlleri hâkim? İslamî dünya içinde ne tür sorular soruluyor? Sürecin kalıcı hasarları sizce neler olacak?

Öncelikle, muhafazakâr mahalle ikiye ayrıldı: 15 Temmuz’un “Erdoğan’ın tiyatrosu” olduğuna inanarak cemaate bağlı kalmaya devam edenler ile bunun kanlı bir darbe girişimi olduğuna inanıp cemaati bir terör örgütü olarak kabul edenler. Birinci grupta yaşananlar çok ağır olduğu hâlde, genelde bir sessizlik hâkim. Seslerini çıkarmak isteseler nerede duyurabilecekler, o da ayrı bir konu ama daha büyük belalara düçar olma korkusuyla herkes kendi başının çaresine bakmaya çalışıyor. Toplu hiçbir hareket yok. Bu sessizlikte, artık kendilerini düşman olarak gören diğer muhafazakâr insanların öfkesini üzerine çekmekten endişe etmelerinin de payı olabilir. Diğer kesim ise büyük bir öfke içinde. Arkadaşlıklar, dostluklar, akrabalıklar son

buluyor. Sürecin en belirgin hasarı “güven bunalımı” olacak galiba. “Alnı secdeye gelenden zarar gelmez” inancı bu süreçte berhava oldu çünkü.

Ayrıca bu OHAL döneminde, aslında cemaat mensubu olmadığı hâlde, mimlenmiş bir bankada hesabı var diye, MEB’e bağlı olarak çalışan bir cemaat okuluna çocuğunu yazdırdı diye, cemaatle ilişkili olduğu iddia edilen legal bir sendikaya üye oldu diye ya da PKK’yla bir şekilde ilişkilendirilerek işlerinden atılan binlerce kişi, büyük bir mağduriyet konusu olarak önümüzde duruyor. Buna, açılması muhtemel daha pek çok davayı eklersek, normal bir döneme geçildiğinde, muhtemelen yıllarca sürececek ve büyük oranda telafi ve tazminatlarla sonuçlanacak yeni bir döneme geçmiş olacağız. Ama bu yaşananların sosyolojik ve psikolojik etkileri çok daha geniş bir alana yayılacak ve laiklik, dindarlık, din kardeşliği, cemaatlerin yapılanma tarzları, öğretileri, aralarındaki ihtilaflar gibi konular daha çok tartışılacak diye düşünüyorum.

İnan Kızılkaya: 92 davam birleştirildi, 441 gün tutuklu kaldım, ne savcı ne yargıçtan bir soru işittim. Mart 2018

İnan Kızılkaya: Kürt gazeteciler “heyecanlı” diye gözaltına alınıyor, kar suyuna yatırılıyor, tutuklulukla canlarını kurtarıyorlar

“Günümüzde artık dünyada meydana gelen her türlü olayı gazeteler yazmakta. Birçok şeyi gazetelerden öğrenmekteyiz. Fakat ne yazık ki o kadar cesur, yiğit ve mert olan Kürtler böyle bir şeyden mahrumdurlar. Ben de siz Kürtleri dünyadaki gelişmelerden haberdar etmek, ilim ve marifetin yollarını göstermek, Kürtçe okuma yazmaya teşvik etmek için bu gazeteyi çıkarıyorum.”

Yukarıdaki satırlar, 1898’de Kürt basın tarihini başlatan Kürdistan gazetesinin kurucusu Bedirhanzadelerden Mikdat Midhat’a ait. İlk beş sayısı Kahire’de, sonraki sayıları sırayla Cenevre, Kahire, Londra, Folkstan ve tekrar taşındığı Cenevre’de hazırlanan gazetenin yayın hayatı, sürgün ve yasaklar nedeniyle Osmanlı topraklarında basılmadan son buldu. Otuz bir sayılık ömründe sadece ilk sayısı yasaksız dağıtabilen gazetenin hikâyesi, yüz yılı aşacak tekerrürlerin başlangıcı.

Kürdistan gazetesi yasaklandıktan 118 yıl sonra, Kürt basınının en önemli yayını olan Özgür Gündem gazetesi, Olağanüstü Hâl (OHAL) uygulamasının ilanından yaklaşık bir ay sonra, polis baskısıyla kapatıldı. Günlük bir yayın olmasına ve sembolik değerine rağmen, Gündem’in kapatılmasına medyada hak ettiği ölçüde yer verilmedi. 2002’de başlayan AKP iktidarında “Darbe Günlükleri”nin 2007’deki yayınından sonra Nokta dergisine yapılan ilk polis baskını daha sonra, 2011’de gazeteci Ahmet Şık’ın gözaltına alınmasıyla Radikal’le devam etti, aynı yıl Kürt haber mecralarına yöneldi, 2014 itibarıyla, 15 Temmuz darbe girişiminin sorumlusu olarak önde gelen isimleri yargılanan Fethullah Gülen cemaati bünyesindeki Zaman gazetesi ve İpek Medya Grubu baskınlarıyla sürdü, kapatılmayan gazeteler kayyum atamasıyla bitkisel hayata alındı. Ancak Özgür

Gündem'in kapatılmasının vaka-i adiyeden sayılmasının belki de asıl sebebi, devletin Kürt sorununa yaklaşımı ile yaygın siyaset söyleminden kuvvetli izler barındıran Türk medyasının duruşu ve bu koalisyonun neticesinde gazetenin cinayetler, bombalama ve kapatmalarla yazılan tarihi.

Özgür Gündem, 30 Mayıs 1992'de, öncülü Yeni Ülke'nin ardından yayına başladıktan 18 ay sonra, çalışanlarının kaldırdığı cenazelerin sayısı 24'ü buldu. İlki 2 Haziran 1992'de PKK infazıyla gelen Kürt gazeteci cinayetlerinin devamı, "faili meçhuller" olarak devleti işaret etti. Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel "Bunlar gazeteci kılığında militanlar, birbirlerini vuruyorlar... Devlet cinayet işlemez" derken, TBMM Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu tutanakları yıllar sonra konuya ilişkin devlet aleyhine bir kanıtı yer verdi. Tutanaklara göre, kapatmalar nedeniyle o dönem Özgür Ülke adıyla çıkan gazete için dönemin Başbakanı Tansu Çiller, 30 Kasım 1994'te "gizli" bir talimatla şunu istedi: "Başta Özgür Ülke olmak üzere bölücü örgütlere destek verici yayın yapanlarla etkin mücadele yöntemlerinin derhal uygulanması!"

Talimattan üç gün sonra Özgür Ülke'nin İstanbul Cağaloğlu ve Ankara'daki büroları ile İstanbul Kadırga'daki teknik binası bombalandı, bir kişi öldü, 23 kişi yaralandı. 1990'larda gazetenin Diyarbakır bürosunda yaşananlar, Sedat Yılmaz'ın (hem basın hem baskı anlamına gelen) Press filmine konu olurken, gazete yayınına devam etti, ve ölümlerden geriye kalan alanı davalar, polis baskınları, süreli ve süresiz kapatmalar doldurdu.

15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL uygulaması gelirken ve sonrasında Özgür Gündem'de neler yaşandığının kaydını düşmek için polis baskınıyla gözaltına alınan ve 441 gün tutuklu kaldıktan sonra 31 Ekim 2017'de tahliye edilen gazetenin Sorumlu Yazı İşleri Müdürü İnan Kızılkaya ile konuştuk. 1977 Erzurum doğumlu Kızılkaya,

Atatürk Üniversitesi'nde iki sene sosyoloji okuduktan sonra eğitimine İstanbul Üniversitesi'nde gazetecilik okuyarak devam etti. 2015 temmuzundan itibaren Gündem'de çalışmaya başlamadan önce Dicle Haber Ajansı ve Evrensel Kültür Sanat'ta çalıştı.

Skype üzerinden görüştüğümüz İnan Kızılkaya'ya; Kürt medyasının hâletirûhiyesini, Türkiye basınının en çok kayıp veren, yönetici, yazar ve diğer çalışanları için müebbet hapis cezası isteminin sıradanlaştığı Gündem'de sorumlu yazı işleri müdürü olmayı, gazeteye yapılan baskını, polisin tavrını, tutukluluk sürecini ve cezaevinde yaptığı savunma hazırlıklarını sorduk. Hakkında açılan 92 davanın birleştirildiği süreçte yargının kendisine bir soru dahi sormadığını söyleyen Kızılkaya'ya daha geniş bir açıdan Özgür Gündem'in mutfağındaki gündelik işleyişe, gazetenin bölgedeki varlığına, PKK'ya karşı vaziyetine, Kürt siyasî hareketindeki yeri nedeniyle yayınlarda objektifliğin ne kadar gerçekçi olduğuna ve tartışma yaratan bazı editoryal tercihlere ilişkin sorular da yönelttik.

Söyleşiye geçmeden, şu notu düşelim: Kızılkaya, sorularımızı yanıtladıktan bir süre sonra Özgür Gündem'in kapatılmasının ardından yayın hayatına başlayan Özgürlükçü Demokrasi gazetesinin binasına ve matbaasına baskın yapıldı, 20'yi aşkın kişi gözaltına alındı ve gazeteye kayyum atandı. Gazetecilerin her gün, üzerinde adeta "Dikkat ölüm tehlikesi!" yazan kapılardan geçerek mesaiye başladığı Kürt medyasına dair bu kapsamlı söyleşi için buyrun.

Kürt medyasını konuşmaya başlamadan soralım: Sizin gözünüzden Türk medyası ne demek? İki medyanın mensupları arasındaki nasıl bir mesafe var? Hiyerarşi hissediyor musunuz?

Kürt medyası için sembolüm nasıl Musa Anter'se, benim için Türk medyası da Hürriyet demek, "Türkiye Türklerindir" logosuyla. Anam babam Kürt benim, ne yapabilirim? İnkâr edilen bir kimlik. Bu yüzden Türk medyası, Türkiye medyası

olamadı; farklılıkları yok saymanın kendisi oldu. Bir yerde meslektaşlarla sohbet ederken de Özgür Gündem dediğinizde durup bakıyorlar. Hiyerarşik bir dünya var tabii ki.

O bakışın arkasında sizce ne var?

“Bana ilişmesin” hissi. Büyük çoğunluk için çünkü tehlike arz ediyor. Onlarla eşit hukuka sahip olmadığınız gerçeği var. Doğrudan bir hedef olmanın getirdiği riski, mesleklerine bulaştırmama mesafesi. Kürt meselesinin işlenmesi doğallığında militarizmi teşhir ettiğinden, buldukları pozisyonu zorlar. Bu nedenle yan yana gelmek, temas etme beraberinde hiyerarşiyi sorgulatacağından, aradaki mesafeyi anlamsız kılacağından, uzak duruluyor. Devletin çizdiği sınırın ötesinde, bilgi, belge, olgu ya da haberin peşinde olanların her zaman bedelini ödemeye hazır olduğu gerçeği ile aynı noktada buluşmanın bir bedeli vardır. Devletin koyduğu sınırı ihlal edenlerle temas, sahip olunan konforu kaybetme riskini de beraberinde getirir.

Türk medyasının içinde Hasan Cemal, Yıldırım Türker gibi Özgür Gündem’in yanındaki isimleri nereye koyuyorsunuz?

Benim çalıştığım dönemde Türker de gazetede yazıyordu. Az çok sistemi doğrudan onaylamayıp muhalif duran insanlar hep Gündem’de oldu. 3 Aralık 1994 yılında Ankara ve İstanbul büroları bombalandığında, Orhan Pamuk, Ahmet Altan, Murathan Mungan, Lale Mansur’un da aralarında olduğu birçok aydın, İstiklal Caddesi’nde gazeteyi dağıtıyorlar. Hatta, gazete kapatılmadan son genel yayın yönetmeni olan yılların gazetecisi Hüseyin Aykol da aralarında. Özellikle sosyalist gelenekten gelenler hep omuz verdi ve baskıları Kürt meslektaşlarıyla birlikte göğüsledi. Bunun dışında, özellikle Kürt meselesinin çözümünde devletin inkârcı ve güvenlikçi politikalarını sorgulayanlar da desteklerini esirgemedi. Dolayısıyla Gündem’de Kürt olmayanlar da hep yer aldı. Çünkü gazetenin perspektifi kendi olayını, ayağını bastığı topraklarda yaşamı birlikte örme üzerinden okudu.

Mevzu Özgür Gündem olunca, gazetecilik dernekleri veya sendikanın ayarı aynı mı, değişiyor mu?

2016 şubat ayında Azadiya Welat’ın yazı işleri müdürü, 20 yaşında gencecik Rohat Aktaş haber takibi için sığındığı Cizre bodrumunda devlet güçleri tarafından katledildi. Kaç gazetecilik örgütü bunu dile getirdi? Veya buna Türk basınından kaç yayın yer verdi? Kürt basını, Türkiye basınına bir aslı unsuru olarak kabul edilmedi. Herkesi eşitlemiyorum tabii ki. Normalde bütün gazeteci kurumların ayağa kalkması ve de günlük çıkan bir gazetenin sorumlusunun ölümü karşısında uluslararası kurumları da harekete geçirmesi gerekirdi. Üzerinden iki yıl geçti, doğru düzgün Rohat’ın adı bile anılmıyor. Adeta yok sayılıyor. Aynı şey başka bir “Türk” gazetecinin başına gelseydi, tepki ve sahiplenme farklı olurdu.

Ben tutuklanmadan önce de, sonra da çok destek gördüm. Bu açıdan en şanslı dönemi yaşadığımı düşünüyorum. İlk defa bir Kürt gazeteci bu denli gazeteci kurumlarından değer gördü ve sahiplenildi. En başta da bunda sol siyaset gelenekten gelip bu dayanışmayı gazeteciliğe yansıtanların etkisi oldu. Hatta Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) gerçekleştirdiği cezaevi ziyaretlerinde benimle de görüştüler. Yine DİSK Basın İş kitap kampanyasına beni de dâhil etmişti. Hem duruşmalarda hem dışarıda, diğer meslekî kurumlar desteğini esirgemedi.

Sizce dayanışma OHAL vesilesiyle mi oldu?

Öncesinde başlamıştı, 7 Haziran seçimleriyle birlikte olduğunu düşünüyorum. O zamana kadar yan yana gelmemiş çok farklı kesimler bir araya geldi. Ve bu Özgür Gündem’e de yansdı. Bizim Nöbetçi Genel Yayın Yönetmeni (NGYY) kampanyamız bunun örneği. Ben 2016 martta yazı işleri müdürlüğüne başladım, kampanya 3 Mayıs’ta başladı. Çok büyük çapta sahiplenildi. Tuğrul Eryılmaz, Ayşe Düzkan, Nadire Mater, Ertuğrul Mavioğlu, Hasan Cemal, Fatih Polat, Faruk Eren, Derya Okatan, İhsan Eliaçık,

Can Dünder, Hayko Bağdat'tan tutun daha pek çok isim bu dayanışmanın örneklerinden. Doğrudan Gündem'le anılmaktan bu zor koşullarda bile geri durmayan meslektaşlarımızla dayanıştık. Öncesinde de Diyarbakır ve İstanbul merkezli farklı yayın organları için de çeşitli haber nöbetleri oldu. Ve bunların hepsi büyüdü, Cumhuriyet gazetesi operasyonu ile birlikte farklı bir ivme kazandı. Kampanyamızda dünyaya bir örnek oldu. 100'den fazla insan katıldı, 52 kişiye soruşturma açıldı, 38 kişi için mahkeme süreci başlatıldı ve bir kısmı ceza aldı.

Sizin tutukluluğunuz, OHAL ilan edildikten yaklaşık bir ay sonra, 16 Ağustos 2016'da Özgür Gündem'e polis baskınıyla başlayan gözaltınızla birlikte 441 gün sürdü. Türkiye'de Kürt bir gazeteci için bu deneyim ne kadar sürpriz?

Açıkçası hiç sürpriz değildi. Başlı başına Özgür Gündem'de çalışmak, orayla kurumsal bir ilişkinizin olması can güvenliğinizden tutun, psikolojik saldırılara, tacize aklınıza gelebilecek ve gelemeyecek birçok badireye hazırlıklı olmanız anlamına geliyor. Benim sorumlu yazı işleri müdürü olmam bunu iki katına çıkardı. Darbe girişiminden sonra gözaltına alınmayı ben bizzat bekliyordum. Devlet de gelip selamını kendisi verdi.

Anlatır mısınız, gazeteye polis baskını oldu...

Bir düşman kalesini muhasara altına alır gibi geldiler. Biz, gazetenin kapatıldığını AKP'ye yakın yayın organlarından öğrendik ve bize tebligat ulaşmadan polis geldi. En üst kattaki yemekhanedeki kafeden baktığımızda, bütün sokaklar tutulmuştu. Velez ki kaçmaya çalıştınız, şansınız yoktu.

Gözümüzde daha doğru canlandırabilmek adına: Gündem nerede, nasıl bir binada hazırlanıyordu?

Tabii, şu an hastanenin inşaatı yeni bitti, o zaman da kendisi yoktu ama Taksim İlk Yardım Hastanesi'nin acil kısmının tam karşısındaydı; İnsan Hakları Derneği'nin sokağına da yakındık. Beş katlı bir binada. Dışarıda zırhlı araçlar, farklı minibüsler, sinyal kesici araçlar

vardı. Robokop, sivil polis, çevikler dâhil yüzlerce polis bütün katlara girdiler, özellikle editoryanın bulunduğu ikinci kata. O esnada kapatılma haberini duyup bize gelen misafirlerimiz de vardı. Tebligatı istedik, bilgisayar ve cep telefonları dâhil bütün elektronik materyallerimize el koyacaklarını söylediklerinde, "Bunların imajlarını alın ama kendilerini bizde bırakın, bunlar bizim demirbaşlarımız" dedik. Avukatlarımız geldi, aynı şeyi söylediler ama dinlemediler. Israrla "Biz devletiz" diyorlardı. Hatta bir arkadaşımız "Siz devletseniz, biz de halkız, ne olacak" dedi, ama "Biz Abdülhamit'in torunlarıyız, size devletin gücünü göstereceğiz" diyerek devam ettiler. Arkadaş da "Sülaleni saymana gerek yok, zaten yeterince kalabalıksınız" dedi.

Onların nasıl geldiklerini gördüğümüz için soğukkanlı durmaya çalıştık. Ama sürekli bizi tahrik edici, devletin hükümdarlığını dile getiren sözler, zaman zaman hakaretler işittik. Özellikle kadın çalışanlarımıza belden aşağı küfürler ettiler. Editorya katında bizden daha fazla polis vardı. İnsan ister istemez "Buradan sağ çıkabilir miyim" diye de düşünüyor. Ve bu, günlük çıkan, ciddi geleneği olan bir gazetede oluyor. Aradan bir süre geçti, mahkemenin aldığı geçici kapatılma kararını haber yapmaya gelen "IMC TV gizli görüntü çekiyor" bahanesiyle tekme tokat girişmeye başladılar. Aslanların av tutma anları gibiydi. Bizi ikinci kattan Allah ne verdiyse kafamıza gözümüze vura vura, kıra döke binadan çıkardılar.

O gün toplam kaç kişi gözaltına alındı?

Yirmi üç, yirmi dört kişi alındık. Kapıda ters kelepçe takarak Çevik Kuvvet otobüsüne bindirdiler. Araçta fizikî ve psikolojik işkence devam etti. Bir süre sonra beni ve yayın yönetmenliğine başlayalı bir hafta olan Zana Bilir Kaya'yı başka bir küçük minibüse bindirdiler ve bizim çilemiz o dakikadan sonra başladı. "Sizi Musa Anter gibi geberteceğiz, asit kuyularına atacağız" diyerek tehdit

ettiler. Altı yedi saat beklettiler, orada da çok dayak yedik. Devletin şefkatli kollarında olduğumu biliyordum ama hayatımda en çok dayak yediğim yerlerden biri orası oldu. Gece 11 gibi bizi önce Vatan şubeye, darbeden alınanlardan dolayı yer olmayınca da, Esenler şubeye götürdüler. Orada altı gün tutulduk. Sonradan öğrendik, bizimle aynı gün evine baskın yapılan Aslı Erdoğan da bir üst katımızda tutuluyormuş. Orada tutulduğumuz altı gün o kadar kötüydü ki, oradan bir an önce çıkıp cezaevini boylamak istiyorsunuz. Çünkü hayvan barınağı gibi bir yer. Yazın, tıkış tıkış. Biz yedinci gün mahkemeye çıkarıldık, tutuklandık, "Oh! Allah'a şükür" dedik. Ve orada bir aya kadar tutulan gözaltılılar vardı. Biz iki gün Metris'te kaldık. Sonra geçici olarak Silivri 5 No'lu, iki gün sonra da Silivri 9 No'luya götürüldük.

Başka gazetecilerin su alamadıkları, tecrit uygulandığı bilgilerini duyduk, ama örneğin Kadri Gürsel'in "Dayak yedim" dediğini hatırlamıyorum. Belki siz duymuşsunuzdur, Türk mediasından gazeteciler benzer dayak deneyimlerinden bahsettiler mi?

Gündem, Kürt basını başka bir şey. Özel bir hıncın sonucu olanlar. Çünkü Gündem devlete her daim kafa tutan ve onun politikalarına cepheden karşı çıkan bir yayın çizgisi takip etmiştir. Bir nevi devletin suçlarını yüzlerine haykıran bir gazetedir. Yoksa benimle veya Zana'yla ilgili değildi, Gündem'de kim çalışıyor olursa olsun muhtemelen aynı şey olacaktı. Düşman hukukunda bile olmayacak şeyler yapıldı. Kürt halkı için bir değer olan Musa Anter'i anarak, onun gibi öldüreceğiz, diyerek sevdiğinizle sizi incitmeye çalışıyorlar. 9 Nolu'ya götürüldüğümüzde de zorla, darp edilerek ve taciz edilerek cırılçıplak soyundurulduk.

Darbe girişimi ve ardından gelen OHAL, sizin de tutuklandıktan sonra sevk edildiğiniz Silivri Cezaevi'ni Ergenekon ve KCK davalarından sonra tekrar farklı gazetelerden gazetecilerin ortak adresi yaptı. Bugün o dönemden farklı olarak, Gülen cemaatinin gazetelerinde yazan gazeteciler de oradayken, Silivri'de tutuklu ve hükümlüler arasında nasıl bir hiyerarşi var?

Daha önce gözaltı deneyimim olmuştu ama tutukluluk olmamıştı. Silivri'deki 5 Nolu fena değildi, "Tamam, cezaevinde yatılabilir" diyorsunuz. Ama 9 Nolu'ya girdiğinizde, bambaşka bir cezaevi deneyimiyle karşılaşıyorsunuz. F tipi, ama daha önce de F tipinde kalmış yan hücrede kalanlar, mimarî yapısı itibariyle önceki F tiplerine benzemediğini söylediler. Teması tamamen engelliyor, duvarlar yüksek, daha kalın, bir laboratuvar gibi. Oradaki insanlar neyle suçlanırsa suçlansın, mahkûm veya değil, bir kobay olarak görülüyor. Gençliğimde biraz Foucault okumuştum, anlatmak istediği sanırım buydu. Üç kişilik hücreler, havalandırmada kamera, memurlarla doğrudan bir temas yok ama tavırları sizi çıldırtmak üzerine kurulu. Banyo dâhil her yeri gören kamera var. Buna rağmen hücrenizden çıktığınızda ayakkabılarınız çıkarılıyor. Çıkardıktan sonra ters çevirip çırpmanızı, kameraya sallamanızı istiyorlar. Tırnak içerisinde söylüyorum, "maymunlaştırmaya yönelik kurallar" vardı. Aile veya avukat görüşüne gidene kadar anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geliyordu. Her seferinde tacize varan üst araması yapılıyordu. Koridordan görüşe giderken komutlar ile hareket etmemiz isteniyordu. Böyle olunca hücrenizden hiç çıkmak istemiyorsunuz.

Askerî nizam içerisinde ayakta sayım dayatıldı. Kabul etmedik, iki üç ay gerginlikle geçti. Spor hakkın yok. Ne aynı davadan yargılandığın ne de diğer gazeteciler ile görüşme şansınız var. Haftada ortak sohbete çıkma hakkı dâhil her şey OHAL gerekçesiyle rafa kaldırılmıştı. En önemlisi yayın hakkın yok. Ben kitaplarla büyüdüm, onlardan para kazandım, korsan kitap sattım, ama orada kitap yok. Size AKP ve saray eksenli gazeteler veriliyor, Cumhuriyet, Aydınlık, Sözcü, Evrensel, Birgün verilmiyor. Kütüphanede sınırlı sayıdaki kitaplardan sınırlı ölçüde yararlanabiliyordunuz. Yirmi dört saatiniz boşken ilk 40 günde dört kitap alabildik. Kendi paranızla televizyon alamıyorsunuz. Çok sınırlı sayıda mektup alıp gönderebildik.

Bir insanın sosyal yönünü kurutan bir izolasyon politikası uygulanıyor. Biz içerideyken mesai arkadaşımız, Avrupa'da uzun yıllar sürgün yaşamış çok özel bir insan Mehmet Akyol hayatını kaybetti. Bunu bile aylar sonra öğrenebildik.

Savunmanızı yazacaksınız ama materyali vermiyorlar, gazetenin davaya söz konusu edilen nüshasını vermiyorlar! Dışarıdan da o nüshayı elde edebilmen mümkün değil çünkü arşive el koyulmuş. Ben mahkemelere gidip gelirken bunları dile getiriyordum, sonuçta bizim deşarj olmaya ihtiyacımız oluyordu. Ama başta gidip gelirken gardiyanların "Gazeteci değilsin, teröristsin" gibi psikolojik tacizlerine uğruyordum. Beni adı suçlularla aynı araçla götürüyorlardı. Normalde siyasilerle diğerleri aynı araçta mahkemeye gönderilmez ama darbe girişiminden sonra 50 bine yakın tutuklu oldu ve bu kapasiteleri aştı. Ama mahkeme aşaması için şunu söyleyebilirim: Basın tarihine geçecek bir ilgi ve dayanışma sergilendi. Bu, hem gazetecilik hem Türkiye'nin geleceği için çok güzel bir haber. Büyük moral veriyordu.

Bu, hangi gazetecileri kapsayan bir dayanışma?

Bütün gazetecileri.

Emin misiniz; dayanışma Altanları, Ilıcak'ı veya Zaman yazarlarını da kapsıyor mu sizce?

Kapsamalı ve bence kapsıyor da. Ölçüt şu: Âdil yargılanma koşulları var mı? Bir insanı siz, illegal veya değil, bir örgüte sempati üzerinden yargılayamazsınız. Mahkûmiyet için olgusal olarak ispatlanmış somut bir suç gerekir. Bizde yargılama aşamasında isnat edilen suçlar irrasyonel, herhangi bir olguya tabi değil. Bu isimler Cumhuriyet kadar veya Gündem kadar ön planda olmamış olabilirler ama ben dile getirildiklerini düşünüyorum. Belki parantez olarak daha çok sağ cenah üzerinden görülmelerinden dolayı Altanlar, Ilıcak, Ali Bulaç, Şahin Alpay biraz geride kalmış olabilirler. Bizim ön plana çıkma sebebimiz, darbe girişiminden önce başlayan NĞYY kampanyamız. O kampanya

başlı başına bir meslekî ve sosyal ağa dönüştü. Bir araya kolay kolay gelemeyen gazeteci, aydın, yazarların basın özgürlüğü için ve iktidarın uygulamalarına karşı ortak bir tutumuna yol açtı. Mahkeme sürecinde de devam etti.

Savunma sürecinizin detaylarını sormadan bu noktada tekrarlasak: Silivri'de tutuklu ve hükümlüler arasında nasıl bir ilişki var?

Silivri büyük bir yerleşke ve içinde dokuz bölüm var. 9 Nolu ağırlıklı darbeden yargılananların bulunduğu bölüm. Yüksek güvenlikli, üzerinde drone uçan bir cezaevi. Farklı davalardan tutuklular da vardı. Birbirinizi görmeyiz söz konusu değil. Ya üçer kişilik hücreler ya da tekli hücreler var. Avukatla görüştüğünüz kabinden yandaki kabine bir baş selamına bile ilk başlarda gardiyanlar müdahale ediyordu. Mekânsal tasarım bir araya gelmeyi ortadan kaldıran şekilde inşa edilmiş. Tamamen izole edilmiş bir yaşam sürdürüyorsunuz. Son dört ay tek kaldığım dönemde Deniz Yücel'in yanıma verilmesi için yaptığım görüşme de sonuç vermedi. Aynı şekilde Deniz de benimle kalmak için defalarca idareye iletmış talebini ama gerçekleşmedi.

Yönetimle tutukluların ilişkisinden öte, farklı cenahlardan tutukluların kendi aralarındaki ilişkiyi merak ediyorsunuz, nasıl bir atmosfer var?

Temas olmadığı için bunun imkânı yoktu. Görüşme şansınız olmadığından, insana hasret kalıyorsunuz. Açık görüşte bile görüşçünüz ile aranıza masa konularak temasınız engelleniyor. Darbeden dolayı tutuklananların hücrelerinin tepesinde ise demirden kafes vardı, gökyüzünü öyle görüyorlardı. Bizim, şansımıza, o yoktu. Bir de benim avantajım, yan hücrede 30 yıllık ceza alan, müebbet yemiş, 25'inci yılını bitirmiş, İmralı'dan gelmiş tutsaklar olmasıydı. Nasrullah Kuran ile Çetin Arkaş. Onların desteğini çok gördüm. Ya birbirinize gazete kâğıdı veya ekmeğin içini çıkarıp plastik soda şişeleriyle mesaj yazıp haberleşirsiniz ya da havalandırmanın ortasında bulunan logardan komşularla birbirinize seslenirsiniz. Bir de hücre kapısından bağırarak birbirinize seslenebilirsiniz.

Mesela tanıdığım üç HDP'li vekil de 9 Nolu'ya getirildi. Dışarıdan tanıştığım, koridordan geçen Nursel Aydoğan "Selam" dedi, tam "Selam" derken gardiyanlar araya girdi. Selam vermeye bile izin vermiyorlardı. Bunlar dört beş ay sonra esnemeye başladı. Tutuksuz yargılandığım duruşmalarda tecrit koşullarını dile getirmem basında yer alınca ve de Cumhuriyet gazetesinin yazar ve çalışanları geldikten sonra bir rahatlama oldu, özellikle kütüphane zenginleşti.

Altan kardeşler/Nazlı Ilıcak davasının temel meselelerinden biri; TCK uyarınca somut suçun maddî unsurlarını barındırmamasına rağmen iddianamede ağırlaştırılmış müebbet hapis talep edilmesi ve hükmün de aynı doğrultuda kurulmasının yanı sıra, savunma hakkının alabildiğine kısıtlanması oldu. Hatta sürekli avukat atılan duruşmaların sonunda, kapatılan *Zaman* gazetesinin bir çalışanı "son söz"ünde, savunmasının yaptırılmadığını söyledi. *Cumhuriyet* gazetesi gibi diğer davalarda da farklı ölçülerde de olsa benzer görüntülere tanık oluyoruz. Sizin davalarınızda savunma süreci nasıl cereyan etti?

Tamamen intikam hissiyle verilen cezalar. Bahsedilen isimler AKP'nin son dönemine kadar destekçi konumdalardı. AKP liberal çizgisinden sapmasıyla hem sağdan gelen hem de soldan gelen liberal aydınların desteğine artık ihtiyaç olmadığını düşündü. Kendisinden önceki hükümetlerin de yaptığı gibi AKP, devlet içine çöreklenmesine göz yumduğu cemaat ile girdiği kavgada kendini koruma refleksiyle demokratik alanı yavaş yavaş daraltan bir çizgi izlemeye başladı. Ki cemaatin sinsice ürettiği tezgâh da hukukî bir meşruiyete dayanmadığı gibi doğrudan bürokratik sistemi ele geçirmeye yönelikti. Mevcut iktidar ise bu durumda geçmişte özellikle kendisine entelektüel zenginlik katan kesimler kendisini eleştirmeye başlayınca, darbe girişiminden sonra bu kesimleri doğrudan cemaatin destekçisi olarak yaftaladı. Dallı budaklı bir yapı olan cemaate yakın basın yayın organlarında gazetecilik ve yazarlık yapanları da "hain" olarak görmesinin sonucu, iktidar kara listeye aldığı bu kişilere yargı eliyle en büyük cezayı kestiriyor. Bir diğer sebebi de iktidar

artık meşruiyetini hukukî zemine yaslanmak ve demokratik eksenden ziyade, yeni ittifak ilişkisine uyma üzerinden tarif ediyor. Bu ultra-milliyetçi koalisyon da tamamen boyun eğdirme ve nefessiz bırakmayı öngörüyor. Eğer darbe girişimi püskürtüldükten sonra iktidar, demokratik zemini güçlendirmeye çubuğu bükseydi, bunlar olmazdı. Ama mevcut uygulamalara itiraz edebileceğini düşündüğü herkesi bir şekilde bertaraf etme politikasını güdünce, bu cezalar sürpriz olmuyor.

Güçler ayrılığının yarım yamalak da olsa işlediği bir düzen ayak bağı görüldüğünden, yeni bir süreç örülüyor. Artık iddianameler hukukî gerekçelere dayandırılmadan, tamamen siyasi saiklerden hareketle hazırlanıyor. Ceza alan gazetecilerin darbecilerle organik bağının nasıl gerçekleştiğini tarif etmeye lüzum dahi görülüyor. Biraz da şu an iktidar ortağı olan "eski devletin" artıklarının bu cezalara, "mağduru olduklarına" inandıkları Ergenekon tutuklamalarının intikamını alacak fırsat olarak bakması da etkili oluyor. Bu isimlerin kendi mahkûmiyetlerinde rol oynadığını düşündüğünden, ağırlaştırılmış müebbet alkışlanıyor.

Kendi adıma tutuksuz yargılandığım ilk duruşmalarda, gözaltına alınma sürecini, cezaevinden yaşadığımız hak ihlallerini dile getirdim. Hâkimlerden buna yönelik "Bunlar bizim sorunumuz değil" azarı işitiyordum. Bir iki sefer Sedat Peker'in aydınları ve akademisyenleri hedef alan "Oluk oluk kanlarınızı akıtacağız ve akan kanlarınızla duş alacağız" sözünü hatırlattım. Gazeteciliğin yargılanması karşısında böyle bir tehdit dilini kullananın elini kolunu salladığını söyledim. Memleketin geldiği noktaya dikkat çekmeme, hâkimler rahatsız olup konu dışı diye tepki gösterdi.

Özgür Gündem ana davası dışındaki bütün davalarda tutuksuz yargılandım. 29 Aralık 2016'da da ana davanın duruşması

vardı. Zana Bilir Kaya, Necmiye Alpay, Aslı Erdoğan tutukluymdu, Ragıp Zarakolu, Filiz Koçali ve Bilge Aykut Contepe'nin de tutuklanma durumları vardı. O yüzden biz 29 Aralık'ı iple çektik ama ben mahkemeye çıkarılmayacağımı tahmin ediyordum. Onlarca davaya katılmam için araç ve personel sağlayan cezaevi yönetimi, o gün ne hikmetse, "eleman ve personel yetersizliğinden" beni ve Zana'yı götürmedi. Hücrede bırakılmanın "mükâfatı" olarak Zana, hiç mahkemeye çıkarılmadan tahliye oldu. Dört gün sonra, 2 Ocak'a ertelenen davaya yine aynı gerekçeyle götürülmedim. Böylece tutuklu olduğum tek dosyada savunma hakkım gasp edildi. O gün iç ve dış kamuoyunun yoğun ilgi gösterdiği bir davanın "esas oğlanı" bendim ama götürülmedim. Özellikle Aslı Erdoğan'ın edebî kimliğinin dünyada kabul görmesinin sonucu olarak yan yana gelmemizi istemediler. Yine tutuksuz olduğum davalarda götürüldüğüm Çağlayan Adliyesi'nin nezarethanesinde gün boyu bekletilip, mahkemeye çıkarılmadığım günler de oldu.

Çok yazıldı ama bu söyleşiye de not düşelim: Hakkınızda toplam kaç dava var, nelerle suçlanıyorsunuz, suçlamalara dayanak olarak hangi "deliller" öne sürülüyor?

İşin tuhaf tarafı, ana davada savcı mütalaasını hâlâ vermiş değil. Gazete kapatıldı, 441 gün tutuklu kaldığım davada hâlâ ne savcı ne de yargıçtan tek bir soru işittim. Toplam 92 dava birleştirildi, tek davaya dönüştü. İddianamede yargılandığım diğer tüm sanıklar içinde TCK'nın "Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak" başlıklı 302/1, "Silahlı örgüt" başlıklı 314/2, "Suç işleme amacıyla örgüt kurma" başlıklı 220/1,2,8 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) örgüt propagandasını düzenleyen maddelerinden hapis cezası isteniyor. Delil olarak, varsayımlar üzerinden PKK/KCK'nin hiyerarşik bünyesinde faaliyet gösteren bir yayın olduğu iddia ediliyor. Ama bu iddiayı destekleyecek en küçük bir veri bile gösterilemiyor.

Bu kez genelleştirerek soracağız; Kürt gazetecilerin soruşturma, gözaltı, dava süreçlerinde neler yaşanıyor? Aklınızda kalan çarpıcı örnekleri paylaşır mısınız?

Kendi davamdan örnek vereyim. Gazetenin İmtiyaz Sahibi Kemal Sancılı 5 Ocak 2017'de Urfa'da tutuklandı ve İstanbul'a, Silivri 5 Nolu'ya getirildi. Aynı dava ve dosya ama kampüs içinde ayrı cezaevlerinde tutulduk. Birlikte kalma isteğimiz bile fazla görüldü. Bu bile başlı başına bir cezalandırma yöntemi.

Dicle Haber Ajansı (DİHA) muhabiri Nedim Türfent, Hakkâri'de yaptığı haberlerden dolayı iki yıla yakındır tutuklu ve sekiz yıl ceza aldı. Şehirlere sıçrayan çatışmalarda geçtiği haberlerden dolayı güvenlik güçlerince defalarca tehdit edildi. Cezaevine girmesiyle canını kurtardı sayılır.

Trajikomik bir durum, Jin Haber Ajansı (JİNHA) muhabiri Beritan Canözer mesela. Diyarbakır'ın Sur ilçesinde sokağa çıkma yasağını protesto etmek için yapılan yürüyüşü takip ederken "heyecanlı" olduğu gerekçesiyle gözaltına alındı. Polisin yaptığı açıklama, "Yakalandığınız esnada heyecanlı tavırlarınızdan dolayı alındınız" şeklindeydi.

DİHA Haber Müdürü Ömer Çelik, 2016 Aralık ayında Redhack olayında gözaltına alınırken, evinin balkonunda saatlerce kar suyuna yatırıp işkence edildi. Sınır haberleri yaptığı için "casus" ve "örgüt üyesi" olmakla suçlanan ve 45 yıl hapsi istenen Dihaber muhabiri Erdoğan Alayumat, tutuklandıktan sonra geçen ekim ayında Tarsus cezaevinde işkence gördü ve Samsun-Bafra'ya sürgün edildi. Mehmet Güleş, Meltem Oktay, Zehra Doğan bölgede çalışan ve mahkûmiyet alan gazeteciler. Gazetecilik dışında suçlanabildikleri hiçbir veri, bilgi, kanıt olmadan, "âdil" yargılamayla zindanı boyladılar.

Filmi geriye saralım; madem gözaltı ve tutukluluk sürpriz değildi, en başta neden Özgür Gündem'in sorumlu yazı işleri müdürlüğünü kabul ettiniz? Teklif nasıl geldi, değerlendirme sürecinde aklınızdan geçenler neler oldu?

Bu işin okulunu okumama, farklı basın kuruluşlarında çalışmama rağmen, Özgür Gündem'de çalışmamış olmak benim içimde yaraydı. Ben o eksiği tamamlamak istedim. O dönemki Yazı İşleri Müdürü Reyhan Çapan'a açılan yüzü aşkın dava vardı. Savcılar artık kendisini görmek istemediğini kibarca söylemiş! Yani "tutuklarım" demiş. Ben de gönüllü olarak gazeteye desteğe gidiyordum. Boşluk olunca, kendim talip oldum. Saha deneyiminin yanında, mesleğin özgürlüğünü hukuksal olarak da savunmayı istedim.

Erzurum'da sosyoloji okurken üçüncü senenizde bırakıp gazetecilik okumaya başlıyorsunuz. Bu ani değişim neden oldu, bahsettiğiniz eksiklik hissi ne zaman oluştu?

Çocukluğumdan itibaren babamla birlikte tartışma programlarını izlerdim. Sorularla politikacıları sıkıştıran gazetecileri hep takdir ederdi. Bu yönlü bir arzum da vardı. Ama asıl içime kurt düşüren olay Musa Anter'in 92'de katledilmesidir. Ben o olaydan sonra gazeteci olmak, hep Özgür Gündem'de çalışmak istedim. Memleketimde de olsa siyasî nedenlerden dolayı üniversiteye devam etmemin koşulları da iyice zorlaşınca, yeniden sınava girdim. Kafamda hep İletişim Fakültesi'nde okumak vardı. İlk tercihim olan Gazetecilik Bölümü'nü kazanınca da muradıma kavuşmuştum.

Bir de anım var. Sanırısam lise ikideydim. Kahvede okey oynarken kimlik araması için içeriye giren polis, cebimde gazeteyi buldu. Yaşım tutmuyor bahanesiyle karakolu boyladım. "Bu gazeteyi niye alıyorsun, kim sana tavsiye etti" diye epey hırpalanmıştım. Yani Özgür Gündem'i okumanın cezası da etkili oldu...

Neden Anter cinayeti sizi bu kadar etkiledi?

On beş on altı yaşındaydım, Musa Anter'in yazılarını okuyordum. Bana bilge bir dede gibi geliyordu. Anladığımız

anlamda "politik" bir dili yoktu ama çok keskin, çok vurucu bir dili vardı. Hiçbir tarafı kayırmaz, doğrudan dalardı; Orta Doğu tarzı, içinde kendisiyle dalga geçme de bulurdunuz. Şiddetle kurduğu ilişkide çok daha sivil, insancıldı. Angajmanı yoktu, herhangi bir insan gibiydi. Bence özel bir insandı. Çok ölüm gördüm, ama hayata bu kadar tutkuyla bağlı bir insanın ölümüne hep isyan ettim. O yüzden onun gazetesinde, Özgür Gündem'de çalışmak istedim. Ama yıllarca mümkün olmadı. Koşullar doğunca da talip oldum. 7 Haziran'dan sonra iktidarın Kürt meselesini çatışma sürecine sokmasıyla, onları en çok zorlayan Özgür Gündem oldu. Hatta Bülent Arınç 2015 temmuzunda Hükümet Sözcüsü olarak doğrudan Gündem ile Evrensel'i hedef gösterdi. Benim için Türkiye'de gazeteci olmanın onuruydu Gündem'de çalışmak.

Vurgunuzu anlamakla beraber bu tartışmalı bir değerlendirme: Farklı gazeteleri de farklı dönemlerde iktidarın söyleminde hedef olarak gördük. Örneğin, Erdoğan Cumhuriyet ve Hürriyet'i bizzat kendisi farklı zamanlarda işaret etti.

Gazeteler, daha önce akıllarının ucundan geçmeyecek bir muamele gördü, doğru. O anlamda gazeteciliğe ortak bir baskı oldu. Ama sermaye gruplarının gazetelerinin kurtarabilecek bir noktası var, bizim öyle bir noktamız veya bu konuda derdimiz yok. Kürt meselesi ve insan hakları konusu bizim ana konumuz olduğu için, 7 Haziran'dan sonra iktidar Kürt meselesinde makası daraltarak şiddet ve askerî bir konsepte sokunca ve savaş eskiden farklı olarak kırsalda değil, şehirlerde yaşanınca, farklı bilgilerin yansıtıldığı ana yayın mecrası olarak Gündem iktidarı zorluyor oldu. Bu meselenin çözülmesine dair bir görüşü, enformasyonu olan bir yayın Gündem. En azından bizim kadar Kürdistan'da doğrudan haber akışı sağlayan DİHA muhabirleri de gözaltına alındı, tutuklandı. Türkiye'deki ilk kadın haber ajansı JİNHA da bu yüzden kapatıldı. Türkiye'de Kürtçe çıkan tek gazete Azadiya Welat da darbe girişiminden sonra kapatıldı. Cumhuriyet de merkez medyanın yapamadığı muhalefeti

yapınca kaçınılmaz olarak şimşekleri üzerine çekti. Ulusalıcı çizgiden daha farklı olarak muhalif bir habercilik sergileyince, hedef tahtasına konuldu. Geri adım atmadı. Ama Hürriyet için aynı şeyleri söyleyemeyeceğim, hemen teslim oldu. Hatta Sözcü bile iktidarın gadrine uğradı.

Cumhuriyet gazetesinin Türkiye'nin tek patronsuz, vakıfla yönetilen basılı gazetesi olduğunu okuyucular için not düşerek soralım: *Gündem*'in geliri, giderini karşılayabiliyor muydu?

Muhasebede olmadığım için bilmiyorum. Ama insanlar, dediğim gibi, cüzî koşullarda çalışıyorlardı. Gazete abonelik üstünden dağıtılıyordu, esnaftan zaman zaman da ufak ilanlar alıyordu. Bazen de bölgedeki belediyelerin reklamları az da olsa gelir sağlardı.

Ortalama maaş ne kadardı?

Asgari ücret aşağı yukarı, o dönem 1400 liraydı.

Sıkışıklık, maaşları ödeyememe gibi bir durumla siz karşılaştınız mı?

Hayır, ama daha önce karşılaşanlar olmuş.

Türkiye'de gelirin gideri karşılayabildiği sayılı gazete var. *Özgür Gündem*'in bunlardan biri olması şaşırtıcı olur. Malî açık durumunda sorun nasıl gideriliyordu, kaynaklar ne kadar şeffaftı?

Siz de takdir edersiniz ki, *Gündem*'de kayıt dışı bir şey bulunursa, gazetenin yaşama şansı olmazdı. Devlete vergi veren bir tüzel kişilik. Dağıtımını Turkuvaz'ın yaptığı bir gazete. Yani en ufak bir açık durumunda, göz yumulması mümkün müdür? Hatta mahkeme dağıtım şirketinden tirajına ilişkin bilgi istemeyi bile gerek görmedi. Malî kayıtlarında bir sorun görülse, en başta kapatılma davasında önümüze konulurdu.

Gazetenin ilk imtiyaz sahibi merhum Yaşar Kaya'ya gazetenin kuruluşunu sorduğumuzda, bize şunu dediğini hatırlıyoruz: "Gazetenin yüzde 25 hissesi bana aitti. Behçet Cantürk'ün yüzde beş hissesi vardı, ilgilenmedi, bana devretti. PKK'nin de burada yatırımı vardı." Bu "Sermaye gruplarının

gazetelerinin kurtarabilecek bir noktası var, bizim öyle bir noktamız yok" sözlerinize bir soru işareti koymuyor mu?

Siz, *Gündem*'in evveliyatına dair müdâhil olmadığım bir beyandan söz ediyorsunuz. Eğer yasa dışı bir durum tespit edilmişse, bunu bilen bir devletin yasaları bu duruma müsaade eder miydi? Yaşar Kaya da ilginçtir, bu beyanı politik bakışı değişince söylüyor. Kanımca, bu söylem meseleyi kriminalize eden ve gazetenin ödediği bedelleri perdeleyen bir işlev görüyor. Onlarca çalışanı katledilmiş ve son çeyrek yüzyılın sanığı, tanığı ve mağdurluğuna rağmen, mağrur durabilmiş bir yayın. Gözlerimle gördüğüm ve tanık olduğum durum ise, insanların mesleklerine olan aşkı ve bunun yaratacağı sonuçları bile bile orada çalışmayı seçmesi. Yani fedakârlık günümüzde pek demode bir tutum olabilir ama insanlar hâlâ ancak en acil ihtiyaçlarını giderecek bir meblağla çalışıyorlar.

***Gündem* kapatılmadan önce kaç çalışanı vardı, gündem toplantısı nasıl yapılırdı, hangi şehirlerde büronuz/temsilcilikleriniz vardı, neredeki muhabirlerle nasıl ve ne sıklıkla iletişim kuruyordunuz?**

Otuza yakındı çalışanı. Sayfa sekreteri, editör, aşçısı, bekçisi, görevlisi. Bu sayı içinde yarım gün, gönüllü ve dönemsel çalışanlar da bulunuyordu. Mesaiye 09.30-10.00 gibi toplantıyla başlıyorduk. Editörlerle, sayfa sekreteri ve tashihçilerle oturuyorduk, tüm gazetelerin yapması gerektiği gibi. Bizim bir farkımız, okuyucuların da bazen toplantılara katılmasıydı. İlkin, önceki gün çıkan gazetenin eksikleri tartışılır. Hangi manşeti attık, olanı ne kadar verebildik, Türkiye'nin ana gündemi miydi, değil miydi, eleştirisi, özeleştirisini olurdu. Tashihinden fotoğrafına tartıştığımız tatlı gergin bir atmosfer olurdu. Neyi kaçırdık, neyi az gördük, neyi ön plana çıkarabilirdik. Ve de o gün çıkarılacak gazetenin ana haberleri üzerinde tartışma olur. Öğlen sonrası da manşet toplantısında konular netleştirilmeye çalışılır. Akşama doğru da çıktılar alınır ve eğer acil bir durum yoksa, yani manşeti değiştirecek bir haber yoksa, olanla baskıya yetiştirilir.

Sokakta, bölgede çalışan kaç kişi var? Diyarbakır'da büronuz var mıydı?

Büro değil ama muhabirler vardı. Gündem bir gazetecilik okulu, onun tezgâhından geçen çok fazla insan var. Ama sahada daha çok JİNHA ve DİHA vardı. DİHA'nın bölge büroları vardı. Biz hiç yok muyduk, vardık ama bizim en büyük haber kaynağımız, bu ajanslar dışında, halktı. Cizre'de, Sur'da, çatışma bölgesinde yer alan bir sivil de, anne de, amca da arayıp "Şu, şu oldu" dediler.

Sorumuz çatışma olmayan alanlar için de geçerli.

O kısım için şunu söyleyeyim: Gündem'in bir geleneği, kimliği vardır ama aynı zamanda Gündem alanı hep daraltılan da bir gazetedir. Bunu hep hissedersiniz. Sayısı az da olsa, farklı basın kurumlarında çalışıp bizimle kendi yayınlarına girmeyen bilgileri de paylaşan meslektaşlarımız da olurdu. Veya görsel, işitsel ve sosyal medyada yayınlanan haberlerin ters okuması üzerinden de kendinize veriler bulup farklı bir yerde yayınlanan habere başka bir görünüm de kazandırabilirsiniz.

Açar mısınız, bir Gündem muhabirinin alanı nasıl kapatılır? Örneğin, İsmet Berkan'ın girdiği Sur'a sizin girişiniz ne kadar mümkündür?

Akreditasyon sorunu tabii ki var. Müzakere sürecinde biraz daha rahatmış, ama çatışma başladığı anda size izin verilmesi imkânsız. Çünkü Gündem çalışanı doğrudan taraf olarak görülür ve güvenlik görevlilerince hedef seçilmesi olağandır. Örneğin, son dönem DİHA'dan Mazlum adlı muhabir Sur'da çatışma bölgesinde mahsur kalmıştı. Ona ilişkin haberler, bizde ve sol demokratik gazetelerde ses getirince, çocuk cezaevine girdi. Yoksa haber takibi yaptığı bodrumda öldürülebilirdi. Kürt basın geleneğinden geliyorsanız ve bölgede çalışıyorsanız, hedefsiniz. İnsanların ekonomik olarak da geçim sıkıntısı var, verilen maaş çok cüzî olunca, imkânlar da kısıtlı oluyor. Yani çoğu sigortasız çalışıyor.

Güvenlik güçlerinin sahada Özgür Gündem çalışanlarına ayrı tavrını biraz daha ayrıntılandırabilir misiniz?

Pek insancıl davrandıkları söylenemez. Bir haberi takip ederken bile polisin gözleri hep üzerindedir. Hep olağan şüphelisinizdir! Tenhada kıştırılırsanız, vay hâlinize! İki yıl önce Taksim Galatasaray Medyanı'ndaki Cumartesi Anneleri'nin eylemini takip edip yine Taksim'deki gazeteye geri döndüğümüzde, birkaç yüz metrelik mesafede iki defa kimlik aramasına takıldık. Yani, hep "gözüm üzerinizde" hatırlatması bile nerede çalıştığınızı bilmeniz açısından hayli öğretici. Gazeteyi bastıklarında da polisler sürekli "Biz devletiz, devlet" diyorlardı. Hep tehdit dilinin argümanlarıyla kodlanırsınız.

Bu koda dair bir soru: Özgür Gündem'in mutfağı, Türk medyasına kıyasla hayli genç. Bu her ne kadar övünülecek bir şey olsa da, Türkiye'de bu çalışma koşullarının zorlaması demek. Mevzu Özgür Gündem olunca, bu genç istihdamının Kürt meselesine özel sebepleri var mı? Özgür Gündem'den emekli olmak ne kadar olağan? Çalışanların Gündem'den sonraki olası adresleri ne?

Emekli olmak değil ama Kürt meselesi çözülürse onun moral değeri ile yaşlılığında insanlar ancak torunlarına övünecek bir mirasın parçası olduğunu anlatabilir. Birçoğu ekonomik nedenlerle mesleği bırakabiliyor. Sektör değiştirebiliyorlar. Yasal sorunları çıkanlar da ülkeyi terk ediyor. Ama Türkiye'de basında bugün var olan birçok insan bu gazetede mesai harcamıştır. Gültan Kışanak gibi siyasete girenler de oluyor.

Özgür Gündem hiçbir resmî makamdan davet aldı mı?

Ben çalıştığım dönemde rastlamadım. Hayır, mümkün de değil.

CHP'den?

Hayır, hiçbir kanal yok.

Gündem çalışanlarının sarı basın kartı var mıydı?

Hayır.

TAK'ın 13 Mart 2016 tarihli Ankara saldırısından sonra, *Gündem*'de atılan "Newroz'un ayak sesleri" sürmanşetinin dava sürecinde, sarı basın kartlarının iptal edildiğini okumuştuk. Yanlış bilgi mi?

İki arkadaşın vardı, iptal edildi.

Onların dışında sarı basın kartı olanlar var mıydı?

Ben sadece o arkadaşları biliyorum. Çok da sorulmaz öyle şeyler.

Neden sorulmaz?

Çünkü o kart elinde olsa da çok işlevsel değil.

***Gündem*, Basın İlan Kurumu'ndan ilan alıyor muydu?**

Hayır.

Gerekçe neydi?

Emin değilim, kurumun bazı kriterleri var, onlardan biri gerekçe olarak gösterilmiştir.

Kriterlerinden biri 50 binin üstünde tiraj, ikinci eşik 100 bin. Kapatılmadan önce *Gündem*'in tirajı ne kadardı?

Abonelik sistemiyle dağıtılıyordu esas olarak *Gündem*. 17-18 bin civarındaydı, yanlış hatırlamıyorsam. Tahminim, bunun yarısından fazlası elden, abonelik sistemiyle olabilir. En çok bölgede, İstanbul'da, sonra Adana, Mersin, İzmir, Ankara gibi büyükşehirlerde. Dağıtımcılar *Gündem*'in görülmeyen yüzü; çok zor koşullarda karın tokluğuna dağıtıyorlar. Ve onlar da güvenlik görevlilerin keyfi ve haksız saldırılarına maruz kalıyorlar. Musa Anter'in dağıtımcılar için, "küçük general" dediği söylenir.

Birinci sayfayı hazırlarken öncelikleriniz neydi? Örneğin, *Öcalansız birinci sayfa*, sizin için eksik bir birinci sayfa mıydı?

Hiç öyle değildi, biz olabildiğince haber verirdik. Siyasal angajmandan öte, haberin bir karşılığı var mı yok mu, manipülasyona uğramış mıdır diye tartışıyorduk

ve manşetlere ortak karar veriyorduk. Muhabirlerin, haber kaynaklarının aktardıklarını kendi aranızda zaman zaman gergin bir şekilde tartışırsınız. *The Post* filminde "Basın yönetenler için değil, yönetilenler için vardır" diyordu, dolayısıyla biz de haberlerin toplumsaldaki karşılığını önemsiyorduk. Bu *Öcalan* da olabilir, başka bir insan da olabilir. Olumlu ve olumsuz bakışla milyonları ilgilendiren bir aktörün söylediği şeyin doğrudan bir yansıması var ise, pek tabii ki haberleştirilir.

Birinci sayfaya ortak karar veriliyorsa, TAK'ın Ankara'daki bombalı saldırısından sonra atılan "Newroz'un ayak sesleri" sürmanşetini konuşurken, aranızda kimse diğerlerini uyarmadı mı? Yoksa uyardı ve es mi geçildi?

Orada çok zorlama bir yorum var. Birbirinden bağımsız, üst üste gelen sütunlardan dolayı niyet okuma çabası, yapılan. Yani insanların ölümünden sevinilen bir durum olarak sunulması başlı başına bir ayıp.

Türkiye'de çıkan günlük bir gazete hazırlanırken, gün içinde olan ve 40'a yakın kişiyi öldüren patlamanın birinci sayfaya nasıl, neyin yanına yerleştirileceğinin önemsenmemesi sizce sorun değil mi?

Bu, bakış açısıyla ilgili. Bunlar editoryal tercihle ilgili. Ama yanlış bir anlamaya yer vermeme adına daha itinalı olunabilirdi de. Kendi kaynaklarımızla ne olduğuna dair sağlıklı bilgi alınamadığı için de olayı küçük görmüş olabiliriz. Ama farklı toplumsal hassasiyetleri de tahmin edebilmeliydik. Burada, biraz da ölen insanların anısına saygıdan, daha farklı görebilirdik. Çünkü barışa yönelik çabamızın bu tür olaylar ile sınındığını da bilmeliydik.

Aynı şekilde, Türk medyası da *Uludere katliamını görmeyince "Bakış açısıyla ilgili"* diyor musunuz?

Biz görmemezlik etmedik. Hassaslık noktasında birinci sayfada iki haberin verilişinde en uzak okumayı hesaba katmada daha itinalı olunabilir miydi? Evet. Ama size karşı pusuda bekleyenleri sürekli akılda tutma da politik ortamın ne kadar paralize olduğu gerçeğiyle birlikte değerlendirmeli.

Evet, saldırı görüldü ama sürmanşetinde “Newroz’un ayak sesleri” ve manşetindeki “Baharı erteleyemezsiniz” haberlerinin arasında. Başka türlü soralım. Şiddetin kaynağı PKK’ysa, saldırıların “eylem”e dönüşmesini, biraz önce saydığınız prensipler içine nasıl oturtuyorsunuz? Bu örneklerden yola çıkarak; *Gündem*’i, Türk basınına dair çatışma zamanlarındaki militarist tavrı için yapılan “Türk Basın Kuvvetleri” eleştirisini Kürt medyası için söz konusu eden biri, sizce tamamen haksız mı olur?

Dışarıdan farklı değerlendirilebilir ama ben kendi yorumumu söyleyeyim. Benim çalıştığım dönemde, yazılan bir şey hiçbir şekilde eleştirilmeyecek, tartışılmayacak gibi bir durum hiç olmadı. Ben *Gündem*’de şiddetin özendirildiğini veya şiddete referans verildiğini düşünmüyorum. Ama habercilikle siyaset arasında, kime nasıl yarayacak sorusunun ucu çok açık. Ezilenlerin kategorik olarak kendisini savunma hakkıyla, ezenlerin kendisini savunması birbirinden ayrılır.

Mahkemelerde de söyledim, talimat ile gazeteciliği kişiliğime ve mesleğime hakaret kabul ederim ve orada bir saniye bile durmazdım. Ancak fikirsel ve meslekî ölçülerde gazetecilik yapıldığını sanırım kampanyamıza gelen insanlar da gördü. Eğer bir haberin bulguları sağlamsa, yani somutluğunda bir sorun yoksa, ondan sonrası yoruma girer. Mesela bizim hiçbir haberimize “yalan”dır suçlaması yapılmadı. Ama bahsedilen “yerli ve millî” basın için bu ne kadar gerçeği yansıtır? Sürekli insanları hedef gösteren, aynı tornadan çıkmış şişirme haber, onlarca gazete, TV ve sitede yayınlanabiliyor. Ya da şöyle söyleyebilirim: Afrin işgali başladığında, Başbakan Binali Yıldırım gazetecileri toplayıp haberlerin nasıl yayınlanması gerektiğine dair bir talimat listesi sundu. Bunu çağrıştıran bir uygulamaya *Özgür Gündem*’in kimliği müsaade etmez.

Kıyastan ve ezilenin şiddetinin meşruluğu referansınızdan bağımsız, bir gazeteciye soruyorum: “Vahşetinizde boğulacaksınız,” “Saray çıldırdı,” “Abluka kırılana kadar durmak yok” gibi *Özgür Gündem*

manşetlerini art arda koyduğunuzda, “gazetecilik” dışında bir misyon çabası da görmüyor musunuz?

Bu yoruma açık. Şahsen ben, misyon kelimesinden hoşlanmam. Sert, radikal, toplumsal bir öfkeyi taşıyan ve bu kümenin sorunlarını da dile getiren bir tavrımız olabilir. Belki de bir şeyi harekete geçirmek istiyorsunuz. Meselenin ne kadar sıcak olduğunu, kızgın demirler üzerinde yüründüğünü göstermek istiyorsunuz. Bu da bir yöntem, bu da gazetecilik.

Mevzu *Özgür Gündem* olunca, soru şu oluyor: Harekete geçirmek isteyen kim?

Biz, siyaseti bir aktörden okumaktan ziyade, toplumsaldan okuyoruz. Kamuoyunu, o kümeyi ilgilendiriyor mu, ilgilendirmiyor mu sorusuyla ilgileniyoruz. Bir gün önce yaptığınız haberin hesabını, hem vicdanen hem meslekî olarak verirsiniz. *Gündem*’de militarizm propagandası yapıldığı yorumu çok ucu açık ve siyasal bir okuma olur. Basitçe ifade edeyim: Bir gazete bir eylem haberini nasıl verir? “Eylemciler toplandı, sonra sessizce eylemlerine son verdiler.” Bu kulağa sade gelse de aslında orada “sessizce son verme” ifadesi, o insanların kavga ve gürültü çıkarabileceğine dair bir imâda bulunuyor. “O küme toplumsal huzuru bozuyor” imâsı, topluma karşı bir güvensizliktir. Bu basit örnekte bile yorumlar arasında büyük bir fark var. Yani haberin maddî bulguları doğruysa, şok edici ve birilerini huzursuz edecek şekilde verebilirsiniz. Ayrıca toplumsal taleplerde duyarlılık neden egemenin süzgecinden geçirilsin ki!

Elbette ama süzgeçler egemenlerinkiyle sınırlı değil. Eski ama önemli bir haber: Namık Durukan İmralı Zabıtları’nı *Gündem*’e getirseydi, basar mıydınız?

Her yiğidin yoğurt yiyişi ayrıdır derler ya, ben bunun toplumsal yararı ne, diye sorgulardım. Düşüm hâline gelmiş Kürt meselesinin çözümüne yarar mı, yaramaz mı üzerinden bakardım.

Sorunun cevabını bilemeyeceğiniz için gazeteciliği ön plana almanız gerektiğini düşünmez misiniz?

Bu, gazetecilik ile siyaset arasındaki ilişkiyi nereden okuduğunuza göre değişir. Sadece sansasyonel bir haber

patlatma olayı gibi görmem. O haberin kangren olmuş bir meseleyi ne ölçüde aydınlattığı gerçeği de es geçilmez.

Bir siyasetçiyle mi, gazeteciyle mi konuşuyoruz?

Ben bir denge tutturmaya çalışıyorum, bu denge size veya başka bir yayın organının bakış açısına uymayabilir. Elbette, İmralı Zabıtları'nın haber değeri vardır, Namık Durukan bu haberi vererek kötü bir gazetecilik yapmadı.

Ama sizin yanıtınız "Ben yayımlamazdım" mı?

Siz evet ve hayır üzerinden keskin bir cevap bekliyorsunuz.

Gazetecilik acil bir iş. Gazete saatler sonra çıkacak. Bu, gazete matbaaya gönderilmeden önce yanıtlanması gereken bir soru.

Ben buna evet veya hayır diyerek yanıt vermeyi doğru bulmuyorum. Ben o dönemki dengeler üzerinden bakarım. İnsanın eline bazen çok iyi bir bilgi gelir, diyelim ki erkek şiddeti haberinde eğer bir bilgi kadını savunmasız bırakacaksa, o bilgiyi vermem çünkü eşit olmayan koşullardaki bir tartışma. Bu yüzden benim anladığım gazetecilik, muhalif bir gazetecilik. Bir işçi haberinde, işçiden yana bakarım. Kürt meselesinde de müzakere sürecine yarar mı, yaramaz mı, ben buradan bakarım. Hatta örneğin ekonomide, resmî kurumların verdiği işsizlik oranlarının gizli işsizliği örtme işlevi gördüğünden dem vurup rakamların ne kadar yanıltıcı olabildiğinden girer, sınıfsal bir yorumla haberi kurarım.

Türk mediasından pek çok isim de Kürt meselesi dâhil pek çok kronik problemde taraflı yaklaşımını benzer şekilde savunabilir. Türk medyası deyince *Hürriyet*'i düşündüğünüz ve *Hürriyet*'i 20 yıl yönettiği için oradan örnek vereyim; Ertuğrul Özkök'ün "Türk milletinin bekası için sansürledik" diye başlayacak herhangi bir savunmasına "Evet, yoruma açık" diyerek hak verir misiniz?

Ben de o zaman size şunu sorabilirim, bütün toplumsal değerlerden, beyninden, yüreğinden azade bir şey var mı bu hayatta? Hatta dili "bilinmeyen dil" olarak, etnik kimliği

ise ancak "terör" ile anılan bir topluluğun var olma mücadelesini nereye koyacağız? Hak talebini arkalayacak bir bakış açısı ve muktedirin bekası, iki ayrı dünya ve toplumsal tutumu ifade eder. Bunları sıfırlayan bir yayıncılık kendini aldatmaktır. Onların "beka" dediğinin içinde başkalarının imhası yatar. Türkiye'de "apoletli medya" kavramını da aşan bir durum var artık. Savaşın doğrudan bir parçası gibi davranan bir gazetecilik almış başını gidiyor.

ANF'de Maxime Azadi imzasıyla çıkan "Kendisini yaratan bir gelenek" başlıklı yazıdan bir alıntı: "Kürt medyasının içinden çıktığı koşullar, gazete ve gazeteciyi sık sık birer militan hâline getirdi. Bu açıdan Kuzey Kürdistan ve Türkiye'deki Kürt medyasını Kürt militanlığının bir parçası olarak ele almak anlaşılır bir durum." *MED TV*'den başlayarak 20 yılını Kürt medyasında geçirmiş Reşat Sorgul da "Tarafsızlık Kürdistan'da gerçeği değil" diyor. Bu alıntılar sizce ne kadar gerçeği yansıtıyor?

Bu, o isimlerin kendi yorumları. Objektiflik görece mümkündür ama tarafsızlık çok zor bir şeydir. Gazetecilik kutsal değil, herhangi bir meslek ama bir sorgulama yönü, kamu yararı tarafı var, iktidarı denetleme özelliği var. Her gazeteci de bunu farklı yapıyor, bir homojenlik yok. Ama Orta Doğu'da herkesin kendi kutsalına taptığı bir yazgısı olduğunu da kabul etmek lazım. Bir parça da olsa insana özgürlük alanı açabilecek bir umudu barındırıyorsa, o ışığa yaklaşılmalı diye düşünüyorum. Kendi gerçekliğinizi hayattaki tek gerçek kabul eder ve "sadece ben acı çekiyorum" a kendinizi kaptırırsanız körleşirsiniz. Bunu da gözden kaçırdığınızda, yanlı bir çizgiye teslim olabilirsiniz. Böyle bir handicap olduğunu aklınızdan çıkarmadan gazeteciliğinizi sorgulayabilmelisiniz. İçinde olduğunuz toplumsallığa örülen duvarları aşmaya çalışırken, elbette çuvaldız olmasa bile iğneyi de kendinize batırabilmelisiniz. Aktardığınız tespitlerin görece haklılık payı olduğunu düşünüyorum. Ama homojen olarak budur demek haksızlık olur. Bu durumla baş etmeye çalışan gazetecilerin çabasını da hatırlatmalıyım.

Sizce Özgür Gündem, Kandil'e ne kadar iğne batırabiliyor; daha genel ifadeyle, Gündem Kandil'den ne kadar bağımsız?

Tabii ki bağımsız. Birileri Özgür Gündem talimatla bir merkezden yönlendiriliyor diyorsa, ben buna tabii ki de karşı çıkarım. Böyle bir şey olmadı, ben bunu kabul de etmem. Geçmişine dair de Kandil'den emirle bu gazetenin çıktığını gösteren bir olgu var mı? Mahkemede de söyledim; bir iddianız varsa, bu iddiayı kanıtlayabilecek nesnel bir veri gerekir. Biz haberler üzerinden gerçeği tartışıyoruz. Ben terör kelimesini kullanmıyorum, IŞİD için bile. Sistem dışı ya da devlet dışı aktörlerin kullandığı şiddet doğrudur gibi bir yaklaşımdan bahsetmiyorum. Gündem'de o şiddetin kullanımına sebebiyet veren tarihsel ve sosyolojik zeminle ilgili bir bakış açısı koyuluyor, ve bu da olabildiğince habercilik diliyle geliştiriliyor. Propaganda çok ucu açık bir kelime. Şöyle boyutlandırılması lazım: Şiddeti özendiriyor mu; yaşamı mı savaşı mı savunuyor; bir etnik grubu veya cinsiyeti küçümsüyor mu? Görülmeyen ve yok sayılan kesimlere öncelik tanıma, gazetecilik açısından bir tercihtir.

Aklımızdaki nüansı başka bir açıyla soralım: Duran Kalkan'ın köşesinde yayımlanması için gönderdiği bir yazıya editörler ne kadar müdahale edebiliyorlardı?

Gazetede Duran Kalkan'ın bir köşesi yoktu.

Adil Bayram adıyla yazan kişi kendisi değil miydi?

Bahsedilen kişi o mu değil mi, bilmiyorum. Ama Duran Kalkan'ın yazısı güncelse, bir şeyi açıklıyorsa, ben onu yayımlayabilirim. Kamuoyunun ilgilendiği ve benimsemese de önemseydiği aktörler ve kişilerin görüşleri gazetecilik ölçülerinde yayınlanabilir. Kürt meselesinin tarafı olan bir yapının ne düşündüğü toplumsal zemin açısından da dikkate değerdir. O fikri doğrudan desteklediğiniz anlamına gelmez bu durum.

Peki, tashih edebilir misiniz? Bir kısmı çıkarıp düzeltebilir miydiniz veya problemli deyip geri göndermek ne kadar mümkündü?

Gazetede karar verici, o gazetenin çalışanları, editörleridir. Birileri ne der, siyasal örgüt ne der üzerinden bakılmaz. Aksi olsa, doğrudan örgütün gazetecisi olursunuz. Gündem'in böyle bir derdi yok. Biz Kürt meselesindeki farklı aktörlerin görüşlerinin yansıtılması gerektiğini düşünüyoruz. Bu yüzden Kürt hareketine yarar mı, yaramaz mı üzerinden değil, müzakereye yarar mı yaramaz mı, çözüm üzerinden düşünüyorum dedim. Artı olarak, bir yazı hukukî olarak da yayını zorlamamalı.

Bu da bir çeşit misyon gazeteciliği değil mi?

Ben militanlık, misyon gazeteciliği ifadelerine mesafeli yaklaşıyorum. Benim kendi adıma eleştirim şu: Zaman zaman çok rijit bir dil kullanıyor muyuz? Bu tartışmayı hem kendi içimde hem arkadaşlarımla yürüttüm. Gazetecilikte duygusal özdeşlik kurmak kötüdür, zaman zaman duygularımızı yönetemediğimiz, mantık süzgecinden yeterince geçiremediğimiz olaylar bu nedenle olmuştur. Kendimi bu açıdan eleştiriyorum. Haberi daha soğukkanlı, daha doğru verebilirdim, diyebiliyorum.

Aklınızda spesifik örnekler var mı?

Çatışmaları verirken, devletin politikasını teşhir ederken kullandığımız görsellere daha dikkat edebilirdik. Zaman zaman Kürt siyasal aygıtının şiddet kullanan yapılarının görsellerini fazla mı kullandık diye düşünüyorum. Onları biraz daha az kullanarak, haberi ve kurguyu ön plana çıkararak bir gazetecilik yapılabilir miydi diye içimde tartışıyorum. Bunun etiğini oluşturmaya çalışan yazıları da hem uluslararası alandan hem Türkiye'den okumaya çalışıyorum.

Bu tartışmalar ne kadar yüksek sesli yapılabilir? Kürşat Bumin, Ümit Kıvanç, Alper Görmüş gibi isimlerin Türk medyasını haberler ve gazeteci

tavırları üzerinden eleştirdiği MedyaKronik benzeri bir mecra Kürt medyası için ne kadar mümkün?

Kürt medyası adına değil ama kendi adıma şunu söyleyebilirim: Kürtçe konuşabiliyorum ama yazamıyorum. Dünyayla iletişimimi, zorla öğretildiğim dil olan Türkçe üzerinden kuruyorum. Bunun için Türkçeye kızmıyorum, onu seviyorum, Türkçe yazdığım yayımlanmamış kitaplarım var ve bunun neden Kürtçe olmadığını sorguluyorum. Bunun getirdiği bir gerilim var. Ben dört yaşında, 1980 darbesi sonrasında askerın kafasına silah vurduğu bir insanım. Biz böyle bir sosyolojiden geliyoruz ve kişisel hayatım da, tırnak içinde, "bir travmanın parçası." Ve Kürtler kadar, Kürtçe de darbe görmüş bir dil.

Ama şunu söyleyebilirim: Bütün dezavantajlı koşullara rağmen verileri daha soğukkanlı bir bakışla değerlendirip, bilgi ile yorum arasındaki mesafeyi çok açmadan bir gazetecilik noktasında eksikimiz var. Bir de hem devlet hem de büyük basın zaten sizi lokal bir zemine mahkûm etmek istiyor. Bunun farkında olarak Kürt gazeteciler cesaretle kendi pratiğini de gözden geçirebilmelidir.

Kürtçe çıkan *Azadiya Welat* sizce Kürtçe darbe aldığı için mi bir *Özgür Gündem* olmadı?

Bilemem, kendi özgün kimliğini oluşturma anlamında *Gündem*'le karşılaştırılmaz. Ama dil dirayetlerini hürmetle karşılamak lazım. Çok sıkıntılar da olsa, Kürtçenin baskı gören bir dil olmasına, okulunun olmamasına rağmen, asimilasyonun sistematik olarak uygulandığı bir coğrafyada olmasına rağmen, Kürtlerin anadiliyle gazete çıkarmaya çalışması takdire şayan.

Bir diğer özeleştirim: Yeteri kadar mizah vermiyoruz. Çatışma, savaş var, evet, ama hayat da devam ediyor. Daha renkli, daha ironik, zekâ kokan, parlıtlı şeyler verebilmeliyiz. Kürt medyasında da daha sivil ve demokrat bir birikimin oluşma sıkıntısı var, bunu kabul ediyorum.

Daha çoğulcu ve daha renkli olabileceğini, özellikle mizah ve ironiyle bunu başarabileceğini düşünüyorum.

Kemal Burkey dâhil isimlerin işaret ettiği, Kürt hareketi içerisinde Kandil'in baskısı. Bahsettiğiniz "sivil ve demokrat birikimin oluşma sıkıntısı," çoğulcu olamamasının sebeplerinden biri, hareket içindeki bu baskı olabilir mi?

Bir insan önce kendi üstüne düşeni yapar; bunu yapmadan başkalarını kötüleyen bir yaklaşım, kendi çapsizliğini gösterir.

PKK'nın çeşitliliğe izin vermediği eleştirisine vereceğiniz yanıt hakaret mi?

Çapsızı bir hakaret olarak görmeyin. Elbette, herkes kendi deneyiminden çıkarak eleştiride bulunabilir. Geçmişte sıkıntılar, yaşanan politik tartışmalar, fizikî ve sosyal gerginlikler yaşanmış olabilir. Ama başkalarını angajmanla suçlayan kendi angajmanlarını ne kadar açıklayabiliyorlar? Kürt aydınları dediğiniz kişiler, son dönemde gördük ki, Türk devletiyle ne kadar haşır neşir tarzda onun politikalarının taşıyıcısı oldular. Bu kadar iddialı olanların, devlete yaslanarak Kürtler arasında karşıtlıkla prim yapmayı marifet sayması, ne denli sağlam bir duruşları olduğu sorusunu da beraberinde getiriyor. Bu sorunun cevabı biraz da Kürt sivil toplumunun çapı ile ilgili. Toplumun, ancak kendi içinde, siyasal güçler dışında da, sesini duyurabileceği alanları yaratabildiği oranda gelişebileceği gerçeğini de ekleyelim.

Sivil toplumun yaratma gücü, baskı/şiddet olasılığıyla arasındaki mesafeye de bağlı değil mi? Liste farklı açılardan örneklerle uzatılabilir ama daha başlangıçtan bir örnek: *Özgür Gündem* 30 Mayıs 1992'de yayına başladıktan sekiz gün sonra, *Yeni Ülke* muhabiri Mecit Akgün PKK tarafından "iharet" gerekçesiyle öldürüldü.

Ben bu olayı biliyorum. Siyasal hareketlerin doğal olarak toplumsal alanda bir baskınlığı vardır. Bunu iyidir anlamında söylemiyorum, ama siz de o toplumsal alana girmeye çalışıyorsanız, bir şey koymaya çalışmalısınız. Tek taraflı olarak "Ben yapacaktım ama birileri izin vermedi" sözü, bence gerçeği yansıtmıyor.

Soruyu Kürt hareketi tarafından bakarak yanıtlıyorsunuz, biz yazı işleri müdürüne sorsak: Burkey *Gündem*'de köşe yazarı olabilir miydi?

Çok siyasal bir cevap vereceğim. Burkey'in yazarlığını ve şairliğini çok beğenirim, eski yazılarını da okudum, siyaseten ise AKP'nin dediklerini birebir kabul etti. Özellikle son birkaç yıldaki politik pozisyonu çok pespaye. Ben bu pozisyondaki biriyle aynı yerde yazmak istemem.

Kürt medyası daha çoğulcu olabilirdi derken, bir çeşitlilik ihtimaline olumsuz yanıt veren siz oldunuz. Harekete eleştirel bakan biri, bu "çeşitliliğe" ne kadar dâhil olabilir? Aklınıza "evet" diyeceğiniz bir isim geliyor mu?

Çok farklı, özgün bir dil olan Aslı Erdoğan geldi ve yıllarca yazdı.

Evet, ama hareketi eleştiren yazılar yazmadı.

Gündem'in çizgisine uymayan yazıları oldu. Geçmişte, *Gündem*'de Murathan Mungan dâhil, çok farklı kalemler de oldu. Fikret Başkaya da İslamcı çevrelerden gelenler de oldu. M. Ender Öndeş, Ayşe Düzkan'ın zaman zaman yazılarında eleştiri vardır. Ama özellikle korumacı refleksiyle davranıp içe kapanıldığı için kendi dışındaki hayatla yeterince çoğulcu bir ilişki kurulamadığı tespitini ben de yapıyorum. Ve bunu NĞYY kampanyasında gördük. Farklı olan ile temas sizi de besliyor. Bizim de çıtamızı yükselttiğimiz ve ezberimizi bozduğumuz bir dönemdi.

Bir varsayım: Hasan Cemal öldürülen HADEP Genel Başkan Yardımcısı Hikmet Fidan'ın, -ki yıllar önce PKK tarafından öldürüldüğünü yazmıştı- infazının yıl dönümünde konuya dair bir yazı kaleme aldı ve *Gündem*'e yolladı. Bu yazı yayımlanır mı, geri mi çevrilir?

Gündem'in kendine göre bir çizgisi var. Bu çizgiye uymayan, bunu zorlayan yazı yayımlanmaz. Bu da bir yayının hakkıdır. Elbette bir siyasetçinin öldürülmesi kabul edilemez. Buna ışık tutacak farklı yayınların olması zenginliktir. Fakat gazetenin asıl odaklandığı ve sistemi ters yüz eden yayınında toplumu asıl meseleden uzaklaştırılacak bir duruma yol açılmaması da gözetilir.

Söyleşinin bir amacı da bu çizgiyi netleştirmektir. Siz Fidan yazısını elediğinizde, altını çizdiğiniz, haberlerle yapılan gerçeklik tartışmasına ne oldu?

Gündem'in hazır bir kalıbı yok ve bu kalıp üzerinden şekillendirilmiyordu. Ben bunun böyle olmadığını söylüyorum. Türkiye, söylediğiniz görüşlerin yayımlanabildiği gazetelerle dolu. Yayınların da ideolojik çizgisine uymayan yazı ve haberleri yayımlamama hakkı olduğunu düşünüyorum. Ama başkası yayınlar diye de onu suçlamam. Bir de, *Gündem*, sadece ilk akla gelen siyasî bir okumasının yanında, mesela ekoloji, kadın, ekonomi, kültür vs. üzerinden neden hiç tartışılmaz! Burada da bir önyargı ve sınırlara hapsetme tarzı var. Yani Kürtlerin ve ezilenlerin de günlük hayatlarına ne kadar ışık tutabildiği sorusu hep es geçiliyor.

Fehmi Kuru: Kandırılmadık, cemaatin işleri göz göre göre oldu. Nisan 2018

Fehmi Kuru: Muhafazakâr dediğiniz çoğu gazetecinin muhafazakârlıkla alakası yok, bazı yayınlara iğrenerek bakıyorum

Fehmi Kuru, muhafazakâr medyanın sembol isimlerinden.

Sembolikliği, 1970'lerin sonlarından itibaren mutfaktan habere, köşeden ekrana uzanan medya tecrübesinden, bir günde iki ayrı köşede yazarak da somutlaşan üretkenliğinden ve gerektiğinde polemikten kaçınmayan tavrından kaynaklanıyor. Bu vasıflarıyla "Zaplarken ya reklam görürsünüz, ya Fehmi Kuru'yu" ifadesiyle de hakkında Ekşi Sözlük'e kayıt düşülen Fehmi Kuru, hâlen kendi blogu fehmi.kuru.com adresinde yazıyor, ocakmedya.com sitesinde haber/yorum/analiz yayını yapıyor.

Kişisel serüvenindeki duraklara ve değişime, muhafazakâr medyanın AKP iktidarı eşliğinde geldiği noktaya kendisinin merceğinden bakmak için Fehmi Kuru ile görüştük. 1970'lerin Yeni Devir'inden bugünün Sözcü'süne, pek çok durağı olan söyleşide, muhafazakâr medyanın evrimi, medya sahipliği ve Kuru'nun bu konuları ne kadar gündemine aldığı konuştuk. Bugünkü yayınlar için "Muhafazakâr dediğiniz çoğu gazetecinin muhafazakârlıkla alakası yok" diyen Kuru, bazı yayınlara "iğrenerek baktığını" söylüyor. İktidara muhalif pek çok meslektaş tarafından dile getirilebilecek bu eleştiri, meslekî hayatı çok büyük ölçüde muhafazakâr medyanın içinde geçmiş olan Fehmi Kuru'nun ağızında "haber" vasfına da kavuşuyor.

Kuru, İzmir Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezuniyetin ardından Turgut Özal'ın da tavsiyesiyle İngiltere'ye, ardından Suriye'ye giderek dil eğitimi aldı, yüksek lisansını Harvard Üniversitesi'nde yaptı. Başta Abdullah Gül ile İngiltere'de ev paylaşmaya uzanan arkadaşlığı olmak üzere, AK Parti iktidarının pek çok üyesiyle yakınlığı oldu; meslekî kariyeri hem Millî

Görüşün gazetelerinde yöneticilik, hem Gülen cemaatinin yayınlarında temsilcilik ve yazarlığa da uzandı. Eğitimine devam ederken muhafazakâr yayınlara yazı gönderen Fehmi Kuru, mutfağa Necmettin Erbakan'ın yayın yönetmenliği teklifiyle Millî Gazete ile girdi. 1986'da Zaman gazetesinin kurucu yayın yönetmeni, ardından Ankara Temsilcisi olan, AKP iktidarını 1999'dan itibaren yazmaya başladığı Yeni Şafak'ta karşılayan Kuru, yıl 2010'a geldiğinde yayın yönetmeniyle tartışma üzerine gazeteden ayrıldı. Zaman'da kısa süre köşesini yeniden açtı. Ardından önce Star, sonra "Mahalle değiştirdi" yorumları eşliğinde 18 ay sürecek HaberTürk deneyimi başladı.

Siyaset dünyasıyla ilişkisi, 17/25 Aralık 2013 yolsuzluk operasyonunun ardından iktidar ile cemaat arasında patlayan savaşı çözmek için yolunu Pensilvanya'ya çıkardı. Dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın istek ve onayıyla Fethullah Gülen ile görüşmeye giden ve elinde bir mektupla dönen Kuru, bugün o günlere farklı bakıyor. Mektubun işin içine girmesiyle girişiminin gazetecilikten çıktığını söylüyor ve ekliyor: "Bugünkü aklım ve deneyimimle asla böyle bir işe girmem."

1997'de Zaman gazetesindeki köşesinde Nobel (Barış) Ödülü'ne aday gösterdiği "Hizmet Hareketi"nin 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından "Fethullah Gülen Terör Örgütü"ne evrilmesine dair de sorularımızı yanıtlayan Fehmi Kuru, cemaatin yayınlarında çalışırken aklına takılmaya başlayan soru işaretlerini de paylaşıyor.

Skype aracılığıyla yaptığımız söyleşinin sonunda yönelttiğimiz "Bugün cezaevi endişeniz var mı" sorumuza, "Herkesin var, ben de farklı değilim" yanıtını veren Fehmi Kuru'nun bu endişeye de uğrayan uzun yolculuğuna dair bu uzun söyleşi için, buyrun.

İlk yazısı 15 yaşında yayımlanmış, İslam Dergisi'nden Millî Gazete'ye, Zaman'ın kuruluşundan Yeni Şafak ve Star'a muhafazakâr medyanın ana akımında bulunmuş biri olarak söyler misiniz, muhafazakâr medya nasıl bir evrim geçirdi? Hikâyesini hangi kriterler üzerinden, kaç bölerek anlatırsınız?

Kendi zaman sürecim içerisinde değerlendirmemi isterseniz, aslında çok fazla sayıda döneme ayırması mümkün olmayan bir süreci var. Ben gazete okur hâle geldiğim ilk günden itibaren, ki bu çok erken yaşlarda başladı, daha çok merkez sayılabilecek gazeteleri okuyarak başladım. Demokrat Partili (DP) bir ailenin çocuğu olarak 27 Mayıs 1960 darbesi sonrası bizim eve Havadis, Son Havadis gazeteleri girerdi. Daha sonra Yeni İstanbul çıktı. Bu gazeteler de önceleri Orhan Seyfi Orhon gibi Türkiye'de şair olarak da tanınan yazarlara sahipti. Ve bu isimleri okuduğunuzda ülkenin DP yanlısı ya da darbe karşıtı zihin dünyasına biraz vâkıf olabildiniz. Ben o sıralarda ortaokul öğrencisi olarak çok yararlandım.

İslamî denilebilecek yayın organları biraz daha sonra, 1960'ların son dilimine doğru kendini belli etmeye başladı; Bugün, Sabah gazeteleri çıktı ve bu gazeteler (Mehmet) Şevket Eygi çevresinde oluşan farklı bir anlayışı getirdi. Havadis cephesi ile Şevket Eygi çevresinin misyonu farklılaşmaya başladı. Ben daha çok ikincisini takip etmeye başladım. Şevket Eygi daha sonra Yeni İstiklal diye haftalık bir gazete çıkardı, bu arada İttihat diye daha çok Risale-i Nur cemaatinin görüşlerini yansıtan bir haftalık daha çıkmaya başladı. Mustafa Polat isimli, çok yönlü, erken yaşta hayatını trafik kazasında kaybeden bir yazara sahipti ve gazete, onun kişiliği etrafında oluşuyordu.

Necip Fazıl'ı da unutmamak lazım, o 1940'lardan beri önce Ağaç diye bir edebiyat dergisi çıkardı, ideolojik yapısı şekillenmeye başlayınca, Büyük Doğu dergisiyle ortaya çıktı. Büyük Doğu, DP çizgisindeki gazetelerle Sabah

gibi gazeteler arasında çok daha farklı, daha entelektüele hitap eden bir sesi temsil etmekteydi. Ben bütün bunlardan etkileniyordum. Biraz merkez ve daha farklı, daha İslamî havanın hâkim olduğu bir gazetecilik anlayışı karşımıza çıkmaktaydı.

1970'lerin sonunda *Yeni Devir* için söylenen “Millî Türk Talebe Birliği ve Akıncı gençlerin durağıydı” ifadesi ne kadar doğru?

O zaman basın alanında partinin söylemini temsil edecek bir gazete arayışı içerisine girdiklerinde, Millî Selamet Partisi (MSP) çizgisinde olan insanlar önce Millî Gazete'yi çıkardı. İlk çıktığında kısıtlı imkânlarla çıkmıştı, daha sonra kitlelere ulaştınca, biraz daha okumuş yazmış insanlara da hitap etmek üzere Yeni Devir gazetesini aynı grup çıkardı. Dolayısıyla, ikisi aynı grup altında çıkmasına rağmen, söylem açısından birbirinden farklılardı. Ben 1982 ağustosunda yurt dışından döndüğümde, İslam Dergisi'nin dış haberler bölümünü yönettim. O dönem, bildiğim kadarıyla, Türkiye'nin en çok satan dergisiydi.

Hocası ve kayınpederi Mehmet Zahid Kotku'dan sonra Nakşibendi tarikatının önemli kolu İskenderpaşa dergâhının başına geçen Esad Coşan'ın dergisiydi, değil mi?

Evet, Esad Coşan önderliğinde olan bir grubun çıkardığı bir dergi idi. Zahid Akman, Zekeriya Karaman, Hasan Hüseyin Ceylan önemli isimleriydi. Ben derginin dış haberler bölümünün sorumlusuyken, Necmettin Erbakan beni çağırdı ve gazetenin başına geçmemi istedi. Ben bunu Yeni Devir diye düşünürken, konuşmamızda teklifin Millî Gazete için geldiğini anladım. Ben kabul ettim, Nabi Avcı, Özkul Eren, Ali Bulaç, Mehmet Doğan gibi arkadaşlarımla bu görevi üstlenebileceğimi söyledim.

Bir siyaset adamının görevlendirmesiyle bir gazetecinin gazetenin başına geçmesi, bugün baktığınızda, size ne kadar doğru geliyor?

Sahibi olarak ismi gözükmese de gazetenin her şeyi Necmettin Erbakan'dı. Dolayısıyla böyle bir teklif gelecekte, ondan gelmesi beklenirdi.

Tam da bu duruma evet dediğinizde, aslında neye tamam demiş oluyordunuz?

İlk görüşmeyi yaptığımda, şu karşı teklifte bulundum: “Sizin gazete üzerinde her an, her gün etkinizi hissettirme alışkanlığınız olduğu söyleniyor. Ama beni tercih ettiğinize göre, bunu kabul etmeyeceğimi bilirsiniz. İsterseniz şöyle bir şey yapalım; üç ay bana mühlet verin, bu sürede gazeteyi ben bildiğim gibi yapayım, eğer sonrasında devam etmememi isterseniz, buna şimdiden razı olarak bu işe gireyim.” Ve nitekim üç ayın sonrasında ayrılmak durumunda kaldım.

Erbakan çok müdahale ettiği için mi?

Çok değil, ama sürenin sonlarına doğru ilişkiler müdahale edilebilir sıcaklığa ulaşmaya başlamıştı. Ben ismini saydığım arkadaşlarımla da konuştuktan sonra bunun devam edemeyeceğini söyledim ve ayrıldık.

Sizi rahatsız eden eşik hangi nokta oldu?

Bir dosya geliyor mesela, “Bu, gazetede değerlendirilsin” deniyor. Nereden diye sorunca, “Ankara'dan” yanıtı veriliyor. Açıp baktığımda ve gazetede yayımlanmasının mümkün olmadığını düşününce, kenara koyuyordum. Bu dosyalar biriktikçe sorun çıkıyor ve dosyalar gelmeye devam ediyordu. Sorun çıkınca daha fazla devam etmememiz gerektiğini düşündüm ve ayrıldım. Uzun sürmeyen bir maceraydı.

Bu gazetelerden belki daha çok dergiler canlıydı; Sezai Karakoç'un Diriliş, Nuri Pakdil'in etrafında oluşmuş Edebiyat yanında Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt, Mehmet Akif İnan, Cahit Zarifoğlu önderliğinde çıkan Mavera gibi dergiler vardı, imam hatip camiasının çıkardığı Tohum, Oku, İslam Medeniyeti'ni de bunlara eklemeliyim. Ben bu sonuncuların çoğuna katkıda bulundum. Muhafazakâr kesimin gençleri dergiler üzerinden düşünce depolamaya başlamıştı.

Bugünün muhafazakâr medyasını konuşmaya geçmeden soracağız; o dönemlerde nasıl gelenekler inşa edildi? Gazeteciliğe muhafazakâr medyada adım atmış isimler etik ve editoryal bağımsızlık başlıkları altına neler koydu, sınırları neydi?

Tabii, ben Millî Gazete'ye kadar, içeriden katkıda bulunmasam da, dışarıdan gelişmeleri izliyordum. 1979 yılını Orta Doğu'da dolaşarak ve önemli bir dönem Şam'da kalarak geçirmiştım, oradan da Yeni Devir'e katkıda bulundum. İçinden gözlem yapabildiğim çizgi MSP ile irtibatlı gazeteler ve saydığım bazı dergilerdir. Merkeze yakın veya Şevket Eygi'nin çevresindeki gazetelerde bulunmadım.

Türkiye'nin genel havasının içerisinde mümkün olduğu kadar siyasete ağırlık koymaya çalışan yayın organlarıydı. Size belki bugün, MSP ve Refah Partisi (RP) çizgisinde gazetelerin varlığı tuhaf gelse bile, o dönem Türkiye'de her gazetenin hemen hemen siyasetin bir bölümüyle ilişkisi vardı. CHP'nin Ulus diye bir gazetesi vardı. Son Havadis ve Yeni İstanbul gibi gazeteler Adalet Partisi (AP) çizgisine yakındı. Bu pek garip karşılınır bir dönem değildi. O dönemin Turgut Özal'ın gelişine kadarki özelliklerinden bir tanesi şuydu: Gazete kâğıdını devlet üretiyor veya ithal ediyordu, ve ona iki türlü fiyat biçiliyordu: 1- Gazetelere verilen ucuz fiyat, 2- Gazete dışındaki tüketicilere verilen fiyat. İki fiyat arasındaki fark büyüktü, bazı gazete patronları basmadıkları sayıyı bile sanki basılmış gibi göstererek çok miktarda kâğıt alabiliyor ve bu fazlayı piyasada satarak ya gazetenin devamlılığını sağlıyorlar ya da zenginleşiyorlardı.

Zaman'ı 1986'da genel yayın yönetmeni olarak kurduğunuzda, gayeniz ve yayın ilkeleriniz neydi? Bahsi geçen dinî ve siyasî coğrafya içinde, Zaman nereye oturuyordu?

Ben 1984 yılında Millî Gazete'ye gittim ve ayrıldım. Necmettin Erbakan, en son görüşmemiz sırasında, bana "Sen

başta da Millî Gazete yerine Yeni Devir olsa daha iyi olur, demiştin. Seninle muhtemelen Yeni Devir konusunu tekrar görüşeceğiz. Sen şimdi git, biz seni tekrar çağırırız" demişti. Ben de beş altı ay o çağırılmayı evde bekledim, sonra baktım olacak gibi değil, iş aramaya başladım. O sırada kendisini değişik ortamlarda tanıdığım Ekrem Pakdemirli de Hazine Müsteşarı olmuştu, benim kendisine basın müşaviri olmamı istedi. Önce Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na basın müşaviri olarak gittim, çok kısa bir süre sonra Dışişleri Bakanlığı da yapacak olan Yaşar Yakış Devlet Planlama Teşkilâtı'nda (DPT) İslam Ülkeleri Ekonomik İşbirliği Başkanlığı'na getirilmişti, o birime gelirim beraber çalışabileceğimizi söylemişti ve oraya geçtim. Bir buçuk yıl kadar DPT çatısı altında bulundum ve uluslararası toplantılara vs. katıldım. O sırada yıllardır tanıdığım Alaeddin Kaya, Ankara'da Nur Yayınları adlı yayınevi ve büyük bir matbaası vardı, bana "Ben bir gazete satın aldım" dedi. Aldığında adı Zaman değil, Adalet gazetesiydi. "Bunu seninle çıkarmak istiyorum" dedi. Ben de Millî Gazete'den birlikte olduğumuz arkadaşarımla "Böyle bir teklif var, ne dersiniz" diye konuştum. Millî Gazete deneyiminden sonra hem çekingenleşmişlerdi, hem de dört başı mamur birer işleri vardı. Bir de, gazete Ankara merkezli olacaktı. Konuşmalar ilerleyince, "Sırf Ankara'ya hitap eden bir gazete bizi taşımaz. İmkânların yetişmiyorsa, ortak olarak başkalarını da bul ve Türkiye geneline hitap eden bir gazete çıkaralım" dedim. Gazetenin ismi, dar bir çevrede çıkarırken, Zaman olarak değişmişti. Daha sonra kendisine iki ortak buldu, biri bir ara AK Parti'den milletvekilliği de yapan İhsan Arslan'dı, diğeri de İstanbul'dan Necati Aktülün adlı bir iş adamıydı.

Kaya'nın yayınevinin ismi Nur'sa o zamandan bir cemaat bağlantısı olduğunu varsaymak ne kadar yersiz olur?

Nur kelimesi şimdi FETÖ diye adlandırılan cemaatle irtibatlı olmak zorunda değil. Nitekim Alaeddin Kaya'nın

da irtibatı Fethullah Gülen dışı Nur kesimiyleydi. Ama o dönem bunları birbirinden ayırmak çok mümkün değildi. Herhalde onunla da görüşüyordu ama o dönemde Fethullah Gülen cemaati İzmir merkezli ve dışarıya açık olmayan bir gruptu.

Gülen'e eşitleyerek, bir tarafta siyaset, diğer tarafta dinin olduğu muhafazakâr medyada, cemaatlerin varlığının ne kadar belirleyici olduğunu merak ederek sormuştuk. Muhafazakâr medyada çalışan bir gazeteci, gazetesini seçerken, karar sürecinde hangi kriterler rol oynuyordu?

Millî Gazete'ye geçtiğimde de, başka bir gazeteden teklif geldiğinde de, sermaye sahibinin hangi cemaate mensup olduğunu veya hangi partiyi desteklediğini değil, kendi ilkelerim etrafında bir gazete istiyorlar mı istemiyorlar mı, önce bunu kendileriyle konuşarak yola çıktım. Nitekim Zaman gazetesinin kuruluşundaki üç patron, üç ayrı eğilimi de temsil ediyorlar. Ama beni onlar ilgilendirmiyordu. "Ben kimim biliyorsunuz, değil mi," "Ben bir gazete çıkarırsam, nasıl bir gazete olacak, onu da biliyorsunuz değil mi" diyordum.

Biz bilmiyoruz, bu ne demek?

Türkiye'nin bütününe hitap eden, hizipçilik, cemaatçilik, particilik gibi bir derdi olmayan, her eğilimi kendisine hedef kitle olarak seçen ama elbette ayağını İslamî hassasiyetlere basan bir gazetecilik anlayışı. Dolayısıyla sermaye sahiplerinin eğilimleri o gün de, bugün de beni fazla ilgilendirmedim. Kendi hassasiyetlerimi gazeteye yansıtabiliyorsam, buna imkân veriyorlarsa, o yolda devam ettim.

Sorun Türkiye'de bunun mümkün olduğunu görmememiz. Gazete sahipleri, gazetelerini eğilimlerine göre şekillendirmek için müdahalede bulunuyorlar.

Bize uzun süre böyle bir müdahale olmadı.

Ne zaman başladı?

Altı ay sonra bir müdahale oldu ama, o da patronajdaydı; İhsan Arslan gazeteye el koydu. Bu teşebbüste bulunan, biraz

önce isimlerini saydığım arkadaşlarım dâhil, hepimiz ayrılmak zorunda kaldık.

Nasıl el koydu?

Patron olduğu için diğer sermayeyle yollarını ayırdı, gazeteye o hâkim hâle geldi ve Zaman gazetesini 15-20 gün onun patronajında çıkıttı. Tiraj kaybettiği görülünce, bu defa Alaaddin Kaya'ya imtiyaz sahipliği kalıcı olarak devredildi. Bize de "Tekrar gelin" denildi.

"Benim bulunduğum dönemde ve mekânda gazete manşetleri Gülen'e fakslanmadı. Ama merkez İstanbul'a taşındıktan sonra bunun olduğu kulağımıza geliyordu. Ancak o sıralar böyle kötü bir algılama söz konusu değil; normal bir işlem olarak görülüyordu. Çok ileri noktalarda Gülen-Zaman ilişkisi organik hâle dönüştü. Ben zaten 1998'de ayrıldım." "FETÖ" ana davası için Mart 2017'de verdiğiniz tanık ifadesinden yola çıkarak soracağız: Zaman'da sistematik müdahale ne zaman, nasıl başladı?

Altı ay müdahalesiz sürdürdük. Ankara'da çıkan bir gazeteyi önce uçaklarla İstanbul'a dağıtım şirketine ulaştırmamız gerekiyordu. Bu zorluğun yanı sıra, patronajda çıkan bahsettiğim sorunun ardından, okuyucuyu yeniden kazanmaya çalışıyorduk. Tiraj sıkıntısı yaşanırken ikinci altı ay sonunda, tiraj iddiası olan Şevket Eygi'yi gazetenin başına getirdiler. Bana "Sen Ankara Temsilcisi ve başyazar olarak kalacaksın" dediler, diğer arkadaşların da isterlerse kalacağını ve gazeteyi İstanbul'a taşıyacaklarını söylediler. Şevket Eygi kendi adamlarıyla artık merkezi İstanbul'a taşınmış olan gazetenin başına geldi. Eygi altı yedi ay sonra gazetenin başından ayrıldıktan sonra, yönetime gelenler zaten cemaatle bir şekilde irtibatlı insanlardı. Gazetenin ikinci yılından sonra bu tür olayların yaşanmış olduğunu tahmin ediyorum. Ama doğrudan bilgim dâhilinde değil, konuşulduğu için biliyorum. Bana ters gelmiyor bunlar; gazeteye yönetici olarak gelmiş insanlar bu tip bir şeyi yapabilecek, cemaate yakın insanlardı, bir tanesi Hüseyin Gülerce'ydi mesela.

“Bana bunlar ters gelmiyor” diyorsunuz, biraz önce duruşmadaki tanıklığınızdan yaptığımız alıntıda “normal bir işlem olduğunu” söylüyorsunuz. Bir gazetenin, Gülen’e veya gazete dışındaki herhangi birine fakslanması nasıl normal olabilir? “Bana dokunulmadı” denilse bile, köşenizin yanındaki haberlerin çerçevesinin belirlenmesi rahatsız etmedi mi sizi?

Ama ben bunların uzağında bir yerde, Ankara’dayım. Fakslanma olayları oluyor idiye, ki olduğunu biliyoruz, onlar İstanbul’da olan şeyler. Benim kulağıma bunlar çok çok sonra gelmişti. Dolayısıyla ben çok rahat bir şekilde Ankara temsilciliğini ve başyazarlığını yaptım. “Taha Kıvanç” yazılarım dâhil, hiçbir yazıma müdahale edilmedi. Yazılarım fakslanmış olsa bile, bunun farkında değilim. Müdahale olmaması, yazılarımın beğenildiği anlamına da gelmiyor; bazılarının beğenilmediğini biliyorum. Gazetenin manşetleriyle yazılarımın çeliştiği çok olay yaşadık. Bunlar bana tahammül edildiğini gösteriyor, ama gazeteyle ismim o kadar özdeşleşmişti ki benden kolay kolay vazgeçilmesi mümkün değildi.

“Onlar benim yazılarıma, ben de fakslanma dedikodularına tahammül ediyordum” mu diyorsunuz?

Fakslanma çok sonra kulağıma gelen bir şey, tahammül edilemez hâle geldiğinde ben de gazeteden zaten ayrıldım. Ben çok rahat çalıştım; beni, dediğiniz türden rahatsızlığa sevk edecek bir şey görmedim. Her gazeteyle yazar arasında önemli miktarda uyum olur, ayrıldığı noktalar da olur. Ayrıldığı noktada müdahale olursa rahatsız olursunuz, aşırıya varırsa bu, ayrılırsınız. Beni çok rahatsız ettiğinde, ben ayrıldım zaten.

Ne oldu 1998’de, hatırlatabilir misiniz?

Birbiri ardına anlayamadığım çok şey oldu. Yeni bir kadro geldi gazeteyle, Ankara ve İstanbul arasında büyük kopukluklar yaşanmaya başladı. Maddî imkânlar daraltılınca, gazetecilik yapılamaz hâle gelir. Sınırlanmam anlamına gelen, yetkilerimle ilgili

şeyler olmaya başladı. Ben bunları gazete yönetimine şikâyet olarak ilettiğim zaman, anlayamadığım bir lakaytlık gördüm ve kurcalayınca, orada bulunmamı fazla istemedikleri gibi bir hissiyata vardım, şapkamı alıp ayrıldım. Ama ayrıldıktan sonra, ayrılmamın istenmediği gibi, gazetenin en tepesinden başlayarak, insanlardan tepki gelmeye başladı. Ama bir kez ayrıldıktan sonra geri dönüş olmuyor. Ben de dönmedim. Bugünden geriye bakınca basit görünebilir ama 28 Şubat dönemi, kulaklarımıza askerlerin benden rahatsız olduğu, bu sebeple ayrılmamı arzu ettikleri, gazeteyle askerden veya devletten gelen baskıların daha çok benim yüzümden yaşandığı geliyordu. O dönem gazetede ılımlı bir muhalefet yapılıyordu, ama ben fazlaca muhalefet eden yazılarla karşılıklarına çıkıyordum. 28 Şubat medyasını düşünürseniz, askere hulus çakmış gazetelerden de bana yönelik aşırı saldırılar gelmekteydi. Yönetim bundan da etkilenmiş olabilir. Ben de ayrılma kararı verdim.

Peki, sizce AKP iktidarının 2000’li yıllarda muhafazakâr medyaya etkisi ne oldu?

Madem bu kadar sorulara muhatap oluyorum, 2000’li yıllardan önce ne olduğunu da açıklayayım. Ben gelecekle ilgili ne yapacağımı bilmeden, plansız ayrıldım. Teklifler geldi ve aralarında merkez medyadan da cazip teklifler vardı ve Yeni Şafak’ı tercih ettim. Çünkü yeni uç vermeye başlamış bir muhalefetin işaretini veriyordu Yeni Şafak. Nazlı Ilıcak oraya geçmişti ve bana söylenen, daha da keskin kalemlerin katılımıyla 28 Şubat’a karşı ciddi bir muhalefetin yapılacağı bir gazeteyle dönüştürülme niyeti vardı. Daha basit olan bir sermayeden daha ciddi bir sermayeye (Albayrak Grubu) geçiş yaşanmıştı. Bu da cazip geliyordu, çünkü cılız sermaye istenilen sonucu doğuramayabilirdi. Bu yüzden Yeni Şafak’a evet dedim, iyi de yapmışım. Benden sonra Cengiz Çandar da geldi, gazetenin başına Selahattin Sadıkoğlu geldi, Kürşat Bumin, Mehmet Barlas, sonraları Ali Bayramoğlu geldi. Ve

2000'li yıllara biz böyle geldik. O dönemde vesayetçi sisteme karşı mücadelede neredeyse bayrak gazete hâline dönüştü Yeni Şafak. Gazetenin kimliği de belli, İslamcı bir gazeteydi. Ve İslamcılığı bugünkünden farklı anlamak lazım, daha sempatik algılanan bir kavramdı. Bu kimliğe sahip olmasına rağmen, liberal çizgiden Ilıcak'ı, Çandar'ı, Barlas'ı da içinde barındırıyordu. Bir süre sonra, Mustafa Karaalioğlu askere gideceği için boşluğu doldurmam için Ankara Temsilciliği teklif edildi. Mustafa askerden döndükten sonra İstanbul'a geçti ve benim temsilciliğim sonuna kadar devam etmiş oldu. Çok canlı bir gazetecilik yaptık o dönemde. Bin yıl süreceği söylenen 28 Şubat'ın bir zevale doğru yol almaya başladığını gösteren bir dönem oldu. Ilıcak o dönemde andıçları yayımladı, askerler çok rahatsız oldular, Akın Birdal'a suikast girişimi oldu. Ve biz çok iyi bir gazetecilik yaptık.

Yanıtınızı merak ettiğimiz soru şu: Yeni Şafak o noktadan, Roboskî katliamı için özür dileyen Ali Akel'in atılmasına nasıl geldi? AKP dönemi bu süreci nasıl etkiledi?

Hatırladığım kadarıyla, o benim artık orada olmadığı bir dönem.

Yeni Şafak örneği üzerinden muhafazakâr medyayı konuşmak niyetimiz. Bayraklıktan bugüne gazete sizce nasıl geldi?

Tercihler patronlar tarafından yapılır. Türkiye'de Erol Simavi'ninkiyle Aydın Doğan'ın Hürriyet'i veya yarın Erdoğan Demirören'in Hürriyet'i farklı olacaklardır. Çünkü patronlar değişiyor, onlar değişince kilit noktadaki insanlar da değişir. Bazen patronların tercihleri de değişir, bu da yayına yansır. Yeni Şafak bugün aynı çizgide, AK Parti ile irtibatlı bir gazete olarak görünüyor. Ama artık isimlerini saydığım kişiler yok, daha eğilim içine kapalı bir gazetecilik anlayışı var. Daha birbirine yakın görüşte yazarları var. Benim çalıştığım dönemdeki Yeni Şafak değil ama yine de kendi içerisinde tutarlı olduğunu zannettiğim bir gazeteciliği

yürütüyorlar. Daha mübalağalı bir gazetecilik var şu anda ama bu, Türkiye'de alışkın olduğumuz bir gazetecilik. Bu alışkanlığı devam ettiriyor. Benim içinde olduğum gazetenin çizgisi pek alışılmamış bir şeydi. Şimdi Cumhuriyet'e baktığımızda da alıştığımız bir şeyi görüyoruz; Nuray Mert örneğin barınamadı ve ayrıldı. Normaldir bu da. Ama biz Yeni Şafak'ta o dönem farklı görüşlülere barındırabildik. O, alışılmadık bir şeydi.

Gazeteleri patronların tercihleri belirliyorsaydı, AKP dönemi de patronların tercihlerini belirlemek konusunda etkili olurdu. Siz bu denklemde AKP'yi çıkaracak mısınız yoksa iktidarla muhafazakâr sermaye ilişkisini konuşabilir miyiz?

Çıkarmıyorum çünkü bugün manzara çok açık. Siyasî iktidarla neredeyse bütünleşebilecek kadar yakın olan bir medya düzeni var bugün ve o düzen içerisinde yer alan gazeteler var. Dolayısıyla bugün bunu görmek zor değil. Gördüğünüz şeyi inkâr etmeniz de mümkün değil. Dolayısıyla bugün baktığınız zaman, AK Parti, sadece gazetelerde değil, televizyonlarda da etkin görüntüde olan bir siyasî parti. Ve bu etkinliğini her geçen gün daha da artıracak şekilde davranıyor. Bu saklanacak bir şey değil. Ama iyi bir şey mi bu, bence değil. Bunu da gazetelerde yazı yazmadığım hâlde söylüyorum, yazarlığımı artık kendi blogumda sürdürüyorum. Normalde bir gazetede yazdığınız zaman, bunun karşılığında bir maaş alırsınız; ben şimdi yazı yazmaya devam ediyorum ama cebimden masraflarını katlandığım bir süreç olarak bunu sürdürüyorum. Niye? Çünkü söyleyecek şeylerim olduğunu düşünüyorum. Yazdıklarımı okumak isteyenler olduğunu düşündüğüm için de yeri geldiğinde bunun yanlış olduğunu, yani bir siyasî partiyle bu denli bir medya hâkimiyetinin o medyaya zarar verdiği zaten açık, ama siyasî iktidara da faydası olmayacağını yazarak devam ediyorum. Niye zarar verir? Çünkü bu ikisi birbirine bu kadar yakın olması gerekmeyen kurumlardır. Biri yönetimde yer alıyorsa, birinci veya ikinci kuvvetse, medya da dördüncü

kuvvettir, dolayısıyla kuvvetler arasında ayrım olması gerekir. Belli bir yere kadar yakınlığınız, irtibatınız bulunabilir ama bu, bir milletvekili kimliğine benzeyen bir gazeteciliğe dönüşmemelidir. Dönüşüyorsa, partinin parçası gibi olunuyorsa, bu, gazeteciliğin sınırlarının aşıldığı anlamına gelir.

Sizce bu sınırlar ne zamandan itibaren zorlanmaya başlandı? Mesela 2007'de Çalık'ın devlet bankalarından aldığı krediyle ATV-Sabah'ı, "Erdoğan idolüm" diyerek Ethem Sancak'ın Star'ı almasıyla olabilir mi?

Bunların her biri adım adım iktidarın medya üzerindeki hâkimiyetini sağlamlaştırmak üzere atılmış adımlardır. Ne zaman başladı? Belli ki ilk başlarda böyle bir niyet vardı, ama daha sonraki zamanlarda imkân ortaya çıkınca, niyet ve imkân birleşti. Ve bugünkü tablo ortaya çıktı. Geriye dönük baktığımda, 2000'den 2004'e kadar bu gerçek devam etti, AK Parti'ye yakın ve sempatiyle bakan yayın olarak ben bir tek Yeni Şafak'ı, televizyon olarak da Kanal 7'yi görüyorum. Diğer medya iktidara "Yüzde 35 oy aldılar ama geçer bu" diyerek baktılar, karşı oldukları bir çizgi olduğu için öyle tavır aldılar. Bugün baktığınızda, bunun tersi var tabii. Bugün olumlu bakmayan bir iki gazete ve televizyon kanalı var, onların dışında hepsi AK Parti'ye çok olumlu bakıyorlar, adeta onun istediği tarzda yayın yapmayı kendileri için görev biliyorlar.

Türkiye'deki medyanın kutuplar arasındaki gezisini konuşurken, Doğan Medya Grubu dâhil, eski ana akım medya geleneğini korur pozisyonda değiliz, ancak alışkınız diye kabul etmek zorunda mıyız'ı sorguluyoruz. Ve bu geçişte gazetecilerin de rolüne değinmek için bir alıntı, 2010'da Selin Ongun'a verdiğiniz bir söyleşiden. Doğan ve Dinç Bilgin üzerine yazarken, neden diğerlerine dair yazmadığınızı şöyle açıklıyorsunuz: "Ethem Sancak patronluğu daha yeni öğrenirken, hisselerini başkalarına sattı. Orada o dönem bir şeyler söylenebilirdi, evet. Ahmet Çalık'ın ise henüz kendi medyasına sahip olduğu kanaatinde değilim. Aldığını devam ettiriyor. Büyük çapta bir değişiklik yapmadı. Orada eleştiri, yeni hiçbir şey yapılmaması

yönünde olabilir." Bugün AKP'nin medya hâkimiyetini ele geçirme adımları olarak bu alımları gösterirken, 2010'da neden önemsemiyordunuz?

Niye önemseyeyim ki?

Şimdi önemsiyorsunuz?

Ben en başta size söyledim; patronlar gelirler, paralarını koyarlar, gazetelerini alırlar, sıfırdan başlatmıyorlar ve var olan bir gazeteyse, kendi çizgilerini o gazeteye bir biçimde yansıtabilecek yöneticiler seçerler. Bu neredeyse evrensel bir kural gibi Türkiye'de. Ethem Sancak gazetenin patronluğunu satın aldı, Sancak'tan önceki de AK Parti'ye yaklaşım olarak çok farklı bir insan değildi. Sadece Ethem Sancak öyle bir lafı orada etmiş bir adamdı. Şunu da söyleyeyim, ben Ethem Sancak döneminde zaten gazetede kalmadım. Bir süre sonra Star'dan ayrıldım. Bir yerden ayrılmam için atmosferinden rahatsız olmam gerekmiyor, bir şeylerin olabileceğini hissetmem bile yeterli oluyor. "O dönemde ne oldu" dersiniz, bir şey olmadı. Ama içimden gelen hisler, orada kalmamam gerektiğini söylediği için kalmadım. Şimdi baktığınızda, mesela Ahmet Çalık birdenbire bir gazete patronuna dönüştü, ATV-Sabah grubu ondan önce de TMSF yönetimindeydi ve TMSF Başkanı Ahmet Ertürk bana Sabah gazetesine gelmemi teklif etti. Ama ben bunu düşünmedim bile.

Beni biraz farklı görün, benim gerçekten gazetecilik yapma diye bir derdim var, bunu da kendi çizgilerimi koruyarak yapma niyetim oldu. Genellikle tersi olur, ama ben bulunduğum her yeri kendim seçtim. Bulunmamam gereken yerlerde de karar vererek ceketimi alıp çıktım. Dolayısıyla beni temsilî olarak bu olayların içerisinde görmeyin, bir gazeteci olarak o gazetelerdeydim ve bugün de bir gazeteci olarak o gazetelerde yokum.

Biz de bir gazeteciye soruyoruz, ne eksliğine ne fazlasına. Siz medyaya dair geçmişin bugüne evrilmesine dair şaşkınlığınız olmadığını ima ederek konuşur ve "Sancak'tan önceki patron da aynıydı" derken, 2008'de de

“Muhafazakâr medya eski muktedirlerin aynısı olacak, ben izleyeyim” diye mi düşünüyordunuz? Tersten sormak gerekirse: Siz muhafazakâr medyayla bir fırsatın kaçırıldığını düşünmüyor musunuz?

Siz çok dışarıdan baktığınız için şaşırma noktasına gelebilirsiniz. Yaşınız da genç olduğu için bu daha da mümkün ama belli yaşlara gelince şaşırma duygusunun yeri çok azalıyor. Bazı şeyler var, doğası içerisinde belli yerlere gidiyor. Şimdi Hürriyet'in el değiştirmesi beni şaşırtmadı. Bu bir tepki vermemizi mi gerektiriyor? O tepkimi ben yitirmiş olabilirim.

Aramızdaki bir fark da ben bu medya patronlarının gazetelerinde bulunmadım.

Ben bir iki ay oradaydım ve ayrıldım. Ama sizi dışarıdan baktığınızda şoke eden, beni içeride olduğum için hiç şaşırtmayan şeyler olabilir.

Eski merkez medyanın hastalıkları sizi şaşırtmayan bir şekilde muhafazakâr medyada baş gösterirken, tam da içinde görev aldığınızı söylemeye çalışıyoruz.

Hangisinde görev aldım mesela? Bir şeyler oldu da, ben de bunu fark etmeden bulundum diye söyleyebileceğiniz bir olay hatırlamıyorum. Mesela Star'dan HaberTürk'e geçtim ve geçerken zezem suyuyla yıkanmış bir gazete olduğunu düşündüğüm için mi geçtim yoksa normal bir gazete içerisinde yer alacağımı bilerek mi geçtim? İkincisi. Her gazetenin kendine göre özellikleri var. Benim içine girdiğim zamanki özellikleri beni rahatsız etmeyeceğini düşündüğüm için girdim, çalıştığım bütün gazetelere. Rahatsız edeceklerini gördüğümde, HaberTürk'ü hariç tutarak söylüyorum, kendim ayrıldım. Çok uzun süre rahatsızlıkları yaşamadım, kısa süreli yaşadım. Sonuncusunda (HaberTürk'te) ilk defa kendim değil, başkaları tarafından gitmem istendiği için gittim. O bakımdan siz tabii dışarıdan rahatsızlık hissetmemi gerektirecek bir şey bulur ve gösterirseniz, ben buna mutlaka tepki vermişimdir. Diyelim gazete hoşlanmadığım

manşetle çıkmışsa, ertesi günkü yazımda mutlaka ondan farklı düşündüğümü ifade eden bir şeyler yazmışımdır. Bu benim tabiatımda var.

Siz, medya bahsini ettiğimiz şekilde el değiştirirken, yeterince eleştirdiğinizi düşünüyor musunuz?

Benim bu el değiştirmeler olurken haberim olmadı. Bir gün uyandık, gazetenin (Star'ın) sahibi Tevhid Karakaya iken Ethem Sancak olmuş. Ya da yayın yönetmenleri değişmişse, en son haberi olanlardan biri olmuşumdur. Bunlar çok konuşularak yapılan şeyler değil, bu nedenle “Karakaya’ya gitmesin” veya “Sancak almasın” diyecek durumda veya Sancak’ın nasıl bir yönetimde bulunacağını bilecek durumda değilim. Gelen kişi mafya babası değilse, bunu yapmanız gerekmez.

Mehmet Altan veya başka isimlerin işlerinden olması, sizce iyi bir işaret değil miydi?

Benim dönemimde Mehmet Altan’ın böyle bir olayı yaşanmadı, ama bildiğim kadarıyla kendisi ayrıldı. Çıkarıldı diye bir şey olduğunu hatırlamıyorum ya da bilmiyorum. Star'ın başyazarıydı, biliyorsunuz.

Evet, önce yazı sayısı azaltıldı, sonra sansürlendi.

Dolayısıyla yazılarına müdahale edildiğini, sonra da “Git” denildiğini bilmiyorum. Öyle olduysa bile, ben bundan haberdar değilim.

T24’e verdiği söyleşide, “sapına kadar sansür olduğunu” söylemişti.

“Benim yazım yayımlanmadı” deyip internete vermek gibi bir şey yapılmadıysa, “Bana müdahale edildi, o yüzden ayrıldım” sözünün çok önemli olduğunu düşünmem.

Neden?

Çünkü yazıma müdahale edildiği an ben ayrılıyorum. Bu tavrı ilk günden söylemişimdir, o yüzden hiçbir müdahaleyle karşılaşmadım. Müdahale, zaten ayrılmanız isteniyor demektir.

Son notunuzu aklımızda tutarak başka bir başlık soracağız. Gülen cemaati için “Çok büyük sempati ile yaklaşmadığım dönemde bile okullarda yapılanların Nobellik olduğunu düşündüm” dediniz. Genelde cümlelerin Nobel kısmı vurgulandı ama biz başını soracağız: Cemaate siz hangi dönemlerde “büyük sempati” ile yaklaşmadınız, sizin zihninizde “acaba” işareti yaratan çıkışları neler oldu?

Daha cemaatin Hizmet Hareketi olarak anıldığı dönemleri, Zaman gazetesinden ayrıldıktan sonra da yakından gözlemeye çalıştım. Gözüme çarpan en önemli özelliklerinden bir tanesi, kendilerini çok merkeze koymaları ve onlardan daha iyi, daha büyük hizmetler yapmış kesimleri küçümsemeleri ve onlarla ilişki kurma noktasında hiçbir çaba göstermemeleri.

Bunlar, hangi kesimler?

Pek çok kesim var, AK Parti var en başta. Bunlarla bir araya gelmek, göz hizasında beraber çalışmak yerine, “biz varsak başka kimseye ihtiyaç yok” anlayışının hâkim olması beni çok rahatsız ediyordu. İkincisi, çok şahıs merkezli bir harekete dönüştü. Bediüzzaman Said Nursi kendisi siyasete çok yakın durmuş, hatta zamanında partiler içerisinde yer almış, ama sonradan siyasetin zararlarını gördüğü için “Bundan sonra siyasetle uğraşmayacağım, uğraşan eski Said’di, yeni Said zamanında siyaset olmayacak” demiş bir insan. Bu da (Gülen cemaati), cemaat adını taşıdığı dönemde de iddiası Risale-i Nur çerçevesinde olan, bütün toplantılarında Risale-i Nur’dan kitapların okunduğu bir cemaat olmasına rağmen, siyasetle çok yakın ilgiliydi. Bir dinî kimlikli kişiye fazla yakışmayacak tarzda her şeyi takip etme, nerede ne oluyor, asker ne yapıyor, falanca parti içerisinde neler var gibi konuları çok yakından izlediklerini gözlemlediğim zaman, yine rahatsız olmuştum. Ve dediğim gibi, tek adam görüntüsü çok hâkimdi. Bir kişi var ve ondan sonra kim var belli değil. Bugün bile herhangi bir şekilde devre dışı kalması gerekse, Fethullah Gülen’in yerine kim gelecek belli değil. Kendisi dışında birini

ikincilik konumuna getirme gibi bir derdi hiçbir zaman olmamıştı.

Siz bunu Gülen’le görüşmelerinizde sorguladınız mı? “Başınıza bir şey gelse, ikinci isim kim olacak” dediniz mi, yanıtı ne oldu?

Yakınlığım yok, orada Zaman gazetesi döneminde bazı toplantılarda elbette buldum. Ama orada daha çok gazete konuşuluyordu, o yüzden cemaat işlerine burnumu sokma anlamına gelebilecek soruları sormayı uygun bulmadığımdan, bunu tercih etmedim. Ama bunlar yakın çevrede tartışılan şeylerdi. Cemaatin unsuru olduğunu bildiğim kişilerle bu konuları sürekli görüşmüştüm ama onların da yapabileceği bir şey yoktu tabii ki.

Siz AKP ile cemaat arasındaki kavga kamuoyuna yansdıktan sonra, Gülen’i “çevresi kötü” olarak ayrıştırarak kavgayı cemaat medyasının gaza getirdiğini söylediniz. Bu ayrışmayı ne zamandan itibaren gözlemlediniz?

Ben televizyonda haberleri izlemem, 15 Temmuz gecesi bir dostumun uyarısının üzerine olanlardan haberdar olmuştum. Sonra AK Parti’de görevli milletvekili, hatta bakan düzeyinde arayanlar oldu ve “Bunlar olabilir mi” diye sorduklarında, öyle bir şeyse buna aklımın ermediğini söyledim. Çünkü bunların askerlerle ilgilenmeye, onların da içinde var olmaya çalıştıkları dönem olsa olsa 1980’lerin sonunda, 1990’larda olabilir. Ancak o dönemlerde kendilerine güven az buçuk gelmeye başlamıştı. O dönemde başlasalar, bunların alabileceği en büyük rütbe albay veya tuğgeneral rütbesidir. Orgenerallerin söz konusu olduğu bir ortamda bunların olabileceğine aklımın ermediğini onlara söylemiştim ve o akşam da olmama ihtimalini daha çok görmüştüm. Kuşkular bende başka yönlü gözüküyordu. O zaman Zaman’a baktığımda, çok ileri şeyler söylüyorlardı. Cemaat siyasetle ilgilense bile o sınırı çok aşan yazılar çıkmaya başlamıştı. Ve bunlar, doğrudan iktidarı itham eden yazılardı. Hâlbuki iktidarlardan bayağı çekindiklerini biliyorum. Ben Zaman’dayken iktidar olan siyasî partiler gücenecek diye çok ciddi sıkıntılar

yaşadıklarını gözlemiştim. 2015 döneminde olan bitenlere baktığımda, MİT Müsteşarı'na yönelik yapılanlar, sonra 17-25 Aralık döneminde yazılanlar bana hiç de onların geleneksel tavrına uygun gelmiyordu. Dolayısıyla ben daha çok bunu, cemaatin gazetecilerinin kendilerinden kaynaklanan bir şey olarak görme eğilimindeydim. Hâlbuki biliyoruz ki o yazılar, manşetler fakslanıyor ve haberdar olunmaması mümkün değil. Ama ben yine de onların gazına geliniyormuş hissine kapıldığımı yazılarıma geçirmişt看.

Nazlı Ilıcak, Şahin Alpay gibi isimler FETÖ davalarında yargılanırken, cemaat gazetelerinde yöneticilik yapmış isimlerin yurt dışına kaçmaları ve bu esnada “Olanlardan haberim yoktu, ben sadece gazetecilik yapıyordum” gibi, bir özeleştirici sürecine girmemeleri, size ne düşündürüyor? O isimleri meslektaş mı yoksa “örgüt üyesi” olarak mı görüyorsunuz?

O gazetelerde yer alan, televizyonlarında bulunan iki türlü gazeteci var. Birincisi cemaatle organik bağı olmayan, imkân bulduğu için oralarda bulunan insanlar. Bunların bir bölümü tamamen maddî sebeplerle çalışan ve başka gazeteler kendilerine imkân sağlamadıkları için orada bulunan insanlar. Bu isimleri cemaatçi olarak kabul etmek ve oranın aldığı kararlar varsa, bu isimleri uygulayıcı olarak görmek yanlış. Şahin Alpaylar, Mehmet ve Ahmet Altanların cemaatçi örgüt içerisinde algılanması çok yanlış. Ama 15 Temmuz havası içerisinde, bu, devlet, özellikle yargı tarafından görülemedi. İkisini birbirine karıştırdılar. İlk sınıfta yer alanlar şimdi yargılanırken, ikinci sınıfta yer alanların çoğunluğu yurt dışına gitmiş durumda.

Bu grubu siz bugün meslektaş mı “örgüt üyesi” olarak mı görüyorsunuz?

Ben son yıllarda onları meslektaş olarak görmedim. Benim şöyle bir özelliğim var; ben gazeteciliği pür yapılan bir iş olarak görüyorum. Halkın haber alma hakkını kullanmasını sağlayan, dolayısıyla ilişkilerine dikkat etmesi gereken insanlar olarak görüyorum. O bakımdan bugün de çeşitli gazetelerde yazan insanlar var, onların

gazetecilik dışındaki bağlılıkları, onları gazeteci olarak görmememe sebep oluyor.

Bu görüşünüze rağmen, devlet içinde cemaat örgütlenmesini sorunlu görmek neden mesela Ahmet Şıklarla sınırlı kaldı? Neden bu örgütlenmeye dair soru işaretlerini daha geniş bir yelpazede okuyamadık?

O sırada epey gazetecinin bu konuda kitabı da çıktı biliyorsunuz. Sadece iki üç ile sınırlı olmayan pek çok kişi bu konulara girdiler. Bizler neden girmedik, bunu soruyorsanız, yazılarda ben ufak tefek takılmalar yaptım. Mesela, Bank Asya olayı patladığı zaman, onlar çare olarak cemaat mensuplarından yardım toplamaya çalıştılar; insanlar evlerini, arabalarını satmaya ve bankaya para yatırmaya başladı. Ben o dönemde çok açık bir şekilde dedim ki “Bu yapılanlar akıllıca şeyler değil. Neticede bu bankaya el konulacak ve ellerindeki satanlar mahrum kalacaklar.” Ertesi gün Zaman gazetesinde aleyhime yazılar çıkmaya başladı. Biliyorsunuz, Ben Böyle Gördüm: Cemaat'in Siyasetle Sınavı kitabımı 15 Temmuz'dan önce yazdım. Tabii, bir kitap pat diye çıkmıyor, dolayısıyla onu bir yıl olarak kabul ederseniz, Nisan 2017'de çıktığına göre, 2016'nın başından itibaren ben yazılarımın yanında, onların yaptığı yanlışları sergileyen kitabın ön hazırlıklarını yapmaya başlamıştım. Nitekim kitap çıktıktan sonra pek çok televizyon tartışmasında bunu ele alanlar, benim kitaptan alıntılar yaparak konuyu dile getirdiler.

Siz aldatılmış hissedendenler misiniz? “Kandırıldık” diyor musunuz?

Böyle bir şeyi hiçbir zaman dinî kisvesi olan gruplara yakıştıramam. Kalkıp bütün hayatınızı darbelerle mücadeleye ayırdığınızı ilan etmişsiniz, o yönde de çabalar göstermişsiniz, daha 1995'te gazetecilerle bir araya geldiğinizde “Askerler içerisinde darbe hazırlığında olanlar vardı” diyerek, isim de vererek, hepimizi hayrete düşürerek birtakım ifşaatta bulunmuşsunuz, sonra kalkıp kendi yakınlarınızı darbe

için hareketlendirmişsiniz. Bu, benim anlayabileceğim bir şey değil. Siyasetle bu kadar ilgili olmalarını da anlamış değilim. Devlet içerisinde bizden de birileri olsun anlayışını, devlette insanlara daha hoş davranacak, dinî hassasiyetlere sahip gençler bulunması olarak algıladığım hâlde, sonrasında bu, devleti içeriden ele geçirme operasyonuna dönüştü. Bunu da anlamakta zorlanırım ama bu kandırılmak mı? Ben kandırılmak olarak görmüyorum çünkü bu işler göz göre göre oldu. Bugünden geriye baktığımda, devlette esas kadrolaşmanın 2010'dan sonra gerçekleştiği sonucuna varıyorum. 2010'daki referandumda anayasanın değişen 26 maddesi hep devlette, özellikle yargıda kadrolaşma ile ilgiliydi. Ve o referandumda cemaatin en tepe noktası tarafından "Mezardan çıkartılacak insanlar varsa, onlara da oy kullandırın" denildi. Ve yüzde 56 oy alındı. Zannediyorum, bu durum, iktidarı "bunlarla çok yakın olursak yüzde 50 garanti" noktasında bir düşünceye sevk etti. Ondan sonra bu kadrolaşma, cemaat tarafından daha rahat yapıldı diye bugünden geriye dönük bir değerlendirmem var. Bu gördüğümüz, ele geçirmekten çok, dindar insanların söz sahibi olduğu bir devlet mekanizması olsun beklentisiyle irtibatlıydı.

Dönüşüm noktaları olarak verdiğiniz 2010 ve 2016 yılları üzerinden sizden bazı alıntıları konularına göre ayrıştırarak okuyacağız.

2010: "Erdoğan ne medya ne cemaatlerle al gülüm ver gülüm ilişkisine girmiyor."

2016: "Okullara, dershanelere, yurtlara, üniversitelere tahsis edilen yerler. Bunun karşılığı olarak Cemaat siyasî destek verme ihtiyacı hissetti. Karşılıklı alışveriş hâlinde yürüdü."

2010: "Gülen cemaatinin aklından bile geçmez güç oyununa girmek. Erdoğan'ın müsamaha göstermeyecek karakterini biliyorlar. Meydan okumaya girişmezler."

2016: "Cemaat kendi gücünü değerlendiremedi, devlet içindeki gücünü siyasete karşı kullanma ihtiyacı duydu."

2010 öncesinde çıkan Terörle Mücadele Yasası gibi bazı değişikliklerde cemaat dahlini anlatmak için de 2016'da şu ifadeleri kullandınız:

"Taslağı ele geçirip kendi hukukçularına gözden geçirttiler. Bakanlık bir tasarı hazırlıyor. Onu Meclis'e sevk edecek. Bunu haber alır almaz derhal o tasarıyla ilgili metni ele geçirdiler. Metin üzerinde cemaate yakın hukukçular çalıştı. Ardından kendilerinin mahzurlu gördükleri noktalara işaret eden bir rapor hazırlayıp yine bakanlığa bunu verdiler. Ve onların istediği istikamette daha tasarı hâlindeyken, Meclis'e sunulmuş veya komisyonda görüşülmüşken o değişiklikler yapıldı. Bunlar bilinen ilişki tarzları."

Bunlar "bilinen ilişki tarzları"ysa, biz bunları neden 2010'da okumadık? Başka bir ifadeyle; siz biliyordusanız, neden söylemediniz? Bu zıtlıkları bugün nasıl açıklıyorsunuz?

O dönemde her şeyin yazılması gibi bir şey yok ama bunlar biliniyor.

Şahsen ben bilmiyordum, çoğu kişinin de bilmediğini düşünüyorum.

Herkes bilecek diye bir şey yok; bilmesi gerekenler, yakından gözleyenler...

Ama siz gazetecisiniz?

Başka gazetelerin muhabirleriyle birlikte, mesela Cumhuriyet gazetesinin Meclis'teki muhabirleri de muhtemelen biliyordu bu veya buna benzer olayları. Çünkü göz göre göre olan şeyler bunlar. Yakın danışma içerisinde, cemaatten insanlar zaten Millet Meclisi'nde var, onlar aracılığıyla hükümete bu tür teklifler yansıtılıyordu. Cemaate o dönemde bir sivil toplum örgütü gözünü bakıldığı için bu normal karşılanıyordu. Bu grup çok uzun yıllar bir sivil toplum örgütü olarak görülmedi mi? Dolayısıyla her sivil toplum örgütünün Meclis'teki çalışmalarında kendi görüşlerinin de bir şekilde hâkim olması için çaba göstermesi normal karşılanmıyor muydu?

Mesela KADER'in teklifleri yasalasmıyor, AKP ile cemaat arasındaki ilişkinin farklı olduğuna, sanırız, siz de hak verirsiniz.

Yakın olduklarını ben kabul ediyorum. Bunu size söyledim de. 2010'dan itibaren çok çok yakınlaştılar ama verdiğiniz örnek buna uymuyor. Çünkü sivil toplum örgütü gözülle bakılıyordu. Bu herhangi bir kuruluş, bu cemaat de olabilir, bir tarikat da olabilir, çünkü hepsi iktidar tarafından sivil toplum örgütü muamelesi görüyorlardı ve onların getirdiği talepler dikkatle dinleniyordu. Bugün de aynı şeyler, başka cemaatler, başka tarikatlarca yapılıyordur muhakkak.

Bugün başka cemaatler iktidar tarafından o raddede dikkatle dinleniyorsa isimlerini bizimle paylaşır mısınız? Zira, 2010'da olanları...

Son örnek 2010'dan önce oldu. Sadece o da değil, pek çok başka dinî cemaati ilgilendiren, diyelim özgürlüklerin daraltılması sonucunu getirebilecek bir yasa çıkarılmak istenirse, mutlaka o cemaat ve başka oluşumlar bunu iktidarla paylaşmış, hukukçuları varsa, onlar eliyle bunun düzeltilmesi yolunda temasta bulunulmuştur. Bir değil, çokça böyle şeyler olmuştur. Muhtemelen bugün bile bunlar olmaktadır. Bu, normal karşılanıyordu. Cemaat, FETÖ değildi o dönemde; iktidarın kulak verdiği, takip ettiği, olumlu baktığı bir sivil toplum örgütü görüntüsündeydi.

Evet, cemaat, iktidar deyince "FETÖ" oldu ama alıntıladığımız ilişkiler demokrasi, şeffaflık, hesap verilebilirlik açısından zaten kabul edilebilir değildi.

Neden kabul edilir olmasın? Sizin sivil toplum örgütü anlamına gelen bir örgütünüz olsa, mesela Denge ve Denetleme Kuruluşu diye bir oluşum var. Bunların bütün yapmaya çalıştıkları, demokrasinin denge ve denetlemelerini kısıtlayacak herhangi bir gelişme olduğunda, örneğin bir yazar olarak bizzat bana gelerek "Bunlar için bir kampanya başlatıyoruz, siz de katılır mısınız" diye teklif bulunmak, Meclis'e kadar götürmek, kendilerini dinleyecek olan siyasilerle bunu konuşmak,

bunlar normal kabul edilir. Cemaat de FETÖ olarak anılmadan önce böyle görüldüğü için bunların yaptıkları bu tür girişimler hep dinlendi ve makûl görülüyorsa yerine getirildi. Bu normal, anormal tarafı, FETÖ olduktan sonra bunların geriye dönük değerlendirilmesi. Böyle baktığınızda, her şey anlaşılabilir hâle geliyor. İkiye ayırarak yaklaşmak lazım.

Daha önce cemaate ilişkin olarak "tek adam" rahatsızlığınızı vurguladığınızı da hatırlatarak, başka bir açıdan sorulmuş; böylesine katı otorite hiyerarşisi bulunan bir yapılanmayı "sivil toplum örgütü" olarak nitelemek sorunlu değil mi?

Türkiye'nin doğası biraz böyle. Şimdi çok aşırı bir örnek karşı karşıya bulunduğumuz için toplumda neredeyse her alanda karşımıza çıkan 'tek adamlık' uygulamalarını tam fark etmiyoruz.

Peki, cemaatin geçmişi için "sivil toplum örgütü" iyimserliği, normalleştirme çabasında ısrar edilirse, iktidara oynama, darbe girişimine giden süreç nasıl ayıklanabilir? Sizin yaklaşımınızda, ne gazetecilik ne iktidar süreçte sorun görüyor.

O dönemde görmüyordu tabii.

O zaman "Her şey göz göre göre, devleti yönetenlerin himayesi/iş birliği/ toleransı eşliğinde oldu" denilmez mi? Dönüşümün bir günde olmadığı düşünülürse, darbe girişimine giden süreçte, aşamaların görmezden gelinmesinin payı sizce olmadı mı? Üniversitelere tahsis edilen yerlere, karşılıklı alışverişlere "normal" denilirse, yarın başka bir cemaatin ikinci bir FETÖ olmasının önüne geçilmesi ne kadar mümkün olabilir?

15 Temmuz bu söylediğiniz noktada dikkatli olunmasını getirdi.

15 Temmuzların mı olması gerekiyor?

Siz bugün farklı davranıldığını mı zannediyorsunuz? Şu anda da birtakım oluşumlar, iktidar tarafından kendisinin çizgisinde görülerek benzer ilişkileri sürdürüyor. Bunda

bir şey yok ki. 2015'in 15 Temmuz'unu tekrarlanabilir bir şey olarak görüyorsanız, iktidar bunu görmek zorunda bugün, ilişkilerine çok daha dikkatli yaklaşacaktır. Bizler de gözlemciler olarak bunların aşırılığa vardırılabileceğini fark ettiğimiz noktada, bunlara itiraz edeceğiz elbette. Ama dediğim gibi, bunlar bugün de sivil toplum gözüyle bakılan şeyler. Öyle oluşumlar var ki, iktidar, geçmişte cemaate nasıl kol kanat gerdiyse, bugün de onlara kol kanat geriyor. Siz görmüyor musunuz böyle bir şeyi? Vakıfların olduğunu, birtakım cemaatlerin faaliyetlerinin olduğunu biliyoruz, görüyoruz ve bunlar çeşitli belediye imkânlarından bugün de yararlanıyorlar.

Hangi cemaatler örneğin?

TÜRGEV, TÜGEV, Ensar Vakfı var. Google taraması yaparsanız, başkalarının varlığını da görürsünüz.

Cemaatleri sormuştum.

Google taraması yaparsanız, bunlarla ilgili çıkan bir sürü habere rastlarsınız.

Peki sizce, bu oluşumlar da, Gülen cemaatini karakterize eden "devlette kadrolaşma" gibi stratejik hedeflere sahipler mi, yoksa daha sonra "Aldatıldık" ifadesiyle sonuçlanan "Alın secdeye değenden zarar gelmez" yaklaşımı hâlâ en temel kriter mi?

Hiçbirine yakın olmadığım için her birinin tek tek özelliklerini bilmem imkânsız elbette; ancak her parti kendi özelliklerine en yakın kurumlara özel muamele yapar, onları himaye altına alır. Sadece bizde ve bugün değil, hem her devirde hem de başka ülkelerde de...

Peki, siz bugün 17 Aralık 2014 ertesinde yaptığınız Gülen ile iktidar arasında mektup taşımayı gazetecilik içinde değerlendiriyor musunuz?

Değerlendirdiğimi söyleyemem. O dönemin şartları içerisinde düşündüğüm bir şeydi. Ben onu gazetecilik olarak düşündüm, ama işin aldığı biçim, bir mektupla buraya dönülmesi, olayı farklı hâle getirdi. Doğrusu çok içime sindirdiğimi söyleyemem.

Bugün mü?

O gün de sindirmedim. Ama bir büyük savaşın başlamasının öncesinde yapılan bir girişimi, gazetecilik olarak değerlendirmek üzere ilk önce sadece izlenim alıp, hem bu izlenimleri sütunlarımda değerlendirmek, hem de öncesinde görüştüğüm Cumhurbaşkanı ile Başbakan'la paylaşmak amacıyla yola çıktım. Ama görüşme mektup tarzına bürününce, bu iş başka bir yöne girdi. Yazma ihtimalim ortadan kalktı ve bir misyona dönüştü. Bundan da mutlu olduğumu, bunu içime sindirdiğimi söyleyemem.

Bu durumda siyasîlerle ilişkinizin payı ne kadar var? *Ulus'ta çalışan gazetecinin CHP ile girdiği ilişkinin götürüleri, muhafazakâr basın ve muhafazakâr iktidar için de böyle mi tezahür etti?*

O kadar geriye gitmenize gerek yok, bugünkü gazetelerde de çeşitli siyasîlerle yakın olan isimler var. Ecevit'in Anıları: 12 Yıl Saklı Tutulan Veda Sohbetleri diye bir kitap yakınlarda çıktı. Onu kaleme alan meslektaşımızın, Bülent ve Rahşan Ecevitlere bir dönem çok yakın olduğunu anlıyoruz. Gazeteciler, siyasîlere yakın olmaz diye bir şey yok. Turgut Özal'ın telefonla ulaştığı, içerisinde benim de olduğum, gazeteciler olduğunu biliyoruz. Siyasîlere yakın olmak bütün gazeteciler için mümkündür ama onun bir bedeli de olabilir mi, olabilir de. O yakınlığın sınırı sizin mesleğinizi çok fazla rahatsız etmeyecek bir biçim olabilir. Tersine, okurlarınızın yararlanacağı bir yakınlık olmalıdır. Bu olaydaki sorun, gazetecilik olmaktan çıkıp mektup taşıma olayına dönüşmesi ve mektubun benim tarafımdan, yazılarımda değil, bizzat Başbakan tarafından açıklanmasıdır ki o içe sindirilecek bir olay değildir.

"Bugün olsa yapmazdım" diyor musunuz?

Ben o gün de işi zor üstlendim. Ama bugünkü aklım ve deneyimimle asla böyle bir işe girmem.

Sizce Gülen cemaati süreci, 15 Temmuz ve OHAL, muhafazakâr medyaya ne dersler verdi?

Çok ders vermiş olmalı, ama muhafazakâr medyadan kastınız ne?

Yeni merkez medya.

İktidara yakın gazeteleri kastediyorsunuz onlar da mutlaka ders almıştır. Ama muhafazakâr medya dediğiniz şeyin bugün ben o sıfatı hak ettiğini düşünmüyorum. İktidara yakın gazeteler var, yazılarımda “AK Parti’nin muteber saydığı gazeteler” olarak onlardan söz ediyorum. İlk bölümde de anlatmaya çalıştım, gazeteler iktidarlara yakın olabilir, partiler gazetecileri hatta milletvekili ve vekil de yapabilir. Bugün de o tür bir ilişki yürütenler var. İsim isim gidecek olursak, sizin “muhafazakâr” sıfatını uygun gördüğünüz gazetecilerin çoğunun muhafazakârlıkla alakası yok.

Bence onlar da olanlardan ders aldılar, dikkatlılar, ama dikkatlerini daha çok FETÖ üzerine yoğunlaştırıyorlar. FETÖ’ye bir savaş açıldı ve o savaşın unsurlarını çok dikkate alıyorlar. Dolayısıyla aynı konu üzerinde yoğunlaşma, belki daha dikkatli olmalarını gerektirecek gelişmeler oluyorsa onları görmemeye sebep olabilir.

Bahsettiğiniz muhafazakâr medyadan iktidar medyasına geçişi siz nereye koyuyorsunuz? Siz bugün hangi gazeteleri/mecraları okuyorsunuz, gazetecilik nâmına beklentiyle okuduğunuz yayınlar var mı?

Benim bugün sadece fehnikoru.com sitem yok, ocakmedya.com adlı bir haber sitem daha var ve orada “Seçilmiş Yazılar” diye bir bölüm de bulunuyor. Her gün beğendiğim veya beğenmesem de okunmasını arzu ettiğim 10 yazıyı oraya koyuyorum. Onları seçmek için bütün gazetelere ve yazılarına göz atıyorum. Ama eve gazete almıyorum. Bildiğimiz anlamda gazeteleri elime almalı birkaç yıl oluyor. Tamamen internet üzerinden bakıyorum. Medyadaki bazı yayınlara beğenerek değil, bazen maalesef öğrenerek bakıyorum. Bu mesleğin içerisinde kıdemli olarak bulunma noktasında bulunduğum için, pek iç açıcı olmayan bir görüntüyle karşı karşıya kalıyorum. İnsanların bugün ak dediğine ertesi gün kara derken hiç şaşırılmamaları, hiç okurlarını düşünmemeleri beni hayretlere düşürüyor.

Çünkü netice itibariyle bu mesleğe ilk adımımızı attığımız gün uyarıldığımız bir şeydir: “Okuyucu en büyük değerlendircidir, aman ha yazdıklarınıza dikkat edin. Bugün yazdığınızın tersi yarın ortaya çıkacaksa yazmayın, öyle bir durumla karşılaştığınızda da özür dileyin.” Savaş ortamına girdik bugünlerde ve üç gün öncesiyse bugün arasında yazılarda çok fark var. İstisnaları bir tarafa bırakacak olursak bu, basının bütünü için söz konusu. Bugün geldiğimiz noktayı meslekî açıdan pek doğru bulmuyorum.

21 Mart 2008 tarihli Taha Kıvanç köşenizde, “Cumhuriyet’in başyazı sütunundan” diyerek “Türkiye’nin laik cumhuriyet olarak İslam dünyasındaki olumsuz gelişmeler karşısında ayakta kalabilmesini elbette yalnız hukukla ve davalarla sağlamak mümkün değildir” cümlesini vurguluyor ve şunu söylüyorsunuz: “AK Partilere tavsiyem, Cumhuriyet’i dikkatle izlemeleri. Milliyet ve Hürriyet vur kaç ekibi, karargâh (AKP’yi ne pahasına olursa olsun durdurma çabasının karargâhı) Cumhuriyet gazetesi.” 2010’da T24 söyleşinizde de “Ben inşallah İlhan Selçuk’un o davadan (Ergenekon) aklanmasını temenni ederim. Mesleğin en eskilerinden biri kendisi, böyle bir hafta tabii hoş değil. Ama bir dönem yakınında olan arkadaşlarının yazdığı hatıralardan biliyoruz ki İlhan Selçuk 1971 yılında darbe hazırlıkları içinde yer almış bir insan” derken, Ergenekon davasında Türkan Saylan’ın gözaltına alınması dışında içinize sinmeyenler sorulduğunda, yanıtınız şu oluyor: “Mahremiyet unsuru taşıyan telefon konuşmaları ve yazışmalar için ‘Keşke olmasaydı’ diyorum. Ama bu kadar dar bir kadro ile böylesine geniş kapsamlı bir davada bu tip aksaklıkların olması da doğal.” Bu alıntılarla birlikte düşündüğünüzde, cemaati sivil toplum örgütü olarak görürken, gazete ve gazetecileri işaret ettiğinizi, yargı hatalarını rasyonalize ettiğinizi söyleyen birine ne dersiniz?

Ben size Ergenekon davasına dair görüşümü söyleyeyim. Başta Türkiye’nin gerçekten bağırsaklarını temizlemesi, derin devletiyle hesaplaşması olarak gördüm. Neden, çünkü bunun varlığından haberdarım, Türkiye’de böyle bir yapılanma var ve bunların tasfiye edilmesinin en doğrusu olduğunu düşündüm. Balyoz davası ortaya çıktığında, CD’ler yayınlanır hâle geldiğinde de bunun bir örneğini gördüm.

Çünkü dünkü [13 Nisan 2018'de 21 sanığa müebbet cezasıyla karara bağlanan 28 Şubat davası kastediliyor] davada cezalandırılanlardan 1. Ordu Komutanı olan kişi, orada açıkça devlete el koymaktan, seçilmiş olan belediye başkanlarını tutuklamaktan ve Fenerbahçe Stadi'na insanları tutuklayarak doldurmaktan bahseden bir eylem planını açıkladı. Konuşmalarını teybe de kaydederek... Dolayısıyla, bu da o dönemin görüntüsü oldu. Ama ne zaman gazetecileri içeriye almaya başladılar, ne zaman Genelkurmay Başkanı düzeyinde insanlar hesaba çekilir oldu, ben o andan itibaren bütün ilişkimi kestim. İşin başka bir yöne doğru gittiği, ordu içerisinde birilerinin lehine, ötekilerin tasfiye edilme noktasına gidildiğini görünce ondan vazgeçtim. O dönemde bütün yaptığım, 1. Ordu üzerindeki darbe planı üzerine yoğunlaştım ve emir verme noktasındaki komutanların bunları açıklamaları gerektiğini söyledim. Sonra, Gölcük'te bulunan kasetlerin sahte olduğu iddiaları ortaya çıktığında da o kasetlerin ciddi şekilde incelenmesi gerektiği konusunda ısrarlı yazılar yazdım. Nitekim sonrasında da Genelkurmay tedbir aldı. Ben hiçbir şekilde bazılarının o dönem yaptığı gibi Cumhuriyet gazetesini veya İlhan Selçuk'u hedef gösteren bir şey yazmadım. Selçuk'un adı o dönemde benim yazılarımda çok geçer, netice itibarıyla kendisi belli bir anlayışın temsilcisiydi. O dönemlerde yazdığım yazılarda Amerika'yla iş birliği yaparak iktidarı devirme senaryoları yazıyordu. Ben bunlara itiraz eden yazılar yazdım, Ergenekon'la irtibatlandırılan bir yazım yoktur. Onun gözaltına alındığı gün, onunla ilgili bir yazımın çıkması tamamen tesadüften ibaret. Onun için o yazıların bütününe baktığınızda, bunu göreceğinizi tahmin ediyorum.

Tesadüfün ötesinde bir durum olduğunu düşünmekten ziyade, aklımızda şu denklem var: Bir yanda cemaat sivil toplum örgütü olarak görülürken, diğer yanda "AK Partililere tavsiyem" diyerek konuşulan konular ve gazeteciler.

AK Partililerin izlemesini tavsiye etmek, "gidin, vurun, atın, kapatın" anlamına mı geliyor sizce? Demin anlattım

ben size, Amerika'yla iş birliği çok açık şekilde yazıldı, ben de yazılarımda bunları söyledim, "Bunları takip edin. Sizin varlığınıza kasteden bir senaryo geliyor ve bu yazılıyor" demek yazdıklarım.

Sizi biraz daha sınırlendirme ihtimalini göze alarak konuya başka bir soruyla devam edeceğim.

Sınırlendiğim için değil; bir noktayı alıyorsunuz, o noktadan bir anlam çıkmaz. Yazının bütününe okursanız, bunu size daha iyi açıklarım. Her gün iki yazı yazan bir insan olarak kalkıp bütün yazılarımla hatırlamam mümkün değil. Siz bir cümlesini okuyunca, benim yazım değilmiş gibi geliyor.

Sözcü gazetesinin sahibi Burak Akbay ve üç çalışanına yönelik FETÖ davasında tanıklığınıza başvuruldu. Akbay için 2010'da yazdığınız "öğrenciliği cemaat evlerinde geçmiş" ifadenizi "Bir yurt dışı seyahatimde Ertuğrul Akbay, o sırada oğlunun yurt dışında olduğunu, güzel insanlarla tanıştığını, dinî hassasiyetlere sahip, vatanına, milletine hayırlı bir evlat olduğunu söyledi" diyerek açıkladınız ve "Cemaate komploculuk atfederek bu gazeteyle irtibatlı olabilir mi diye temeli olmayan bir kuşkuyu ifade etmişim" dediniz. Haftada bir köşe yazmak yazarları zorlarken, sizin iki köşe yazmanızın sonucu mu temeli olmayan kuşkularınıza köşenizde yer vermeniz?

Şimdi bakın, Burak Akbay ile ilgili o dokümanı ben yaklaşık 10 yıl önce yaptım. Ortada ne FETÖ ne bir şey var. Babası benimle konuşurken dedi ki "Ne mutlu, oğlum İsviçre'de okuyor, güzel insanlarla tanıştı ve onlar sayesinde dinine, milliyetine sahip bir insan olarak bugün varlığını sürdürüyor." Yurt dışında Türklerle ilgilenen başka bir grup var mı sizce? Ben o dönemde "güzel insanlar" terimini cemaat olarak yorumlamıştım. Ve bu bana 1993 yılında söylenmiş bir söz. Sözcü gazetesi çıkıp da nedir bu diye konuşmaya başlanırken aklıma gelen bu cümleyi, o dönemde aldığım notlara da bakarak hatırladım ve bir yazımda dokunarak geçtim. Sonra başkaları ne yöne çektilerse çektiler, ben herhalde

onların çektikleri yünden sorumlu değilim. Başkaları bunu Sözcü gazetesi sahibi olan gencin cemaatin adamı olarak yazdı, ben sadece "Cemaat insanı tersten de vurur, onlarla yolu bir şekilde kesişmiş olan bir insan gazete çıkartıyor ve muhalif bir gazete çıkartıyor" diye belirterek kaleme aldım.

Size "güzel insanlar" deniyor, siz ihtimallerin azlığını düşünüp cemaat çıkarımı yapıyorsunuz ve köşenizde ilişkilendiriyorsunuz. Yazmadan önce, Akbay'a bu güzel insanlar olup olmadığını sormaz mıydınız?

Ben bunu 2010'da bir dokundurma olarak yazdım, başka bir şey yazmadım. Başkaları alıp başka yerlere çektiler bunu ve ben bundan sorumlu değilim. Yazdıklarına da öyle değildir denmedi, yazıyı yazdıktan sonra ertesi gün Ertuğrul Akbay beni aradı ve "Burak bundan rahatsız oldu, bir açıklama yaz" dedi. Ben de "Bana bir açıklama göndersin, isterse iki sayfa isterse iki satır, yayımlayayım" dedim. Bana böyle bir açıklama gelmedi. Dava açıldı deniyor, böyle bir dava da açılmadı. Söylediklerim inkâr edilmedi. Ne zaman ki dava açıldı, bana karşı yalanlar, iftiralar başladı. Mahkemede söylediğim söze gelince, benim cümlemin bir davaya alet edilmesi, bir gazetenin yargılanması, bir gazete sahibinin yurt dışında yaşamak zorunda kalması, beni çok rahatsız ediyor. Bunu da defalarca dile getirdim. İlk çağırdıkları 2016 yılında savcılara da söyledim, "Bu cümle bu noktalara çekilebilecek bir cümle değil, buradan herhangi bir dava çıkaramazsınız" diye uyardım. Buna rağmen beni tanık göstermişler. İlk duruşma için de, mahkemeye zorunlu getirme kaydıyla davet etmişler ama ben herhangi bir resmî davet almadım. Benimle aynı durumda olan insanları haftalar öncesinden ve ayrıca bir gün önce uyardılar ama bana yapılmadı. Ve ikinci duruşmaya yine çağırmadılar beni! Buna rağmen, duruşmaya gittim ve daha önce yazdığım cümleleri sarf ettim: "Ben bu olaydan rahatsızım. Böyle bir şeyin unsuru olmak beni asla mutlu etmiyor. Bir gazetenin bu şekilde yargılanmasına da karşıyım."

Bu davanın benimle bir ilgisi yok, baştan beri bunu söylemeye çalışıyorum ama sanki ben Sözcü'yle özel olarak ilgilenip davayı arzuluyormuşum gibi bir izlenimi Sözcü kendisi verdi. Duruşmadan sonra da beni tebrik ettiler, hâlbuki bunları söylemiştim.

Ahmet Hakan'ın verdiği şu zıtlığa dair siz ne düşünüyorsunuz: Zaman'ın Ankara Temsilciliği'ni yapmış, Gülen ile iktidar arasındaki mektup sürecinde başrolü oynamış bir gazeteci olarak sizin tanık, Akbay'ın, Ahmet Şık'ın sanık olması... Buna dışarıdan baktığınızda, bu ikiliği nasıl görüyorsunuz?

Zaman'ın Ankara Temsilciliği'ni yapmış olmam beni bir şey mi yapıyor?

Bu insanlar cemaate başından beri muhalif bir gazetecilik yaparken...

Onların muhalif olmaları ve yargıya muhatap hâline getirilmelerinin yanlışlığıyla benim de ille onlar gibi, veya onlar olmasa da benim yargının muhatabı olmam gerektiği sonucu nasıl çıkartılabilir? "Onlar yanlışlıkla yargılanıyor, ama esas Fehmi Kuru yargılanmalı" sonucu çıkarıyor. Siz o cümleyi nasıl anlıyorsunuz?

Hakan'ın bu ifadesine dikkat çekmek, hiçbir gazetecinin her türlü şüpheden uzak delillerin yokluğunda sanık olmasını dilemediğimiz gibi, sizin yargılanmanızı istemek anlamına gelmiyor. Kontrastı sizin nasıl gördüğünüzü merak ettiğimizden soruyu size yöneltiyoruz.

Söylüyorum, o kontrastı çok ayıp görüyorum, bunu yazanı da ayıplıyorum. Birine yanlış yapıldığını söylemek için, bir başkasına da yanlışlık yapılması talebinde bulunmak da doğru değil. Ahmet Şık ve benzerlerine böyle bir muamele yapılması yanlıştır, bu ayrı bir mesele. Bu yanlışlığı ilk günden itibaren söylüyorum. Nedim Şener için de yazmıştım. O zamanlar televizyonlara çıkabildiğim için bunu ekranda da söylemiştim. Gazeteciler asla yazdıkları, çizdikleri yüzünden yargılanmamalı. Bahsi geçen yaklaşımı da bu kadar ayıplanması gereken bir şey olarak görüyorum. Bunun da bilinmesini isterim. Sinirlendiğim için değil ama bunu

bana sorduğunuza göre, üzerine kendinizin de düşünmeniz gerektiği için bunları. O cümle bu anlamda yazılmıştır.

Sizin bugün cezaevi endişeniz var mı? Size bunu hissettirenler oldu mu?

Herkese var. Bugün gördüğümüz kadarıyla, Türkiye’de insanların yazı yazıyorlarsa, konuşuyorlarsa yarın ne olacaklarını bilmeleri mümkün değil. O insanlardan farklı birisi değilim ben. Her an her şey olabilir. Biz Allah’a inanan insanlarız. Ne olursa, başımız üzerine.

Örneğin, cemaatten olduğunu düşünmediğim Ali Bulaç’ın içeride bulunmasını, 17-25 Aralık’a yolsuzluk demiş olmasına bağlayan birine ne kadar hak verirsiniz?

Ali Bulaç asla cemaat ile doğrudan ilişkide bulunabilecek bir insan değildir. Sadece bahsi geçen değil, diğer cemaatlerin de üzerinde bir insan.

Dolayısıyla fark, 17-25 Aralık’ın nasıl değerlendirildiğinde çıkmış olabilir mi?

Olabilir. O dönemde ne yazdığını hatırlamıyorum ama bugün yargılanıyorsa mutlaka kendisiyle iktidar arasında bir ters ilişki kurulması sebebiyle olabilir. Ama biliyorsunuz, Ali Bulaç iktidara, en başta Tayyip Erdoğan’a çok yakın bir isimdi. Belediye başkanırken kendisinin danışmanlığını yapmıştı, eserlerini okuduğunu zannediyorum. Dolayısıyla iktidarın bir şekilde Ali Bulaç’ın cezaevinde olmasıyla irtibatı varsa, bunu doğrusu anlamakta zorlanıyorum. Çünkü en yakından tanıdıkları bir insanın, suçlandığı şeyle bir irtibatı olmayacağını en iyi bilecek olanlar onlardır. Ali Bulaç’la ben geçmişte Zaman gazetesinde beraber oldum, sonrasında ayrıldık ve ben ayrıldıktan çok sonra Zaman’la tekrar irtibatlandı. İnsanlara başka gazeteler teklif etmiyor, sadece Zaman gazetesinden teklif geliyorsa, bunu reddetmesi gerekmez. Yazılan iddianameye de baktığımda, ciddi bir suçlama görmüyorum ama 600 günden fazladır Ali Bulaç cezaevinde yatıyor. Sadece Ali Bulaç değil, diğer bütün Zaman

gazetesiyle yazar olarak irtibatı bulunan ama FETÖ’yle hiçbir şekilde irtibatlandırılmayacak insanların da şu anda cezaevinde bulunmalarını doğru bulmuyorum.

Yakın gelecekte gazetecilerin dışarıya çıkması ve iktidara yakın medyadan bir gazetecilik doğması konusunda umutlu musunuz?

Beklentim yok ama ben her zaman umutluyum. Bir şeyler ne kadar ters giderse, o şeylerin tersine dönme ihtimali de o kadar fazla olur. Güzel şeyler bence Türkiye’yi bekliyor ama bunlar kimin eliyle gerçekleşecek? Bugünkü iktidar, yapılan yanlışları görebilsin diye yazıp çiziyoruz. 2000’li yıllarda kendileri için belirledikleri ilkelere daha fazla sahip çıkan bir politikayı benimseyebilirler ya da demokrasi kendi içerisinde çözümler üreten bir sistemdir, seçim sandığında farklı sonuçlar çıkabilir. Umudu yitirmemek lazım.

Mehmet Y. Yılmaz: İçten pazarlıklı büyük Türk burjuvazisi Aydın Doğan'ı yalnız bıraktı. Mayıs 2018

**Mehmet Y. Yılmaz, Doğan Medya Grubu'nun satışını yorumladı:
Artık kadına yönelik şiddet, Kürt sorunu veya çocuk istismarına dair
haberleri göremeyeceksiniz; Türkiye diktatörlüğe doğru gidiyor ve
bunun içinde özgür basına yer yok**

Türkiye basınının “amiral gemisi” olarak da telaffuz edilen Hürriyet, ilk çok partili seçimin açtığı siyasî rekabet ortamında, 1948 yılında kurulurken, gazetenin sahibi Sedat Simavi ilk günkü başyazısında, misyonlarını şu ifadeyle vurguladı: “Memleketimizde gelişmeye başlayan demokrasi zihniyetini kökleştirmek ve müdafaa etmek için ortaya atılıyoruz.”

Yıl 2018'e geldiğinde, Aydın Doğan, Hürriyet başta olmak üzere dört gazete, aralarında Kanal D ve CNN Türk'ün olduğu beş televizyon kanalı, Doğan Haber Ajansı (DHA), dağıtım şirketi YAYSAT, pek çok dergi ve radyo kanalı bulunduran Doğan Medya Grubu'nu Mart 2018'de 1,1 milyar dolara sattı. Nisan ayında imzalanan satış sözleşmesinde, 82 yaşındaki Aydın Doğan'ın el sıkıştığı isim, yedi yıl önce, Nisan 2011'de Milliyet ve Vatan gazetelerini de sattığı Erdoğan Demirören'di.

Dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan ile internete düşen telefon konuşmasında ağlarken “Nasıl girdim bu işe, kim için” diyen Demirören'in, devlet bankası Ziraat'tan sağlanan kredinin de desteğiyle Doğan Medya Grubu'nu alımı, Demirören'in yanı sıra siyasal iktidarı da medyanın en büyük patronu yaptı. Böylece, Türkiye tarihindeki bu en büyük medya el değiştirmesi, demokrasinin otokrasiye evriminin de en önemli kayıtlarından birini oluşturdu. Zira, icraatı tartışmalı da olsa “demokrasi zihniyetini müdafaa etmek için” yola çıkan gazetenin diğer tüm yayınlarla devri, âdil siyasî rekabetin de kayda değer ölçüde yok olmasına işaret.

Peki, bu sürece nasıl gelindi?

Bu sorunun tek yanıtı yok. 1979 yılında Milliyet'i alarak basın sektörüne giren Aydın Doğan'ın kendi serüveni, 2002'de iktidara gelmesinin ardından Erdoğan'ın AKP eliyle rejimi tek parti iktidarına sürükleyişi, bu topraklarda basın tarihinin devletin resmî yayını olarak kurulan gazetelerde başlaması, 1980'lerle birlikte başlayan neoliberal politikalara paralel bir şekilde başka alanlarda faaliyet gösteren iş adamlarının hâkimiyetine giren medyada sahiplik yapısı... Olası yanıtları pek çok kalkış noktası barındıran soruyu, gazeteciliği odağa koyarak tartışmak için Mehmet Y. Yılmaz ile konuştuk.

Hürriyet gazetesinin iktidara yönelik olarak düzenli eleştirel yazılar kaleme alan son yazarı olan Yılmaz, Doğan Medya Grubu'nda uzun yıllar pek çok sıfatla görev yaptı. Radikal ve Milliyet gazetelerinde 10 yılı aşkın genel yayın yönetmeni, ülkenin en büyük dergi grubu olan Doğan Burda'da İcra Kurulu Başkanı, aralarında grubun bayi tirajı en yüksek gazetesi Posta da olan 30'a yakın gazete ve derginin yaratıcısı oldu. Daha önceki söyleşimizde, Eyüp Can'ın yönetimindeyken kapanan Radikal'in kuruluş sürecini anlatan Yılmaz'a sorularımızı, mümkün merteye tekrarlardan kaçınmak ve bir önceki söyleşide değinmediğimiz alanlarda kazı yapmak için yönelttik.

Yılmaz'a göre, Doğan Medya'nın satışının asıl müsebbibi AKP iktidarı. "Siyasî iktidarın niyeti rejim değişikliği ise bunun önünde durabilecek bir gazeteci gücü yok" diyen Mehmet Y. Yılmaz, "suçlu listesi"nde ikinci sıraya Türkiye burjuvazisini yerleştiriyor. Sebep olarak, aralarında Koç, Sabancı ve Eczacıbaşı'nın da bulunduğu Türkiye'nin önde gelen ailelerinin Deniz Feneri davasına ilişkin yolsuzluk haberlerinin ardından gelen vergi cezası sürecinde Aydın Doğan'ı yalnız bırakmalarını gösteren Yılmaz şu kaydı düşüyor: "Türkiye burjuvazisi içten pazarlıklı ve sadece kendi şahsî çıkarlarını gözetken, ülkenin nereye gitmekte olduğunu değerlendirmekten aciz bir tablo çizdi."

Yılmaz, iktidar ve iş insanlarından sonra, üçüncü sıraya meslektaşlarını koyuyor ve şunu ekliyor: "Gazete yöneticileri kendilerini gazete sahibi dediğimiz kişinin kişisel hırsları ve ticarî beklentilerine bu kadar kolay kaptırmamış olsalardı başka bir tablo olurdu."

Mehmet Y. Yılmaz ile telefon üzerinden yaptığımız söyleşi; Doğan Medya Grubu'nun satışının yanı sıra, gazete sahiplerinin değişen konumları, Hürriyet'in pozisyonu, asker dâhil iktidar odaklarına yakınlıklar ve patronun iş insanlarıyla ilişkilerinin gazeteciliğe yansımalarına da uzandı. Aydın Doğan için "Doğan Medya Grubu'nu sattı ve kurtuldu" diyen Yılmaz'a göre, satışın ardından başta kadına yönelik şiddet, Kürt sorunu, çocuk istismarı, hayat tarzına yönelik sınırlamalar olmak üzere birçok alana ilişkin haberlerin artık basına yansımayaacak. Ve gazeteciliğin operasyon kısmına ilişkin tecrübelerinden yola çıkarak yeni bir gazetenin çıkarılma ihtimali için "Yarın iki üç milyon dolarlık bir bütçe harcayarak bir gazete çıkartabilirim" diyor ve "ama"sını ekliyor: "Bunu kim basacak, kim dağıtacak, hangi tezgâha konulduğundan nasıl emin olabileceğim?"

Doğan Medya Grubu'nun hikâyesi üzerine konuşurken, kendi yayın yönetmenliği sürecini ilgilendiren iddiaları da sordüğümüz Mehmet Y. Yılmaz'ın yanıtları için buyrun.

Doğan Medya'nın satışı size sürpriz oldu mu?

Sürpriz oldu.

Daha önce konuşmamış mıydınız?

Aydın Doğan üzerinde bir baskı olduğunu, bazı yazarların yazılarından, gazetenin bazı haberlerinden iktidarın hazzetmediğini biliyoruz. Ama Aydın Doğan'ın ve kızlarının medya işinden çıkmak gibi verilmiş peşin bir kararları olmadığını şahsen biliyorum. Onun için bu, herkes gibi, benim için de sürprizdi.

“Peşin kararları yoktu” derken?

“Satalım da kurtulalım” gibi bir düşünceleri hiç olmadı, böyle bir konu gündeme daha önce gelmemiştir.

Şu bir ihtimal mi: Aydın Doğan karar verdi, kızlarına bile sürpriz oldu?

Bence kızlarına da sürpriz oldu, evet.

Sizce neden satıldı Doğan Medya, “Biliyoruz” dediğiniz siyasî baskılar mı sebep?

Evet, Doğan Medya'nın satılmasının nedeni siyasî baskılardır. Aydın Doğan bugünkü koşullar altında bu işi daha fazla sürdürmesinin giderek zorlaşmakta olduğunu gördü, yalnız bırakıldı.

Kim tarafından?

Türkiye burjuvazisi Aydın Doğan'ı basın özgürlüğü meselesinde yalnız bıraktı. İlk vergi cezaları getirildiğinde, ki vergi cezalarının getirilmesinin sebebi Almanya'daki Deniz Feneri skandalının Türkiye'ye uzanmasıyla ilgili haberlerdi, Türkiye'nin büyük burjuvazisi Aydın Doğan'ın arkasında durmadı.

Ne yapabilirlerdi?

Her şeyi yapabilirlerdi. Koç Holding'in de Sabancı'nın da normal olarak Aydın Doğan'ın ceza aldığı konuda işlemleri vardı. Bu tür silahları kullanmanın ekonomik açıdan geri tepebileceğini hükümete hissettirmeleri bile tabloyu değiştirebilirdi. Gidip miting yapsalardı demiyorum ama en azından TÜSİAD ya da iş âleminin beş altı büyük ismi bu konuda hükümet nezdinde bir girişimde bulunabilirdi, bunu yapmaktan kaçındılar.

Siz, bu yalnız bırakmayı Türkiye burjuvazisinin hangi özelliklerine yoruyorsunuz? Korkaklık bunda sizce ne kadar rol oynuyor?

Türkiye burjuvazisi bence içten pazarlıklı ve sadece kendi şahsî çıkarlarını gözetken, ülkenin nereye gitmekte olduğunu değerlendirmekten aciz bir tablo çizdi. Aydın Doğan yalnız

kalarak o günden bugüne kadar direndi ve dayanma gücünün sonuna geldiğini düşünüyorum.

Bu eleştirilerinizin hedefinde Koç, Eczacıbaşı, Boynerler, Sabancılar gibi aileler mi var?

Boynerleri belki ayırabiliriz, onlar kendi çaplarında bir şeyler yapmaya çalıştılar. Ama diğer büyük ailelerin hiçbiri bu konuda kollarını kıpırdatmadı. Venezuela burjuvazisine bakarsan dönüp, orada basın özgürlüğünün korunmasına yönelik Chávez'e de onun halefine de direndiler.

Basın özgürlüğünü konuşurken gazeteciler, medya patronu, medya patronunun iş adamı niteliği veya otoriterliğinden değil, burjuvaziden bahsi açtınız. Sizin birinci suçlunuz onlar mı?

Evet, büyük Türk burjuvazisi. Ama asıl suçlu, hiç kuşkusuz ki, özgür basın faaliyetinden hazzetmeyen AKP iktidarındır.

Türk burjuvazisinden sonra sırayı kime veriyorsunuz?

Gazeteciler ve gazete sahipleri. Onları birbirinden ayırmıyorum.

Ayrılması gereken türler değil mi?

Hayır, çünkü gazete sahibi dediğimiz insan, gazeteden soyut değil. Gazetecinin yöneticileriyle o işi yapan bir insan. Gazetelerin yöneticileri, kendilerini gazete sahibinin kişisel hırslarına, kişisel ticarî beklentilerine bu kadar kolay kaptırmamış olsalardı, başka bir tablo olabilirdi.

Cümleniz, aklımıza *Hürriyet*'in 20 yıl yayın yönetmenliğini yapmış Ertuğrul Özkök'ün “Ben TÜSİAD üyesiyim” cümlesini getirdi. Dönemin bakanı Güneş Taner'le Doğan Grubu için yaptığı iş takibi kaydı kamuoyuna yansdıktan sonra söylediklerini böyle de gerekçelendirmişti.

Bir karton fabrikası meselesi vardı yanlış hatırlamıyorsam, onun dışında bir işi takip ettiğini şahsen zannetmiyorum. Ama sonuçta bir gazete yöneticisinin TÜSİAD üyesi olması da yeterince tuhaf. Dünyada bir ikinci örneği olduğunu zannetmiyorum.

Bu “eşsiz” durumun nasıl bir sürecin sonucunda ortaya çıktığını sizden dinlemek için birkaç adım geri atsak ve Aydın Doğan’ın medya alanındaki evrimini sorsak: Siz Doğan Medya Grubu’nun hikâyesini kaçta bölerek anlatırsınız? Başlangıcı nasıl oldu, yükselişi ve çöküşü ne zaman başladı ve bu dönemeçlerde gazete patronu ve gazetecilerin suçları nasıl şekiller aldı?

Aydın Doğan’ın Milliyet’i satın alarak medyaya girdiği dönemde, ona veya o dönemin gazetecilerine yönelik bir eleştiri getirmemiz çok kolay değil. Çünkü o dönem gazeteler, gazetecilik yapmaya gayret eden kurumlardı. Aydın Doğan da geldiği o düzene uydu, hatta o düzeni savundu. Ne zaman ki Turgut Özal’ın, Asil Nadir’i oyuna sokma çabası, siyasî iktidarın medyayı dizayn etme çabası başladı, o zaman gazete sahipleri de kendi pozisyonlarını tekrar değerlendirdiler. Bağımsız gazetecilik yapmanın giderek imkânsız hâle geldiği bir dönemden bahsediyorum. Yandaş gazete -gazeteci sorunu bugünün sorunu değil, Adnan Menderes’ten, Süleyman Demirel’den beri gelen bir durum. O zaman daha çok kâğıt tahsisleri, ithalat izinleriyle yürütülen bir ilişkiydi. Sonra, ekonomi liberalize oldukça, onların bir önemi kalmadı, bu sefer gazete sahibi olan iş adamlarının bankaları, devletle ilişkili işleriyle ilgili yöntemlere kaydı.

Doğan Medya için bu geçiş Hürriyet’in alımına mı denk geliyor, yoksa öncesine mi?

Aydın Doğan, Hürriyet gazetesini sahibi olduğu için büyümedi. Hürriyet’i aldığı dönemde zaten bankası, başka şirketleri vardı, o yüzden yükselişinin sadece Hürriyet’le olduğunu söyleyemeyiz.

Dolayısıyla sizce, Doğan, Milliyet döneminde bu ilişkilerin içine girmiş miydi?

Siyasî iktidarlar tarafından çekildiler, diyorum. Onların da hoşuna gitti tabii, oraya doğru çekilmeye gönüllü oldular da diyebiliriz.

Siz Aydın Doğan’a bu “çekilme” için hak mı verirsiniz, direnmesini bekler miydiniz?

Buna direnmesi gereken iş adamı değil, gazetecilerdir. İş adamı müdebbir tüccar, kârını maksimize etmeye çalışır. Kapitalist düzende rasyonel olanı budur. Mesleği koruması gereken gazeteciler, gazetelerin yöneticileridir.

Aydın Doğan sizin rasyonel gördüğünüz yola girerken, yayınları nasıl değişti? Gazeteciler buna nasıl izin verdiler?

Aydın Doğan’ın gazeteleri nispeten diğer gazetelere göre bağımsız gazetelerdi.

Yine de bir dönüşüm olmadı mı?

Ben Radikal ve Posta gazetelerinin yayın müdürü olduğum dönemde, Tansu Çiller-Mesut Yılmaz kavgasında tam tersi taraftaydık. Ve Posta ile Radikal’in toplam tirajı, Hürriyet’ten de Milliyet’ten de fazlaydı ve herhangi bir müdahaleyle karşılaşmadım.

Radikal’i ilk söyleşimizde detaylı konuşmuştuk, ama tekrar pahasına: Siz 1996’da Radikal’in başına geçtiğinizde, editoryal bağımsızlık anlaşması yaptınız mı?

Radikal gazetesini benim projemdi ve baştan yaparken öyle bir bağımsızlık anlaşması olmadı. Sadece gazetenin çizgisinin ne olacağını konuştuk. Ondan sonra da Aydın Bey bana hiçbir müdahalede bulunmadı.

Denemede de bulunmadı mı?

Hayır. Sadece Susurluk olayı sırasında Tansu Çiller ve Mehmet Ağar’ın baskılarına karşı bir kere bana dedi ki “Bu yazdıklarımız doğru mu?” Ben de “Doğru” dedim. O da dedi ki, “Yalan, uyduruk bir şey yazmadığınız sürece yazmaya devam edin ama her şey doğru olsun.”

Türkiye’de “iktidara yakınlık” konusunda bir altbaşlık da askerler. Gazetenin geçmişinden gelen kuvveti nedeniyle de, 1994’te Aydın Doğan

Hürriyet'i satın aldığında, askerle bir anlaşma yapıp yapılmadığına dair sorular sizin aklınızdan geçmiş miydi?

Komple teorileri üretmek istersek, böyle bin tane teori üretiriz, ama bunun doğruluğu yok. Hürriyet'in nasıl satıldığı çok açık: Erol Aksoy, Hürriyet'e bedava el koymaya çalışıyordu, Erol Simavi can havliyle bu gazeteyi satmak istedi. O arada Aydın Doğan talip oldu ve ona satıldı. Bu kadar basit. Öyle askerler, derin devlet gibi komploları düşünmeyin.

Dinç Bilgin, 2010'da Fatih Vural'a verdiği söyleşide, Hürriyet'in satışı ertesinde askerden onay almak için TSK Güçlendirme Vakfı'na yüklü bir bağış yaptığını söyledi.

Dinç Bilgin saçmalamış. O dönemde biz oradaydık. Bu bir iddia bile değil, deli saçması. Ben o günlerde bu işin tam göbeğindeydim ve Hürriyet gazetesi nasıl satıldı biliyorum. Asker onay vermeseydi, Simavi'nin Hürriyet'i satmayacağına inanabilir miyiz? Yine de satardı çünkü Hürriyet'in borçları nedeniyle Erol Aksoy'un gazeteye bedavaya konacağı paniğine kapıldı, oğluna güvenmiyordu. Etrafında bu paranoyayı besleyen yöneticiler vardı, onun sonucunda sattı. Bağışı da kendi ruh hâli yüzünden yaptı. O günleri hatırlayın; o günlerde PKK saldırıları artmış, şehit haberleri geliyor, rahmetli Erol Simavi'yi tanıyan biri olarak söyleyebilirim ki, bunu sadece jest yapma duygusuyla yapmış bir insandır. Bu, Hürriyet'in tarihinde ilk kez yapılmış bir bağış değil, daha önce de Hürriyet'in tarihinde bir milyon liralık kampanyalar çok yapılmıştı.

"Milliyet biraz solda, Hürriyet ise daha çok devlet gazetesidir." Aydın Doğan'ın Nuriye Akman'a verdiği söyleşideki bu cümleyi hatırlatarak soracağım; siz Radikal'de insan hakları temelli bir yayın yaparken, Hürriyet'in yayınlarını nasıl izliyordunuz? Sizce yayının hangi özellikleri bu devlet yakıştırmasına sebep oluyordu?

Hürriyet devlet gazetesi olmaktan çok halk gazetesidir.

Nasıl halk?

Herkesin alabildiği, almaktan utanmadığı, alınca kendisinin etiketlenmediğini düşündüğü anlamda kullanıyorum halk gazetesi

kavramını. Cumhuriyet gazetesi alırsan seni bir yere koyarım; cebinde Yeni Akit'le geziyorsan bir şey ifade ediyorsundur; Yeni Şafak, Radikal okuyorsan, senin hakkında bir fikir verir. Ama Hürriyet'i herkes okur; Hürriyet'i Vehbi Koç da okur Vehbi Koç'un şoförü de okur. Hürriyet bir halk gazetesi olarak da Türkiye'nin genel hassasiyetlerine uygun yayın yapar. Bu genel hassasiyetlerini belirleyen şey de cumhuriyeti kuran kurucu irade ve devlettir. O yüzden Hürriyet her zaman devletin yanındadır.

"Genel hassasiyet" tabirini örneklendirebilir misiniz?

"Türkiye Türklerindir," "Kıbrıs terk edilemez" gibi temel politikaları vardır Türk devletinin. Hürriyet, herkese hitap etmeye çalıştığı için onun içinde kalır.

Saydığınız özellikler, Türkiye'de ordunun sahipliğini yaptığı prensiplerdi.

Devletin genel politikasını uygulayan kurumlardan biri de ordudur.

Peki, sizce Hürriyet dediğiniz gibi herkese hitap etmeye çalışırken, "herkesin" dışladıklarını da dışladı mı? Yılmaz Özdil'in Ahmet Türk'e atılan yumruk için yaptığı "adaletin tokmağı" benzetmesi, Ahmet Kaya için atılan "Vay şerefsiz" manşeti gibi öne çıkan örneklerle düşündüğünüzde örneğin, Kürtler sizce bu yayınlar sebebiyle kendilerini bu ülkede ne kadar eşit hissetmedi?

Dediğim gibi Hürriyet, toplumun genel hassasiyetlerinin üzerine konumu gereği gitmez. Onun için insan hakları, Kürt meselesi gibi konularda bayraktarlık yapabilecek bir gazete değildir. Hatta genel eğilime uyar, geniş kitlenin yok saydığını yok sayar. Kürt meselesindeki durumu budur.

Özök'ün yönetimdeki bazı manşetleri, bahsettiğiniz Kürt meselesindeki genel yaklaşımı düşündüğünüzde, 1990'lardaki Hürriyet için "askeri kollayan bir gazete" olarak da nitelenmek ne kadar doğru, ne kadar yanlış olur?

1948 yılında kurulduğu günden bu yana, Hürriyet zaten bu politikaları korur. Bu Ertuğrul Özök'ün, Aydın Doğan'ın kişiselliklerinin dışında gelişen bir şeydir. Hürriyet askeri de kollar, polisi de kollar, devletin genel politikasının dışında olmaz.

Bunun gazeteciliğe eksileri neler oldu?

Gazeteciliğe artıları da oldu Hürriyet'in bağımsızlığının, eksileri de oldu. Türkiye'de önemli başkentlere kendi muhabirini gönderen ilk gazete Hürriyet'tir. Yurt dışındaki önemli olayları kendi muhabirleriyle takip eden ilk gazete de Hürriyet'tir. Bunları küçüksememek lazım. Ama öte yandan devletin politikaları var ve Hürriyet de bunları savunuyordu, hâlâ da savunuyor.

Dolayısıyla, sizce, ilkeleri değişen devlete uyum sağlayamayan, Aydın Doğan mı oldu? Başka bir ifadeyle, Hürriyet'in devlet politikalarından yana kimliği Aydın Doğan'ı sahipliğinden etti diyebilir miyiz?

Sorunun temeli AKP iktidarının ve bizatihi Recep Tayyip Erdoğan'ın demokrat olmamasıdır. AKP, AB üyeliği hedefinde koşarken, Hürriyet onun yanındaydı. Ne zaman ki Deniz Feneri yolsuzluğu ile birlikte bağımsız gazetecilik de yapabileceğini gösterdi, iktidar da o zaman tırnaklarını çıkardı.

Aydın Doğan, Nuriye Akman'a verdiği söyleşide şunları söyledi: "AB standartları Türkiye'de getirilecekse öncelik asker meselesi değil. O standart da mutlaka getirilmelidir. Ama birinci standart olarak bunu alırsanız, şu çıkıyor ortaya. Bunların gayesi AB değil, askeri zayıflatmak. Topyekûn yapılırsa bu iş, tabii askerler de AB standardına geleceklerdir. Askerin siyasete müdahale etmesine ben hep karşı oldum. Zaten askerler de siyasete karışmak istemiyorlar. Askerlerin tek endişesi cumhuriyetin niteliklerini korumaktır." Bu bakış açısında siz askere yakın bir pozisyon görmüyor musunuz? Özellikle son iki cümlede geçenler, sizce darbelerin gerekçeleriyle örtüşüyor mu?

Cumhuriyetin kurucu niteliklerinden biri nedir? Laiklik. Ve bu laiklik olmazsa, zaten demokrasi diye bir şeyden bahsedemeyiz. Dünyanın hiçbir demokratik ülkesi bunun dışında değildir. Dolayısıyla askerlerin bunu savunuyor olmasında tuhafılık yok, tuhafılık anayasalar yapılıırken askerlerin bir vasi olarak bu meseleyi yönetiyor olması. Demokratların da değişmesi için çaba sarf ettiği şey buydu. Asker kendi alanına geçsin ve siviller kendilerini yönetsinler.

Ve asker de bunu yapmadığı için biz bu soruları soruyoruz.

Askerlerle konuştuğum zaman, hiçbiri "Asker müdahale eder" demez zaten. Aydın Doğan belki bunu kastediyordur, bilemiyorum. Ona sormak lazım. Ama benim de tanıdığım hiçbir Genelkurmay Başkanı "Asker siyasete müdahale etsin, biz devlet yönetimine karışalım" demedi bugüne kadar, ama karıştılar o ayrı.

İsmet Berkan'ın kitabından, Yıldırım Oğur'un köşesinde rast geldiğimiz, bir alıntı: "Davetliler arasında Doğan Grubu'nun patronu Aydın Doğan da vardı ve Aydın Bey bu davete tek başına değil yanında iki gazeteciyle gitmişti: *Milliyet*'in o dönemki Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz ve Ankara Temsilcisi Fikret Bila. Görüşmeyi Mehmet Yılmaz'a sorduğumda, 'Kafayı yemiş bunlar, bıraksan darbe yapacaklar ama cesaret edemiyorlar' demişti, edindiği izlenimleri aktarıırken." Dolayısıyla size bu izlenimi veren görüşmeler olmuş.

Görüşmeler olması başka bir kavram, bunun olması başka bir kavram. Biz oraya Jandarma Genel Komutanı'nın davetlisi olarak akşam yemeğine çağrıldık ve orada konuşulan konu buralara gelince, Aydın Doğan "Paşam, buraya yemek yemeğe geldik, siyaset konuşmaya gelmedik. Bunun yeri de değil" gibisinden bir şeyler söyledi, oradan askerlik anılarına dönüldü ve mesele kapandı. Orada bu konuyu tartışmadık.

Tartıştınız diye değil, ancak asker size bu hissi verecek açıklamalarda bulunmuş.

Çünkü normal olarak onları ilgilendirmemesi gereken şeylerde fikirleri var. Ve üstü örtülü ifadeleri var, "Yanımızda olur musunuz" gibi.

Bu, 2004'te oldu, değil mi?

Evet.

Siz bu görüşmeye yayınızdaki yer verdiniz mi veya verilebilir miydi?

Hayır.

Neden?

Özel bir görüşmeydi çünkü. Yazmalı mıydım, "Bunlar darbe yapacak" diye?

Darbe Günlükleri yayımlandığında, bunu bir gazetecilik başarısı olarak okuduk. İzenimleriniz tabii ki Türkiye siyasetine dair bir şey söylediği ve siz de gazeteci olduğunuz için beklentim bu yönde olurdu. Eksikliğinde de bu soruyu sormama hak verirsiniz.

Sorabilirsin tabii, sormanda bir engel yok. Ben onu yazabilirdim evet, sonrasında yalanlanırdı yüzde 100, nasıl ispat edebilirdim?

Gazete yöneticisi olarak bazı muhabirleri “Bu işin peşini kovalayın” diyerek görevlendirebilir miydiniz?

Neyi araştıracaklardı, darbeyi yapıp yapmayacaklarını mı?

Evet, askerler sonrasında yalanlasa dahi, darbe eğilimine ilişkin daha elle tutulur alıntılar ve belgelere erişim başarılabilir miydi? Böyle bir dosya hazırlanabilir miydi?

Hazırlanamazdı.

Neden?

Nasıl hazırlanır? Nasıl kanıtlanabilir ki? Altı yedi askerin kendi aralarında konuştukları şeylerin, darbeye yönelik en azından bir eğilim olduğu nasıl kanıtlanabilirdi ki?

Özellikle 28 Şubat döneminde askerin isteğiyle kullanılan “İsmi açıklanamayan kaynaklar” janrı, bu kez gazetecilerin isteğiyle askere karşı kullanılamaz mıydı?

Somut şeyleri yaptık zaten; Andıç’ın yalan olduğu, bahsi geçen ifadelerin var olmadığı Radikal’de çıktı. Ama somut olarak elde edemediğin bir şeyi nasıl yazacaksın?

Burada sizin için somut eşittir “Ben darbe yapacağım” diyen bir asker mi? Başka bir açıdan sorsak: “Somutlaştıramayacağım için haber yapmadım ama benzer hislerle ayrıldım” dediğiniz çok görüşmeye katıldınız mı?

Hayır.

Bu tek miydi?

Böyle bir olay bir kez oldu.

Bir varsayım: O görüşmeyi haberleştirmek isteseydiniz, Aydın Doğan katından itiraz gelir miydi?

Normal olarak gelirdi çünkü yemeğe davetli olan Aydın Doğan’dı, o da yanında bizi götürdü. Tanık olalım diye mi, yalnız gitmemek için mi götürdü kısmı başka.

Gazeteler o dönem ne kadar kontrolden geçirdi sorusunun yanıtını öğrenmek için soracağız; yayın yönünde karar verseniz, bundan haberi nasıl olurdu?

Hemen hemen hiç. Aydın Doğan gazeteyi ertesi sabah okur. Benim yönettiğim gazeteler açısından durum böyleydi. Ötekileri bilemem.

“Hemen hemen” dışında kalan örnekleriniz var mı?

Genel yayın müdürü arayıp da “Ben şöyle bir haber yapıyorum” demediği sürece, haberinin olmasına imkân yoktu. Şimdiki gibi gazetelerinin sayfalarını yapıp siyasî komisere gönderme gibi bir uygulama yoktu o tarihlerde.

Yayın yönetmenleri kendisini hangi büyük haberler için, ne zaman arardı?

Başkası nasıl arardı hiç bilmiyorum; ben “Şu haberim var” diye hiç aramadım. Aydın Doğan tarafından da böyle bir soruyla hiç karşılaşmadım.

“Doğan Medya’da bu olduysa, bu direkt o gazeteciyle alakalı bir durum” demiş oluyorsunuz, değil mi?

Evet.

Kulağınıza gelen, sizin yaptığının aksini yapan Doğan Medya çalışanı meslektaşlarınız var mıydı?

Olmuştur. Somut olarak benim yönetici olduğum dönemdeki yöneticiler, Ertuğrul Özkök, Derya Sazak, Umur Talu, Yalçın Doğan’dı. “Bu isimler şu haber için aramışlardır” diyebileceğim bir bilgim yok.

Bu isimlerden bağımsız sorsak: Bazı gazetecilerin sınır aşımına izin vermesine sebep olan zaafı neler?

Güç, iktidar, para.

Güneş gazetesiyle birlikte Türkiye basınında önemli ölçüde artan yazar maaşları mı aklınızdaki? O artışın getirisi mi bu?

Güneş gazetesi ile başladı diyemeyiz, o sayede gazetecilerin maaşları arttı. Mesele, gazete yöneticilerinin gazetelerinin idaresi konusunda patronlarla mesafesini koruyamamış olması. Sadece bir kurumu, bir kişiyi suçlayamayız.

Bir kişiyi suçlamaktan ziyade, saydığınız güç, iktidar ve para üçlüsünün para ayağına dair bir soru daha soracağım. Doğan Medya'da yazarların ortalama maaşı ne kadardı?

Yazarına göre değişir.

Son dönem için bir aralık verebilir misiniz?

Beş ila 15-20 bin lira arasında değişir.

Verdiğiniz bu rakamın, sizce, rejimin aldığı yolda payı var mı?

Yazar maaşlarıyla bunun ne alakası var? Recep Tayyip Erdoğan ve onun İslamcı ideolojisi yüzünden gidiyoruz.

Erdoğan'ın Aydın Doğan'ı zorlamasına yol açan Hilton Oteli veya Ceyhan'da rafineri ruhsatı için istekleriyle, eleştirdiğiniz bazı gazete yöneticilerinin peşine takıldıkları patronun iş çıkarlarının aynı çekirdekte olması nedeniyle soruyoruz.

Mesafe koyabilmiş olsalar, hükümetlerin gazete patronları üzerinde baskı kurmaları da daha zor olurdu. Ama siyasi iktidarın niyeti ideolojik olarak bir rejim değişikliği ise bunun önünde durabilecek bir gazeteci gücü yok zaten.

Sizin 2000'de Milliyet'e geçişiniz nasıl oldu?

Birincisi, Milliyet ciddi zarar ediyordu. İkincisi, tirajı düşüyordu. Milliyet'in promosyonlu tirajı 130-160 küsür bin olduğu ve geçmişimden kaynaklı, gazete patronu bu işi iyi bildiğimi düşündüğü için geçtim.

Gelişinizden önce, Egebank'ı batıran Murat Demirel ile Nail Keçili'yi beraber eğlenirken gösteren, reddettikleri ilişkinin fotoğrafını bastıkları için Yayın

Koordinatörü Umur Talu ve Genel Yayın Yönetmeni Yalçın Doğan, Milliyet yönetiminden alınmamışlar mıydı?

Yalçın'la Umur böyle açıklıyor olabilir ama öyle değil.

Nasıldı?

Milliyet zarar ediyordu, kötü bir gazetecilik yapıyordu, gazete satmıyordu. Sebep buydu. Eğer dediğiniz doğru olmuş olsaydı, ben gazeteyi devraldıktan sonra, TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) tarafından el koyulan bankalarla ilgili haberlerin hiçbiri yapılamazdı. Nail Keçili ile ilgili de, Murat Demirel'le ilgili haberler de yayımlandı. Dinç Bilgin'in bankasını batırmasıyla da, Mehmet Emin Karamehmet ile ilgili haberler de yayımlandı. Dediğiniz gibi olsaydı, Milliyet gazetesine ben geldikten sonra bu yayınların hiçbirinin yapılmaması olması lazımdı. Ama siz dönüp dedikoduları dinleyeceğiniz, arşive girip o günkü gazetelere, ben geldikten sonraki yayın çizgisine baksanız, bu soruyu sormazdınız.

Umur Talu'nun yazdıkları...

Umur Talu veya Yalçın Doğan, bunu kim uydurdu bilmiyorum. Bunlardan hangisi kendisine bunu söylüyorsa, kendi başarısızlığını örtmek için gerekçe üretmiş, başka hiçbir şey değil. Niye Nail Keçili'nin bankayı soyarken resminin yayımlanmış olması bunların işten atılmasına neden olsun? 1- Nail Keçili ile Aydın Doğan'ın arası zaten kötü, Dinç Bilgin'in adamı Nail Keçili. 2- Murat Demirel'le Aydın Doğan'ın bir iş ilişkisi yok. Onun bankasından bir beklentisi yok. Demirel'in bankasının batıp batmamasıyla Aydın Doğan'ı doğrudan ilgilendiren ticarî bir ilişkisi yok. Niye yapmış olsun?

Bu isimlere yayından önce telefon edilip haberin basılması engellenmeye çalışıldı mı?

Kim etmiş, Aydın Doğan mı?

Benim duyduklarım Yalçındağ ve Özkök.

Mehmet Ali Yalçındağ ve Ertuğrul Özkök, Nail Keçili'yi savunmak için mi yapmış?

Hangi sebeplerle yaptıklarını bilmiyorum, fakat aktarılan şu: Bir yayın yapılacaktı, yapılmaması istendi, gazeteciler isteği reddetti, yayın yapıldı ve yönetimden alındılar.

Bunun doğru olup olmadığını anlamanın çok basit bir yolu var. Eğer arkadaşlar bu sebeple görevden alındıysa, yayın çizgisinin değişmiş olması gerekir. O tarihteki arşive gidip Milliyet'e altı ay, üç yıl, beş yıl, ne kadar bir aralıktan bakmak isterseniz bakacaksınız; bu iddia doğruysa, ne tür haberlerle devam edilmiş, bakacaksınız. Patron geri zekâlı mı, onları bu sebeple işten atıp yerine getirdiği adam yine aynı şeyi yapmaya devam etti? Bu, size rasyonel geliyor mu?

O dönem yaşanan diğer değişikliklere hâkim olmadığım için sorunun yanıtını bilmiyorum.

Bu soruları soruyorsan, hâkim olmalısın. Bu soru beni de suçluyor, bankasını soyan adamların cezalandırılmamasına aracılık etmiş oluyorum.

Hikâyenin farklı veçhelerine hâkim olmadığım ve bunun eksikliği konusunda haklısınız. Ama olayın tanıklarıyla konuşmamdan öğrendiğim şu: o fotoğrafın yayımlanacağı günün akşamı Milliyet yazı işleri yemekteymiş ve Yalçındağ ile Özkök, Yalçın Doğan ve Umur Talu'yu defalarca aramış. Yalçındağ'a, "Biz şehir baskılarında fotoğrafı kaldırmayacağız, isterseniz siz kaldırın" cevabı verilmiş. Ertesi gün, Doğan ve Talu görevden alınmış. Bu, söyleşi boyunca altını çizdiğiniz, editörün yayına patronajı karıştırmaması çabasına bir örnek değil mi? Hem sizin dile getirdiğiniz Milliyet'in rakamları hem aynı konuda yayın yapabilmeniz hem de bu olay birlikte doğru olamaz mı?

Basılmamış gazeteden Ertuğrul ve Mehmet Ali nasıl haberdar olmuş, bunu bilmiyorum. Ama bildiğim şu: Aydın Doğan ile Milliyet'in başına geçmem konusunda bir haftadır görüşüyorduk. O gün Tarabya'daki Kıyı lokantasında akşam üzeri yemek yemek için buluştuk ve ertesi gün Milliyet'in başına geçmem için anlaştık. O gün taşra baskıları lokantaya geldiğinde ben görevi kabul etmişim ve gazetede neleri değiştirmeyi düşündüğümü anlatıyordum gazetenin patronuna.

Bu durumda, Talu ve Doğan'ı yönetiminizdeyken Milliyet'ten neden çıkardınız?

Tekrar anlatıyorum, Milliyet gazetesinde ağır bir zarar vardı. Sayfa sayısı ortalama 44-48'di, satış düştüğü için ilan geliri çok düşüktü. 1) Ben Milliyet'i 24 sayfaya indirdim, sonuçta her sayfada üç köşe yazarına yer yoktu. 2) Ya gazeteden üç beş kuruş alan genç muhabirleri çıkaracaktım ya da maaşları yüksek üç beş kişiyi çıkaracaktım. Ben ikinci yolu seçtim; meşhurları, maaşı yüksek olanları işten çıkardım. Onların hatalarıyla batma noktasına gelen bir gazeteden çıkarılması gerekenler, işin o noktaya gelmesinde en az sorumluluğu olanlar mı olmalıydı? Meşhur olmadıkları için onları mı işten çıkarmalıydım?

Diyorsunuz ki, "İşten çıkarmayı ben yaptım, tamamen ekonomik sebeplerdi."

Ben yaptım, Aydın Doğan'la hiçbir alakası yok. Hatta ben ona söyledim "Bunlar size gelirler, siz gidin, ben bu işi yapmak zorundayım" dedim, Aydın Doğan da İstanbul'u terk etti, Almanya ya da İngiltere'ye gitti. Şimdi bakınca da doğru yaptığımı görüyorum. Yönetimde olduğum beş yılın ilk yılı dışında Milliyet gazetesi kâr etti, SPK kayıtlarından bulabilirsiniz. Reklam geliri, tirajı arttı, Hürriyet ve Sabah'la rekabet eder hâle geldi. Bunu da dediklerimle yaptım.

Gazete sahiplerinin gazetecilik dışındaki işlerinin getirdikleri, diğer iş adamlarıyla ilişkileri, Milliyet'e nasıl yansdı?

Gazete sahiplerinin sadece gazetelerinin olması bir ütopya. Gazete sahipleri elbette girişim özgürlüğünün olduğu her ülkede farklı işler yapabilirler. Marifet, gazete sahibinin başka işinin olmaması değil, gazete sahibinin gazete yönetimiyle, yani gazetecilik işiyle arasına kesin bir çizgi çizebilmesinde, gazeteyi yönetenlerin gazete sahibinin diğer işlerinin takipçisi olmamasında. Türkiye'deki sorun budur. Kendi deneyimimde, ben en ufak bir iş talebiyle karşılaşmadım.

Bahsettiğiniz kesin çizginin çizilebildiğine tanık olmadık. Dediğiniz şuna mı geliyor; “Mehmet Yılmaz’lar olsa, medya bugün bu duruma düşmezdi?”

Büyük konuşmayı sevmiyorum ve istemiyorum, ben şahsen böyle bir işin içinde olmadım. Başka arkadaşlar da olmayabilirlerdi, ama gazeteciler güç kullanmayı seviyorlar. Gazete sahipleri bu gücü ticarî işleri için kullanmak istiyor olabilirler. Bunlara engel olacak şey, gazetenin yöneticisidir. Gazete sahibi tabii ki bunu yapmak ister, o bir kapitalist.

Dolayısıyla yöneticilerini de ona göre seçmiyorlar mı?

E, beni de seçtiler mesela ve Doğan Grubu’nda 12-13 sene genel yayın müdürlüğü yaptım. Çünkü gazete sahibi kapitalist, iş adamı. Her iş adamı iyi yöneticilerle çalışmak ister.

Daha özel sorulara geçmeden, patronların iş adamlarıyla ilişkilerine dair bir ek soru: Doğan’ı yalnız bıraktığını söylediğiniz ailelerden Koçlar ile Aydın Doğan’ın ilişkisi için Hıfzı Topuz, *Türk Basın Tarihi* kitabında şunları yazmıştı: “Karacan *Milliyet*’i satılığa çıkardı. O dönemde herkes *Milliyet*’i Koç Grubu’nun satın alacağını düşünüyordu. Ama Koçlar gazeteyi Aydın Doğan’ın almasını uygun gördüler ve kendisini geniş ölçüde desteklediler. Koç Grubu geri planda kaldı. Bununla birlikte Aydın Doğan, Koçlara her zaman çok saygılı davrandı ve Koç Grubu, Aydın Doğan’ın yönettiği medyada hiçbir zaman eleştiri konusu olmadı. Bu bir vefa borcuydu.” Sebebinden bağımsız, sizce Topuz’un Koç Grubu’na dair olumsuz haberlerin yayınlarında yer almadığı değerlendirmesi sizce tamamen yersiz mi?

Koç ailesi ile Vehbi Koç ve çocuklarıyla Aydın Doğan’ın özel bir yakınlığı olduğu sır değil. Koç Grubu’na ilişkin olumsuz haberlerden neyi kastettiğini bilmiyorum ama şunu söyleyeyim. Benim yönettiğim *Milliyet*’te, o zaman Koç ailesine ait olan Migros’ta zararlı ürünler satıldığı ile ilgili haber birinci sayfadan yayımlanmıştı.

Adınızın geçtiği bir sansür iddiası, ilk olarak MedyaKronik’te çıkmış, Fehmi Kuru tarafından takip edilmişti: Sadettin Tantan’ın istifasının ardından, RTÜK yasasının Meclis’ten geçeceği gün, *Milliyet*’te Tantan’ı öven...

Hasan Cemal’in yazısının Kıbrıs baskısında çıkmaması mı?

Hasan Cemal dâhil beş yazarın köşesine müdahale edildiği iddiası.

Kim o yazarlar?

Gazetenin farklı versiyonlarında Cemal’in yazısının yayımlanmaması, Melih Aşık ve Meral Tamer’in yazılarında Tantan’a ilişkin bölümlerin tırtıklanması...

Hasan Cemal’in yazısı Kıbrıs baskısında yok, diğer bütün Türkiye baskılarında var. Niye Kıbrıs baskısını sansürlemiş olabilirim de Türkiye baskılarını sansürlememiş olabilirim? Kıbrıs’ta Aydın Doğan’ın işi var diye mi? Şimdi bu arkadaşların, Fehmi Kuru’nun ve acayip internet siteleri kurup medya dedikodusu yazan arkadaşların işi bu.

Haberin sahibi MedyaKronik’in hakkını yemiyor musunuz?

Çıkaranları tanımıyorum, haklarını da yiyor muyum bilmiyorum, ben olanı söylüyorum: Niye Kıbrıs baskısında olmayan bir şey, Türkiye baskısında var? Bence sen, benden bu yanıtı aldıktan sonra onlara da sormalısın ve bunu açıklamalılar: “Kıbrıs baskısında sansürlendi çünkü şu nedenle...” İki baskı arasındaki saat farkı bir. Saat 6.00 gibi Kıbrıs baskısı dönüyor, bitiyor, uçağa gidiyor, 7.30 gibi Türkiye taşra baskısı dönmeye başlıyor.

Yetişmedi mi diyorsunuz?

Hasan Cemal’in yazısının yetişmediğini söyleyebilirim ama ötekilerin durumunu hatırlamıyorum, doğrusunu istersen. Ama prensip olarak kimsenin yazısını ellemedim. Sadece Taha Akyol’la oldu, onlar da yazılarının uzunluğu ile tartışmalardı. Bunlar sorulabilir sorular; Melih Aşık, Meral Tamer biliyor olmalı, yazısının neresinden neyi atmışım. Dedikodu üzerinden gitmek yerine somut olaylar üzerinden gitmek, gazeteciliğe daha uygun. Çünkü bunlar sorulup cevabı alınabilecek şeyler. Askere, “Genelkurmay Başkanı’na darbe yapıyor musun” diye sorarsak, yanıtı alamayız ama bir gazeteciye bahsettiğim soruları sormak daha kolay. Gazetecilik de odur zaten. Onun için sen bu söyleşi bitince bu arkadaşları ara ve sor bakalım. Hangi yazılarından hangi bölümü atmışım? Hangi yazılarını

yayımlamaktan imtina etmişim? Öte yandan şunu da söyleyeyim: Genel Yayın Müdürleri'nin böyle bir hakları vardır; kullanırlar, kullanmazlar, orası ayrı. Gazetenin köşe yazarı da bu durumdan hoşlanmıyorsa, gider başka yerde yazar. Dünyada bu işler böyle oluyor.

Hem darbe eğilimleri, hem bu durum için geçerli söylediğiniz, ama medyanın kendi hatalarını takip eden MedyaKronik...

Ben tanımıyorum gerçekten onları.

Alper Görmüş, Ümit Kıvanç, Kürşat Bumin'in öncülüğünde işleyen bir medya denetleme sitesiydi.

Bilmiyorum, ben Kürşat Bumin'i de tanımam. Yeni Şafak'ta yazıyordu.

Uzun zaman önce çıkarıldı.

Sonuçta beni ilgilendiren bir durum değil. MedyaKronik'te bunu yazan arkadaşlar, Meral Tamer'e "Yazınızdan şu bölümü atmışlar, doğru mu," "Hangi bölümü atmışlar, bana gönderir misiniz" diyebilirlerdi. İlişki böyle yürümeli, değil mi? Bu yoksa dedikodu yapılıyordur, o zaman da benim dedikodu sitesi deme hakkım doğuyor. Bunlar kanıtlanabilecek iddialar. Kanıtlamaktan imtina ediliyorsa, amaç dedikodu yapmaktır. Eleştiri yapmak değil.

Milliyet'te yayınına patron katından müdahale yapılmıyor ve işleyiş aktardığınız gibi istediğiniz şekilde sansürlü ilerleyebiliyorsa, yayın yönetmenliğinden neden ayrıldınız?

Hanzade Doğan ile anlaşamadığım için.

Neden anlaşamadınız?

Gazetenin yönetimiyle, yayın politikasıyla ilgili konularda anlaşamadık.

Yayın politikasında neden anlaşamadınız?

O daha çok işlere karışmak, müdahale etmek istiyordu. Ben de bunu istemiyordum. Gazetenin bir tane yöneticisi olur. İki

kişi yönetmeye kalkarsa, kavga çıkar ve nitekim bu konuda anlaşamadığımız için doğal olarak görevden alındım.

Aydın Doğan'ı ayırtırdığınız medyada, bağımsız yayın yapma özgürlüğü, yönetim, kızlarına geçince değişti mi?

Ben kendi durumundan bahsediyorum.

Soruyu Milliyet'le sınırlandıralım.

Milliyet gazetesinden niye ayrıldım? Hanzade Doğan ile anlaşamadığım için. Hanzade Doğan'la anlaşamadığım konu neydi? Gazetenin yayın politikasını genel yayın müdürünün belirlemesiyle ilgili geniş yetkileri daraltmak istiyordu.

Hangi yetkilerinizi?

Gazeteye hangi haber girecek, hangi haber nasıl işlenecek...

Sizce bu değişime 2005'te ne sebep oldu, neden yayınların içeriğine patron katından müdahale edilmek istedi?

Onu bilemiyorum, bunu müdahale edenlere sormak lazım.

2005'ten sonra, yayınlarda gazetecilik adına bir gerileme olduğunu düşünüyor musunuz? Bu müdahaleleri, kronolojisini çıkarırsanız, çöküşün başlangıca koyar mısınız?

Aydın Doğan'ın Doğan Medya'dan çıkışını çöküş olarak görüyorsak, bunun sebebini gazetelerin yayın politikası değil, hükümetin basın özgürlüğü ile ilgili tutumudur. Gazeteler, yanlış yönetildikleri için batmadılar. Tam tersine, hükümetin baskısı nedeniyle gazetelerini satmak zorunda kalmış bir insandan bahsediyoruz. Dolayısıyla ona çöküş demememiz gerekir. Aydın Doğan defalarca beraat ettiği davaları her seferinde yeniden karşısında buldu. Mahkeme karar vermiş, kesinleşmiş ama aynı dava altı yedi kere açılmış. Hukukun tamamen dışında şeyler bunlar. Türkiye'deki bütün şirketlerin birleştirilme sürecinde aynı şeyler yapılır ve diğer şirketlere bir şey olmazken, buraya 1 milyar dolardan fazla ceza tahsil edilmiş. Attığı her adım, kontrol altında. Bir yandan hapis tehdidi, bir yandan

mülkiyet hakkına tecavüz bile var. Bodrum'daki marinaya kaçak ponton yaptığı iddiasıyla devlet marinaya el koymaya kalktı. Kaçak ponton varsa ceza kesersin, mülküne el koymak gibi bir şey olabilir mi? İşte, Aydın Doğan bunlarla karşılaştı. Bunlarla karşılaşmış ve tek başına bırakılmış bir insanın yapacağı şeyi yaptı ve sattı. Sattı, kurtuldu.

Sizce, Aydın Doğan'ın sonucu değiştirmek için yapabileceği bir şey var mıydı?

Dediğim gibi, onun iradesinden bağımsız gelişen şeyler olduğu için, ne yaparsa yapsın, bu olurdu. Ancak en baştan itibaren biat etmiş olsaydı, kalabilirdi.

Okuyucuya hatırlatmak için, satışa kadarki süreçte Doğan Medya'da tartışma yaratan bazı gelişmeleri sıralayalım: 2007'de Emin Çölaşan'ın kovulması, 2008'de Deniz Feneri haberlerinden sonra Erdoğan'ın yaptığı boykot çağrısı, 2009'da 6 milyar 448 milyon 8 bin lira kesilen 1.2 milyar ödenen vergi aslı ve cezaları, Akif Beki'nin 2009'da *Radikal*'e girişi, Ertuğrul Özkök'ün 20 yıl sonra yayın yönetmenliğinden alınması, baş yazar Oktay Ekşi'nin çıkarılışı, 2010 referandumunda evet diyen yazarların yok denecek kadar az olması, 2011'de *Milliyet* ve *Vatan*'ın Demirören'e satılması, 2012'de Cüneyt Özdemir ile Erdoğan arasında "tinerici" polemigi ve Erdoğan'ın "Herkes vitrinine layık olanı koyar" çıkışı, 2013'te Gezi olayları esnasında *CNN Türk* ekranlarında penguen belgeseli oynatılması, 2014'te Yılmaz Özdil'in ayrılışı, 2015'te içlerinde AKP'li Boynukalın'ın da olduğu bir grubun saldırısı, 2016'da Mehmet Ali Yalçındağ'ın Berat Albayrak'la mail'lerinin Redhack tarafından ortaya çıkarılmasının ardından gelen istifası, aynı yıl programında "Barış olsun" diyen Ayşe Öğretmen için *Kanal D Ana Haber*'de Beyaz'ın özür dilemesi, 2017'de Orhan Pamuk söyleşisinin sansürlenerek yayımlanmaması, aynı yıl şubat ayında "Karargâh Rahatsız" başlığının ardından yayın yönetmeni Sedat Ergin'in istifası...

Çölaşan'ın kovulmasınının AKP'yle ilgili olduğunu düşünmüyorum, kişisel bir olaydı. Saymadınız ama sorarsanız, Bekir Coşkun *HaberTürk*'e transfer oldu, kovulmadı. Oktay Ekşi, kovulmadı, istifa etti.

Siz uzun bir dönem, 7 Eylül 2017'ye kadar iktidarı eleştiren yazılar yazabildiniz. Bu nasıl mümkün oldu?

Yazdım valla, kimse de bir şey demedi.

Kimse uyarıda bulunmadı veya sizin işten çıkarılmanız için baskı yapılmadı mı?

Yazı işlerinin uyarısıyla bazı düzeltmeler yaptığım olmuştur, hiç kuşkusuz. "Bu ifade çok ağır, bunu yumuşat" diye yayın veya yazı işleri müdürünün uyarısıyla düzelttiklerim olmuştur. Onun dışında, ben bildiğimi yazdım ta ki 7 Eylül'e kadar. O tarihte de 30 Ağustos resepsiyonundaki Genelkurmay Başkanı'nın eşinin başını örtmesiyle ilgili tartışmalar üzerine bir yazı yazdım. O yazı üzerine Aydın Doğan'ı Recep Tayyip Erdoğan aradı. Ve ben onun öfkesini yatıştırmak için yazılara ara vermiş oldum. Ama bir daha da başlayamadım.

Erdoğan arayıp Doğan'a ne dedi, biliyor musunuz?

Kuran-ı Kerim'in okunmasına karşıymışım gibi şeyler.

Ve işten çıkarılmanız mı talep edilmiş?

Evet.

Hemen mi?

Herhalde hemen. O kadarını bilmiyorum, sormadım da doğrusu. Çünkü Aydın Doğan bu nedenle çok üzgündü, ben de "Üzülmeysin, boş verin. Bir süre bir şey yazmayım" dedim, öyle kaldı.

Size "yaz" diyen olmadı mı?

Olmadı, ben bir iki sefer "Başlayım mı" dediğimde de yayın müdürü Fikret Bila "Şimdi değil" dedi ve öyle kaldı.

O vakte kadar hiç sansürlenmemişsiniz?

Hayır.

T24'te Doğan Akın, Hasan Cemal'in "İmralı Zabıtları" haberinin ardından *Milliyet*'le yollarının ayrılmasına ilişkin eleştirel yazıların *Hürriyet*'te Doğan Hızlan tarafından sansürlendiğini yazmıştı.

Ben benimle ilgili bir şey hatırlamıyorum. Önce Doğan (Hızlan) Bey, Enis'ten (Berberoğlu) sonra Tufan Türenç yazı işlerinde yazıları okumakla sorumluydular. Ve gördükleri

bazı şeyler için yazarları arayıp uyarıyorlardı. Beni de uyardılar, “Bu ifade ağır,” “Bundan sorun çıkabilir” diye. Ama orada da son karar benim olurdu. Hasan Cemal’in ayrılışıyla ilgili bana bir şey olmadı, başka kim vardı böyle şeyleri yazan, onu da bilmiyorum.

Hürriyet’te bahsettiğiniz “kalifiye editasyon,” yani yazarı arayanın yazı editörü değil de, kıdemli Doğan Hızlan olması, kaç yılından itibaren başladı?

En başından beri, Hürriyet’te yazmaya başladığımda bu vardı. Benim Milliyet ve Radikal’de kurduğum düzende, köşe yazısı hangi editörün sayfasındaysa, okumakla yükümlü olan oydu. Hürriyet’teki düzendeyseniz, bütün köşeleri bir kişi okuyordu. Köşe yazıları dokunulmaz değildir, bu normal, sonuçta yazılar gazetenin bir parçası.

Sizden neler için “yumuşatma” ricası yapıldı?

Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili çok sert bir şey yazdığım zaman uyarırlardı. Çünkü dava açıyorlardı, ama yazının özüne yönelik, “Bunu yazma, başka şey yaz” gibi bir uyarı olmadı. “Bunu yumuşat” dediklerinde, “Yok, bunu yumuşatmam, başka bir şey yazayım” diye yazılmış başka bir yazı olabilir, ama “Sen başka şey yaz, ben bunu koymuyorum” denirse, yazarın cevabı da şu olur: “Hayır, ben yazmıyorum kardeşim.”

Baktığımızda gördüğümüz, son birkaç yazınızın başlığı “Kızlar eğlenceli erkekler sever,” “Sevgilerinize sarılın”dı. Siz neden bu içerikte yazılar yazmayı tercih ettiniz?

Ben senenin 52 haftasının yaklaşık 45’inde, cumartesi günleri özel başka bir konu yoksa böyle hafif yazılar yazdım. Onları şimdi pazar ekinde yazıyorum. Ben onları tercih ediyordum değilim, zaten yazdığım yazıları ana gazeteden pazar ekine taşımış oldum.

Sonuçta bunlar yakın zamana kadar yan yazılardı, fakat ana siyaset yazılarınız gidince bunların toplamına gazetecilik olarak bakmak pek mümkün değil.

Gazeteci olarak yazmıyorum zaten o yazıları.

Dolayısıyla siz neden ayrılmadınız ve bunlarla devam ediyorsunuz diye soruyoruz.

Pazar eki zaten bir gazete değil. O bir eğlencelik ürün.

Peki, ama sorumuz hâlâ geçerli.

Yazdırmıyorlar, ne yapabilirim? Boğazlarını mı sıkayım?

Ayrılmak bir seçenek olabilir mi diye merak ediyorum.

Evet, ayrılmak bir seçenektir. Ayrılmadım çünkü birincisi, gazetenin zarar görmesini istemedim. İkincisi, kısa süre sonra başlayabileceğimi düşünüyordum. Öte yandan nereye ayrılmalıyım? Ne yapmalıydım sizce?

Doğan Medya Hürriyet, Kanal D ve CNN Türk üzerinden pek çok ödün verdi. Biraz önce vermeye çalıştığımız listedeki bazı maddeler bunların örneği. Size yönelttiğimiz sorunun da arka planında şu sorgulama var: Ödünlerden geriye kalan şey, zaten ne kadar gazetecilikti? “Doğan Medya, satışından önce gazetecilik açısından zaten bitmişti” diyen birine, siz ne dersiniz?

Doğan Medya’nın bitip bitmediğini, ne fonksiyonu olduğunu altı ay sonra anlayacaksınız. Dayak yemiş kadın haberi bile gazetelerde çıkmamaya başladığı gün, Doğan Medya’nın, Hürriyet’in, Posta’nın ne anlama geldiğini anlayacaksınız. Şimdi anlamanıza imkân yok. Çünkü önyargılısınız.

Sizce kadına yönelik şiddet haberleri dışında neleri okuyamayacağız?

Birçok şeyi göremeyeceğinizi iddia ederim. Hayat biçimleriyle ilgili haberleri, tehdit altında olan hayat biçimlerine ilişkin haberleri, gaylerle ilgili olanları, Kürtlerle, tacize uğrayan çocuklarla ilgili hiçbir haberi göremeyeceksiniz.

Ceren Sözeri, bunlara rant ve nükleer santral haberlerini de ekliyor. Bunların toplamını düşündüğünüzde, sizce Doğan Medya’nın, Demirören Grubu’na satışıyla Türkiye neyi kaybetmiş oldu?

Nisbî bir çokseslilik vardı. O kaybolacak.

Aydın Doğan, Doğan Akın’a verdiği söyleşide, çalışanların durumunun satış görüşmelerinde gündeme gelmediğini söyledi. Bunu, satışın ardından yayın

yönetmeni Fikret Bila'nın istifası ve haber sitesinin direktörünün ameliyat iznindeyken işten çıkarılmasıyla birlikte düşündüğünüzde, siz, iş akdinizin geleceğine dair ne düşünüyorsunuz? Sonlanması durumunda, sizin bir sonraki durağınız neresi olur? Her koşulda, görüşmede çalışanların es geçilmesi, en azından burukluk yaratıyor mu?

Çalışanlar es geçildi ve bu ilk kez olmuyor. Sendikası bile olmayan bir sektörden söz ediyoruz. Benim iş akdimi feshedecekler mi, şu anda bilmiyorum. Ama beni işten çıkarmaya hakları var, bunu yaparlarsa da kırılıp, küsmenin âlemi yok. Bunlar normal şeyler, tarihte işinden olan ilk gazeteci de ben olmayacağım sonuç olarak. Sonraki durak neresi olur, bilmiyorum. Türkiye'de özgür gazetecilik için bir sonraki durak var mı, onu da artık bilmiyorum.

Sizin gözünüzden, medyanın sorunlarından birisi, gazete patronlarıyla sınırlarını çizemeyen gazete yöneticileriye, yakın gelecekte meslekten gelenlerin gazete çıkarmasını beklemek çok mu romantik?

Evet, romantik bir hayal bu. O gazeteyi nerede basacağız?
Kim dağıtacak? Hangi bayide satacağız?

Nedir bu bahsettiklerinizin maliyeti?

İki üç milyon dolarlık bir bütçe harçayarak yarın bir gazete çıkartabilirim. Bunu kim basacak, kim dağıtacak, hangi tezgâha konulduğundan nasıl emin olabileceğim?

Dolayısıyla artık imkânsız bir şey mi bu?

Bence imkânsızda yakın.

"Radikal 2 kapatılınca bana verir misiniz, haftalık gazete yapabilir miyim, dedim. Kabul edilmedi." 2014'te yaptığımız söyleşideki bunu söyleyen siz, 2018'de bu teklifi yapmaz mıydınız?

Yapamam çünkü dediğim gibi, dağıtım şirketi ve DSR'ın satışıyla beraber, tekelleşmeye doğru gidiliyor. Dolayısıyla bundan sonra mizah dergileri, muhalif dergiler kendilerine tezgâhta ne kadar yer bulur; Sözcü'nün, Cumhuriyet'in, Evrensel'in, Birgün'ün okuyucuya ulaşması ne kadar mümkün olabilir, göreceğiz. Ben artık bunun kolay olmayacağını

düşünüyorum. Çünkü karşımızda yüce gönüllü bir iktidar yok, amacı teksesli bir medya düzeni yaratmak. Bunun için yaklaşık 1 milyar dolar parayı devlet bankasından kredi olarak verdiler, o paranın boşa gitmemesi için gerekeni de yaptılar.

Dijital yayın bir çözüm olabilir mi?

Dijital bir çözüm tabii, okuyucu para vermek isterse. Gazeteciler havadaki toz ve nem ile beslenmiyorlar. Habere ulaşmak için de muhabir lazım. Bu muhabirin iletişim olanaklarına sahip olması lazım, editörler lazım. Bütün bu insanlara hayatlarını sürdürebilecek bir gelir sağlamak lazım. Yazarlar vaktiyle çok para kazandılar, herkes kendi hayatını sürdürebilecek birikime sahip. Dolayısıyla bedava yazı yazabiliyorlar. Ama o muhabirleri, editörleri yaşatacak maddî bir kaynak yaratmak lazım. Ama bu tabloda okuyucu da, reklam veren de buna istekli değil. Günde 10-15 lirayı sigaraya veren okuyucu, 50 kuruş, bir lirayı haber almak için vermeye hazır değil.

Evet, ama söyleşinin başında sorunlarına değindiğiniz ancak Boynerler gibi istisnaların olduğunu da söylediğiniz burjuvazi burada bir kaynak olamaz mı?

O istisna ne kadar böyle bir şeyi besleyebilir, beslese ne kadar dayanabilir?

Dolayısıyla henüz devam edebilen birkaç yayın dışında, özgür medya sayfası sizce Türkiye'de kapandı mı?

Türkiye'de demokrasiyle beraber bu iş de ölüyor. Türkiye bir diktatörlüğe doğru gidiyor ve bunun içinde özgür basına yer yok.

Dizin

- 12 Eylül, 25, 27, 82-84, 151, 153, 159, 183, 186, 265, 280, 286, 287, 431, 433, 446-448, 450, 490, 509, 510, 525, 538, 539, 593, 610, 642, 697
- 15 Temmuz, 714, 717, 719-721, 724, 727, 728, 762, 779-781, 785-787
- 28 Şubat, 21, 22, 26, 28, 31-35, 37, 39, 40-43, 57, 59, 61, 85, 86, 88, 89, 95, 129, 163, 165, 189, 196, 229, 236, 237, 251, 253, 254, 256, 258, 280, 318, 323, 324, 415, 424, 434, 450, 456, 504, 509, 529, 666-678, 711, 716, 771, 772, 790, 808
- AB, bkz. Avrupa Birliği
- Abdi İpekçi, 82, 145, 195, 198, 200, 205, 435, 535
- Abdullah Çatlı, 82, 322, 434, 539
- Abdullah Gül, 26, 54, 229, 293, 432, 442, 443, 461, 531, 553, 561, 568, 570, 571, 666, 761, 762
- Abdullah Öcalan, 127, 134, 171, 172, 196, 197, 433, 508, 518, 524, 531-533, 541, 542, 546, 698, 748
- Abdülfettah Sisi, 709
- Abdülkadir Selvi, 401, 454, 574, 676
- Abdülselam Uluçam, 454
- Adalet Partisi, 447, 766
- Adalet ve Kalkınma Partisi, 09, 20, 22, 26-28, 45-55, 60, 62, 65, 66, 70, 71, 74, 75, 77, 93, 94, 97, 116-118, 125, 126, 134, 142, 143, 145, 161, 162, 172, 181, 182, 192, 197, 200, 223, 228, 229, 230, 232-244, 253, 254, 256, 259, 260, 268, 279, 280, 284, 286, 287, 298, 308, 309, 314, 315, 324, 325, 328, 333, 343, 344, 357, 359, 361, 393, 394, 395, 396-401, 405, 406, 410, 428, 432, 437, 438, 443, 445, 451, 459-462, 466-470, 474, 476, 483, 485, 487, 489, 505, 513, 522, 527, 529, 530, 531, 534, 536, 549-551, 553, 555, 558, 559, 560, 563-569, 571-579, 582-584, 590-593, 595, 597, 600, 602, 607, 608, 613-629, 633-645, 648, 651, 655-657, 672, 676, 677, 683, 689, 692-695, 697-703, 705, 707, 710, 715, 716, 719, 721, 724, 727, 732, 735, 738, 758, 761, 762, 767, 771-775, 778, 779, 784, 788-790, 798, 801, 806, 818
- Adil Serdar Saçan, 455
- Adnan Benk, 215
- Adnan Menderes, 224, 225, 414, 448, 802
- Adolf Hitler, 223, 224, 590, 591, 594
- Afet Güneş, 543
- AHaber, 42, 530
- Ahmet Albayrak, 60, 257
- Ahmet Altan, 18, 52, 93, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 105, 111, 131, 132, 177, 178, 182, 183, 185, 190-192, 206-208, 312, 692, 693, 695, 712, 714, 715, 721, 722, 730, 780
- Ahmet Çalık, 148, 440, 774, 775
- Ahmet Davutoğlu, 154, 158, 519, 530, 570, 573, 575, 576, 613, 614, 625, 637, 638-640, 648, 649, 660, 702
- Ahmet Hakan, 202, 256, 447, 676, 677, 711
- Ahmet Hamdi Tanpınar, 589
- Ahmet İlhan Güler, 455
- Ahmet İsvan, 104
- Ahmet Kaya, 130, 408, 409, 418-421, 490, 501, 528, 805
- Ahmet Kekeç, 239
- Ahmet Necdet Sezer, 573
- Ahmet Özal, 518
- Ahmet Sever, 26, 293, 531, 561
- Ahmet Şık, 65, 297, 298, 301-304, 313, 339, 390, 391, 403, 404, 415, 475, 496, 631, 714, 717, 727, 781, 793
- Ahmet Taner Kışlalı, 130, 156, 422
- Ahmet Taşgetiren, 21, 469
- Ahmet Turan Alkan, 469, 714, 723
- Ahmet Türk, 501, 805
- AIHM, bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- AK Parti, bkz. Adalet ve Kalkınma Partisi
- Akın Atalay, 18
- Akın Birdal, 31, 36, 37, 423, 772
- Akif Beki, 147, 267, 341, 354, 359, 361, 529, 574, 818
- Akif Emre, 59
- Akis, 225
- Akit, bkz. Yeni Akit
- AKP, bkz. Adalet ve Kalkınma Partisi
- AKP Gerçeği ve Laik Darbe Fiyaskosu, 46
- Aksiyon, 37, 540
- Akşam, 117, 161, 231, 510, 613, 614, 624, 646, 649-656, 658, 693, 703
- Aktüel, 306, 318, 334, 336
- Alaaddin Kaya, 521, 522
- Alev Gürsoy Cimin, 440, 500
- Ali Ağaoğlu, 380
- Ali Akef, 57-59, 257, 258, 267
- Ali Avni Balkaner, 544
- Ali Baransel, 529
- Ali Bayramoğlu, 102, 123, 124, 133, 635, 662, 701-703, 771
- Ali Buluç, 74, 76, 517, 713-715, 722, 723, 764, 794
- Ali Fuat Yılmaz, 454, 455
- Ali Günday, 130, 131
- Ali Naci Karacan, 195, 221
- Ali Özmen Safa, 459
- Ali Sirmen, 190
- Alparslan Türkeş, 81, 89, 90, 518
- Alper Görmüş, 104, 106, 156, 157, 189, 192, 251, 253, 296-299, 303, 304, 314, 422, 755, 816
- Anadolu Ajansı, 239, 331, 409, 413
- ANAP, bkz. Anavatan Partisi
- Anavatan Partisi, 28, 279, 437, 573
- Anayasa Mahkemesi, 14, 602
- Ankara Üniversitesi, 141, 549, 665, 714
- Artı 1 TV, 474
- Arzuhan Yalçındağ, 513
- ASALA, 123, 435
- Asil Nadir, 141, 480, 802
- Aslan Güner, 39
- Aslı Erdoğan, 714, 734, 740, 758
- Asu Maro, 355
- ATV, 231, 289, 496, 509, 774, 775
- Avni Özgürel, 90, 516, 517, 518, 538, 546
- Avrupa Birliği, 27, 148, 238, 244, 333, 344, 375, 392, 515, 571, 601, 673, 691, 701, 806
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 14, 690
- Aydın Doğan, 18, 32, 40, 147, 148, 195, 198, 199, 204-206, 208, 210, 214, 216-218, 220, 264, 277, 318-320, 322, 323, 334, 347, 360, 362, 410, 430, 451, 452, 471, 479, 485, 486, 488, 528, 529, 574, 598, 599, 666, 668, 671, 673, 674, 677, 678, 681, 772, 796-780, 800, 802-807, 809, 810-815, 817-819, 821
- Aydın Engin, 18, 620
- Aydınlar Dilekçesi, 590
- Aydınlık, 172, 182, 192, 267, 268, 269, 274, 288, 391, 406, 455, 665, 735
- Ayhan Şahenk, 210
- Ayrılkıç Hareketler, 518
- Ayrıntılı Haber, 518

Aysel Ekşi, 412
 Ayşe Arman, 202
 Ayşe Böhürler, 26, 65
 Ayşe Düzkın, 731, 758
 Ayşe Hür, 105
 Ayşenur Arslan, 26, 57
 Aytaç Yalman, 161
 Aytekin Hatipoğlu, 271
 Azadiya Welat, 731, 743, 756
 Aziz Yıldırım, 714
 Bahriye Üçok, 156
 Bakış Dergisi, 81
 Balyoz, 126, 152, 156, 157, 161, 163, 167, 191, 193, 297, 304-307, 309, 311-313, 318, 325, 327, 333, 345, 360, 446, 453, 470, 523, 605, 613, 626, 632, 657, 686-688, 690, 691, 700, 707, 713, 717, 722, 789
 Banu Güven, 21
 Barış Manço, 330
 Barış Pehlivan, 415
 Barış Terkoğlu, 415
 Barış ve Demokrasi Partisi, 122, 137, 196, 286, 289, 603, 604
 Basın İlan Kurumu, 748
 Basın Konseyi, 405, 410, 411, 414, 416, 417, 426
 Baskın Oran, 345, 620
 Başar Arslan, 92-94, 98, 178, 182-187, 189
 BBC, 64, 141
 BBP, bkz. Büyük Birlik Partisi
 BDP, bkz. Barış ve Demokrasi Partisi
 Behçet Cantürk, 437, 744
 Behçet Necatigil, 213
 Bekir Ağır, 563
 Bekir Coşkun, 21, 44, 46, 203, 225, 486, 487, 492, 494, 567, 818

Ben Böyle Gördüm: Cemaat'in Siyasetle Sınırı, 781
 Berat Albayrak, 440, 818
 Beritan Canözer, 741
 Berkin Elvan, 463, 473
 Bilal Erdoğan, 511, 560
 Bilge Aykut Contepe, 740
 Bilgi Üniversitesi, 36, 43, 58, 251, 504
 Bilim Sanat Felsefe Akademisi, 62
 Binali Yıldırım, 119, 750
 Bir Demokratın Gündemi, 642
 Bir İdeal Devlet Teorisi, 549
 BirGün, 60, 172, 365, 735, 822
 Blue Jean, 318
 Boğaziçi Üniversitesi, 480, 613
 Bülent Arınç, 229, 466, 574, 625, 743
 Bülent Ecevit, 205, 223, 432, 486, 511
 Bülent Eczacıbaşı, 221
 Bülent Ersoy, 139, 473
 Bülent Mumay, 373
 Büşra Ersanlı, 126-128, 714
 Büyük Birlik Partisi, 73, 103
 Büyük Doğu, 763
 Büyük Oyun, 518
 Cahiliyyenin Değişmeyen Yüzü, 549
 Cahit Zarifoğlu, 765
 Can Atalay, 300, 301
 Can Dündar, 21, 25, 196, 262, 267, 330, 635, 638, 676, 684, 685, 732
 Candaş Tolga Işık, 289, 293, 294
 Cansu Çamlıbel, 639
 Cavit Çağlar, 39, 346
 Celal Ülgen, 270
 Celalettin Can, 83, 104, 192
 Celalettin Cerrah, 601
 Cem Boyner, 180, 613
 Cem Küçük, 523, 538, 575, 607

Cem Uzan, 267, 278, 281, 284, 285, 459
 Cem Yılmaz, 458, 461, 473
 Cemal A. Kalyoncu, 540
 Cemal Süreya, 431
 Cemal Uşşak, 15, 388-391, 717
 Cemil Çiçek, 695
 Cengiz Çandar, 17, 30-32, 36, 263, 386, 423, 442, 457, 509, 664-667, 671, 677, 680, 707, 771
 Cengiz Semercioğlu, 512
 Cevdet Sunay, 81
 Ceyda Erenoğlu, 500
 Che Guevara, 80
 Cihan Kırmızıgül, 255
 Cihannüma, 213, 215, 223
 CNN International, 64
 CNN Türk, 57, 214, 441, 486, 797, 818, 821
 Cumartesi Anneleri, 244, 747
 Cumhuriyet, 98, 111, 117, 120, 130, 147, 150-158, 166, 167, 168, 172-174, 190, 225, 233, 244, 282, 288, 318, 333-335, 341, 364, 372, 388, 390, 406, 480, 519, 521, 535, 594, 635, 665, 677, 689, 713, 732, 735, 736, 738, 743, 744, 773, 783, 789, 790, 805, 806
 Cüneyd Zapsu, 276
 Cüneyt Arcayürek, 195
 Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, 390, 453, 561, 630
 Çetin Altan, 195, 208, 590, 599
 Çetin Arkaş, 737
 Çetin Doğan, 128, 161, 165, 280, 310, 605, 691
 Çetin Emeç, 204
 Çevik Bir, 31-33, 35, 38, 547
 Çınar Oskay, 373

ÇYDD, bkz. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
 Dağdan İniş/ PKK Nasıl Silah Bırakır?, 666
 Dani Rodrik, 127, 162, 304, 686, 687
 Darbe Günlükleri, 157, 297, 298, 301, 302, 305, 306, 311, 684, 727, 808
 Demokrat Parti, 204, 230, 431, 446, 783
 Demokratik Sol Parti, 279, 482
 Denge ve Denetleme Kuruluşu, 784
 Deniz Akkaya, 503
 Deniz Baykal, 169, 450, 486, 545, 570, 602
 Deniz Feneri, 23, 24, 268, 272, 283, 339, 441, 798, 800, 806, 818
 Deniz Yücel, 737
 Deniz Zeyrek, 692
 Derya Okatan, 731
 Derya Sazak, 141, 143-145, 196, 198, 199, 204, 207, 220, 479, 485, 486, 535, 553, 809
 Devlet Bahçeli, 79, 223, 344, 553
 Devlet Güvenlik Mahkemesi, 151
 Dev-Sol, 80, 81
 Dev-Yol, 81
 DHA, bkz. Doğan Haber Ajansı
 DHKP-C, 403, 519, 520
 Dicle Haber Ajansı, 729, 741
 Die Welt, 147
 Dinç Bilgin, 32, 34, 36, 37, 43, 98, 256, 319, 320, 372, 509, 528, 535, 665, 774, 804, 811
 Diriliş, 765
 DİSK, 33, 82, 731
 Doğan Akın, 11, 12, 13, 18, 193, 660-663, 819, 821
 Doğan Avcioğlu, 89, 90
 Doğan Ertuğrul, 458-461
 Doğan Haber Ajansı, 239, 797

Doğan Medya, 17, 40, 43, 45, 148, 187, 190, 252, 452, 481, 527, 598, 601, 668, 670-674, 676-678, 680, 681, 774, 797-800, 802, 809, 810, 817, 818, 821

Doğan Öz, 82, 156

Doğu Batı, 589

Doğu Perinçek, 126, 269, 607, 665

Doğuş Grubu, 210

Dön Kardeşim, 267

Duran Kalkan, 754

Dursun Çiçek, 193

Dünya, 204

Dünya Basın Konseyleri Birliği, 410

Ece Temelkuran, 21, 494

Ecevit'in Anıları: 12 Yıl Saklı Tutulan Veda Sohbetleri, 787

Edmar Bacha, 593

Ege Ekspres, 213

Ege Üniversitesi, 251

Egemen Bağış, 476, 531, 537, 559, 561

Ekmeleddin İhsanoğlu, 573

Ekrem Dumanlı, 18, 143, 389, 391, 392, 402, 404, 409, 411, 414, 446

Ekrem Pakdemirli, 767

Ekrem Reşit Rey, 227

Ekşi Sözlük, 15, 181, 761

El Kaide, 64, 400

Elif Çakır, 18, 96, 574

Emin Aslan, 470

Emin Çölaşan, 130, 364, 425, 818

Emre Kongar, 225

Emre Uslu, 102, 693

Enis Berberoğlu, 100, 117, 220, 498

Ensar Vakfı, 786

Ercüment Karacan, 145, 195, 204-206, 214, 216

Erdal Eren, 84, 541

Erdal İnönü, 410

Erdal Şafak, 39, 506, 677

Erdem Bayazıt, 765

Erdem Gül, 635, 638, 676

Erdoğan Alayumat, 741

Erdoğan Bayraktar, 380, 530

Erdoğan Demirören, 142, 143, 145, 196, 204, 221, 267, 268, 273, 471, 529, 772, 797

Eren Keskin, 481, 510

Ergenekon, 57, 58, 60, 64, 66, 79, 93, 107, 151, 156, 183, 190, 191, 193, 223, 297, 298, 304, 307-310, 314, 318, 327, 333, 345, 346, 360, 392, 393, 395, 400, 401, 405, 453, 455, 461, 462, 468, 470, 475, 476, 523, 547, 604, 612, 613, 626, 630, 632, 634, 635, 637, 684-688, 690, 691, 700, 707, 713, 717, 722, 734, 739, 789, 790

Ergun Babahan, 34, 36, 256

Ergun Özbudun, 180, 603, 690, 696

Erhan Göksel, 63

Erkan Altay, 512

Ermeni Soykırımı, 122

Erol Aksoy, 503, 604

Erol Akyavaş, 68, 71

Erol Güngör, 90

Erol Özkasnak, 31, 35, 38

Erol Simavi, 204, 205, 544, 772, 804

Ertuğrul Mavioğlu, 322, 731

Ertuğrul Özkök, 40, 129, 446, 489, 490, 496, 512, 513, 598, 672, 676, 677, 752, 801, 805, 809, 811, 818

Esad Coşan, 764

Esra Arsan, 43

Ethem Sancak, 459, 471, 574, 576, 577, 614, 650, 653, 655, 674, 774, 775, 777

Ethem Sarsıülük, 471

Etyen Mahçupyan, 301, 612-614, 633, 649, 656, 680, 690, 701, 702

Evrensel, 729, 735, 743, 822

Eyüp Can, 220, 317, 318, 328, 329, 347, 348, 352, 354, 361-366, 368-370, 375, 383, 798

Ezgi Başaran, 98, 328, 350, 386, 396

Fanatik, 318-320, 334

Faruk Eren, 731

Faruk Köse, 14, 548-550, 555, 569, 575, 587

Faruk Mercan, 412

Faruk Nafiz Çamlıbel, 213, 226

Fatih Akkaya, 134

Fatih Altaylı, 135, 259, 478-481, 484, 502, 505, 509, 510-513, 515, 538, 680

Fatih Çekirge, 34, 36, 278, 281, 459, 676

Fatih Polat, 731

Fatih Saraç, 481, 499

Fatih Üniversitesi, 73

Fatih Ürek, 346

Fatih Vural, 115, 804

Fatih Yağmur, 486

Fatin Rüştü Zorlu, 414

Fatma Bostan Ünsal, 555

Fazilet Partisi, 31, 229, 432

Fehmi Kuru, 14, 21, 239, 263, 312, 547, 760-762, 793, 814, 815

Ferda Balancar, 422

Ferhat Kentel, 589

Fethullah Gülen, 54, 55, 61, 65, 67, 93, 182, 298, 362, 370, 382, 389, 400, 409-411, 432, 456, 466, 474, 545, 546, 607, 613, 673, 683, 715, 716, 727, 762, 768, 778

FETÖ, 682, 713, 720, 721, 767, 769, 780, 784, 785, 788, 791, 795

Fettah Tamince, 460

Fevzi Türkeri, 35

Feyyaz Ögütçü, 193

Fırat Haber Ajansı, 21

Fidan Doğan, 243

Fikret Başkaya, 758

Fikret Bila, 282, 807, 819, 822

Fikret İlkiz, 416

Filiz Koçali, 740

Financial Times, 141, 147

Finansal Forum, 367, 370

Firdevsî, 68

Fuat Avni, 453, 493

Galatasaray Üniversitesi, 133

Gazali, 68

Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, 65, 310, 390, 404, 412

Gazetecileri Koruma Komitesi, 416

George Orwell, 596

Gerhard Schröder, 125

Gezi, 238, 243, 244, 257, 260, 299, 301, 440, 441, 461-463, 470-474, 476, 481, 484, 486, 506, 550, 553, 554, 600, 601, 623, 649, 657, 679, 694, 695, 699, 818

Gladio, 156

Guardian, 322, 376, 554

Gülray Göktürk, 510

Güldal Kızıldemir, 355

Güldal Mumcu, 151-153, 156

Gülseren Devrim, 214

Günaydın, 349

Gündüz Aktan, 340, 341

Güneri Cıvaoğlu, 198, 204, 447

Güneş, 141, 144, 202, 410, 580, 665, 810

Güngör Uras, 204

HaberTürk, 203, 208, 424, 452, 465, 481, 482, 491-495, 498, 509, 553, 762, 776, 818

Habervaktim, 93, 126, 133-135
 HADEP, 758
 Hadî Salihoğlu, 455
 Hakan Akpınar, 480, 681
 Hakan Fidan, 443, 520, 543, 666, 683
 Hakan Gülseven, 239
Hakkı Devrim, 15, 212-215
 Hakkı Erdem, 335
 Halil Berktaş, 104, 192
 Halit Refiğ, 413
 Halk TV, 201
 Halkların Demokratik Partisi, 395, 428, 432, 433, 517, 526, 531, 570, 595, 615, 618, 619, 628, 676, 738
 Hande Altaylı, 482
 Hanefi Avcı, 546, 717
 Hanzade Doğan, 346, 347, 362, 816, 817
 Hakan Aksay, 146
 Hasan Âli Yücel, 68
 Hasan Celal Güzel, 341, 354, 359
 Hasan Cemal, 18, 41, 73, 89, 98, 102, 108, 133, 145, 173, 186, 190, 196, 197, 198, 221, 236, 262, 265, 267, 302, 335, 336, 362, 372, 380, 417, 440, 471, 472, 480, 486, 508, 509, 528, 665, 690, 700, 705, 730, 731, 758, 814, 815, 819, 820
 Hasan Doğan, 459, 460
 Hasan Hüseyin Ceylan, 764
 Hasan İğsız, 311
Hasan Karakaya, 15, 95, 114-116, 126, 136, 239, 552, 581
 Hasan Polatkan, 414
Hasan Pulur, 15, 194-196, 199, 202, 203, 207, 208
 Haşim Kılıç, 349
 Haşmet Babaoğlu, 305
 Havadis, 213, 763

Hayati Yazıcı, 537
 Hayko Bağdat, 648, 732
 Hayrettin Karaman, 74, 566, 567
 Hayrünisa Gül, 443
 HDP, bkz. Halkların Demokratik Partisi
 Helin Avcı, 438, 439
 Her Taşın Altında The Cemaat mi Var?, 455
 Heybeliada Ruhban Okulu, 27
 Hıfzı Topuz, 814
 Hıncal Uluç, 502
 Hidayet Karaca, 391, 404, 411, 413
Hidayet Şefkatli Tuksal, 19, 465, 712-715
 Hikmet Çetinkaya, 18, 154, 166
 Hikmet Fidan, 758
 Hilmi Özkök, 636, 686
 Hrant Dink, 23, 95, 120-122, 130, 182, 210, 211, 601, 614, 631, 647, 660, 687, 716
 Hrant Dink Ödülü, 182
 Hrant Dink Vakfı, 716
 Huffington Post, 384, 385
 Hugo Chávez, 801
 Hürriyet, 31, 34, 37, 40, 41, 99, 117, 129, 147, 148, 153, 185, 197, 202, 204, 209, 244, 251, 262, 263, 317, 318, 321-323, 328, 331, 337, 344, 353, 360, 362, 363, 367, 369, 370, 371, 373, 374, 376, 377, 384, 386, 387, 409-411, 413, 418, 419, 421, 425, 426, 471, 481, 485, 486, 490, 493, 498, 504, 512, 514, 519, 521, 534, 535, 538, 539, 665, 666, 669, 673, 675, 676, 692, 700, 729, 743, 744, 752, 772, 776, 789, 797-799, 801-806, 813, 819-821
 Hüsamettin Cindoruk, 33
 Hüseyin Çelik, 454
 Hüseyin Gülerce, 453
 Hüseyin Hatemi, 421, 422
 Hüseyin Keleş, 600

Hüseyin Kıvrıkoğlu, 39
 IMC TV, 733
 Işık Kansu, 174
 İŞİD, 510, 519-521, 523, 524, 597, 618, 623, 635, 754
 İtrî, 68
 İBDA-C, 643
 İbn-i Arabî, 68
 İbn-i Haldun, 68
 İbn-i Sina, 68
 İbrahim Karaoğlu, 252, 255
 İbrahim Şahin, 86, 433, 434, 449, 450
 İçimden Geçen Zaman, 151, 155
 İçimizde Bir Yer, 99
 İdris Emen, 386
 İhlas Haber Ajansı, 508
 İhsan Arslan, 767, 768
 İhsan Eliaçık, 731
 İktidar Oyunu, 518, 540
 İletişim Etiği, 501
 İlhan Cihaner, 60, 254, 255, 697
 İlhan Selçuk, 90, 190, 344, 475, 508, 688, 689, 714, 789, 790
 İlhan Taşçı, 174
 İlker Başbuğ, 453, 605, 666, 713
 İmamın Ordusu, 65, 69, 303
 İmar Bankası, 282-285, 459
 İmralı Zabıtları, 196, 197, 199, 208, 751, 752, 819
 İnan Kızılkaya, 17, 726-729
 İnanç Devleti, 549
 İnsan Hakları Derneği, 31, 732
 İrem Çiçek, 193
 İshak Alaton, 171
 İslam Dergisi, 762, 764
 İslam İnkılabında Metod, 549
 İslam Medeniyeti, 765

İsmail Hakkı Karadaýı, 32
 İsmail Küçükkaya, 161
 İsmail Saymaz, 263, 328, 379, 386
 İsmail Yuvacan, 270, 277
 İsmet Berkan, 40, 220, 317, 318, 321, 322, 326, 332-334, 347, 353, 354, 359-362, 366, 367, 369, 370, 371, 373, 534, 676, 677, 746, 807
 İstanbul Radyosu, 213
 İstanbul Üniversitesi, 291, 370
 İşaret Taşları, 518
 İz Peşinde, 537
 James Joyce, 589
 Jin Haber Ajansı, 741, 743, 746
 JİNHA, bkz. Jin Haber Ajansı
 KADER, 784
 Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri, 714
 Kadri Gürsel, 734
 Kalbin Zümrüt Tepeleri, 67
 Kanal D, 350, 351, 481, 512, 513, 669, 797, 818, 821
 Kandil, 108, 193, 197, 236, 508, 526, 698, 754, 757
 KaosGL, 134, 512
 KCK, 392, 393, 400, 401, 405, 407, 414, 520, 612, 635, 713, 734, 740
 Kemal Burkay, 757, 758
 Kemal Gürüz, 454
 Kemal Ilıcak, 431, 432, 436
 Kemal Kerinçsiz, 687
 Kemal Kılıçdaroğlu, 116, 118, 223, 570
 Kemal Kınacı, 216
 Kemal Sancılı, 741
 Kemal Türkler, 82
 Kemal Uzan, 285
 Kenan Evren, 265, 429, 515, 540, 543

Kimse Kızmasın, Kendimi Yazdım, 73, 89,
265
Koç Grubu, 814
KONDA, 563
Korkmaz Yiğit, 195
Kronik Medya, 251, 253, 254, 256
Kurtuluş Tayiz, 312
Kürdistan, 727
Kürşat Bumin, 63, 250-252, 262, 267, 755,
771, 816,
Latif Demirci, 18
Le Monde, 147, 173, 208
Levent Kırca, 554
Leyla Söylemez, 243
Lütfi Aykurt, 411
Lütfullah Göktaş, 235, 484, 506
M. Ender Öndeş, 758
Magazin Gazetecileri Derneği, 409, 420
Mahir Çayan, 81
Mahir Kaynak, 31
Mahir Sayın, 31
Mahmut Yıldırım, 151, 155
Mahpeyker Kösem Sultan, 537
Mankurtlar, 73, 89
Mardin Artuklu Üniversitesi, 714
Markar Esayan, 189, 312, 358, 655, 656
Mavera, 765
Mavi Marmara, 234
MED TV, 753
Mediacat, 346
Medya Kralı, 214
Medya Mahallesi, 57, 147
MedyaKronik, 251, 504, 756, 815, 816
Medyaradar, 440
Mehmet Açar, 85, 86, 155, 803
Mehmet Akif İnan, 765
Mehmet Akyol, 736

Mehmet Ali Ağca, 435
Mehmet Ali Birand, 31, 36, 37, 39, 171, 182,
187, 236, 237, 423, 508, 509, 512-514, 678
Mehmet Ali Ilıcak, 449
Mehmet Ali Yılmaz, 202
Mehmet Altan, 14, 20-22, 93, 111, 131,
599, 654, 714, 777
Mehmet Baransu, 179, 191, 193
Mehmet Barlas, 202, 263, 264, 425, 457,
469, 503, 535, 576, 577, 771, 772
Mehmet Bekaroğlu, 330
Mehmet Betil, 110, 176, 177, 180, 181, 190
Mehmet Doğan, 764
Mehmet Emin Karamahmet, 210, 536, 811
Mehmet Eymür, 538, 539
Mehmet Görmez, 466
Mehmet Güleş, 741
Mehmet Haberal, 163
Mehmet Ocaktan, 231, 468, 614
Mehmet Şevket Eygi, 18, 51, 763, 766, 769
Mehmet Tezkan, 207
Mehmet Y. Yılmaz, 17, 316-318, 329, 333,
334, 345, 353, 354, 369-371, 378, 534,
668, 796-799
Mehmet Zahid Kotku, 764
Mehmet Zeytinoğlu, 502
Mehtap TV, 28
Melih Altınok, 312
Melih Aşık, 207, 815
Meltem Oktay, 741
Meral Tamer, 198, 815, 816
Merve Kavakçı, 409, 427, 432, 450
Meryem Tek, 178
Mesut Yılmaz, 33, 87, 276, 417, 434, 437,
457, 803
Mete Akyol, 202
Metin Münir, 140-142, 146, 200, 267

Mevlânâ, 68
Meydan Larousse, 214-216, 226
Mezopotamya Ekspresi, 442, 667, 698,
703
MGK, bkz. Millî Güvenlik Kurulu
MHP, bkz. Milliyetçi Hareket Partisi
Michel Foucault, 66, 735
Mikdat Midhat, 727
Millî Gazete, 15, 115, 119, 229-236, 239,
242-245, 247, 580, 762-764, 766-768,
Millî Görüş, 229-232, 236-241, 402, 432,
644, 716
Millî Güvenlik Kurulu, 258, 524, 585
Millî Nizam Partisi, 229, 287
Millî Selamet Partisi, 229, 764
Milliyet, 40, 45, 48, 52, 98, 117, 120, 129,
140-147, 152, 183, 194-196, 198-201, 203-
208, 210, 214, 216, 217, 221, 225, 244,
262, 263, 267, 269, 273, 318, 320, 321,
322, 325, 326-328, 330, 336, 337, 367,
373, 380, 410, 440, 471, 509, 518, 519,
521, 529, 535, 666, 682, 789, 797, 798,
802-804, 807, 810-814, 818-820
Milliyetçi Hareket Partisi, 79, 81-83, 116,
279, 287, 343, 495, 496, 531, 539, 593,
596, 597, 628
Mirgün Cabas, 103, 214
Mithat Bereket, 413
Mualla Kavuncu, 90
Muammer Aksoy, 156
Muammer Çavuşoğlu, 431
Muammer Aksoy, 174, 175
Muhittin Danış, 363
Muhsin Yazıcıoğlu, 73, 103, 411
Murat Belge, 33, 169, 259, 315, 325, 340,
541, 588-590, 592, 594, 597, 600, 606,
609, 611, 620, 690, 696, 701, 705

Murat Belge/Bir Hayat, 589
Murat Demirel, 208, 810, 811
Murat Özçelik, 163
Murat Yetkin, 517, 518
Musa Anter, 95, 415, 419, 729, 733, 734,
742
Mustafa Balbay, 152, 161, 163, 164, 306,
336, 415
Mustafa İsen, 69
Mustafa Karaalioğlu, 18, 191, 460, 464,
465, 467, 468, 469, 477, 614, 772
Mustafa Karahasanoğlu, 579, 580
Mustafa Karasu, 414
Mustafa Kemal Atatürk, 46, 54, 55, 151,
158, 159, 607, 698
Mustafa Koç, 454
Mustafa Kurdaş, 15, 228-230
Mustafa Mutlu, 17, 266, 267, 272, 294,
Mümtaz Soysal, 254
Mümtaz'er Türköne, 14, 72, 73, 78
Nabi Avcı, 251, 764
Nabi Yağcı, 105, 192
Nadire Mater, 731
Nail Keçili, 208, 810, 811
Namık Durukan, 196, 751, 752
Namık Kemal Zeybek, 90, 340, 341, 360
Nasıl Gazeteci Oldular, 480, 681
Nasrullah Kuran, 737
NATO, 66, 81, 153, 156, 158, 159,
Nazan Özcan, 355
Nazlı Ilıcak, 19, 31, 263, 430-433, 438,
439, 447, 452, 714, 723, 738, 771, 780
Necmettin Erbakan, 88, 89, 206, 229, 442,
446, 762, 764-766
Necat Eczacıbaşı, 222
Necati Aktülün, 767
Necip Fazıl, 763

Necla Arat, 427
Necmiye Alpay, 714, 722, 740
Nedim Şener, 301, 313, 390, 391, 403, 404, 415, 455, 631, 717, 793
Neşe Düzel, 18, 37, 63, 104, 177, 178, 183, 184, 312, 398, 543, 608, 692, 693, 720
Nezihe Araz, 215
Nicolas Sarkozy, 121
Nietzsche, 71
Nihat Ergün, 27, 311
Nihat Gökyiğit, 222
Nilgün Abisel, 71
Nilgün Toptaş, 355
Nokta, 297, 311, 340, 727,
NTV, 26, 103, 104, 210, 214, 262
Nûçe TV, 416
Nur Serter, 427
Nur Yayınları, 767
Nuray Mert, 207, 251, 267, 451, 723, 773
Nuriye Akman, 426, 714, 804, 806
Odatv, 141, 142, 145, 146, 453
Oğuzhan Asiltürk, 230
Oğuzhan Müftüoğlu, 18
Okan Bayülgen, 91, 214
Oktay Ekşi, 31, 35, 204, 206, 405, 408-410, 412, 415, 416, 418, 427, 501, 504, 818
Oral Çalışlar, 265, 381
Orhan Bursalı, 5, 18, 151, 152, 161, 174
Orhan Miroğlu, 93, 95, 132, 191
Orhan Pamuk, 80, 124, 330, 690, 730, 818
Ortadoğu'da İslamcı Siyasetin Rolmodeli, 549
Osman Ulagay, 5, 45
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e, 518
Oya Baydar, 620
Ömer Çelik, 442, 741
Ömer Erbil, 363, 386

Ömer Faruk Gergerlioğlu, 134
Ömer Laçiner, 104
Özden Örnek, 161, 166, 168, 297, 305, 336, 340, 522
Özer Çiller, 130, 437, 438
Özgür Gündem, 410, 414, 415, 495, 541, 714, 727, 728-732, 739, 742-744, 747, 750, 751, 754, 756, 757
Özgür Mumcu, 152, 153, 386
Özgür Ülke, 416, 728
Özkul Eren, 764
P24, 1, 2, 11, 19, 479, 693
Para, 333
Perihan Mağden, 323, 517
Persona Non Grata, 479, 481, 482, 485, 501
Pınar Doğan, 162, 304, 686
Pınar Öğünç, 328
PKK, 31, 32, 37, 58, 85, 87, 93, 95-97, 107, 112, 121-123, 131-134, 152, 170, 171, 192, 235, 255, 289, 355, 356, 393, 409, 414, 420, 422, 424, 426, 432-436, 444, 453, 472, 519, 520, 531-533, 550, 551, 553, 595, 596, 608, 618, 623, 626, 628, 665, 666, 683, 705, 725, 728, 729, 740, 744, 757, 758, 804
Posta, 214, 290, 294, 295, 318-321, 333, 334, 338, 374, 509, 669, 798, 803, 821
Pravda, 207
Proleter Devrimci Aydınlik, 665
Radikal, 14, 32, 40, 102, 213-215, 220, 223, 263, 316-338, 340, 341-350, 352-354, 357, 358-367, 369-384, 386, 387, 518, 534, 535, 540, 547, 614, 665-669, 671, 674-677, 727, 798, 803-805, 808, 818, 820
Radikal İki, 317, 329, 353-355, 357, 358, 360, 361, 364, 369, 372, 822

Radikal Kitap, 372, 386
Ragıp Zarakolu, 740
Rahmi Turan, 204
Rahşan Ecevit, 787
Rakel Dink, 120
Rasim Ozan Kütahtyalı, 489
Rasim Özdenören, 785
Recai Kutun, 88
Recep Tayyip Erdoğan, 21, 45, 158, 167, 229, 666, 762, 806, 810, 818-820
Refah Partisi, 119, 229, 323, 324, 336, 341, 434, 450, 766
Referans, 347, 370, 371, 666
Reuters, 331
Reyhan Çapan, 742
Reza Zarrab, 530
Rıza Türmen, 361, 690
Riya Tabirleri, 324
Robert Fisk, 484
Rohat Aktaş, 731
RTÜK, 263, 814
Ruhat Mengi, 510, 511
Ruhdan Uzun, 501
Ruhi Su, 590
Ruşen Çakır, 21, 103, 262, 439, 501
Saadet Partisi, 229, 230, 238, 579
Sabah, 28, 31-38, 40, 41, 101, 115, 117, 141, 143, 209, 214-216, 231, 318, 322, 324, 327, 337, 349, 362, 372, 432, 440, 441, 451, 466, 470, 473, 484, 485, 481, 487, 492, 493, 496, 497, 502, 503, 506, 509-511, 513, 518, 521, 527, 534, 535, 577, 630, 665, 666, 675, 677, 678, 681, 682, 722, 763, 774, 775, 813
Sabiha Deren, 214
Sabiha Gökçen, 210
Sabri Uzun, 470

Sabri Ülgener, 536, 541
Sadık Albayrak, 239,
Saf ve Bâkir Anadolu Çocuğu, 204
Safa Kılıçlıoğlu, 214, 215, 224
Sakine Cansız, 242, 243
Salih Tuna, 257, 260
Samanlyolu TV, 61
Sami Selçuk, 484
Sanem Altan, 85, 93, 131
Savaş Arslan, 99
Savaş Buldan, 437
Schopenhauer, 71
Sedat Peker, 739
Sedat Simavi, 221, 226, 320, 797
Selahattin Demirtaş, 79, 407, 520, 527, 603
Selahattin Sadıkoğlu, 771
Selim İleri, 541,
Selin Ongun, 107, 152, 154, 203, 609, 774
Semih Kaplanoğlu, 68
Serap Yazıcı, 603
Serdar Erener, 320, 335
Serdar Turgut, 511
Serhat Albayrak, 440
Sevilay Yükselir, 443
Sevin Okyay, 355
Sezai Karakoç, 765
Sızıntı, 717
Siyasî İdeoloji Olarak Siyasal İslamcılığın Doğuşu, 73
SKY Türk, 210, 231
SODEP, 405, 410, 421
Son Havadis, 763, 766
Soner Yalçın, 163, 415
Sonra Hayat Yeniden Başlar, 289
Sönmez Köksal, 37
Söz, 241

Sözcü, 110, 111, 172, 173, 233, 244, 342, 375, 379, 388, 390, 406, 553, 654, 735, 744, 761, 791, 792, 793, 822

Sözde Askerler, 73

Stalin, 586

Star, 14, 21, 22, 26, 28, 96, 117, 143, 191, 192, 210, 226, 239, 254, 267, 268, 278, 281, 282, 283, 327, 358, 459-468, 470-476, 497, 523, 654, 714, 762, 763, 774-777

Star TV, 285, 459

Suna Pelister, 438

Susurluk, 85, 318, 321-323, 325, 333, 336, 355, 375, 434, 449, 539, 668, 803

Süleyman Demirel, 33, 85, 181, 223, 348, 431, 444, 445, 486, 540, 543, 728, 802

Şahin Alpay, 65, 263, 714, 736, 780

Şemdin Sakık, 31-35, 37, 409, 423, 424, 432, 507, 665

Şenkal Atasagun, 165

Şerif Mardin, 63, 720

Şirin Sever, 115

Şükran Soner, 167

Şükrü Elekdağ, 421

T24, 8, 12, 13, 18, 33, 127, 152, 154, 162, 166, 174, 183, 200, 203, 251, 253, 272, 278, 283, 315, 333, 353, 380, 444, 512, 517, 522, 528, 563, 587, 660-663, 683, 688, 703, 708, 777, 789, 819

Taha Akyol, 90, 447, 457, 815

Taha Kıvanç, 770, 788

Takrir-i Sükûn, 26

Taksim Dayanışması, 298-301, 649

Talabani, 37, 666, 670

Talat Aydemir, 544

Tansu Çiller, 73, 74, 86-89, 118, 129, 130, 206, 319, 431, 434-439, 444, 445, 524, 728, 803

Taraf, 59, 92-98, 100-112, 117, 132, 136, 147, 156, 176-185, 187-193, 226, 277, 281, 298, 299, 301, 310-312, 325, 328, 333, 338, 340, 345, 358, 365, 375, 471, 519, 522, 523, 614, 631, 692, 693, 695, 714, 721, 722

Tarhan Erdem, 210

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, 459, 481, 811

Tasvir, 213,

Tempo, 318

Teoman Koman, 434, 449, 450

Tercüman, 213, 431, 436, 447

TESEV, 42, 133, 427, 666

Tevhid Karakaya, 777

Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 76, 77

Tevhit Karakaya, 148, 239, 464

TGB; bkz. Türkiye Gençlik Birliği

TGRT, 529

The New York Times, 147, 207, 208, 350, 384, 385

The Plain Dealer, 209

The Post, 749

The Washington Post, 141

Thomas Vail, 209

TİSK, 33

Tohum, 765

Toplum Gönüllüleri Vakfı, 182

TRT, 42, 536, 541

TSK, bkz. Türk Silahlı Kuvvetleri 39, 85, 158, 160, 162, 236, 312, 414, 665, 692, 804

Tüba Çandar, 589, 594

Tufan Türeng, 413, 819

Tuğçe Tatari, 416, 496

Tuğrul Eryılmaz, 317, 328, 344, 352-354, 365, 369, 370, 382, 731

Tuluhan Tekelioğlu, 479, 503

Tuncay Özkan, 415

Tuncel Kurtiz, 264

Turan Yavuz, 680-682

Turgay Ciner, 481, 487, 488, 491, 492, 494, 495, 499, 509, 512

Turgut Kazan, 270, 416

Turgut Özal, 32, 34, 86, 131, 224, 322, 428, 429, 431, 445, 518, 666, 670, 702, 761, 766, 787, 802

Turkish Daily News, 141

Turkuaz, 440, 518

TÜBİTAK, 306

TÜGEV, 786

Türban: Kadın Sorunu mu, Erkek Sorunu mu?, 169

TÜRGEV, 561, 786

Türk Basın Tarihi, 814

Türk Silahlı Kuvvetleri, 32

Türkan Saylan, 313, 390, 393, 476, 630, 632, 722, 723, 789

Türkçe Olimpiyatları, 64

Türker Alkan, 323

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 731

Türkiye Gazeteciler Sendikası, 731

Türkiye Gençlik Birliği, 78

Türkiye İşçi Partisi, 81

Türkiye Kime Kalacak?, 45

Türkiye Yazarlar Birliği, 58

Türküme Vicdanlıyım, 73

TÜSİAD, 66, 180, 597, 619, 800, 801

TV5, 58

Uğur Dündar, 31, 34, 35

Uğur Mumcu, 150-157, 174, 175, 190, 279, 415, 452, 457, 533

Uğurcan Ataoğlu, 335

Uludere, 24, 57, 94, 107, 120, 132, 284-

286, 749

Ulus, 230, 518, 766, 787

Uluslararası Basın Enstitüsü, 34, 416

Umur Talu, 40, 102, 205, 208, 209, 251, 417, 809, 811, 812

Utku Çakırözer, 111

Ülkü Çoşkun, 151, 155,

Ülkü Ocakları, 84, 539

Ümit Kıvanç, 96, 105, 251, 324, 674, 755, 816

Ümit Kocasakal, 270

Ünal Erkan, 416

Ünal Osmanağaoğlu, 81-83

Vahap Munyar, 283

Vakit, 115

Vatan, 117, 141, 146, 267-270, 272, 274, 276-278, 327, 510, 511, 529, 665, 797, 818

Vehbi Koç, 210, 222, 805, 814

Veli Küçük, 314, 434, 449, 450, 687

Victor Serge, 596

Viktor Orbán, 709

Vladimir Putin, 709

Vural Beyazıt, 38

Vuslat Doğan, 372, 674

WikiLeaks, 93, 97

Xi Jinping, 709

Yahya Kemal, 226

Yalçın Doğan, 26, 209, 457, 809, 811, 812

Yalçın Küçük, 31

Yasemin Çongar, 19, 103, 107, 108, 177, 183, 184, 186, 312, 508, 692, 693

Yasemin İnceoğlu, 211

Yasir Arafat, 708

Yaşar Büyükanıt, 33, 97, 161, 607

Yaşar Kaya, 744, 745

Yaşar Kemal, 330

Yaşar Parlak, 31

Yaşar Yakış, 767
Yavuz Oğhan, 474
YAYSAT, 797
Yedi Gün, 226
Yeni Akit, 14, 93, 95, 115, 120-123, 126,
129-131, 135-138, 549, 805
Yeni Binyıl, 256
Yeni Devir, 761, 764, 766, 767
Yeni İstanbul, 518, 763, 766
Yeni İstiklal, 763
Yeni Şafak, 26, 31, 40, 57-60, 62-64, 102,
239, 250-258, 262-264, 267, 312, 327,
464-466, 470, 504, 655, 666, 674, 676,
693, 762, 763, 771-774, 804, 816
Yeni Yüzyıl, 318, 334, 341, 372
Yıldıray Oğur, 192, 312, 313, 358, 450, 455,
507
Yıldırım Türker, 102, 357, 363, 382, 506,
730
Yılmaz Özdil, 5, 44, 46, 47, 281, 458, 567,
805, 818
Yiğit Bulut, 18, 466, 469, 508, 574, 614,
625, 654, 660
Yunus Emre, 68
Yunus Nadi, 151, 221
Yusuf Kaplan, 18, 56-58, 63
Yusuf Ziya Cömert, 255, 460, 465, 468-470
Yücel Aşkın, 394, 453, 454
Zafer Mutlu, 35-38, 41, 283, 681
Zahid Akman, 764
Zaman, 6, 21, 54, 64, 73, 102, 115,
117, 143, 151, 203, 225, 251, 309,
310, 370, 388-390, 392-396, 403-
406, 409-411, 413, 415, 446, 453,
454, 474, 546, 614, 650, 651, 658,
673, 693, 727, 736, 738, 762, 766-
769, 778, 779, 781, 793, 794

Zana Bilir Kaya, 740
Zehra Doğan, 741
Zekeriya Karaman, 764
Zekeriya Öz, 5, 296, 298, 307, 308, 310,
314, 636
Zeki Müren, 139, 246, 473
Zeynep Erbakan, 230
Zincirbozan, 431, 450, 518, 540
Zülfü Livaneli, 199, 300

© Punto 24, İstanbul, 2018